Kazuwamgbani ka savu n Tsikimba n aɓon a ɗa a ɗangasai a kazuwamgbani ka cau

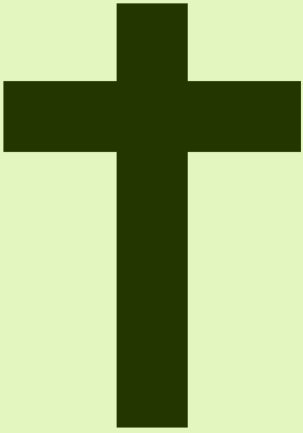

New Testament in Tsikimba (NI:kdl:Tsikimba)

Kazuwamgbani ka savu n Tsikimba n aɓon a ɗa a ɗangạsai a kazuwamgbani ka cau

New Testament in Tsikimba (NI:kdl:Tsikimba)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tsikimba

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tsikimba

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-08-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
a4f6a28b-3d6d-50b4-a81b-06ae05a66010

Contents

Matiyu 1
Marku 54
Luka 85
Yahaya 137
Asuki 176
Roma 224
1 Korintiya 248
2 Korintiya 270
Galatiya 285
Afisu 293
Filibi 302
Kolosi 308
1 Tasaloniya 314
2 Tasaloniya 319
1 Timoti 322
2 Timoti 329
Taitu 334
Filimo 338
Kagali ka Ibirahi 340
Yakubu 358
1 Biturn 364
2 Biturn 371
1 Yahaya 376
2 Yahaya 382
3 Yahaya 384
Yahuza 386
Kuwene 389

Kadyanshi ka Shinga ka Matiyu

Ukukpą u kadyanshi

Matiyu uza ɗa korongi tagarąda u na vi, wą tą a asuvu a asuki a Yesu. Uza u Yahuda u ɗa, kpam u korongu tą tagarąda vi tsąrą u wenike aza a Yahuda an Yesu ɗa Kawauwi ka a ka vana vi.

Matiyu reve tą Yesu aya magono ma mayun mi, wa lya tą tsugono tsu likimba gbą. U wenike tą mayun ɗa an Yesu shaɗangi kadyanshi ka ili i'ya ya tuwą ka ntsumate n Kazuwamgbani ka Cau n yain kadyanshi a kaci ka Kawauwi ka ka woko magono ma pige. Matiyu wenishike tą tsugono tsi tsu likimba u na tsa wa, kpaci ucun tsugono tsu nala tsi tsa kotso tą. Tsugono tsu Yesu tsa shamgba tą hal ubana. U kąną tą magono ma yain n ucira, tsąrą u wenike ucira u ne, Yesu lya tą kaci ka ukpą an u 'yąngąi a kasaun ka ne. Gbą ili i na yi n i'ya i buwai i'ą tą pini a tagarąda u na vi.

Matiyu ɓąngą tą Atoni a gogo-na kpaci u toɗugbuso tą tyoku ɗa Yesu shaɗangi afoɓi a Kashilą a ɗa wa tuko ama evu n eyi. An Adąmu nusukai Kashilą, ama a pecene tą n eyi. Uɗarąkpusa u Kazuwamgbani ka Cau u takpa mɓąlą n na mi wa. Matiyu wenike tą tyoku ɗa Yesu wokoi uɗarąkpa u ɗa u ąsąkąi ama a woko evu n Kashilą, kpam Yesu u nala vi aya wa lya tsugono tsu ili dem a likimba u tsunu ara.

Ili i'ya i'ąri a tagarąda u na vi

Nkoshi n cau n ilimaci i Yesu (1:1–2:23)
Akani a Yahaya kalyuɓugi (3:1-12)
Ulyuɓugu n ukondo u Yesu (3:13–4:11)
Manyan ma Yesu a Galili (4:12–18:35)
Yesu ąsąkąi Galili ubana a Urishelima (19:1–20:34)
A'ayan a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo n ukpą u ne. (21:1–27:66)
Yesu wą tą n uma. (28:1-20)

Nkoshi n cau n Yesu
(Luka 3:23-38)

1 Yesu† Kawauwi† u wutą tą a kuwa ku Dawuda† Magono, matsikaya ma
Ibirahi.† Makeci ma nkoshi n cau n ne ma na:
2 Ibirahi ɗa tata u Ishaku.†
Ishaku ɗa tata u Yakubu.†
Yakubu ɗa tata u Yahuza† ną mmuku ma a'ali n roku.
3 Yahuza ɗa tata u mpeshe n ɗa a ka isą Farisa n Zera.
(Mma u le ɗa Tama.)
Farisa ɗa tata u Hesuruna.
Hesuruna ɗa tata u Aram.
4 Aram ɗa tata u Aminadabu.
Aminadabu ɗa tata u Nashon.
Nashon ɗa tata u Salumuna.
5 Salumuna ɗa tata u Bozą.
(Mma u ne kpam Raha.)†*
Boza ɗa tata u Ubida.
(Mma u ne kpam Rutu.)†
Ubida ɗa tata u Yese.†
6 Yese ɗa tata u Dawuda Magono.

* **1:5** Raha kashankala ka Awulawa ka. † **1:5** Rutu Kawulawa ka.

Dawuda ɗa tata u Solomo.
(Mma u ne kpam Beteshaba ɗa uza ɗa Dawuda bokoi ara Uriya.)‡
7 Solomo ɗa tata u Rihobuwam.
Rihobuwam kpam tata u Abija.
Abija ɗa tata u Asa.
8 Asa ɗa tata u Johoshafa.
Johoshafa kpam tata u Joram.
Joram ɗa tata u Azariya.
9 Azariya ɗa tata u Jotam.
Jotam ɗa tata u Ahazu.
Ahazu ɗa tata u Hazikaya.
10 Hazikaya ɗa tata u Manase.
Manase ɗa tata u Amo.
Amo ɗa tata u Josaya.
11 Josaya ɗa tata u Jakoniya na mmuku ma a'ali n roku. (A'ayin yi a ɗa a kạnạ le ubana a uyamba u Babila.)†
12 An a bidya le ubana a Babila:
Jakoniya ɗa tata u Shayalạtiya.
Shayalạtiya ɗa tata u Zerubabe.
13 Zerubabe ɗa tata u Abihuda.
Abihuda ɗa tata u Eliyakim.
Eliyakim ɗa tata u Azuro.
14 Azuro ɗa tata u Saduku.
Saduku ɗa tata u Akimu.
Akimu ɗa tata u Aliyuda.
15 Aliyuda ɗa tata u Iliyazara.
Iliyazara ɗa tata u Matan.
Matan ɗa tata u Yakubu.
16 Yakubu ɗa tata u Isuhu.†
Isuhu ɗa vali u Meri.†
Meri kpam aya mma u Yesu uza ɗa ama a ka isạ Kirisiti† Kawauwi.
17 Gbạ aza ɗa a kecei nala vi, akaya a ɗa a'ạri pini a ɗa; akaya kupa n a nishi ili i'ya i kạnại Ibirahi hal ubana a'ayin a Dawuda Magono, n akaya kupa n a nishi ili i'ya i kạnại a'ayin a Dawuda hal ubana a'ayin a ɗa a purạ le ubana a Babila tsugbashi. N akaya kupa n a nishi ili i'ya i kạnại a'ayin a ɗa a purạ le ubana a Babila tsugbashi utuwạ a'ayin a Kawauwi.

Ilimaci i Yesu Kawauwi

18 Tyoku ɗa ilimaci i Yesu Kawauwi i'ạri ɗa na: Mma u ne u ɗa Meri uza ɗa Isuhu kenei tsumana. Shegai eyi a makere bawu u revei vali, aku u kạnại katsumạ n Kulu Keri.† 19 Isuhu kamana ka Meri, vuma ɗa u tsu rongo uyan ili i'ya i'ạri derere, wa ciga u nei Meri vi uwono a a'eshi a ama wa, aku u yawunsai u ạsạkạ yi usokongi.
20 A'ayin a ɗa wạri pini uyawunsa ukuna vi, aku katsumate ka zuba† ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne a asuvu a alavutanshi, u danai, “Isuhu, matsikaya ma Dawuda, kotsu vu pana uwonvo u ɗa va zuwa kamana ka vunu Meri wa, kpaci Kulu Keri ka ku zuwa yi u kạnạ katsumạ ki. 21 Wa matsa tạ maku ma vali, aku vu neke yi kala Yesu,§ kpaci wa wauwa tạ ama a asuvu a unyushi u cingi u le.”

‡ **1:6** Dawuda vaku tạ n Beteshaba eyi n u woli Uriya, aku u yain ili i roku tsạrạ vali u ne Uriya u kuwạ. A ka tsạrạ tạ alabari a na yi a tagarạda u 2 Sama'ila 11:1-27. § **1:21** Kalen ka kala ka “Yesu” ka “Iwauwi.”

22 Ukuna u na vi u gitạ tạ tsạrạ kazuwamgbani ka Magono ma Zuba ka
shaɗangu, tyoku ɗa Ishaya† matsumate† u danai caupa,
23 “Makere ma bawu ma revei vali ma yan tạ katsumạ,
u matsa maku ma vali,
aku a isạ yi Imanuwe.”
Kalen ka kala ki ka, “Kashilạ kạ tạ kaɓolo n ạtsu.”
24 A'ayin a ɗa Isuhu rikpạnạkại, aku u yain dere tyoku ɗa katsumate ki ka
tonuko yi. U tukoi Meri a kuwa u woko uka u ne. 25 Shegai u vaku n eyi wa
hal u matsai maku mi. Aku Isuhu neke yi kala Yesu.

2

Arevi a tuwại a danạsa Yesu

1 A matsa tạ Yesu a ilyuci i Batalami a uyamba u Yahuda, a'ayin ɗa Hiridu†*
wạri magono. Ama roku aza ɗa a yain kạneshi u ukuna u atala, a wutại a
kasana a tuwại a Urishelima† 2 n a wecishiki, “Nte magono ma aza a Yahuda†
ma a matsai vi? Tsu wene tạ katala a kasana ka ka wenikei an a matsa yi,
kpam tsu tuwại tsu lyaka yi kayala.”
3 An Hiridu Magono u panai nala, u dambula tạ cika, nala dem aza ɗa a'ạri a
Urishelima a rongoi a kadambula. 4 Aku u isại aɗarạkpi a pige† n awenishiki
a Mele† u wece le, “Nte a ka matsa Kawauwi ki?”
5 Aku a wushunku yi, “A ilyuci i Batalami i'ya a Yahuda. Kpaci ili i'ya Mika
matsumate u korongi i'ya:
6 “ ‘Avu, Batalami u uyamba u Yahuda,
vạ tạ n kalen pini a asuvu a ilyuci i pige i pige i Yahuda.
A ka matsa tạ magono a asuvu a vunu,
uza ɗa wa woko yavu kaliniki ka ama a vạ, aza a Isara'ila†.’ ” ◊
7 Pini nala, magono mi ma isại amoci a ɗa a wutại a kasana ki a ba a sheshei
ukpawunsi, kpam a tonuko yi derere a'ayin a ɗa katala ki ka wutại. 8 Aku u
tonuko le, “'Yạngại i wala ubana a Batalami vi i boli maku mi mai. I wene yi
baci, i gono i tuwạ i tonuko mu, tsạrạ mpa dem n ba n lyaka yi kayala.”
9 Arevi yi an a panai ili i'ya magono mi ma danai, aku a lazai. Kpam katala
ka a wenei a kasana ka lazai a kapala ka le hal ka ba ka shamgbai a asu u
ɗa maku mi mạri. 10 An a wenei katala ki, a yan tạ mazạngạ! 11 A'ayin a ɗa
ama yi a uwai pini a kuwa ki, a wene tạ maku mi n Meri mma u ne, a kuɗạngi
a lyaka yi kayala. A bidyai kune ku le ku zinariya, n ucanga u magulạni, n
mạr† a nạkạ yi.† 12 Shegai Kashilạ ka rono le atsuvu a asuvu a alavutanshi,
u ɗa a gono a asu u magono vi wa. Aku a gonoi a uyamba u le a ure u roku
kau.

A sumai ubana a Masar

13 An arevi yi a lazai, katsumate ka Magono ma Zuba ka tuwại ara Isuhu a
asuvu a alavutanshi, u danai, “'Yạngạ vu darạka vu bidya maku mi nạ mma
u ne ubana a Masar!† Vu shamgba ɗe she a'ayin a ɗa n tonuko vu vu gono,
kpaci magono ma pini ma bolo maku mi tsạrạ u wuna.” 14 Aku u 'yạngại u
bidyai maku mi nạ mma u ne a lazai n kayin ubana a Masar, 15 nte a rongoi
ɗe hal a'ayin ɗa magono mi ma kuwại. Ili yi i gitạ tạ kotsu i wenike ili i'ya
Magono ma Zuba ma danai a unạ u Hosiya matsumate, “N isạ tạ maku ma
vạ ma wutạ a Masar.” ◊

---

* **2:1** Hiridu Magono aya Hiridu Uzapige. Maku ma ne Hiridu Antiba aya magono an Yesu kuwại.
◊ **2:6** Mik. 5:2. † **2:11** Ucanga u ɗa arevi a tukoi Yesu vi, ili i magulạni yi furankinsen ɗa a tsu isạ
i'ya kpam cirạkpạ tsu maɗanga tsa. ◊ **2:15** Hos. 1:1.

Hiridu wunusai mmuku ma a'ali

16 A'ayin ɗa magono ma wenei arevi yi a'ene a ɗa a vurusạ yi a ɗa, aku u
panai upan. U zuwai a wunusa gbạ mmuku ma a'ali a Batalami, n ilyuci i
kenu i kenu i'ya i'ạri evu evu gbạ, aza a ayen a re ubana a iyamba. U reve tạ
a'ayin a ɗa a matsai maku mi cinda arevi yi a danai. 17 Nala ili i'ya Kashilạ ka
danai a unạ u Irimiya† matsumate i wokoi mayun:
18 "A pana tạ kalạgạtsu a Rama,
uza roku wa sạ adama a unamgbukatsumạ.
Rahila† ɗa wa sạ adama a mmuku n ne,
u 'yuwain u ạsạkạ uza u ne yi kadyanshi,
an u wokoi a kuwạ ɗe." ◊

A gonoi a Nazara

19 An Magono mi ma kuwại, katsumate ka Magono ma Zuba ka tuwại ara
Isuhu a asuvu a alavutanshi a'ayin ɗa wạri pini a Masar vi. 20 Katsumate
ki ka danai, "'Yạngạ vu bidya maku mi nạ mma u ne vu gono a uyamba u
Isara'ila, kpaci aza ɗa a ka ciga a wuna maku mi a kuwạ ɗe."
21 Aku Isuhu 'yạngại u bidyai maku mi nạ mma u ne a gonoi a Isara'ila.
22 Shegai an u revei magono ma savu mi maku ma Hiridu Magono ma; wata,
Akilayu,‡ uwonvo u kạnạ yi. Aku u lavutansai kpam, Kashilạ ka rono yi
atsuvu u gono a uyamba u Galili. 23 Pini nala, a ba a dusuki a ilyuci i'ya a
ka isạ Nazara. Adama a nala a shaɗangu tạ ili i'ya ntsumate n danai: "A ka
isạ yi tạ uza u Nazara."

3

Yahaya Kalyuɓugi foɓusoi ure
(Marku 1:1-8; Luka 3:1-18; Yahaya 1:19-28)

1 An a yain ayen ushani, Yahaya† Kalyuɓugi gitại kuɓari a kakamba ka
Yahuda. 2 U da, "Kpatalai† i ạsạkạ tsicingi tsu ɗe, i gono a asu u Kashilạ,
kpaci tsugono tsu zuba tsu yan ɗe evu n uyan." 3 Ishaya matsumate u yan
tạ kadyanshi a kaci ka Yahaya, u da,
"Uza roku wa salạsa a kakamba,
'Lapulai ure adama a Asheku,
shamkpai u ɗa mai tsạrạ u wala!' " ◊
4 Yahaya uka tạ aminya a ɗa a cai n tsileme tsu karakuma. U sirai
kagbawatsu ka ukpan a cuku tsu ne, kpam ilikulya i ne i'ya abaruma n ishigi.
5 Ama ushani a wutạ tạ a Urishelima n Yahuda n iyamba i'ya i'ạri uɓongu u
Agạtạ a Urudu a tuwại tsạrạ a panạka yi. 6 An a dansai unyushi u cingi u le,
aku u lyuɓugu le pini a Agạtạ a Urudu yi.
7 Afarishi† n aza a Sadusi ushani a tuwạ tạ dem a asu u ɗa Yahaya wa
lyuɓugusu ama yi tsạrạ a lyuɓugu le. An Yahaya wene le, u danai, "Eɗạ a'eku
a ɗa! Ya rono ɗạ atsuvu i suma mavura ma Kashilạ ka tuko n maloko? 8 Yanyi
ili i'ya ya wenike an i ạsạkại unyushi u ɗe. 9 Kotsu i dana ya wura mavura mi
an i'ạri mmuku n tsikaya mi Ibirahi wa. N tonuko ɗạ, Kashilạ ka fuɗa tạ ka
bidya atali a na u gonuko a ɗa mmuku n tsikaya mi Ibirahi! 10 Gogo-na naha
gbạm, kagovu kạ tạ ufoɓusi ka kapa nɗanga hal a asuvu a alu a le. Maɗanga
ma baci dem bawu ma matsai ilimaci i shinga, a ka kapa tạ ma a varangu a
asuvu a akina.

◊ **2:18** Iri. 31:15. ‡ **2:22** Hiridu Akilayu magono ma cingi ma aku a loko a karatsu ka tsugono. Pini nala, utoku u ne Hiridu Antiba wokoi magono. ◊ **3:3** Isha. 40:3.

11 “N mini ma ma lyuɓugusu ɗạ tsạrạ u wenike an i ạsạkại tsicingi tsu ɗe,
shegai uza ɗa wa tuwạ a kucinạ ku vạ, wa lyuɓugu ɗạ tạ n Kulu Keri n akina.
U la mu tạ ucira cika, hal gbạm n rạtsa n ɓạnạ akpata a ne wa. 12 Wa tuwạ
tạ n kasasu ka uwelimkpe ka ne adama a kuwelikpu. U wutukpạ ilya kau a
asuvu a kopo. Aku u tsungu ilya i shinga yi a asuvu a mapon ma ne, kopo
kpam u runukpa ka n akina a ɗa bawu a ka cimbạ.”

Yahaya lyuɓugi Yesu

13 A'ayin a nala yi a ɗa Yesu ạsạkại Galili u banai a Agạtạ a Urudu tsạrạ
Yahaya lyuɓugu yi. 14 Yahaya wạri wa ciga tạ u 'yuwan, u danai, “Aɗa u gain
vu lyuɓugu mu. Ndya i zuwai vu tuwại ara vạ tsạrạ n lyuɓugu vu?”
15 Yesu wushuki, “N gogo-na nala u gain u woko, kpaci u kạnạ tạ tsu yain
gbạ ili i'ya Kashilạ ka ciga tsu tsu yain.” Aku Yahaya wushuki.
16 An a lyuɓugi Yesu, u wutạ ɗe la vi pini a mini mi, aku zuba† u kukpại,
u wenei Kulu Keri ku Kashilạ ku cipạ yi yavu kaɗya. 17 A panai kalạgạtsu a
zuba, ka danai, “Maku ma vạ ma na vi, uza ɗa ma ciga, kpam ma pana tạ
kayanyan ka ne cika.”

4

Yesu n Kalạpạnsi
(Marku 1:12-13; Luka 4:1-13)

1 Kulu Keri ku tonoi n Yesu ubana a kakamba, kotsu Kalạpạnsi† ka kondo
yi. 2 A'ayin amangare kaara n kayin Yesu lya ilikulya wa. An a kotsoi, aku u
panai kambulu. 3 Pini nala, Kalạpạnsi ka tuwại ka tonuko yi, “Avu Maku ma
Kashilạ† ma baci, gonuko atali a na a woko iburodi.”
4 Yesu wushunku yi, “A korongu tạ a Tagarạda u Kashilạ,†
“ ‘N burodi ɗa koshi vuma wa yan uma wa,
she gbạ n kadyanshi ka ka wutại a unạ u Kashilạ.’ ” ◊
5 Aku Kalạpạnsi ka banka yi a Urishelima ilyuci i uwulukpi,† u zuwa yi a
bilibili u Kuwa ku Kashilạ.† 6 Aku u danai, “Avu Maku ma Kashilạ ma baci,
raɗugu a ubana a iyamba, kpaci ukorongi u ɗa wạri a Tagarạda u Kashilạ:
“ ‘Kashilạ ka yanka tạ atsumate a ne kadyanshi adama a vunu,
kpam a ka kiɓatsa vu tạ a akere a le,
tsạrạ vu gbasha kune ku vunu a katali wa.’ ” ◊
7 Yesu wushunku yi, “Tagarạda u Kashilạ u dana tạ dem, ‘Va kondo Magono
ma Zuba Kashilạ ka vunu wa.’ ” ◊
8 Pini nala, Kalạpạnsi ka bidya yi ubana a zuba u masasa ma ugaɗī, u
wenike yi gbạ tsugono tsu likimba kau-kau n tsupige tsu le. 9 Aku u danai,
“Va lyaka mu baci kayala, ma nạkạ vu tạ i'ya gbạ.”
10 Yesu wushunku yi, “Wala vu ne mu ure Kanangasi,†* Tagarạda u Kashilạ
u dana tạ,
“ ‘Lyaka Magono ma Zuba kayala, kpam aya koshi va gbashika.’ ” ◊
11 Aku Kalạpạnsi ka lazai ka ạsạkạ yi, pini nala, atsumate a zuba a tuwại a
kiranai n eyi.

Yesu gitại manyan ma ne
(Marku 1:14-15; Luka 4:14-15)

12 An Yesu panai alabari a ɗa a ukai Yahaya Kalyuɓugi a kuwa ku a'ali, aku
u gonoi a uyamba u Galili. 13 Shegai ɗa wa rongo a ilyuci i Nazara, aku u ba

◊ **4:4** U.Ml. 8:3. ◊ **4:6** Ishp. 91:11-12. ◊ **4:7** U.Ml. 6:16. * **4:10** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi. ◊ **4:10** U.Ml. 6:13.

u rongoi a Kafarnahum a ikengi i Kushivạ ku Galili a kaɓon ka Zebulun n Nafutali. 14 Nala gitạ tạ tsạrạ ili i'ya Ishaya matsumate u danai i shaɗangu:
15 “A kaɓon ka Zebulun n Nafutali,
a ure ubana a kushivạ, a kapashi ka Agạtạ a Urudu, a Galili,
a asu u ɗa kakumạ ka Awulawa† kạri.
16 Ama ɗa a ka rongo a karimbi,
a ka wene tạ katyashi ka pige.
A'ạri a ka rongo tạ a unạ u ukpạ,
shegai katyashi ka wantukpa tạ ara le.” ◊
17 Pini nala, Yesu gitại kuɓari, u danai, “Kpatalai i ạsạkạ unyushi u cingi u ɗe, i gono a asu u Kashilạ, kpaci tsugono tsu zuba tsu yan ɗe evu.”

Yesu isại akạni a adan ama a nishi
(Marku 1:16-20; Luka 5:1-11)

18 Kain ka te, tyoku ɗa Yesu wạri nwalu a ikengi i Kushivạ ku Galili, aku u wenei ama a re uza n vangu. Uza u te aya Simo, uza ɗa dem a tsu isạ Bituru, n Andurawu. Gbạ le akạni a adan a ɗa, a ka vutạlạsạ ibilili i le a kushivạ ki.
19 Aku Yesu tonuko le, “Tono numu! Ma wenike ɗạ tạ tyoku ɗa ya tukuso ama, shegai adan kpam wa.” 20 Kute-kute a ạsạkại ibilili i le, a tono yi.
21 An a walai kenu, aku a wenei ama a re, uza n vangu u ne, Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi. Ele pini a kpatsu n tata u le n a lapulusi ibilili, aku Yesu isạ le. 22 Kute-kute a ạsạkại kpatsu ki n tata u le a tono yi.

Yesu yankai ama agạndạ
(Luka 6:17-19)

23 Yesu kyawain uyamba u Galili gbạ n u wenishiki a agata a Kashilạ, n u yansi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga† ka tsugono tsu zuba, n u tạnạsi aza a mɓạlạ. 24 Alabari a ne a kyawain gbạ uyamba u Galili, aku a tukusoi aza a mɓạlạ, hal gbạm n ama ɗa a'ạri a uyamba u Suriya, n aza ɗa a ka pana ikyamba tsạrạ a tạnạsạ le. Aza roku a asuvu a le a'ạ tạ n ityoni i cingi,† aza roku ipori, hal gbạm n awunu. Shegai Yesu tạnạsạ le gbạ. 25 Kakumạ ka ama ka ka wutại a Galili, n Dikafoli, n Urishelima, n gbạ uyamba u Yahuda hal n aza ɗa a'ạri a Agạtạ a Urudu a kasana ka tono yi.

5

Yesu wenishikei a masasa

1 An Yesu wenei kakumạ ka ama, aku u ba u yuwại a masasa u dusuki. Atoni a ne a kyawan yi, 2 aku u gitạ le uwenishike:

Mazạngạ ma maci
(Luka 6:20-23)

3 “Kashilạ ka zuwuka tạ aza ɗa a revei a ka ciga uɓạngạ ara ne unạ u shinga,
kpaci tsugono tsu zuba tsu le tsa!
4 Kashilạ ka zuwuka tạ aza ɗa a'ạri n unamgbukatsumạ unạ u shinga,
kpaci wa tạnạsạ tạ atakasuvu a le.
5 Kashilạ ka zuwuka tạ aza ɗa a vakunki kaci ka le unạ u shinga,
kpaci likimba wa woko tạ u le.
6 Kashilạ ka zuwuka tạ aza ɗa a'ạri n maluwa ma uyan ili i maci unạ u shinga,
kpaci wa nạkạ le tạ ili i'ya a ka ciga vi.
7 Kashilạ ka zuwuka tạ aza a asuvayali unạ u shinga,
kpaci wa pana tạ dem asuvayali a le.

◊ **4:16** Isha. 9:1-2.

8 Kashilạ ka zuwuka tạ aza ɗa atakasuvu a le a'ạri sarara unạ u shinga,
kpaci a ka rongo tạ kaɓolo n eyi.
9 Kashilạ ka zuwuka tạ aza ɗa a ka ciga a tuko ndishi n shinga unạ u shinga,
kpaci wa isạ le tạ mmuku n ne.
10 Kashilạ ka zuwuka tạ aza ɗa a ka yan mavura an a ka yansa ili i'ya Kashilạ ka ciga unạ u shinga,
kpaci tsugono tsu zuba tsu le tsa.
11 Kashilạ ka zuwuka ɗạ tạ unạ u shinga, a'ayin a ɗa baci ama a wisha ɗạ. Kashilạ ka zuwuka ɗạ tạ unạ u shinga, a'ayin a ɗa baci ama a ka yan ɗạ mavura. Kashilạ ka zuwuka ɗạ tạ unạ u shinga, a'ayin a ɗa baci ama a takpa ɗạ ukuna u cingi adama a vạ. 12 Ama a ka yanka ɗạ tạ ili i cingi tyoku ɗa a yankai ntsumate n cau. Yanyi mazạngạ n ipeli, kpaci katsupi ka ɗe ka pige ka vana ɗạ tạ a zuba."

Mkpaɗi n katyashi
(Marku 9:50; Luka 14:34-35)

13 Yesu lyai kapala n kadyanshi, "Eɗa mkpaɗi n likimba. Shegai nte kalen ka mkpaɗi mạ baci n kayanyan wa? Niɗa uza wa yankpusa kpam n ɗa? Shegai a wotsongu n ɗa a kpatsạsa yavu ili i gbani.
14 "Eɗa katyashi ka likimba. Ilyuci i'ya a mai a zuba u masasa a ka fuɗa a ka sokongu i'ya wa. 15 A tsu sapa macikalu a kimbạ ma n kakotsu wa. Shegai a zuwa ma a kashamkpatsu ka ne, tsạrạ katyashi ki ka wakana aza ɗa a'ạri a pini kuwa ki. 16 Nala kpam dem, i woko katyashi a asu u ama, tsạrạ a wene manyan ma shinga ma ɗe a cikpala Tata u ɗe u ɗa wạri a zuba."

Uwenishike u Yesu a kaci ka Mele

17 Yesu doki u danai, "Kotsu i wene yavu tuwạ ɗa n tuwại tsạrạ n wacinsa Mele ma Musa† ko kpam uwenishike u ntsumate wa. N tuwạ n wacinsa i'ya wa, shegai n tuwạ tạ tsạrạ ili i'ya a danai vi i shaɗangu. 18 Mayun ɗa ma tonuko ɗạ, ili i'ạ la ya puwạn a Mele mi wa, she a'ayin a ɗa zuba n likimba a kotsoi. Ko uɗyani u kenu ko u kenukulu wạ la wa puwạn wa, she ili i na yi i shaɗangu. 19 Adama a nala, gbạ uza ɗa baci u goroi mele ma kenukulu a asuvu a Mele hal u wenishikei ama a yain dem nala, a ka gonuko yi tạ dem uza u kenukulu a tsugono tsu zuba. Shegai uza ɗa baci u tonoi Mele mi mai, u wenishikei ma kpam, wa tsạrạ tạ asu u shinga a tsugono tsu zuba. 20 U kạnạ tạ utono u Mele ma Kashilạ u ɗe u lai tyoku ɗa Afarishi n awenishiki a Mele a tsu yan. U la baci nala wa, n tonuko ɗạ ya uwa a tsugono tsi wa, ko kenu."

Uwenishike u Yesu a kaci ka upan
(Luka 12:58-59)

21 Yesu doki u danai, "I pana tạ ili i'ya Mele ma Musa ma danai, 'Kotsu i wuna uma u vuma gbani wa,' kpam 'U kạnạ tạ a kiɗạga uza ɗa baci dem u wunai uma u vuma gbani ugana.' ◊ 22 Shegai n tonuko ɗạ, va yan baci upan n uza u vunu, a ka kiɗạga vu tạ ugana. Vu isạ baci uza u vunu "Katengeshi," a ka banka vu tạ a asu u Asheshi a Pige.† Vu tonuko baci uza u vunu "Vạri n kalen wa," vu yan tạ evu n u ɗa a ka banka vu a akina† a ɗa bawu a'ạri n utyoku.*
23 "Vạ baci kushani a kapala ka a asuɗarạkpa† a Kuwa ku Kashilạ va nạkạ Kashilạ kune, kute-kute aku vu ciɓai an uza roku wạri n ukuna a kaci ka

◊ **5:21** Uwt. 20:13; U.Ml. 5:17. * **5:22** Asheshi, alya nkoshi n pige m aza a Yahuda. Shegai kalen ka pige ka ne pini na ka, uza ɗa baci u yain upan wa bana tạ a asu u afada a Kashilạ a asu u ɗa Kashilạ n kaci ka ne wa yanka yi afada n ucira.

vunu, 24 ạsạkạ ve kune ki a asuɗarạkpa vi, vu ba vu foli uza u niɗe vi, aku
vu gono vu yain kune ku vunu.
25 “Vạ baci n ukuna n uza roku hal wa banka vu a asu u afada, darạka vu
sheshi n eyi tun i'ạri a ure kahu i rawa a kuwa ku afada ki. Kawa i rawa baci
ɗe, a ka nạkạngu vu tạ a asu u uza u afada. Eyi kpam u nạkạ adạgạri a ne a
banka vu a kuwa ku a'ali. 26 Mayun n tonuko vu, va wutạ pini a asu vi wa,
she a'ayin a ɗa vu tsupai ili i'ya a ka tono vu gbạ.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka tsishankala

27 Yesu lyai kapala n kadyanshi, “I pana tạ Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu
vu vaku n uka u uza wa.’ ◊ 28 N tonuko vu, vu wene baci uka, aku vu bankai
uma u vunu n ukuna u gbani, vu yan ɗe la vi tsishankala n eyi a katakasuvu
ka vunu. 29 Keshi ka ulyaki ka vunu ka zuwa vu baci vu yain unyushi u cingi,
foɗo ka vu varangu. Wa laka vu tạ tsulobo vu namba kapashi ka ikyamba i
vunu, n u ɗa a ka varangu ikyamba i vunu gbạ a asuvu a akina. 30 Kukere
ku ulyaki ku zuwa vu baci vu yain unyushi u cingi,† kiɗa ka vu varangu! Wa
laka vu tạ tsulobo vu namba kapashi ka ikyamba i vunu, n u ɗa ikyamba i
vunu gbạ ya uwa a asuvu a akina.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo
(Marku 10:11-12; Luka 16:18)

31 Yesu doki u danai, “I pana tạ Mele ma Musa ma danai, ‘Uza ɗa baci dem
wa pece iyolo n uka u ne, u kạnạ tạ u nạkạ yi tagarạda u upece u iyolo.’
32 Shegai n tonuko ɗạ, kotsu vu pecene n uka u vunu wa, shegai u vaku baci
n vali roku. Vu ạsạkạ yi baci, va zuwa yi tạ u woko kashankala, nala kpam
ko ya baci u zuwa yi, wạ tạ n unyushi u ɗa u bidyai uka u uza roku.”

Yesu wenishikei a kaci ka utsina

33 Yesu doki u danai, “I pana tạ kpam ili i'ya Mele ma Musa ma danai, ‘Kotsu
vu kpạɗạ ushaɗangu kazuwamgbani ka vunu wa. U kạnạ tạ vu shaɗangu
kazuwamgbani ka vu yain n Magono ma Zuba.’ ◊ 34 N tonuko ɗạ, kotsu vu
tsina n ili i roku a'ayin a ɗa baci ya yan kazuwamgbani wa! Zuba a asu u ɗa
Kashilạ kạri ndishi u ɗa. Adama a nala, kotsu vu tsina n zuba wa. 35 Likimba
asu u ɗa a'ene a ne a tsu wunvuga ɗa. Adama a nala, kotsu vu tsina n likimba
wa. Urishelima ilyuci i Magono ma Pige i'ya, adama a nala kotsu vu tsina n
i'ya wa. 36 Kotsu vu tsina n kaci ka vunu wa, kpaci va fuɗa va gonuko kenji
ka te ka vunu pun ko dạn wa. 37 A'ayin a ɗa baci ya yan kazuwamgbani, ili
i'ya i gain vu dana i'ya na koshi, ‘Nala wạri,’ ko tani ‘Nala wa.’ Vu dana baci
i'ya i lai la, a asu u uza u cingi vi ɗa i wutại.”

Yesu wenishikei a kaci ka utsupa tsicingi
(Luka 6:29-30)

38 Yesu doki u lyai kapala n kadyanshi, “I pana tạ ili i'ya Mele ma Musa ma
danai, ‘Uza u foɗo baci utoku u ne a keshi, ko u takpa yi kanga, eyi dem a ka
foɗo yi tạ keshi ka ne ko takpa kanga ka ne.’ ◊ 39 Shegai n tonuko ɗạ, kotsu i
tsupa ukuna u cingi u ɗa uza roku u yanka ɗạ n ukuna u cingi wa. Uza u ɓasa
vu baci a kagbaguzu ka ulyaki, kpatalạka yi ka ire ki dem. 40 Gaawan uza
roku u dana tạ vu nusuka yi, aku u tonukoi uza u afada u wushika yi matogo
ma vunu, kotsu vu ạsạnkạ yi dem kunya. 41 Kasoje ka mạtsạ vu baci vu canka
yi ucanga ubana mel u te, canka yi mel u re. 42 Uza u folo vu baci ili i roku,
vu nạkạ yi. Uza roku u bolo baci akopi ara vunu, vu nạkạ yi.”

◊ **5:27** Uwt. 20:14. ◊ **5:33** Adkp. 19:12; Mkc. 30:2; U.Ml. 23:21. ◊ **5:38** Uwt. 21:24.

Ciga atokulalu
(Luka 6:27-28, 32-36)

43 Yesu doki u danai, “I pana tạ ili i'ya ama a danai, ‘Ciga uza u karen u
vunu, aku vu kovi utokulalu u vunu.’ 44 Shegai n tonuko ɗạ i cigi atokulalu a
ɗe, i yanka uza ɗa baci dem wa yan ɗạ mavura gbani-gbani kavasu. 45 I yan
baci nala, ya woko tạ mmuku n maciɨ n Tata u ɗe ɗa wạri a zuba. U tsu zuwa
tạ kaara ka wutạ adama a aza a cingi n aza a maci. U tsu ro tạ mini a asu u
aza ɗa a ka yan ili i shinga n aza ɗa a ka yan ili i cingi. 46 Niɗa ya ciga Kashilạ
ka nạkạ ɗạ katsupi ka malen ma manyan ma ɗe, i ciga baci aza ɗa a ka ciga ɗạ
koshi? Ko aza a uwusha u utafa dem nala a tsu yansa! 47 Aje a ɗe a ɗa baci ya
yansạka ili i shinga koshi, i lamgbana n ama ɗa a buwai wa. Ko aza ɗa bawu
a revei Kashilạ a tsu yan tạ dem ili i shinga a asu u aje a le. 48 Adama a nala,
u kạnạ tạ i woko ushaɗangi, tyoku ɗa Tata u ɗe u zuba wạri ushaɗangi.”

6

Uwenishike u Yesu a kaci ka kune

1 Yesu lyai kapala n u wenishiki atoni a ne, “Kiranai a'ayin a ɗa ya yan ili
i shinga, kotsu i yain i'ya adama a ɗa ama a ka wene i'ya a cikpala ɗạ wa. I
yan baci nala, ya tsạrạ katsupi ka malen ma manyan ma ɗe a asu u Tata u ɗe
uza ɗa wạri a zuba wa.
2 “Va ne baci aza a unambi kune, kotsu vu fulạ ukakaci tsạrạ ama a pana a
reve i'ya va yan wa, tyoku ɗa aza a maci a kaɓan a tsu yansa a agata a Kashilạ
n ire tsạrạ ama a nạkạ le karingạ.” Mayun n tonuko ɗạ, aza a maci a kaɓan
a nala yi a tsạrạ ɗe katsupi ka malen ma manyan ma le. 3 A'ayin a ɗa baci va
ne aza a unambi kune, vu yain ka usokongi, tsạrạ kukere ku uguląạ ku reve
ili i'ya kukere ku ulyaki ka yan wa. 4 Nạkạ kune ku vunu usokongi, Tata u
vunu, uza ɗa u revei ili i'ya i'ạri usokongi, wa nạkạ vu tạ katsupi ka malen
ma manyan ma vunu.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka kavasu
(Luka 11:2-4)

5 Yesu doki u danai, “A'ayin a ɗa baci ya yan kavasu, i woko tyoku u aza
a maci a kaɓan wa! A tsu ciga tạ a shamgba a agata a Kashilạ n ire a yain
kavasu tsạrạ ama a wene le. Mayun n tonuko ɗạ, a tsạ ɗe katsupi ka malen
ma manyan ma le. 6 A'ayin a ɗa baci va yan kavasu, uwa a asuvu a kunu ku
vunu vu gidạku utsutsu. Vu yain kavasu ubana a asu u Kashilạ Tata u vunu
uza ɗa wạri a asu u usokongi u nala vi. Tata u vunu uza ɗa wa wene ili i'ya
va yan usokongi, wa nạkạ vu tạ katsupi ka malen ma manyan ma vunu.
7 Va yan baci kavasu, kotsu vu woko tyoku u ama ɗa bawu a revei Kashilạ
wa. A la tạ uyan kadyanshi ka bawu kạri n kalen. N a dani Kashilạ ka panạka
le adama a kakumạ ka kadyanshi. 8 Kotsu i woko tyoku u le wa. Tata u ɗe u
reve tạ ili i'ya ya ciga kahu gbạm i weci yi.
9 “Ya yan baci kavasu, i vasi naha:
“ ‘Tata u tsunu uza ɗa wạri a zuba.
A kirana n kala ka vunu n uwulukpi.
10 Tsugono tsu vunu tsu tuwạ.
Ạsạkạ a yain ili i'ya va ciga a yain a likimba,
tyoku ɗa a ka yansa i'ya a zuba.
11 Ne tsu ilikulya i ara.
12 Vu cimbusukạ tsu unyushi u tsunu,
tyoku ɗa tsu tsu cimbusukạ aza ɗa a tsu nusuka tsu.
[13 Kotsu vu ạsạkạ tsu tsu rukpạ a ukondo wa,

shegai vu wauwa tsu a asu u uza u cingi vi.’]*
14 “Mayun ɗa, vu cimbusukạ baci ama unyushi u cingi u le, Tata u vunu u
ɗa wạri a zuba wa cimbusukạ vu tạ dem. 15 Shegai vu cimbusukạ baci ama
wa, Tata dem wa cimbusukạ vu unyushi u cingi u vunu wa.”

Uwenishike u Yesu a kaci ka kakuli
16 Yesu doki u danai, “Ya yan baci kakuli, kotsu i wenike kadambula tyoku
ɗa aza a maci a kaɓan a tsu yan wa. A tsu gạcuwunsạ tạ a'eshi a le tsạrạ ya
dem reve an a ka yan kakuli. Mayun n tonuko ɗạ, aza a maci a kaɓan a nala
yi a tsạ ɗe katsupi ka malen ma manyan ma le. 17 Shegai va yan baci kakuli,
vu zạɗi kenji ka vunu aku vu sawa a'eshi. 18 Adama a nala, uza wạ la wa reve
an va yan kakuli wa, she Tata koshi, uza ɗa bawu tsa wene. U reve tạ gbạ ili
i'ya i'ạri usokongi, aya kpam wa nạkạ vu katsupi ka malen ma manyan ma
vunu.”

Utsạri a zuba
(Luka 12:33-34)
19 Yesu doki u danai, “Zuwukai kaci ka ɗe utsạri a likimba wa. Kpaci karan
n urumgbạ wa nangasa tạ u ɗa, kpam aboki a ka tạsạ tạ a uwa a yain uboki.
20 Shegai zuwukai kaci ka ɗe utsạri a zuba, a asu u ɗa bawu wa rumgbạ ko
tani karan ka nangasa, kpam aboki a ka fuɗa a ka yan uboki wa. 21 Asu u ɗa
baci utsạri u ɗe wạri, nte dem katakasuvu ka ɗe ka rongo ɗe.

Macikalu ma ikyamba
22 “A'eshi a'ạ tạ tyoku u macikalu ma ikyamba. A'eshi a vunu a lobono
baci, ikyamba i vunu dem ya shaɗangu tạ n katyashi. 23 Shegai a'eshi a vunu
a lobono baci wa, ikyamba i vunu ya shaɗangu tạ n karimbi. Katyashi ka kạri
a asuvu a vunu ka karimbi ka baci, vạ tạ a asuvu a karimbi ka pige.

Kashilạ n utsạri
(Luka 16:13)
24 “Vuma wạ la wa gbashika azakuwa a re wa. Kpaci wa kovo tạ uza u te,
aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro u uza u te. Va
fuɗa va gbashika Kashilạ kaɓolo n utsạri wa.”

Kotsu i dambula wa
(Luka 12:22-31)
25 Yesu doki u danai, “N tonuko ɗạ, kotsu i yain kadambula adama a
ilikulya n ili i'ya ya so kotsu i rongo n uma wa. Kotsu i yain kadambula
adama a ili i'ya ya uka a ikyamba i ɗe wa. Uma u la tạ ilikulya, ikyamba kpam
i la tạ aminya. 26 Weɓelei ve nnu n zuba! A tsu ce wa a tsu kapa tani wa. A'ạ
nạ mpon ko kuzuwate ku ucanga wa. Gbạ n nala, Tata u zuba u tsu lyatangu
le tạ. I reve i lai nnu kalen cika wa? 27 Ya wa fuɗa wa doku kaci ka ne uma a
ulapa u uwule u te adama a kadambula?
28 “Ndya i zuwai i'ạri kadambula adama a aminya? Weɓelei tyoku ɗa apạlu
a mete a tsu gbonguro. A tsu yan manyan wa, a tsu jilạkạ kaci ka le aminya
wa. 29 Shegai n tonuko ɗạ, ko Solomo n tsupige tsu ne gbạ u uka aminya a
ikali a ɗa a lobonoi tyoku u a le wa. 30 Kashilạ ka fuɗa baci ka guɓa apạlu a
mete a ɗa a'ạri n uma ara, nakpan a vutạlạ le a akina. Ya fuɗa tạ ya wushuku
an Kashilạ ka guɓa ɗạ. Kotsu i rongo n upityanangu u kenu wa.
31 “Kotsu i dambula i dana, ‘Ndya tsa lya?’ ko ‘Ndya tsa so?’ ko ‘Ndya tsa
uka?’ 32 Ama ɗa bawu a revei Kashilạ alya a tsu dambula n ili i nala yi koshi.

* **6:13** Akorongi a cau a roku aza ɗa a purại a tagarạda u Matiyu a korongu tạ idani i “Kpaci tsugono n ucira n tsupige tsu vunu tsa ubana. Ami.”

Tata u ɗe u zuba u reve tạ ya ciga ili i nala yi gbạ. 33 Ili i'ya i gain i gitạ i
zami i'ya tsugono tsu Kashilạ† n ili i'ya wa ciga. Aku ili i'ya i buwai dem a
ka nạkạ ɗạ tạ. 34 Kotsu i dambula adama a nakpan wa, kpaci nakpan wạ tạ n
kadambula ka kaci ka ne. Kain dem kạ tạ n kadambula ka ne."

7

I yanka uza afada wa
(Luka 6:37-38, 41-42)

1 Yesu lyai kapala n u wenishiki atoni a ne, "Kotsu i yanka uza u afada
wa, adama a ɗa Kashilạ ka yanka ɗạ dem. 2 Kakundatsu ka i yankai aza a
ɗe afada, ka dem a ka yanka manyan tyoku ɗa eɗạ dem i yain.
3 "Ndya i zuwai vu wenei macuku ma kenukulu ma mạri a keshi ka utoku
u vunu, aku bawu vu wenei kagbukulu ka kạri a keshi ka vunu? 4 Niɗa va
fuɗa va tonuko yi, 'Utoku u vạ, ạsạkạ n takpa vu macuku ma mạri a keshi ka
vunu,' avu tani vu wene kagbukulu ka kạri a keshi ka vunu wa? 5 Avu uza u
maci u kaɓan, gitạ ve vu takpa kagbukulu ka kạri a keshi ka vunu. Aku vu
fuɗa vu wene kpam vu takpa macuku ma mạri a keshi ka utoku u vunu.
6 "Kotsu i nạkạ nshe ili i'ya i'ạri i Kashilạ wa. A ka fuɗa tạ a yirạlạkpạ a
lumusa ɗạ. Kotsu i vutạlạ igbegu i ikebe a kapala ka mburusunu wa, kpaci a
ka kpatsa tạ i'ya."

Folusoi, bolusoi, kuɗusai utsutsu
(Luka 11:9-13)

7 Yesu doki u danai, "Rongoi ufolo, a ka ne ɗạ tạ i'ya i foloi vi. Rongoi ubolo
ili i'ya ya ciga, ya tsạrạ tạ. Kuɗusai utsutsu, Kashilạ ka zuwa tạ a giduwukạ
ɗạ utsutsu vi. 8 Adama a nala, gbạ uza ɗa baci dem u foloi, a ka ne yi tạ. Uza
ɗa baci kpam u boloi, wa tsạrạ tạ. Kpam ama a lya baci kapala n ukuɗusa
utsutsu, Kashilạ ka giduwukạ le tạ.
9 "Uza wạ la a asuvu a ɗe maku ma ne ma folo yi burodi, aku u nạkạ yi
katali? 10 Ko tani u foli yi kadan, aku u nạkạ yi kali? 11 Eɗạ aza a unyushi u
cingi, i tsu nạkạ baci mmuku n ɗe ili i shinga, bele Tata u ɗe uza ɗa wạri a
zuba uza u shinga, wa nạkạ tạ ili i shinga a asu u uza ɗa baci dem u folo yi.
12 Yankai ama tyoku ɗa dem ya ciga a yanka ɗạ. Kalen ka Mele ma Musa n
uwenishike u ntsumate u ɗa gai la vi."

Utsutsu u kenu
(Luka 13:24)

13 Yesu danai, "Uwai a tsugono tsu Kashilạ a utsutsu u kenu. Kpaci utsutsu
n ure u ɗa u tsu banka a akina wạ tạ n upeti cika, kpam u lobono tạ nwalu.
Ama ushani a ɗa a tsu wala pini. 14 Shegai utsutsu u utsạrạ uma u kenu u ɗa,
ure vi kpam u wuyana tạ nwalu. Ama ɗa a ka wala pini a'ạ ushani wa."

Maɗanga n ilimaci i ne
(Luka 6:43-45)

15 Yesu lyai kapala n kadyanshi, "Kiranai nạ ntsumate n kaɓan. Aza ɗa a
tsu tuwạ ara ɗe yavu ncon, shegai a asuvu a le a'ạ tạ n tsicingi yavu nleweni.
16 Ya fuɗa tạ ya reve le a icun i manyan ma le, tyoku ɗa i tsu reve maɗanga a
ilimaci i ne. A tsu ta ilimaci i kapopi a kawana wa, ko kpam cinwi a kaworo
wa. 17 Maɗanga ma shinga ma tsu matsa tạ ilimaci i shinga, maɗanga ma
cingi kpam ma tsu matsa tạ ilimaci i cingi. 18 Maɗanga ma shinga ma tsu
matsa ilimaci i cingi wa, nala kpam maɗanga ma cingi ma tsu matsa ilimaci
i shinga wa. 19 Ama a tsu kapa tạ maɗanga ma ma kpạɗại unạkạ ilimaci i

shinga a varangu ma a asuvu a akina. 20 Nala kpam dem ya fuɗa ya reve
ama a icun i manyan i le."

"N reve ɗạ wa ko kenu!"
(Luka 13:25-27)

21 Yesu doki u danai, "Gbạ aza ɗa a ka isạsạ mu Asheku, Asheku ɗa a ka
uwa a tsugono tsu zuba wa. Ama ɗa koshi a ka uwa a tsugono tsi alya aza ɗa
a ka yansa ili i'ya Tata u vạ u zuba wa ciga. 22 Kain ka afada, ama a ka isạ
mu tạ Asheku a le, a dana, 'Tsu yan tạ kuɓari a asuvu a kala ka vunu, kpam
tsu wutukpusạ tạ ityoni i cingi n kala ka vunu, tsu yansai kpam ikunesavu
ushani.' 23 Aku n wushunku le, 'N reve ɗạ wa ko kenu, banka numu dan, eɗạ
aza a uyansa ukuna u cingi!' "

Amai a a'uwa ama a re
(Luka 6:47-49)

24 Yesu danai, "Uza ɗa baci dem u panai kadyanshi ka vạ wa yan manyan
n ka, wạ tạ tyoku u kamai ka kạri n ugboji, uza ɗa u taɗangi kuma ku ne a
katali ka upeti. 25 An a roi mini ma pige, agạtạ a shaɗangusi, uwule kpam u
lapai kuwa ki, shegai ka ku rukpạ wa, kpaci u ma tạ ka a katali ka upeti.
26 "Shegai uza ɗa baci dem u panai kadyanshi ka vạ, aku u 'yuwain ka
uyanka manyan, wạ tạ tyoku katengeshi ka ka mai kuwa ku ne a kayala.
27 A'ayin a ɗa a roi, agạtạ a shaɗangusi, uwule kpam u lapai kuwa ki, aku
ku wạsại."

Ucira u Yesu
(Marku 1:22; Luka 4:32)

28 A'ayin a ɗa Yesu kotsoi kadyanshi ki gbạ, aku kakumạ ka ama ki kạri
uyan majiyan ma uwenishike mi. 29 Wạ tyoku u awenishiki a Mele wa, shegai
u wenishike tạ yavu uza ɗa wạri n ucira.

8

Yesu tạnasại makutu
(Marku 1:40-45; Luka 5:12-16)

1 A'ayin a ɗa Yesu cipại a masasa mi, aku kakumạ ka ama ka tono yi.
2 Kute-kute vuma roku uza ɗa wạri makutu u tuwại u kuɗạngi a kapala ka
ne, u danai, "Asheku, vu wushuku baci, tạnasạ mu."
3 Yesu bạrạkpại kukere ku ne u sawa yi, u danai, 'N wushuku tạ, tạnạ."
Kute-kute tsukutu tsi tsu ạsạkạ yi. 4 Yesu rono yi atsuvu, "Kotsu vu tonuko
uza wa, shegai wala vu bana a asu u kaɗarạkpi† u wene vu, aku vu nạkạ kune
ku Mele ma Musa ma danai ama ɗa baci a tạnại a nạkạ. Nala wa wenike tạ
ama an n tạnasạ vu."

Yesu tạnasại kagbashi ka katigi
(Luka 7:1-10)

5 Aku Yesu banai a Kafarnahum. An u uwai a ilyuci yi, katigi† ka asoje a
Roma† ka roku ka cina yi u folo yi u ɓạngạ yi. 6 Katigi ki ka danai, "Asheku,
mạ tạ n kagbashi ka ka pana ikyamba, wạ tạ ɗe a kuwa nvain bawu wa fuɗa
wa wala. Maɓạlạ mi ma ma foro yi wa wa."
7 Yesu danai, "Ma bana tạ n tạnasạ yi."
8 Katigi ki ka wushuki, "Asheku, mpa n rawa vu tuwạ a kuwa ku vạ wa,
shegai yan kadyanshi koshi tsạrạ kagbashi ki ka tạnạ. 9 Azapige a asoje a ɗa
pini aza ɗa a tsu tonuko mu ili i'ya ma yan, mpa kpam mạ tạ n asoje a ɗa n
tsu tonuko ili i'ya a ka yan. N tsu tonuko tạ uza u na, 'Wala,' aku u wala. N

tonuko kpam uza u niɗe, ‘Tuwạ,’ aku u tuwạ. N tonuko kpam kagbashi, ‘Yan naha,’ aku tani u yain. N reve tạ udani u vunu wạ tạ dem n ucira.”
10 An Yesu panai nala, aku u yain majiyan. U tonukoi aza ɗa a ka tono yi vi, “Mayun n tonuko ɗạ, upityanangu u na vi u la tạ gbạ upityanangu u ɗa n wenei a uyamba u Isara'ila. 11 Ama ushani a ka wutạ tạ a kasana n kalivi a dusuku a lyai kaɓolo n Ibirahi, n Ishaku, n Yakubu a tsugono tsu zuba. 12 Shegai aza ɗa a'ạri a gain a yain pini a tsugono tsi, a ka vutạlạ le tạ a asuvu a karimbi. Pini ɗa a ka sạ n ulumusa u a'anga.”
13 Aku Yesu tonukoi katigi ki, “Wala vu bana a kuwa, kagbashi ka vunu ka tạnạ tạ tyoku ɗa vu pityanangi vi.” Pini a asuvu a ulapa u uwule u nala vi u ɗa kagbashi ki ka tạnại.

Yesu tạnạsại ama ushani
(Marku 1:29-34; Luka 4:38-41)

14 Pini nala, Yesu banai a kuwa ku Bituru, aku u wenei mma u uka u Bituru vi nvain n usuɗugbi u ikyamba. 15 Aku u sawa yi kukere, pini nala, maɓạlạ mi ma ạsạkạ yi, u 'yạngại u gitạ yi ufoɓusuko ilikulya.
16 An kuvuli ku yain, ama a tukusoi Yesu aza a ityoni i cingi. N udani u ɗa koshi u tsu wutukpạ ityoni i cingi yi aku i ạsạkạ le. U tạnạsại dem gbạ aza a mɓạlạ. 17 U yansa tạ ili i na yi tsạrạ a shaɗangu udani u Ishaya matsumate u ɗa u danai, “U takpai mɓạlạ n tsunu, kpam u takpa tsu upana u ikyamba u tsunu.” ◊

Ama a ka ciga a toni Yesu
(Luka 9:57-62)

18 An Yesu wenei kakumạ ka ama ka kyawan yi, aku u tonukoi atoni a ne a wala a pasamgbana kushivạ ki a gono a upashi u niɗe. 19 Kawenishiki ka Mele ka tuwại ara ne, u danai, “Kawenishiki, ma tono vu tạ a asu u ɗa dem va bana.”
20 Yesu tonuko yi, “Iryanji i'ạ tạ n a'ele a le, nnu kpam a'ạ tạ n ikinda i le. Shegai Mpa Maku ma Vuma mạ n kuwa ku kaci ku vạ wa, kpam mạ gbạm n a asu u uwunvugusa wa.”
21 Aku uza roku a asuvu a atoni a Yesu, u tonuko yi, “Asheku, ạsạkạ ve n ba n ciɗạngu tata u vạ.”
22 Shegai Yesu tonuko yi, “Tono mu, ạsạkạ akushe a ciɗạngu atoku a le akushe.”

Yesu vakunki aɓali
(Marku 4:35-41; Luka 8:22-25)

23 Yesu uwai a kpatsu kaɓolo n atoni a ne a ka pasa kushivạ. 24 Aku uwule u pige u 'yạngại pini a kushivạ ki, aɓali kpam a ka gbạɗạsạ kpatsu ki hal ka ciga ushumbugu. Shegai Yesu pini nvain wa lavuta. 25 Aku atoni yi a banai ara ne a 'yạngạsạ yi n a salạsi, “Asheku, wauwa tsu! Tsa shumbugu ɗe!”
26 U wushunku le, “Ndya i zuwai i panai uwonvo naha? Eɗạ aza ɗa upityanangu u ɗe u gusại.” U 'yạngại u ɓaranai uwule n aɓali yi, aku asu vi paɗai kuwin.
27 Atoni yi a gitại majiyan n a wecemgbeni, “Ucun u vuma u eni u ɗa na vi, hal uwule n aɓali dem a ka panạka yi?”

Yesu tạnạsại ama a re aza a ityoni i cingi
(Marku 5:1-20; Luka 8:26-39)

28 An Yesu rawai a upashi u kushivạ a kaɓon ka uyamba u aza a Garasa, ama roku ama a re aza ɗa a'ạri n ityoni i cingi a tuwại ara ne. Ama a na yi a

◊ **8:17** Isha. 53:4.

asu u asaun a ɗa a tsu ronguso, kpam uza u tsu fuɗa u wala pini a ure vi wa adama a tsicingi tsu le. 29 Aku a gitạ yi usalạsạka n a dansi, “Ndya i zuwai va damgbarạsa tsu, avu Maku ma Kashilạ? Vu rawa vu zuwa tsu tsu pana ikyamba bawu a'ayin a ɗa Kashilạ ka danai a yain wa.”
30 Evu n asu vi, ushiga u mburusunu u ɗa pini wa lina. 31 Ityoni i cingi yi a foloi Yesu, a danai, “Vu wutukpạ tsu baci a asuvu a ama a na yi, vu ạsạkạ tsu tsu uwa a asuvu a mburusunu n nala mi.”
32 Aku u tonuko le, “Walai!” Ityoni i cingi yi a ạsạkại ama yi a ba a uwai a asuvu a mburusunu mi. Pini nala, mburusunu mi gbạ a sumai a uwai a kushivạ a kuwại pini. 33 Aliniki yi a sumai a banai a ilyuci a tonukoi ama ili i'ya i gitại, kaɓolo n ili i'ya i gitại n ama a re aza a ityoni i cingi yi. 34 Aku ama a ilyuci yi gbạ a wutại a ba a cinai Yesu, an a wene yi, a folo yi u ạsạnkạ le uyamba u le.

9

Yesu tạnasại kawunu
(Marku 2:1-12; Luka 5:17-26)

1 Yesu uwai a kpatsu, aku u gonoi a ilyuci i ne. 2 An u rawai pini, ama roku a tuko yi kawunu nvain a kajiba. An u wenei upityanangu u ama ɗa a canga yi vi, aku u tonukoi kawunu ki, “Maku, gbama asuvu, a cimbusukạ vu ɗe unyushi u cingi u vunu.”
3 Aku awenishiki a Mele a roku a ka dansa utyoku u le, a danai, “Vuma na wa yan kadyanshi yavu aya Kashilạ!”
4 Yesu tani u reve tạ ili i'ya a ka yawunsa, aku u wece le, “Niɗa ya yan uyawunsa u tsicingi a asuvu a atakasuvu a ɗe? 5 Ndya i lai shana ɗa a ka dana, ‘A cimbusukạ vu ɗe unyushi u cingi u vunu,’ ko ‘'Yạngạ vu wala’? 6 Shegai ma wenike ɗạ tạ an Mpa Maku ma Vuma† mạri n ucira a likimba u ɗa ma cimbusạ unyushi u cingi.” U tonukoi kawunu ki, “'Yạngạ vu bidya kajiba ka vunu vu wala a kuwa.” 7 Aku vuma vi u 'yạngại u lazai a kuwa. 8 An ama yi a wenei nala, aku a ka yan majiyan kpam a cikpai Kashilạ an u nạkại uza roku ucun u ucira u na.

Yesu isại Matiyu
(Marku 2:13-17; Luka 5:27-32)

9 An Yesu ạsạkại asu vi, aku u wenei vuma roku uza u kala Matiyu ndishi a kakinda ka uwusha u utafa. Aku u tonuko yi, “Tono mu.” U 'yạngại u tono yi.
10 Pini nala, Yesu n atoni a ne a tuwại a ka lya ilikulya a kuwa ku Matiyu. Awushi a utafa† n aza a unyushi a tuwại a ɓolomgbonoi pini a asu vi ushani. 11 An Afarishi a wenei nala, aku a wecei atoni a ne, “Ndya i zuwai kawenishiki ka ɗe ka lya kaɓolo n icun i ama a na?”
12 An Yesu panạka le, aku u wushunku le, “Aza ɗa a'ạri n alafiya a ka ciga uza u agumạ wa, she aza a mɓalạ. 13 Walai i ba i rotsongusu kalen ka Tagarạda u Kashilạ u ɗa u danai, ‘N u ɗa ya yanka mu uɗarạkpa, n la tạ uciga i woko aza a asuvayali a asu u atoku a ɗe.’ N tuwạ adama a ɗa ma isạ aza a maci a tono mu wa, shegai aza a unyushi u cingi.” ◊

Keci a kaci ka kakuli
(Marku 2:18-22; Luka 5:33-39)

14 Kain ka te, atoni a Yahaya Kalyuɓugi a tuwại ara Yesu a wece yi, “Niɗa ạtsu n Afarishi tsa yansa kakuli, shegai atoni a vunu a ka yansa wa?”

◊ **9:13** Hos. 6:6.

15 U wushunku le, “Aje a valisavu a ka namgba katsumạ a'ayin a ɗa wạri
kaɓolo n ele wa. Shegai a'ayin a'ạ tạ utuwạ a ɗa a ka bidya valisavu vi a mere
ma le, a'ayin a nala a ɗa a ka yan kakuli.
16 “Vuma wa paɗara kunya ku cau n kakashi ka savu wa. U yan baci nala,
kakashi ka savu ki ka pạɗạ tạ ka zuwa kunya ku cau ki ku doku ku kara. Hal
gbạm u lai ukara u cau vi. 17 Vuma wa tsungu mini ma cinwi† ma savu a
kadele ka ukpan ka cau wa. Kpaci ma shita baci ma tạsạ tạ kadele ki, aku
mini ma cinwi mi ma wotsongu. Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a
kadele ka savu. Pini nala, gbạ kadele ki n mini ma cinwi mi a ka lobono tạ.”

Makere ma ma kuwại n uka uza u mɓạlạ (Marku 5:21-43; Luka 8:40-56)

18 An Yesu wạri a kadyanshi, aku uzapige u kagata ka Kashilạ u tuwại ara
ne, u kuɗạngi a kapala ka ne u danai, “Maku ma vạ makere ma kuwạ ɗe
gogo-na. Vu tuwạ baci vu taɗanku yi kukere wa 'yạngạ tạ.” 19 Aku Yesu n
atoni a ne a 'yạngại a tono yi.
20 Uka ɗa wa lạlạ mpasa hal ayen kupa n a re u tuwại a kuciną ku Yesu, aku
u sawai kaletsu ka kunya ku ne. 21 Kpaci u yawunsa tạ a katakasuvu ka ne,
u danai, “Ko kunya ku ne ka baci n sawai koshi, ma tạną tạ.”
22 An Yesu kpatalai u wene yi, aku u danai, “Uka, gbama asuvu, up-
ityanangu u vunu u tạnạsạ vu ɗe.” Kute-kute aku uka vi u tạnại.
23 An Yesu rawai a kuwa ku uzapige ki, aku u wenei a ka fulusạ ugbali u
ukpạ n ama ushani a ka sạ. 24 Aku u tonuko le, “Ya dem wutạ. Makere mi
ma kuwạ wa, alavu a ɗa yi!” Shegai ama yi a ka dosuso yi idyoshi i magori.
25 An a wutukpại ama yi, aku Yesu banai a asu u ɗa makere mi mạri nvain. U
kạnại kukere ku ne, aku u makere mi ma 'yạngại. 26 Pini nala, alabari a ne a
tamburai ko nte wa a asuvu a uyamba vi.

Yesu tạnạsại arumbạ ama a re

27 An Yesu ạsạkại asu vi, eyi pini n u wali, aku arumbạ ama a re a gitạ yi
utono n a salạsi, “Maku ma Dawuda, pana asuvayali a tsunu!”
28 An u uwai a kuwa, aku arumbạ yi a tuwại ara ne. U wece le, “I wushuku
ma fuɗa ma zuwa ɗạ i fuɗa i wene?”
A wushuki, “Eye, Asheku.”
29 Aku u sawai a'eshi a le, u danai, “Adama a upityanangu u ɗe, nala wa
woko.” 30 Kute-kute a'eshi a le a kukpại a wenei asu. Shegai u rono le atsuvu
cika u danai, “I tonuko uza ukuna u na vi wa.” 31 Shegai a tamburai uyamba
vi gbạ n a yanyi alabari a ne.

Yesu tạnạsại kabebe

32 Ama a re yi n a lazi, aku ama roku a doku a tukoi Yesu kabebe, uza ɗa
ityoni i cingi i kạnại i ɓishinka yi kadyanshi. 33 An u wutukpại ityoni i cingi
yi, aku vuma vi u yain kadyanshi. Aku kakumạ ka ama ki ka yan majiyan, a
danai, “Kotsu tsu wene ukuna a Isara'ila naha wa.”
34 Shegai Afarishi a danai, “Magono ma ityoni i cingi ma ma nạkạ yi ucira
u uwutukpạ le.”

Yesu panai asuvayali a ama (Marku 1:39; Luka 4:44)

35 Yesu kyawunsa tạ gbạ ilyuci n une n u wenishiki a agata a Kashilạ n
u yanyi kuɓari ku tsugono tsu Kashilạ. U tạnạsạ tạ dem aza a mɓạlạ icun
kau-kau n aza ɗa a ka pana ikyamba. 36 An u wenei kakumạ ka ama kạri
udoku n ka doki, aku katakasuvu ka ne ka shaɗangi n asuvayali, kpaci a
dambula tạ cika kpam uɓạngạ wạ la wa. Tyoku u ncon n ɗa bawu mạri

n kaliniki ɗa a'ạri. 37 Aku u tonukoi atoni a ne, “Manyan ma ukapa mạ
tạ ushani, shegai ayain a manyan yi kenu ɗa a'ạri. 38 Adama a nala, foloi
Magono ma Zuba uza u manyan ma ukapa mi u tuko aza a ukapa, a yanka yi
manyan ma ukapa mi.”

10

Yesu ɗangạsai atoni kupa n ama a re
(Marku 3:13-19; Luka 6:12-16)

1 Yesu isại atoni a ne kupa n ama a re, u nạkạ le ucira u ɗa a ka wutukpạ
ityoni i cingi a tạnạsạ kpam aza a mɓạlạ.
2 Uza u kagitạ aya Simo uza ɗa dem a tsu isạ Bituru, n Andurawu utoku
u ne eyi dem kasuki† ka. Nala dem Yakubu maku ma Zabidi n utoku u ne
Yahaya. 3 N Filibu, n Batalamawu, n Toma, n Matiyu kawushi ka utafa, n
Yakubu maku ma Halfa, n Tadawu ele dem asuki a ɗa. 4 Aza ɗa a buwai vi
alya Simo Ziloti,* n Yahuza Isikariyoti uza ɗa u tuwại u neke yi.

Yesu suki Kupanamere vi
(Marku 6:7-13; Luka 9:1-6)

5 An Yesu suki Kupanamere† vi, u tonuko le tạ ili i na yi, “Kotsu i bana a
asu u Awulawa ko tani i uwa a ilyuci i Samariya† wa. 6 A asu u aza a Isara'ila
koshi ɗa ya bana, kpaci tyoku u ushiga u nlala n ɗa n puwạin ɗa a'ạri. 7 A'ayin
a nwalu yi, i tonusuko le tsugono tsu zuba tsu yan ɗe evu. 8 I tạnạsạ aza a
mɓạlạ, i 'yạngạsạ akushe, i tạnạsạ aza ɗa a'ạri n tsukutu, kpam i wutukpạ
ityoni i cingi. Gbani ɗa i wushai, nala kpam dem ya nạkạ bawu a tsupa ɗạ.
9 Kotsu i bidya ikebe ko zinariya, ko azurufa ko tani urim u shili wa. 10 Kotsu
i bidya katsạn ko matogo ma ire, ko akpata, ko kalangu wa. Ama ɗa ya ɓạngạ
vi a ka nạkạ ɗạ tạ ili i'ya ya ciga.
11 “A ilyuci i'ya baci dem i uwai, i zami vuma u maci i rongo pini a kuwa ku
ne hal ubana a'ayin a ɗa ya laza. 12 A'ayin a ɗa baci ya uwa a kuwa, i dana,
‘Azakuwa, ndishi n shinga n rongo n ạɗạ.’ 13 Ama yi a wusha ɗạ baci, ạsạkại
ndishi n shinga n ɗe n rongo pini. Shegai a wusha ɗạ baci wa, ạsạkạ ndishi
n shinga mi n gono ɗạ. 14 Kpam kuwa ko tani ilyuci i'ya baci i uwai aku a
'yuwan ɗạ uryabusa ko a 'yuwan ɗạ upanạka, kạpạtsại kabutạ ka a'ene a ɗe
i ạsạkạ asu vi. 15 Mayun n tonuko ɗạ, kain ka afada, Kashilạ ka pana tạ ama
a Sodom† n Gomora† asuvayali cika hal a lai tyoku ɗa wa pana ama a ilyuci
i nala yi!”

Upana u ikyamba u ɗa wa tuwa
(Marku 13:9-13; Luka 21:12-17)

16 Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Mpa na ma suku ɗạ tyoku u ncon a mere
ma nleweni. I woko aza a ugboji tyoku u kali, kpam i woko aza ɗa a'ạri yuwu
tyoku u a'aɗya. 17 She i kirana, kpaci a ka kạnạ ɗạ tạ a banka ɗạ a asu u
Asheshi a Pige, a bawan ɗạ a asuvu a agata a Kashilạ. 18 A rono ɗạ ubana
a kapala ka igomuna nạ ngono, kpaci edạ atoni a vạ a ɗa. Nala wa woko tạ
ure u ɗa ya yanka le kadyanshi ka vạ kpam hal likimba u reve n ka. 19 Shegai
a'ayin a ɗa baci a kạnạ ɗạ vi, kotsu i dambula a ili i'ya ya dana ko tani tyoku
ɗa ya dana i'ya wa. A'ayin a nala yi Kashilạ ka nạkạ ɗạ tạ ili i'ya ya dana.
20 Shegai kadyanshi ka ya dansa vi ka ɗe ka wa, Kulu ku Tata u ɗe ka ka dansa
a asuvu a ɗe.
21 “Ama a ka neke tạ atoku a le a wuna le. Nala dem isheku ya yanka
mmuku n le. Mmuku kpam n 'yạngạsạkạ isheku i le hal a zuwa a wuna le.

* **10:4** Kalen ka kala ka Ziloti ka uza ɗa wạri n maluwa ma uyan ili cika.

22 Ama gbạ a ka 'yuwan ɗạ tạ adama a kala ka vạ. Shegai gbạ ama ɗa baci
dem a pityanangi hal ubana a makorishi, a ka wauwa le tạ. 23 Ilyuci i'ya baci
dem ama a 'yuwan ɗạ, i daṛạka i bana a ilyuci i roku. Mayun n tonuko ɗạ,
kahu i kyawan ilyuci ilyuci i Isara'ila gbạ, Maku ma Vuma ma tuwạ tạ.
24 "Karotsongishi ka tsu la kawenishiki ka ne wa, ko tani kagbashi ka lai
uzakuwa u ne wa. 25 U rawa tạ ɗa karotsongishi ka woko tyoku u kawenishiki
ka ne, kagbashi kpam ka woko tyoku u uzakuwa u ne. A isạ baci Mpa uza ɗa
mạri uzakuwa, 'Magono ma ityoni i cingi;' wata, Ba'alzabu,† eɗạ aza a kuwa
a vạ tani ndya a ka isạ ɗạ?"

Uza ɗa u gain a pana uwonvo
(Luka 12:2-7)

26 Yesu danai, "Panai uwonvo u ama a nala yi wa, kpaci ili i'ya baci dem
i'ạri usokongi gogo-na ama a ka tuwạ tạ a ka reve i'ya. 27 N tonuko ɗạ tạ
ukuna u na vi a karimbi, shegai ma ciga tạ i tonuko le i'ya a katyashi. Ili
i'ya baci ya pana ma dansa n tsubini a atsuvu a ɗe, i dana i'ya cika a zuba u
kukpạ ama a pana.
28 "Kotsu i pana uwonvo u aza ɗa a ka wuna ɗạ wa. Ikyamba i ɗe i'ya
koshi a ka wuna, shegai a ka sawa uma u ɗe wa. Kashilạ ka koshi ya pana
uwonvo, kpaci aya uza ɗa wa fuɗa wa nangasa gbạ uma n ikyamba a akina.
29 Mberikele n re n ɗa a tsu denge kanini ka te,† shegai gbạ n nala, ma te mạ
la ma kuwạ bawu Tata u ɗe u revei n ma wa. 30 Kashilạ ka reve tạ gbạ ko
kenji ka yain ka kạri a kaci ka vunu. 31 Adama a nala kotsu i pana uwonvo
wa, kpaci tsupige tsu ɗe tsu la tạ tsu mberikele ushani.

Tonuko ama ukuna u Kawauwi
(Luka 12:8-9)

32 "Uza ɗa baci dem u tonukoi aza roku eyi uza u vạ u ɗa a kapala ka ama,
mpa dem ma tonuko tạ Tata u vạ u zuba uza nala vi katoni† ka vạ ka. 33 Shegai
vu 'yuwan mu baci, mpa kpam ma tonuko tạ Tata u vạ u zuba avu uza u vạ
ɗa wa."

Ndishi n shinga n ɗa n tukoi wa
(Luka 12:51-53; Luka 14:26-27)

34 Yesu lyai kapala n kadyanshi, "Kotsu i bidya a asuvu a atakasuvu a ɗe i
dana ndishi n shinga n ɗa n tukoi a likimba wa. N tuwạ tsạrạ n tuko ndishi n
shinga wa, shegai kushulu. 35 N tuwạ tạ n 'zuwa uza u yain tsilala n asheku a
ne, makere ma yain tsilala nạ mma u ne, kajene kpam ka yain tsilala n anuku
a le. 36 Atokulalu a ka yan tạ pini a asuvu a kumaci ku ɗe!' ◊
37 "Gbạ aza ɗa baci a lai uciga asheku n anuku a le kapala nạ mpa, a rạtsa
woko atoni a vạ wa. Gbạ aza ɗa baci a ka ciga mmuku n le kapala nạ mpa, a
rạtsa woko atoni a vạ wa. 38 Vu canga baci mawandamgbani† ma vunu vu
tono mu wa, vu rạtsa vu woko katoni ka vạ wa. 39 Gbạ uza ɗa baci wa kirana
n uma u ne, wa namba tạ u ɗa. Uza ɗa tani u nambai uma u ne adama a vạ,
wa wauwa tạ u ɗa."

Katsupi ka malen ma manyan ma
(Marku 9:41)

40 Yesu danai, "Uza ɗa baci dem u wusha ɗạ, mpa u wushai. Uza ɗa baci
kpam u wusha mu, u wusha tạ uza ɗa u suku mu. 41 Uza ɗa u wushai
matsumate adama a ɗa matsumate mi ma yanka yi kadyanshi ka Kashilạ,
Kashilạ ka nạkạ yi tạ katsupi ka malen ma manyan ma ne dere n matsumate

† **10:29** Kondo "Anini" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i Uɓạngạ. ◊ **10:36** Mik. 7:6.

mi. Uza ɗa baci kpam u wushai vuma u maci adama a ɗa vuma u nala vi wạri uza u maci, a ka nạkạ yi tạ katsupi ka malen ma manyan ma ne dere n vuma u maci nala vi. 42 Uza ɗa baci u nei katoni ka kenu ka vạ mako ma mini adama a ɗa wạri katoni ka vạ, mayun n tonuko ɗạ, vuma u nala vi wa tsạrạ tạ katsupi ka malen ma manyan ma ne."

11

Yesu n Yahaya Kalyuɓugi
(Luka 7:18-35)

1 An Yesu kotsoi utonuko Kupanamere yi ukuna u na vi, aku u ạsạkại a asu vi u banai a ilyuci a asuvu a Galili tsạrạ u wenishike u yain kpam kuɓari.

2 Yahaya Kalyuɓugi wạ tạ a asuvu a kuwa ku a'ali. An u panai ili i'ya Kirisiti wa yansa, aku u suki atoni a ne a roku ama a re. 3 A ba a wece yi, "Aɗa uza ɗa wa tuwạ vi, ko tsu vana uza roku?"

4 U wushunku le, "Walai i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei n ili i'ya i panai. 5 Arumbạ a wene tạ, awunu kpam a wala tạ, nkutu n tạnạ tạ, agulani a pana tạ, akushe kpam a 'yạngại a gonoi n uma. A yanka tạ aza a unambi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga. 6 Kashilạ ka zuwuka tạ uza ɗa bawu u 'yuwan mu adama a ili i'ya n yain unạ u shinga."

7 An atoni a Yahaya a lazai, aku Yesu gitại uyanka ama yi kadyanshi ka Yahaya, u danai, "An i banai a kakamba ki, ucun u vuma u eni u ɗa i banai uwene? Wạ tyoku u asomini a ɗa uwule u tsu purusạ a asu u ɗa baci dem u lapanai? 8 Ucun u vuma u eni u ɗa i banai uwene? Vuma ɗa u ukai aminya a ikali? Aza ɗa a tsu uka aminya a ikali a a'eɓile a ngono a ɗa a'ạri. 9 Ya i banai uwene? Matsumate ma? Eye. N tonuko ɗạ u la tạ matsumate. 10 Tagarạda u Kashilạ u yan tạ kadyanshi a kaci ka ne,

" 'Ma suku tạ katsumate ka vạ a kapala ka vunu,
uza ɗa wa lapuluka vu ure.' ◊

11 "Mayun n tonuko ɗạ, Yahaya Kalyuɓugi u la tạ gbạ uza ɗa baci wạri n uma. Shegai uza u kenukulu gbạ a asuvu a tsugono tsu zuba u la yi tạ. 12 Ili i'ya i bidyai a'ayin a ɗa Yahaya Kalyuɓugi tuwại hal utuwạ gogo-na, tsugono tsu zuba tsạ tạ udoku ucira, kpam ya dem wa moɗono tạ tsạrạ u uwa tsa.* 13 Gbạ ntsumate n Mele ma Musa a dana tạ ukuna u tsugono tsu Kashilạ hal utuwạ a'ayin a Yahaya. 14 I wushuku baci n ele, Yahaya vi aya Iliya† matsumate ma ya vana vi. 15 I'ạ baci n atsuvu, panai!

16 "Niɗa ma dansa ukuna u ama a gogo-na? Ndya a rotsoi? A'ạ tạ tyoku u mmuku n ɗa mạri ndishi a kuden, n a ikạmgbạni,

17 " 'Tsu fulạkạ ɗạ tạ ugbali,
shegai i 'yuwain kuje!
Tsu shipuka ɗạ ushipa u ukpạ,
shegai i sạ wa!'

18 "An Yahaya tuwại, u laɓa ulya ilikulya wa, u so tani mini ma cinwi wa, aku i danai, 'Wạ tạ n ityoni i cingi!' 19 Shegai an Mpa Maku ma Vuma ma lya nạ n soyi, aku i danai, 'Kalyai ka n kasoi, kpam kaje ka aza a uwusha u utafa n aza a unyushi u cingi ka.' Ugboji u tsu wenike tạ kaci ka ne a asu u manyan ma maci ma u tsu yansa."

Yesu ɓongoi ama
(Luka 10:13-15)

◊ **11:10** Mal. 3:1. * **11:12** Ure u roku u ɗa va reve udani u aza a Heline vi u ɗa: "kpam aza a cingi a ka shilạkạnạkạ tsa tsạrạ a wushi tsa n ucira."

20 A ilyuci i'ya Yesu yansai ikunesavu i ne cika, ama yi a 'yuwan tạ ukpatala
a gono a asu u Kashilạ. U gitạ le uɓongo, 21 "Ter ɗe, aza a Korasinu! Ter ɗe, aza
a Besaida! A da baci ikunesavu i'ya n yain a asuvu a ɗe i'ya n yain a Taya n
Sida, an a'ạri a kpatala ɗe caupa. A uka tạ akashi a rongoi a upoluso kakomo,
tsạrạ a wenike an a kpatalai a ạsạkại unyushi u cingi u le! 22 N tonuko ɗạ, kain
ka afada, Kashilạ ka laka tạ uyanka ama a Taya n Sida ajebigi kapala n ạɗạ!
23 Eɗạ kpam aza a Kafarnahum, 'yạngạsạ ɗa wạ a ka 'yạngạsạ ɗạ a zuba? A
ka vutạlạ ɗạ tạ a asuvu a akina! A da baci ikunesavu i'ya a yain ara ɗe i'ya a
yain a Sodom, an wạri wa buwa tạ pini hal n gogo-na. 24 N tonuko ɗạ, kain
ka afada, Kashilạ ka pana tạ iyali i Sodom kapala n ạɗạ!"

Yesu nạkại ama uwunvuga
(Luka 10:21-22)

25 A'ayin a nala yi, Yesu danai, "Tata, Magono ma zuba n likimba, n cikpa
vu tạ, kpaci vu sokongu tạ ukuna u na vi a asu u aza a ugboji n arevi, shegai
vu wenikei u ɗa a asu u aza ɗa bawu a revei ili. 26 Tata, nala vu wenei u gain
vu yain!

27 "Tata u vạ u nạkạ mu tạ ili yi gbạ. Uza wạ la u revei Maku mi wa, she
Tata vi. Kpam uza wạ la u revei Tata vi wa, she Maku mi n uza ɗa Maku mi
ma ɗangạsai u tonuko.

28 "Tuwại ara vạ, gbạ ɗe aza ɗa a wowoi n ucanga wa arạji, ma nạkạ ɗạ
tạ uwunvuga. 29 Panạka numu, tsạrạ i woko ama a vạ. Tuwại i rotsongusu
ara vạ, kpaci mpa mạ tạ n uvakunku kaci kpam ya tsạrạ tạ uwunvuga.
30 Uwenishike u ɗa n danai i wushuku n u ɗa vi, wạ tạ shana, kpam ucanga u
vạ u rạzugbạ wa."

12

Yesu ɗa Asheku a kain ka Ashibi
(Marku 2:23-28; Luka 6:1-5)

1 Kain ka te n kain ka Ashibi,† Yesu n atoni a ne a ka wala a mere ma ashina
a ilya. Atoni a ne a ka pana kambulu, aku a gitại ukoɗuso aratu a ilya n a
yuruwi n a takumi. 2 An Afarishi a wenei nala, aku a tonukoi Yesu, "U gan
atoni a vunu a yain nala wa! Mele ma kain ka Ashibi ma ɓishinka tạ uyan
manyan n kain ka Ashibi."

3 Yesu wushuki, "Ma wundya i yan kạneshi u ili i'ya Dawuda n aje a
nwalu a ne a yain an a ka pana kambulu vi? 4 U uwai a Kuwa ku Kashilạ
u takumai iburodi i uwulukpi, ko an u wokoi Mele ma ɓishinka tạ a takuma
i'ya. Aɗarạkpi a ɗa koshi a wushunki a takuma u ɗa. ◊ 5 Ma wundya i yan
kạneshi u Mele ma Musa ma ma danai aɗarạkpi a ɗa koshi a ka yan manyan
a Kuwa ku Kashilạ n kain ka Ashibi ki? Shegai ko uza wạ la u danai a nusuka
mele ma Ashibi wa. 6 N tonuko ɗạ, uza ɗa u lai Kuwa ku Kashilạ aya pini
naha. 7 A da baci i revei kalen ka Tagarạda u Kashilạ u na vi, 'N la tạ uciga
i woko aza a asuvayali a asu u atoku a ɗe, n u ɗa ya yanka mu uɗarạkpa,'† ◊
i'ạri ya kiɗạga ama a na yi aza ɗa bawu a'ạri n unyushi ugana wa. 8 Adama a
nala, mpa Maku ma Vuma Asheku a ɗa, hal n a kain ka Ashibi dem."

Yesu tạnạsại vuma ɗa ili i soi kukere
(Marku 3:1-6; Luka 6:6-11)

9 An Yesu ạsạkại a asu vi, aku u ba u uwai a kagata ka Kashilạ ka kạri evu.
10 U cina tạ pini vuma ɗa ili i soi kukere. Afarishi a zuwuka yi a'eshi tsạrạ a

◊ **12:4** 1 Sam. 21:1-6. ◊ **12:7** Hos. 6:6.

tsaraa ili i'ya a ka sapula yi n i'ya, aku a wece yi, “Wa dere a tanasa vuma n
kain ka Ashibi?”
11 U wushunku le, “I'a baci n macon† aku ma rukpai a ilyukoi n kain ka
Ashibi, ya wutukpa ma wa? Mayun tani ya wutukpa ta ma. 12 Ama a la ta
ncon kalen, adama a nala, dere ɗa a yain ili i shinga n kain ka Ashibi.”
13 Yesu tonukoi vuma vi, “Barakpa kukere ku vunu.” An u barakpai kukere
ki, aku ku gonoi mai tyoku ku ire ki. 14 Pini nala, Afarishi yi a wutai a ka
sheshe tyoku ɗa a ka wuna Yesu.

Kagbashi ka Kashila ka ɗangasai

15 Yesu reve ta ili i'ya Afarishi a ka yawunsa, aku u asakai asu vi. Ama
ushani a tono yi, kpam u tanasa ta gba aza a mɓala. 16 Shegai u ronoi ama
yi atsuvu kotsu a tonuko uza ko eyi yayi wa. 17 U yan ta ili i na yi tsara a
shaɗangu ili i'ya Kashila ka danai a una u Ishaya matsumate:
18 “Kagbashi ka va ka na, uza ɗa n ɗangasai.
Ma ciga yi ta, kpam u zuwa mu ta n panai kayanyan cika.
Ma nakа yi ta Kulu ku va,
kpam wa tonuko ta gba iyamba an ukuna u va wari dere.
19 Wa nanamgbana ko tani u salasa wa,
ko kpam u yain kuɓari n isali a ire wa.
20 Wa koɗuso asomini a ɗa a katalasai wa,
wa cimbusa tani macikalu ma ma ciga ucimba wa.
Nala wa rongo uyansa hal she ukuna u ɗa wari dere u lya kaci ka ukuna u
cingi.
21 Iyamba gba a ka zuwa ta uma u le ara ne.” ◊

Yesu n Ba'alzabu
(Marku 3:20-30; Luka 11:14-23)

22 Aku ama roku a tukoi Yesu karumba kpam kabebe ka, adama a ityoni i
cingi. Aku Yesu tanasai vuma vi, kute-kute u gitai kadyanshi kpam u wenei
asu. 23 Gba ama yi a yain majiyan, a danai, “Gaawan vuma u na vi Maku ma
Dawuda ma, Kirisiti Kawauwi!”
24 An Afarishi a panai nala, a wushunku le, “U wutukpa ta ityoni i cingi
kpaci magono ma le Ba'alzabu u nakа yi ta ucira u ɗa wa yan nala.”
25 Yesu reve ta ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, “Uyamba u ɗa baci
u pecei kaci ka ne n u shilakani, u ɗa wa ɓarakpa wa. Kpam ilyuci ko kuwa
ka baci ku pecei n ku shilakani, ka rukpa ta! 26 Kanangasi ka wutukpa baci
Kanangasi,* nala u wenike ta tsugono tsu ne tsu pece ta aɓon aɓon, kpam
tsa ɓarakpa wa aku tsu rukpa. 27 I da n wutukpa ta ityoni i cingi adama a
ɗa Ba'alzabu nakа mu ucira u ɗa ma yan nala. Nala baci, ya nakai atoni a
ɗe ucira u ɗa a ka wutukpa le dem? Ili i'ya atoni a ɗe a tsu yan i wenike
ta an kadyanshi ka i tsu yansa a kaci ka va ka dere wa. 28 Shegai mpa ma
wutukpusa baci ityoni i cingi n Kulu Keri ku Kashila, tsugono tsu Kashila tsa
tsu tuwa ɗe la vi a asuvu a ɗe.
29 “Uza wa ciga baci u uwa a kuwa ku uza u ucira u yain uboki, she u matsa
u sira ve uza u ucira vi, aku u fuɗa u yain uboki a kuwa ki.
30 “Uza ɗa baci bawu wari a asu u va, tsilala tsa wa yan na mpa, uza ɗa
kpam bawu wa ɓanga mu uciangusu, wacinsa ɗa wa wacinsa. 31 N tonuko
ɗa, Kashila ka cimbusuka ta uza ɗa u nusukai aza roku, hal n uza ɗa wa yan
kadyanshi ka cingi† a ukuna u Kashila. Shegai Kashila ka cimbusuka uza ɗa
wa yanka Kulu Keri kadyanshi ka cingi wa. 32 Kashila ka cimbusuka ta uza

◊ **12:21** Isha. 42:1-4. * **12:26** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

ɗa baci dem u nusukai Mpa Maku ma Vuma n kadyanshi. Shegai Kashilạ ka cimbusukạ uza ɗa wa yanka Kulu Keri kadyanshi ka cingi wa, ili i'ya i bidyai gogo-na hal ubana a'ayin a ɗa a ka tuwạ."

Maɗanga n ilimaci i ne
(Luka 6:43-45)

33 Yesu lyai kapala n kadyanshi, "I tsu reve tạ maɗanga a ilimaci i ne. Maɗanga ma shinga ma tsu matsa tạ ilimaci i shinga, maɗanga ma cingi kpam ma tsu matsa tạ ilimaci i cingi. 34 Eɗạ a'eku! Eɗạ ama a cingi a ɗa, niɗa ya dana ili i shinga? Unạ u tsu dana tạ ili i'ya i'ạri a katakasuvu. 35 Ama a maci a'ạ tạ n ili i shinga a atakasuvu a le, kpam i'ya a tsu dana. Ama a cingi kpam a'ạ tạ n ili i cingi a atakasuvu a le, ele dem i'ya a tsu dana. 36 N tonuko ɗạ, kain ka afada ya wenike tạ gbạ kadyanshi ka gbani ka i dansai caupa vi. 37 I shinga i'ya baci i dansai, Kashilạ ka dana tạ eɗạ aza a unyushi a ɗa wa. Shegai i cingi i'ya baci i dansai, wa dana tạ eɗạ aza a unyushi a ɗa."

Ama a wecikei iryoci
(Marku 8:11-12; Luka 11:29-32)

38 Pini nala, awenishiki a Mele n Afarishi a tuwại ara Yesu, a danai, "Kawenishiki, tsa ciga tạ tsu wene iryoci tsạrạ tsu reve an a asu u Kashilạ ɗa vu wutại."

39 U wushunku le, "I ciga tạ iryoci kpaci eɗạ aza a cingi a ɗa, kpam ya wushuku wa. Shegai iryoci i Inusa† matsumate i'ya ya tsạrạ koshi. 40 Inusa rongo tạ a asuvu a katsumạ ka kadan ka pige hal gbạ a'ayin a tatsu. Nala kpam wa woko, Mpa Maku ma Vuma ma rongo tạ a kasaun hal gbạ a'ayin a tatsu. 41 Kain ka afada ama a Niniba† a ka 'yạngạ tạ a wenike ama unyushi u ɗe. A kpatala tạ a asu u Kashilạ an Inusa yanka le kuɓari. Gogo-na uza ɗa u lai Inusa aya pini na. 42 Magono ma Sheba uka, wa 'yạngạ tạ u wenike ama unyushi u ɗe. U yan tạ nwalu ma mɓạri tsạrạ u tuwạ u pana ukuna u ugboji u Solomo n kaci ka ne. Gogo-na uza ɗa u lai Solomo aya pini na."

Ugono u ityoni i cingi
(Luka 11:24-26)

43 Yesu lyai kapala n kadyanshi, "A'ayin a ɗa baci ityoni i cingi i te i wutại a asuvu a vuma, i tsu bana tạ a asu u ekpi ubolo asu u ɗa wa wunvuga, shegai wa tsạrạ wa. 44 Aku u dana, 'Ma gono tạ a kuwa ka n ạsạkại vi!' An u gonoi, aku u cinai uza wạ pini a kuwa ki wa. A wujumạ ka ɗe sarara a kalai ka. 45 Aku ityoni yi i lazai i ba i tukoi ityoni i cingi i shindere i roku aza ɗa a la yi tsicingi, aku a rongo pini. Vuma u nala vi wa kotso tạ ndishi n ne n upana u ikyamba u ɗa u lai u caupa vi. Ili i'ya ya gitạ n ama a cingi a gogo-na ɗa la vi."

Mma n a'angu a Yesu
(Marku 3:31-35; Luka 8:19-21)

46 Yesu pini a kadyanshi n ama, aku mma u ne n a'angu a ne a rawai. A shamgbai a uwotsu a da a tonuko yi a ka ciga a wene yi. 47 Aku uza roku u tonuko yi, "Mma u vunu n a'angu a vunu alya pini a uwotsu a ka ciga a wene vu."

48 U wushunku yi, "Ya mma u vạ? An ya a'angu a vạ?" 49 Aku u sapunki atoni a ne kukere, u danai, "Mma n a'angu a vạ a ɗa na. 50 Uza ɗa baci wa panạka Tata u vạ u zuba, aya mma u vạ, n vangu u vạ, n utaku u vạ."

13

Agisani a uza ɗa u wacangusi icun
(Marku 4:1-9; Luka 8:4-8)

1 Kain ka nala ki, Yesu wutại a kuwa ki u banai a ikengi i kushivạ u dusuki
wa wenishike. 2 Kakumạ ka ama ka kyawan yi cika hal ka zuwa yi u uwai
a kpatsu u dusuki, ama yi kpam a shamgbai a kagiɗa. 3 U wenishike le ili
ushani n agisani, u danai,
"A yan tạ vuma roku uza ɗa u banai uwacangusu icun a kashina ka
ne.* 4 A'ayin a ɗa wạri a uwacangusu icun yi, aku i roku i rukpại a ure,
nnu n kạɗạsại i'ya. 5 I roku kpam i rukpại a iyamba i atali a asu u ɗa
bawu kayala kạri pini ushani. Icun yi i lazai i binyai, kpaci kayala ka
maci kạ pini wa. 6 An kaara ka yain, aku ka runukpai i'ya, kpaci alu a
le a gbonguro cika wa, aku i lazai i ekpei. 7 Icun i roku i rukpại a asu u
awana, an i gbonguroi, aku awana yi a sapusai i'ya. 8 Icun i roku kpam i
rukpại a iyamba i shinga, i wutại i matsai mmuku. Gbạ icun i'ya kacimbi
ki ka wacangusi vi, i roku i nạkạ tạ mmuku amangatawun-amangatawun, i
roku tani amangatatsu-amangatatsu, i roku kpam kamankupa-kamankupa.
9 Uza ɗa baci wạri n atsuvu a upana, u pana."

Ili i'ya i zuwai Yesu tsu dansa n agisani
(Marku 4:10-12; Luka 8:9-10)

10 Aku atoni a ne a wece yi, "Ndya i zuwai vu tsu dansa n ama n agisani?"
11 U wushunku le, "A ɗangạsa ɗạ tạ i reve ili i tsugono tsu zuba i'ya i'ạri
usokongi, shegai aza roku a ka reve ili i'ya i'ạri usokongi vi wa. 12 Kashilạ ka
doku tạ ka nạkạ uza ɗa wạri n ili cika, shegai ama ɗa a bawu a'ạri n ili, a ka
namba tạ hal gbạm i kenu i'ya a'ạri n i'ya vi. 13 Ili i'ya i zuwai n tsu dansa n
ele n agisani i'ya:
"A ka weɓele tạ, shegai a ka wene wa,
a ka pana tạ, shegai a ka reve wa.
14 Kazuwamgbani ka Kashilạ ka woko ɗe mayun, tyoku ɗa Ishaya matsu-
mate u danai:
" 'Ya panạsa tạ kadyanshi ka vạ,
shegai ya reve wa.
Ya wenishe tạ ili i'ya ma yansa,
shegai ya reve kalen ka ne wa.
15 Kpaci atakasuvu a le a gbama ɗe,
atsuvu a le kpam a ka pana wa.
A kimbạ ɗe a'eshi a le tsạrạ a wene wa,
kpam tsạrạ atsuvu a le a pana wa.
Kpam atakasuvu a le a ka reve wa,
bele a kpatala ara vạ
n tạnạsạ le.' ◊
16 "Shegai Kashilạ ka zuwuka ɗạ ɗe unạ u shinga, kpaci a'eshi a ɗe a ka
wene tạ, atsuvu a ɗe kpam a ka pana tạ! 17 Mayun n tonuko ɗạ, ntsumate
ushani n ama a maci a ciga tạ a vana a wene ili i'ya i wenei, a pana kpam ili
i'ya i panai, shegai a wene wa, a pana tani wa.

Yesu wutukpại kalen ka agisani ki
(Marku 4:13-20; Luka 8:11-15)

18 "Panai mai kalen ka agisani ka icun i'ya a wacangusi vi. 19 Icun i'ya
i rukpại a ure vi, alya ama ɗa a panai ukuna u tsugono tsu zuba, shegai
a reve u ɗa wa. Aku uza u cingi vi u tuwại u fulại u ɗa a atakasuvu a le.
20 Icun i'ya i rukpại a iyamba i atali tani, alya ama ɗa a panai ukuna vi n
mazạngạ, kpam a wushai u ɗa mai. 21 Shegai alu a le a uwa a iyamba cika

* **13:3** Icun i'ya a ka dansạka pini na vi, aza a Yahuda a tsu ce i'ya n kushe wa, shegai a wacangusu i'ya. ◊ **13:15** Isha. 6:9-10.

wa. A ɓaraakpa n uwusha ukuna vi wa, an a'ayin a ukondo a rawai adama
a ukuna u tsugono vi, aku a rukpai. 22 Icun i'ya i rukpai a asuvu a awana,
alya ama ɗa a panai ukuna vi, shegai adama a kadambula ka ili i'ya uma u
nambai, n uciga u utsari u lapana le. Pini nala, kadambula ki ka gbagbala
le hal a kpaɗai unaka ilimaci. 23 Icun i'ya kpam i rukpai a iyamba i shinga,
alya ama ɗa a panai ukuna u tsugono vi a revei u ɗa mai. A gbonguro ta hal
a matsai mmuku ushani, aza roku amangatawun-amangatawun, aza roku
amangatatsu-amangatatsu, aza roku kpam kamankupa-kamankupa.”

Agisani a ilya n akan

24 Yesu doki u yanka le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku
u agisani a naha: Vuma roku u ɗa u cei ilya a kashina ka ne. 25 Kain ka te n
kayin cina ya dem lavuta ɗe, aku utokulalu u ne u tuwai u wacangusi akan
pini a asu u ilya vi, aku u lazai. 26 An ilya yi i wutai i gitai ugbonguro ya matsa,
aku akan yi dem a gbonguroi. 27 Pini nala, agbashi a vuma yi a tuwai ara ne,
a danai, ‘Vu ce ta ilya i shinga a kashina ka vunu, shegai nte akan a naha a
wutai?’
28 “Vuma vi u wushuki, ‘Utokulalu u va ɗa u cei a ɗa.’
“Aku a wece yi, ‘Va ciga tsu kapusa a ɗa?’
29 “U danai, ‘Asakai a ɗa pini, kpaci i da baci ya kapusa a ɗa, ya kapusa ta
dem ilya yi. 30 Asakai a ɗa n ilya yi a gbonguro kaɓolo hal ubana a'ayin a
ukapa, aku n tonuko ayain a manyan yi: Gitai ve i ɓolomgbono akan yi i sira
a ɗa a asu u te, tsara a tuwa a daɓa a ɗa. Ilya yi kpam i ɓolomgbono i'ya i tuko
i'ya a mapon ma va.’ ”

Agisani a icun i musta
(Marku 4:30-32; Luka 13:18-19)

31 Yesu doki u tonuko le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko ta tyoku
u agisani a naha: Vuma roku ɗa u bidyai ucun u musta u cei a kashina ka ne.
32 Ucun u kenu u ɗa gba gba a asuvu a icun, shegai an u gbonguroi, aku u
wokoi u pige a asuvu a nwurete gba. U wokoi mawurete ma hal nnu n cai
pini ikinda a nsaɓu n ne.”

Agisani a yisti
(Luka 13:20-21)

33 Yesu doki kpam u yanka le agisani a roku, “Tsugono tsu zuba tsa woko
ta tyoku u agisani a naha: Uka roku ɗa bidyai yisti,† aku u vurai u ɗa a
akundatsu a pige a tatsu a kira a mabara u vurai mai hal ku shitai cika.”

Yesu tsu dansa ta n agisani
(Marku 4:33-34)

34 Yesu tsu dansa ta n kakuma ka ama n agisani, u tsu tonuko le ili bawu
u ɓolomgbonuko le n agisani wa. 35 Yan ɗa u tsu yan nala tsara u shaɗangu
udani u ɗa Ishaya matsumate u danai:
“Ma dansa ta n aɗa n agisani,
n tonuko ɗa ili i'ya i'ari usokongi tun a'ayin a ɗa Kashila ka yain likimba.”
◊

Yesu wutukpai kalen ka agisani a ilya yi

36 An Yesu asakai kakuma ka ama ki, u uwai a kuwa. Atoni a ne a tuwai
ara ne, a danai, “Tonuko tsu kalen ka agisani a akan a kashina yi.”
37 U wushunku le, “Uza ɗa u cei icun i shinga yi Maku ma Vuma ma.
38 Kashina ki likimba ɗa, icun i shinga yi kpam alya ama ɗa a'ari a tsugono.
Icun i akan yi kpam alya aza ɗa a'ari a asu u uza u cingi vi. 39 Utokulalu uza

◊ **13:35** Ishp. 78:2.

ɗa u wacangusi icun i akan yi aya Kalạpạnsi. A'ayin a ukapa yi a ɗa a'ayin a makorishi ma likimba. Ayain a manyan aza ɗa a ka ɓolomgbono ilya yi, alya atsumate a zuba.
40 “Akan a ɗa a ka ɓolomgbono a daɓa. Nala wa woko a a'ayin a makorishi.
41 Mpa Maku ma Vuma ma suku tạ atsumate a vạ, kpam a ka wutukpạ tạ gbạ ili i'ya ya tuko unyushi u cingi hal n aza ɗa a ka yan tsicingi dem a tsugono tsu vạ. 42 Atsumate yi a ka vutạlạ le tạ a asuvu a kuɗyuku ku akina a asu u ɗa a ka rongo kushen hal n ulumusa u a'anga. 43 Shegai ama a shinga a ka laɗa tạ yavu kaara a tsugono tsu Tata u le. Uza ɗa baci wạri n atsuvu a upana, u pana!

Agisani a kuzuwate ku ucanga ka kạri usokongi

44 “Tsugono tsu zuba tsa woko tạ tyoku u agisani a naha: Vuma roku ɗa u tsạrại kuzuwate ku ucanga ka uza roku u sokongi a kashina. U lapulai u sokongi ka, wa yan ipeli u ba u dengei gbạ ili i'ya wạri n i'ya, aku u gonoi u tsilai kashina ki.

Agisani a igbegu i ikebe

45 “Tsugono tsu zuba tsa woko tạ tyoku u agisani a naha: Uza u tsilaga u roku ɗa wa bolo igbegu i ikebe i shinga. 46 An u tsạrại u te u tsulobo cika, u ba u dengei ili i'ya wạri n i'ya gbạ, aku u ba u tsilai u ɗa n ikebe yi.”

Agisani a ibilili

47 Yesu doki u yanka le agisani a roku u danai, “Tsugono tsu zuba tsa woko tạ tyoku u agisani a naha: Akạni a adan a roku a ɗa a vutạlại ibilili i le a kushivạ, aku a kạnạsại icun i adan kau-kau. 48 An ibilili yi i shaɗangi, a wutukpại i'ya a ikengi a dusuki a ka pecene adan yi. A zuwai a shinga yi a asuvu a mabana, aku a wotsongi a ɗa bawu a gain. 49 Nala wa woko a a'ayin a makorishi. Atsumate a zuba a ka tuwạ tạ a pecene ama a cingi a asuvu a ama a maci. 50 Atsumate yi a ka vutạlạ tạ ama a cingi yi a asuvu a kuɗyuku ku akina, nte a ka rongo pini kushen n ulumusa u a'anga.”

Kuzuwate ku ucanga ku savu n ku cau

51 Yesu wece le, “I reve kalen ka ili i nala yi gbạ?”
A wushuki, “Tsu reve tạ.”
52 Aku u tonuko le, “Gbạ kawenishiki ka Mele ka ka wokoi karotsongishi a tsugono tsu zuba, wạ tạ tyoku u uza u kuwa ɗa u wutukpại kuzuwate ku ucanga ku savu n ku cau a kunu ku kuzuwate ku ucanga.”

Aza a Nazara a 'yuwain Yesu
(Marku 6:1-6; Luka 4:16-30)

53 An Yesu kotsoi udansa agisani yi, aku u lazai u ạsạkại asu vi 54 u gonoi a Nazara, a ilyuci i ne. An u wenishikei pini a kagata ka Kashilạ, ya dem u gitại majiyan n a dansi, “Nte ɗa u tsạrại kakiri ka ne n uyansa ikunesavu naha?
55 Maku ma kashei ma na vi wa? Tsa wundya mma u ne u ɗa Meri vi? A'angu a ne kpam alya an Yakubu, Isuhu, n Simo n Yahuza? 56 Ataku a ne kpam a'ạ tạ na kaɓolo n ạtsu. Niɗa wa yansa ili i na yi gbạ?” 57 Adama a nala ama yi a 'yuwan yi uwusha.
Shegai Yesu tonuko le, “Matsumate ma tsu yan n tsupige a ilyuci i ne n kuwa ku ne wa, she a kateshe.”
58 Adama a nala, u yansa ikunesavu ushani wa, kpaci a'ạ n upityanangu wa.

14

Ukpa u Yahaya Kalyuɓugi
(Marku 6:14-29; Luka 9:7-9)

1 A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u pana ta ukuna u Yesu.
2 Aku u tonukoi agbashi a ne, “Yesu vi Yahaya Kalyuɓugi ɗa, uza ɗa u 'yangai
a ukpa, ɗa gai i zuwai wa yansa ikunesavu yi.”
3 A'ayin a ɗa a wurai niɗe, Hiridu kana ta Yahaya, u sira yi u zuwa yi a
kuwa ka a'ali. U yan ta nala adama a Hiridiya, uka u vangu u ne Filibu u
ɗa u bokoi u wokoi uka u ne. 4 Yahaya Kalyuɓugi tonusuko yi ta, “Wa dere
vu zuwa Hiridiya wa!” 5 Hiridu wa ciga u wuna Yahaya, shegai wa pana ta
uwonvo u ama, kpaci a wushuku ta Yahaya matsumate ma.
6 Kain ka te an a ka yan abiki† a uciɓusa n kain ka ilimaci i Hiridu, maku
ma makere ma Hiridiya ma u matsakai Filibu u gitai kuje a kapala ka Hiridu
n amoci a ne, aku u panai kayanyan. 7 Aku u tsinai u da wa nakа yi ta gba
ili i'ya baci dem wa ciga. 8 Aku mma u makere vi u tonuko yi u ba u dana,
“Ma ciga ta kaci ka Yahaya Kalyuɓugi a mabaluwa gogo-na!” 9 Magono mi
ma pana kayanyan n ili i'ya u foloi vi wa. Shegai an u wokoi bawu wa ciga u
kpaɗa ushaɗangu kazuwamgbani ka u yain a kapala ka amoci a ne yi, aku u
tonukoi asoje a ne, 10 a bana a kuwa ku a'ali a kiɗa kaci ka Yahaya Kalyuɓugi.
11 A tukoi ka a mabaluwa a nakai makere mi. Aku u bidyai ka u tukoi mma u
ne. 12 Pini nala, atoni a Yahaya a tuwai a bidyai ikyamba i ne a ba a ciɗangi.
Aku a ba a tonukoi Yesu.

Yesu lyatangi ama azu a tawun
(Marku 6:30-44; Luka 9:10-17; Yahaya 6:1-14)

13 An Yesu panai alabari a Yahaya, aku u 'yangai u uwai a kpatsu wa bana
a kakamba utyoku u ne. Shegai an kakuma ka ama ka revei, aku a tono yi n
a wali a ikengi i kushiva. 14 An u rawai kakamba ki, u cinai kakuma ka ama
cika ka vana yi. U panai asuvayali a le, u tanasai kpam aza ɗa a'ari na mɓala.
15 An kaara ka yain evu n urukpa, atoni a ne a tuwai ara ne a danai, “Kuvuli
ku yan ɗe, kpam a kakamba ka tsari. Asaka ama yi a laza a bana a une une a
tsilaka kaci ka le ilikulya.”
16 Shegai Yesu wushunku le, “U kana she ama yi a laza wa. Eɗa naka le ili i
roku a lyai.”
17 Aku a danai, “Iburodi i tawun n adan a re a ɗa tsu koshi.”
18 U danai, “Tuko numu iburodi n adan yi.” 19 Aku u tonukoi ama yi a
dusukusu a mete mi. U bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, u gaɗigbai kaci
ka ne a zuba u cikpai Kashila adama a ilikulya yi. U jibamgbanasai i'ya, u
nakai atoni a ne a pecike ama yi. 20 Gba ama yi a takuma ta hal a cuwusai.
Aku atoni a ne a ɓolomgbonoi abuwi a ɗa buwai vi hal a shaɗangi mbana
kupa na n re. 21 A'ali a ɗa a'ari pini a asu vi a raɓansa ta ama azu a tawun
(5,000), bamu gbam n aka na mmuku.

Yesu walai a zuba u mini
(Marku 6:45-52; Yahaya 6:15-21)

22 Kute-kute, Yesu tonukoi atoni a ne a uwa a kpatsu a pasamgbana
kushiva. Eyi wa shamgba ta ve u asaka ama yi a laza ugono a kuwa. 23 An
u asaka le a lazai, aku u banai a masasa utyoku u ne wa yan kavasu. Cina
kayin ka yan ɗe kpam aya wari pini utyoku u ne. 24 A'ayin a nala yi, kpatsu
ku atoni a ne ka ka ta a mere ma kushiva, aku uwule u pige u 'yangai, a'ari
umoɗono n aɓali a pige.

25 N kpasani ku de, Yesu tuwại ara le n u wali a zuba u mini. 26 An a wene
yi, aku uwonvo u kạnạ le. Aku a salai, a danai, “Kafofu ka!”
27 Shegai Yesu yanka le kadyanshi, “U rạtsa tạ, mpa! Panai uwonvo wa.”
28 Bituru danai, “Asheku, aɗa baci mayun, tonuko mu n tuwạ a mini mi.”
29 U tonuko yi, “Tuwạ.”
Bituru wutại a kpatsu ki u walai a zuba u mini ubana ara ne. 30 Shegai
an u wenei uwule n aɓali, aku uwonvo u kạnạ yi, u gitại uliɓa. Aku u salai,
“Asheku, wauwa mu!”
31 Kute-kute, Yesu bạrạkpại kukere ku ne u kạnạ yi. U danai, “Upityanangu
u vunu u gusạ tạ. Ndya i zuwai va yan malạlạ?”
32 An a uwai a kpatsu, uwule vi kpam u vaki. 33 Aku aza ɗa a'ạri pini a
kpatsu ki a lyakai Yesu kayala, a danai, “Mayun ɗa, avu Maku ma Kashilạ
ma!”

Yesu tạnasại aza a mɓạlạ a Janisara
(Marku 6:53-56)

34 An a pasamgbanai kushivạ, aku a rawai a uyamba u Janisara. 35 An ama
yi a revei Yesu, aku a tonukoi ama a asu yi gbạ, “Yesu tuwạ tạ.” Aku ama yi a
tukusoi aza a mɓạlạ ara ne. 36 A folo yi u ạsạkạ aza a mɓạlạ yi a sawa kaletsu
ka kunya ku ne. Gbạ aza ɗa a sawa yi vi a tạnạ tạ.

15

Gorimukoi Mele ma Kashilạ
(Marku 7:1-13)

1 Afarishi n awenishiki a Mele a roku a ạsạkại Urishelima a tuwại ara Yesu,
a wece yi, 2 “Ndya i zuwai atoni a vunu bawu a ka gorimuko ili i'ya nkoshi
n cau n tsunu n wenishikei? Kpaci a tsu sawa akere a le kahu a lyai ilikulya
wa.”
3 Yesu wushunku le, “Ndya i zuwai bawu ya gorimuko kadyanshi ka
Kashilạ aku ya tono uwenishike u kaci u ɗe? 4 Kashilạ ka dana tạ, ‘Nạkạ tata
u vunu nạ mma u vunu tsupige,’ kpam ‘Vu wisha baci tata ko mma u vunu,
a ka wuna vu tạ.’ ◊ 5 Shegai ya wenishike n i dansi ama a'ạ baci n ili i'ya a ka
ɓạngạ tata ko mma u le, aku a danai, ‘Ili i na yi i Kashilạ i'ya,’ 6 adama a nala
u kạnạ a nạkạ asheku a le wa. I 'yuwan tạ udani u Kashilạ adama a agadu
a ɗe. 7 Eɗạ ama a maci a kaɓan! Ishaya matsumate u korongu tạ dere ili i'ya
Kashilạ ka danai:
8 “ ‘Ama a na yi n unạ u ɗa a ka nạkạ mu tsupige koshi,
shegai a atakasuvu a le a yan ɗe mɓạri nạ mpa.
9 Ugbashika u ɗa a ka gbashika mu vi u gbani u ɗa.
Ili i'ya kpam a ka wenishike udani u vuma u ɗa.’ ” ◊

Ili i'ya i tsu nangasa vuma
(Marku 7:14-23)

10 Yesu isại kakumạ ka ama ki, u tonuko le, “Panai kpam i reve ili i'ya ma
tonuko ɗạ. 11 Ili i'ya ama a ka lyuku a unạ u le i'ya ya nangasa le wa, she ili
i'ya ya wutạ a asuvu a unạ u le i'ya i tsu nangasa le.”
12 Aku atoni a ne a tuwại a danai, “Vu reve gbạm an vu nangasai Afarishi
katsumạ n ili i'ya vu danai nala vi?”
13 U wushunku le, “Gbạ maɗanga ma baci bawu Tata u vạ u zuba u shigbại,
wa muɗạ tạ ma n alu a ne dem. 14 Kiranai n Afarishi a nala yi! A'ạ tạ tyoku

◊ **15:4** Uwt. 20:12; Uwt. 21:17. ◊ **15:9** Isha. 29:13.

u arumbạ a ɗa a ka rono atoku a le arumbạ, kpam gbạ le a ka rukpạ tạ a kaɗạkạ.”
15 Aku Biturụ wushuki, “Ndya kalen ka kadyanshi ka vu yain a ukuna u ili
i'ya ya nangasa ama yi?”
16 Yesu danai, “Hal n gogo-na kotsu i reve wa? 17 Mayun i reve tạ gai ilikulya
i'ya i uwai a unạ ya bana tạ a katsumạ aku i wutạ. 18 Shegai kadyanshi ka
cingi ka ka wutại a unạ ka wutạ tạ a katakasuvu, kpam ili i'ya ya nangasa
ɗạ i'ya gai la vi. 19 A katakasuvu ka uyawunsa u cingi n uwuna uma u vuma
gbani u tsu wutạ. Nvain n uka u uza roku n tsishankala a katakasuvu ka dem
a tsu wutạ. Nala kpam dem uboki, n kaɓan, n kadyanshi ka cingi a kaci ka
atoku. 20 Ili i'ya ya nangasa ɗạ i'ya la vi. Ulya ilikulya bawu usawa u akere u
tsu nangasa ɗạ wa.”

Yesu ɓạngại uka ɗa wạri Kawulawa (Marku 7:24-30)

21 Yesu ạsạkại asu nala vi, u lazai ubana a ilyuci i Taya n Sida. 22 An u rawai,
uka u aza a Ka'ana† roku uza ɗa wạri pini nạ ndishi u tuwại ara ne n u salạsi,
“Asheku, Maku ma Dawuda, pana asuvayali a vạ! Ityoni i cingi i shaɗangu
ɗe makere ma vạ.”
23 Shegai Yesu dana uka vi ili wa. Aku atoni a ne a tuwại a folo yi, “Tonuko
uka vi u laza a asu u na vi. Aya pini wa tono tsu n u salạsi.”
24 Yesu danai, “Adama a aza a Isara'ila ɗa koshi a suku mu. A'ạ tạ tyoku u
ushiga u ncon n ɗa n puwạin.”
25 Aku uka vi tuwại ara ne u kuɗạngi a kapala ka ne, u danai, “Asheku,
ɓạngạ mu!”
26 U wushunku yi, “Dere ɗa vuma u bidya ilikulya i mmuku u nạkạ nshe
wa.”
27 Uka vi danai, “Nala wạri Asheku, shegai nshe n tsu lya tạ agashi a ilikulya
i'ya i tsu rukpusạ.”
28 U wushunki uka vi, “Uka, vạ tạ n upityanangu u pige, ma yanka vu tạ ili
i'ya vu danai n yanka vu.” Dere u ulapa u uwule u nala vi u ɗa makere ma
ne ma tạnại.

Yesu tạnạsại ama ushani (Marku 7:31-37)

29 Pini nala, Yesu ạsạkại asu vi u lazai ubana a ikengi i Kushivạ ku Galili, u
yuwại a kagidạli ka masasa u dusuki. 30 Kakumạ ka ama ka tuwại a tuko yi
awunu ushani n aza ɗa ikyamba i le i soi. A tukoi dem abebe, n arumbạ, n
aza a mɓạlạ icun kau-kau. A zuwa le a kapala ka ne, aku u tạnạsạ le gbạ. 31 Ya
dem wạri a majiyan ma ili i'ya u wenei n i'ya u panai. Abebe a fuɗai a dansai.
Aza ɗa ikyamba i le i soi, a tạnại. Awunu a ka wala. Arumbạ kpam a ka fuɗa
a ka wene. Pini nala, ya dem wạri ucikpalạsa Kashilạ ka aza a Isara'ila.

Yesu lyatangi ama azu a nishi (Marku 8:1-10)

32 Yesu isại atoni a ne a asu u te, u tonuko le, “Ma pana tạ asuvayali i ama
a na yi. A'ạ tạ kaɓolo nạ mpa ara kain tatsu ɗa pa vi, bawu ili i ulya. Ma ciga
n ạsạkạ le a laza n kambulu wa, kotsu a rukpạ a ure a'ayin a ɗa a ka gono a
kuwa wa.”
33 Atoni a ne a wushuki, “Asu u na vi kakamba ka. Nte tsa tsạrạ ilikulya
i'ya tsa lyatangu kakumạ ka ama ka na ki?”
34 Yesu wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ạri n i'ya?”
A wushuki, “I shindere i'ya n adan a shawu kenu.”

35 Yesu tonukoi ama yi a dusuku a iyamba. 36 Pini nala, u bidyai iburodi i
shindere n adan yi, u cikpai Kashilạ. U jibạmgbạnạsại i'ya u nạkại atoni a ne,
aku a pecikei ama yi. 37 Ya dem takuma tạ hal u cuwại. Aku atoni yi a cirạngi
abuwi a ɗa a buwai vi hal a shaɗangi mbana n pige n shindere. 38 A'ali azu a
nishi (4,000) a ɗa a takumai iburodi yi, bamu gbạm n aka nạ mmuku. 39 An
Yesu ạsạkại ama yi a lazai, aku u uwai a kpatsu u pasamgbanai kushivạ. U
tuwại u cipại a iyamba i'ya i'ạri evu n ilyuci i Magadan.

16

Azapige a wecikei ukunosavu
(Marku 8:11-13; Luka 12:54-56)

1 Afarishi n aza a Sadusi a tuwại ara Yesu a ka ciga a wanda yi n keci, a
tonuko yi u yanka le iryoci i roku, tsạrạ u wenike le an Kashilạ ka wushuki n
eyi.
2 Shegai Yesu wushunku le, “A'ayin a ɗa i wenei kaara ka rukpạ, i tsu dana
tạ ‘Usana wa lobono tạ, kpaci i wene tạ zuba u shilamgbanai.’ 3 N usana kpam
i wene baci zuba u shilamgbanai aku u tuwại u limạnại, i tsu dana tạ, “Ara
wa ro tạ.” I wenei iryoci i na a zuba i fuɗai i revei kalen ka le. Nala dem i
wenei ili i'ya ma yansa gogo-na, shegai i fuɗa i reve kalen ka le wa. 4 Ama a
cingi n aza a ukpạɗạ u upityanangu u a'ayin a na a wecike tạ iryoci, shegai a
ka nạkạ iryoci wa, she iryoci i Inusa matsumate koshi.” Aku Yesu ạsạkạ le u
lazai.

Kiranai n uwenishike u ɗa bawu wạri dere
(Marku 8:14-21)

5 An atoni a Yesu a pasamgbanai upashi u kushivạ, a ạsạnsại a bidya burodi
wa. 6 Yesu tonuko le, “Kiranai, i yain ugboji n yisti u Afarishi n u aza a
Sadusi.”†
7 Atoni yi a ka dansa utyoku u le, “U kạnạ tạ u dana nala kpaci tsu tuko
burodi wa.”
8 An Yesu revei ili i'ya a ka tono, aku u wece le, “Ndya i zuwai ya dansa
utyoku u ɗe a ukuna u ɗa bawu i'ạri n burodi? Upityanangu u ɗe u gusạ
tạ. 9 Hal n gogo-na kotsu i reve wa? Ciɓai n iburodi i tawun i'ya n lyatangi
ama azu a tawun (5,000), kpam ciɓai hal i cirạngi abuwi a ɗa a buwai mbana
ushani. 10 Niɗa ukuna u iburodi i shindere i'ya n lyatangi ama azu a nishi
(4,000)? Mbana n yain n ɗa i shaɗangi n abuwi a ɗa a buwai? 11 Mpa
kadyanshi ka burodi ka ma yanka ɗạ wa. Ndya i zuwai i kpạɗại ureve?
Tonuko ɗa ma tonuko ɗạ i yain ugboji n yisti u Afarishi n u aza a Sadusi.”
12 A makorishi a tuwại a revei an kadyanshi ka yisti n burodi ka wa yan wa,
shegai ukuna u uwenishike u kaɓan u Afarishi n aza a Sadusi.

Biturụ danai Yesu ɗa Kawauwi
(Marku 8:27-30; Luka 9:18-21)

13 Yesu n atoni a ne a ka walạka, an a rawai a kaɓon ka kạri evu n ilyuci i
Kasariya Filibi, u wece le, “Ya ama a ka dansa Maku ma Vuma mạri?”
14 Aku a wushuki, “Aza roku a danai avu Yahaya Kalyuɓugi ɗa. Aza roku a
danai avu Iliya ɗa, aza roku a danai avu Irimiya ɗa, aza roku kpam a danai
avu uza u te ɗa a asuvu a ntsumate n cau.”
15 Aku u wece le, “Eɗạ tani, ya ya dansa mạri?”
16 Simo Biturụ wushuki, “Avu Kawauwi ka, Maku ma Kashilạ Uza u Uma.”
17 Yesu danai, “Avu uza u unạ u shinga u ɗa vạri, Simo maku ma Inusa,
kpaci ko uza u wenishike vu i'ya wa. Tata u vạ u zuba u ɗa u wenike vu uza
ɗa mạri. 18 Adama a nala, ma isạ vu tạ Biturụ; wata, ‘Katali.’ A katali ka nala

ka ma ma kunu ku atoni a vạ, kpam ucira u ukpạ wa varangu ka wa. 19 Ma nạkạ vu tạ nkukpunki n tsugono tsu zuba. Ili i'ya bawu va ạsạkạ uza roku u yain a likimba, Kashilạ dem a zuba wa ạsạkạ a yain i'ya wa. Ili i'ya va ạsạkạ uza roku u yain a likimba, Kashilạ dem a zuba wa ạsạkạ tạ a yain i'ya." 20 Aku Yesu ronoi atsuvu a atoni a ne kotsu a tonuko uza a dana aya Kawauwi ki wa.

Yesu danai tyoku ɗa wa kuwạ
(Marku 8:31-9:1; Luka 9:22-27)

21 Pini nala, Yesu gitại utonusuko atoni a ne ili i'ya ya tuwạ ya gitạ n eyi. U danai, "U kạnạ tạ n bana a Urishelima a asu u nkoshi, n aɗarạkpi a pige, n awenishiki a Mele. A ka zuwa mu tạ n pana ikyamba cika, kpam a wuna mu, shegai a kain ka tatsu aku n 'yạngạ n uma."

22 Biturụ rono yi a ikengi, u tonuko yi, "Ạsạkạ icun kadyanshi ka nala ki, Asheku, Kashilạ ka ạsạkạ ili i nala yi i gitạ n avu wa."

23 Aku Yesu weɓele yi, u danai, "Kanangasi,* bạtsạ dan nạ mpa! Va kạngu mu tạ uyan ili i'ya Kashilạ ka ciga mu n yain, kpaci uyawunsa u vunu tyoku u vuma ɗa wạri, tyoku u Kashilạ ɗa wa."

24 Aku Yesu tonukoi atoni a ne, "Uza ɗa baci wa ciga u woko katoni ka vạ, u kạnạ tạ u nani kaci ka ne. U kạnạ tạ kpam u canga mawandamgbani ma ne kain dem u tono mu. 25 Kpaci uza ɗa baci wa ciga u wauwa uma u ne, wa namba tạ u ɗa. Uza ɗa baci u nambai uma u ne adama a vạ, wa tsạrạ tạ u ɗa. 26 Nte kalen ka vuma wa tsạrạ likimba u na gbạ, aku u namba uma u ne? Ndya kpam vuma wa fuɗa wa tsupa tsạrạ u wauwa uma u ne? 27 Kpaci Maku ma Vuma ma tuwạ tạ n tsupige tsu Tata u ne, n atsumate a zuba a ne, u tsupa ya dem a ili i'ya u yain. 28 Mayun n tonuko ɗạ, aza roku a ɗa pini a asuvu a ɗe n gogo-na naha, a ka kuwạ wa, she a wene mu utuwạ n tsugono tsu vạ mpa Maku ma Vuma."

17

Uyansạka u Yesu
(Marku 9:2-13; Luka 9:28-36)

1 An a'ayin a teli a wurai, Yesu bidyai Biturụ kaɓolo n Yakubu n vangu u ne Yahaya. A yuwại a zuba u masasa ma ugaɗi a rongoi ɗe utyoku u le. 2 Ele pini, aku a wenei u yansạkai pini a kapala ka le, upetiwa'eshi u ne wa laɗa yavu kaara, aminya a ne kpam a wạrạmại pun yavu katyashi. 3 Kute-kute, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara Yesu a gitại kadyanshi n eyi.

4 Aku Biturụ danai, "Asheku, u lobono tạ an tsạri pini na! Ạsạkạ tsu yain atani a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa, ka te kpam ka Iliya."

5 Tyoku ɗa wạri a kadyanshi, aku kalishi ka katyashi ka kimbạ le. A panai kalạgạtsu pini a asuvu a kalishi ki, ka danai, "Maku ma vạ ma na vi, uza ɗa ma ciga cika, kpam ma pana tạ kayanyan n eyi. Panạka ni!"

6 An atoni a ne a panai kalạgạtsu ki, aku uwonvo u kạnạ le hal a rukpại a varai upetiwa'eshi u le a iyamba. 7 Aku Yesu tuwại u sawa le, u danai, "'Yạngại, kotsu i pana uwonvo wa!" 8 An a gaɗigbai a'aci a le, a wene uza wa, she Yesu koshi.

9 Ele n a cipi a masasa mi, aku Yesu tonuko le, "Kotsu i tonuko uza ili i'ya i wenei na vi wa, she a'ayin a ɗa mpa, Maku ma Vuma, n 'yạngạ a ukpạ."

10 Aku atoni yi a wece yi, "Ndya i zuwai awenishiki a Mele a danai u kạnạ tạ Iliya tuwạ kahu Kawauwi?"

11 Aku u tonuko le, "Mayun ɗa, Iliya wa tuwạ tạ u foɓuso ili gbạ. 12 N tonuko ɗạ, eyi u tuwạ ɗe, shegai ama a reve yi wa. A yanka yi tyoku ɗa u gan le. Nala

* **16:23** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalạpạnsi.

dem a ka zuwa Maku ma Vuma ma pana ikyamba.” 13 Pini nala, ɗa atoni yi
a revei an Yesu ukuna u Yahaya Kalyuɓugi u ɗa wa dansa n ele.

Yesu tạnạsại maku uza u ityoni i cingi
(Marku 9:14-29; Luka 9:37-43a)

14 An Yesu n atoni a ne a rawai a kami ka masasa mi, kakumạ ka ama kạri le
uvana pini. Vuma roku u tuwại u kuɗạngi a kapala ka ne, 15 u danai, “Asheku,
pana asuvayali a maku ma vạ! Wạ tạ n ityoni i cingi i ipori i ucira, kpam
a'ayin a roku i tsu varangu yi tạ a asuvu a akina ko a mini. 16 N tuko yi a asu
u atoni a vunu tsạrạ a tạnạsạ yi, shegai uza wạ la u fuɗai u tạnạsạ yi wa.”
17 Yesu tonuko le, “Eɗạ i ryagbaja tạ, kpam i'ạ n upityanangu wa. Hal ubana
nwere ɗa ma rongo n ạɗạ? Kpam hal ubana nwere ɗa ma fuɗa ma kawunku
n ạɗạ?” U tonukoi vuma vi, “Tuko maku mi na.” 18 Aku Yesu ɓaranai ityoni
yi, aku i ạsạkại maku mi. Kute-kute, maku mi ma tạnại.
19 An Yesu wạri utyoku u ne, aku atoni a ne a tuwại ara ne a wece yi, “Ndya
i zuwai ạtsu tsu kpạɗại uwutukpạ ityoni yi?”
20 U wushunku le, “Upityanangu u ɗe u gusạ tạ. Mayun n tonuko ɗạ, a
da baci i'ạri n upityanangu ko kenukulu tyoku u ucun u musta, ya fuɗa tạ
i tonuko masasa ma na, ‘Muɗạ pini na vu gono niɗe,’ kpam she ma muɗạ. Ili
i'ạ la ya kpạɗạ uyan wa. [21 Icun i ili i na yi ya wutạ wa she n kavasu n kakuli
koshi.”] *

Yesu doki u danai ukuna u ukpạ u ne
(Marku 9:30-32; Luka 9:43b-45)

22 Kain ka te an a gonoi a Galili, Yesu tonuko le, “Uza roku wa neke tạ Maku
ma Vuma a akere a ama. 23 A ka wuna yi tạ, shegai kain ka tatsu wa 'yạngạ
tạ a ukpạ.” Aku atoni yi a shaɗangi n unamgbukatsumạ cika.

Yesu dansai ukuna u utsupa utafa

24 An Yesu n atoni a ne a rawai a Kafarnahum, aza roku aza ɗa a ka wushika
Kuwa ku Kashilạ utafa u ikebe i azurufa i re i re† a tuwại ara Biturụ, a wece
yi, “Kawenishiki ka ɗe ka tsu tsupa utafa a Kuwa ku Kashilạ?”
25 Biturụ wushunku le, “U tsu tsupa tạ.”
An u gonoi a kuwa, kahu gbạm u kukpạ unạ u dana ukuna, Yesu tonuko yi,
“An ya ngono n tsu kiɗạga utafa, ama a le ko gai amoci?”
26 Aku Biturụ danai, “Amoci a ɗa.”
Yesu tonuko yi, “U kạnạ la vi ama a le a tsupa utafa wa. 27 Shegai tsa ciga
tsu nangasa le atakasuvu wa, adama a nala wala vu bana a kushivạ vu yain
kafulạ. Kadan ka baci dem vu gitại ukạnạ, ka va bidya. Vu kukpạ baci unạ u
ne, va wene tạ ukebe u azurufa u pige u te‡ pini a asuvu u ɗa u rawai u tsupa
utafa u vạ n u vunu. Aku vu bidya u ɗa vu banka le.”

18

Uzapige a tsugono tsu zuba
(Marku 9:33-37; Luka 9:46-48)

1 A'ayin a nala yi, atoni yi a tuwại ara Yesu a wece yi, “Ya wa laka tsupige a
tsugono tsu zuba?”
2 Yesu isại maku ma kenu ma tuwại ma shamgbai a kapala ka le. 3 U danai,
“Mayun n tonuko ɗạ, u kạnạ tạ i savaɗa i woko tyoku u mmuku n kenu, tsạrạ

---

* **17:21** Akorongi a cau ushani aza ɗa a purại a tagarạda u Matiyu a kalatsa tạ makpạndạ ma 21.
† **17:24** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓạngạ. ‡ **17:27** Kondo “Ikebe i azurufa i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓạngạ.

i uwa a tsugono tsu zuba. 4 Adama a nala, uza ɗa baci dem u vakunki kaci ka
ne tyoku u maku ma kenu ma na, aya uzapige a tsugono tsu zuba.
5 “Kpam uza ɗa baci dem u wushai maku ma kenu tyoku u naha n kala ka
vạ, mpa u wushai.”

Pana uwonvo u uyan unyushi (Marku 9:42-48; Luka 17:1-2)

6 Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Uza ɗa baci u zuwai uza u kenu gbạ a asuvu
a atoni a vạ a na u nusai, vuma u nala vi wa laka yi tạ tsulobo a varangu yi a
asuvu a kushivạ n katali ka kira ka arạji usiri a udyoku u ne.
7 “Wa wuyana tani n ni n ama a likimba n ukuna u ɗa wa zuwa le a yain
unyushi u cingi. Ukuna u nala wa gitạ tạ, shegai ter n uza ɗa wa zuwa u gitạ
vi. 8 Kukere ku vunu ko kune ku vunu ku zuwa vu baci unyushi, kiɗamgbana
ka vu varangu. Wa laka vu tạ shana vu namba kapashi ka ikyamba ka vunu
ka te tsạrạ vu ɓạrạkpạ, n u ɗa va yan n akere a re ko a'ene a re, aku a varangu
vu a kuwa ku akina a ɗa bawu a ka kotso. 9 Keshi ka vunu ka zuwa vu baci
unyushi, foɗo ka vu varangu. Wa laka vu tạ shana vu ɓạrạkpạ n keshi ka te,
n u ɗa va yan n a'eshi a re aku a varangu vu a kuwa ku akina a ɗa bawu a ka
kotso.”

Agisani a macon ma ma puwạin (Luka 15:3-7)

10 Yesu doku tạ u danai, “Kiranai, kotsu vu goro ko maku ma te a asuvu a
mmuku n na mi wa. N tonuko ɗạ, a'ạ tạ n atsumate a zuba a ɗa a ka rongo n
Tata u vạ u zuba.” [11 Kpam mpa Maku ma Vuma n tuwạ tạ n wauwa i'ya i
puwạin.]*
12 “A dana kaliniki kạ nạ ncon amangatawun, aku ma te ma karai kakamba
ma puwạin, ndya wa yan? Wa ạsạkạ tạ amanganishinkupa n kuci n ɗa n
buwai vi nạ n lini a kagidạli ka masasa u bana ubolo ma te ma ma puwạin
vi. 13 U wene baci ma, n tonuko ɗạ, wa la tạ upana kayanyan a kaci ka ma
te ma nala mi kapala n amanganishinkupa n kuci n ɗa bawu n puwạin vi.
14 Nala dem wạri n Tata u ɗe uza ɗa wạri a zuba, wa ciga uza u te a asuvu a
mmuku n kenu n na mi u puwạn wa.”

Uza roku u nusuka vu baci (Luka 17:3)

15 Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Utoku u vunu u nusuka vu baci, bana ara
ne vu tonuko yi i'ya u yanka vu vi. Shegai i yain kadyanshi ki utyoku u ɗe
ama a re. U wushuku baci, vu gonuko yi ɗe la vi a ure. 16 Shegai u 'yuwan baci
uwushuku, doku vu bana ara ne n uza roku ko ama a re. Vu yan baci nala vu
shaɗangu tạ udani u ɗa Tagarạda u Kashilạ u danai, ama a re ko ama a tatsu
a ɗa a gain a reve n ukuna kahu a bidya uza uza u unyushi. ◊ 17 U 'yuwan le
baci upanạka, aku vu tonuko atoku a Atoni. U 'yuwan baci upanạka Atoni yi,
aku i bidya yi yavu uza ɗa bawu u wushuki n Kashilạ, ko kpam yavu kawushi
ka utafa.”

Uɓishinka ko kpam u'ạsạkạ uyan

18 Yesu doki u danai, “Mayun n tonuko ɗạ, ili i'ya bawu va ạsạkạ uza roku u
yain a likimba, Kashilạ dem a zuba wa ạsạkạ a yain i'ya wa. Ili i'ya va ạsạkạ
a yain a likimba, Kashilạ dem a zuba wa ạsạkạ tạ i'ya.

---

* **18:11** Akorongi a cau ushani aza ɗa a purại a tagarạda u Matiyu a kalatsa tạ makpạndạ ma 11.
◊ **18:16** U.Ml. 19:15.

19 “Kpam i'ya baci ama a re a ɗe a wushuki n i'ya a likimba hal i yankai i'ya
kavasu, Tata u vạ uza ɗa wạri a zuba wa yanka ɗạ tạ i'ya. 20 Kpaci asu u ɗa
baci ama a re ko ama a tatsu a ɓolongi a asuvu a kala ka vạ, mạ tạ pini n ele.”

Kagbashi ka ka 'yuwain ucimbusukạ

21 Pini nala, Bituru tuwại ara Yesu u wece yi, “Asheku, utoku u vạ u lya baci
kelime n uyansạka mu unyushi, ku yain ka u gain n cimbusukạ yi, hal ubana
kushindere?”
22 U wushuki, “Kushindere ka wa, shegai kushindere kadoɓo amangatat-
sunkupa.
23 “Tsugono tsu zuba tsa woko tạ tyoku u agisani a naha: A yan tạ magono
ma roku uza ɗa u yawunsai u wushi ikebe i'ya wa tono agbashi a ne. 24 Tyoku
ɗa wạri pini a uwusha ikebe yi, aku a tuko yi kagbashi ka roku uza ɗa magono
mi ma tono ikebe i zinariya i pige i pige azu kupa (10,000).† 25 Kagbashi ki kạ
n ikebe i'ya wa fuɗa wa tsupa kutan ku ne ki wa. Pini nala, magono ma danai
gbạ ili i'ya kagbashi kạri n i'ya a denge i'ya, hal n kagbashi ki n uka u ne nạ
mmuku n ne dem. Tsạrạ a bidya ikebe yi a tsupa magono mi kutan ku ne.
26 “Shegai kagbashi ki ka kuɗạngi ka folo yi, ‘Yanka mu ahankuri, ma
tsupa vu tạ gbạ i'ya va tono mu.’ 27 Pini nala, magono mi ma panai vuma
vi asuvayali. Ụ ạsạkại vuma vi u lazai, kpam u tonuko yi u ạsạkạ kotsu u
tsupa kpam ikebe yi wa.
28 “Tyoku ɗa kagbashi ki kạri a nwalu, aku u gawunsai n kagbashi ka roku
uza ɗa wa tono ikebe i azurufa amangatawun (100).‡ Pini nala, u gaga yi
udyoku, n u tonusuko yi, ‘Tsupa mu i'ya ma tono vu!’
29 “Aku kagbashi ki ka kuɗạngi ka folo yi, ‘Yanka mu ahankuri, ma tsupa
vu tạ i'ya va tono mu vi.’
30 “Shegai kagbashi ka kagitạ ki ka 'yuwan yi upana iyali, u zuwai a banka
yi a kuwa ku a'ali hal a'ayin a ɗa u tsupai kutan ki. 31 An agbashi a ɗa a buwai
vi a panai i'ya i gitại, asuvu a le a namgba tạ cika. Pini nala, a banai a asu u
magono a tonuko yi i'ya i gitại.
32 “Aku magono ma isại kagbashi ka kagitạ ki u tonuko yi, ‘Avu kagbashi
ka gbani, an vu folo mu n ạsạnsạ n i'ya ma tono vu, aku n tonuko vu vu ạsạkạ
she vu tsupa wa vi. 33 She vạri vu pana dem utoku u vunu kagbashi ki iyali,
tyoku ɗa n pana vu iyali.’ 34 Magono mi ma yan tạ upan cika hal u zuwai a
banka yi a kuwa ku a'ali tsạrạ a yanka yi mavura cika, hal she a'ayin a ɗa u
fuɗai u tsupai i'ya magono mi ma tono yi.
35 “Magono ma nala mi ma yan tạ i'ya Tata u vạ uza ɗa wạri a zuba wa
yanka ɗạ i 'yuwan baci ucimbusukạ atoku a ɗe a asuvu a atakasuvu a ɗe.”

19

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo
(Marku 10:1-12; Luka 16:18)

1 An Yesu kotsoi udansa ili i nala yi, aku u lazai u ạsạkại Galili u banai a
uɓongu u Yahuda a upashi u Agạtạ a Urudu. 2 Kakumạ ka ama ushani ka
tono yi, u tạnạsại aza a mɓạlạ a le.
3 Afarishi a roku a tuwại a ka ciga a wanda yi n keci, a da, “Mele ma
wushunku vuma u ạsạkạ uka u ne a ukuna u ɗa baci dem u wenei u yanyi?”
4 Yesu wushuki, “I yan tạ kạneshi a Tagarạda u Kashilạ an Kashilạ ka yain
likimba, ‘U yan le tạ vali n uka. 5 Ili i'ya i zuwai vali wa ạsạkạ tata u ne nạ

† **18:24** Kondo “Ikebe i zinariya i pige i pige” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓạngạ. ‡ **18:28** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓạngạ.

mma u ne u paɗara n uka u ne i'ya gai la vi. Ama a re a le a ka woko tạ uza u
te.' ◊ 6 A ka yan kpam ama a re wa, shegai uza u te. Adama a nala, ili i'ya baci
Kashilạ ka gawain, kotsu uza u peci i'ya wa."
7 Afarishi yi a wece yi, "Ndya i zuwai Musa nạkại Mele u da uza u nạkạ uka
u ne tagarạda u upece iyolo aku u ạsạkạ yi u wala?"
8 U wushuki, "Ạsạkạ ɗa Musa ạsạkạ ɗạ i peci n aka a ɗe adama a ɗa i
ryagbajai i kpạɗại upana uwenishike u Kashilạ, shegai a kagitạ Kashilạ ka
wushuku n ukuna u nala wa. 9 Kpam n tonuko ɗạ, uza ɗa baci dem u pecei n
uka u ne adama a tsishankala a ɗa baci wa, aku u zuwai u roku, tsishankala
tsa vuma u nala vi wa yan n eyi."
10 Atoni a ne a tonuko yi, "Nala baci wạri a mere ma vali n uka u ne, wa
laka tạ la vi uza u rongo bawu u zuwai uka."
11 U wushuki, "Uwenishike u na u kạnạ uza dem wa, shegai aza ɗa Kashilạ
ka nạkại u ɗa. 12 Ukuna u ɗa pini u ɗa wa zuwa aza roku a kpạɗạ uzuwa aka.
Aza roku a matsa le tạ a ka fuɗa a ka matsa wa. Aza roku cina a matsa le ɗe,
aku aza roku a yanka le. Aza roku kpam a bidiga tạ kaci ka le a ka zuwa aka
wa adama a tsugono tsu zuba. Shegai uza ɗa baci dem uwenishike vi u kạnại,
she u wushuku n u ɗa."

Yesu nạ mmuku n kenu
(Marku 10:13-16; Luka 18:15-17)

13 Ama roku a tukoi mmuku n le ara Yesu tsạrạ u taɗanku le akere u yanka
le kavasu, aku atoni a ne a ɓaranai ama yi a ạsạkạ yi udamgbarạsa.
14 Shegai u danai, "Ạsạkại mmuku n kenu n tuwạ ara vạ, kotsu i ɓishinka
le wa. Ama ɗa a'ạri icun i mmuku n na mi alya aza a tsugono tsu zuba." 15 An
u taɗanki mmuku mi akere, aku u lazai.

Kalobo ka utsạri
(Marku 10:17-31; Luka 18:18-30)

16 An nala u wurai, aku kalobo ka roku ka tuwại ara Yesu u wece yi,
"Kawenishiki, icun i ili i shinga i eni i'ya ma yan aku n tsạrạ uma u ɗa bawu
wa kotso?"
17 Yesu tonuko yi, "Ndya i zuwai va wece mu a kaci ka ili i shinga? Kashilạ
ka koshi uza u shinga. Va ciga baci vu tsạrạ uma u ɗa bawu wa kotso, u kạnạ
tạ vu nạkạ mele ma ne tsupige."
18 Kalobo ki ka wecikei, "Ucun u mele ma eni?"
U wushuki, " 'Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu vu vaku n uka u
ɗa bawu wạri u vunu wa. Kotsu vu boko wa. Kotsu vu sirạka kaɓan kaɓetsu
wa. 19 Nạkạ mma n tata u vunu karingạ.' 'Ciga uza u karen u vunu tyoku ɗa
va ciga kaci ka vunu.' " ◊
20 Kalobo ki ka danai, "Ma yansa tạ ili i nala yi gbạ. Ndya kpam i buwai i'ya
i gain n yain?"
21 U wushuki, "Va ciga baci vu woko uza maci, wala vu ba vu denge gbạ i'ya
vạri n i'ya, vu ɓạngạ aza a unambi n ikebe yi, va yan tạ n utsạri a zuba. Pini
nala, vu tuwạ vu woko katoni ka vạ."
22 An kalobo ki ka panai nala, aku u lazai n unamgbukatsumạ cika. Kpaci
wạ tạ n utsạri cika.
23 Yesu tonukoi atoni a ne, "Mayun n tonuko ɗạ, wa wuyana tạ uza u utsạri
u uwa a tsugono tsu zuba. 24 N tonuko ɗạ, wa laka tạ shana karakuma ka
wura a kpele ka kujulu, n u ɗa uza u utsạri wa uwa a tsugono tsu Kashilạ."
25 An atoni a ne a panai nala, a yain majiyan cika hal a wecikei, "Ya wạ uza
ɗa wa tsạrạ iwauwi?"†

◊ **19:5** Kag. 1:27; Kag. 5:2; Kag. 2:24. ◊ **19:19** Uwt. 20.

26 U kondono le u danai, “Ili i'ya bawu vuma wa fuɗa wa yan i'ya la vi,
shegai Kashilạ ka fuɗa tạ ka yan ko ndya wa.”
27 Bituru tonuko yi, “Tsu ạsạkạ ɗe gbạ ili i'ya tsạri n i'ya tsạrạ tsu tono vu,
ndya wạ tsa tsạrạ?”
28 U tonuko le, “Mayun n tonuko ɗạ, mpa Maku ma Vuma n dusuku baci a
karatsu ka pige ka tsugono a a'ayin a savu, eɗạ aza ɗa i tono mu, ya dusuku tạ
dem a aratsu kupa n a re, i yanka agali kupa n a re a Isara'ila afada. 29 Gbạ uza
ɗa baci u ạsạkại i'ya wạri n i'ya adama a vạ; (wata, a'uwa, ko tata ko mma,
ko atoku aka n a'ali, ko mmuku, ko ashina), a ka tsupa yi tạ i'ya hal kadoɓo
amangatawun (100). Wa tsạrạ tạ kpam uma u ɗa bawu wa kotso. 30 Shegai n
gogo-na ama ushani aza ɗa a'ạri aza a kagitạ a ka woko tạ aza a makorishi,
ama kpam ushani aza ɗa a'ạri a makorishi a ka woko tạ aza a kagitạ.”

20

Azamaninga a kashina ka cinwi

1 An Yesu wạri a utono tyoku ɗa tsugono tsu zuba tsạri, u da, “A yan tạ vuma
roku uza ɗa wạri n kashina ka cinwi.† Kain ka te n kpasani, u wutại tsạrạ u
boli azamaninga aza ɗa a ka yanka yi manyan a kashina ka ne. 2 U wushuku
tạ wa tsupa le ikebe i ulivạ; wata, ukebe u azurufa u te.* Aku u tutsuku le a
ba a yanka yi manyan a kashina ka ne.
3 “An kaara ka gaɗigba, aku wa wura a mere ma kuden, pini nala, u wenei
ama roku kushani bawu a ka yan ko ili. 4 Aku u bidya le u tonuko le wa tsupa
le tạ ili i'ya i gain u tsupa le kaara ka kotso baci. 5 A lazai a ba a yain manyan
a kashina ka ne.
“An kaara ka rawai a kaci, n ulapa u uwule u tatsu kpam, u doku tạ dem
u yain nala. 6 An ulapa u uwule u te u manyan u wokoi, eyi pini a asuvu a
ilyuci yi, aku u wenei ama roku kushani. U wece le, ‘Ndya i zuwai ara ya livạ
bawu manyan?’
7 “A wushuki, ‘Tsu tsạrạ uza ɗa u bidya tsu manyan wa.’
“Vuma vi u tonuko le, ‘Walai i ba i yain manyan a kashina ka vạ.’
8 “An kaara ka kotsoi, aku u tonukoi uzapige u azamaninga vi, ‘Isạ
azamaninga yi vu tsupa le. Gitạ vu tsupa aza ɗa n korusoi ubidya ubana a
asu u aza a kagitạ.’
9 “An azamaninga aza ɗa a yain manyan ma ulapa u uwule u te koshi a
tuwại uwusha ikebe i le, ya dem u wushai ukebe u azurufa u te. 10 An aza ɗa
a gitại manyan ili i kpasani a tuwại uwusha i le, ya dem zuwa tạ uma u ɗa wa
tsạrạ i'ya i lai i aza a niɗe. Shegai gbạ le a nạkạ le dere tyoku u aza a kagitạ.
11 An a nạkại ya dem i ne, aku a tonukoi uza u kashina vi, 12 ‘Aza ɗa a korusoi
utuwạ manyan ma ulapa u uwule u te u ɗa koshi a yain. Shegai vu tsupa le
dere n ạtsu. Kpam tsu livạ tạ a manyan a kaara ka shen.’
13 “Uza u kashina vi u wushunki uza u te u le, ‘Uza u vạ, n ryafa ɗạ wa. N
tsupa ɗạ tạ dere tyoku ɗa tsu zuwamgbanai. 14 Bidya ukebe u vunu vu wala!
Ma ciga tạ n tsupa aza ɗa n korusoi ubidya dere tyoku ɗa n tsupa ɗạ. 15 Ma
yan tạ ili i'ya ma ciga n ikebe i vạ. Malyon ma ya yan an n yankai ama a nala
yi ili i shinga?’ ”
16 Aku Yesu danai, “Nala wạri. Uza u kagitạ wa woko tạ a makorishi, uza u
makorishi kpam u woko uza u kagitạ.”

Yesu doki u danai tyoku ɗa wa kuwạ
(Marku 10:32-34; Luka 18:31-34)

* **20:2** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓạngạ.

17 An Yesu wạri nwalu ubana a Urishelima, aku u isại Kupanamere vi paki,
u tonuko le, 18 “Tsu bana baci a Urishelima, a ka neke tạ Maku ma Vuma a
akere a ɗaraḳpi a pige n awenishiki a Mele. A ka kiɗạga yi tạ ugana u ukpạ.
19 Aku a naḳangu yi a akere a Awulawa a yan yi mavura, a bawin yi, aku
kpam a wandamgbana yi a mawandamgbani. Shegai wa 'yangạ tạ a kain ka
tatsu.”

Ufolu u mma u Yakubu n Yahaya
(Marku 10:35-45)

20 Aku mma u mmuku n Zabidi u tuwại ara Yesu nạ mmuku n ne n re,
Yakubu n Yahaya. Aku u kuɗạngi wa folo yi u yanka yi ili i shinga.
21 Yesu wece yi, “Ndya va ciga n yanka vu?”
U danai, “Vu uwa baci a tsugono tsu vunu, va ạsaḳạ mmuku n re n vạ n
dusuku evu n avu, uza u te a ulyaki uza u te kpam a ugulạ u vunu?”
22 Shegai Yesu wushunku le, “I reve kalen ka ili i'ya ya wecike vi wa. Ya
fuɗa ya so mako ma upana u ikyamba ma ma so?”
Alobo yi a wushuki, “Tsa fuɗa tạ.”
23 Yesu wushunku le, “Mayun ɗa ya so mako ma upana u ikyamba ma ma
so. Shegai ma fuɗa ma ɗangạsa uza ɗa wa dusuku a ulyaki u vạ ko a ugulạ u
vạ wa. Asu u nala vi u ama ɗa Tata u vạ u foɓusukoi u ɗa.”
24 An atoni kupa a ɗa a buwai vi a panai nala, aku a ka pana upan u ama a
re a nala yi. 25 Yesu isại atoni yi gbạ a asu u te, u tonuko le, “I reve tạ ngono ma
Awulawa a tsu wenike tạ ama ucira. Kpam azapige a le a tsu yan tạ manyan
n tsupige tsu le a kaci ka ama. 26 Shegai ugan nala gitạ n ạɗạ wa. Uza ɗa baci
dem wa ciga u woko uzapige a mere ma ɗe, u kạnạ tạ u woko kagbashi ka
ɗe. 27 Ko ya baci wa ciga u woko a kapala ka ɗe, u kạnạ tạ u gbashika ɗạ.
28 Ko mpa gbạm Maku ma Vuma n tuwạ adama a ɗa ama a ka gbashika mu
wa, shegai n gbashika ama, kpam n naḳạ uma u ɗa wa wauwa ama ushani a
unyushi u cingi u le.”

Yesu tạnạsại arumbạ ama a re
(Marku 10:46-52; Luka 18:35-43)

29 An Yesu n atoni a ne a ka wutạ a Jeriko, kakumạ ka ama ushani ka tono
le. 30 Arumbạ ama a re a ɗa a'ạri ndishi a ikengi i ure a panai a da Yesu ɗa wa
wura, aku a gitại isali, n a dansi, “Asheku, Maku ma Dawuda! Pana asuvayali
a tsunu!”
31 Aku kakumạ ki ka tonuko le a paɗa, shegai a doku a salai cika, “Asheku,
Maku ma Dawuda! Pana asuvayali a tsunu!”
32 An Yesu panạka le, aku u shamgbai, u wece le, “Ndya ya ciga mu n yanka
ɗạ?”
33 A wushuki, “Asheku, tsa ciga tạ tsu wene asu!”
34 Aku Yesu pana le asuvayali, u sawai a'eshi a le. Kute-kute a wenei asu,
aku a tono yi.

21

Yesu uwai a Urishelima
(Marku 11:1-11; Luka 19:28-40; Yahaya 12:12-19)

1 An Yesu n atoni a ne a ka rawa evu n Urishelima, aku a uwai a ilyuci i
Betafaji a Masasa ma Zayitum.† Aku u tutsuki ama a re a wala a kapala ka le.
2 U tonuko le, “Walai i bana a une u ɗa wạri a kapala. I rawa baci ɗe, ya cina
tạ maku ma makparyagi nạ mma u ne. I tatsukpa n ɗa i tuko. 3 Uza roku u

wece ɗạ baci ili i'ya i zuwai ya tatsukpa n ɗa, i tonuko yi, ‘Asheku a ɗa a ka ciga n ɗa.’ Kute-kute wa ạsạkạ ɗạ tạ i laza nạ n ɗạ.”
4 Nala u gitạ tạ tsạrạ a shaɗangu ili i'ya Zakariya matsumate u danai:
5 “Tonukoi aza a Sihiyona:†*
‘Magono ma ɗe ma la ma tuwạ!
Uza u uvakunku kaci ɗa, wa walạka makparyagi.
Wạri a utuwạ a zuba u maku ma makparyagi.’ ” ◊
6 Aku atoni yi a lazai a ba a yain ili i'ya Yesu tonuko le a yain. 7 A tukoi maku ma makparyagi mi nạ mma u ne dem, aku a poloi aminya a le a zuba u le, u yuwại. 8 Ama ushani a polusoi aminya a le a ure, aza roku kpam a koɗusoi avuku a nɗanga a polusoi a ure. 9 Aza roku a walai a kapala ka Yesu, aza roku kpam a tono yi a kucinạ n a salạsi,
“Hosana,† cikpalai Maku ma Dawuda!”
“Kashilạ ka zuwuka yi unạ u shinga, eyi uza ɗa wạri a utuwạ n kala ka Magono ma Zuba!”
“Hosana, cikpalai Kashilạ!”
10 An Yesu uwai a Urishelima, gbạ ama a shaɗangi n ipeli. A wecikei, “Ya kumbu vuma u na vi?”
11 Aku kakumạ ka ama ki ka danai, “Vuma u na vi aya Yesu, matsumate uza u ilyuci i Nazara u uyamba u Galili.”

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashilạ (Marku 11:15-19; Luka 19:45-48; Yahaya 2:13-22)

12 Yesu uwai a asuvu a Kuwa ku Kashilạ, aku u lokoi gbạ aza ɗa a ka yan pini tsilaga. Aku u kpatalai u wacinsai gbạ iteburu i ama ɗa a ka savaɗạsa icun i ikebe kau-kau. U wacinsai kpam ikirika i aza ɗa a ka dengishe ntambara. 13 U tonuko le, “A korongu tạ a Tagarạda u Kashilạ a da, ‘A ka isạ tạ kuwa ku vạ kuwa ku kavasu.’ Shegai i gonukoi ka kaɓuru ka aza a magạlạka.”
14 Arumbạ n awunu a tuwại ara ne pini a Kuwa ku Kashilạ ki, aku u tạnạsạ le. 15 Aɗarạkpi a pige n awenishiki a Mele a wene yi wạri uyansa ili i majiyan, a wenei kpam mmuku ma cikpalạsa yi pini a Kuwa ku Kashilạ ki, n a dansi, “Hosana, cikpalai Maku ma Dawuda.” Gbạ ili i nala yi i zuwai aɗarạkpi a pige n awenishiki a Mele yi a panai upan cika.
16 Aku a wecei Yesu, “Vu pana gbạm ili i'ya mmuku n naha mi mạri udansa?”
U wushunku le, “N pana tạ. Kotsu i taɓa ukạneshi a Tagarạda u Kashilạ wa, a asu u ɗa u danai, ‘Kashilạ, vu wenishike tạ mmuku n shawu nạ mmuku n shili a shipi ishipa i icikpali’?” ◊
17 Aku a lazai u ạsạkại ilyuci yi ubana a Batani, nte u wansai ɗe.

Yesu yankai maɗanga ma kapopi unạ (Marku 11:12-14, 20-24)

18 N kpasani ku de an Yesu wa gono a ilyuci, aku kambulu ka kạnạ yi cika. 19 U wenei maɗanga ma kapopi a ikengi i ure, u banai pini, shegai u cina pini ilimaci wa, she avuku koshi. Pini nala, u tonukoi maɗanga mi, “Va doku va matsa ilimaci kpam wa!” Kute-kute maɗanga mi ma ekpei.
20 An atoni a ne a wenei nala, a yain majiyan. A wecikei, “Niɗa maɗanga mi ma ekpei gogo?”
21 U wushunku le, “Mayun n tonuko ɗạ, i'ạ baci n upityanangu bawu i yain malạlạ, ya fuɗa tạ dem ya yan ili i'ya n yankai maɗanga ma na mi hal gbạm

* **21:5** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◊ **21:5** Zak. 9:9. † **21:9** “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danạsa uzapige i'ya tsạrạ a nạkạ yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashilạ ka wauwa yi!” ko kpam “A cikpala yi.” ◊ **21:16** Ishp. 8:2.

i'ya i lai la. Ya fuɗa tạ i tonuko masasa ma na, ‘Wala ba vu rukpạ a mala.’ I'ạ baci n upityanangu, nala wa woko. 22 I wushuku baci, ya tsạrạ tạ gbạ ili i'ya i wecikei a'ayin a ɗa baci i yain kavasu.”

A yain malạla ma ucira u Yesu (Marku 11:27-33; Luka 20:1-8)

23 Yesu gonoi a Kuwa ku Kashilạ u gitại uwenishike. Aku aɗarạkpi a pige nạ nkoshi a tuwại ara ne, a wece yi, “Ucira u eni u ɗa va yansạka ili i na yi? Kpam ya nạkạ vu u ɗa?”

24 U wushunku le, “Mạ tạ n keci ku te ka ma ciga n yan ɗạ. I fuɗa baci i wushuki ka, ma tonuko ɗạ tạ tyoku ɗa n tsạrại ucira u ɗa ma yansạka ili i na yi. 25 Ya nạkại Yahaya ucira u ulyuɓugusu?† Kashilạ ka zuba ka ka nạkạ yi u ɗa, ko gai a asu u ama ɗa u wutại?”

Aku a dansai utyoku u le, a danai, “Tsu dana baci, ‘A zuba u ɗa u wutại,’ wa dana tạ, ‘Ndya i zuwai bawu i wushuki n eyi?’ 26 Tsu dana baci, ‘A asu u ama ɗa u wutại,’ tsa pana tạ uwonvo u ili i'ya ama yi a ka yanka tsu, kpaci a bidya tạ Yahaya matsumate ma.”

27 Aku a wushunku yi, “Tsu reve wa.”

U danai, “Mpa dem ma tonuko ɗạ uza ɗa u nạkạ mu ucira u ɗa ma yansa ili i na yi wa.”

Agisani a mmuku m alobo ama a re

28 Yesu danai, “Ma yanka ɗạ tạ alabari a vuma roku uza ɗa wạri nạ mmuku n re, aku i tonuko mu ili i'ya i yawunsai. Tata u le u banai ara maku ma ne ma pige, u danai, ‘Wala ba vu yain manyan a kashina ka cinwi ara!’

29 “Maku mi ma wushuki, ‘Ma bana wa.’ Shegai u gonoi u banai.

30 “Aku tata u le vi u banai a asu u maku ma ire mi, u tonuko yi, ‘Wala ba vu yain manyan a kashina ka cinwi ara.’

Aku maku mi ma wushuki, ‘Ma bana tạ,’ shegai u bana wa.

31 “A asuvu a mmuku n re n na mi, ya nạkại tata vi karingạ?”

Aku aɗarạkpi nạ nkoshi n pige mi a wushuki, “Maku ma kagitạ ma.”

Yesu tonuko le, “Mayun n tonuko ɗạ, awushi a utafa n ashankala a ka uwa tạ a tsugono tsu Kashilạ kahu eɗạ i uwa. 32 Yahaya Kalyuɓugi tuwạ tạ tsạrạ u wenike ɗạ ure u ɗa ya tsạrạ uma. Shegai i 'yuwain uwushuku n eyi, aku awushi a utafa n ashankala a wushuku tạ. Ko an i wenei ukuna u na vi, i kpạɗại ukpatala i ạsạkạ ure u ɗe kpam i wushuku n eyi wa.”

Agisani a azamaninga a cingi (Marku 12:1-12; Luka 20:9-19)

33 Yesu danai, “Panai alabari a na yi: A yan tạ vuma roku uza ɗa wạri n kashina ka cinwi. U kanzai ka n kasaga, aku u gạvại kaɗạkạ ka ukpokuso ilimaci i cinwi yi. U mai kpam kunukuzuba ku uza u uwundya kashina ki. Aku u nạkại acimbi a roku haya, eyi kpam u lazai nwalu. 34 An a'ayin a uta ilimaci yi a yain, aku u suki agbashi a ne a ba a wushika yi kapashi ka ne ka ilimaci yi.

35 “Shegai acimbi yi a kạnại agbashi yi. Aku a lapai uza u te, a wunai uza u ire, uza u tatsu kpam a varạsa yi n atali hal u kuwại. 36 Aku uza u kashina vi u suki agbashi a roku ushani a ba a wushika yi ilimaci yi. Pini nala, a yanka le dere tyoku ɗa a yankai aza a kagitạ yi. 37 Uza u kashina vi u korusoi u suki maku ma ne ubana a asu u ama vi, kpaci u yawunsa tạ ko a ka wene karingạ ka ne.

38 “Shegai an ama yi a wenei maku mi, a dansai utyoku u le, ‘Maku ma na ma lya tạ agadu a kashina yi. Tsu wuna yi baci, ka woko tạ ka tsunu!’ 39 Aku a kạnạ yi, a rono yi uwutạ a kashina ka cinwi ki a wuna yi.”

40 Yesu wecei aɗarąkpi a pige n Afarishi yi, “Uza u kashina u nala vi u tuwą baci, ndya i wenei wa yanka ama a nala yi?”
41 Aku a wushuki, “Wa wuna le tą, aku u nąką aza roku kashina ki, aza ɗa a ka nąką yi kapashi ka ilimaci i kashina i ne a a'ayin a ɗa a gain.”
42 Yesu tonuko le, “Nala wąri, i yan tą kąneshi u ukuna u na vi a Tagarąda u Kashilą, u ɗa u danai:
“ ‘Katali ka aza a kuma a 'yuwain,
ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.
Magono ma Zuba ma ma yain ili i na yi,
kpam ili i majiyan i'ya ara tsunu.’ ◊
43 “N tonuko ɗą ukuna u mayun, a ka bidya tą tsugono tsu Kashilą ara ɗe a nąką aza ɗa a ka yan ili i'ya Kashilą ka ciga a tsugono tsu ne. 44 Vuma ɗa u rukpąi a katali ka na wa koɗuso tą, kpam uza ɗa katali ki ka varai, vuma u nala vi wa yuruwa tą yuku-yuku.”‡
45 An aɗarąkpi a pige n Afarishi a panai alabari a ɗa u yansąka le, aku a revei an n ele ɗa wa yan. 46 A ka ciga a kąną yi, shegai a ka pana tą uwonvo u ama yi, kpaci ama yi a wushuku tą Yesu matsumate ma.

22

Agisani a abiki a iyolo (Luka 14:15-24)

1 Yesu doki u yain manyan n alabari tsąrą u wenishike ama, 2 “Tsugono tsu zuba tsa woko tą tyoku u agisani a naha: A yan tą magono ma roku uza ɗa u foɓusukoi maku ma ne abiki a iyolo. 3 U libanai ama roku a asu u abiki vi. An a ka gitą abiki yi, aku u suki agbashi a ne a isą ama yi, shegai a 'yuwain utuwą.
4 “Aku u doki u suki agbashi a roku, u danai, ‘Tonukoi ama ɗa n libanai vi a foɓuso ɗe abiki yi. A kiɗa tą anaka a shinga a ɗa n lakai uciga a foɓusoi inyama yi. Tuwąi a asu u abiki vi.’
5 “Shegai aza ɗa u libanai vi a tuwą wa. Aza roku a lazai ubana a ashina, aza roku kpam ubana a kuden. 6 Aza roku kpam a kąnąi agbashi yi a lapa le, a wunai. 7 Pini nala, u yain upan cika, u suki asoje a wuna aza a magąląką yi kpam a runukpa ilyuci i le.
8 “Aku magono mi ma tonukoi agbashi yi, ‘A kotso ɗe afoɓi a abiki a iyolo yi. N libana tą ama, shegai a rątsa a tuwą wa. 9 Adama a nala, walai a ire i ilyuci yi, uza ɗa baci dem i wenei i libana yi u tuwą a asu u abiki vi.’ 10 Pini nala, agbashi yi a lazai a ba a ɓolomgbonoi gbą aza ɗa a wenei, aza a shinga n aza a cingi. Aku a asu u abiki vi u shaɗangi n amoci.
11 “An magono mi ma tuwąi tsąrą u wene amoci yi, aku u wenei vuma roku uza ɗa bawu u ukai aminya a shinga. 12 U wece yi, ‘Avu, niɗa bawu vu ukai aminya a shinga utuwą a asu u abiki vi?’ Vuma vi u fuɗa u dana ko ili wa.
13 “U tonukoi agbashi a roku, ‘Sira niyi akere n a'ene, i vutąląyi a asuvu a karimbi, nte ama a ka są pini n ulumusa u a'anga adama a mɓąląa.’
14 “Mayun ɗa, a libana tą ama ushani, shegai kenu ɗa a ɗangąsai.”

Keci a kaci ka utsupa u utafa (Marku 12:13-17; Luka 20:20-26)

15 Aku Afarishi a ɓolomgbonoi kaci tsąrą a wandi Yesu u dana ili i roku kotsu a tsąrą ili i'ya a ka kąną yi n i'ya. 16 Aku a sukunku yi atoni a le a roku

◊ **21:42** Ishp. 118:22-23. ‡ **21:44** Akorongi a cau a roku aza ɗa a purąi a tagarąda u Matiyu a kalatsa tą makpąndą ma 44.

n atoni a Hiridu. A danai, “Kawenishiki, tsu reve tạ avu vuma u maci u ɗa, kpam va wenishike tạ ili i shinga i ure u Kashilạ. Vu bidya tạ ya dem unạ u te, ko ya tani baci wạri. 17 Tonuko tsu uyawunsa u vunu. U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa† magono ko tsu kpạɗạ utsupa?”

18 U reve tạ uyawunsa u cingi u le, aku u tonuko le, “Eɗạ aza a maci a kaɓan! Ndya i zuwai ya ciga i wanda mu? 19 Wenike numu ukebe u azurufa* u ɗa i tsu tsupa utafa n i'ya.” Aku ama yi a wenike yi ukebe vi. 20 U wece le, “Kulu n kala ka yai ka kạri pini?”

21 Aku ama a wushuki, “Ka Kaisa Magono ka.”

U tonuko le, “Nạkại Kaisa ili i'ya i'ạri i ne, Kashilạ kpam i nạkạ yi ili i'ya i'ạri i Kashilạ.”

22 An a panai nala, a yain majiyan. Aku a lazai a ạsạkạ yi.

Keci a kaci ka u'yạngạ u ukpạ
(Marku 12:18-27; Luka 20:27-40)

23 Aza a Sadusi a wushuku an ama a ka 'yạngạ a ukpạ a kuwạ baci wa. Kain ka ka nala ki, aza a Sadusi a roku a tuwại ara Yesu a wece yi, 24 “Kawenishiki, Musa dana tạ, ‘Vuma u kuwạ baci bawu mmuku, u kạnạ tạ utoku u ne u sotuku uka vi tsạrạ u matsạka yi mmuku.’ ◊ 25 A yan tạ ama a roku ama a shindere uza n utoku aza ɗa a rongoi pini na. Uza u kagitạ u zuwai uka, shegai u kuwại bawu maku, aku uza u ire u sotuki marạnạ mi. 26 Eyi dem u kuwại bawu mmuku, aku uza u tatsu u sotuki dem marạnạ mi. Nala a rongoi uyansa hal u bansa le iyolo gbạ. 27 A makorishi, uka vi dem u kuwại. 28 Kashilạ ka 'yạngạsạ baci akushe, uka u yai u ɗa wa woko? Kpaci u wolo tạ ama a shindere a le gbạ.”

29 U wushunku le, “Eɗạ i reve wa, kpaci i reve ili i'ya Tagarạda u Kashilạ u danai wa, kpam i reve n ucira u Kashilạ wa. 30 A'ayin a ɗa baci akushe a 'yạngại, a ka yan iyolo ko kpam a wutukpạ iyolo wa. A ka woko tạ tyoku u atsumate a zuba. 31 Mayun ɗa i yan tạ kạneshi u ili i'ya Kashilạ ka danai a ukuna u u'yạngạ u ukpạ. 32 Kashilạ ka dana tạ, ‘Mpa Kashilạ ka Ibirahi, n Kashilạ ka Ishaku, n Kashilạ ka Yakubu.’ ◊ Kashilạ aya Kashilạ ka aza a uma, shegai ka akushe wa.” 33 An kakumạ ka ama ka panai nala, aku a yain majiyan ma uwenishike u ne.

Mele ma ma lai ugbonguro
(Marku 12:28-34; Luka 10:25-28)

34 An Afarishi a panai a da aza a Sadusi a fuɗa a wushuku wa, aku a ɓolomgbonoi. 35 Uza u te a asuvu a le, kawenishiki ka Mele ka, u mạtsại wa ciga u wandi Yesu n keci ku na:

36 “Kawenishiki, mele ma eni ma ma lai ugbonguro a asuvu a Mele ma Musa?”

37 U wushuki, “ ‘Ciga Magono ma Zuba Kashilạ ka vunu n katakasuvu ka vunu gbạ. Vu cigi yi n uma u vunu n kakiri ka vunu gbạ.’ ◊ 38 Mele ma kagitạ ma la vi ma kpam ma lai ugbonguro. 39 Mele ma ire dem unạ u te ɗa mạri: ‘Ciga uza u karen u vunu tyoku ɗa va ciga kaci ka vunu.’ ◊ 40 A kaci ka Mele ma re ma na ma uwenishike u Musa n u ntsumate wạri.”

Kawauwi ki Maku ma yai ma?
(Marku 12:35-37; Luka 20:41-44)

---

* **22:19** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓạngạ. ◊ **22:24** U.Ml. 25:5-6. ◊ **22:32** Uwt. 3:6. ◊ **22:37** U.Ml. 6:5. ◊ **22:39** Aɗkp. 19:18.

41 Afarishi yi pini a asu u te, aku Yesu wece le, 42 “Uyawunsa u eni u ɗa i'ạri
uyan a kaci ka Kawauwi? Maku ma tsikaya ma yai ma?”
A wushuki, “Ma Dawuda ma.”
43 Aku u tonuko le, “Niɗa Dawuda isạ yi ‘Asheku’? Kulu Keri ku zuwa tạ
Dawuda danai,
44 “ ‘Magono ma Zuba ma tonuko tạ Asheku a vạ:
Dusuku a ulyaki u vạ
hal n zuwa atokulalu a vunu a kere ka adeshikpetsu a vunu.’ ◊
45 “An u wokoi Dawuda isạ yi Asheku, niɗa kpam wa woko maku ma
ne?” 46 Ko uza u fuɗa u wushunku yi wa, kpam ko uza u wutạ karara bawu
uwonvo u wece yi keci ku roku wa.

23

Yesu nạkại azapige a roku unyushi
(Marku 12:38-39; Luka 11:43, 46; Luka 20:45-46)

1 Yesu tonukoi kakumạ ka ama ki kaɓolo n atoni a ne, 2 “Awenishiki a Mele
n Afarishi a'ạ tạ n ucira u ɗa a ka tonuko ɗạ ili i'ya Mele ma Musa ma danai.
3 Adama a nala, i toni i'ya a wenishike ɗạ, shegai kotsu i yain tyoku ɗa ele a
ka yansa wa. Kpaci i'ya a tsu dansa kau ɗa n i'ya a tsu yansa. 4 A tsu taɗanku
tạ ama ucanga u arạji u ɗa bawu a ka fuɗa a ka canga. Kpam a tsu dambula
gbạm a dana ạsạkạ a banka majubu a ɓạngạ le ucanga wa.
5 “A tsu yan tạ ili i shinga tsạrạ ama a wene le. Kpam ya dem u tsu sira
tạ alawu a ɗa a'ạri n Kadyanshi ka Kashilạ, shegai alawu a Afarishi a la tạ
ugbonguro. Ikali i'ya i'ạri a ikengi i aminya a le i la tạ dem ugbonguro. 6 A la
tạ uciga a asu u ndishi u shinga a asu u abiki n asu u ndishi u kapala a agata
a Kashilạ. 7 Kpam a'ạ baci a kuden, a tsu la tạ uciga ama a danạsa le n kala
ka karingạ; wata, ‘Kawenishiki.’
8 “Shegai eɗạ she i ạsạkạ uza u isạ ɗạ ‘Kawenishiki’ wa, kpaci Kawenishiki
ka te ka i'ạri n ka, kpam atoku a ɗa i'ạri. 9 Kpam kotsu i isạ uza n kala ka
karingạ ‘Tata’ a likimba wa, kpaci Tata u te u ɗa i'ạri n u ɗa uza ɗa wạri a
zuba. 10 Kotsu i ạsạkạ uza u isạ ɗạ ‘Uzakuwa’ wa, kpaci Uzakuwa u te ɗa;
wata, Kawauwi. 11 Uza ɗa baci wạri uzapige, she u woko kagbashi ka atoku.
12 Uza ɗa baci u bidyai kaci ka ne uzapige, a ka gonuko yi tạ kenu. Uza ɗa
kpam u bidyai kaci ka ne kenu, a ka gonuko yi tạ uzapige.
13 “Ter ɗe awenishiki a Mele n Afarishi, eɗạ aza a maci a kaɓan! Kpaci i
kạngi ama utsutsu u u'uwa a tsugono tsu zuba. Eɗạ i uwa a tsugono tsi wa,
i ạsạkạ tani aza ɗa a ka ciga uwa a uwa wa. [14 Ter ɗe awenishiki a Mele n
Afarishi, eɗạ aza a maci a kaɓan! Eɗạ aza ɗa i tsu lya ucanga u nrạnạ n a'uwa
a le, i yain kpam kavasu ka ugaɗi tsạrạ ama a wene ɗạ. A ka yan ɗạ tạ mavura
cika ma ma lai ma aza ɗa a buwai.]*
15 “Ter ɗe awenishiki a Mele n Afarishi, eɗạ aza a maci a kaɓan! Kpaci i tsu
pasamgbana tạ mala i bana a iyamba i mɓạri tsạrạ i zuwa uza u te u woko
katoni. A'ayin a ɗa baci i tsạrạ yi aku i gono i zuwa yi u woko uza u akina hal
u la ɗạ cika.
16 “Ter ɗe eɗạ aza ɗa ya tono n ama, dana arumbạ a ɗa i'ạri! I da,
‘Ama a tsina baci n Kuwa ku Kashilạ a'ayin a ɗa a ka ya kazuwamgbani, wạ n
ukuna wa. Shegai a tsina baci n zinariya u ɗa wạri a Kuwa ku Kashilạ
ki, u kạnạ tạ a shamkpa kazuwamgbani ki mai.’

◊ **22:44** Ishp. 110:1. * **23:14** Akorongi a cau ushani aza ɗa a purại a tagarạda u Matiyu a kalatsa tạ makpạndạ ma 14.

17 “Eɗạ arumbạ a gbani, atengeshi. Ndya wạ ve i lakai kalen: zinariya vi ko
gai Kuwa ku Kashilạ ka ku zuwai zinariya vi wa rongo uwulukpi? 18 Kpam i
danai,
‘Ama a tsina baci n asuɗarạkpa, wạ n ukuna wa. Shegai a tsina baci n kune
ku kạri a asuɗarạkpa vi, u kạnạ tạ a shamkpa kazuwamgbani ki.’
19 “Icun i urumbạ u eni u ɗa wạ la! Ndya wạ ve i lakai kalen: kune ki ko
gai a asuɗarạkpa u ɗa u zuwai kune ki kạri uwulukpi? 20 Adama a nala, uza
wa tsina baci n asuɗarạkpa, tsina ɗa la vi wa tsina n u ɗa n kune ku kạri pini
a zuba u ne. 21 Nala dem uza wa tsina baci n Kuwa ku Kashilạ, tsina ɗa wa
tsina n ka hal n Kashilạ ka ka rongo pini vi. 22 Uza u tsina baci kpam n zuba,
u tsina tạ dem n karatsu ka tsugono tsu Kashilạ n uza ɗa u dusuki pini.
23 “Ter ɗe awenishiki a Mele n Afarishi, eɗạ aza a maci a kaɓan! I tsu
nạkạ tạ Kashilạ ili i te a asuvu a kupa a ili i'ya i tsạrại, hal gbạm n icanga i
awanli i kusan i'ya i lakai kenukulu, n icun i kenukulu gbạ. Shegai i varangi
iwenishike i Mele i pige; wata, uyanka ama ili i'ya i'ạri dere, n upana iyali, n
ushamkpa ukuna u Kashilạ mai. I'ya gai i gain i yain i'ya la vi kaɓolo n i niɗe
yi. 24 Eɗạ arumbạ a ɗa ya tono n ama, i'ạ tạ tyoku u vuma ɗa u sherei mini ma
uso ma ne tsạrạ u takpa maku ma kagushi, aku u gonoi u soɗugi karakuma![†]
25 “Ter ɗe awenishiki a Mele n Afarishi, eɗạ aza a maci a kaɓan! I tsu zạ
tạ kucinạ ku nko n ɗe n apara a ɗe, shegai asuvu a le a'ạ tạ ushaɗangi n ili
i'ya i tsạrại a asu u uryafusa ama n i'ya ya zuwa ɗạ i pana kayanyan koshi.
26 Eɗạ Afarishi arumbạ a ɗa! Gitại ve i zại asuvu a nko yi n apara yi, kateshe
ki kpam ka yan tạ sarara!
27 Ter ɗe awenishiki a Mele n Afarishi, eɗạ aza a maci a kaɓan! Tyoku u
asaun a ɗa a kalai pun ɗa i'ạri. A tsu yan tạ n tsulobo a kateshe, shegai asuvu
a le a'ạ tạ ushaɗangi n atele a akushe n ili i'ya i shamusai. 28 Nala dem i'ạri,
i lobono tạ uwundya a kateshe, shegai asuvu a ɗe a'ạ tạ ushaɗangi n ikuna i
maci i kaɓan n tsicingi.
29 “Ter ɗe awenishiki a Mele n Afarishi, eɗạ aza a maci a kaɓan! I tsu yanka
tạ ntsumate a asu u kaciɗạ ka shinga, kpam i tsu kala tạ asaun a aza a maci.
30 I da,
‘A da baci tsạri tsu rongoi a'ayin a nkoshi n cau n tsunu, tsạrạ tsa ɓạngạ le
uwuna ntsumate wa.’
31 “Adama a nala i varangu tạ kaci ka ɗe an i danai eɗạ mmuku n tsikaya†
ma aza ɗa a wunai ntsumate n ɗa i'ạri. 32 Lyayi kelime i koruso ili i'ya nkoshi
n cau n ɗe n gitại vi!
33 “Eɗạ a'eku nạ mmuku ma a'eku! Niɗa ya yan i dana ya wura a
uvarangu ɗạ a akina? 34 Adama a nala, ntsumate, arevi n awenishiki a ɗa
la ma sukunku ɗạ. Ya wuna tạ aza roku a le, ya vara tạ aza roku ikusa a
mawandamgbani. Aza roku tani ya bawan le tạ a agata a Kashilạ hal i tono le
ubana ilyuci ilyuci n i yanki le mavura. 35 Adama a nala, Kashilạ ka yanka ɗạ
tạ mavura adama mpasa m aza ɗa i wunai bawu unyushi. Eɗạ aza a Yahuda
i gitạ tạ i wunai Habila† vuma u maci, aku i lyai kelíme n uwunusa ama hal
ubana a'ayin a Zakariya maku ma Barikiya uza ɗa i wunai a mere ma Asu u
Uwulukpi u Kuwa ku Kashilạ n asuɗarạkpa. 36 Mayun n tonuko ɗạ, ukuna u
nala vi wa gitạ tạ dem n aza ɗa i'ạri n uma gogo-na.”

Yesu ciga tạ Urishelima (Luka 13:34-35)

† **23:24** Yesu dana ɗa u danai, “I dambulai a kaci ka ukuna u kenu, shegai ya yansa inyushi icingi i pige i pige.”

37 Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Eɗạ aza a Urishelima! Ama a ɗe a wuna tạ
ntsumate kpam a varạsai atsumate a ɗa a sukunku ɗạ. N tsu ciga tạ n ɓolongu
ɗạ tyoku ɗa matoku ma tsu ɓolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i 'yuwain.
38 Nala Kashilạ ka ạsạkạ Kuwa ku Kashilạ ku ɗe, kpam ka woko tạ bawu uza
pini. 39 N tonuko ɗạ, ya doku ya wene mu wa, she a'ayin a ɗa ya dana, ‘Kashilạ
ka zuwuka uza ɗa wa tuwạ n kala ka Magono ma Zuba unạ u shinga.’ ”

24

A ka wacinsa tạ Kuwa ku Kashilạ
(Marku 13:1-2; Luka 21:5-6)

1 Yesu ạsạkại Kuwa ku Kashilạ ki u kạnại ure u lazai, aku atoni a ne a tuwại
ara ne a wenike yi kuma ku Kuwa ku Kashilạ. 2 Shegai u tonuko le, “I wene
kuma ku na ki? Mayun n tonuko ɗạ, ko katali ka te a ka ạsạkạ ka a zuba u
utoku u ne wa. Katali dem a ka wạsạ tạ ka.”

Kuɓari a kaci ka upana u ikyamba
(Marku 13:3-13; Luka 21:7-19)

3 A'ạri pini, Yesu ndishi a Masasa ma Zayitum, aku atoni a ne a cina yi
utyoku u ne, a danai, “Tonuko tsu, nwere ɗa ukuna u nala vi wa gitạ? Kpam
ndya ya woko iryoci i'ya ya wenike an a'ayin a utuwạ u vunu n ukotso u
a'ayin a ɗa a rawai?”

4 U tonuko le, “Kiranai kotsu i ạsạkạ uza u puwunsạ ɗạ wa. 5 Ama ushani
a ka tuwạ tạ n kala ka vạ, a dana alya Kawauwi, kpam a ka puwunsạ tạ ama
ushani. 6 Ya pana tạ ukuna u kuvon n alabari a kuvon a ɗa a ka tuwạ, shegai
kotsu i pana uwonvo wa. Gbạ ili i nala yi i kạnạ tạ i gitạ kahu makorishi ma
tuwạ. 7 Kaletsu ka ama ka 'yạngạsạkạ tạ aletsu, tsugono kpam tsa 'yạngạsạkạ
tạ tsugono. A ka yan tạ a'ayin a kambulu kuten gbạm wa. Iyamba ya gbạɗạ
tạ a asu kau-kau. 8 Gbạ mɓạlạ ma ili i na yi mạ tạ tyoku u mɓạlạ ma kagitạ ka
ilimaci i maku.

9 “Ama a ka kạnạ ɗạ tạ, a ka neke ɗạ tạ tsạrạ a yanka ɗạ mavura, kpam a ka
wuna ɗạ tạ. Gbạ ama a ka kovo ɗạ tạ an u wokoi i wushuki nạ mpa. 10 Kpam
ama ushani a ka ạsạkạ mu tạ utono. A ka kpatalạka tạ atoku a le kpam a
'yuwan atoku a le. 11 Ntsumate n kaɓan ma tuwạ tạ ushani n lạpạnạsạ ama
ushani. 12 Tsicingi tsa tambura tạ tsu zuwa ama a 'yuwan uciga atoku a le.
13 Shegai aza ɗa a kawunki hal ubana a makorishi, Kashilạ ka wauwa le tạ.
14 A'ayin a ɗa baci Kadyanshi ka Shinga ka kyawain gbạ likimba n iyamba, a
tonusukoi kpam gbạ aletsu, aku makorishi ma tuwạ.

Upana u ikyamba u pige
(Marku 13:14-23; Luka 21:20-24)

15 “A'ayin a ka tuwạ tạ a ɗa ya wene ili i'ya Daniyan matsumate u danai:
‘Ili i icadi i'ya bawu i gain i'ya i nangasai

Asu u Uwulukpi u Kuwa ku Kashilạ.’ ◊ (Eɗạ aza ɗa ya yan kạneshi i reve tạ
kalen ka ili i na yi.) 16 A a'ayin a nala yi, u kạnạ tạ aza a Yahuda a suma ubana
a nsasa tsạrạ a lai. 17 Uza ɗa wạri a uwotsu u kuwa, kotsu u uwa a asuvu
upurạ ucanga wa. 18 Uza ɗa wạri a kashina, kotsu u gono a kuwa uzama u
kunya wa. 19 A a'ayin a nala yi, ter ɗe aka a ɗa a'ạri n atsumạ, ko kpam aza
ɗa a'ạri nạ mmuku n shili!

20 “Yanyi kavasu a asu u Kashilạ, kotsu i suma n ilyushi ko tani a kain ka
Ashibi wa! 21 Nala wa woko tạ a'ayin a upana u ikyamba u pige. Tun an a
yain likimba, kpam a ka doku a ka yan upana u ikyamba tyoku u nala wa.

◊ **24:15** Dan. 9:27; Dan. 11:31; Dan. 12:11.

22 Shegai Kashilạ ka jebe ɗe kakumạ ka a'ayin ki; a da baci wạri u yain nala
wa, uza wạ la wa yan uma wa. Shegai Kashilạ ka jebe ɗe a'ayin yi adama
ama a ne a ɗa u ɗangạsai. 23 A a'ayin a nala yi, uza roku wa tonuko ɗạ tạ,
‘Wundyai, Kawauwi ka la!’ Ko kpam uza roku wa dana tạ, ‘Aya na!’ Kotsu i
tono le wa. 24 Awauwi a kaɓan nạ ntsumate n kaɓan a ka tuwạ tạ a yain iryoci
kpam n ikunesavu. A ka zuwa tạ ama a tono le, hal gbạm n ama ɗa Kashilạ
ka ɗangạsai, hal gai wa yan baci nala. 25 Panai, n rono ɗạ tạ atsuvu gạmpạ
kahu ukuna vi u gitạ.

26 “Uza roku u tonuko ɗạ baci, ‘Wundyai, Kawauwi ka niɗe a kakamba,’
kotsu i bana i kondo wa. Ko kpam, ‘Wundyai, aya la ukpawin,’ kotsu i
wushuku wa! 27 Maku ma Vuma ma tuwạ baci, ya dem wa wene yi tạ, tyoku
ɗa ulaɗa u tsu wutạ a kasana ubana a kalivi. 28 Asu u ɗa baci kakushe kạri,
nte asakali a tsu ɓolomgbono pini. Ili i na iryoci i'ya ya wenike an makorishi
ma yan ɗe evu i'ya.”

Utuwạ u Maku ma Vuma
(Marku 13:24-27; Luka 21:25-28)

29 “A'ayin a ɗa baci upana u ikyamba u nala u kotsoi, kute-kute
“ ‘Kaara ka kimbạ tạ,
kpam uwoto wa doku wa nạkạ katyashi wa.
Atala a ka rukpusạ tạ,
a ka gbạɗạ tạ kpam ili i pige i pige i'ya i'ạri u zuba.’ ◊

30 “A a'ayin a nala yi, iryoci i Maku ma Vuma ya wutạ tạ a kalishi. Gbạ ama
a likimba a ka sạ tạ adama a uwonvo. A ka wene tạ Maku ma Vuma utuwạ a
zuba a asuvu a kalishi n ucira u pige n tsupige. 31 Wa tutsuku tạ atsumate a
zuba a ne a kapala n mawurạ ma pige ma ukakaci, a ka ɓolomgbono tạ aza ɗa
u ɗangạsai ili i'ya i kạnại a kasana ubana a kalivi n gaɗi ubana a ɗaka; wata,
ili i'ya i bidyai a mɓạri n likimba n naha ubana a n niɗe.

Udani a kaci ka maɗanga ma kapopi
(Marku 13:28-31; Luka 21:29-33)

32 “Gogo-na rotsongusi a iryoci i maɗanga ma kapopi: A'ayin a ɗa baci i
wenei atyangi a ne a limạnại, aku a ka topo avuku, ya reve tạ an ilyushi i
yain evu.* 33 I wene baci gbạ ili i na yi ya gitạsạ, kotsu i reve an a'ayin a yan
ɗe evu n utuwạ. 34 N tonuko ɗạ, gbạ ili i na yi ya gitạ tạ kahu ama ɗa a'ạri n
uma gogo-na a kuwusạ. 35 Zuba n likimba wa cimbạ tạ, shegai kadyanshi ka
vạ ka yan tạ pini bawu utyoku.

Uza reve kain ka ugono u Yesu wa
(Marku 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

36 “Uza wạ la u revei kain ka nala ki ko kpam ulapa u uwule vi wa. Ko
atsumate a zuba, hal dem n Maku mi dem u reve wa, she Tata vi utyoku u
ne. 37 A'ayin a ɗa baci Maku ma Vuma ma gono, ili gbạ ya woko tạ tyoku ɗa
i'ạri a a'ayin a Nuhu.† 38 A'ayin a nala yi kahu mini ma pige ma tuwạ, ama a
rongo tạ ulya n a soyi kpam n a yansi iyolo hal ubana kain ka Nuhu uwai a
kpatsu. 39 A 'yạngạ ureve ili i'ya ya gitạ wa, she na mini ma pige ma tuwại ma
wunai ama gbạ. Nala wa woko a'ayin a ɗa Maku ma Vuma ma gono. 40 A'ali
ama a re a ka yan manyan a kashina. A ka bidya tạ uza u te, a ạsạkạ uza u te.
41 Aka ama a re a ka wurya kira a kutali. A ka bidya tạ uza u te, aku a ạsạkạ
uza u te.

◊ **24:29** Isha. 13:10. * **24:32** A iyamba i aza a Isara'ila, nɗanga n tsu topo tạ kahu usuɗugbi u yain.

42 “Adama a nala, she i rongo ufoɓusi, kpaci i reve a'ayin a ɗa Asheku a ɗe a
ka tuwạ wa. 43 A da baci uza u kuwa u revei a'ayin a ɗa kaboki ka tuwạ, wạri
wa rongo tạ ufoɓusi, wa ạsạkạ kaboki ki ka uwa yi a kuwa wa. 44 Eɗạ dem u
kạnạ tạ i rongo ufoɓusi kain dem. Kpaci Maku ma Vuma ma gono tạ a'ayin a
ɗa bawu i zuwai uma.

Kagbashi ka shinga
(Luka 12:41-48)

45 “Kagbashi ka eni ka a wushuki n eyi kpam kạri n ugboji? Aya uza ɗa
uzakuwa u ne u zuwa yi u woko uzapige u agbashi a ne u nạkạsạ le ilikulya
a'ayin dem. 46 Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi u yain manyan ma maci,
wa tsạrạ tạ katsupi ka pige ka malen ma manyan ma ne. 47 Mayun n tonuko
ɗạ, uzakuwa u nala vi wa zuwa yi tạ u kirana n utsạri u ne gbạ. 48 Shegai
kagbashi ka cingi ka baci, wa tonuko tạ kaci ka ne uzakuwa u vạ wa gono
gogo wa. 49 Aku u gitạ ulapusa atoku a ne agbashi, n u lyayi n u soyi hal
u gutukpa kaɓolo n atoku a ne asoi. 50 Uzakuwa vi wa tuwạ tạ a a'ayin a
ɗa bawu u zuwai uma wa tuwạ. 51 Aku uzakuwa vi u tạsạsạ yi ikyamba n
kaburu, u wutukpạ yi kaɓolo n aza a maci a kaɓan, nte ama a ka sạ pini n
ulumusa u a'anga adama a upana u ikyamba.”

25

Agisani a nkere kupa

1 Yesu lai kapala n kadyanshi, u da, “Tsugono tsu zuba tsa woko tạ tyoku
u agisani a naha: A yan tạ nkere n roku ama kupa aza ɗa a bidyai ncikalu n
le tsạrạ a bana a kạngu valisavu. 2 Ama a tawun a asuvu a le atengeshi a ɗa,
shegai ama a tawun a ɗa a buwai vi a'ạ tạ n ugboji. 3 Aza ɗa a'ạri atengeshi yi
a bidyai ncikalu n le, shegai a ɓạnạ manivi ma roku wa. 4 Aza ɗa kpam a'ạri
n ugboji vi a bidyai ncikalu n manivi a adele a le. 5 An valisavu vi u ɓạrạkpại
bawu u rawai go, aku a gitại agbadīgi hal a lavutai.

6 “N kayin ka pige, aku a panai isali, ‘Valisavu u ɗa la utuwạ! Tuwại tsu
kạngu yi!’

7 “Nkere mi gbạ a 'yạngại a foɓusoi ncikalu n le. 8 Aku aza ɗa a'ạri atengeshi
yi a tonukoi aza a ugboji yi, ‘Ne tsu manivi ma ɗe kenu, kpaci ncikalu n tsunu
ma cimbạ ɗe.’

9 “Shegai a wushunku le, ‘Tsạrạ n ma ma rawa tsu gbạ tsunu wa. Walai i
bana a asu u aza ɗa a ka dengishe i tsilạka kaci ka ɗe.’

10 “A'ayin a ɗa nkere n tawun mi a lazai a ba a tsila manivi mi, aku valisavu
vi u rawai. Nkere n ɗa mạri ufoɓusi vi a uwai a asu u abiki a iyolo yi kaɓolo
n valisavu vi. Aku a gidạki utsutsu.

11 “A'ạri pini, aku nkere n niɗe mi n rawai, n salai, ‘Uzakuwa! Uzakuwa!
Kukpunkạ tsu utsutsu!’

12 “Shegai valisavu vi u wushuki, ‘Mayun n tonuko ɗạ, n reve ɗạ wa.’ ”

13 Aku u danai, “Rongoi ufoɓusi, kpaci i reve kain ko kpam a'ayin a ɗa
ukuna u na vi wa gitạ wa.”

Agisani a agbashi a tatsu
(Luka 19:11-27)

14 Aku Yesu tonuko le agisani a na yi, u da, “Tsugono tsu zuba tsa woko tạ
tyoku u agisani a naha: Vuma roku u ɗa pini uza ɗa u foɓusoi nwalu ubana a
ilyuci i roku. Kahu u laza, aku u isại agbashi a ne u tonuko le, ‘Kotsu i guɓuka
mu ucanga u vạ, n laza baci.’ 15 Vuma vi u reve tạ ili i'ya kagbashi dem ka

yan. Aku u nạkại uza u kagitạ ikebe i zinariya i pige i pige i tawun,* uza u ire
kpam u nạkạ yi i re, uza u tatsu kpam u nạkạ yi i te. Aku u 'yạngại u lazai.
16 An vuma vi u lazai, kagbashi ka u nạkại ikebe i tawun yi u yain tsilaga n
i'ya, u tsạrại i tawun i roku. 17 Uza ɗa kpam u nạkại i re yi u yain nala, eyi
dem u tsạrại i re i roku. 18 Shegai kagbashi ka u nạkại ukebe u te vi, u gạvại
kpele u sokongi u ɗa pini.
19 "An a ɓạrạkpại, aku uzakuwa vi u gonoi, u wecei agbashi yi ili i'ya ya
dem yankai ikebe yi. 20 Kagbashi ka u nạkại ikebe i tawun yi u tukoi i ne n
i'ya u tsạrại vi dem. U danai, 'Uzakuwa, vu nạkạ mu tạ ikebe i zinariya i pige
i pige i tawun, kpam n doku tạ n tsạrại ikebe i tawun n i'ya.'
21 "Uzakuwa vi u wushuki, 'Vu yan tạ mai. Avu kagbashi ka shinga ka, uza
ɗa n wushuki n avu. Adama a ɗa vu yain naha n ili i kenu i vạ, ma ạsạkạ vu
tạ vu kirana n ili i pige. Tuwạ vu pana kayanyan nạ mpa.'
22 "Aku kagbashi ka u nạkại i re yi u tuwại u danai, 'Uzakuwa, vu nạkạ mu
tạ ikebe i zinariya i pige i pige i re, kpam n doku tạ n tsạrại i re n i'ya.'
23 "Uzakuwa vi u wushuki, 'Vu yan tạ mai. Avu kagbashi ka shinga ka, uza
ɗa n wushuki n avu. Adama a ɗa vu yain naha n ili i kenu i vạ, ma ạsạkạ vu
tạ vu kirana n ili i pige. Tuwạ vu pana kayanyan nạ mpa.'
24 "Kagbashi ka u nạkại u te vi u tuwại, u danai, 'Uzakuwa, n reve tạ vạ
yuwu wa. Vu tsu zuwa tạ uma vu kapi ili i'ya vuma roku u cei. 25 Adama
a nala, n pana tạ uwonvo aku n bidyai ukebe u zinariya vi n gạvại kpele n
sokongi u ɗa pini. Ukebe u vunu u ɗa na.'
26 "Aku uzakuwa vi u wushuki, 'Avu kagbashi ka cingi ka, kpam kawon-
voli. Vu da vu reve tạ n tsu kapa a kashina ka uza roku u cei. 27 Wạri u gan tạ
gbạm vu zuwa ikebe yi a kuwa ku ikebe tsạrạ n tsạrạ ili i'ya i uwa mu pini.'
28 "Aku uzakuwa vi u tonukoi agbashi a ɗa a buwai vi, 'Wusha niyi ukebe vi
i nạkạ kagbashi ka kạri n ikebe kupa vi. 29 Uza u yan baci ili i maci n i'ya wạri
n i'ya, Kashilạ ka doku tạ ka nạkạ yi, kpam wa tsạrạ tạ i'ya ushani. Shegai
uza ɗa bawu wạri n ili, Kashilạ ka wusha tạ i kenukulu i'ya wạri n i'ya vi.
30 Gogo-na vutạlại kagbashi ka gbani ka nala ki a asuvu a karimbi a asu u ɗa
ama a ka sạ n ulumusa u a'anga adama a upana u ikyamba.' "

Magono ma yanka tạ ama gbạ afada

31 Yesu lyai kapala n uwenishike, "Maku ma Vuma ma tuwạ tạ a asuvu a
tsupige tsu ucira tsu ne, n atsumate a zuba a ne gbạ. Wa woko tạ Magono
aku u dusuku a karatsu ka pige ka tsugono tsu ne. 32 Gbạ aletsu a likimba
a ka ɓolomgbono tạ a kapala ka ne, kpam wa pece le tạ aɓolo a re tyoku ɗa
kaliniki ka tsu pece ncon nạ nryaɗiga. 33 U zuwa ncon a ulyaki u ne, nryaɗiga
kpam a uguląạ u ne.
34 "Aku magono mi ma tonuko ama ɗa a'ạri a ulyaki u ne, 'Tuwại, Tata u vạ
u zuwuka ɗạ ɗe unạ u shinga u ne. Wushai tsugono tsa Kashilạ ka foɓusuko
ɗạ tun a'ayin a ɗa u yain likimba. 35 A'ayin a ɗa ma pana kambulu, i ne mu tạ
ilikulya n lyai. An ma pana kakuli, i ne mu tạ mini n soi. An ma yan tsumoci,
i wusha mu tạ. 36 An mạri kataɓa, i nạkạ mu tạ aminya n ukai. An mạri a
maɓạlạ, i kirana tạ nạ mpa, kpam an mạri a kuwa ka a'ali, i konduso mu tạ.'
37 "Ama a maci yi a ka wushuku tạ, 'Asheku, nwere ɗa tsu wene vu n
kambulu, aku tsu ne vu ilikulya? Ko kpam va pana kakuli, aku tsu ne vu
mini? 38 Nwere ɗa tsu wene vu a tsumoci, aku tsu uka vu a a'uwa a tsunu?
Nwere ɗa tsu wene vu kataɓa, aku tsu nạkạ vu aminya? 39 Nwere ɗa tsu wene
vu a maɓạlạ ko kpam a kuwa ka a'ali, aku tsu kiranai n avu?'

* **25:15** Kondo "Ikebe i zinariya i pige i pige" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i Uɓạngạ.

40 “Magono mi ma wushuku tạ, ‘N tonuko ɗạ, a'ayin a ɗa baci i yankai ama
a vạ, ko aza ɗa a lakai kenukulu, mpa i yankai.’
41 “Aku Magono mi ma tonuko aza ɗa a'ạri a ugulạ u ne, ‘Bạtsại dan nạ
mpa, eɗạ ama ɗa Kashilạ ka yankai unạ u cingi. Walai i ba i uwa a akina a ɗa
bawu a ka kotso a ɗa a foɓusukoi Kalạpạnsi n atsumate a ne! 42 An ma pana
kambulu, i ne mu ilikulya n lyai wa. An ma pana kakuli, i ne mu mini n soi
wa. 43 An ma yan tsumoci, i wusha mu wa. Kpam an mạri kataɓa, i nạkạ mu
aminya n uka wa. An mạri a maɓạlạ, kpam mạri a kuwa ku a'ali, i kirana nạ
mpa wa.’
44 “Ama a nala yi a ka wushuku tạ, ‘Asheku, nwere ɗa tsu kpạɗạ vu uɓạngạ
a'ayin a ɗa va pana kambulu, ko kakuli, ko va yan tsumoci, ko vạri kataɓa,
ko kpam vạri a kuwa ku a'ali bawu tsu ɓạngạ vu?’
45 “Magono mi ma wushuku tạ, ‘N tonuko ɗạ, a'ayin a ɗa baci i kpạɗại
uɓạngạ ama a vạ, ko niɗa tani baci a'ạri kenukulu, mpa i kpạɗại uɓạngạ.’
46 “Ama a nala yi a ka uwa tạ a asuvu a mavura ma bawu mạri n utyoku,
shegai ama a maci yi a ka yan tạ uma bawu utyoku.”

26

A sheshei tsạrạ a wuna Yesu
(Marku 14:1-2; Luka 22:1-2; Yahaya 11:45-53)

1 An Yesu kotsoi udansa ili i na yi, aku u tonukoi atoni a ne, 2 “I reve tạ gai
a'ayin a re a ɗa a buwai kotsu a yain Abiki a Upasamgbana,† kpam a ka neke
tạ mpa Maku ma Vuma a wandamgbana mu.”
3 A'ayin a nala yi, aɗarạkpi a pige nạ nkoshi a ba a gawunsai a kuwa ku
Magono ma Aɗarạkpi, uza ɗa a ka isạ Kayafa. 4 A sheshei tyoku ɗa a ka kạnạ
Yesu tsạrạ a wuna yi usokongi. 5 Shegai a danai, “U gan tsu yain ukuna u na
vi a'ayin a Abiki a na wa, kawa ama a ka 'yạngạsạkạ tsu tạ.”

A tsunki Yesu manivi ma magulạni
(Marku 14:3-9; Yahaya 12:1-8)

6 Ele n a foɓusi nala, cina Yesu pini a Batani a kuwa ku Simo uza ɗa caupa
wạri makutu. 7 Eyi pini a kuwa ki n u lyayi ilikulya, aku uka roku u tuwại
n majuju ushaɗangi n manivi ma magulạni ma ikebe cika. U tsunki Yesu a
kaci.
8 An atoni a ne a wenei nala, a panai upan cika, a danai, “Icun i koli ka
ikebe ka eni ka naha! 9 Wạri u gan tạ u denge ma n ikebe cika, aku u nạkạ
aza a unambi ikebe yi.”
10 Yesu kpam reve tạ gbạ i'ya a ka tono, aku u tonuko le, “Ndya i zuwai
ya damgbarạsa uka u na vi? Ili i shinga n i tsulobo i'ya u yanka mu. 11 Ya
rongo tạ kaɓolo n aza a unambi kain dem, shegai mpa ma rongo n ạɗạ a'ayin
ushani wa. 12 Tsunku ɗa u tsunku mu ma, tsạrạ u foɓuso ikyamba i vạ adama
a kaciɗạ. 13 Mayun n tonuko ɗạ, asu u ɗa baci dem a yain Kadyanshi ka Shinga
a asuvu a likimba, a ka dana tạ ili i'ya uka u na vi u yain, kpam ama a ka ciɓa
tạ n eyi.”

Yahuza wushuki u neke Yesu
(Marku 14:10-11; Luka 22:3-6)

14 Aku uza u te a asuvu a Kupanamere yi, uza ɗa a ka isạ Yahuza Isikariyoti
u ba u dansai n aɗarạkpi a pige, 15 “Ndya ya nạkạ mu n nạkạ ɗạ baci Yesu?”

Aku a naka yi ikebe i azurufa kamankupa.* 16 Pini nala, u gita uzama tyoku ɗa wa neke yi ara le.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana (Marku 14:12-21; Luka 22:7-13, 21-23; Yahaya 13:21-30)

17 Kain ka kagita ka Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti, Kupanamere yi a tuwai ara Yesu a wece yi, “Nte va ciga tsu ba tsu foɓuso ulya u Ilikulya i Abiki a Upasamgbana?”

18 U wushuki, “Walai i bana a asuvu a ilyuci a asu u vuma roku i tonuko yi, ‘Kawenishiki ka danai: A'ayin a ɗa a ɗangasaka mu a yan ɗe evu n urawa. Ma ciga ta n lyai ilikulya yi n Kupanamere a kuwa ku vunu.’ ” 19 Aku a yain dere tyoku ɗa u tonuko le, a ba a foɓusoi ilikulya yi pini.

20 An kaara ka kotsoi, Yesu n Kupanamere yi a dusuki ulya u ilikulya. 21 Ele pini n a lyayi, aku u tonuko le, “Mayun n tonuko ɗa, uza u te a asuvu a ɗe wa neke mu ta.”

22 A namgba ta katsuma cika, aku a gita yi keci maten-maten, “Mpa ma neke vu vi, Asheku?”

23 U wushuki, “Vuma ɗa u daɓai kusan una u te na mpa a kabelu, aya gai wa neke mu vi. 24 U kana ta Mpa Maku ma Vuma n kuwa, tyoku ɗa a korongi a kaci ka va a'ayin ushani a ɗa a wurai. Shegai ter n uza ɗa wa neke mu vi. A'ari a matsa yi baci wa, wari wa laka yi ta tsulobo.”

25 Yahuza uza ɗa wa neke yi vi u danai, “Kawenishiki, ko mpa ma neke vu vi?”

U wushunku yi, “Nala wari, aɗa.”

Ulya u Ilikulya i Asheku (Marku 14:22-26; Luka 22:14-20)

26 Ele pini n a lyayi ilikulya yi, aku Yesu bidyai burodi. U cikpai Kashila aku u jibamgbanasai u ɗa, u nakai atoni a ne u danai, “Wushai burodi na vi i takuma, kpaci ikyamba i va i'ya.”

27 Aku u bidyai kpam mako, u cikpai Kashila u nakai atoni a ne, u danai, “Ya dem u soi. 28 Kpaci mpasa n va n ɗa, iryoci i kazuwamgbani ka Kashila ka yain n ama a ne, n ɗa a wotsongi adama a ɗa Kashila ka cimbusa unyushi u le. 29 N tonuko ɗa, ma doku ma so mini ma cinwi wa, she kain ka ma doku ma so ma savu n ɗa a tsugono tsu Tata u va.”

30 Aku a shipai ushipa u icikpali, pini nala, a lazai ubana a Masasa ma Zayitum.

Bituru wa nana ta Yesu (Marku 14:27-31; Luka 22:31-34; Yahaya 13:36-38)

31 Yesu tonukoi atoni a ne, “Ara n kayin ka na gba ɗe ya suma ta i asaka mu utyoku u va, tyoku ɗa Zakariya matsumate u korongi,

‘Kashila ka gala ta kaliniki ki,
ncon mi kpam ma wacuwa ta.’ ◊

32 “Shegai a'ayin a ɗa baci n 'yanga a ukpa, ma laza ta ubana a Galili n lasa ɗa urawa.”

33 Bituru danai, “Ko ama gba a 'yuwan vu baci, mpa ma 'yuwan vu wa!”

34 U tonuko yi, “Mayun n tonuko vu, ara gbam kahu kapen ka sala, va nana mu ta vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”

35 Shegai Bituru danai, “Ma nana vu wa! Ma kuwa ta gbam kaɓolo n avu!” Nala dem atoni a ɗa a buwai vi a danai.

---

* **26:15** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓanga. ◊ **26:31** Zak. 13:7.

Yesu yain kavasu a Getisimani
(Marku 14:32-42; Luka 22:39-46)

36 Yesu n atoni a ne a banai a asu u roku u ɗa a ka isạ Getisimani, u tonuko
le, “Dusuki pini na, ma bana tạ niɗe n yain kavasu.” 37 U bidyai Bituru nạ
mmuku n Zabidi n re a banai kaɓolo. U namgba tạ katsumạ kpam u dambula
tạ cika. 38 U tonuko le, “Uma u vạ wa pana tạ ikyamba cika yavu ma kuwạ.
Shamgbai pini na i rongo uma nạ mpa.”
39 U lazai ubana a kapala kenu, aku u kuɗạngi u varai kaci ka ne a iyamba
u vasai, “Tata u vạ, wạri wa yan baci, takpa mu mako ma upana u ikyamba
ma na mi. Shegai u la tạ tsulobo vu yain ili i'ya va ciga, shegai bamu n i'ya
mpa ma ciga.”
40 Aku u gonoi a asu u atoni a tatsu yi u cina le a ka lavuta. U tonukoi Bituru,
“Ndya i zuwai ama a tatsu a ɗe gbạ bawu i fuɗai i rongoi uma a uwundya ko
u ulapa uwule u te ɗa baci? 41 Kotsu i lavuta wa, yanyi kavasu kotsu i tsạrạ
ucira u ɗa ya shamgba a ukonduso. Kulu ku ciga tạ ku yain ili i'ya i gain,
shegai ikyamba i'ạ n ucira wa.”
42 Aku u ạsạkạ le u vasai, “Tata u vạ! Va takpa mu baci mako ma na mi wa,
she a'ayin a ɗa n soi ma, ma yan tạ ili i'ya va ciga.”
43 U gonoi u cina le a ka lavuta, a kukpạ gbạm a'eshi a le wa. 44 Aku Yesu
ạsạkạ le u'ạsạkạ utatsu, u ba u yain kavasu tyoku u kavasu ka kagitạ.
45 U gonoi a asu u atoni yi u tonuko le, “Niɗa i'ạri alavu n i wunvugusi hal n
gogo-na? A'ayin a yan ɗe gogo-na. Mpa Maku ma Vuma ma a ka neke a akere
a aza a unyushi u cingi. 46 'Yạngại tsu walai. Kondonoi, vuma ɗa u neke mu
vi, aya wa tuwạ la.”

A kạnại Yesu
(Marku 14:43-50; Luka 22:47-53; Yahaya 18:3-12)

47 Yesu pini a kadyanshi, aku Yahuza, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, u
rawai kaɓolo n kakumạ ka ama n iburundu nạ mkpạukpạu. Aɗarạkpi a pige
nạ nkoshi alya a suki ama a na yi. 48 Yahuza tonuko le tạ kahu a tuwạ, “Ya
reve tạ vuma vi a'ayin a ɗa baci n ba n danạsa yi n uwambatsa, i kạnạ yi.”
49 An a rawai, aku Yahuza banai karara she ara Yesu, u danạsa yi, u danai,
“Uzapige!” Pini nala, u wambatsa yi.
50 Yesu wushunku yi, “Kaje ka vạ, yan ili i'ya vu tuwại uyan.” Aku ama yi
a tuwại a kạnại Yesu.
51 Uza u te a asuvu a atoni a Yesu u talai burundu, u kapamgbanai kutsuvu
ku kagbashi ka Magono ma Aɗarạkpi. 52 Shegai Yesu tonuko yi, “Gonuko
burundu u vunu a ivin i ne. Uza ɗa baci dem u shilạkạnại n burundu, n
burundu ɗa dem a ka wuna yi. 53 Mayun i reve tạ gai ma fuɗa ma wece Tata u
vạ, u nạkạ mu aɓolo a atsumate a zuba kupa n a re a ɗa a ka yanka mu kuvon
ma ciga baci.† 54 Shegai u kạnạ tạ u woko naha, tsạrạ a shaɗangu ili i'ya i'ạri
ukorongi.”
55 U tonukoi kakumạ ka ama ki, “I tuwạ mu ukạnạ n iburundu nạ
mkpạukpạu yavu uza u magạlạkạ ɗa mạri! Kain dem n tsu dusuku tạ a Kuwa
ku Kashilạ uwenishike, kpam i kạnạ mu wa. 56 Shegai gbạ ili i na yi i gitạ tạ,
tsạrạ ikorongi i ntsumate i shaɗangu.” Aku atoni a ne gbạ a sumai a ạsạkạ yi.

Yesu a kapala ka Asheshi a Pige
(Marku 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yahaya 18:13-14, 19-24)

† **26:53** Kaɓolo dem kạ tạ n asoje azu a teli (6,000): Yesu danai wa fuɗa tạ u isạ atsumate a zuba azu amangatatsunkupa n azu a re (72,000) a iyamba a ɓạngạ yi u ɗangạsa baci u yain nala.

57 Aza ɗa a kạnại Yesu vi a banka yi a kuwa ku Kayafa Magono ma Aɗarạkpi,
a asu u ɗa awenishiki a Mele nạ nkoshi a ɓolomgbonoi. 58 Bituru tono le a
kucinạ a mɓạri she pini a kuwa ku Magono ma Aɗarạkpi mi. Aku u dusuki
evu n awundi a kuwa yi tsạrạ u wene ili i'ya a ka yan n Yesu.
59 Aɗarạkpi a pige yi n Asheshi a Pige†‡ a ɗa a buwai vi gbạ a ka ciga a wuna
Yesu. Aku a zamai ama roku aza ɗa a ka dansa kadyanshi ka kaɓan a kaci ka
ne pini a kuwa ku asheshi ki. 60 Ama ushani a tuwại a dansai kadyanshi ka
kaɓan a kaci ka ne, shegai Asheshi a Pige yi a tsạrạ yi n unyushi u ɗa u rawai
a wuna yi wa.
Aku ama a re a tuwại a danai, 61 "Vuma u na vi dana tạ 'Ma wạsạ tạ Kuwa
ku Kashilạ aku n gono n mai kpam ka a asuvu a a'ayin a tatsu.' "
62 Magono ma Aɗarạkpi mi ma 'yạngại u tonukoi Yesu, "Vạ n ili i'ya va dana
a ukuna u na vi? 63 Shegai u dana ko ili wa.
Aku Magono ma Aɗarạkpi mi ma doku ma tonuko yi, "A asuvu a kala ka
Kashilạ Uza u Uma n zuwa tạ vu tsina: Tonuko tsu ko aɗa Kawauwi, Maku
ma Kashilạ."
64 Yesu wushunku yi, "Nala wạri tyoku ɗa vu danai vi. Shegai n tonuko ɗạ
gbạ ɗe: ili i'ya i bidyai gogo-na ubana, ya wene tạ Maku ma Vuma ndishi a
ulyaki u Kashilạ Uza u Ucira Gbạ utuwạ a asuvu a kalishi a zuba!"
65 An Magono ma Aɗarạkpi ma panai nala, aku u karamgbanai aminya
a ne adama a unamgbi u asuvu, u danai, "Vuma u na u yanka tạ Kashilạ
kadyanshi ka cingi! Tsa ciga kpam aza ɗa a ka dana ukuna u roku a kaci
ka ne wa: edạ dem i pana tạ ili i'ya u danai. 66 Ndya i wenei a ka yan n eyi?"
Aku a wushuki, "U yan tạ ili i'ya i rạtsai a wuna yi."
67 Aku a cikpunkạ yi atạtsạ a upetiwa'eshi, a sugbusa yi. Aza roku kpam
a ɓasạsa yi. 68 A danai, "Tonuko tsu ili i'ya ya gitạ, cinda a ɗa Kawauwi! Ya
sugba vu?"

Bituru nanai Yesu
(Marku 14:66-72; Luka 22:56-62; Yahaya 18:15-18, 25-27)

69 A'ayin a nala yi, Bituru pini ndishi a kuwa ki a ulanga, aku kagbashi ka
kạri makere ka tuwại ka danai, "Avu dem vạ tạ kaɓolo n Yesu uza u Galili."
70 Pini a kapala ka ama, Bituru danai, "Nala wa! N reve gbạm ili i'ya va
tono wa!"
71 U wutại a utsutsu u ba u shamgbai a uwotsu, makere ma roku ma wene
yi, aku u tonukoi ama ɗa a'ạri pini vi, "Vuma u na vi wạ tạ dem n Yesu uza u
Nazara."
72 Bituru doku u nanai, "N tsina tạ, mpa n reve vuma u na vi wa!"
73 An a tsạrại a ɓạrạkpại kenu, aza ɗa a'ạri pini kushani, a banai ara Bituru
a danai, "Mayun ɗa, vạ tạ kaɓolo n ama ɗa a ka tono Yesu. Kpaci tyoku ɗa va
dansa ɗa u wenikei ko ya vạri."
74 Bituru danai, "N tsina tạ, ukuna u mayun u ɗa ma dansa! Ạsạkạ Kashilạ
ka yan mu mavura n yanka ɗạ baci kaɓan! N reve vuma u na vi wa!"
Kute-kute, aku kapen ka salai. 75 Bituru ciɓai n ili i'ya Yesu tonuko yi:
"Kahu kapen ka sala, va nana mu tạ vu dana vu reve mu wa hal kutatsu."
Pini nala, u wutại u sại cika n unamgbukatsumạ.

27

A bankai Yesu ara Bilatu
(Marku 15:1; Luka 23:1-2; Yahaya 18:28-32)

‡ **26:59** Roku a tsu isạ tạ Asheshi a Pige yi Sanhidiren.

1 Kain n ka wansi n kpasani, aku gbạ aɗaraạkpi a pige naạ nkoshi a sheshei
a kaci ka Yesu tsaạraạ a wuna yi. 2 Aku a sira yi a lazai n eyi ubana ara Bilatu†
gomuna.

Ukpạ u Yahuza
(Asuki 1:18-19)

3 An Yahuza uza ɗa u nekei Yesu a asu u atokulalu a ne u wenei a kiɗạgai
Yesu ugana u ukpạ, aku ukuna vi u gonoi u ɓạlạ yi cika. U bidyai ikebe i
azurufa kamankupa vi u gonukoi i'ya a asu u aɗaraạkpi a pige naạ nkoshi mi.
4 U danai, “Unyushi u ɗa n yain u ɗa na: N naạkạ ɗạ vuma ɗa bawu waạri n
unyushi u cingi tsaạraạ i wuna yi.”
Aku a wushuki, “Ndya i birika tsu? Ukuna u vunu u ɗa nala vi.”
5 Yahuza wacangi ikebe yi pini a Kuwa ku Kashilạ ki, aku u lazai u ba u
vuruki kaci ka ne a maɗanga hal u kuwại.
6 Aɗaraạkpi a pige yi a taạsại ikebe yi a danai, “U wusha taạ ikebe i na yi adama
a mpasa n vuma. Mele ma dana taạ tsa ɓolomgbono i'ya n ikebe i Kuwa ku
Kashilạ wa.” 7 Aku a ba a tsilai uyamba u vuma roku kamai ka mgbodo tsaạraạ
a ciɗạngusu amoci a ɗa a ka kuwusạ a Urishelima. 8 Ili i'ya i zuwai a ka isạ
asu vi “Uyamba u Mpasa” ɗa gai la vi hal utuwạ a'ayin a tagaraạda na vi. 9 Ili
i'ya Irimiya matsumate u danai vi i shaɗangu taạ:
“A bidyai ikebe i azurufa kamankupa,
ikebe i'ya aza a Isara'ila a wushuki a ka tsupa yi i'ya gai la vi.
10 A tsilai uyamba u kamai ka mgbodo n ikebe yi,
tyoku ɗa Magono ma Zuba ma tonuko mu.” ◊

Yesu a kapala ka Bilatu
(Marku 15:2-5; Luka 23:3-5; Yahaya 18:33-38)

11 A a'ayin a nala yi, Yesu shamgbai a kapala ka Bilatu gomuna, aku
gomuna vi u wece yi, “Aɗa magono ma aza a Yahuda mi?”
Yesu wushunku yi, “Nala waạri tyoku ɗa vu danai vi.”
12 Shegai an aɗaraạkpi a pige naạ nkoshi aza ɗa a ka zama yi n unyushi vi a
ka dansa n eyi, u paɗai bini. 13 Gomuna vi u tonuko yi, “Avu pana ili i'ya a
ka dansa a kaci ka vunu ki wa?” 14 Shegai Yesu dana ili wa, aku gomuna vi u
yain majiyan cika.

A kiɗạgai Yesu ugana u ukpạ
(Marku 15:6-15; Luka 23:13-25; Yahaya 18:39-19:16)

15 Kayen dem a a'ayin a Abiki a Upasamgbana, gomuna vi u tsu aạsạkạ taạ
vuma u te a asuvu a kuwa ku a'ali, uza ɗa ama yi a ɗangạsai. 16 A'ayin a nala
yi, vuma roku u ɗa pini a kuwa ku a'ali ki uza ɗa a ka isạ Baraba. Ya dem u
reve taạ vuma vi vuma u cingi u ɗa. 17 An kakumạ ka ama ki ka ɓolomgbonoi,
aku gomuna vi u wece le, “Vuma u eni u ɗa ya ciga a aạsaạnkạ ɗạ a asuvu a kuwa
ku a'ali? Ya ciga a aạsaạnkạ ɗạ Baraba ɗa, ko gai Yesu uza ɗa a ka isạ Kawauwi.”
18 Gomuna vi u reve taạ ama yi a tuko taạ Yesu ara ne adama a malyon.
19 Gomuna vi pini ndishi a asu u afada, aku uka u ne sukunku yi akani, u
danai: “Kotsu vu yanka vuma u nala vi ili wa, kpaci u yan ili i roku i cingi wa.
N yan taạ alavutanshi a kaci ka ne ara, kpam a ɗa a foro mu taạ cika.”
20 Shegai aɗaraạkpi a pige naạ nkoshi a leshei kakumạ ka ama ki a da a dana
u aạsaạnkạ le Baraba aku a dana a wuna Yesu.
21 Gomuna vi u doku u wecei kakumạ ki, “A asuvu a ama a re a na yi, ya ya
ciga n aạsaạnkạ ɗạ?”
A wushuki, “Baraba.”

◊ **27:10** Iri. 32:6-9.

22 U wece le kpam, “Niɗa ma yan n Yesu, uza ɗa a ka isạ Kawauwi ki?”
A wushuki, “A wandamgbana yi.”
23 U wecikei, “Ndya i zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain?”
A worukpoi cika, “Wandamgbana ni.”
24 An u wenei ili i'ạ la i'ya wa yan kpam wa, kpam ama a ka ciga ɗe a gitạ u'yạngạsạ atakasuvu a ama. Pini nala, u bidyai mini u sawai akere a ne a kapala ka le u danai, “Kabirika mu n uwuna vuma u na wa, eɗa ya yan u ɗa.”
25 Ya dem u wushuki, “Ạtsa nạ mmuku n tsunu a ka kạnạ n unyushi u ukpạ u ne.”
26 Aku Bilatu ạsạnkạ le Baraba. U zuwai asoje a bawin Yesu, aku u nạkạ le n eyi a ba a wandamgbana.

Asoje a yankai Yesu majari
(Marku 15:16-20; Yahaya 19:2-3)

27 Pini nala, asoje a gomuna yi a bankai Yesu a asuvu a keɓile ku tsugono ku gomuna vi, aku a kyawan yi gbạ le. 28 A mondo yi aminya a ne a uka yi kunya ku san kpạyạyạ. 29 A yain funi† u awana a ukunka yi a kaci. A zuwuka yi kalangu ka tsugono a kukere ku ulyaki ku ne. A kuɗạngi a kapala ka ne a ka yanka yi majari n dansi, “Tsu nạkạ vu tạ tsupige Magono ma aza a Yahuda.” 30 Pini nala, a cikpunkạ yi atạtsạ. A bidyai kalangu ki a lapusa yi n ka a kaci. 31 An a wowo yi uyanka majari, aku a takpa yi kunya ku san ka a uka yi vi a gonoi a uka yi aminya a ne. Pini nala, a wutukpạ yi a lazai n eyi ubana a asu u ɗa a ka wandamgbana yi.

A wandamgbanai Yesu
(Marku 15:22-32; Luka 23:27-43; Yahaya 19:17-27)

32 Ele n a wuti, aku a gawunsai n vuma u Sirani roku uza u kala Simo. Asoje a mạtsạ yi u canga mawandamgbani ma Yesu. 33 Gbạ le a rawai a asu u ɗa a ka isạ Golugota;† (wata, Asu u Mako ma Kaci). 34 Asoje yi a nạkạ yi mini ma cinwi ma a satarai n agumạ a akoni.* An u peɗei ma, aku u 'yuwain ma uso. 35 A'ayin a ɗa a kotso yi uwandamgbana, aku asoje yi a yankai aminya a ne uruta. 36 Asoje a dusuki pini a asu vi a rongo yi a uwundya. 37 Zuba n kaci ka ne, a zuwa tạ iryoci i ili i'ya i zuwai a wandamgbana yi. Ili i'ya a korongi i'ya na: “YESU ƊA NA VI, MAGONO MA AZA A YAHUDA.”
38 Asoje yi a wandamgbana tạ dem aza a magạlạkạ a roku ama a re, uza u te a kukere ku ulyaki ku ne uza u te tani a ku uguląạ ku ne. 39 Ama ɗa a ka wura pini a asu vi a rongo yi ucirạkpusa adama a magori. 40 A rongoi udansa, “Vu da va wạsạ Kuwa ku Kashilạ, aku vu doku vu mai ka a asuvu a a'ayin a tatsu. Adama a nala, wauwa kaci ka vunu! Avu Maku ma Kashilạ ma baci, cipạ pini a mawandamgbani mi!”
41 Aɗarạkpi a pige n awenishiki a Mele nạ nkoshi a yanka yi tạ dem majari. 42 A da, “U wauwai aza roku, shegai u fuɗa u wauwa kaci ka ne wa! U da aya magono ma aza a Isara'ila! Aya baci magono mi, u cipạ pini a mawandamgbani mi wạ wa, tsạrạ tsu pityanangu n eyi. 43 U pityanangu tạ n Kashilạ, adama a nala ạsạkạ Kashilạ ka wauwa yi, wa ciga yi baci. U dana tạ dem, ‘Mpa Maku ma Kashilạ ma.’ ” 44 Aza a magạlạkạ a ɗa a wandamgbanai kaɓolo n eyi vi ele dem a yanka yi tạ kadyanshi ka gbani.

Ukpạ u Yesu
(Marku 15:33-41; Luka 23:44-49; Yahaya 19:28-30)

* **27:34** Agumạ a akoni a ɗa a ka dansạka pini na vi, n avuku a ɗa a tsu yan a ɗa tsạrạ u jebe mɓạlạ ma ikyamba.

45 An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gbạ u likpạmgbạnại n karimbi
hal ubana ulapa uwule u tatsu. 46 Pini nala, Yesu salai, “Eloyi, Eloyi, lama
sabakạtani?” Wata, “Kashilạ ka vạ, Kashilạ ka vạ, ndya i zuwai vu varangu
mu?”
47 Aza ɗa a'ạri pini a asu vi kushani a panạka yi, aku a danai, “Iliya ɗa wa
isạ!”
48 Kute-kute, uza u te u le u sumai u ba u bidyai kashaku, u ukai ka a asuvu
a mini ma kalam, aku u sirai ka a kalangu u nạkại Yesu tsạrạ u soi. 49 Shegai
aza ɗa a buwai vi a danai, “Shamgba ve tsu wene ko Iliya vi wa tuwạ u wauwa
yi!”
50 Pini nala, u salai, aku uma u ne u wutại.
51 Kute-kute, kunya ka a bạrạkpại a asuvu a Kuwa ku Kashilạ ku karamg-
banai kure, ili i'ya i bidyai a zuba utuwạ a iyamba.† Aku likimba u gbạɗại,
atali a ɓatsạsai. 52 Asaun kpam a kukpusại, ama a Kashilạ ushani aza ɗa a
kuwusại a 'yạngạsại. 53 A wutại a asaun yi. An Yesu 'yạngại a ukpạ, a banai
a Urishelima ilyuci i uwulukpi, a wenikei kaci ka le a asu u ama ushani.
54 An katigi ka asoje n asoje a ɗa a'ạri kaɓolo n eyi a wenei iyamba i gbạɗại
n ili i'ya i gitạsại, aku a panai uwonvo, a danai, “Mayun ɗa, Vuma u na Maku
ma Kashilạ ma!”
55 Aka ushani aza ɗa a wutại a Galili a tonoi Yesu tsạrạ a ɓạngạ yi a
shamgbusai mɓạri a ka wundya mawandamgbani mi. 56 Asuvu a le alya Meri
Magadaliya, n Meri (mma u Yakubu n Isuhu), nạ mma u Yakubu n Yahaya
mmuku n Zabidi.

Kaciɗạ ka Yesu
(Marku 15:42-47; Luka 23:50-56; Yahaya 19:38-42)

57 Vuma roku u ɗa pini uza ɗa wạri n utsạri cika uza u kala Isuhu u
Arimatiya. Eyi katoni ka Yesu ka. N kuvuli ku nala ki ka u tuwại a Urishelima.
58 U banai ara Bilatu u foloi a nạkạ yi ikyamba i Yesu. Bilatu tonukoi asoje a
ne a nạkạ yi. 59 U cangai ikyamba yi u kạtạlại i'ya n kunya ku shinga. 60 U
ukai ikyamba yi a kasaun ka savu ka ne ka a saɗarai a katali. U gindalạkpai
katali ka pige u kimbại utsutsu u kasaun vi, aku u lazai. 61 Meri Magadaliya
n Meri ire vi a dusuki evu n kasaun ki a'ạri uwundya.

Asoje aza a uwundya a kasaun

62 An kain ka wansai; wata, kain ka Ashibi ka la vi, aɗarạkpi a pige n
Afarishi a banai ara Bilatu. 63 A danai, “Uzapige, tsu ciɓa tạ a'ayin a ɗa uza u
kaɓan u nala vi wạri n uma u dana tạ, ‘A yan baci a'ayin a tatsu, ma 'yạngạ
tạ a ukpạ.’ 64 Tonuko aza a uwundya kasaun yi a wundi ka mai hal a'ayin a
tatsu. A yan baci nala wa, atoni a ne a ka tuwạ tạ a boko ikyamba yi, aku a
tonuko ama u 'yạngạ ɗe. Kaɓan ka nala ki tani ka la tạ ka kagitạ ugbonguro.”
65 Bilatu danai, “Bidyai asoje ubana a asu u kasaun vi tyoku ɗa ya fuɗa i
zuwa a wundi ka mai.” 66 Aku a lazai a ba a kpadai kasaun ki, a paɗarai pini
cirạkpạ† tsu iryoci i magono a katali ki, kpam a zuwai asoje yi a wundi ka.

28

U'yạngạ u Yesu a ukpạ
(Marku 16:1-10; Luka 24:1-12; Yahaya 20:1-10)

1 Kain ka kagitạ ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpasani, Meri
Magadaliya n Meri ire vi a banai a kasaun ki tsạrạ a wene ka.

† **27:51** Kunya ku na ki pece ɗa ku pecei Asu u Uwulukpi n Asu u ɗa u Lai Uwulukpi a Kuwa ku Kashilạ.

2 A'ayin a nala yi, iyamba i gbạɗại n ucira. Pini nala, katsumate ka Magono
ma Zuba ka wutại a zuba, ka banai pini a kasaun ki ka gindalạkpai katali ka
kạri a utsutsu u kasaun vi. U dusuki a zuba u katali vi. 3 Wa laɗa yavu ulaɗa
u zuba, aminya a ne kpam pun cika. 4 Asoje a ɗa a ka wundya kasaun ki a
giruwạ tạ cika hal a ka jeke ikyamba adama a uwonvo u katsumate ka zuba
ki, hal a wokoi yavu akushe.
5 Katsumate ki ka tonukoi aka yi, “Kotsu i pana uwonvo wa. N reve tạ Yesu
ɗa a wandamgbanai ɗa ya bolo. 6 Wạ pini na wa, u 'yạngạ ɗe tyoku ɗa u
tonuko ɗạ. Tuwại i wene asu u ɗa a'ạri a zuwai ikyamba i ne. 7 Walai gogo i
ba i tonuko atoni a ne, ‘Yesu 'yạngạ ɗe a kukpạ. U laza ɗe ubana a Galili kpam
wa lasa ɗạ tạ urawa ɗe, nte ya wene yi ɗe.’ Ili i'ya gai n tuwại n tonuko ɗạ i'ya
la vi.”
8 Pini nala, aka yi a ạsạkại kasaun ki n uwonvo gogo, kpam n a yanyi ipeli
cika. A sumai tsạrạ a ba a tonuko atoni yi ili i'ya i gitại. 9 Kute-kute, Yesu
gawunsai n ele aku u danạsa le. A raɓai evu n eyi, a wambatsa yi a a'ene a
lyaka yi kayala. 10 Aku u danai, “Kotsu i pana uwonvo wa, tonukoi atoni a vạ
a bana a Galili, nte a ka wene mu ɗe.”

Awundi a kasaun yi a yain kaɓan

11 A'ayin a ɗa aka yi a lazai, aku a asoje a roku aza ɗa a ka wundya kasaun
ki a gonoi a ilyuci a tonukoi aɗarạkpi a pige gbạ ili i'ya i gitại. 12 Aɗarạkpi a
pige a ba a cinai nkoshi a sheshei tyoku ɗa a ka yan. Pini nala, a nạkại asoje
yi ikebe ushani. 13 A tonuko le, “Tonukoi ama i dana atoni a Yesu a ɗa a tuwại
a bokoi ikyamba i ne yi n kayin cina eɗạ alavu. 14 Gomuna u pana baci ukuna
vi, tsa dansa tạ n eyi, tsu wauwa ɗạ a upana u ikyamba.” 15 Asoje yi a wushai
ikebe yi, aku a yain tyoku ɗa a tonuko le a yain. Kadyanshi ka kyawan tạ gbạ
uyamba u Yahuda, kpam hal n gogo-na a ka a tonusuko tạ ama alabari a na
yi.

Yesu dansai n atoni a ne
(Marku 16:14-18; Luka 24:36-49; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)

16 An atoni kupa n uza u te vi a lazai, a bana tạ karara she a masasa a Galili
a asu u ɗa Yesu tonuko le a bana. 17 An a rawai a wene yi, aku a lyaka yi
kayala, shegai aza roku a le a yan tạ malạlạ. 18 Pini nala, u banai a asu u ɗa
a'ạri, u danai, “Kashilạ ka nạkạ mu ɗe gbạ ucira u ɗa wạri a zuba n likimba.
19 Adama a nala walai i ba i tonuko gbạ ama a likimba kadyanshi ka vạ tsạrạ
a woko Atoni a vạ. I lyuɓugu le a asuvu a kala ka Tata, n ka Maku, n ka Kulu
Keri. 20 I wenishike le a yain gbạ i'ya n tonuko ɗạ. Ma rongo tạ n ạɗạ kain
dem hal ubana a makorishi ma likimba.”

Kadyanshi ka Shinga ka Marku

Ukukpa u kadyanshi

Marku, uza ɗa u korongi tagaraada u na vi, u reve ta asuki. U rongo ta evu n Bituru cika, a'ayin a ukpa n u'yanga u Yesu. Marku yansa ta nwalu asu asu n Baranaba, uza roku uza ɗa u tsu tono n ama a asuvu a Atoni. A yansa ta manyan kaɓolo a 'yangasai a'uwa a atoni a asu u ɗa dem a rongoi.

Marku dana ta alabari a Yesu n u ucira. Yesu kotso baci uyan ukunosavu u tsu laza ta ubana a asu u roku u ba u yain kpam u roku ɗe. Marku wenike ta an Yesu yansai ili ushani tsara u ɓanga ama. U wenike tsu ta tyoku ɗa Yesu wari kagbashi. A'ayin a nala yi, ama a rongo ta a uvana uza ɗa wari magono ma ucira a likimba uza ɗa a ka isa Kawauwi. Shegai an Yesu tuwai a wene yi tyoku ɗa a zuwai uma a ka wene Kawauwi wa, kpaci Yesu lya ta tsugono tsu ne n ucira u zuba. Ama roku a kovo ta Yesu, aku a foɓusoi tsara a wuna yi. Marku wenike ta tyoku ɗa na vi wari a kapashi ka manyan ma Yesu, nala u yain manyan ma ne ma uwauwa ama.

Tagaraada u na wa tonuko ta Atoni a gogo-na u da tsu woko agbashi a atoku; wata, tsu ɓangamgbanai. U wenike ta kpam Yesu pana ta ikyamba adama a ɗa nala Kashila ka ciga yi u gbashika ama. Nala Kashila ka panai kayanyan n ili i'ya Yesu yain, kpam gogo-na wa ta a asu u tsupige a kukere ku ulyaki ku Kashila. Tsu pana baci ikyamba gogo-na adama a uyan ili i shinga an tsa tono Kashila, Kashila ka pana ta dem kayanyan ka tsunu.

Ili i'ya i'ari a tagaraada u na vi

Akani a Yahaya kalyuɓugi (1:1-8)
Ulyuɓugu n ukondo u Yesu (1:9-13)
Yesu a Galili (1:14–9:50)
Yesu banai a Galili n Urishelima (10:1-52)
A'ayin a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo n ukpa u ne (11:1–15:47)
Yesu wa ta n uma (16:1-8)
Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne (16:9-20)

Kuɓari ku Yahaya Kalyuɓugi
(Matiyu 3:1-12; Luka 3:1-18; Yahaya 1:19-28)

1 Ukuna u Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Kirisiti Kawauwi Maku ma Kashila u ɗa na.

2 U gita ta tyoku ɗa wari ukorongu a tagaraada u Ishaya matsumate,
“Kashila ka danai, ‘Ma suku ta katsumate ka va a kapala ka vunu, kotsu u
lapuluka vu ure.’ ◊
3 Uza roku wa salasa a kakamba,
‘Lapulai ure adama a Asheku, i shamkpa ure vi mai tsara u wala.’ ” ◊

4 Katsumate ki Yahaya Kalyuɓugi ɗa uza ɗa wa lyuɓugusu ama n mini. Wa rongo a kakamba n u yanyi kuɓari, “Kpatalai i gono a asu u Kashila, i asaka tsicingi tsu ɗe. A lyuɓugu ɗa, kotsu Kashila ka cimbusa unyushi u ɗe.” 5 Kakuma ka ama ushani ka uyamba u Yahuda n aza a Urishelima a wuta a banai ara Yahaya a dansai unyushi u le, aku u lyuɓugusu le a mini ma Agata a Urudu.

6 Yahaya u ukai aminya a tsileme tsu karakuma, u sirai kagbawatsu ka ukpan a cuku tsu ne. Kpam ilikulya i ne i'ya abaruma n ishigi. 7 U tonusukoi

◊ **1:2** Mal. 3:1. ◊ **1:3** Isha. 40:3.

ama u danai, “Vuma ɗa wa tuwạ a kucinạ ku vạ u la mu tạ cika. Mpa n rạtsa
n bana n kuɗạngu n surukpa isirikatsu i akpata i a a'ene a ne wa. 8 Mpa n
mini ma n lyuɓugusu ɗạ, shegai eyi n Kulu Keri ka wa lyuɓugu ɗạ.”

Ulyuɓugu n ukondo u Yesu
(Matiyu 3:13-17; Luka 3:21-22)

9 A'ayin a nala yi, Yesu wutại a Nazara u uyamba u Galili u tuwại ara
Yahaya. An u rawai a Agạtạ a Urudu, aku Yahaya lyuɓugu yi. 10 Yesu n u wuti
a asuvu a mini mi, kute-kute u wenei zuba u kukpại, aku Kulu Keri ku cipại
ara ne yavu kaɗya. 11 Aku a panai kalạgạtsu a zuba, ka danai, “Aɗa Maku ma
vạ ma n lai uciga, n avu ɗa ma pana kayanyan cika.”
12 Kute-kute Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba, 13 asu u ɗa u rongoi
a'ayin a amangare, Kanangasi* n ka kondusi yi. Nnama n mete n ɗa dem pini
asu vi, shegai atsumate a zuba a bana tạ n a yanki yi agạndạ.

Yesu gitại u'isạ atoni a kạgitạ
(Matiyu 4:12-22; Luka 4:14-15; Luka 5:1-11)

14 An nala wurai, a kạnại Yahaya a ukai a kuwa ku a'ali.† Pini nala, Yesu
tuwại a Galili wa dansa Kadyanshi ka Shinga ka Kashilạ. 15 U danai, “A'ayin
yi a shaɗangu ɗe, kpam tsugono tsu Kashilạ tsu yan ɗe evu. Kpatalai i ạsạkạ
unyushi u ɗe, aku i wushuku n kadyanshi ka Kashilạ.”
16 Yesu n u wali a ikengi i Kushivạ ku Galili, aku u wenei akạni a adan ama a
re, Simo n Andurawu uza n uvangu, n a kạnạsi adan n ibilili. 17 Yesu tonuko
le, “Tono numu, ma wenike ɗạ tạ tyoku ɗa ya tukuso ama.” 18 Kute-kute a
ạsạkại ibilili i le, a tono yi.
19 An u walai kenu, u wenei uza n u vangu; wata, Yakubu n Yahaya mmuku
n Zabidi a kpatsu n a lapulusi ibilili i le. 20 Kute-kute u isạ le, aku a ạsạkại tata
u le n azamaninga, a tono yi.

Uza u ityoni i cingi
(Matiyu 7:28-29; Luka 4:31-37)

21 Yesu n atoni a ne a banai a ilyuci i Kafarnahum. Kain ka Ashibi, u uwai
a kagata ka Kashilạ, aku u gitại uwenishike. 22 Ama a yan tạ majiyan, kpaci
tyoku u uza u ucira u ɗa wa wenishike le, kpam tyoku u awenishiki a Mele
ɗa wạri wa.
23 A'ạri pini asuvu a kagata ka Kashilạ ka le ki, aku uza u ityoni i cingi u
tuwại wa salạsa n ucira, 24 “Ndya va ciga n ạtsu, Yesu uza u Nazara? Tuwạ
ɗa vu tuwại vu wacinsa tsu? N reve tạ ko ya vạri, Uza u Uwulukpi u Kashilạ
u ɗa.”
25 Yesu ɓaranai ityoni i cingi yi, u danai, “Paɗa! Vu wutạ asuvu a ne.”
26 Ityoni i cingi yi i gbạɗạ yi n ucira, aku i wurạngi yi n ucira i wutại asuvu a
vuma vi. 27 Gbạ ama a yan tạ majiyan, hal a kạnại uwecemgbenishe, “Ndya
naha? Uwenishike u savu u ɗa? U ucira? Hal u tsu ɓarana ityoni i cingi kpam
i panạka yi!” 28 Kute-kute kadyanshi ka ne ka tamburai gbạ uyamba u Galili.

Yesu tạnạsại ama ushani
(Matiyu 8:14-17; Luka 4:38-41)

29 Yesu kaɓolo n Yakubu n Yahaya n atoni a ɗa a buwai, a ạsạkại kagata ka
Kashilạ ki a lazai karara she a kuwa ku an Simo n Andurawu. 30 Mma u uka
u Simo wạri nvain n usuɗugbi u ikyamba, an Yesu rawai, kute-kute a laza a

---

* **1:13** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi. † **1:14** Hiridu Antiba aya magono ma aza a Yahuda a'ayin a ɗa a kạnại Yahaya a uka yi a kuwa ku a'ali. Aya u zuwai a kạnạ yi.

tonuko yi ukuna u ne. 31 U banai ara ne u kạnạ yi kukere u 'yạngạsạ yi, aku mɓạlạ mi n ạsạkạ yi. U gitạ le upecishike ilikulya.
32 N kuvuli, an kaara ka rukpại, ama a tukoi Yesu gbạ aza a mɓạlạ n aza a ityoni i cingi. 33 Gbạ ama a ilyuci yi a ɓolomgbonoi a utsutsu u kuwa vi. 34 Yesu tạnạsại aza a mɓạlạ icun kau-kau ushani, kpam u lokoi ityoni i cingi ushani. U ạsạkạ ityoni i cingi yi i dana ukuna wa, an a revei uza ɗa wạri.

Yesu yain kuɓari a Galili
(Luka 4:42-44)

35 N kpasani, Yesu 'yạngại u ạsạkại kuwa ki u wutại a ilyuci yi u banai asu u ɗa bawu ama a'ạri, u yain pini kavasu. 36 Simo n aza ɗa a'ạri n eyi a wutạ yi ubolo. 37 An a wene yi a tonuko yi, “Gbạ ama ɗa pini a ka bolo vu.”
38 U wushuki, “Ạsạkạ tsu banai ilyuci ilyuci i roku i'ya i'ạri evu evu, kotsu dem n yanka le kuɓari ki, kpaci ili i'ya i zuwai n tuwại i'ya la vi.” 39 U tambai a Galili gbạ n u yanki le kuɓari a agata a Kashilạ a le n u wutukpusi ityoni i cingi.

Yesu tạnạsại makutu
(Matiyu 8:1-4; Luka 5:12-16)

40 Makutu ma roku ma tuwại ara Yesu. U kuɗạngi u folo yi, u danai, “Vu wushuku baci, va fuɗa tạ vu tạnạsạ mu.” 41 U pana yi asuvayali, aku u bạrạkpại kukere ku ne u sawa yi. U danai, “N wushuku tạ. Tạnạ!” 42 Kute-kute tsukutu tsi tsu ạsạkạ yi, aku u tạnại.
43-44 Yesu rono yi atsuvu cika, “Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala ba vu wenike kaci ka vunu a asu u kaɗarạkpi. Vu nạkạ kune ku Musa danai a nạkạ adama a ɗa vu tạnại, kpam kotsu a reve n u ɗa.” ◊ Aku u ạsạkạ yi u lazai. 45 Shegai vuma vi u gitại uyan kadyanshi ki, hal u rawai asu u ɗa Yesu kpạɗại u uwa asuvu a ilyuci a kateshe. U ba wa rongo a asu u ɗa bawu uza wạri, shegai ko n nala ama a ka wutusạ tạ a asu kau-kau n a bansi ara ne.

2

Yesu tạnạsại kawunu
(Matiyu 9:1-8; Luka 5:17-26)

1 An a yain a'ayin a kenu, Yesu doku u gonoi a Kafarnahum. Ama a tsạrại alabari a ɗa wạri a kuwa. 2 A ɓolomgbonoi cika hal a nambai kabala a kunu hal kapala ka utsutsu dem. Aku u yanka le kadyanshi. 3 Ama roku, ama a nishi, a cangai kawunu a tuko yi ara ne. (Uza ɗa bawu wa fuɗa wa wala ko u gbạɗạ a'ene a ne.) 4 An a nambai ure u ɗa a ka banka yi ara Yesu adama a kakumạ ka ama, a ɗapai kukpạ derere a asu u ɗa wạri. Aku a zuralạkpai kajiba ka kawunu kạri nvain mi. 5 An Yesu wenei tyoku ɗa a pityanangi n eyi, u tonukoi kawunu ki, “Maku ma vạ, a cimbusukạ vu ɗe unyushi u cingi u vunu.”
6 Awenishiki a Mele a ɗa a'ạri pini ndishi asu vi, a ka yawunsa a atakasuvu a le. 7 “Ndya i zuwai vuma u na u danai nala? U nusuka tạ Kashilạ. Ya wạri n ucira u ɗa wa cimbusạ unyushi u cingi bamu n Kashilạ?”
8 Kute-kute katakasuvu ka ne ka wenike yi ili i'ya a ka yawunsa a atakasuvu a le i'ya na. U tonuko le, “Ndya i zuwai ya yawunsa nala? 9 Ndya i lai shana: Va tonuko kawunu, ‘A cimbusạ ɗe unyushi u cingi u vunu.’ Ko gai a dana, ‘Yạngạ vu shamgba, bidya kajiba ka vunu, vu wala.’? 10 Adama i reve an Maku ma Vuma† mạri n ucira a likimba u ɗa wa cimbusạ unyushi u cingi.”

◊ **1:43-44** Adkp. 14:1-32.

U tonukoi kawunu ki, 11 “N tonuko vu, 'yaŋgą vu shamgba, bidya kajiba ka vunu, vu wala a kuwa.”
12 U 'yaŋgąi u bidyai kajiba ka ne u wutąi u lazai a'eshi a le gbą. Ya dem yan tą majiyan, aku a cikpalai Kashilą, a danai, “Tsu taɓa uwene ukuna naha wa!”

Yesu isąi Levi
(Matiyu 9:9-13; Luka 5:27-32)

13 U doku u wutąi u banai uną u kushivą. Kakumą ka ama ka banai ara ne. Aku u gitą le uwenishike. 14 Eyi n u wali, u wenei Levi maku ma Halfa ndishi a kakinda ka uwusha u utafa. Yesu tonuko yi, “Tono mu.” Aku u 'yaŋgąi u tono yi.
15 Pini nala, Yesu tuwąi wa lya ilikulya i kuvuli a kuwa ku Levi.† Awushi a utafa† ushani n aza a unyushi u cingi, a ka lya kaɓolo n eyi, n atoni a ne. Kpaci ama ɗa pini ushani aza ɗa a tono yi. 16 An awenishiki a Mele n Afarishi a wene yi n u lyayi n aza a unyushi u cingi n awushi a utafa, a wecei atoni a ne, “Ndya i zuwai wa lya n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?”
17 An Yesu panai nala, u tonuko le, “Aza ɗa a'ąri n alafiya a ka ciga uza u agumą wa, she aza a mɓąlą. N tuwą adama a ɗa ma isą aza a maci wa, she aza a unyushi u cingi.”

Keci a kaci ka kakuli
(Matiyu 9:14-17; Luka 5:33-39)

18 Atoni a Yahaya gbą n a Afarishi a ka yan kakuli. Ama roku a tuwąi a wecei Yesu, “Niɗa atoni a Yahaya n atoni a Afarishi a ka yan kakuli, shegai atoni a vunu a ka yan wa?” 19 U wushuki, “Ya ciga amoci a asu u iyolo a rongo bawu ilikulya? A'a. Wa yan wa! Valisavu wą baci gai n ele a ka yan nala wa. 20 Kain ka a ka bidya yi a mere ma le ką tą a utuwą, kain ka nala ki ka a ka yan kakuli.
21 “Vuma wa paɗara kunya ku cau n kakashi ka savu wa. U yan baci nala, kakashi ka savu ki, ka pąɗą tą ka zuwa kunya ku cau ki ku doku ku kara cika. 22 Kpam vuma wa tsungu mini ma cinwi† ma savu a kadele ka ukpan ka cau wa. Kpaci ma shita baci ma tąsą tą kadele ki, gbą kadele ki n mini ma cinwi mi a ka namba le tą. Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka savu.”

Yesu ɗa Asheku a kain ka Ashibi
(Matiyu 12:1-8; Luka 6:1-5)

23 Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wala a mere ma ashina a ilya. Tyoku ɗa atoni a ne a ka wala n eyi a gitąi ukoɗuso aratu a ilya yi n a yuruwi n a takumi. 24 Afarishi a roku a tonuko yi, “Weɓele, ndya i zuwai a ka yan ili i'ya i nangasai mele ma tsunu ma Ashibi?”
25 U wushuki, “I yan kąneshi u ili i'ya Dawuda yain, an eyi n aje a nwalu a ne a nambai, kpam a ka pana kambulu wa? 26 A'ayin a Abiyata Magono ma Aɗarąkpi, Dawuda uwai a Kuwa ku Kashilą,† u takumai iburodi i uwulukpi i'ya a nąkąi Kashilą. Ili i'ya Magono ma Aɗarąkpi ma koshi a wushunki u takuma. Kpam u nąkąi aje a nwalu a ne i roku.” ◊
27 Aku u tonuko le, “Kashilą ka yan tą Ashibi adama a vuma, shegai vuma adama a Ashibi wa. 28 Adama a nala, Maku ma Vuma Asheku a ɗa, hal a kain ka Ashibi dem.”

◊ **2:26** 1 Sam. 21:1-6.

3

Yesu tạnạsại uza ɗa ili i soi kukere (Matiyu 12:9-14; Luka 6:6-11)

1 Yesu gonoi a kagata ka Kashilạ, kpam vuma ɗa ili i soi kukere aya pini
a asuvu. 2 Aza roku a ɗa pini aza ɗa a ka ciga a tsạrạ ili i'ya a ka sapula yi.
A zuwuka yi a'eshi a wene ko wa tạnạsạ vuma vi n kain ka Ashibi. 3 Yesu
tonukoi vuma vi, "'Yạngạ vu wutạ na a kateshe."
4 Aku u wece le, "Ndya i'ạri dere a kain ka Ashibi? Uza u yain ili i shinga
ko i cingi? U wauwa uma ko u wuna?" Shegai a paɗai bini. 5 U lingana le
na asuvu a upan, u namgbai asuvu adama a ugbami u asuvu u le. U tonukoi
vuma vi, "Rạɗạgbạ kukere ku vunu." An u rạɗạgbại ka, aku ku tạnại. 6 Pini
nala, Afarishi a wutại n ama a Hiridu a ka sheshe tyoku ɗa a ka wuna Yesu.

Kakumạ a unạ u Kushivạ ku Galili

7 Yesu kaɓolo n atoni a ne a ạsạkại ilyuci yi a banai a unạ u Kushivạ ku
Galili. Aku kakumạ ka pige ka wutại a kaɓon ka Galili, n uyamba u Yahuda
ka tono yi, 8 n Idumiya n ilyuci i Urishelima, n upashi u Urudu hal n ama a
kaɓon ka Taya n Sida. Kakumạ ka pige ka tuwại ara ne an a panai ili i'ya wa
yansa. 9 Adama a kakumạ ki u zuwai atoni a ne a lapuluka yi kpatsu ku kenu,
kotsu kakumạ ki ka gbaɓaryangu yi wa. 10 Kpaci u tạnạsạ tạ ama ushani, aku
aza a mɓạlạ a ka raɓa evu n eyi, kotsu a tsạrạ a sawa yi. 11 A'ayin a ɗa baci
ityoni i cingi i wene yi she i rukpạ iyamba, a kapala ka ne, i sala, "Avu Maku
ma Kashilạ ma." 12 Shegai she u ɓarana le kotsu a tonuko uza ko ya wạri wa.

Yesu ɗangạsai atoni kupa n ama a re (Matiyu 10:1-4; Luka 6:12-16)

13 Yesu yuwại a zuba u kagạlạlạ, u ɗangạsai aza ɗa eyi wa ciga, a tuwại ara
ne. 14 U ɗangạsai ama kupa n ama a re, u zuwa le a rongo n eyi, kotsu u suku
le a wenishike, 15 kpam a tsạrạ ucira u ɗa a ka wutukpạ ityoni i cingi. 16 Atoni
a ɗa u ɗangạsai vi a ɗa: Simo (uza ɗa u nạkại kala Bituru), 17 Yakubu maku
ma Zabidi n utoku u ne Yahaya (aza ɗa u nạkại kala Buwanaji; wata, mmuku
m makpankashilạ). 18 U ɗangạsai kpam Andurawu, n Filibu, n Batalamawu,
n Matiyu, n Toma. U ɗangạsa tạ dem Yakubu maku ma Halfa, n Tadawu n
Simo Ziloti, 19 n Yahuza Isikariyoti, uza ɗa u tuwại u neke yi.

Yesu n Ba'alzabu (Matiyu 12:22-32; Luka 11:14-23; Luka 12:10)

20 Yesu uwai a kuwa, kakumạ ka doki ka ɓolomgbonoi, hal eyi n atoni a ne
a kpạɗại ulya ilikulya. 21 An aza a kuwa a ne a panai nala a banai kotsu a
kạnạ yi, an a danai aya pini wa gitạ ufulukpa.
22 Aku awenishiki a Mele a ɗa a wutại a Urishelima a danai, "Wạ tạ n
Ba'alzabu magono mi ityoni i cingi, kpam n ucira u ne u ɗa wa wutukpusạ
ityoni i cingi."
23 Yesu isạ le u yain kadyanshi n ele n agisani, "Niɗa Kanangasi ka loko
Kanangasi?* 24 Tsugono tsa baci tsu pecei n tsu shilạkạni, tsa tsa fuɗa tsa
shamgba wa. 25 Kuwa ka baci ku pecei n ku shilạkạni, kuwa ku nala ka
shamgba wa. 26 Kanangasi ka kovo baci kaci ka ne, aku u pecei kure, wa
fuɗa wa shamgba wa, makorishi ma ne ma la vi. 27 Uza wạ la wa fuɗa u bana
a kuwa ku uza u ucira u purạ yi ucanga wa, she u gitạ u sira yi ve, aku u purạ
yi ucanga vi.

---

* **3:23** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalạpạnsi.

28 “Mayun n tonuko ɗạ, gbạ unyushi u cingi, n unyushi u cingi u pige u ɗa ama a ka yansa, a ka cimbusukạ le tạ u ɗa. 29 Shegai uza ɗa baci dem u nusukai Kulu Keri a ka taɓa yi ucimbusukạ wa, u yan ɗe la vi unyushi u ɗa bawu wạri n utyoku.”

30 Dana ɗa u danai nala, an a ka dansa, “Wạ tạ n ityoni i cingi.”

Mma n a'angu a Yesu
(Matiyu 12:46-50; Luka 8:19-21)

31 Mma n a'angu a Yesu a rawai. A shamgbai a uwotsu, a suki uza roku a asuvu u isạ yi. 32 Kakumạ ka ama ka dusuki ka kyawan yi, aku a tonuko yi, “Mma u vunu n a'angu a vunu a ɗa ɗe a kateshe a ka bolo vu.” 33 U wecikei, “An ya mma u vạ n a'angu a vạ?”

34 Aku u weɓelei aza ɗa a dusuki a kyawan yi vi, u danai, “Mma u vạ n a'angu a vạ a ɗa na.” 35 Uza ɗa baci dem wa yan ili i'ya Kashilạ ka ciga aya utoku u vạ; vangu n utaku nạ mma u vạ.

4

Agisani a uza ɗa u wacangusi icun
(Matiyu 13:1-9; Luka 8:4-8)

1 Yesu doku u gitại uwenishike a kaɓon ka kushivạ. Kakumạ ka ka ɓolomgbonoi ka ka kyawan yi ka kạ wa wa, hal ka zuwai u uwai a kpatsu u dusuki. Kpatsu ki a ikengi i mini i'ya kạri, ama yi tani a shamgbai a kagiɗa. 2 U wenishike le ili ushani n agisani, u danai, 3 “Panai. Vuma roku ɗa u banai uwacangusu u icun. 4 Tyoku ɗa wạri uwacangusu icun yi, aku i roku i rukpại a ure. Nnu n wutại n kạɗạsại i'ya. 5 I roku tani i rukpại a iyamba i atali bawu kayala ka maci. I lazai i binyai adama a unambi u kayala ushani. 6 An kaara ka yain, ka runukpai i'ya, aku i lazai i ekpei adama a ukpạɗạ u'uwa u alu a iyamba. 7 I roku i rukpại a asu u awana, an i gbonguroi, aku awana yi a sapusai i'ya hal i kpạɗại ilimaci. 8 I roku tani i rukpại a iyamba i shinga i wutại, i gbonguroi, i matsai cika. I roku i'ạ tạ n kamankupa-kamankupa, i roku amangatatsu-amangatatsu, i roku tani amangatawun-amangatawun.”

9 Yesu korusoi, “Uza ɗa baci wạri n atsuvu a upana, u pana.”

Kalen ka agisani ki
(Matiyu 13:10-17; Luka 8:9-10)

10 An u wokoi utyoku u ne, ama roku a ɗa a'ạri pini a asu vi kaɓolo n atoni a ne Kupanamere,† a wece yi u wutumkpạ le agisani yi a kateshe. 11 U tonuko le, “Ili i'ya a sokongi i tsugono tsu Kashilạ a wenike ɗạ i'ya ɗe. Shegai aza ɗa bawu a'ạri a asuvu a ɗe n agisani a ɗa a ka pana ko ndya wa, 12 adama

‘A uwene n a'eshi a ka wene tạ, shegai a ka reve ili i'ya a wenei wa. A upana
kpam a ka pana tạ, shegai a ka reve wa, ka wa a ka yirạlạkpạ tạ Kashilạ
ka cimbusukạ le unyushi u le.’ ” ◊

Yesu wutukpại kalen ka agisani ki
(Matiyu 13:18-23; Luka 8:11-15)

13 Yesu wece le, “I reve agisani a naha yi wa, niɗa ya yansa i reve agisani a roku? 14 Kacimbi ka nala ki ukuna u Kashilạ u ɗa u wacangusi. 15 Ama roku tyoku u icun i'ya i'ạri a ure a asu u ɗa a cei ukuna vi ɗa a'ạri. N upana u le, aku Kanangasi* ka bidyai ukuna u ɗa a cei a asuvu a le yi. 16 Aza roku tyoku u icun i'ya i rukpại a asu u atali ɗa a'ạri. N upana ukuna vi a wushai u ɗa n

◊ **4:12** Isha. 6:9-10. * **4:15** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi.

ipeli. 17 Shegai u uwa asuvu a le wa, kpam a ɓa̱ra̱kpa̱ wa. An a'ayin a upana u
ikyamba n a mavura adama a ukuna vi a rawai, a laza a rukpa̱i. 18 Ama roku
tani tyoku u icun i'ya a wacangusi asu u awana ɗa a'a̱ri. Ama a na yi alya
aza ɗa a panai ukuna vi. 19 Shegai kadambula ka uma n uciga u udukuyan n
maluwa ma ili i'ya i buwai ma gbagbalai ukuna vi a kpa̱ɗa̱i una̱ka̱ mmuku.
20 Aza ɗa a buwai tyoku u icun i'ya a wacangusi a iyamba i shinga ɗa a'a̱ri.
A panai ukuna vi, a wushai u ɗa, aku a na̱ka̱i mmuku. Aza roku a na̱ka̱i
kamankupa kamankupa, aza roku kpam amangatatsu amangatatsu, aza
roku tani amangatawun amangatawun."

Macikalu ukimbi n kabelu
(Luka 8:16-18)

21 Yesu lyai kapala, u wece le, "Vuma wa̱ la u taɓai u sapa macikalu, aku u
kimba̱i ma n kabelu ko u ukai a kere ka ivamkpatsu? A kashamkpatsu ka ne
ka wa zuwa ma wa? 22 Ko ndya baci a sokongi a ka wutukpa̱ ta̱ i'ya a kateshe,
kpam ko ndya baci a kimba̱i a ka kukpa̱ ta̱ i'ya. 23 Adama a nala uza ɗa baci
wa̱ri n atsuvu a upana, u pana."

24 U tonuko le kpam, "Kiranai n ili i'ya i panai. Ciɓai, kakundatsu ka i
kundunki ama ili, ka dem Kashila̱ ka kundunku ɗa̱ ili, hal she u pasa̱ka.
25 Aza ɗa baci a'a̱ri n ili, alya a ka na̱ka̱. Aza ɗa baci bawu a'a̱ri n ili, i kenu
i'ya a'a̱ri n i'ya vi, a ka wusa le ta̱ i'ya."

Agisani a icun i'ya ya gbonguro

26 Yesu lyai kapala u danai, "Naha ɗa tsugono tsu Kashila̱ tsa̱ri. Vuma roku
ɗa u cei icun a kashina. 27 U vaki u 'ya̱nga̱i kaara n kayin, gba̱ n nala icun yi
i'a̱ri uwuta̱ n i gbonguri, u reve tyoku ɗa ya gbonguro wa. 28 Iyamba yi n kaci
ka ne i zuwai ilya yi i gbonguroi, aku i na̱ka̱i mmuku. I gita̱i n asungu, aku
aratu aku mmuku pini aratu yi. 29 An ilya yi i kuwai u kapai i'ya, kpaci a'ayin
a ukapa a rawa ɗe."

Agisani a ucun u musta
(Matiyu 13:31-34; Luka 13:18-19)

30 Yesu wece le, "Niɗa tsa dana tsugono tsu Kashila̱ tsa̱ri? Agisani a eni a ɗa
tsa yan tsu ra̱tsana̱ka tyoku ɗa tsa̱ri? 31 Tyoku ucun u musta ɗa tsa̱ri, ucun u
kenu gbende u ɗa a tsu ce a iyamba. 32 A ce baci u ɗa u tsu gbonguro ta̱ u lai
gba̱ iceshi. U yain nsaɓu n pige n pige a asu u ɗa nnu n tsu rukpa̱ pini a kulu
ku ne."

33 N agisani ushani icun i na ɗa Yesu tsu tonusuko ama akani a ne tyoku ɗa
a ka reve. 34 U tsu dansa n ele u bawu agisani wa, shegai u woko baci n atoni
a ne koshi, aku u wutumkpa̱ le a ɗa a kateshe.

Yesu vakunki aɓali
(Matiyu 8:23-27; Luka 8:22-25)

35 Kain ki n kuvuli, Yesu n atoni a ne pini a ikengi i Kushiva̱ ku Galili ki, u
tonuko le, "Tsu pasamgbanai tsu gonoi upashi u niɗe." 36 Atoni a ne a uwai a
kpatsu ku wa̱ri, a a̱sa̱ka̱i kakuma̱ ka ama, a lazai n eyi. A'atsu a roku a tono
le. 37 A ɓa̱ra̱kpa̱ wa, uwule u ucira u lapanai, aku aɓali a ka gba̱ɗa̱ kpatsu ki,
hal ka ciga ushumbugu. 38 Yesu wa̱ri a kucina̱ ku kpatsu nvain n kaci ka ne a
ili i utaɗanku kaci wa lavuta. Atoni a ne a 'ya̱nga̱sa̱ yi, a danai, "Kawenishiki,
tsa shumbugu ɗe, vu dambula wa?"

39 Yesu 'ya̱nga̱i u ɓaranai uwule vi, "Shamgba!" U tonukoi kpam aɓali yi,
"Shamgba shiriri!" Uwule vi u vaki, aku a asu vi u wokoi shiriri.

40 Aku u tonukoi atoni a ne yi, “Ndya i zuwai i giruwại? Hal n ara i
pityanangu wa?”
41 Uwonvo u kạnạ le cika, aku a gitại uwecemgbene, “Ucun u vuma u eni u
ɗa u na vi? Hal uwule n aɓali dem a ka panạka yi.”

5

Yesu tạnạsại uza u ityoni i cingi
(Matiyu 8:28-34; Luka 8:26-39)

1 Yesu n atoni a ne a rawai a upashi u Kushivạ ku Galili u uyamba u Garasa.
2 An Yesu wutại a kpatsu, vuma u ityoni i cingi u wutại a asu u asaun kotsu
u cina yi. 3 Asu u asaun u ɗa u tsu ronguso. Kpam ko uza wa fuɗa wa sira yi
wa, ko n ikani. 4 Kpaci a so yi tạ usirạsa akere n a'ene, shegai u kiɗạsai ikani
yi u koɗusoi irim i'ya i'ạri a'ene a ne, kpam ko uza wạ n ucira u ɗa wa goso
yi wa. 5 Kaara n kayin nte wa genge pini a asu u asaun vi n kagạlạlạ, aku u
rongo isali n u kaarạsi ikyamba i ne n atali.
6 Eyi a mɓạri, an u wenei Yesu u sumai u ba u kuɗạngi a kapala ka ne.
7-8 Aku Yesu tonuko yi, “Wutại pini a asu u vuma vi, ityoni i cingi.” Vuma
vi u salai cika, “Yesu, Maku ma Kashilạ ka pige, ndya va ciga nạ mpa? Tsina
n Kashilạ an va kpạɗạ mu uyan mavura.”
9 Pini nala, Yesu wece yi, “Ndya kala ka vunu?” U danai, “Kala ka vạ ka
Katam, kpaci tsạ tạ ushani.” 10 U foloi Yesu cika kotsu u loko le pini a uyamba
vi wa.
11 Ushiga u mburusunu u ɗa pini wa lina a kagạlạlạ ka masasa ma mạri
evu n a asu vi. 12 Ityoni i cingi yi i foloi Yesu, “Ạsạkạ tsu tsu bana a asu u
mburusunu, kpam vu ạsạkạ tsu tsu uwa le.” 13 U wushunku le, aku a wutại
a ba a uwai a asuvu a mburusunu. Ushiga vi, evu nạ mburusunu azu a re
(2,000) ɗa. A wuranai she a kushivạ a uwai pini a shumbugi.
14 Aza ɗa a ka linạka mburusunu mi a sumai a ba danai a ilyuci n une. Aku
ama a wutại a wene ili i'ya i gitại. 15 An a tuwại ara Yesu a wenei vuma ɗa wạri
n katam ka ityoni i cingi, ndishi n aminya kpam n ugboji u ne, aku uwonvo
u kạnạ le. 16 Aza ɗa a wenei ukuna vi, a tonukoi ama ili i'ya i gitại n vuma
ɗa wạri n ityoni i cingi nạ mburusunu mi dem. 17 Aku a foloi Yesu u ạsạkạ
uyamba vi.
18 An Yesu wa uwa a kpatsu uza ɗa wạri n ityoni i cingi caupa vi u foloi
kotsu u toni yi. 19 Yesu ạsạkạ yi u toni yi wa, shegai u tonuko yi, “Bana a
kuwa asu u ama a vunu vu tonuko le tyoku ɗa Asheku a yanka vu, n tyoku
ɗa u pana vu asuvayali.” 20 Vuma vi u kyawunsai gbạ uyamba u Dikafoli, n
u tonusuko le ili i'ya Yesu yanka yi. Aza ɗa a panai vi gbạ a yan tạ majiyan.

Jayiru banai ara Yesu
(Matiyu 9:18-26; Luka 8:40-56)

21 An Yesu doki u pasamgbanai a kushivạ ki a kpatsu u gonoi upashi u niɗe,
kakumạ ka ama ka ɓolomgbonoi ka kyawan yi eyi pini a asu u kushivạ vi.
22 Uza u te a asuvu a azapige a kagata ka Kashilạ uza u kala Jayiru u tuwại
pini. N u wene Yesu, u kuɗạngi a kapala ka ne. 23 U folo yi cika u da, “Maku
ma vạ makere ma pini a unạ u ukpạ, kạnạ asuvu vu tuwạ vu sawa yi kotsu u
tạnạ u yain uma.”
24 Yesu tono yi, kakumạ ka ama ushani ka tono yi n ka gbaɓaryangusu yi.

Uka u ɗa u sawai Yesu kunya

25 Uka ɗa pini uza ɗa wa pana ikyamba cika a asu u ulạlạ u mpasa hal ayen
kupa n a re. 26 U pana tạ ikyamba cika a kukere ku aza a agumạ kpam u
wunai gbạ ili i'ya wạri n i'ya. Ɗa wa yan yi shana, maɓạlạ mi she kapala ka
mạri ulya. 27 An u panai ukuna u Yesu, u banai a kuciṇạ ku ne a asuvu a
kakumạ ki, aku u sawa yi kunya. 28 Kpaci u yawunsa tạ a katakasuvu ka ne,
“N sawa baci kunya ku ne koshi ma tạṇạ tạ.” 29 Kute-kute ulạlạ u mpasa u ne
u shamgbai kpam u panai a asuvu a ikyamba i ne u tạṇại, ɗa u wunvugai n
upana u ikyamba.

30 Aku Yesu lazai u revei an ucira u wutại a asuvu a ikyamba i ne. U
kpatalai a asuvu a kakumạ ki, u danai, “Ya sawai kunya ku vạ?” 31 Atoni a
ne a wushuki, a danai, “Vu wenei dem kakumạ ka gbaɓaryangu vu, aku vu
dana ya sawa vu?”

32 Shegai Yesu lyai kapala n uweɓelishe ko wa wene uza ɗa u yain nala vi.
33 Uka vi an u revei ili i'ya i gitại n eyi, u wutại u kuɗạngi a kapala ka ne, n
uwonvo n u jeki ikyamba. Aku u tonuko yi gbạ ili i'ya i gitại. 34 U tonuko
yi, “Maku ma vạ, upityanangu u vunu u tạṇạsạ vu ɗe. Wala ili vunu, kpam
upana u ikyamba u nala vi u pecemgbene n avu.”

Yesu 'yạngạsại maku ma Jayiru a ukpạ

35 An Yesu wạri a kadyanshi, ama roku a wutại a kuwa ku Jayiru, uzapige
u kagata ka Kashilạ. A danai, “Maku ma vunu ma kuwạ ɗe. Ugan kpam vu
damgbarạsa kawenishiki ki wa?”

36 Yesu dambula gbạm n ili i'ya a ka tono wa, u tonukoi uzapige vi, “Pana
uwonvo wa, avu gai pityanangu.”

37 U ạsạkạ ko uza u toni yi wa, she Bituru, n Yakubu n utoku u ne Yahaya.
38 An a rawai a kuwa ku uzapige ki, Yesu panai ama a'ạri kacan, a'ạri kushen
n isali cika. 39 U uwai a asuvu, u wece le, “Ndya i tukoi kacan n isali naha?
Makere mi ma kuwạ wa, alavu a ɗa yi.” 40 Shegai a doso yi idyoshi i magori.

Pini nala, u wutukpạ le gbạ le, u bidyai tata nạ mma makere vi n atoni a ne
a ɗa a'ạri n eyi, a uwai ubana a asu u ɗa makere mi mạri. 41 U kạṇại kukere
ku makere ki u tonuko yi n kaletsu ka ne, “Talita kumi.” (“Maku ma makere,
n da vu 'yạngạ.”) 42 Kute-kute makere mi ma 'yạngại ma gitại nwalu, kpaci
ayen a ne kupa n a re ɗa. N uwene naha aku a yain majiyan cika. 43 U ɓarana
le, kotsu uza u reve ukuna vi wa, aku u tonuko le a nei makere mi ilikulya u
lyai.

6

Unamba u tsupige u matsumate
(Matiyu 13:53-58; Luka 4:16-30)

1 Yesu n atoni a ne a ạsạkại a asu vi a lazai ubana a ilyuci i ne Nazara. 2 An
Ashibi a yain u gitại uwenishike a kagata ka Kashilạ. Ama ushani a panạka
yi aku a yain majiyan. A danai, “Nte vuma u naha tsạrại ili i na gbạ? Ucun
u kakiri ka eni ka a nạkạ yi naha? Weɓelei ukunosavu† u ɗa a'ạri a uyansa a
akere a ne! 3 Kashei ka nala ka naha vi wa, maku ma Meri. Atoku a ne kpam
alya an Yakubu, n Isuhu, n Yahuza, n Simo wa? Ataku a ne a ɗa naha kaɓolo
n ạtsu vi wa?” Adama a nala a 'yuwan yi.

4 U tonuko le, “Matsumate ma tsu namba tsupige wa, she a ilyuci i ne, n asu
u ama a ne, n asuvu a kuwa ku ne.” 5 U fuɗa u yan ukunosavu wa, shegai u
tsạrại u sawusai aza a mɓạlạ kenu u tạṇạsạ le. 6 U yain majiyan cika, adama
a ukpạɗạ u upityanangu u le.

Yesu suki Kupanamere
(Matiyu 10:5-15; Luka 9:1-6)

Yesu kyawain une, n u wenishiki ama. 7 U isại asuki Kupanamere* vi u
suku le ama a re ama a re, u nạkạ le ucira a kaci ka ityoni i cingi.
8 U tonuko le, “Kotsu i bidya ili adama a nwalu mi wa, she kalangu koshi.
Kotsu i bidya ilikulya, ko katsạn, ko kpam ikebe a ijubu i ɗe wa. 9 I uka akpata
a a'ene, shegai kotsu i uka ntogo n re wa. 10 Kuwa ka baci dem i uwai, rongoi
pini she kain ka ya ạsạkạ ilyuci yi. 11 Gbạ ko nte baci a 'yuwan ɗạ ko a kpạɗạ
ɗạ upanạka, ya wutạ baci, i kạpạtsạ kabutạ ka a'ene a ɗe, adama a iryoci a
mere ma le an i wutại uwule u le.”
12 A wutại a ba a yankai ama kuɓari ki, a kpatala a gono a asu u Kashilạ a
ạsạkạ tsicingi tsu le. 13 A wutukpusại ityoni i cingi ushani, a sugburukại aza
a mɓạlạ ushani manivi kpam a tạnạsạ le.

Ukpạ u Yahaya Kalyuɓugi
(Matiyu 14:1-12; Luka 9:7-9)

14 Hiridu magono u panai kadyanshi ka Yesu, kpaci kala ka ne ka tambura
tạ ko nte wa. Aza roku a ka dansa Yahaya kalyuɓugi aya u 'yạngại a ukpạ, ili
i'ya i zuwai wa yansa ukunosavu ɗa la vi.
15 Aza roku a danai, “Iliya ɗa.” Aza roku tani a danai, “Matsumate ma yavu
ntsumate n cau.”
16 Shegai an Hiridu panai nala, u danai, “Yahaya vuma ɗa n kiɗai kaci u
'yạngạ ɗe a ukpạ!” 17 Kpaci aya u zuwai a kạnạ yi, aku u zuwai a sira yi, a
uka yi a kuwa ku a'ali. Yan ɗa u yain nala adama a Hiridiya uka u vangu u
ne Filibu, u ɗa u zuwai. 18 An Yahaya tonuko yi, “U gan vu zuwa uka u vangu
u vunu wa.”
19 Hiridiya tani u kạnại Yahaya a katsumạ, hal wa ciga u wuna yi, shegai
u reve tyoku ɗa wa yan wa. 20 Hiridu wa pana tạ uwonvo u Yahaya, an u
revei vuma u maci ɗa kpam uza u uwulukpi, ɗa i zuwai wa kirana n eyi. U
tsu dambula tạ cika wa panạka baci Yahaya, shegai ko n nala u tsu ciga tạ u
panạka yi.
21 A makorishi, Hiridiya tuwại u gawunkai. An kain ka ilimaci ka Hiridu
ka kyawain, u libanai ngono m iyamba, n azapige a asoje, n azapige a Galili
abiki yi. 22 An makere ma Hiridiya ma uwai ma jei, Hiridu n amoci a ne a
panai kayanyan. Pini nala, magono ma tonukoi makere mi, “Folo mu gbạ ili
i'ya va ciga, ma nạkạ vu tạ i'ya.” 23 U tsinai u danai, “Ko ndya baci vu wecikei
ma nạkạ vu tạ, ko kaɓon ka tsugono tsu vạ tsa baci.”
24 U wutại u ba u wecei mma u ne, “Ndya ma folo?”
Mma u ne danai, “Kaci ka Yahaya kalyuɓugi.”
25 Kute-kute u uwai asu u magono n maloko u danai, “Ma ciga tạ vu nạkạ
mu gogo-na-na kaci ka Yahaya kalyuɓugi a mabaluwa.”
26 Asuvu a magono a namgbai cika, shegai adama a utsina u ɗa u tsinai a
kapala ka amoci a ɗa a'ạri pini vi, wa ciga u ɓishinka yi wa. 27 Kute-kute u
zuwai kazoli ka ne ka bana a kuwa ku a'ali u ba u kiɗa kaci ka Yahaya ki.
Vuma vi u ba u kiɗa yi kaci ki. 28 U tukoi ka a mabaluwa u nạkại makere mi,
makere mi ma bankai mma u ne.
29 An atoni a Yahaya a panai nala, a ba bidyai ikyamba yi a ciɗạngi.

Yesu lyatangi ama azu a tawun
(Matiyu 14:13-21; Luka 9:10-17; Yahaya 6:1-14)

* **6:7** A asuvu a atoni a ne gbạ, aza roku a ɗa pini kupa n ama a re aza ɗa a'ạri evu n eyi cika, alya dem u isại “asuki.”

30 Asuki a Yesu yi a gonoi ara ne, a tonuko yi gbạ ili i'ya a yain n i'ya a
wenishikei. 31 An u wokoi ama a yan le ushani, hal Yesu n asuki a ne a tsạrạ
kabala ka a ka lya ilikulya wa. Pini nala, u tonuko le, “Tuwại tsu banai a asu
u ɗa bawu uza wạri tsạrạ i wunvugusa.” 32 Aku a lazai utyoku u le a asuvu a
kpatsu ubana a asu u ɗa bawu uza wạri.
33 Ama ɗa a wene le n a lazi vi a reve le, aku a wutại gbạ a ilyuci a walai n
ilyaɗi a lasa le urawa. 34 N ucipạ u Yesu a kpatsu u wenei kakumạ ka ama, a
yanka yi iyali, kpaci tyoku u ncon n ɗa bawu mạri n kaliniki ɗa a'ạri. U gitạ
le uwenishike ili ushani.
35 An kaara ka yain evu n urukpạ, atoni a ne a banai ara ne, a tonuko yi,
“Asu u na ɗa na wạ n uza wa, kpam kaara ka na ka yan ɗe evu n urukpạ.
36 Tutsuku le ubana ashina n une une i'ya i'ạri evu evu a ba a tsilạka kaci ka
le ilikulya.”
37 U wushunku le, “Eɗạ ne le ilikulya a lyai wạwa.”
Aku a tonuko yi, “Ciga ɗa va ciga tsu ba tsu bidya ikebe i manyan ma uwoto
kullạ† tsu tsilạka ilikulya tsu nạkạ le a lyai?”
38 U wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ạri n i'ya? Walai i ba i kondo.”
An a ba a kondoi, a danai, “I tawun i'ya n adan a re.”
39 Aku u tonuko le a zuwa ama yi dusukusu aɓolo aɓolo a zuba u
mete ma tạku. 40 Ama yi a dusuki n a tonomgboni, aza roku aman-
gatawun-amangatawun, aza roku amangarenkupa-amangarenkupa. 41 An
u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, u gaɗigbai kaci ka ne a zuba, u cikpai
Kashilạ. Pini nala, u jibạmgbạnạsại i'ya n u nạki atoni a ne a nạkạsạ ama,
kpam u pecike le dem adan yi. 42 Gbạ le a lyai hal a cuwại. 43 Aku atoni yi a
cirạngi abuwi a iburodi n adan yi hal mbana kupa nạ n re. 44 Asuvu a ama
ɗa a takumai iburodi yi, a'ali ama azu a tawun (5,000) a ɗa.

Yesu walai a zuba u mini
(Matiyu 14:22-33; Yahaya 6:15-21)

45 A ɓạrạkpạ wa, aku Yesu tonukoi atoni a ne a uwa a kpatsu a lasa yi
upasamgbana ubana a Besaida, hal n u wacinsi kakumạ ki. 46 An u wacinsa
le, u banai a masasa kotsu u yain kavasu.
47 An kuvuli ku yain, kpatsu kạri a mere ma kushivạ, Yesu wạri a kagiɗa
utyoku u ne. 48 An u wene le a'ạri umoɗono n uwantika kpatsu, kpaci uwule
u 'yạngạsạkạ le. N kpasani cika, u tuwại ara le wa wala a zuba u mini ma
kushivạ. U yain yavu wa wura le. 49 Shegai an a wene yi wa tuwạ a zuba u
mini, a bidyai ko kafofu ka, a salai. 50 Gbạ uwonvo u kạnạ le an a wene yi vi.
Kute-kute, u yanka le kadyanshi, u danai, “Gbamai asuvu, ko ili i'ạ la wa,
mpa. Panai uwonvo wa.” 51 Aku u uwai a kpatsu ku a'ạri vi, pini nala, uwule
vi u vaki. Atoni yi a yan tạ majiyan, 52 kpaci a reve kalen ka burodi ki wa, an
atakasuvu a le a gbamai.

Yesu tạnạsại ama a Janisara
(Matiyu 14:34-36)

53 An a pasamgbanai a rawai a Janisara, a sirai kpatsu ki a unạ u mini. 54 N
uwutạ u le a kpatsu ama a laza a reve yi. 55 A kotsoi gbạ kaɓon ki n ilyaɗi, a
cangạsai gbạ aza a mɓạlạ nvain a ajiba a le ubana a asu u ɗa baci dem a panai
wạri.

† **6:37** Akorongi a cau a cau a kagitạ a korongu tạ “ikebe i azurufa 200.” Kondo “Ikebe i azurufa” a
kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓạngạ.

56 Gbạ ko nte baci u banai ilyuci ko a une, she a vakunku aza a mɓạlạ a
kuden, aku a folo yi u ạsạkạ a sawa ko unạ u kunya ku ne. Aza ɗa a sawa yi a
tạnạ tạ.

7

Agadu a nkoshi n cau
(Matiyu 15:1-9)

1 Afarishi n awenishiki a Mele a roku a ɗa a wutại a Urishelima, a
ɓolomgbonoi ara Yesu. 2 A wenei atoni a ne a roku a ka lya ilikulya bawu
a sawai akere a le tyoku ɗa u gain.
3 (Kpaci Afarishi n aza a Yahuda a tsu lya ilikulya bawu a sawai akere a le
wa, adama a utono u agadu a nkoshi n cau n le. 4 A wutạ baci a kuden, a tsu
lya ilikulya wa, she a ɓacangusu ve kaci ka le. Agadu a roku a ɗa pini ushani
a ɗa a ka kirana n a ɗa, tyoku u uzạ u nko, nạ njuju, n adele a irim.)
5 Afarishi n awenishiki a Mele a wece yi, “Ndya i zuwai bawu atoni a vunu
a ka tono agadu a nkoshi n cau, aku a tsu rongo ulya ilikulya bawu a sawai
akere a le tyoku ɗa u gain?”
6 U wushunku le, “Dere ɗa Ishaya matsumate u danai a kaci ka ɗe, ‘Eɗạ aza
a maci a kaɓan!’ Tyoku ɗa wạri ukorongi,
‘Ama na yi n unạ u ɗa a ka nạkạ mu tsupige koshi,
shegai a atakasuvu a yan ɗe mɓạri nạ mpa.
7 Ugbashika u ɗa a ka gbashika mu vi u gbani u ɗa,
kpaci mele ma a ka wenishike udani u vuma u ɗa.’ ” ◊
8 Yesu danai, “I varangi udani u Kashilạ, aku ya tono uwenishike u ama.”
9 Aku u tonuko le, “Mayun, i reve tạ uvarangu udani u Kashilạ adama i toni
agadu a ɗe! 10 Kpaci Musa dana tạ, ‘Nạkạ tata nạ mma u vunu tsupige; kpam
uza ɗa baci dem u wishai tata u ne ko mma u ne, a ka wuna yi tạ.’ ◊ 11 Shegai
i tsu wenishike tạ ama a ɗe naha, vuma wa fuɗa tạ u bidya ikebe i'ya i gain u
ɓạngạ tata u ne nạ mma u ne, aku u tonuko le ikebe i na yi Korba* ɗa; (wata,
kune ubana asu u Kashilạ). 12 I buwa yi kpam u'ạsạkạ u nạkạ tata u ne ko
mma u ne ili i roku wa. 13 N ucun u uwenishike u na vi u ɗa i tsu wuna udani
u Kashilạ. Kpam ili i'ya pini icun i na yi ushani i'ya i tsu yansa.”

Ili i'ya i tsu nangasa vuma
(Matiyu 15:10-20)

14 U doku u isại ama, u tonuko le, “Panạka numu gbạ ɗe kpam i reve. 15 Ili
i'ạ la a kateshe i'ya ya uwa a asuvu a ikyamba i vuma i nangasa yi wa, she ili
i'ya ya wutạ a asuvu a ne i'ya ya nangasa yi. 16 [Uza ɗa baci wạri n atsuvu a
upana, u pana.]”†
17 An u pecenei n kaɓolo ki, u uwai a kuwa. Atoni a ne a wece yi kalen
ka agisani ki. 18 U tonuko le, “I'ạ n ubidya u ukuna wa? Ili i'ạ la a kateshe ya
uwa vuma i nangasa yi wa vi. 19 Kpaci i bana a asuvu a katakasuvu ka ne wa,
shegai a katsumạ ka i banai, aku i wutạ yi.” Nala Yesu gonukoi gbạ ilikulya i
woko ili i ulya.

◊ **7:7** Isha. 29:13. ◊ **7:10** Uwt. 20:12; U.Ml. 5:16; Uwt. 21:17; Aɗkp. 20:9. * **7:11** Korba agadu a ɗa a ɗa ama a tsu wenike ikebe i le i ushani tyoku u kune adama a manyan ma Kashilạ. Nala zuwa le tạ a wokoi fạạ a asu u manyan ma le ma uyanka ikebe i le manyan a kirana nạ nkoshi n le; shegai a unạ u ɗa a ka nạkạ i'ya Kashilạ, aku a gonoi a zuwai i'ya adama a manyan ma kaci ma le. † **7:16** Akorongi a cau ushani aza ɗa a purại a tagarạda u Marku a kalatsa tạ makpạndạ ma 16.

20 U danai kpam, “Ili i'ya i tsu wutạ a katakasuvu ka uza i'ya i tsu nangasa
yi. 21 Kpaci a katakasuvu ka ukuna u cingi u tsu wutạ, tyoku uyawunsa
u cingi, n tsishankala, n uboki. Ka tsu tuko tạ dem ukuna u mawunuka,
nạ nvain n aka kaberikete. 22 Kurura n tsicingi dem nte a tsu wutạ pini.
Katakasuvu ka tsu zuwa tạ dem ulạpạnạsạ n ukuna u cingi. Malyon dem
n kunangasu, n arạdī n utengeshi a tsu wutạ dem pini. 23 Gbạ ili i cingi i na
yi asuvu a ɗa i tsu wutạ, kpam i tsu nangasa tạ vuma.”

Upityanangu u uka ɗa wạri Kawulawa (Matiyu 15:21-28)

24 Pini nala, Yesu 'yạngại u banai evu n Taya n Sida. U uwai a kuwa ku
roku, kpam wa ciga ko uza u reve wa, shegai wạri ukpawan wa. 25 Kute-kute
uka roku, uza ɗa makere ma ne mạri n ityoni i cingi, u panai ukuna u ne,
u tuwại u kuɗạngi a kapala ka ne. 26 Uka vi Kawulawa† ka, kagali ka ne
kpam Kasurofiniki ka. U foloi Yesu wutukpạ maku ma ne mi ityoni yi. 27 Yesu
tonuko yi, “Ạsạkạ ve mmuku n cuwạ. Kpaci ugan a varanku nshe ilikulya yi
mmuku wa.”
28 Shegai u wushunki yi, “Eye nala Asheku, shegai nshe n tsu lya tạ agashi
a mmuku.”
29 Aku u tonuko yi, “Adama a kadyanshi ka vunu, gono a kuwa. Ityoni yi i
pecemgbene ɗe n maku ma vunu.”
30 U gonoi a kuwa u cinai maku mi nvain. Ityoni yi i wutạ ɗe a asuvu a ne
mayun.

Yesu tạnạsại kabebe

31 Yesu ạsạkại kaɓon ka Taya, u tonoi a ilyuci i Sida u banai a Kushivạ ku
Galili ku uyamba u Dikafoli. 32 Ama roku a tuko yi kabebe kpam kagulani ka
dem, aku a folo yi u taɗanku yi akere. 33 U bidya yi a banai kapashi ka te dangi
n kakumạ ki, aku u ukai ajubu a ne a atsuvu a vuma yi, u cikpại atạtsạ, aku
u sawai kpam kaletsu ka vuma ki. 34 U gaɗigbai kaci ka ne a zuba, u tsukpai
kuvi ku pige, aku u tonukoi vuma vi, “Ifata!” (Wata, “Kukpạ!”)
35 Kute-kute atsuvu a ne a kukpại, a surukpa yi ili i'ya i sira yi kaletsu, u
kạnại kadyanshi mai. 36 Aku Yesu ɓarana le kotsu a tonuko uza ukuna vi
wa, shegai uɓarana vi u wokoi yavu kakana ɗa u kakana le a ba a dansa
kadyanshi ki. 37 Gbạ aza ɗa a panai nala, a yain majiyan cika. A danai, “Ko
ndya wa u yan tạ i'ya mai! Hal n kagulani ka u zuwai ka panai, kabebe kpam
ka yain kadyanshi.”

8

Yesu lyatangi ama azu a nishi (Matiyu 15:32-39)

1 A'ayin a nala yi, an kakumạ ka doki ka ɓolomgbonoi, a'ạ tani n ilikulya
wa. Aku Yesu isại atoni a ne, u tonuko le, 2 “Ma pana tạ asuvayali i kakumạ
ka na ki, kpaci a'ayin a le a tatsu a ɗa pa vi kaɓolo nạ mpa bawu ilikulya. 3 N
wacinsa le baci a gono a kuwa n kambulu, a ka kpạɗạ tạ a ure, aza roku tani
a mɓạri n ɗa a wutại.”
4 Aku atoni a ne a danai, “Nte vuma wa tsạrạ ilikulya i'ya wa lyatangu ama
a na a kakamba ka na?”
5 U wece le, “Iburodi i yain i'ya i'ạri n i'ya?”
A danai, “I shindere i'ya.”
6 Aku u zuwai kakumạ ki ka dusuki a iyamba. An u bidyai iburodi yi, u
cikpai Kashilạ, u jibạmgbạnạsại n u nạkạsi atoni a ne a bansạka le, a bansạka

le tani. 7 A'ạ tạ tani n adan a shawu kenu. An u cikpai Kashilạ, u zuwai a bansạka le a ɗa dem. 8 A lyai, a cuwại hal atoni yi a puraị abuwi a iburodi yi mbana n shindere. 9 Ama yi tani a ka rawa tạ evu n azu a nishi. Aku u wacinsa le. 10 Kute-kute u uwai a kpatsu n atoni a ne a banai uyamba u Dalmanuta.

Afarishi a wecikei iryoci (Matiyu 16:1-4; Luka 12:54-56)

11 Afarishi a tuwại a gitại uwecishe Yesu kotsu a kondo yi, a da u wenike le iryoci i zuba. 12 U tsukpai kuvi ku pige, u danai, “Ndya i zuwai ama a gogo-na a lai uciga uwene iryoci? N tonuko ɗạ, iryoci i'ạ la a ka wenike ama a gogo-na wa.”

13 Pini nala, u doku u uwai a kpatsu u pasai upashi u niɗe u ạsạkạ le.

Kiranai n yisti u Afarishi (Matiyu 16:5-12)

14 Atoni a Yesu a ciɓa a bidya burodi wa, she u te u ɗa a'ạri n u ɗa a kpatsu ki. 15 U rono le atsuvu u danai, “I kirana n yisti u Afarishi n u Hiridu.”

16 A yamgbanai kadyanshi utyoku u le, “An bawu tsạri n burodi ɗa u zuwai u danai nala.”

17 An Yesu revei nala aku u tonuko le, “Ndya i zuwai i'ạri a kadyanshi i'ạri n burodi wa? Dana hal n ara i wene wa, kpam i reve wa? Atakasuvu a ɗe ugbami u de ɗa a'ạri? 18 Eɗa la n a'eshi, ya wene wa ɗa? I'ạ tạ n atsuvu, ya pana wa ɗa? Kpam i tsu ciɓa wa ɗa? 19 An n jibạmgbạnạsạkại ama azu a tawun iburodi i tawun, mbana n yain n ɗa i cirạngi tipi tipi n abuwi a iburodi?”

A danai, “Kupa nạ n re.”

20 “Iburodi i shindere i'ya tani n jibạmgbạnạsạkại ama azu a nishi tani, mbana tipi tipi n yain n ɗa i tạsại n abuwi a iburodi?”

A danai, “N shindere.”

21 Aku u wece le, “Hal n gogo-na i reve wa ɗa?”

Utạnạsạ u karumbạ a Besaida

22 A rawai a ilyuci i Besaida. Ama roku a tukoi Yesu karumbạ, a folo yi u sawa yi. 23 U kạnại kukere ku karumbạ ki, u banka yi a uroto u ilyuci. U cikpại atạtsạ a a'eshi a karumbạ yi, u taɗanki yi akere, aku u wece yi, “Fuɗa vu wene ili?”

24 Karumbạ ki ka gaɗigbai kaci u danai, “Ma wundya tạ ama, shegai tyoku u nɗanga u ɗa ma wundya le a ka tamba.”

25 Aku u doki u taɗanki yi akere a a'eshi a ne. A'eshi yi a kukpại u tạnại, u wenei ko ndya wa mai. 26 Yesu tonuko yi, “Wala vu gono a kuwa, kotsu vu uwa a une wa.”

Kadyanshi ka Bituru a kaci ka Yesu (Matiyu 16:13-20; Luka 9:18-21)

27 Yesu n atoni a ne a 'yạngại a uwusai a une une u ilyuci i Kasariya Filibi. A ure u wecei atoni a ne, “Ya ama a ka dansa mạri?”

28 A tonuko yi, “Aza roku a danai aɗa Yahaya Kalyuɓugi, aza roku tani Iliya, aza roku tani, uza roku asuvu ntsumate.”

29 Aku u wece le, “Eɗạ tani ya ya dansa mạri?”

Bituru wushunki yi, “Avu Kawauwi ka.”

30 Aku u rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u ne wa.

Yesu danai tyoku ɗa wa kuwạ
(Matiyu 16:21-28; Luka 9:22-27)

31 Yesu gitạ le uwenishike, “U kạnạ tạ Maku ma Vuma ma pana ikyamba
cika. Nkoshi n aɗarạkpi a pige n awenishiki a Mele a 'yuwan yi, hal a wuna
yi. A'ayin a tatsu a wura baci, aku u 'yạngạ n uma.” 32 U danai kadyanshi ka
nala tani a kateshe. Aku Bituru rono yi a ikengi, u gitạ yi uɓara. 33 Shegai an
Yesu kondonoi u wenei atoni a ne, u gitại uɓara Bituru, “Yan mɓạri nạ mpa,
Kanangasi!* Vu yan ukuna u Kashilạ wa, she u ama.”
34 U isại kakumạ ki kaɓolo n atoni a ne, u danai, “Gbạ uza ɗa baci wa ciga
u tono mu she u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawandamgbani ma ne u tono
mu. 35 Gbạ uza ɗa baci dem wa kirana n uma u ne, wa namba tạ u ɗa. Uza ɗa
tani baci u nambai uma u ne adama a Kadyanshi ka Shinga ka vạ, wa wauwa
tạ u ɗa. 36 Nte kalen ka vuma wa tsạrạ likimba gbạ, aku u namba uma u ne?
37 Ndya kpam vuma wa fuɗa wa nạkạ a unạ u uma u ne? 38 Ama a gogo-na
aza a unyushi u cingi a ɗa aza ɗa kpatalạkai Kashilạ kuciną. Adama a nala,
uza ɗa baci dem wa pana uwono u ɗa wa yan kadyanshi ka vạ a'ayin a na,
Maku ma Vuma ma pana tạ uwono u ne a'ayin a ɗa baci ma tuwạ n tsupige
tsu Tata n tsu atsumate a eri.”

9

1 Aku u tonuko le, “Mayun n tonuko ɗạ, aza roku a ɗa pini kushani asu naha
vi, a ka kuwạ wa, she a wene utuwạ u tsugono tsu Kashilạ n ucira.”

Uyansạka u Yesu
(Matiyu 17:1-13; Luka 9:28-36)

2 An a'ayin a teli a wurai, Yesu bidyai Bituru, n Yakubu, n Yahaya, kaɓolo
n eyi a banai a masasa ma roku ma ugaɗī, utyoku u le. Aku u yansạkai a
kapala ka le. 3 Aminya a ne a wạrạmại pun a ka laɗa, kazại kạ la a likimba
ka ka fuɗa ka zuwa a woko nala wa. 4 Aku atoni a ne ama a tatsu yi a wenei
Musa n Iliya a tuwại ara Yesu a ka yanka yi kadyanshi. 5 Bituru kukpại unạ
u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, u lobono tạ tsạri pini na. Ạsạkạ tsu yain atani
a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa ka te kpam ka Iliya.” 6 Uwonvo u ɗa u
kạnạ le cika, ɗa u nambai ili i'ya wa dana.
7 Aku kalishi ka roku ka wutại ka kimbạ le. A panai kpam kalạgạtsu ka
wutại pini a kalishi ki ka danai, “Maku ma vạ ma na vi, uza ɗa ma ciga cika,
panạka ni.” 8 Kute-kute a weɓelei n maloko, a doku a wene kpam uza wa,
Yesu ɗa a wenei koshi kaɓolo n ele.
9 A'ạri ugidạlạ a masasa mi, aku Yesu rono le atsuvu u danai, “Kotsu i
tonuko uza ili i'ya i wenei vi wa, she a'ayin a ɗa mpa Maku ma Vuma n 'yạngại
a ukpạ.”
10 A ạsạkại ukuna vi a atakasuvu a le, a ka wecemgbene kalen ka u'yạngạ
a ukpạ. 11 A wece yi, “Ndya i zuwai awenishiki a Mele a danai Iliya ɗa wa gitạ
utuwạ?”
12 Aku u tonuko le, “Mayun ɗa Iliya wa gitạ utuwạ u lapula ili. Ko n nala
ndya i zuwai kadyanshi ka Kashilạ ka danai, Maku ma Vuma ma pana tạ
ikyamba cika, aku a 'yuwan yi? 13 N tonuko ɗạ, Iliya tuwạ ɗe, kpam a yanka
yi ɗe gbạ ili i'ya i yan le tyoku ɗa u luwa le, tyoku ɗa wạri ukorongi a tagarạda
u Kashilạ.”

A tạnạsại maku uza u ityoni i cingi i tsubebe
(Matiyu 17:14-21; Luka 9:37-43)

* **8:33** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi.

14 An a gonoi a asu u atoni a Yesu a ɗa buwai vi, a wenei kakumạ ka pige ka
kyawan le. Awenishiki a Mele a'ạri kananamgbani n ele. 15 N uwene Yesu,
kakumạ ki gbạ ka yain majiyan cika, a ɓosoi n ilyaɗī she ara ne, a danạsa yi.
16 U wece le, “Kananamgbani ka iyen ka i'ạri a uyan n ele?”
17 Aku vuma roku a asuvu a kakumạ ki u wushunki yi, “Kawenishiki, maku
ma vạ ma n tuko vu, kpaci wạ tạ n ityoni i cingi i tsubebe. 18 A'ayin a ɗa baci
dem i yuwạ yi she i varangi yi a iyamba, unạ u ne u rongo kapufu, n u gbori
a'anga a ne. Kpam she ugbama ko nte wa. N foloi atoni a vunu a wutukpạ yi
i'ya, shegai a kpạɗại.”
19 U wushunku le, “Eɗạ niɗa ukpạɗạ u upityanangu u ɗe wạri! Hal ubana
nwere ɗa ma dusuku n ạɗạ kahu i wushuku? Kpam hal ubana nwere ɗa ma
fuɗa n kawunku n ạɗạ? Tuko numu n eyi.” 20 A tuko yi maku mi.
An ityoni i cingi yi i wene yi, kute-kute i gbashangi maku mi, ikyamba i ne
n i jeyi, u rukpại u rongoi uganda, unạ u ne wạri kapufu. 21 Yesu wecei tata
u maku vi, “A'ayin a eni a ɗa ili yi i gitạ yi?”
U danai, “Tun eyi kenu. 22 I so yi tạ uvarangusu a asuvu akina n mini kotsu
i wuna yi. Shegai va fuɗa baci, pana asuvayali a tsunu vu ɓạngạ tsu.”
23 Yesu tonuko yi, “Vu da ma fuɗa baci? Uza ɗa baci dem u wushuki, a ka
yanka yi tạ ko ndya wa.”
24 Kute-kute tata u maku vi u 'yạngạsại kalạgạtsu, u danai, “N wushuku tạ.
Ɓạngạ mu n ukpạɗạ u uwushuku u vạ.”
25 An Yesu wenei kakumạ ki kạri utuwạ n ilyaɗī a asu vi, u ɓaranai ityoni i
cingi yi u tonuko yi, “Avu ityoni i cingi i tsubebe, n tonuko vu pecemgbene n
eyi, kotsu vu doku vu uwa yi wa.”
26 Aku ityoni yi i salai, i gbashangi maku mi cika, ikyamba i ne ya je, pini
nala i pecemgbenei n eyi. Maku mi ma wokoi yavu kakushe, hal gbạm ama
ushani a danai, “U kuwạ ɗe.” 27 Shegai Yesu kạnại kukere ku ne u 'yạngạsạ
yi, u 'yạngại tani n kushani.
28 An Yesu tuwại u uwai a kuwa, atoni a ne a wece yi ukpawunsi, “Ndya i
zuwai ạtsu tsu kpạɗại i'ya uwutukpạ?”
29 Aku u tonuko le, “Ucun u nala u tsu wutạ wa, she n kavasu.”

Yesu doku u danai ukuna u ukpạ u ne
(Matiyu 17:22-23; Luka 9:43-45)

30 Pini nala, Yesu n atoni a ne a 'yạngại a ɓạtsạmgbạnại a uyamba u Galili,
wa ciga tani uza u reve wa. 31 Kpaci atoni a ne a ɗa wa wenishike, wa
tonusuko le, “A ka neke tạ Maku ma Vuma akere a ama a wuna yi. A wuna
yi baci, a'ayin a tatsu a wurai, wa 'yạngạ tạ.”
32 Shegai a reve ili i'ya kadyanshi ki ka tono wa, kpam a panai uwonvo u
ɗa a ka wece yi.

Ya lai tsupige?
(Matiyu 18:1-5; Luka 9:46-48)

33 A tuwại a Kafarnahum. An u uwai a kuwa, u wece le, “Kananamgbani
ka iyen ka i'ạri uyan a ure?”
34 A paɗai bini, kpaci a ure vi a nanamgbana tạ ko ya uzapige u le. 35 Aku u
dusuki u isại Kupanamere vi, u tonuko le, “Uza ɗa baci dem wa ciga u woko
uza u kapala, u kạnạ tạ she u woko uza u makorishi a asuvu a ama gbạ. Kpam
u gbashika ko ya wa.” 36 Aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a mere ma le,
u woɓo yi u tonuko le, 37 “Uza ɗa baci dem u wushai maku ma kenu ucun u
na adama a kala ka vạ, mpa u wushai. Uza ɗa kpam u wusha mu, mpa koshi
u wushai wa, hal n uza ɗa suku mu ɗa u wushai.”

Ukpạḍạ u tsilala n Yesu
(Luka 9:49-50)

38 Aku Yahaya tonuko yi, “Kawenishiki, tsu wene tạ vuma roku wa wutukpusạ ityoni i cingi n kala ka vunu, aku tsu ɓishinka yi kpaci wạ a asuvu a tsunu wa.”

39 Shegai Yesu danai, “Bishinka ni wa. Vuma wạ la wa yan ukunosavu n kala ka vạ, aku u laza kute-kute u dana ukuna u gbani kaci ka vạ wa.

40 “Gbạ uza ɗa baci dem bawu wa yan tsilala n ạtsu, uza u tsunu u ɗa. 41 Uza ɗa baci dem u ne ɗạ mini ma uso a mako adama a ɗa i'ạri aza a Kawauwi, n tonuko ɗạ, maken mạ la wa, wa kpạḍạ utsạrạ katsupi ka malen ma manyan ma ne wa.

Panai uwonvo u uyan unyushi
(Matiyu 18:6-9; Luka 17:1-2)

42 Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Dạ vuma roku wa zuwa maku ma te a asuvu a mmuku n kenu n na aza ɗa a pityanangi nạ mpa u nusa, wa laka tạ a sirạka yi katali ka kira ka pige a udyoku u ne, a varangi yi a asuvu a kushivạ. 43 Kukere ku vunu ka zuwusa vu baci unyushi, kiɗa ka. Wa laka vu tạ shana vu tsạrạ uma n kukere ku te, n u ɗa va uwa akina n akere a re, akina a ɗạ bawu a'ạri ucimbạ. 44 [Asu u azun a ɗa a ka takuma a ɗa bawu a ka kuwạ, kpam a ka cimbusạ akina yi wa.] 45 Kune ku vunu ka zuwusa vu baci unyushi, kiɗa ka. Wa laka vu tạ shana vu tsạrạ uma n kune ku te, n u ɗa a ka varangu vu akina n a'ene a vunu a re. 46 [Asu u azun a ɗa a ka takuma a ɗa bawu a ka kuwạ, kpam a ka cimbusạ akina yi wa.] 47 Keshi ka vunu ka zuwusa vu baci unyushi, foɗo ka. Wa laka vu tạ vu uwa a tsugono tsu Kashilạ n keshi ka te, n u ɗa a ka varangu vu akina n a'eshi a re. 48 Asu u azun a ɗa a ka takuma a ɗa bawu a ka kuwạ, kpam a ka cimbusạ akina yi wa.

49 “N akina a ɗa a ka wulukpe ya dem, tyoku ɗa a tsu wulukpe uɗarạkpa nạ mkpaḍī.

50 “Mkpaḍī ili i'ya i shinga, shegai n namgba baci bawu n yankpai kpam, n iyen i'ya a ka yankpusa n ɗa?

“I rongo tyoku u mkpaḍī a asuvu a ɗe, i dusuku ndishi n shinga n atoku a ɗe.”

10

Uwenishike u Yesu a kaci ka upece u iyolo
(Matiyu 19:1-12; Luka 16:18)

1 Yesu 'yangại pini a asu vi, u banai a uɓongu u Yahuda a upashi u Agạtạ a Urudu. Aku kakumạ ka ama ka doki ka ɓolomgbonoi a asu u ne, u wenishike le tyoku ɗa u cuwanạkai.

2 Afarishi a roku a tuwại ara ne a ka ciga a wandi yi, a wece yi, “U gan vuma u ạsạkạ uka u ne?”

3 U wushunku le, “Ndya Musa tonuko ɗạ i yain?”

4 A danai, “Musa wushuku tạ vali wa fuɗa tạ u korongu tagarạda u upece iyolo u ạsạkạ uka u ne.” ◊

5 Yesu wushunku le, “Adama a uryagbaji u ɗe ɗa i zuwai Musa koronku ɗạ mele ma nala mi. 6 Shegai a kagitạ Kashilạ ka yan le tạ vali n uka. ◊ 7 Adama a nala, vali u ạsạkạ tata u ne nạ mma u ne, u paɗara n uka u ne. 8 Kpam ama a re a le gbạ a woko ikyamba i te. A buwa kpam ama a re wa, shegai uza u te. ◊ 9 Adama a nala ili i'ya baci Kashilạ ka gawain, kotsu vuma u peci i'ya wa.”

◊ **10:4** U.Ml. 24:1-4. ◊ **10:6** Kag. 1:27; Kag. 5:2; Kag. 12:36; Ishp. 110:1. ◊ **10:8** Kag. 2:24.

10 An a gonoi a kuwa, atoni a ne a doku a wece yi ukuna u nala vi. 11 U
wushunku le, “Uza ɗa baci dem u ąsąkąi uka u ne u zuwai u roku, tsishankala
tsa wa yan n eyi. 12 Uka u ąsąką baci tani vali u ne, aku u banai uza roku iyolo,
tsishankala tsa dem wa yan.”

Yesu nạ mmuku n kenu
(Matiyu 19:13-15; Luka 18:15-17)

13 Ama a ka tukuso mmuku n kenu ara Yesu kotsu u sawa le, aku atoni
a ne a ɓarana le. 14 An Yesu wenei nala, u panai upan. U tonuko le, “Ąsąkąi
mmuku n kenu-kenu n tuwạ ara vạ, ɓishinka le wa, kpaci tsugono tsu Kashilạ
tsu icun i le tsa. 15 Mayun n tonuko ɗạ, uza ɗa baci dem bawu u wushai
tsugono tsu Kashilạ tyoku ɗa maku ma kenu ma tsu yan, wa u'uwa tsa wa.”
16 Aku u woɓuso le u taɗanku le akere, u zuwusuka le unạ u shinga.

Kalobo ka utsạri
(Matiyu 19:16-30; Luka 18:18-30)

17 Gitạ ɗa u gitại nwalu, aku vuma roku u wuranai n ilyaɗi, u kuɗạngi a
kapala ka ne u danai, “Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n tsạrạ uma u ɗa
bawu wạri n utyoku?”

18 Yesu wece yi, “Ndya i zuwai vu isạ mu uza u shinga? Uza u shinga wạ la
wa, she Kashilạ koshi. 19 Vu reve tạ gai mele mi. Kotsu vu wuna uma u vuma
gbani wa. Kotsu vu vaku n uka ɗa bawu wạri u vunu wa. Kotsu vu boko wa.
Kotsu vu sirąka kaɓan kaɓetsu wa. Kotsu vu ryafa uza wa. Vu nąkạ tata nạ
mma u vunu tsupige.” ◊

20 U danai, “Kawenishiki, tun mpa kenu ɗa ma tono ili i nala yi.”

21 Yesu weɓele yi n a'eshi a uciga, u danai, “Ili i te i'ya i buwa vu koshi,
ba vu denge gbạ ili i'ya vạri n i'ya, vu ɓạngạ aza a unambi, tsạrạ vu yain n
utsạri a zuba. Aku vu tuwạ vu tono mu.” 22 N upana kadyanshi ka nala ki,
katakasuvu ka ne ka rukpại, aku u lazai n unamgbi u asuvu, kpaci wạ tạ n
utsạri cika.

23 Yesu weɓelei atoni a ne, u tonuko le, “U wuyana tani n ni, uza u utsạri u
uwa tsugono tsu Kashilạ?”

24 Atoni a ne yi a yain majiyan ma kadyanshi ka ne. Aku Yesu doku u
tonuko le, “Mmuku n vạ, u wuyana tani n ni uza u utsạri u uwa tsugono tsu
Kashilạ? 25 Wa la tạ shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu n u ɗa uza u
utsạri wa uwa a tsugono tsu Kashilạ.”

26 Atoni yi a lapulai a yain majiyan cika, aku a ka wecemgbene, “Nala baci
ya wạ la vi wa tsạrạ iwauwi?”

27 U wundyana le, u danai, “A asu u ama ili i uyan i'ya wa, shegai a asu u
Kashilạ ili dem i uyan i'ya.”

28 Bituru tonuko yi, “Ątsu wạ tani na, aza ɗa tsu ąsąkąi gbạ ili i tsunu tsu
tono vu?”

29-30 U wushuki, “Mayun n tonuko ɗạ, uza ɗa baci dem u ąsąkąi kuwa n
kashina ka ne adama a vạ n kadyanshi ka vạ, wa wusha tạ ili i'ya i lai i'ya u
ąsąkąi vi kakumạ a'ayin a gogo-na. Wa tsạ tạ a'uwa amangatawun (100), hal
n ashina dem kaɓolo n mavura. Nala kpam dem uza ɗa baci u ąsąkąi atoku n
amąku nạ mma n tata nạ mmuku n ne adama a vạ, wa tsạ tạ amangatawun
u atoku n amąku nạ mma n tata nạ mmuku kaɓolo n mavura. Kpam a'ayin
a ɗa a ka tuwạ wa tsạ tạ uma u ɗa bawu wạri n utyoku. 31 Shegai aza ɗa a'ạri
a kapala ushani a ka woko tạ makorishi, aza a makorishi tani a kapala.”

◊ **10:19** Uwt. 20:12-16; U.Ml. 5:16-20.

Yesu doku u danai tyoku ɗa wa kuwạ
(Matiyu 20:17-19; Luka 18:31-34)

32 Yesu n atoni a ne a lyai kelime nạ nwalu ubana a Urishelima, kpam aya a kapala. Atoni yi a yain majiyan, aza ɗa a ka tono yi kpam a panai uwonvo. U doku u purại Kupanamere vi paki, u tonuko le ilí i'ya ya ba i rukpạ a kaci ka ne. 33 U danai, "Ạtsa na tsa bana a Urishelima. A ka neke tạ Maku ma Vuma a akere aɗarạkpi a pige n awenishiki a Mele. A ka kiɗạga yi tạ ugana u ukpạ, aku a neke yi a akere a Awulawa. 34 A ka yanka yi tạ majari, a cikpunkạ yi atạtsạ, a bawan yi, aku a wuna yi. A'ayin a tatsu a wura baci, aku u 'yạngạ."

Ufolu u Yakubu n Yahaya
(Matiyu 20:20-28)

35 Aku Yakubu n Yahaya mmuku n Zabidi a tuwại ara Yesu, a danai, "Kawenishiki, tsa ciga tạ vu yanka tsu ukuna u roku tsu folo vu baci."

36 U wece le, "Ndya ya ciga n yanka ɗạ?"

37 A wushuki, "Kain ka va dusuku a tsugono tsu pige tsu vunu, ạsạkạ uza u te u tsunu u dusuku a ulyaki u vunu, uza u ire tani a uguląạ."

38 U danai, "I reve ili i'ya ya folo vi wa. Ya fuɗa ya so mako ma upana ikyamba tyoku ɗa mpa ma tuwạ n soi ko a lyuɓugu ɗạ tyoku ɗa a ka lyuɓugu mu?"

39 A danai, "Tsa fuɗa tạ."

U tonuko le, "Ya fuɗa tạ ya so mako ma upana ikyamba tyoku ɗa ma so, a lyuɓugu ɗạ tyoku ɗa a ka lyuɓugu mu. 40 Shegai ndishi a ulyaki ko a uguląạ u vạ, mpa ma nạkạ wa. U aza ɗa Kashilạ ka foɓusukoi u ɗa."

41 An atoni a ne kupa ɗa a buwai a panai nala, a gitại upana upan u Yakubu n Yahaya. 42 Yesu isạ le gbạ a asu u te, u danai, "Aza ɗa a revei n tsugono tsu Awulawa, a tsu wenike le tạ ucira, kpam ngono n pige n tsu wenike le tạ ucira cika. 43 Shegai ara ɗe nala wa, uza ɗa baci dem wa ciga u woko uzapige a mere ma ɗe, u kạnạ tạ u woko kagbashi ka ɗe. 44 Kpam ko ya baci wa ciga u woko a kapala, u kạnạ tạ u woko kagbashi ka ama gbạ. 45 Kpaci Maku ma Vuma ma tuwạ adama a ɗa a ka gbashika yi wa, shegai u gbasha, u nạkạ kpam uma u ne katsupi adama a ama ushani."

Batimawu karumbạ u wenei
(Matiyu 20:29-34; Luka 18:35-43)

46 Yesu n atoni a ne a rawai a ilyuci i Jeriko kaɓolo n kakumạ ka ama ushani. An a ka wutạ a ilyuci yi, karumbạ ka roku ndishi a ikengi i ure wa folo. Kala ka ne ka Batimawu maku ma Timawu. 47 An u panai Yesu uza u Nazara ɗa, u gitại isali, "Yesu, maku ma Dawuda, pana asuvayali a vạ!"

48 Ama ushani a ɓarana yi a tonuko yi u paɗa, shegai u lapulai u salai cika, "Maku ma Dawuda, pana asuvayali a vạ!"

49 Yesu shamgbai, u danai, "Isạ ni." Aku a ba a isạ yi, a tonuko yi, "Pana kayanyan! 'Yạngạ! Wa isạ vu."

50 Aku u varangi kunya ku uwambana ku ne, u 'yạngại n ucira she ara Yesu.

51 Yesu wece yi, "Ndya va ciga n yanka vu?"

U danai, "Kawenishiki, ma ciga n wene asu."

52 Yesu danai, "Wala, upityanangu u vunu u tạnạsạ vu ɗe."

Kute-kute u lazai u wenei asu, aku u tonoi Yesu a lazai.

11

Aza Urishelima a ryabusai Yesu
(Matiyu 21:1-11; Luka 19:28-40; Yahaya 12:12-19)

1 An Yesu n atoni a ne a yain evu n Urishelima, n Betafaji, n Batani a asu u
Masasa ma Zayitum, u suki atoni a ne a re. 2 U tonuko le, “Uwai a une u ɗa
wạ̄ri a kapala ka ɗe nala vi, n u'uwa u ɗe ya wene tạ̄ maku ma makparyagi
ma bawu a taɓai uyuwạ̄ usiri. I surukpa ma i tuko. 3 Uza ɗa baci dem u wece
ɗạ̄ ili i'ya i zuwai ya tatsukpa ma, i tonuko yi, ‘Asheku a ɗa a ka ciga ma, kpam
wa gonuko tạ̄ ma gogo-na.’ ”
4 Aku a lazai a ba a cinai maku ma makparyagi mi usiri a uwotsu u kuwa
evu n ure. An a ka surukpa ma, 5 ama ɗa a'ạ̄ri pini kushani a asu vi a wece
le, “Ndya i zuwai ya surukpa ma?” 6 A wushunku le tyoku ɗa Yesu tonuko le,
aku ama yi a ạ̄sạ̄kạ̄ le a lazai.
7 An a tuko yi maku ma makparyagi mi, a polusoi aminya a upalạ̄ka a le
a zuba u ne, aku u yuwạ̄i. 8 Ama ushani a polusoi aminya a upalạ̄ka a le a
ure, aza roku tani a polusoi avuku a ɗa a satạ̄sai a agbaji. 9 Aza a kapala n
aza a kucinạ̄ a rongoi isali n a dansi, “Hosana,* cikpalai Kashilạ̄! Kashilạ̄ ka
zuwuka uza ɗa u tuwạ̄i n kala ka Magono ma Zuba unạ̄ u shinga! ◊ 10 Kashilạ̄
ka zuwuka tsugono tsu tata u tsunu Dawuda tsa tsa tuwạ̄ na vi unạ̄ u shinga!
Hosana, cikpalai Kashilạ̄!”
11 Aku u uwai a Urishelima u uwai a Kuwa ku Kashilạ̄. An u weɓelishei
ko ndya wa, u wenei kaara ka kotsoi, aku u wutạ̄i u banai a Batani kaɓolo n
Kupanamere vi.

Yesu yankai maɗanga ma kapopi unạ̄
(Matiyu 21:18-19)

12 An kain ka wansai, a ạ̄sạ̄kạ̄i Batani, Yesu panai kambulu. 13 An u wenei
maɗanga ma kapopi ma mạ̄ri n avuku a mɓạ̄ri, u ba u weɓelei ko ma matsa.
An u rawai a asu vi, u wene ili wa she avuku, kpaci a'ayin a ilimaci a kapopi a
ɗa wa. 14 Aku u tonukoi kapopi ki, “Uza wa doku wa lya kpam ilimaci i kapopi
ara vunu wa.” Kpam atoni a ne a panạ̄ka yi tạ̄ u danai nala.

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashilạ̄
(Matiyu 21:12-17; Luka 19:45-48; Yahaya 2:13-22)

15 N urawa a Urishelima, Yesu uwai a Kuwa ku Kashilạ̄, aku u gitạ̄i uloko
aza ɗa a ka tsila n a dengi pini. U mutsukpusạ̄i iteburu i aza a usavaɗạ̄sa
ikebe n ikirika i adengi ntambara. 16 Kpam u ạ̄sạ̄kạ̄ uza ɗa u cangai ili i roku
u wura pini a ulanga u Kuwa ku Kashilạ̄ ki wa. 17 Aku u wenishike le u danai,
“A korongu wa, a da ‘A ka isạ̄ kuwa ku vạ̄ kuwa ku kavasu ka ama a iyamba
gbạ̄ wa.’? ◊ Shegai eɗạ̄ i gonukoi ka kaaɓuru ka aza a magạ̄lạ̄kạ̄.”
18 An aɗarạ̄kpi a pige n awenishiki a Mele a panai, a gitạ̄i ubolo ure u ɗa
a ka wuna yi, kpaci a ka pana tạ̄ uwonvo u ne an ama gbạ̄ a yain majiyan n
uwenishike u ne.
19 An kuvuli ku yain, aku a ạ̄sạ̄kạ̄i ilyuci yi.

Uwenishike a kaci ka u'ekpe u kapopi
(Matiyu 21:20-22)

20 An a ka wura n usana, aku a wenei maɗanga mi ma ekpei hal n alu.
21 Bituru ciɓai, aku u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, weɓele, maɗanga ma vu
yankai unạ̄ vi ma ekpe ɗe.”
22 U wushunku le, “Pityanangi n Kashilạ̄. 23 Mayun n tonuko ɗạ̄, vuma
ɗa baci dem u tonukoi masasa ma na, ‘Muɗạ̄ ba vu rukpạ̄ a kushivạ̄,’ kpam

---

* **11:9** “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danạ̄sa uzapige i'ya tsạ̄rạ̄ a nạ̄kạ̄ yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashilạ̄ ka wauwa yi!” ko kpam “A cikpala yi.” ◊ **11:9** Ishp. 118:25-26. ◊ **11:17** Isha. 56:7; Iri. 7:11.

bawu u yain malạlạ a katakasuvu ka ne, shegai u pityanangi ili i'ya u danai, a ka yanka yi tạ i'ya. 24 Adama a nala n tonuko ɗạ, ili i'ya baci dem i foloi n kavasu, wushuki i tsạrạ i'ya ɗe, kpam ya woko tạ i ɗe. 25 A'ayin a ɗa baci dem i shamgbai uyan kavasu, i'ạ baci n uza ɗa ya pana upan, cimbusukạ ni. Tata u ɗe uza ɗa wạri a zuba wa cimbusukạ ɗạ tạ dem unyushi u cingi u ɗe. 26 [Shegai i cimbusukạ baci ama wa, nala dem Tata u ɗe uza ɗa wạri a zuba wa cimbusukạ ɗạ unyushi u cingi u ɗe wa.]"

Keci a kaci ka ucira u Yesu
(Matiyu 21:23-27; Luka 20:1-8)

27 A doki a gonoi a Urishelima, tyoku ɗa Yesu wạri nwalu a asuvu a Kuwa ku Kashilạ, aɗarạkpi a pige n awenishiki a Mele nạ nkoshi n pige a tuwại ara ne. 28 A wece yi, "N ucira u eni u ɗa va yansa ili i naha gbạ? Kpam ya nạkạ vu ucira u ɗa va yansa i'ya?"

29 U wushunku le, "Ma yan ɗạ tạ dem keci. I wushunku mu baci, mpa dem ma tonuko ɗạ tạ ucira u ɗa ma yansạka ili i na yi. 30 Tonuko numu: Ucira u ulyuɓugusu u Yahaya a zuba ɗa u wutại ko a asu u ama?"

31 A dansai utyoku u le a danai, "Tsu dana baci a zuba ɗa u wutại, wa dana tạ ndya i ɓishinka tsu uwushuku n eyi? 32 Kpam tsu dana baci a asu u ama ɗa u wutại, kakumạ ka na ka pana tạ upan u tsunu." A panai uwonvo u kakumạ ki, kpaci ya dem u bidya tạ Yahaya matsumate ma. 33 Aku a wushunki yi a danai, "Tsu reve wa."

Aku u tonuko le, "Mpa dem ma tonuko ɗạ ko ucira u eni u ɗa ma yansạka ili i na yi wa."

12

Agisani a azamaninga a cingi
(Matiyu 21:33-46; Luka 20:9-19)

1 Yesu gitạ le uyanka kadyanshi n agisani u danai, "Vuma roku u ɗa u yain kashina ka cinwi, u kanzai ka u gạvại kaɗạkạ ka ukpokuso ilimaci i cinwi yi. U mai kpam kunukuzuba ku uza u uwundya kashina ki. Aku u nạkại acimbi a roku haya u lazai nwalu. 2 An a'ayin a uta a yain, u suki kagbashi ka ne ka te a asu u aza a haya yi u wushika yi a asuvu ucanga u kashina vi. 3 Acimbi yi a kạnạ yi a lapai, aku a loko yi akere a de. 4 Aku u doku u sukunku le kagbashi ka roku, eyi kpam a gbasha yi a kaci, a yanka yi uwono. 5 U doki u suki kpam uza roku, eyi tani a wuna yi. Nala u sukusi ama ushani, a lapusai aza roku, aza roku tani a wunusa le. 6 U buwai n uza u te, maku ma ne ma wa ciga cika. A makorishi u suki yi, u danai, 'A ka wene tạ karingạ ka maku ma vạ!' 7 Shegai aza a haya yi a sheshei utyoku u le, 'Maku ma kagitạ ma ne ma gai pa vi. Tuwại tsu wuna ni, tsạrạ agadu yi a woko a tsunu.' 8 Aku a kạnạ yi a wunai, a varangi yi a uroto u kashina vi.

9 "Ndya uza u kashina vi wa yan? Wa tuwạ tạ u wuna aza a haya yi, u nạkạ ka aza roku. 10 I taɓa uyan kạneshi a tagarạda u Kashilạ naha wa?
'Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.
11 Manyan ma Asheku ma la vi, ara tsunu tani ili i majiyan i'ya.' " ◊

12 Azapige a aza a Yahuda yi a bolo tạ kotsu a kạnạ yi, kpaci a reve tạ a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai a ka pana tạ uwonvo u ama, adama a nala a ạsạkạ yi u lazai.

◊ **12:11** Ishp. 118:22-23.

Utsupa u utafa ara Kaisa Magono
(Matiyu 22:15-22; Luka 20:20-26)

13 An nala wurai, azapige a aza a Yahuda yi a sukunki Yesu Afarishi a
roku n ama a Hiridu a wandi yi n keci. 14 An a rawai ara ne, a tonuko yi,
“Kawenishiki, tsu reve tạ vu tsu dansa tạ ukuna u mayun, kpam ya dem unạ
u te ɗa vu bidya yi. A'ayin a ɗa dem va wenishike ukuna u Kashilạ, vu tsu
dansa tạ ukuna u mayun, vu tsu dambula n ukuna u ɗa azapige a tsu dansa
a kaci ka vunu wa. Tonuko tsu, ugan tsu tsupa Kaisa magono utafa?” 15 Tsu
tsupa ko tsu kpạɗạ utsupa?
Eyi tani an u revei wanda ɗa a ka wanda yi, u tonuko le, “Ndya i zuwai ya
kondo mu? Tuko numu ukebe u azurufa* n wene.”
16 A tuko yi. Aku u wece le, “Kulu n kala ka yai ka kạri pini a ukebe vi?”
A danai, “Ku Kaisa ka.”
17 Aku u tonuko le, “Nạkại Kaisa ili i'ya i'ạri i Kaisa; Kashilạ kpam i nạkạ yi
ili i'ya i'ạri i Kashilạ.”
A yain majiyan cika.

Keci a kaci ka u'yạngạ u ukpạ
(Matiyu 22:23-33; Luka 20:27-40)

18 Aku aza a Sadusi† (aza ɗa bawu a wushuki n u'yạngạ u ukpạ) a tuwại ara
Yesu, a wece yi, 19 “Kawenishiki, Musa koronku tsu tạ a kaci ka tsirạnạ. U da
uza u kuwạ baci u ạsạkại uka bawu mmuku, u kạnạ tạ utoku u ne u sotuku
uka vi u matsạka yi mmuku. 20 A yan tạ a'ali a roku ama a shindere, uza n
utoku u ne. Uza u kagitạ u zuwai uka, u kuwại u ạsạkạ maku wa. 21 Uza u
ire (uza ɗa u tono yi) u sotuki marạnạ mi, eyi dem u kuwại u ạsạkạ maku
wa. Nala dem n uza u tatsu. 22 Gbạ le gai uza wạ la u ạsạkại maku wa. A
makorishi uka vi dem u kuwại. 23 Kain ka u'yạngạ a ukpạ, uka u yai u ɗa wa
woko, cinda gbạ le a zuwusa yi?”
24 Yesu wushuki, “An bawu i revei Tagarạda u Kashilạ,† kpam i reve ucira
u Kashilạ wa, ɗa i zuwai i puwạin. 25 Kpaci a 'yạngạ baci a ukpạ a ka yan iyolo
wa, kpam a ka wutukpạ iyolo wa. Shegai tyoku u atsumate a zuba a ɗa a ka
woko. 26 A ukuna u u'yạngạ u akushe, i taɓa ukạneshi a tagarạda Musa a asu
u alabari a maku ma maɗanga ma ma tasa akina wa, an Kashilạ ka danai,
‘Mpa Kashilạ ka Ibirahi, Kashilạ ka Ishaku, n Kashilạ ka Yakubu?’ ◊ 27 Eyi
Kashilạ ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma. Mayun ɗa i puwạin.”

Mele ma ma lai ugbonguro
(Matiyu 22:34-40; Luka 10:25-28)

28 Aku kawenishiki ka Mele ka roku ka tuwại ka panạka le a'ạri kananamg-
bani. An u wenei Yesu wushunku le mai, aku u wece yi, “Gbạ a asuvu a mele,
ma eni ma ma lai ugbonguro?”
29 U wushunku yi, “Ma ma lai ugbonguro ma, ‘Panai, aza a Isara'ila!
Magono ma Zuba Kashilạ ka tsunu, aya koshi Magono ma Zuba. 30 Ciga
Magono ma Zuba Kashilạ ka vunu n katakasuvu ka vunu n uma u vunu gbạ.
Vu cigi yi kpam n kakiri ka vunu n ucira u vunu gbạ.’ ◊ 31 Ma ma tono yi tani
ma, ‘Ciga uza u karen u vunu tyoku ɗa va ciga kaci ka vunu.’ ◊ Mele ma roku
mạ la ma ma lai ma nala mi wa.”
32 Aku kawenishiki ka Mele ka danai, “Mayun ɗa vu, Kashilạ ka te ka, uza
roku wạ tani la wa, she eyi. ◊ 33 A cigi yi gbạ n katakasuvu, gbạ n kakiri, gbạ

---

* **12:15** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓạngạ. ◊ **12:26** Uwt. 3:6. ◊ **12:30** U.Ml. 6:4-5. ◊ **12:31** Aɗkp. 19:18. ◊ **12:32** U.Ml. 4:35.

n ucira. Kpam vu cigi uza u karen u vunu tyoku ɗa va ciga kaci ka vunu, ili i na yi i la tạ uɗarạkpa u urunukpa n ukiɗạsa a mɓạri.” ◊
34 An Yesu wenei u wushunki yi mai, u tonuko yi, “Vạ mɓạri n tsugono tsu Kashilạ wa.”
Pini nala, uza u doku kawan kpam u wece yi wa.

Keci a kaci ka maku ma Dawuda
(Matiyu 22:41-46; Luka 20:41-44)

35 An Yesu wa wenishike a Kuwa ku Kashilạ, u wecikei, “Niɗa awenishiki a Mele a ka dana Kirisiti Kawauwi maku ma Dawuda magono ma? 36 Kulu Keri ku zuwai Dawuda danai,
‘Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a vạ, dusuku a ulyaki u vạ, hal she n
taɗangu vu a zuba u atokulalu a vunu.’ ◊
37 “Dawuda n kaci ka ne u isạ baci Kawauwi Asheku, niɗa wa yansa u woko maku ma Dawuda?” Kakumạ ka panạka yi n ipeli.

Yesu toɗugboi awenishiki a Mele
(Matiyu 23:1-36; Luka 20:45-47)

38 Tyoku ɗa wa wenishike le, u danai, “Kiranai n awenishiki a Mele aza ɗa a ka ciga kutambu n aminya a pige. A tsu la tạ uciga a danạsa le a kuden n tsupige. 39 Kpam a lai n uciga a asu u ndishi u ɗa u lai tsulobo a agata a Kashilạ, n a asu u shinga a asu u abiki. 40 Shegai a tsu lyasa tạ ucanga u nrạnạ, a rongo kpam uyansa kavasu ka ugaɗi adama a ukimbusạ u a'eshi. Icun i ama a nala a ka yan le tạ mavura cika.”

Kune ku marạnạ
(Luka 21:1-4)

41 Yesu dusuki evu a asu u uzuwusa u ikebe u Kuwa ku Kashilạ, wa wundya tyoku ɗa ama a ka zuwusa ikebe a asu u uzuwusa u ikebe vi. Aza a utsạri ushani a tsungi pini ikebe ushani. 42 Aku marạnạ ma roku uza u unambi u tuwạ u zuwai irim i re i kenu.† 43 Aku u isại atoni a ne u tonuko le, “Mayun n tonuko ɗạ, marạnạ ma nala ma la tạ gbạ aza ɗa a zuwai ikebe i le a asu u uzuwusa u ikebe u nala vi. 44 Kpaci ele a asuvu a utsạri u le u ɗa a zuwusai, shegai eyi asuvu a unambi u ne u ɗa u bidyai gbạ, u zuwai ikebe i ulyaka ilikulya i ne.”

13

Kadyanshi ka uwạsạ u Kuwa ku Kashilạ
(Matiyu 24:1-2; Luka 21:5-6)

1 N uwutạ u Yesu a Kuwa ku Kashilạ, katoni ka ne ka te ka tonuko yi, “Kawenishiki, kondo ve icun i atali a nala yi! N icun i kuma ku nala ki!”
2 Yesu wushunki yi, “Vu wene kuma ku pige ku nala? Katali kạ la ka a ka ạsạkạ utaɗangi a zuba u utoku u ne bawu a wạsại ka wa.”

Kagitạ ka upana u ikyamba
(Matiyu 24:3-14; Luka 21:7-19)

3 Tyoku ɗa Yesu wạri ndishi a Masasa ma Zayitum ma ma wundyamgbana n Kuwa ku Kashilạ, Bituru n Yakubu n Yahaya n Andurawu a wece yi a ikengi,
4 “Tonuko tsu, nwere ɗa a ka yan ili i nala yi? Kpam icun i iryoci i eni i'ya a ka wene ya ciga baci i gitạ?”

◊ **12:33** Hos. 6:6. ◊ **12:36** Ishp. 110:1. † **12:42** Kondo “Irim i kenu” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓạngạ.

5 U tonuko le, “Kiranai kotsu uza roku u puwunsạ ɗạ wa. 6 Ama ushani a
ka tuwạ tạ n kala ka vạ, a dana alya Kirisiti Kawauwi, hal a puwunsạ ama
ushani. 7 I pana baci ukuna u kuvon n alabari a kuvon, kotsu asuvu a ɗe a
'yạngạ wa. U kạnạ tạ u gitạ nala, shegai makorishi ma kotsu wa. 8 Kaletsu ka
ama ka 'yạngạsạkạ tạ kaletsu ka ama roku. Tsugono kpam tsu 'yạngạsạkạ
tsugono. Iyamba ya gbạɗạ tạ a asu kau-kau, kpam a ka yan tạ kambulu.
Shegai gbạ nala vi kagitạ ka upana u ikyamba ka ve.
9 “Shegai eɗạ she i kirana. A ka kạnạ ɗạ tạ a banka a asu u Asheshi a Pige, a
bawan ɗạ a asuvu a agata a Kashilạ. A neke ɗạ akere a aza a tsugono nạ ngono
adama a kala ka vạ, an i tonuko le ukuna u vạ. 10 Shegai kahu makorishi ma
tuwạ, she a yanka aletsu a ama gbạ Kadyanshi ka Shinga ka vạ. 11 A'ayin a
ɗa baci dem a banka ɗạ a asu u afada a neke ɗạ, kotsu i dambula a ili i'ya ya
dana wa. Shegai gbạ ili i'ya baci dem a nạkạ ɗạ i'ya ya dana. Kpaci eɗa ya
dansa wa, Kulu Keri ka. 12 Vuma wa neke tạ utoku u ne a wuna yi, tata kpam
dem nala wa yanka maku ma ne. Mmuku kpam n 'yạngạsạkạ isheku i le hal
a zuwa a wuna le. 13 Ama gbạ a ka 'yuwan ɗạ tạ adama a kala ka vạ. Shegai
gbạ uza ɗa baci dem u kawunki hal ubana a makorishi, a ka wauwa yi tạ.

Upana u ikyamba u pige
(Matiyu 24:15-28; Luka 21:20-24)

14 “A'ayin a'ạ tạ a utuwạ, aɗa ya wene ili i icadī i shamgba a asu u ɗa bawu
i gain i shamgba.” (Uza ɗa wa yan kạneshi, u reve ili i'ya asu u na wa tono!)
“Aza ɗa a'ạri a uyamba u Yahuda she a bana a nsasa. 15 Uza ɗa baci dem wạri
a zuba u kukpạ ku kunu ku ne, kotsu u cipạ u uwa a kuwa u bidya ili i roku
wa. 16 Uza ɗa wạri a kashina, kotsu u gono a ilyuci u bidya kunya ku upalạka
ku ne wa. 17 Ter ɗe aka a atsumạ n aza a mmuku n shili a a'ayin a nala yi!
18 Yanyi kavasu kotsu ukuna u nala vi u gitạ n ilyushi wa. 19 A'ayin a nala yi
a ka yan tạ upana u ikyamba u pige, u ɗa bawu a taɓai uyan tun a'ayin a ɗa
Kashilạ ka yain likimba hal utuwạ ara. A ka doku a ka yan a ɗa kpam wa hal
ubana a makorishi. 20 U woko baci Magono ma Zuba ma jebei a'ayin yi wa,
uma wạ la wạri wa la wa. Shegai adama a aza ɗa a ɗangạsai vi ɗa i zuwai u
jebei a'ayin yi.
21 “A'ayin a nala yi ko ya baci tonuko ɗạ weɓelei Kawauwi ka na, ko weɓelei
aya ɗe! Kotsu i wushuku wa. 22 Kpaci awauwi a kaɓan nạ ntsumate n kaɓan
a ka tuwạ tạ a yain iryoci n ikunesavu kotsu a puwunsạ aza ɗa a ɗangạsai,
wa yan baci. 23 Kiranai, kpaci n tonuko ɗạ tạ ko ndya wa gạmpạ.

Utuwạ u Maku ma Vuma
(Matiyu 24:29-31; Luka 21:25-28)

24 “Shegai a'ayin a upana u ikyamba a nala a wura baci,
kaara ka limạnạ tạ, uwoto tani wa nạkạ katyashi wa.
25 Atala a ka rukpusạ tạ, kpam a gbạɗạ ili i pige i pige i'ya i'ạri a zuba.
26 A'ayin a nala a ɗa a ka wene Maku ma Vuma ma tuwạ a asuvu a alishi, n
ucira u pige u tsugono. 27 Aku u suku atsumate a zuba a ɓolomgbono aza ɗa
a ɗangạsai a aɓon a nishi a likimba; wata, ili i'ya i bidyai a mɓạri n likimba n
naha ubana a utyoku u zuba u niɗe.

Udani a kaci ka maɗanga ma kapopi
(Matiyu 24:32-35; Luka 21:29-33)

28 “Rotsongusi a iryoci i maɗanga ma kapopi. A'ayin a ɗa baci i wenei
atyangi a ne a limạnại, aku a gitại utopo avuku, i reve tạ an ilyushi i yain
evu. 29 Nala kpam dem a'ayin a ɗa baci dem i wenei ili i nala yi ya gitạsạ, ya

reve tạ an a'ayin a yain evu n uyan. 30 Mayun n tonuko ɗạ, ama a gogo-na a
ka kotso wa, she a shaɗangu ili i na yi gbạ. 31 Zuba n likimba wa cimbạ tạ,
shegai kadyanshi ka vạ ka cimbạ wa.

Kain ka ugono u Kawauwi
(Matiyu 24:36-44; Luka 17:26-30, 6)

32 "Shegai ukuna u kain ka nala ki ko ulapa u uwule vi, uza wạ la u revei
ka wa. Atsumate a zuba ko Maku, a reve ka wa. Tata ɗa koshi u revei ka.
33 Kiranai i rongo n afoɓi n i yanyi kavasu. Kpaci i reve a'ayin a ɗa ulapa u
uwule vi wa yan wa.
34 "Utuwạ u Maku ma Vuma wạ tạ tyoku u vuma ɗa u yain nwalu, u ạsạnkại
agbashi a ne manyan ma ya dem wa yan, aku u tonukoi uza u uwundya u
utsutsu u rongo n afoɓi. 35 Rongoi n afoɓi, kpaci i reve kain ka uza u kuwa
wa gono wa, wa fuɗa tạ u gono n kuvuli, ko a mere ma kayin, ko n kpasani,
ko n usana. 36 Kotsu u tuwạ u danda ɗạ n i lavuti wa. 37 Ili i'ya n tonuko ɗạ
kpam ma tonuko ya dem i'ya, i rongo n afoɓi."

14

A boloi ure u ɗa a ka wuna Yesu
(Matiyu 26:1-5; Luka 22:1-2; Yahaya 11:45-53)

1 A'ayin a re a ɗa a wokoi, a yain Abiki a Upasamgbana n Abiki a Ilikulya
i'ya i Nambai Yisti. Aku aɗarạkpi a pige n awenishiki a Mele a boloi ure u ɗa
a ka kạnạ Yesu usokongi kotsu a wuna. 2 A danai, "Shegai tsa kawan tsa yan
u ɗa a a'ayin a abiki a na wa, kawa ama a ka 'yạngạsạkạ tsu tạ."

A tsunki Yesu manivi ma magulạni
(Matiyu 26:6-13; Yahaya 12:1-8)

3 A'ạri pini Yesu wạri a Batani a kuwa ku Simo uza ɗa caupa wạri makutu.
Eyi pini n u lyayi ilikulya, uka roku u tuwại n majuju ma manivi. Manivi
mi ma magulạni* ma kpam mạ tạ n ikebe cika. U kukpại unạ u majuju mi,
u tsạlại manivi mi gbạ a kaci ka Yesu. 4 Ama roku a ɗa a'ạri pini a asu vi a
panai upan. A yamgbanai kadyanshi, "Ndya kalen ka koli ka manivi naha?
5 Ma rạtsa tạ a denge ma ikebe i'ya i lai i'ya uza wa yan manyan ma uwoto
kupa n u re,† aku a pecike aza a unambi." A kạnạ yi uyanka tsali n asuvu a
shen.
6 Shegai Yesu danai, "Ạsạkạ ni shiriri! Ndya i zuwai ya damgbarạsa yi? Ili
i shinga i pige i'ya u yanka mu. 7 Kain dem i'ạ tạ kaɓolo n aza a unambi, kain
ka baci dem, ya ciga ya fuɗa tạ i yanka le ili i shinga. Shegai mpa mạ kaɓolo n
ạɗạ kain dem wa. 8 Eyi gbạm u darạka tạ hal u tsunki ikyamba i vạ n manivi
kahu kaciɗạ ka vạ. 9 Mayun n tonuko ɗạ, gbạ ko nte baci a ka yan Kadyanshi
ka Shinga a likimba, she a yan kadyanshi ka ili i shinga i'ya uka u naha vi u
yain, kpam a ka rongo yi tạ uciɓusa."

Yahuza Isikariyoti u wushuki u neke Yesu
(Matiyu 26:14-16; Luka 22:3-6)

10 Yahuza Isikariyoti uza u te a asuvu Kupanamere yi, u banai a asu u
aɗarạkpi a pige kotsu u neke Yesu ara le. 11 An a panai nala a yain mazạngạ
hal a zuwamgbanai a ka nạkạ yi ikebe. Eyi tani u gitại uzama tyoku ɗa wa
yan u neke yi.

---

* **14:3** A yan tạ majuju mi n katali ka a ka isạ alabasta. Manivi mi kpam a yan tạ ma n ili i'ya a ka isạ nạrạdi. † **14:5** Akorongi a cau a cau a kagitạ a korongu tạ "ikebe i azurufa 300." Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i Uɓạngạ.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana
(Matiyu 26:17-25; Luka 22:7-14; Luka 22:21-23; Yahaya 13:21-30)

12 Kain ka kagitạ ka Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti, kain ka a cuwanạkai
ukiɗạsa mmuku ma a'ondom, kain ka Abiki a Upasamgbana ka la vi. Atoni
a ne a wece yi, “Nte va ciga tsu ba tsu foɓusuko vu a asu u ɗa va lya ilikulya i
Abiki a Upasamgbana?”
13 Aku u suki atoni a ne a re. U tonuko le, “Uwai a ilyuci, ya bana tạ i
gawunsa n vuma roku u cangai malanda ma mini, i toni yi, 14 kuwa ka baci
dem u uwai, i tonuko uzakuwa vi, kawenishiki ka danai, nte kunu ka wa
lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana n atoni a ne kạri? 15 Wa wenike ɗạ tạ
kunukuzuba ka a foɓusoi ucanga, nte ya foɓusuko tsu pini.”
16 Atoni yi a 'yạngại a uwai a ilyuci. A cinai tani tyoku ɗa u tonuko le. Aku
a foɓusoi Abiki a Upasamgbana.
17 An kuvuli ku yain, aku u tuwại kaɓolo n Kupanamere vi. 18 A'ạri ulya
ilikulya, Yesu danai, “Mayun n tonuko ɗạ, vuma u te a asuvu a ɗe wa neke
mu tạ, kpam uza ɗa tsa lya kaɓolo n eyi.”
19 A namgba tạ katsumạ cika, aku a gitạ yi uwecishe maten-maten, “Mpa
wạ?”
20 U wushunku le, “Uza u te ɗa gai a asuvu a Kupanamere, uza ɗa tsa lya
kaɓolo a kapara ka te. 21 Maku ma Vuma ma kuwạ tạ tyoku ɗa a korongi
ukuna u ne. Ter! Vuma ɗa wa neke Maku ma Vuma mi, a'ạri a matsa yi baci
wa, wạri u laka yi tạ.”

Yesu n atoni a ne a lyai ilikulya
(Matiyu 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintiya 11:23-25)

22 A'ạri pini ulya ilikulya yi, Yesu bidyai burodi u cikpai Kashilạ, aku u
jibạmgbạnạsại u ɗa. U nạkại atoni a ne u danai, “Wushai na vi ikyamba i
vạ i'ya.”
23 U bidyai mako ma mini ma cinwi u cikpai Kashilạ. U nạkạ le a soi. 24 Aku
u danai, “Naha vi mpasa n vạ n ɗa n ɗa a wotsongi a adama a ama ushani.
Kashilạ ka yan tạ manyan nạ mpasa n na mi tsạrạ u yain kazuwamgbani ka
savu n ama a ne. 25 Mayun ɗa an bawu ma doku ma so mini ma cinwi she
kain ka ma so ma savu a tsugono tsu Kashilạ.
26 An a kotsoi ulya ilikulya yi, a shipai ushipa a cikpalai Kashilạ. Pini nala,
a lazai ubana a Masasa ma Zayitum.

Bituru wa nana tạ Yesu
(Matiyu 26:31-35; Luka 22:31-34; Yahaya 13:36-38)

27 Yesu tonuko le, “Gbạ ɗe ya suma tạ i ạsạkạ mu, kpaci nala wạri ukorongi
a tagarạda u Kashilạ,
‘Ma gạlạ tạ kaliniki ki, ncon mi kpam ma wacuwa tạ.’ ◊ 28 Shegai a 'yạngạsạ
mu baci, ma lasa ɗạ tạ ubana a asuvu a Galili.”
29 Bituru tonuko yi, “Ko atoku a vạ a suma baci gbạ le, mpa ma suma wa.”
30 U danai, “Mayun n tonuko vu, n kayin ka na kahu kapen ka sala isali i
ire, va nana mu tạ vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”
31 Shegai Bituru lapulai u wushuki n ucira, “Ko wuna ɗa baci a ka wuna
mu kaɓolo n avu, ma nana an n reve vu wa.” Gbạ le dem nala a dansai.

Yesu yain kavasu a Getisimani
(Matiyu 26:36-46; Luka 22:39-46)

32 A rawai a asu u ɗa wạri nạ nɗanga n zayitum asu u ɗa a ka isạ Getisimani.
Yesu tonukoi atoni a ne, “Dusuki ve pini na hal n ba n yain kavasu.” 33 Aku

◊ **14:27** Zak. 13:7.

u bidyai Bituru n Yakubu n Yahaya. Kpam u gitạ ɗe upana ikyamba cika n kadambula ushani. 34 Aku u tonuko le, “Uma u vạ wa pana tạ ikyamba cika, yavu ma kuwạ. Rongoi na n afoɓi.”

35 An u lyai kapala kenu, aku u kuɗạngi u varai kaci a iyamba u yain kavasu, ko wa yan a takpa yi ulapa u uwule vi. 36 Aku u danai, “Tata, ili dem i uyan i'ya ara vunu. Takpa mu mako ma mɓạlạ mi. Ko n nala ukuna u vạ u ɗa a ka tono wa, she u vunu.”

37 Aku u gonoi a asu u atoni a ne yi u cina le n a lavuti. U tonukoi Bituru, “Bituru alavu a ɗa vạri? Va fuɗa va rongo n vu wundi ulapa u uwule u te wa? 38 Rongoi n afoɓi n kavasu, kotsu i tuwạ i rukpạ a asuvu a ukondo wa. Kulu ku ɗe ku ciga tạ ku yain ili i'ya i gain, shegai ikyamba i'ạ n ucira wa.”

39 Aku u doku u gonoi uyan kavasu, u rongoi utonusuko kadyanshi ka baci ki. 40 An u gonoi u doku u cina le alavu, kpaci alavu a shaɗangu le ɗe a'eshi cika, ele tani a nambai ili i'ya a ka tonuko yi.

41 An u gonoi u tatsu, u wece le, “Hal n gogo-na alavu a ɗa i buwai n i wunvugusi? U rạtsa tạ nala ulapa u uwule u yan ɗe. A neke ɗe Maku ma Vuma a akere a aza a unyushi u cingi. 42 'Yạngại tsu walai. Kaneki ka vạ ka la ka tuwạ.”

A kạnại Yesu
(Matiyu 26:47-56; Luka 22:47-53; Yahaya 18:3-12)

43 U kimbạ gbạm unạ wa, aku a wenei Yahuza uza u te a asuvu a Kupanamere yi, n kakumạ ka ama, n iburundu nạ mkpạukpạu a akere a le. Aɗarạkpi a pige n awenishiki a Mele nạ nkoshi a lya a tutsuku le. 44 Kaneki ki ka sheshike le tạ kahu a tuwạ, u danai, “Uza ɗa baci n wambatsai, aya, i kạnạ yi, i laza n eyi.”

45 N urawa u ne, u banai ara Yesu u danai, “Kawenishiki.” Aku u woɓo yi. 46 Ele tani a kạnạ yi. 47 Shegai uza u te a asuvu aza ɗa a'ạri kushani ki, u talai burundu u ne, aku u kapamgbanai kutsuvu ku kagbashi ka Magono ma Aɗarạkpi u takpamgbanai ka.

48 Yesu wece le, “Tuwạ ɗa i tuwại n iburundu nạ mkpạukpạu i kạnạ mu, yavu uza u magạlạkạ? 49 Kain dem mạ tạ kaɓolo n ạɗạ a Kuwa ku Kashilạ nạ n wenishiki, kpam i kạnạ mu wa. Shegai yan ɗa a yain nala tsạrạ a shaɗangu udani u tagarạda u Kashilạ.”

50 Pini nala, atoni a ne a sumai a ạsạkạ yi. 51 Kalobo ka roku kpam n kunya ku uwambana ku ne koshi, u tono yi. An a zạrại kotsu a kạnạ yi, 52 u ạsạnkạ le kunya ki, u sumai kataɓa.

Yesu a kapala ka Asheshi a Pige
(Matiyu 26:57-68; Luka 22:54-71; Yahaya 18:13-24)

53 Pini nala, a bankai Yesu a asu u Magono ma Aɗarạkpi. Gbạ aɗarạkpi a pige nạ nkoshi n awenishiki a Mele a ɓolomgbonoi ara ne. 54 Bituru tani wa tono yi mɓạri mɓạri, hal she a ulanga u kuwa ku Magono ma Aɗarạkpi mi. U dusuki a asuvu adạgạri a Kuwa ku Kashilạ ki, wa lyashuku akina.

55 Aɗarạkpi a pige gbạ n Asheshi a Pige a boloi unyushi a kaci ka Yesu, kotsu a wuna yi. Shegai a tsạrạ wa. 56 Ama ushani a shamkpai kadyanshi ka kaɓan a kaci ka ne, shegai unạ u le u tuwạ u te wa.

57 Aza roku kpam a 'yạngại a shamkpai kadyanshi ka kaɓan a danai, 58 “Tsu panạka yi tạ u danai wa wạsạ tạ Kuwa ku Kashilạ ka ama a mai, aku u mai ku roku a asuvu a a'ayin a tatsu. Kpam kuma ku uza ka wa.” 59 Gbạ n nala ushamkpa u kaɓan u le u tonomgbono wa.

60 Magono ma Aɗaraꞡkpi ma shamgbai a mere ma le, u wece yi, “Vaꞡ n ili i'ya va wushuku a kaci ka kadyanshi ka ama a ka tukuso a kaci ka vunu wa? Paɗa ɗa va paɗa bini?”
61 Shegai u paɗai ili i ne, u wushuku ko i te wa. Aku Magono ma Aɗaraꞡkpi ma doku ma wece yi, “Aɗa Kirisiti Maku ma Kashilaꞡ Uza u Tsupige vi?”
62 U wushuki u danai, “Mpa. Ya wene taꞡ Maku ma Vuma ndishi a ulyaki u Kashilaꞡ Uza u Ucira Gbaꞡ, kpam i wene yi utuwaꞡ a asuvu a alishi.”
63 Aku Magono ma Aɗaraꞡkpi ma karaꞡsai aminya a ne, u danai, “Iryoci i eni i'ya kpam tsa bolo? 64 I pana taꞡ gai u yankai Kashilaꞡ kadyanshi ka cingi. Ndya i wenei?”
Gbaꞡ le a wushuki, “U nusa taꞡ, a wuna yi.”
65 Aza roku gbaꞡm a laza a gitaꞡ yi ucikpusukaꞡ ataꞡtsaꞡ. A sira yi a'eshi a sugbusa yi n a tonusuki yi, “Tonuko tsu ili i'ya ya gitaꞡ. Ya sugba vu.” Adaꞡgaꞡri a Kuwa ku Kashilaꞡ tani a rongo yi uɓasaꞡsa.

Biturunanai an u revei Yesu
(Matiyu 26:69-75; Luka 22:56-62; Yahaya 18:15-27)

66 Bituru waꞡri a iyamba a ulanga u kuwa vi, kagbashi ka kaꞡri makere ka Magono ma Aɗaraꞡkpi ka tuwaꞡi. 67 An u wenei Biturua lyashuku a akina aku u vara yi a'eshi, u danai, “Avu dem kaɓolo ka vaꞡri n Yesu uza u Nazara nala vi!”
68 U nanai u danai, “Mpa n reve gbaꞡm i'ya va tono wa.” Aku u wutaꞡi a keɓile ki, kute-kute kapen ka salai.
69 An kagbashi ka kaꞡri makere mi u wene yi pini, aku u tonukoi aza ɗa a'aꞡri pini a asu vi kushani, “Eyi na dem uza u le u ɗa.” 70 Aku u doku u nanai kpam.
An a ɓaraꞡkpaꞡi kenu, aza ɗa a'aꞡri kushani a tonukoi Biturua, “Malaꞡlaꞡ maꞡ la wa, avu dem uza u te u ɗa a asuvu a le, kpaci avu uza u Galili u ɗa.”
71 Aku u kaꞡnaꞡi uyansaꞡka kaci ka ne unaꞡ n u tsinaꞡsi n u dansi, “N reve ve gbaꞡm vuma ɗa ya dansaꞡka vi wa.”
72 Kute-kute, kapen ka salai isali i ire. Aku Biturua ciɓai kadyanshi ka Yesu tonuko yi, “Kahu kapen ka sala isali i ire, va nana mu taꞡ vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.” An u ciɓai nala, aku u taꞡsaꞡi n kushen.

15

A bankai Yesu ara Bilatu
(Matiyu 27:1-2, 4; Luka 23:1-5; Yahaya 18:28-38)

1 Kain n ka wansi n kpasani ku de, aɗaraꞡkpi a pige naꞡ nkoshi n awenishiki a Mele n Asheshi a Pige gbaꞡ a sheshei, aku a sirai Yesu a lazai n eyi ubana ara Bilatu gomuna. 2 An a rawai, Bilatu wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”
U wushunki yi u danai, “Nala waꞡri tyoku ɗa vu danai vi.”
3 Aɗaraꞡkpi a pige a lyai kapala n utonusuko Bilatu ukuna u Yesu. 4 U doku u wece yi, “Vaꞡ n ili i uwushuku wa, vu pana gbaꞡm ili i'ya ama a na a'aꞡri utono a kaci ka vunu?”
5 Shegai Yesu doku u dana ili wa. Bilatu wenei nala, hal u yain majiyan.

A kiɗaꞡgai Yesu ugana u ukpaꞡ
(Matiyu 27:15-26; Luka 23:13-25; Yahaya 18:39-19:16)

6 Kayen dem a a'ayin a Abiki a Upasamgbana, Bilatu cuwanaꞡka taꞡ u aꞡsaꞡnkaꞡ le vuma u te u ɗa ama a foloi u aꞡsaꞡnkaꞡ le a asuvu ama ɗa a ukai a kuwa ku a'ali. 7 Vuma roku ɗa pini uza u kala Baraba. Waꞡ taꞡ usiri adama a u'yaꞡngaꞡsaꞡsaꞡ atakasuvu a ama kaɓolo n atoku a ne aza ɗa a wunai ama, a kain

ka a 'yaŋgasai atakasuvu a ama. 8 Ama a banai ara Bilatu a folo yi u yanka le
ili i'ya u cuwanakai.
9 U wushunku le u danai, “Gogo-na ciga ɗa ya ciga n asanka ɗa magono ma
aza a Yahuda mi?” 10 Kpaci u reve ta adama a malyon a ɗa aɗaraakpi a pige a
bankai Yesu ara ne.
11 Aɗaraakpi a pige a matsai ama a dana a wutumkpa le Baraba. 12 Aku
Bilatu danai, “Ndya ma yan n uza ɗa ya isa magono ma aza a Yahuda mi?”
13 Ama a worukpoi a danai, “A wandamgbana yi.”
14 U wece le, “Adama a iyen, ili i cingi i eni i'ya u yain?”
Shegai ama yi a lapulai a worukpoi, a danai, “A wandamgbana yi.”
15 An Bilatu wa ciga ama a pana kayanyan ka ne, aku u wutumkpa le
Baraba. U zuwai a bawain Yesu, aku u naka le a ba a wandamgbana yi.

Asoje a yankai Yesu majari
(Matiyu 27:27-31; Yahaya 19:2-3)

16 Asoje a banai n Yesu a asuvu a keɓile ku tsugono, aku a ɓolomgbonoi
gba kakuma ka asoje. 17 A ukunka yi aminya a ngono a mini ma galura. Aku
a yain funi u awana, a zuwuka yi u ɗa a kaci. 18 A gita yi idyani, “Uzapige,
uzapige, magono ma aza a Yahuda.” 19 A rongo yi ukuɗusa a kaci n kalangu,
n a cikpusuki yi atatsa. Aku a kuɗangi a da a ka naka yi tsupige. 20 An a kotso
yi uyanka majari, a mondo yi aminya a ngono yi. A uka yi aminya a ne. Pini
nala, a wutukpa yi a kateshe, kotsu a wandamgbana yi.

A wandamgbanai Yesu
(Matiyu 27:32-44; Luka 23:26-43; Yahaya 19:17-27)

21 Vuma roku ɗa pini uza u kala Simo uza u Sirani, tata u Alizanda n
Rafu, u wutai a une wa wura. Asoje a shamkpa yi a matsa yi u canga
mawandamgbani ma Yesu. 22 A bankai Yesu a asu u ɗa a ka isa Golugota;†
(wata, Asu u Mako ma Kaci). 23 A naka yi mini ma cinwi kaɓolo n agumaa ɗa
a ka isa mar, shegai u 'yuwain ma uso.
24 Aku a wandamgbana yi. A pecishei aminya a ne utyoku u le. A varangi
uruta, tsara a wene ili i'ya ya dem wa tsara. 25 N ulapa uwule u kuci u usana
u ɗa a wandamgbana yi.
26 Uza ɗa baci a wandamgbanai, a tsu korongu ta unyushi u ne zuba n kaci
ka ne. Ili i'ya a koronki Yesu i'ya na: MAGONO MA AZA A YAHUDA. 27 A
wandamgbanai kpam dem aza a magalaka ama a re. Uza u te a ulyaki u
ne, uza u te tani a ugula. [28 Nala a shaɗangi udani u ɗa u danai, “A kece
yi a asuvu a aza a unyushi.”]* 29 Aza ɗa a ka wurusa, a rongo yi uyansaka
kadyanshi ka gbani, n a gbaɗi a'aci a le. “Mhm! Avu uza ɗa vu da va wasa
Kuwa ku Kashila, aku vu mai ka a asuvu a'ayin a tatsu. 30 Cipa wawa! Vu
wauwa kaci ka vunu.”
31 Nala tani kpam dem aɗaraakpi a pige n awenishiki a Mele a rongo yi
uyanka majari. A danai, “U wauwai aza roku, shegai u fuɗa u wauwa kaci
ka ne wa. 32 Kawauwi ka na ki, magono ma aza a Isara'ila, u cipa pini a
mawandamgbani mi tsu wene wawa tsara tsu pityanangu n eyi.”
Hal n aza a magalaka a ɗa a wandamgbanai kaɓolo n eyi dem a yanka yi
kadyanshi ka gbani.

Ukpa u Yesu
(Matiyu 27:45-56; Luka 23:44-49; Yahaya 19:28-30)

* **15:28** Akorongi a cau ushani aza ɗa a pura a tagaraɗa u Marku a kalatsa ta makpandaɗa ma 28.

33 N kaara a kaci, aku uyamba vi gbạ u likpạmgbạnại n karimbi hal ubana
ulapa uwule u tatsu. 34 N ulapa uwule u tatsu vi, Yesu salai, “Eloyi, Eloyi, lama
sabakạtani.” (Wata, “Kashilạ ka vạ, Kashilạ ka vạ, ndya i zuwai vu varangu
mu?”)
35 An ama ɗa a'ạri pini kushani a panai nala, a danai, “Panai, wa isạ Iliya.”
36 Aku vuma u te u sumai u ba u reki kashaku n mini ma kalam, u sapai ka a
kalangu, u sakunki yi kotsu u soi. Aku u danai, “Ạsạkại tsu wene ko Iliya wa
tuwạ u cipukạ yi.”
37 Yesu salai cika, aku u uma u ne u wutại.
38 Kute-kute kunya ka a bạrạkpại a asuvu a Kuwa ku Kashilạ ki ku
pecemgbenei kure. Ili i'ya i kạnại a zuba hal ubana a iyamba. 39 An katigi ka
ka shamgbai ka wundya Yesu, u wenei tyoku ɗa u kuwại. U danai, “Mayun
vuma u naha vi, Maku ma Kashilạ ma.”
40 Aka a roku a ɗa pini a shamgbai a ka yan akạlu a mɓạri. A asuvu a le alya
Meri Magadaliya, n Solomi, n Meri (mma u Yakubu u kenu n Isuhu). 41 Alya
a tono yi, tun a Galili n a yanki yi manyan. N aka a ɗa a tuwại kaɓolo n eyi a
Urishelima alya dem pini.

Kaciɗạ ka Yesu
(Matiyu 27:57-61; Luka 23:50-56; Yahaya 19:38-42)

42 Gbạ ukuna u na vi u gitạ tạ a Kain ka Afoɓi; wata, kain ka wansa baci
aku Ashibi. An kuvuli ka yan, 43 aku Isuhu u Arimatiya u gbamai asuvu u
banai ara Bilatu, u folo yi u nạkạ yi ikyamba i Yesu u ciɗạngu. (Isuhu vuma
ɗa uza ɗa a ka pana n eyi a asuvu a Asheshi a Pige yi, uza ɗa wa vana utuwạ u
tsugono tsu Kashilạ tsu rawa.) 44 Bilatu yan tạ majiyan an u panai a da Yesu
kuwạ ɗe. U isại katigi ka ka wundya Yesu vi. Aku u wece yi ko u ɓạrạkpạ ɗe
n ukpạ. 45 An katigi ki ka tonuko yi u kuwạ ɗe, aku u nạkại Isuhu ikyamba
yi. 46 Pini nala, u ba u tsilai kunya, aku u kạtạlại pini ikyamba yi, u ba u ukai
i'ya a kasaun ka a saɗarai a katali. An u kotsoi, aku u gindalạkpai katali ka
pige u kimbại utsutsu u kasaun vi. 47 Meri Magadaliya n Meri mma u Isuhu
a wene tạ a asu u ɗa a ciɗạngi ikyamba i Yesu yi.

16

Uꞌyạngạ u Yesu a ukpạ
(Matiyu 28:1-8; Luka 24:1-12; Yahaya 20:1-10)

1 An Ashibi a wurai, Meri Magadaliya, n Meri mma u Yakubu, n Solomi a
tsilai ucanga u magulạni, kotsu a ba a tsunku ikyamba i Yesu. 2-3 N kpasani ku
kain ka kagitạ ka a a'ayin a shindere a kạnại ure. Ele a nwalu a ka yawunsa
uza ɗa wa ba u gindalạkpuka le katali ka a kimbugại utsutsu u kasaun vi.
Kaara n ka ɓạtsi ele n a rawi pini a utsutsu u kasaun vi. 4 A weɓelei na a
wenei katali ki a gindalạkpa ka ɗe, ka la a ikengi ka pige ka tani. 5 An a uwai
a wenei kalobo ka roku n aminya a eri ndishi a ulyaki, aku uwonvo u kạnạ
le.
6 Pini nala, kalobo ki ka tonuko le, “Panai uwonvo wa. N reve tạ Yesu uza
u Nazara, uza ɗa a wandamgbanai vi aya ya bolo. Weɓelei asu u ɗa a'ạri a
zuwai ikyamba i ne ɗa na, wạ kpam pini wa, u ꞌyạngạ ɗe. 7 Walai i ba i tonuko
Bituru n atoni a ne a ɗa a buwai, i tonuko le wa lasa ɗạ tạ ubana a uyamba u
Galili. Nte ya ba i wene yi ɗe tyoku ɗa u tonuko ɗạ a'ayin a ɗa wạri n ạɗạ.”
8 Aku a wutại a wuranai n ilyaɗi ikyamba n i jeyi, kpam alya la ulạpạni a
dana uza ukuna wa adama a uwonvo.

Meri Magadaliya wenei Yesu

9 [N kpasani ku kain ka kagitạ ka a'ayin a shindere ka Yesu 'yạngại. Vuma ɗa u gitạ yi uwene, Meri Magadaliya ɗa, uka ɗa u wutukpại ityoni i cingi i shindere ara ne. 10 U ba u tonukoi atoni a Yesu, u cina le atsumạ unamgbi n a sạyi. 11 Shegai an u tonuko le Yesu 'yạngạ ɗe, hal gbạm u wene yi tạ, a 'yuwain uwushuku.

Yesu wenikei kaci ka a asu u atoni a re
(Luka 24:13-35)

12 Yesu yansạkai tyoku u roku, aku u ạsạkại atoni a ne ama a re aza ɗa a ka bana a ilyuci a wene yi. 13 Aku a gonoi a ba a tonukoi atoku a le. Atoku yi a 'yuwain uwushuku n ili a danai.

Yesu ạsạkại kupa n uza u te vi a wene yi
(Matiyu 28:16-20; Luka 24:36-49; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)

14 Pini nala, u ạsạkại atoni a ne kupa n uza u te vi a wene yi, a'ayin a ɗa a ka lya ilikulya. Aku u ɓongo le adama a ugbama u asuvu a le n ukpạɗạ u uwushuku n ili i'ya ama ɗa a wene yi a tonuko le.

15 Aku u tonuko le, “Walai i bana a asuvu a likimba i yanka ama Kadyanshi ka Shinga ka vạ. 16 Gbạ uza ɗa baci dem u wushuki n kadyanshi ki hal a lyuɓugi yi, a ka wauwa yi tạ. Kpam uza ɗa baci u 'yuwain ka, a ka varangu yi tạ. 17 Iryoci i na ya tono tạ aza ɗa a wushuki: asuvu a kala ka vạ a ka wutukpạ tạ ityoni i cingi a asuvu a ama. A ka yan tạ dem kadyanshi n aletsu a roku. 18 A ka bidya tạ a'ali n akere a le, kpam a ka yanka le ili wa. Uza u so baci tsukonu, tsa tsa yan yi ili wa ko kenu. Kpam a ka sawa tạ aza a mɓạlạ a tạnạsạ le.”

A cangai Yesu ubana a zuba
(Luka 24:50-53; Asuki 1:9-11)

19 An Yesu kotso le uyanka kadyanshi, aku a canga yi ubana a zuba. U ba u dusuki a kukere ku ulyaki ku Kashilạ. 20 Atoni a ne tani a lazai, a rongoi uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashilạ, ko nte wa a asuvu a likimba. Asheku n a ɓạngạ le asu u ɗa u ạsạkạ le a ka yansa ikunesavu n i weniki kadyanshi ki mayun ɗa.]

Kadyanshi ka Shinga ka Luka

Ukukpą u kadyanshi

Luka, uza ɗa u korongi tagarąda u na vi, kanąki ka agumą ka kahu u woko katoni ka Yesu. Adama a nala, u korongu tą n kakiri kpam u nąką tą ikuna i maci a kaci ka Yesu. Aya kpam dem u korongi Tagarąda u Asuki. Itagarąda i nala yi i walamgbana tą tsąrą i dansa alabari a Yesu n atoni a ne.

A tagarąda u na vi iwenishike i'ya pini i pige: Uwenishike u pige u kagitą u ɗa uciga u Kashilą a asu u ya dem. Uwenishike u pige u ire u ɗa Yesu tuwą tą a likimba u woko Kawauwi ka ama gbą. Luka korongu tą iwenishike i roku i'ya ama roku bawu a korongusi. Iryoci i te i'ya alabari a uza u Samariya u shinga. Luka wenike tą kpam kavasu ką tą n kalen ara Yesu. U korongu tą idani i Yesu an u vasai. U wenike tą kpam tyoku ɗa Kulu Keri ku yain manyan a asuvu a ama a a'ayin a ɗa Yesu wąri pini naha a likimba. Adama a ɗa wąri kanąki ka agumą, a yinsą yi a a'ayin a ukpą a Kawauwi wa hal dem n u'yąngą u ne a ukpą. U tonuko tsu Yesu takuma tą kadan a'ayin a ɗa u 'yąngąi a ukpą. Nala u wenike tą an mayun ɗa Kashilą ka 'yąngąsąi Yesu a ukpą.

Tagarąda u na u nąką tą Atoni a gogo-na iryoci i shinga i'ya a ka tono, iryoci i Yesu tyoku ɗa u rongoi n ama. U wenike tą tyoku ɗa tsa ɓąngą aza a unambi, n tyoku ɗa tsa yan kavasu. Kpam dem u zuwa tą upityanangu u tsunu u gbama kpaci Luka wushuku tą n eyi u wene tą gbą ili i'ya Yesu yansai, kpam u wenike tsu tą an Yesu 'yąngąi a ukpą.

Ili i'ya i'ąri a tagarąda u na vi

Ili i'ya i zuwai Luka korongi tagarąda u na vi (1:1-4)
Ilimaci i Yahaya kalyuɓugi n Yesu (1:5–2:52)
Akani a Yahaya kalyuɓugi (3:1-20)
Ulyuɓugu n ukondo u Yesu (3:21–4:13)
Manyan ma Yesu a Galili (4:14–9:50)
Yesu bansai a Galili ubana a Urishelima (9:51–19:27)
Ukąnąn ukpą u Yesu (19:28–23:56)
Yesu wą tą n uma (24:1-12)
Yesu wenikei kaci ka ne n tyoku ɗa kpam a canga yi ubana a zuba (24:13-53)

Ikorongi i alabari a Yesu

1 Uzapige Tiyofilu: Ama ushani a bidya tą a korongu ukuna u ɗa u gitąi a
mere ma tsunu. 2 Ama yi a korongu tą dere tyoku u aza ɗa a yain ukuna vi a
a'eshi a le, alya ayain a manyan ma udani mi, kpam a tonuko tsu. 3 Adama
a nala, an u wokoi mpa n kaci ka vą n vecei ukuna vi a kagitą ben, n wenei
u lobono tą n koronku vu ukuna vi tyoku ɗa u tonomgbonoi. 4 Tsąrą vu reve
ukuna u ɗa a wenishike vu vi mayun ɗa u gitąi.

Ilimaci i Yahaya

5 A'ayin a Hiridu† Magono ma Yahuda, a yan tą kaɗarąkpi† ka roku, uza u
kala Zakariya, uza ɗa wąri a kaɓon ka kaɓolo ka aɗarąkpi ka Abija. Uka u ne
Alisabatu uza u kagali ka Haruna† kaɗarąkpi ka. 6 Ama a re le a ka wala tą
dere a a'eshi a Kashilą, kpam a ka kirana n udani u Kashilą. 7 Shegai a'ąri n
maku wa, kpaci Alisabatu madari ma, kpam gbą le a kutsa ɗe.

8 Kain ka kaɓon ka aɗaraakpi ka Zakariya kari a manyan a Kuwa ku Kashila,* wari a uyan tsuɗarakpi a kapala ka Kashila. 9 Uruta u rukpai a kaci ka ne tyoku u agadu a aɗarakpi, u woko uza ɗa wa uwa a asuvu a Asu u Uwulukpi, u runukpa ili i magulani. 10 An a'ayin a urunukpa a ili i magulani† a yain, kakuma ka ama ka ka lya kayala kari a ulanga a uyan kavasu.

11 Aku katsumate ka zuba ka Kashila ka wenikei kaci ka ne ara Zakariya a ulyaki u asuɗarakpa u ili i magulani vi. 12 An u wenei nala, u giruwai, uwonvo u kana yi cika. 13 Aku katsumate ki ka tonuko yi, “Zakariya, pana uwonvo wa, kpaci a pana ɗe kavasu ka vunu. Uka u vunu Alisabatu wa matsaka vu ta maku ma vali. Vu neke yi kala Yahaya. 14 Wa woko ta ili i ipeli n i kayanyan ara vunu. Ama ushani a ka pele ta adama a ilimaci i ne. 15 Kpaci wa woko ta uzapige a kapala ka Magono ma Zuba. Wa tuwa u soi mini ma cinwi ko ili i'ya ya zuwa umaka wa. Kpam a ka shaɗangu yi ta n Kulu Keri, eyi pini a katsuma ka mma u ne. 16 Wa gonuko ta aza a Isara'ila ushani a asu u Magono ma Zuba Kashila ka le. 17 Kpam wa lasa ta Asheku, n kulu n ucira tyoku u Iliya. U yiralakpa atakasuvu a asheku ubana a asu u mmuku n le, n uyawunsa u aryagbaji uwoko tyoku u uyawunsa u ama a maci. U foɓuso atakasuvu a ama adama a utuwa u Asheku.”

18 Zakariya wece yi, “Niɗa ma wushuku n ukuna u na vi? Mpa na n yan ɗe makoshi, kpam uka u va dem u yan ɗe mamici.”

19 Katsumate ki ka wushunku yi, “Mpa Jibura'ilu, uza ɗa wari kushani a kapala ka Kashila. Suku ɗa a suku mu n tuwa n danasa vu, kpam n tonuko vu ukuna u shinga u na vi. 20 Gogo-na, adama a ukpaɗa u upityanangu u vunu, va woko ta kabebe. Va doku kpam va dana ukuna wa, she a'ayin a ɗa a shaɗangi ukuna u na vi, a kain ka a zuwai u ɗa. Kpam nala wa woko.”

21 Ama a'ari a ulanga a uvana Zakariya, a'ari uyan majiyan ma ili i'ya i zuwai u ɓarakpai a asuvu a Asu u Uwulukpi vi. 22 An u wutai, u fuɗa u dana ukuna wa. Ama a revei u wene ta pini kuwene. U rongo le u wenishike iryoci n u raɗagbusi akere.

23 An a'ayin a manyan a ne a shaɗangi, u lazai u gonoi a kuwa. 24 An a'ayin a nala a wurai, Alisabatu uka u ne u yain katsuma, u kanai uronguso a kuwa bawu u wutai hal uwoto u tawun. 25 U danai, “Weɓelei ili i'ya Magono ma Zuba ma yanka mu. A a'ayin a ɗa a yan yi, ɗa u takpa mu uwono a a'eshi a ama.”

A danai ukuna u ilimaci i Yesu

26 A uwoto u teli u katsuma ka Alisabatu, Kashila ka suki katsumate ka zuba ka ne Jibura'ilu a Nazara, ilyuci i'ya i'ari a uyamba u Galili. 27 U bana a asu u makere ma roku ma bawu ma revei vali. Uza ɗa vuma roku uza u kala Isuhu, uza u kagali ka Dawuda magono, u kenei tsumana. Kala ka makere mi ka Meri. 28 Katsumate ka banai ara ne, u danai, “A danasa vu Meri, macigi ma Kashila. Magono ma Zuba ma ta n avu.”

29 Shegai Meri dambula ta cika, wa yawunsa icun i idyani i eni i'ya nala. 30 Katsumate ka tonuko yi, “Pana uwonvo wa, Meri, kpaci Kashila ka bidya ta ka zuwuka vu una u shinga. 31 Va yan ta katsuma, vu matsa maku ma vali, kpam vu neke yi kala Yesu. 32 Wa woko ta uzapige. A isa yi kpam Maku ma Kashila ka Zuba. Magono ma Zuba Kashila wa naka yi ta tsugono tsu akaya a ne Dawuda. 33 Wa lya ta tsugono tsu kagali ka Yakubu hal ubana. Tsugono tsu ne tani tsa ta pini hal ubana bawu utyoku.”

34 Meri wece yi, “Niɗa ukuna u na wa gita, an u wokoi mpa n reve vali wa?”

---

* **1:8** Kondo kulu ku Kuwa ku Kashila a makukpi ma XX.

35 Katsumate ka wushunku yi, “Kulu Keri ka cipạ tạ ara vunu, ucira u
Kashilạ ka Zuba wa palạsa vu tạ. Adama a nala uza u uwulukpi u ɗa va matsa
vi, a ka isạ yi tạ Maku ma Kashilạ. 36 Alisabatu dem, kumaci ku vunu wạ tạ
n katsumạ n tsumici tsu ne! Uwoto u teli u ɗa yi pa vi. Eyi uza ɗa a danai
madari ma. 37 Ili i'ạ la i'ya Kashilạ ka kpạɗạ uyan wa.”
38 Meri danai, “Mpa kagbashi ka Magono ma Zuba ka. U woko mu tyoku
ɗa vu danai.” Aku katsumate ki ka lazai ka ạsạkạ yi.

Meri ba u kondoi Alisabatu

39 A'ayin a nala yi, Meri yain maloko u foɓusoi u banai a uyamba u Yahuda,
a ilyuci i roku, a kaɓon ka nsasa. 40 U uwai a kuwa ku Zakariya u danạsai
Alisabatu. 41 An u panai idyani i ne, aku maku ma mạri a katsumạ ka ne ma
gbạɗại n ucira. Pini nala, a shaɗangi Alisabatu n Kulu Keri. 42 U 'yạngạsại
kalạgạtsu ka ne n ucira, u danai, “Avu uza u unạ u shinga u ɗa a asuvu a aka
gbạ. Maku ma kpam va matsa vi, uza u unạ u shinga u ɗa. 43 Niɗa ukuna
u shinga u na u tsạrạ mu, hal anuku a Asheku a vạ u tuwại ara vạ? 44 An n
panai kalạgạtsu ka idyani i vunu, aku maku ma mạri a katsumạ ka vạ ma
gbạɗại n ucira adama a ipeli. 45 Uza u unạ u shinga u ɗa vạri Meri, avu uza
ɗa vu wushuki n ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko vu ya shaɗangu.”

Ushipa u Meri

46 Aku Meri danai, “Katakasuvu ka vạ ka nạkạ tạ Magono ma Zuba tsupige.
47 N Kashilạ Kawauwi ka vạ ka uma u vạ wạri a ipeli. 48 Kpaci u weɓelei
uvakunku u kaci u kagbashi ka ne. U ɗa na gbạ ama a ka tuwạ a ka isạ
mu uza u unạ u shinga. 49 Kpaci Uza u Ucira Gbạ u yanka mu tạ ili i pige.
Uwulukpi u ɗa kala ka ne kạri. 50 Upasamgbanạsa u ɗa upana u iyali u ne
u tsu pasamgbanạsa a agali a ɗa a ka pana uwonvo u Kashilạ ubana. 51 U
yain manyan ma pige n akere a ne, u wacinsai aza a arạɗi n uyawunsa u
atakasuvu a le. 52 U takpai ngono a tsugono tsu le, aku u nạkại aza ɗa a
vakunki kaci ka le tsupige. 53 U cuwạtạngi aza a kambulu n ili i shinga, aza a
utsạri tani u tutsuku le akere a de. 54 U ɓạngại kagbashi ka ne Isara'ila, kpaci
wa ciɓusa tạ n asuvayali a ne. 55 Tyoku ɗa u zuwamgbanai wa pana iyali i
isheku i tsunu, Ibirahi n kagali ka ne ubana.”
56 Meri dusuki n Alisabatu evu n uwoto u tatsu, aku u gonoi a kuwa.

Ilimaci i Yahaya Kalyuɓugi

57 An a'ayin a ilimaci a Alisabatu a yain, u matsai maku ma vali. 58 Aza a
karen n amaci a ne, a panai tyoku ɗa Magono ma Zuba ma panai iyali i ne,
hal a ɓạngạ yi ipeli.
59 Kain ka kullạ, a tuwại kotsu a kiɗa maku mi kacombi.† A'ạri a ka ciga a
neke yi kala ka asheku a ne Zakariya. 60 Shegai mma u ne u danai, “Nala wa,
kala ka ne ka Yahaya.”
61 Aku a danai, “Iyen! A kumaci ku vunu uza roku wạ la n kala ka nala wa.”
62 A yankai asheku a ne kadyanshi n kukere u tonuko le kala ka wa ciga a
isạ maku mi. 63 U zamai a tuko yi kagbagala ka ikorongi, aku u korongi, “Kala
ka ne ka Yahaya.” Gbạ le a yain majiyan. 64 Kute-kute, unạ u ne u kukpại,
kaletsu ka ne kpam ka tatsukpai. Aku u gitại kadyanshi u rongoi ucikpala
Kashilạ. 65 Uwonvo u kạnại aza a karen yi gbạ. A rongoi utambura kadyanshi
ka ukuna vi gbạ a kaɓon ka nsasa ka uyamba u Yahuda. 66 Gbạ aza ɗa a panai
ukuna vi a kạnại u ɗa a atakasuvu a le, a ka tono, “Ndya maku ma na ma tuwạ
ma woko?” Kpaci ucira u Magono ma Zuba mạ tạ n eyi.

Ushipa u Zakariya

67 Aku a shaɗangi asheku a ne Zakariya n Kulu Keri, u yain kadyanshi ka
ukuna u Kashilạ, u da, 68 “A cikpala Magono ma Zuba, Kashilạ ka Isara'ila,
kpaci u tuwạ tạ a asu u ama a ne u wutukpạ le. 69 U 'yạngạsạkạ tsu Kawauwi
ka ucira, a asuvu a kagali ka kagbashi ka ne Dawuda. 70 (Tyoku ɗa caupa
u danai a unạ u ntsumate n ne n ɗa a wulukpei.) 71 U wauwa tsu a akere a
atokulalu a tsunu, hal gbạ n aza ɗa a 'yuwan tsu. 72 Tsạrạ u wenike asuvayali
a ne a asu u nkoshi n cau n tsunu. U ciɓa kpam kazuwamgbani ka uwulukpi
ka ne. 73 Kazuwamgbani ka u tsinạkai asheku a tsunu Ibirahi ka la vi.
74 Kpaci u wauwa tsu tạ a asu u atokulalu a tsunu, tsu gbashika yi bawu
upana uwonvo. 75 Tsu gbashika yi n uwulukpi n ukuna u maci a kapala ka
ne, gbạ a'ayin a tsunu. 76 Avu kpam maku ma vạ, a ka isạ vu tạ matsumate
ma Kashilạ Uza u Ucira Gbạ, kpaci va lasa tạ Asheku, tsạrạ vu foɓusuko yi
ure. 77 Vu tonuko ama a ne ukuna u iwauwi i utsạrạ ucimbusạ u unyushi u
le. 78 Adama a asuvayali a maci a Kashilạ ka tsunu, a zuba ɗa katyashi ka
kpasani ka wutạ tsu. 79 Tsạrạ u wakana aza ɗa a'ạri ndishi a karimbi, n aza
ɗa a ka tuwạ a kuwạ. U toni n ạtsu a ure u ndishi n shinga.”

80 Aku maku ma gbonguroi a ikyamba n kulu cika. U dusuki a kakamba
hal kain ka u wenikei kaci ka ne a asu u Isara'ila.

2

Ilimaci i Yesu
(Matiyu 1:18-25)

1 A'ayin a nala, Kaisa Agusta magono ma pige ma Roma, u zuwai a keci
gbạ ama ɗa a'ạri a uyamba† vi. 2 (Makeci ma a gitại uyan ma la vi, a'ayin a
tsugono tsu Kiriniyu uza u karatsu ka pige u Suriya.) 3 Ya dem gonoi a ilyuci
i ne tsạrạ a korongu yi.

4 Isuhu dem 'yạngại a ilyuci i Nazara, a uyamba u Galili, u banai a uyamba
u Yahuda. U banai a ilyuci i Dawuda i'ya a ka isạ Batalami, kpaci eyi uza u
kagali ka Dawuda ɗa. 5 Tsạrạ a korongu yi n Meri kamana ka ne, uza ɗa kpam
wạri n katsumạ. 6 Ele pini ɗe, a'ayin a ilimaci a Meri a yain. 7 Aku u matsai
maku ma vali ma kapala ma ne, u palạsa yi n kunya, aku u vakunku yi a asu
u uneshe kuzuwate ilikulya. Kpaci a tsạrạ kunu ku amoci pini a kuwa ki wa.

Aliniki n atsumate a zuba

8 N kayin ka nala ki, aliniki a roku a ɗa pini a uroto u ilyuci vi, a ka wundya
ishiga i nlala n le. 9 Aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei
kaci ka ne ara le. Aku tsupige tsu Magono ma Zuba tsu kyawan le n katyashi,
hal uwonvo u kạnạ le. 10 Shegai katsumate ki ka tonuko le, “Panai uwonvo
wa, ukuna u shinga u ipeli u ɗa n tuko ɗạ, u ɗa wa woko u ama gbạ. 11 Ara na
a matsạka ɗạ tạ Kawauwi a Batalami, ilyuci i Dawuda, aya Kirisiti Asheku.
12 Iryoci i'ya ya wene i'ya na: Ya cina tạ a vakunki maku a asu u uneshe
kuzuwate ilikulya, upalạsi n kunya.”

13 Kute-kute, kaɓolo ka aza a kuvon a zuba a ɓolomgbonoi n katsumate ki,
a ka cikpala Kashilạ n a dansi, 14 “Unạkạ u tsupige ubana a asu u Kashilạ u
shamgba tạ a asuvu a zuba a asu u ɗa u lai tsupige. A likimba tani ndishi n
shinga n shamgba tạ a asu u ama ɗa wa pana kayanyan ka le cika.”

15 An atsumate yi a gonoi a zuba, aliniki yi a tonukoi kaci ka le, “Tsu banai
a Batalami tsu wene ili i'ya Magono ma Zuba ma tonuko tsu i gitại vi.”

16 A banai n maloko, a ba a cinai Isuhu, n Meri, n maku mi dem nvain a asu
u uneshe kuzuwate ilikulya. 17 Aku aliniki a tonukoi ya dem ili i'ya i gitại n

i'ya katsumate ka zuba ka tonuko le a kaci ka maku ma na mi. 18 Gbą ama ɗa a panai ukuna u na vi, a rongoi uyan majiyan ma ukuna u ɗa aliniki yi a tonuko le. 19 Shegai Meri kąnąi ukuna vi n kabini a katsumą ka ne, aku u rongoi u ciɓusa u ɗa. 20 Aliniki yi a gonoi, a rongoi unąką Kashilą tsupige n a cikpali yi, adama a ili i'ya katsumate ki ka tonuko le. Kpam n adama a ɗa a wenei maku mi tyoku ɗa katsumate ki ka tonuko le.

A bankai Yesu a Kuwa ku Kashilą

21 An kain ka kullą ka kyawain, kain ka a ka kiɗa yi kacombi, a neke yi kala Yesu. Kala ka katsumate ka zuba ka nąką yi, kahu a yain katsumą ka ne.

22 An a'ayin a uwulukpe a le a yain, tyoku ɗa u wąri a Mele ma Musa, a matsa baci maku. Aku Isuhu n Meri a bankai Yesu a Urishelima, a nąką yi a asu u Magono ma Zuba. 23 (Tyoku ɗa wąri ukorongi, Mele ma Kashilą ma danai, “Maku ma uka u gitąi u matsa kalobo ka baci, u kąnątą a nąką yi a asu u Magono ma Zuba.”) 24 A yain uɗarąkpa tyoku ɗa Mele ma Kashilą ma danai, “A'aɗya a re ko tani mmuku ma ntambara n re.” ◊

25 Vuma roku u ɗa pini a Urishelima a ka isą Saminu, vuma u maci kpam uza ɗa wa gbashika Kashilą. Wą tą n Kulu Keri, kpam u ɓąrąkpąi wa vana utuwą u Kirisiti Kawauwi u tuwą u wauwa aza a Isara'ila. 26 Kulu Keri ku wenike yi wa kuwą wa, she a'ayin a ɗa u wenei Kirisiti u Magono ma Zuba. 27 Kain ki, Kulu Keri ku zuwai u uwai a Kuwa ku Kashilą. Meri n Isuhu a tuwąi, kotsu a nąką Yesu a asu u Magono ma Zuba, tyoku ɗa Mele ma da a yain. 28 Aku Saminu woɓo yi, u cikpai Kashilą, u danai, 29 “Gogo-na, Ashekapige, she vu ąsąką kagbashi ka vunu ka laza bawu ukuna u roku, tyoku ɗa vu danai. 30 Kpaci n wene ɗe iwauwi i vunu 31 i'ya vu foɓusoi a kapala ka ama gbą. 32 Aya katyashi ka ka wenike Awulawa† ure u vunu, aya kpam tsupige tsu ama a vunu Isara'ila.”

33 Tata ną mma u ne a yain majiyan a ili i'ya a danai a kaci ka ne. 34 Aku Saminu zuwuka le uną u shinga. Aku u tonukoi mma u ne vi, “Vu wene maku ma na mi? Aya a zuwai u woko ure u urukpą u aza roku n u u'yąngą u aza roku ushani a asuvu a Isara'ila. Kpam Kashilą ka suku yi tą u woko iryoci, shegai aza roku a ka 'yuwan yi tą. 35 Kotsu a wutukpą uyawunsa u atakasuvu ushani a kateshe. Avu tani burundu wa ɓatsamgbana tą katakasuvu ka vunu.”

36 Matsumate ma mąri uka, uza u kala Hanatu, wą tą dem pini a Kuwa ku Kashilą ki, ukere u Fanuyila u ɗa, uza u kagali ka Ashiru. Marąnąma, kpam u kutsa tą cika. Iyolo i ayen a shindere a ɗa u yain n vali u ne an u bidya yi n tsikere. 37 Gbą ayen a ne hal n a ɗa a tsirąnątsu ne dem a ɗa yi amanganishi n a nishi.* U ąsąką Kuwa ku Kashilą wa, shegai ulya kayala kaara n kayin, n u yanyi kakuli n kavasu. 38 Tyoku ɗa Saminu wąri a kadyanshi n Isuhu n Meri, eyi dem u tuwąi evu n ele, u cikpai Kashilą. U kąnąi kadyanshi ka maku mi a kapala ka ama ɗa a ka vana uwutukpą u Urishelima.

39 An a kotsoi gbą ili i'ya Mele ma Kashilą ma danai, a gonoi a ilyuci i Nazara u uyamba u Galili. 40 Nte maku mi ma gbonguroi u tukoi ucira pini. A shaɗangu yi n ugboji u ɗa u wurai a'ayin a ne. Kpam Kashilą ka zuwuka yi uną u shinga.

Yesu uwai a Kuwa ku Kashilą

41 Kayen dem, isheku i Yesu i tsu bana tą a Urishelima a'ayin a Abiki a Upasamgbana. 42 An u yain ayen kupa n a re, a banai Abiki yi tyoku ɗa a

◊ **2:24** Aɗkp. 12:6-8; Uwt. 13:2-12. * **2:37** Kalen ka roku ka: ayen amanganishi n a nishi a ɗa a wurai, an vali u ne u kuwąi.

cuwanạkai. 43 An a kotsoi Abiki yi, isheku i ne i kạnại ure u ugono. Yesu
shamgbai a Urishelima, bawu a revei. 44 A yain nwalu ma ulivạ, a ka wundya
ko wạ pini a asuvu a kaɓolo ki, shegai a wene yi wa. Aku a kạnạ yi uzama a
asu a amaci† n aje a le.
45 An a kpạɗạ yi uwene, a gonoi a Urishelima ubolo u ne. 46 An a'ayin a tatsu
a wurai, a cina yi ndishi a asuvu a Kuwa ku Kashilạ a mere ma awenishiki.
Wa panạka le n u yansi le keci. 47 Gbạ ama ɗa a panạka yi a yain majiyan n
ureve u ne, n tyoku ɗa wa wushukusu. 48 An isheku i ne i wene yi, a yain
majiyan, aku mma u ne danai, “Maku ma vạ, ndya i zuwai vu yanka tsu
naha? Mpa n asheku a vunu tsạri vu uzama n katsumạ unamgbi.”
49 Aku u wece le, “Ndya i zuwai ya zama mu? I reve u kạnại n rongo a asu
u Tata u vạ wa?” 50 Shegai a reve ili i'ya u tonuko le wa.
51 Aku u gonoi a Nazara kaɓolo n ele, u rongo le unạkạ tsupige. Mma u
ne tani u kạnại ukuna u nala vi a katakasuvu ka ne. 52 Yesu gbonguroi a
ikyamba n kakiri, kpam Kashilạ n ama ɗa a reve yi a ciga yi.

3

Kuɓari ku Yahaya Kalyuɓugi
(Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Yahaya 1:19-28)

1 A kayen ka kupa n u tawun ka tsugono tsu Kaisa Tibariya magono ma pige
ma Roma, a yan tạ ngono n nishi aza ɗa a lyai tsugono tsu iyamba i Isara'ila
a kere ka ne, alya: Bontu Bilatu wạri gomuna u Yahuda, Hiridu Antiba wạri
magono ma Galili, vangu u ne Filibu wạri magono ma Ituriya n Tarakunita,
Lisaniya wạri magono ma Abiliya. 2 A'ayin a Hanana n Kayafa ngono m
aɗarạkpi, kadyanshi ka Kashilạ ka tuwại ara Yahaya maku ma Zakariya a
kakamba. 3 U banai gbạ a iyamba i'ya i'ạri uɓongu u Agạtạ u Urudu n u yanyi
kuɓari: ama a kpatala ubana a asu u Kashilạ a ạsạkạ tsicingi tsu le, aku a
lyuɓugu le tsạrạ u wenike an a cimbusukạ le. 4 Tyoku ɗa wạri ukorongi a
Tagarạda u Ishaya matsumate a ukuna u Yahaya Kalyuɓugi: “Kalạgạtsu ka
uza roku ka salạsa a kakamba, ‘Lapulukai Asheku Kawauwi ure, i shamkpa
u ɗa mai tsạrạ u wala. 5 A ka shaɗangu tạ gbạ arạrạ, kpam a betelikpe gbạ
nsasa n agạlạlạ. A shamkpa ire i'ya i kotolusoi, aku a gbandala i'ya i'ạri n
aɗạkạ. 6 Kpam ama gbạ a ka wene tạ iwauwi i Kashilạ.’ ” ◊
7 Yahaya tonukoi kakumạ ka ama ka ka tuwusạ tsạrạ u lyuɓugusu le vi,
“Eɗạ a'eku! Ya ɓarana ɗạ i suma unamgbukatsumạ u Kashilạ u ɗa wa tuwạ?
8 Yanyi ili i'ya ya wenike ukpatala u ɗe. Kotsu i bidya a asuvu a atakasuvu
a ɗe Ibirahi ɗa asheku a ɗe wa, nala wa ɓạngạ ɗạ wa. N tonuko ɗạ, Kashilạ
ka fuɗa tạ ka 'yạngạsạkạ Ibirahi mmuku a asuvu a atali a na yi. 9 N gogo-na
naha a taɗangu ɗe kagovu a ami a nɗanga. Maɗanga ma baci dem ma kpạɗại
u nạkạ ilimaci i maci, a ka kapa tạ ma, a varangu a asuvu a akina.”
10 Kakumạ ka ama ka wece yi, “Ndya wạ tsa yan gogo-na?”
11 U wushuki, “Uza u ntogo n re, u peci n uza ɗa bawu wạri n ma. Uza u
ilikulya kpam dem u yain nala.”
12 Awushi a utafa a roku a tuwại tsạrạ a lyuɓugu le, a wece yi, “Kawenishiki,
ndya tsa yan?”
13 U tonuko le, “Kotsu i pasạka a ili i'ya a da i wushi wa.”
14 Aku asoje a roku a wece yi, “Ạtsu tani, ndya tsa yan?”
U tonuko le, “Kotsu i wusa uza ikebe wa. Ko i dana uza u nusa tạ, kpam u
nusa wa. I kawunku gai n katsupi ka ɗe.”

◊ **3:6** Isha. 40:3-5.

15 Ama gbạ a'ạri a ka vana tạ utuwạ u Kirisiti Kawauwi, aku a'ạri a
uyawunsa a atakasuvu a le, ko Yahaya ɗa Kawauwi ki. 16 Yahaya wushunku
le gbạ, u danai, “Mpa gai n mini ma ma lyuɓugusu ɗạ, shegai uza ɗa u la mu
wa tuwạ tạ. Uza ɗa mpa n rạtsa n surukpa isirikatsu i akpata i a'ene a ne wa.
Aya wa lyuɓugu ɗạ n Kulu Keri n akina. 17 Kasasu ka uwelimkpe ka ne kạ
tạ a kukere ku ne, wa wujumạ tạ asu u ulapa ilya vi, aku u cirạngu ilya yi u
tsungu i'ya a mapon. Shegai wa runukpa tạ kopo ki n akina† a ɗa bawu a ka
cimbạ.” 18 N icun i kuɓari ku na ki ushani, ka Yahaya yankai ama Kadyanshi
ka Shinga ka Kashilạ.
19 Shegai Yahaya ɓaranai Hiridu Antiba magono a kaci ka Hiridiya, uka u
vangu u ne u ɗa u zuwai, n ukuna u cingi u roku u ɗa u yain. 20 Adama a nala
u gbagiryai Yahaya a kuwa ku a'ali, u dokunki kaci ka ne unyushi u cingi u
na vi.

A lyuɓugi Yesu
(Matiyu 3:13-17; Marku 1:9-11)

21 An a lyuɓugusi ama gbạ, a lyuɓugi dem Yesu. Tyoku ɗa Yesu wạri a
kavasu, zuba u kukpại. 22 Pini nala, Kulu Keri ku cipại ara ne yavu kaɗya.
A panai kalạgạtsu ka wutại a zuba, ka danai, “Aɗa Maku ma vạ ma ma ciga.
Ma pana tạ kayanyan n avu cika.”

Nkoshi n cau n Yesu
(Matiyu 1:1-17)

23 A'ayin a ɗa Yesu gitại manyan ma ne, wạ tạ n ayen evu n kamankupa.
Tyoku ɗa kpam ama a bidyai Yesu maku ma Isuhu ma.
Isuhu maku ma Heli ma.
24 Heli maku ma Matat ma.
Matat maku ma Levi ma.
Levi maku ma Malạki ma.
Malạki maku ma Yana ma.
Yana maku Isuhu ma.
25 Isuhu maku ma Matiya ma.
Matiya maku ma Emos ma.
Emos maku ma Nahum ma.
Nahum maku ma Hasạli ma.
Hasạli maku ma Najaya ma.
26 Najaya maku ma Ma'ata ma.
Ma'ata maku ma Matiya ma.
Matiya maku ma Shimeya ma.
Shimeya maku ma Isuhu ma.
Isuhu maku ma Yahuda ma.
27 Yahuda maku ma Yowana ma.
Yowana maku ma Risa ma.
Risa maku ma Zerubabe ma.
Zerubabe maku ma Shayalạtiya ma.
Shayalạtiya maku ma Niri ma.
28 Niri maku ma Malạki ma.
Malạki maku ma Adi ma.
Adi maku ma Kosuma ma.
Kosuma maku ma Alumadama ma.
Alumadama maku ma Iri ma.
29 Iri maku ma Yosi ma.
Yosi maku ma Eliyaza ma.
Eliyaza maku ma Yorima ma.

Yorima maku ma Matat ma.
Matat maku ma Levi ma.
30 Levi maku ma Saminu ma.
Saminu maku ma Yahuza ma.
Yahuza maku ma Isuhu ma.
Isuhu maku ma Yunam ma.
Yunam maku ma Eliyakim ma.
31 Eliyakim maku ma Malaya ma.
Malaya maku ma Mainana ma.
Mainana maku ma Matata ma.
Matata maku ma Natan ma.
Natan maku ma Dawuda ma.
32 Dawuda maku ma Yese ma.
Yese maku ma Ubida ma.
Ubida maku ma Boza ma.
Boza maku ma Salumuna ma.
Salumuna maku ma Nashon ma.
33 Nashon maku ma Aminadabu ma.
Aminadabu maku ma Aram ma.
Aram maku ma Hesuruna ma.
Hesuruna maku ma Farisa ma.
Farisa maku ma Yahuza ma.
34 Yahuza maku ma Yakubu ma.
Yakubu maku ma Ishaku ma.
Ishaku maku ma Ibirahi ma.
Ibirahi maku ma Tera ma.
Tera maku ma Naho ma.
35 Naho maku ma Seru ma.
Seru maku ma Reyu ma.
Reyu maku ma Fele ma.
Fele maku ma Eba ma.
Eba maku ma Shela ma.
36 Shela maku ma Kenan ma.
Kenan maku ma Afakạsha ma.
Afakạsha maku ma Shem ma.
Shem maku ma Nuhu ma.
Nuhu maku ma Lame ma.
37 Lame maku ma Metusela ma.
Metusela maku ma Anuhu ma.
Anuhu maku ma Jare ma.
Jare maku ma Mahalalel ma.
Mahalalel maku ma Kenan ma.
38 Kenan maku ma Enos ma.
Enos maku ma Shitu ma.
Shitu maku ma Adạmu† ma.
Adạmu kpam uza ɗa u wutại a asu u Kashilạ ɗa.

4

Ukondo u Yesu
(Matiyu 4:1-11; Marku 1:12-13)

1 Pini nala, Yesu ạsạkại Agạtạ a Urudu ushaɗangi n Kulu Keri, aku Kulu Keri ku tonoi n eyi ubana a kakamba. 2 U yan tạ a'ayin a amangare, Kalạpạnsi kạri yi ukonduso. A asuvu a a'ayin a nala yi u lya ko ili wa, an a'ayin yi a kotsoi, aku u panai kambulu.

3 Pini nala, Kalapansi ka tonuko yi, “Avu Maku ma Kashila ma baci, yanka
katali ka na kadyanshi ka gono burodi.”
4 Yesu wushunku yi, “Ukorongi u ɗa wari a Tagarada u Kashila, ‘N burodi
ɗa koshi vuma wa yan uma wa.’ ” ◊
5 Kalapansi ki ka banka yi a zuba a asu u roku, u wenishike yi gba tsugono
tsu likimba, kahu a yain a'eshi rapu. 6 U tonukoi Yesu, “Ma naka vu ta gba
tsupige n ucira u le, kpaci mpa a nakai. Ma ta n ucira u ɗa ma naka uza ɗa
ma ciga. 7 Va lyaka mu baci kayala, ya woko ta i vunu gba.”
8 Yesu wushunku yi, “Ukorongi u ɗa wari a Tagarada u Kashila, ‘Lyaka
Magono ma Zuba Kashila ka vunu kayala, aya koshi va gbashika.’ ” ◊
9 Aku Kalapansi ka banka yi a Urishelima, u zuwa yi u shamgbai a zuba
u Kuwa ku Kashila ku ugaɗi bilibili. U tonuko yi, “Avu Maku ma Kashila
ma baci, raɗugu a utuwa a iyamba. 10 Kpaci ukorongi u ɗa wari a Tagarada
u Kashila, ‘Wa yanka ta atsumate a zuba a ne kadyanshi adama a vunu, a
kirana n avu. 11 Kpam a ka keɓe vu ta a akere a le, adama a ɗa va gbasha
kune a katali.’* ”
12 Yesu wushunku yi, “A korongu ta dem, ‘Va kondo Magono ma Zuba
Kashila ka vunu wa.’ ◊ ”
13 An Kalapansi ka kotsoi ukonduso u ne gba, aku u asaka yi ve.

Yesu gitai manyan a Galili
(Matiyu 4:12-17; Marku 1:14-15)

14 Pini nala, Yesu gonoi a uyamba u Galili, ucira u Kulu Keri wa ta kaɓolo
n eyi. Ukuna u ne u kyawain gba a uyamba vi. 15 U rongoi a uwenishike a
agata a Kashila a le, gba ama n a naki yi tsupige.

A 'yuwain Yesu a Nazara
(Matiyu 13:53-58; Marku 6:1-6)

16 An Yesu tuwai a Nazara (asu u ɗa a wo yi), aku u uwai a kagata ka
Kashila kain ka Ashibi, tyoku ɗa u cuwanakai. U 'yangai kushani, kotsu u
yain kaneshi. 17 A naka yi tagarada u Ishaya matsumate, u barakpai tagarada
vi, u cinai a asu u ɗa a korongi: 18 “Kulu ku Magono ma Zuba ka ta kaɓolo na
mpa, u ɗangasa mu n yanka aza a unambi Kadyanshi ka Shinga ka Kashila. U
suku mu n tuwa n yain kadyanshi ka utatsukpa a asu u aza ɗa a sirai, n kukpa
a'eshi a arumba, n wauwa aza ɗa a 'yanki, 19 n yain kadyanshi ka kayen ka
Magono ma Zuba ma yan ili i shinga.” ◊
20 U katalai tagarada vi u gonukoi a asu u uza u manyan, aku u dusuki tsara
u wenishike. Gba aza ɗa a'ari pini a kagata ka Kashila ki a gita yi akalu. 21 Aku
u gita le utonusuko, “Ara, udani naha u shaɗangu ɗe a atsuvu a ɗe.”
22 Gba le a cikpala yi, a yain majiyan ma kadyanshi ka shinga ka u yain,
hal a danai, “Eyi na maku ma Isuhu ma wa?”
23 U tonuko le, “Ya yanka mu ta tsizagaɗi tsu na tsi, ‘Kanaki ka agumа,
tanasa kaci ka vunu.’ Wata, ‘Gba ikunesavu i'ya tsu panai vu yansai a
Kafarnahum, yan i'ya dem pini na a ilyuci i vunu.’ 24 Mayun ɗa n tonuko
ɗa, matsumate ma la ma a wushuki n eyi a ilyuci i ne wa.
25 “Shegai mayun n tonuko ɗa, a'ayin a Iliya, nrana n ɗa pini ushani a
Isara'ila. A'ayin a ɗa a shamkpai mini ma zuba hal ayen a tatsu n uwoto u teli,

◊ **4:4** U.Ml. 8:3. ◊ **4:8** U.Ml. 6:13. * **4:11** Wanda ɗa Kalapansi ka ciga ka wanda Yesu a asu u na vi. Ishipa 91:11-12 u danai Kashila ka suku ta atsumate a zuba a ne a keɓe vu kotsu vu taɗatsa wa. Nala wa zuwa a kana vu wa, vu yan baci utengeshi vu raɗugi asu u bilibili. ◊ **4:12** U.Ml. 6:16. ◊ **4:19** Isha. 61:1-2.

a'ayin a ɗa kambulu ka pige ka kimbại gbạ uyamba vi. 26 Gbạ n nala, a suku
Iliya a asu ko uza a asuvu a le wa, she a asu u marạnạ ma mạri a Zarafatu
a uyamba u Sida. ◊ 27 A'ayin a Elisha† matsumate, a yan tạ nkutu ushani a
uyamba u Isara'ila. Uza wạ tani la uza ɗa a tạnạsại wa, she Na'aman† koshi,
vuma u uyamba u Suriya." ◊

28 Ama ɗa a'ạri pini a kagata ka Kashilạ ki a panai upan, an a panai nala vi.
29 Aku a 'yạngại a wutukpạ yi a uroto u ilyuci. A banka yi a zuba u masasa ma
mạri evu n ilyuci yi, kotsu a varangu yi a iyamba. 30 Shegai u wurai a mere
ma le, u yain nwalu n ne.

Yesu wutukpại ityoni i cingi
(Matiyu 7:28-29; Marku 1:21-28)

31 Pini nala, Yesu banai a Kafarnahum, ilyuci i roku a uyamba u Galili, wạri
le a uwenishike kain ka Ashibi. 32 A yain majiyan n uwenishike u ne, kpaci
kadyanshi ka ne n ucira u ɗa kạri.

33 A kagata ka Kashilạ ki tani, uza u ityoni i cingi u ɗa pini. Aku u 'yạngạsại
kalạgạtsu ka ne n ucira, u salai, 34 "Wayai! Ndya i birika vu n ạtsu, Yesu uza
u Nazara? Tuwạ ɗa vu tuwại vu wuna tsu? N reve tạ uza ɗa vạri. Uza u
uwulukpi u nala vi u ɗa u Kashilạ."

35 Aku Yesu ɓarana yi, u da, "Paɗa bini! Pecemgbene n eyi!" Aku ityoni i
cingi yi i varangu yi a iyamba a mere ma le, i pecemgbenei n eyi. U yanka yi
tani ukuna u cingi wa.

36 A yain majiyan gbạ le, a ka dansa utyoku u le, "Icun i kadyanshi i eni i'ya
na vi? Ka na n ucira n tsupige, hal u tsu ɓarana ityoni i cingi, aku a wutạ?"
37 Ukuna u ne tani u tamburai ko nte wa a uyamba vi.

Yesu tạnạsại koku u Bituru
(Matiyu 8:14-17; Marku 1:29-34)

38 Aku Yesu ạsạkại kagata ka Kashilạ ki, u uwai a kuwa ku Bituru. Mma u
uka u Bituru tani wạ tạ n usuɗugbi u ikyamba, aku a folo yi u tạnạsạ yi. 39 U
shamgbai evu n kaci ka ne, u ɓaranai maɓạlạ mi, aku ma ạsạkạ yi. Kute-kute,
u 'yạngại u gitạ le uyanka manyan.

40 An kaara ka rukpại, gbạ aza ɗa a'ạri n aza a mɓạlạ icun kau-kau, a
tuwusukạ le a asu u ne. Aku u taɗangusuku le akere a a'aci a le, u tạnạsạ
le. 41 Ityoni i cingi kpam i wutại a asu u ama ushani, a'ạri iyoroli n a dansi,
"Avu Maku ma Kashilạ ma!"

Shegai u ɓarana le, u ɓishinka le kadyanshi, kpaci a reve tạ eyi Kirisiti
Kawauwi ɗa.

Yesu yain kuɓari a Galili
(Marku 1:35-39)

42 An kain ka wansai, Yesu wutại u banai a asu u ɗa bawu uza wạri pini.
Aku kakumạ ka ama kạri yi uzama, a banai a asu u ɗa wạri. Uciga u le u ɗa
a shamkpa yi, kotsu u ạsạkạ le wa. 43 Shegai u tonuko le, "U kạnạ tạ n yain
kadyanshi ka tsugono tsu Kashilạ a ilyuci i'ya i buwai, kpaci adama a nala
a ɗa a suku mu." 44 Aku u lyai kapala n u yanyi kuɓari a agata a Kashilạ a
uyamba u Yahuda.†

◊ **4:26** 1 Ngo. 17:1-16. ◊ **4:27** 2 Ngo. 5:1-14. † **4:44** Akorongi a cau a roku aza ɗa a purại a tagarạda u Luka a korongu tạ "Galili."

5

Yesu isại atoni a kagitạ
(Matiyu 4:18-22; Marku 1:16-20)

1 Kain ka te, Yesu wạri kushani a ikengi i Kushivạ ku Galili,* kakumạ ka
ama ka gbaɓaryangu yi, a'ạri upana kadyanshi ka Kashilạ. 2 U wenei a'atsu
a re a ɗa akạni a adan a ạsạkại ikengi i kushivạ yi. A'ạri uɓacangusu ibililị i
le. 3 Aku u ba u uwai a asuvu a kpatsu ku Simo. An u uwai a asuvu, u tonukoi
Simo jebe u vingạ kpatsu ki kenu u ạsạkạ ikengi i kushivạ yi. Aku u dusuki u
kạnại uwenishike ama, eyi pini a asuvu a kpatsu ki.
4 An u kotsoi kadyanshi, u tonukoi Simo, "Uka kpatsu ki a asu u ɗa wạri n
kaɗạkạ, kotsu i vutạlạ ibililị i ɗe i kạnạ adan."
5 Simo wushunku yi, "Uzakuwa, nte kain ka wansa tsu pini na tsạri uyan
manyan, kpam ko i te tsu kạnạ wa. Shegai an u wokoi vu danai nala, ma
vutạlạ tạ ibililị yi."
6 An a yain nala, a kạnại adan ushani, hal ibililị i le i kạnại ukiɗạsa. 7 Adama
a nala, a isại atoku a le a ɗa a'ạri a kpatsu ku ire ki a tuwạ a ɓạngạ le. A tuwại a
shaɗangusi a'atsu yi a re gbạ n adan, hal a'atsu yi a yain yavu a ka shumbugu.
8 Pini nala, an Simo uza ɗa a ka isạ Bituru wenei nala, u kuɗạngi a kapala
ka Yesu, u danai, "Asheku, bạtsạ pini dan nạ mpa, kpaci mpa uza u unyushi
u cingi u ɗa." 9 Ili i'ya i zuwai tani, eyi n atoku a ne a yan tạ majiyan, an a
kạnại adan nala. 10 Nala tani kpam dem Yakubu n Yahaya, mmuku n Zabidi,
atoku a manyan a Simo.
Yesu tonukoi Simo, "Pana uwonvo wa. Ili i'ya i bidyai gogo-na naha ubana
a kapala, ma gonuko vu tạ uza ɗa wa tukuso ama." 11 A wutukpại a'atsu a le
a kagiɗa, aku a ạsạkại gbạ ili i'ya a'ạri n i'ya, a tono yi.

Yesu tạnạsại makutu
(Matiyu 8:1-4; Marku 1:40-45)

12 Kain ka te, Yesu wạri a ilyuci i roku a uyamba u nala vi, aku vuma roku,
uza u mɓạlạ n tsukutu, u tuwại ara ne. An u wenei Yesu, u kuɗạngi a kapala
ka ne, u folo yi u da, "Asheku, vu wushuku baci, vạ tạ n ucira u ɗa va tạnạsạ
mu."
13 Yesu bạrạkpại kukere, u sawa yi, u da, "N wushuku tạ, tạnạ." Kute-kute,
tsukutu tsi tsu ạsạkạ yi.
14 U ronoi vuma vi atsuvu, u da, "Kotsu vu tonuko uza wa, shegai wala vu
ba vu wenike kaci ka vunu a asu u kaɗarạkpi. Kpam vu nạkạ kune tyoku ɗa
Musa danai a yain, adama a ɗa vu tạnại, tsạrạ ama a reve n u ɗa." ◊
15 Shegai gbạ n nala, kadyanshi ka Yesu kạri a utambura, hal kakumạ ka
ama ushani ka tuwusại ka panạka yi, tsạrạ a tạnạsạ mɓạlạ n le. 16 Shegai u
tsu bana tạ a asu u ɗa bawu ama a'ạri, n u yanyi kavasu.

Yesu tạnạsại kawunu
(Matiyu 9:1-8; Marku 2:1-12)

17 Kain ka te, an Yesu wạri a uwenishike, Afarishi n awenishiki a Mele a
roku a'ạ tạ pini ndishi. Aza ɗa a wutại gbạ a ilyuci i uyamba u Galili n aza a
Yahuda n Urishelima. Kpam ucira u Magono ma Zuba u utạnạsạ u mɓạlạ wạ
tạ n eyi. 18 Ama roku a tuwại n kawunu, a canga yi a kajiba. A ka ciga a uka
yi a kunu, tsạrạ a zuwa yi a kapala ka Yesu. 19 An a kpạɗại utsạrạ ure u ɗa a
ka uka yi, adama a kakumạ ka ama, a yuwại a zuba u kukpạ. A ɗapai kukpạ
ki, aku a zuralạkpai vuma vi a mere ma kakumạ ki, pini a kapala ka Yesu.

---

* **5:1** N Tsiheline, a korongu tạ "Kushivạ ku Janisara" a tsu isạ tạ dem ka "Kushivạ ku Galili." ◊ **5:14** Aɗkp. 14:1-32.

20 An Yesu wenei upityanangu u le, u da, “Uza u vạ, a cimbusukạ vu ɗe
unyushi u cingi u vunu.”
21 Aku awenishiki a Mele n Afarishi yi a gitại uyawunsa a atakasuvu a le,
“Ucun u vuma u eni u ɗa na n uyansạka Kashilạ kadyanshi ka cingi naha? Ya
wa fuɗa u cimbusạ unyushi u cingi? She Kashilạ koshi.”
22 Shegai an Yesu revei tyoku ɗa a ka yawunsa, u wece le, “Ndya i zuwai
ya yawunsa naha a atakasuvu a ɗe? 23 Ndya i lai shana u ɗa a ka dana, ‘A
cimbusạ ɗe unyushi u cingi u vunu,’ ko, ‘'Yạngạ vu wala’? 24 Kondoi na, kotsu
i reve an mpa Maku ma Vuma mạri n ucira u ɗa ma cimbusạ unyushi u cingi
a likimba.” U tonukoi kawunu ki, “N tonuko vu, 'yạngạ vu bidya kajiba ka
vunu vu wala a kuwa.” 25 Kute-kute a kapala ka le, u 'yạngại u bidyai kajiba
ka ne. U lazai a kuwa n u cikpali Kashilạ. 26 A yain majiyan cika, gbạ kakumạ
ki ka rongoi ucikpalạsa Kashilạ, uwonvo kpam u kạnạ le, a danai, “Ara tsu
wene tạ ukuna u savu.”

U'isạ u Levi
(Matiyu 9:9-13; Marku 2:13-17)

27 An nala u wurai, aku Yesu wutại. Pini nala, u wenei kawushi ka utafa
ka roku uza u kala Levi. U cina yi ndishi a kakinda ka uwusha u utafa ka ne.
Aku u tonuko yi, “Tono mu.” 28 U ạsạkại ko ndya wa, u 'yạngại u tono yi.
29 Levi foɓusuko yi abiki a pige a kuwa ku ne. Kpam awushi a utafa a roku
a ɗa dem pini ushani n ama roku a ka lya kaɓolo n ele. 30 Aku Afarishi n
awenishiki a Mele a ka yanka atoni a ne tsali, a danai, “Ndya i zuwai ya lya
kaɓolo n awushi a utafa n aza a unyushi u cingi?”
31 Yesu wushunku le, “Aza ɗa a'ạri n alafiya a ka ciga uza u agumạ wa, she
aza a mɓạlạ. 32 N tuwạ adama a ɗa ma isạ aza a maci wa, shegai adama a aza
a unyushi u cingi, tsạrạ a kpatala.”

Keci a kaci ka kakuli
(Matiyu 9:14-17; Marku 2:18-22)

33 A tonukoi Yesu, “Atoni a Yahaya a tsu yansa tạ kakuli n kavasu, nala dem
atoni a Afarishi, shegai ndya i zuwai atoni a vunu a ka lya n a soyi?”
34 U wece le, “Amoci a asu u abiki a iyolo a tsu yan kakuli, a ka yan baci
abiki kaɓolo n valisavu vi? 35 A'ayin a'ạ tạ a utuwạ a ɗa a ka bidya valisavu
vi a mere ma le, a'ayin a nala a ɗa a ka yan kakuli.”
36 U tonuko le kpam agisani a na yi, u danai, “Uza wa kara kakashi a kunya
ku savu, aku u paɗara ka a kunya ku cau wa. U yan baci nala, wa nangasa tạ
ku savu ki. Kpam kakashi ka savu ka a paɗarai a kunya ku cau ki ka rotso ka
wa.
37 “Vuma wa tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka cau
wa. U yan baci nala, ma tạsạ tạ kadele ki ma wotsongu. Kadele ki tani ka
namgba. 38 Shegai a tsungu mini ma cinwi ma savu a kadele ka ukpan ka
savu. 39 Kpam uza wạ la wa so mini ma cinwi ma cau, aku u dana wa ciga
ma savu wa. Kpaci wa dana tạ, ‘Ma cau mi ma la tạ ma savu mi tsulobo.’ ”

6

Yesu ɗa Asheku a kain ka Ashibi
(Matiyu 12:1-8; Marku 2:23-28)

1 Kain ka te n kain ka Ashibi, Yesu wa wura ashina a ilya kaɓolo n atoni
a ne, pini nala, atoni yi a gitại ukoɗuso aratu a ilya n a yuruwi n a takumi.
2 Afarishi a roku a danai, “Ndya i zuwai ya yan ili i'ya i nangasai mele ma
Ashibi?”

3 Yesu wushunku le, “Eɗą kotsu i yan kąneshi u ili i'ya Dawuda yain, a'ayin
a ɗa u panai kambulu, eyi n aje a nwalu a ne wa? 4 An u uwai a Kuwa ku
Kashilą, u bidyai iburodi i uwulukpi u takumai. Ili i'ya aɗarąkpi a ɗa koshi
a wushunki a takuma. Kpam u nąkąi aje nwalu n ne i roku.” ◊ 5 Pini nala, u
tonuko le, “Maku ma Vuma ma Asheku a kain ka Ashibi.”

Uza ɗa ili i soi kukere
(Matiyu 12:9-14; Marku 3:1-6)

6 Kain ka Ashibi ka roku, Yesu uwai a kagata ka Kashilą wąri a uwenishike.
Pini a asuvu yi, uza roku u ɗa pini uza ɗa ili i soi kukere ku ulyaki ku ne. 7 Aku
awenishiki a Mele n Afarishi a ka putsą yi ko wa tąnąsą yi n kain ka Ashibi
ki, kotsu a tsąrą unyushi u ɗa a ka ba a sapula yi. 8 Eyi tani u revei uyawunsa
u le, aku u tonukoi vuma vi, “'Yąngą vu shamgba a mere.” Aku u 'yąngąi u
shamgbai.
9 U tonuko le, “Ma wece ɗą, ndya i'ąri dere kain ka Ashibi? A yain ili i
shinga, ko a yain i cingi? A wauwa uma, ko a wuna u ɗa?”
10 Aku u lingana le gbą le, u tonukoi vuma vi, “Bąrąkpą kukere ku vunu.” U
bąrąkpąi kukere ki, aku ku tąnąi. 11 A panai upan cika, a gitąi usheshe tyoku
ɗa a ka yan n Yesu.

Yesu ɗangąsai atoni kupa n ama a re
(Matiyu 10:1-4; Marku 3:13-19)

12 A'ayin a nala yi, Yesu wutąi u yuwąi masasa tsąrą u yain kavasu. U
rongoi uyan kavasu ubana a asu u Kashilą hal kain ka wansai. 13 An kain
ka wansai, u isąi atoni a ne, aku u ɗangąsai kupa n ama a re a asuvu a le,
u isą le asuki. 14 Alya Simo (uza ɗa u isąi Bituru) n utoku u ne Andurawu n
Yakubu, n Yahaya, n Filibu, n Batalamawu. 15 U ɗangąsa tą dem Matiyu, n
Toma n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza ɗa a ka isą Ziloti. 16 U ɗangąsai
kpam Yahuza maku ma Yakubu, n Yahuza Isikariyoti uza ɗa u tuwąi u neke
yi.

Yesu yanka tą ama ushani manyan
(Matiyu 4:23-25)

17 Aku u gidąląi kaɓolo n ele, u shamgbai a asu u ɗa wąri kateshe. Kakumą
ka atoni a ne, n kakumą ka ama ushani a tuwąi a panąka yi, tsąrą a tąnąsą
le. A wutusąi a uyamba u Yahuda n Urishelima, n aza ɗa a'ąri a Taya n Sida
u uną u kushivą. 18 N aza ɗa ityoni i cingi ya yan mavura dem, a tąnąsą le.
19 Gbą ama yi a ka ciga a sawusa yi, kpaci ucira wa wutusą tą a asuvu a ne, u
tąnąsą le gbą le.

Uną u shinga n u cingi
(Matiyu 5:1-12)

20 Aku Yesu gadĩgbai kaci ka ne, u weɓelei atoni a ne, u danai: “Eɗą aza a
uną u shinga a ɗa, eɗą aza a unambi, kpaci tsugono tsu Kashilą tsu ɗe tsa.
21 Eɗą aza a uną u shinga a ɗa, eɗą aza ɗa ya yan kambulu gogo-na, kpaci a
ka cuwątąngu ɗą tą. Eɗą aza a uną u shinga a ɗa, eɗą aza ɗa ya są gogo-na,
kpaci ya dosuso tą. 22 Eɗą aza a uną u shinga ɗa, a'ayin a ɗa ama a 'yuwan ɗą,
a wutukpą ɗą a asuvu a le, a wisha ɗą, a panai icaɗĩ i ɗe adama a vą Maku ma
Vuma.
23 “Pelei a kain ki, i raɗugusu n maząngą, kpaci katsupi ka malen ma
manyan ma ɗe ką tą ushani a zuba. Nala dem akaya a le a yankai ntsumate.

◊ **6:4** 1 Sam. 21:6.

24 “Shegai ter ɗe eɗạ aza a utsạri, kpaci i wusha ɗe upana u kayanyan u ɗe.
25 Ter ɗe, eɗạ aza ɗa i'ạri n ucuwi gogo-na, kpaci ya tuwạ tạ i yain kambulu.
Ter ɗe, eɗạ aza ɗa ya dosuso gogo-na, kpaci ya namgba tạ katsumạ, kpam
i sại. 26 Ter ɗe, eɗạ aza ɗa ama a ka cikpalạsa, kpaci nala dem akaya a le a
cikpalạsai ntsumate n kaɓan.”

Ciga atokulalu a vunu
(Matiyu 5:38-48; Matiyu 7:12)

27 Yesu doki u danai, “Shegai n tonuko ɗạ, eɗạ aza ɗa ya panạka mu, i cigi
atokulalu a ɗe, i yanka aza ɗa a 'yuwan ɗạ ukuna u shinga. 28 I zuwuka aza
ɗa a ka wishisa ɗạ unạ u shinga. Aza ɗa a ka kovo ɗạ kpam i yanka le kavasu.
29 Uza ɗa u ɓasa vu a kagbaguzu ka te, kpatalạka yi ka ire ki. Uza ɗa u wusa
vu kunya, kotsu vu ɓishinka yi matogo ma vunu wa. 30 Gbạ uza ɗa baci u folo
vu ili, vu nạkạ yi. Uza ɗa baci kpam u wusa vu ucanga, kotsu vu boli i'ya wa.
31 Yankai ama tyoku ɗa ya ciga a yanka ɗạ.
32 “Aza ɗa a ka ciga ɗạ alya baci ya ciga koshi, katsupi ka malen ma manyan
ka eni ka ya tsạrạ? Ko aza a unyushi u cingi dem a ka ciga tạ aza ɗa a ka ciga
le. 33 Aza ɗa baci a ka yansạka ɗạ ukuna u shinga a ɗa baci ya yanka ukuna
u shinga koshi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ạri n ka? Ko aza a
unyushi u cingi dem nala a ka yansa. 34 Kpam aza ɗa baci i wenei a ka tuwạ a
tsupa ɗạ a ɗa baci ya nạkạ akopi, katsupi ka malen ma manyan ka eni ka i'ạri
n ka? Ko aza a unyushi u cingi dem, a tsu nạkạ tạ aza a unyushi u cingi akopi,
tsạrạ a tsupa le dere. 35 Shegai i cigi atokulalu a ɗe, i yanka le ukuna u shinga.
Nạkại akopi, kotsu i zuwa a'eshi a tsupa ɗạ wa. Katsupi ka malen ma manyan
ma ɗe kpam ka yan tạ ushani. Ya woko tạ kpam mmuku n Kashilạ ka Zuba,
kpaci eyi uza u ukuna u shinga u ɗa a asu u aza ɗa bawu a tsu cikpa n aza a
cingi. 36 I woko aza a asuvayali, tyoku ɗa Tata u ɗe wạri uza u asuvayali.”

Kotsu i taɗanku ko uza u unyushi wa
(Matiyu 7:1-5)

37 Yesu doki u danai, “Kotsu i taɗanku uza unyushi wa, adama a ɗa a ka
taɗanku ɗạ dem. I kiɗạga uza ugana wa, adama a ɗa a ka kiɗạga ɗạ dem. I
cimbusạ unyushi u ɗa a yanka ɗạ, kotsu a cimbusukạ ɗạ dem. 38 Nạkại, kotsu
a nạkạ ɗạ dem: kakundatsu ka shinga ka a shaɗangi, a sovonoi, a colukpoi
hal ka wotsongusu. Aku a tsunku ɗạ a matogo. Kakundatsu ka i kundunki
ka a ka kundunku ɗạ.”
39 U yanka le agisani a roku u danai, “Karumbạ ka fuɗa ka rono utoku u
ne karumbạ? Ama a re a le gbạ she a rukpạ a kaɗạkạ wa? 40 Karotsongishi
ka tsu la kawenishiki ka ne wa. Shegai uza ɗa baci a wenishikei mai, she u
woko tyoku u kawenishiki ka ne.
41 “Ndya i zuwai va wundya macuku ma kenukulu ma mạri a keshi ka
utoku u vunu, aku vu kpạɗại ukirana n kagbukulu ka kạri a keshi ka vunu?
42 Niɗa va fuɗa vu tonuko utoku vunu, ‘Utoku u vạ, ạsạkạ n takpa vu macuku
ma mạri a keshi ka vunu,’ avu tani vu wene kagbukulu ka kạri a keshi ka
vunu wa? Avu uza maci u kaɓan, gitạ ve vu takpa kagbukulu ka kạri a keshi
ka vunu, aku vu wene mai tyoku ɗa va takpa macuku ma mạri a keshi ka
utoku u vunu.”

Maɗanga n ilimaci i ne
(Matiyu 7:16-20; Matiyu 12:33-35)

43 Yesu doki u danai, “Maɗanga ma shinga mạ la ma ma matsa ilimaci i
cingi wa, maɗanga ma cingi mạ tani la ma ma matsa ilimaci i shinga wa.
44 Kpaci maɗanga dem, a ilimaci i ne i'ya a tsu reve ma. A tsu ta ilimaci i

kapopi a kawana wa, ko kpam cinwi a kaworo wa. 45 Vuma u maci u tsu
wutukpa ta ili i'ya i'ari i shinga a katakasuvu ka shinga ka ne. Vuma u cingi
tani a asuvu a katakasuvu ka ne ka u tsu wutukpa ili i cingi. Kpaci ili i ushani
i'ya i'ari a katakasuvu ka vuma, i'ya u tsu dansa."

Amai a a'uwa ama a re
(Matiyu 7:24-27)

46 Yesu doki u danai, "Adama a iyen a ɗa ya isa mu 'Asheku, Asheku,' kpam
ya yan tani ili i'ya n tonuko ɗa i yain wa? 47 Gba uza ɗa baci u tuwai ara va,
wa panaka mu, aku wa tono udani u va, ma wenike ɗa ta ucun u ne. 48 Wa
ta tyoku u uza ɗa wa ma kuwa, u gavai lyungu-lyungu, aku u zuwai cuku tsi
a katali ka upeti. An agata a wayai, mini ma agata ma lapai ubana a kuwa
ki. Shegai ma gbaɗa ka wa, kpaci a ma ta ka mai. 49 Shegai uza ɗa u panai
kadyanshi ka va u 'yuwain ka uyanka manyan, wa ta tyoku u uza ɗa u mai
kuwa a kayala, bawu u zuwai cuku tsu maci. A'ayin a ɗa mini ma agata ma
lapai ka, kute-kute aku ku rukpai ku yuruwai yukuyuku."

7

Upityanangu u katigi
(Matiyu 8:5-13)

1 An Yesu kotsoi udansa ukuna u ɗa wa ciga u dana a kapala ka ama ki, u
uwai a Kafarnahum. 2 A ilyuci yi, katigi ka aza a Roma ka roku ka pini, uza ɗa
kagbashi ka ne kari a una u ukpa, kpam wa ciga yi wa wa. 3 An u panai ukuna
u Yesu, u sukunku yi nkoshi n Yahuda n roku, wa folo yi u tuwa u tanasaka
yi kagbashi ka ne. 4 A'ayin a ɗa a rawai ara ne, a folo yi cika, a da, "Vuma u
na u rawa ta vu yanka yi ili i na yi. 5 Kpaci wa ciga ta ukuna u tsunu, hal u
maka tsu kagata ka Kashila." 6 An u panai nala, u lazai kaɓolo n ele.

Shegai an a yain evu n kuwa ki, aku katigi ki ka suki aje a ne a ba a tonuko
yi, "Asheku, dambula kaci ka vunu vu tuwa a kuwa ku va wa. Kpaci n rawa
va uwa a kuwa ku va wa. 7 Nala kpam n wenei n ratsa n tuwa a asu u ɗa vari
wa. Shegai dana ukuna koshi, kagbashi ka va ka tana ta. 8 N reve ta nala
kpaci mpa vuma ɗa wari a kere ka ucira ka, kpam ma ta n asoje a kere ka va.
N tsu tonuko ta uza u na, 'Wala,' aku tani u wala. N tonuko uza u niɗe, 'Tuwa,'
aku tani u tuwa. N tonuko kagbashi ka va, 'Yan naha,' aku tani u yain."

9 An Yesu panai nala, u yain majiyan a kaci ka ne. Aku u yirala kpai u
kondoi kakuma ka ama ka ka tono yi vi, aku u tonuko le, "Mayun n tonuko
ɗa, ko a asuvu a Isara'ila n wene ucun u upityanangu u pige naha wa." 10 An
aza ɗa a suki vi a gonoi a kuwa, a cinai kagbashi ki ka tana ɗe.

Yesu 'yangasai maku ma marana

11 An a tsarai a ɓarakpai kenu, u banai a ilyuci i roku i'ya a ka isa Nayim.
Aku atoni a ne n kakuma ka ama ka banai kaɓolo n eyi. 12 An u yain evu n
utsutsu u ilyuci vi, u wenei a cangai kalobo ka roku kakushe, aya tani utyoku
u ne a asu u mma u ne. Mma u ne kpam marana ma. Ama a ilyuci yi ushani
a'a ta kaɓolo n marana mi. 13 An Asheku a wene yi, asuvayali a kana yi, u
tonuko yi, "Sa wa."

14 Aku u raɓai u sawai ili i'ya a cankai kakushe ki, aku aza ɗa a cangai i'ya
vi a shamgbai a asu u te. Aku u danai, "Kalobo, n da vu 'yanga." 15 Kakushe
ki ka 'yangai ka dusuki ka kanai kadyanshi. Aku Yesu naka yi mma u ne.

16 Gba le a panai uwonvo, aku a cikpalai Kashila a ka dansa, "Matsumate
ma pige ma wuta ɗe a asuvu a tsunu. Kpam Kashila ka tuwa ɗe ka ɓanga

ama a ne.” 17 Ama a rongoi kadyanshi ka ili i'ya Yesu yain na vi gbạ uyamba
u Yahuda n iyamba i'ya i kyawain u ɗa.

Yesu n Yahaya Kalyuɓugi (Matiyu 11:2-19)

18 A'ạri pini, atoni a Yahaya a tonuko yi gbạ ukuna u Yesu. 19 Aku Yahaya
isại atoni a ne ama a re, u suku le a asu u Asheku, a wece yi, “Aɗa uza ɗa wa
tuwạ vi, ko tsu vana uza roku?”
20 An ama yi a tuwại ara Yesu, a tonuko yi, “Yahaya Kalyuɓugi ɗa u suku tsu
ara vunu, u da, ‘Aɗa va tuwạ vi, ko tsu vana uza roku?’ ”
21 A'ayin a nala yi tani, Yesu tạnạsạ tạ ama ushani aza a mɓalạ icun kau-kau
n aza a ityoni i cingi. Kpam arumbạ ushani a wene tạ asu. 22 Yesu wushunku
le, “Walai i ba i tonuko Yahaya ili i'ya i wenei, n i'ya i panai. Arumbạ a wene
tạ asu, awunu a wala tạ, nkutu n tạnạ tạ, agulani a pana tạ, akushe a 'yạngạ tạ
n uma. A yanka tạ aza a unambi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga. 23 I tonuko
yi kpam, ‘Uza ɗa baci bawu u tạɗạtsại adama a vạ, uza u unạ u shinga u ɗa.’ ”
24 An atsumate a Yahaya yi a lazai, Yesu kạnại uyanka ama kadyanshi ka
Yahaya, “An i banai a kakamba ki, ndya ya ciga i wene? Asomini a ɗa uwule
u tsu purusạ a asu u ɗa baci dem u lapanai, ko iyen? 25 Ko vuma ɗa u ukai
aminya a ikebe, aya ya ciga i wene? A'a. A a'eɓile a ngono a ɗa aza ɗa a
ka ukusa aminya a shinga, n a pani kayanyan a'ạri, shegai a kakamba wa.
26 Matsumate ma ya bolo uwene? Eye, kpam u la tạ matsumate. 27 Yahaya
ɗa gai Tagarạda u Kashilạ wa dansạka vi, an a danai, ‘Ma suku tạ katsumate
ka vạ a kapala ka vunu, uza ɗa wa lapuluka vu ure.’ ◊ 28 N tonuko ɗạ gbạ a
asuvu a ama ɗa aka a matsai, uza wạ la u la yi wa. Shegai gbạ n nala, uza u
kenukulu gbạ a asuvu a tsugono tsu Kashilạ u la yi tạ.”
29 (An ama, hal gbạm n awushi a utafa a ɗa a'ạri pini a panai nala, a
wushuki an uyan u ukuna u Kashilạ u ɗa ili i maci. An u wokoi a wushuki
Yahaya lyuɓugusu le. 30 Shegai Afarishi n arevi a Mele a 'yuwain ili i'ya
Kashilạ ka ciga le n i'ya; an a 'yuwain u lyuɓugusu le.)
31 Yesu danai, “N iyen i'ya ma rạtsanạka ama a gogo-na? Ndya wạ a rotsoi?
32 Icun yi mmuku n ɗa mạri a kuden ndishi, n a ikạmgbạni ɗa a'ạri. N a dani,
‘Tsu fulạkạ ɗạ tạ ugbali u mazạngạ, shegai i 'yuwain kuje. Tsu shipai ushipa
u ukpạ, shegai i sạ wa.’
33 “Kpaci Yahaya Kalyuɓugi tuwại u laɓa ulya ilikulya wa, u so tani mini
ma cinwi wa, aku i danai, ‘Wạ tạ n ityoni i cingi.’ 34 An mpa Maku ma Vuma†
ma lya nạ n soyi, aku i danai, ‘Kalyai ka n kasoi, kpam kaje ka aza a uwusha
utafa n aza a unyushi u cingi ka.’ 35 Shegai ama a ka wene tạ tyoku ɗa ugboji
u Kashilạ wạri mai a asu u aza ɗa a ka tono yi.”

Yesu a kuwa ku Simo Kafarishi

36 Kafarishi ka roku uza u kala Simo, u libanai Yesu ulya ilikulya. Aku u
banai a dusuki ulya u ilikulya vi. 37 Uka roku, uza u unyushi a ilyuci yi, u
panai a da aya pini ɗe wa lya ilikulya a kuwa ku Kafarishi ki. Aku u tukoi
majuju ma shinga ma a shaɗangi n manivi ma magulạni ma ikebe cika. 38 U
kuɗạngi a a'ene a Yesu wa sạ, aku u rekpishei a'ene yi n meshi, u yansạsai
ma n kenji ka ne. U rongoi a uwoɓuso a'ene yi, aku u tsunki a ɗa manivi mi.
39 Pini nala, an Kafarishi ka ka libanai Yesu ulya u ilikulya vi u wenei nala,
u danai a katakasuvu ka ne, “A da baci vuma u na matsumate ma, wạri wa
reve tạ ko ucun u uka u eni u ɗa wa sawusa yi vi; kpaci uza u unyushi u cingi
u ɗa.”

◊ **7:27** Mal. 3:1.

40 Yesu wushunku yi, “Simo, mą tą n ili i'ya ma tonuko vu.”
U wushuki, “Kawenishiki, tonuko mu.”
41 Yesu danai, “Vuma roku u ɗa u kopuki ama roku ama a re ikebe, uza
u te ikebe i'ya uza wa yan manyan ma uwoto* kamanga, uza u te tani
amangarenkupa. 42 Ama a re a le gbą a tsąrą ikebe i utsupuka wa. Adama
a nala u tonuko le a ąsąnsą n i'ya. Asuvu a le ya wa laka uciga vuma vi?”
43 U wushuki, “A uwene u vą, uza ɗa kutan ku ne ku lai ushani.”
Yesu danai, “Vu wushuku tą mai.”
44 U yirąląkpąi a asu u uka vi, aku u tonukoi Simo, “Vu wene ili i'ya uka
u na vi wa yanka mu? An n uwai a kuwa ku vunu, vu ne mu mini ma ma
ɓacangusu a'ene a vą wa, shegai eyi ɓacangusu mu a ɗa ɗe n meshi ma ne.
U yansąsai a ɗa kpam n kenji ka ne. 45 Vu ryabusa mu n uwambatsa wa,
shegai uka u na an n uwai a kuwa ku vunu, u ąsąką uwoɓuso a'ene a vą wa.
46 Vu tsunku kaci ka vą manivi wa, shegai eyi tani manivi ma maguląni ma u
tsunki a'ene a vą. 47 Adama a nala, n tonuko vu, a cimbusuką yi ɗe unyushi u
cingi u ushani u ne, kpaci u wenike tą uciga u pige. Uza ɗa baci a cimbusukąi
kenu, uciga u kenu u ɗa u wenikei.”
48 Aku Yesu tonukoi uka vi, “A cimbusuką vu ɗe unyushi u cingi u vunu.”
49 Aza ɗa a'ąri pini a asu u ulya ilikulya kaɓolo n eyi vi, a gitąi udansa a
atakasuvu a le, “Ucun u vuma u eni u ɗa naha, hal wa cimbusuką uza unyushi
u cingi?”
50 U tonukoi uka vi, “Upityanangu u vunu, u wauwa vu ɗe. Wala ili i vunu.”

8

Aka a roku a ɗa a tonoi Yesu

1 A ɓąrąkpą wa, Yesu kyawunsai ilyuci n une n u yanyi kuɓari. Wa yan
kadyanshi ka tsugono tsu Kashilą. Kupanamere† vi a'ą tą kaɓolo n eyi, 2 n
aka a roku aza ɗa a pecei n ityoni i cingi ną mɓalą n le kpam. Asuvu a le alya
Meri, uza ɗa a ka isą Magadaliya, uza ɗa a wutukpąi ityoni i cingi i shindere a
asuvu a ne. 3 Yuwana uka u Kuza (uza ɗa wąri kaɓąngi ka Hiridu), n Suzana
dem a tono yi tą, kaɓolo pini n aka a roku ushani. Gbą aka a na yi a ɓąngą le
tą n ili i kukere i le.

Agisani a uza ɗa u wacangusi icun
(Matiyu 13:1-9; Marku 4:1-9)

4 An kakumą ka ama ka ɓolongi, ama a'ąri u tuwusą ara Yesu ilyuci ilyuci.
Aku u tonuko le agisani, 5 “Kacimbi ka ka banai uce. A'ayin a ɗa wąri a
wacangusu icun yi, aku i roku i rukpusąi a ure. A kpatsai i'ya, nnu kpam
n kąɗąsąi. 6 I roku kpam i rukpąi a atali. An i wutąi aku i ekpei, kpaci kutąnu
ką pini wa. 7 I roku kpam i rukpąi a awana. An a gbonguroi kaɓolo, awana
yi a sapusai i'ya. 8 I roku kpam i rukpąi a iyamba i shinga, i gbonguroi, i yain
mmuku amangatawun-amangatawun hal i lai tyoku ɗa a cei.”
An u danai nala, aku u 'yąngąsąi kalągątsu, u danai, “Gbą uza ɗa wąri n
atsuvu a upana, u pana.”

Kalen ka agisani ki
(Matiyu 13:10-17; Marku 4:10-12)

9 Atoni a Yesu a wece yi kalen ka agisani ki. 10 Aku u danai, “Eɗą a
wushunku ɗą tą i reve ukuna u ɗa wąri a asuvu a tsugono tsu Kashilą. Shegai
aza ɗa a buwai, she n agisani. Kpaci tyoku ɗa wąri ukorongi, ◊ ‘A uwene a ka

* **7:41** Akorongi a cau a cau a kagitą a korongu tą “ikebe i azurufa 500.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓąngą. ◊ **8:10** Isha. 6:9.

wene tạ, shegai a ka reve ili i'ya a wenei vi wa; a upana kpam a ka pana tạ, shegai a ka reve ili i'ya a panai vi wa.'

Yesu wutukpại kalen ka agisani ki
(Matiyu 13:18-23; Marku 4:13-20)

11 "Kalen ka agisani ki ka na: icun yi ukuna u tsugono tsu Kashilạ u ɗa.
12 Icun i'ya i rukpại a ure, alya aza ɗa a panai ukuna u tsugono tsu Kashilạ vi.
Aku Kalạpạnsi ka wusai u ɗa a atakasuvu a le, tsạrạ a pityanangu n Kashilạ
a tsạrạ iwauwi wa. 13 I atali yi tani, alya aza ɗa a pana baci ukuna vi, aku a
wushi u ɗa n ipeli, shegai a'ạ n alu wa. A ɓarạkpạ n uwushuku wa, an a'ayin
a ukondo a tuwại, aku a lazai a rukpại. 14 I'ya i rukpại a asuvu a awana tani,
alya aza ɗa a panai ukuna u tsugono tsu Kashilạ vi. Ản a yain a'ayin kenu, aku
kadambula ka likimba, n utsạri, n upana kayanyan ka likimba ka gbagbala
le, hal a kpạɗại uyan ili i maci. 15 I'ya a cei a uyamba u shinga, alya ama a
maci, aza ɗa a panai ukuna u tsugono tsu Kashilạ vi. A kạnại u ɗa gbam-gbam
a atakasuvu a le, a kawunki n u ɗa pini, a gbonguroi, a nạkại mmuku."

Macikalu ukimbi n kabelu
(Marku 4:21-25)

16 Yesu doki u danai, "Uza wạ la wa sapa macikalu aku u kimbạ ma n
kabelu wa, ko kpam u zuwa ma a kere ka ivamkpatsu wa. Shegai u zuwa
ma a kashamkpatsu ka ne, adama a aza ɗa a ka uwa a wene katyashi. 17 I'ya
baci dem i'ạri usokongi, a ka kpạɗạ i'ya uwutukpạ wa. Ukuna wạ kpam la u
ɗa wa kpạɗạ u wutạ a kateshe wa. 18 Kiranai n i'ya ya pana. Uza ɗa wạri n ili,
aya a tsu doku. Uza ɗa bawu wạri n ili, maku ma ili ma wa wundya wạri n
ma vi, a ka wusa yi tạ i'ya."

Mma n a'angu Yesu
(Matiyu 12:46-50; Marku 3:31-35)

19 Mma n a'angu Yesu a tuwại a asu u ne, shegai a fuɗa a rawa a asu u ne
wa, adama a kakumạ. 20 Aku a tonuko yi, "Mma u vunu n a'angu a vunu alya
ɗe kushani a uwotsu, a ka ciga a wene vu."
21 U wushunku le, "Aza ɗa a tsu pana kadyanshi ka Kashilạ a kirana n ka,
alya mma u vạ n a'angu a vạ."

Yesu vakunki aɓali
(Matiyu 8:23-27; Marku 4:35-41)

22 Kain ka te, Yesu uwai a kpatsu n atoni a ne. U tonuko le, "Tsu
pasamgbanai upashi u niɗe." Aku a uwai a kpatsu ki a lazai. 23 A'ạri a asuvu
a nwalu, aku alavu a purạ yi. Uwule n aɓali a 'yạngại a kushivạ ki. Kpatsu ku
le ku gitại ushaɗangu n mini, hal ka shumbugu.
24 A banai a ba a 'yạngạsạ yi a danai, "Uzakuwa, uzakuwa, tsa shumbugu
ɗe!"
U 'yạngại, u ɓaranai uwule vi n aɓali yi. Aku a vaki, asu vi u wokoi shiriri.
25 Pini nala, u wece le, "Nte upityanangu u ɗe?"
A panai uwonvo a yain majiyan, aku a dansai utyoku u le, "Ya kumbu na
vi, hal u tsu ɓarana uwule n aɓali, hal a panạka yi?"

Yesu tạnạsại uza u ityoni i cingi
(Matiyu 8:28-34; Marku 5:1-20)

26 Pini nala, Yesu n atoni a ne a rawai a uyamba u Garasa u ɗa wạri a upashi
u Kushivạ ku Galili. 27 N uwutạ u Yesu a kpatsu ki, uza u ityoni i cingi u roku,
uza u ilyuci vi, u tuwại u gawunsai n eyi. U ɓarạkpạ tạ u uka aminya wa kpam
u tsu dusuku a kuwa wa, shegai a asu u asaun. 28 An u wenei Yesu, u rukpại

a kapala ka ne, aku u 'yaŋgaŋsaị kalaŋgaŋtsu u danai, “Ndya i birika vu naŋ mpa, Yesu Maku ma Kashilaŋ ka Zuba? Ma folo vu kotsu vu yan mu mavura wa.”
29 Dana ɗa u danai nala, kpaci an a ka gawunsa vi, Yesu ɓarana taŋ ityoni i cingi yi i wutaŋ a asuvu a vuma vi. I tsu varangusu yi taŋ a'ayin ushani. A tsu kaŋnaŋ yi taŋ a sira n ikani n irim, aku u kiɗaŋsa i'ya. Ityoni i cingi yi i zuwa yi u laza she a mete.
30 Yesu wece yi, “Ndya kala ka vunu?”
U danai, “Katam,” kpaci ityoni i cingi i'aŋ taŋ ushani a asuvu a ne. 31 Aku a rongo yi ufolo, kotsu u tonuko le a uwa a kaɗaŋkaŋ ka bawu kaŋri n utyoku wa.
32 A asu vi tani, ushiga u pige u mburusunu u ɗa pini wa lina a kagaŋlaŋlaŋ ka masasa. Aku a folo yi u aŋsaŋkaŋ le a uwa a asuvu a le, aku u aŋsaŋkaŋ le tani a uwa.
33 Ityoni i cingi yi i wutaị a asu u vuma vi, a uwai a ushiga u mburusunu vi. Ushiga vi tani u gidaŋlaị n ilyadī she a kushivaŋ, a kuwaị pini a mini mi.
34 An aliniki a mburusunu a wenei ili i'ya i gitaị, a sumai a ba a dansai ukuna vi a ilyuci n une. 35 Ama ushani a tuwaị a wene ukuna u ɗa u gitaị. An a tuwaị a asu u Yesu, aku a cinai uza ɗa ityoni i cingi i wutaị ara ne vi ndishi a kapala ka ne. Uza vi u uka taŋ aminya, kpam n ugɓoji u ne. Aku a panai uwonvo. 36 Aza ɗa a wenei ukuna vi, a tonuko le tyoku ɗa a taŋnaŋsaị uza u ityoni i cingi vi. 37 Gbaŋ aza a uɓongu u uyamba u Garasa a foloi Yesu u aŋsaŋkaŋ le a asu vi. Kpaci uwonvo u kaŋnaŋ le taŋ cika.
An u uwai a kpatsu ki wa laza, 38 uza ɗa ityoni i cingi i wutaŋ yi vi, u folo yi u aŋsaŋkaŋ yi u toni yi. Shegai u tonuko yi u wala, u danai, 39 “Gono a kuwa, vu ba vu dana ukuna u pige u ɗa Kashilaŋ ka yanka vu.” Aku u banai a asuvu a ilyuci u danai manyan ma pige ma Yesu yanka yi.

Utaŋnaŋsaŋ u makere ma Jayiru n uka u mpasa (Matiyu 9:18-26; Marku 5:21-43)

40 An Yesu kpatalai u gonoi a upashi u kushivaŋ vi, ama ushani a ryabusa yi, kpaci aya a'aŋri a uvana. 41 Aku vuma roku u rawai, uza u kala Jayiru, uzapige u kagata ka Kashilaŋ. U kuɗaŋngi a kapala ka ne, u folo yi u bana a kuwa ku ne, 42 adama a maku ma makere ma ne ma maŋri a unaŋ u ukpaŋ. Aya utyoku u ne a asu u asheku a ne, waŋ taŋ n ayen evu n kupa n a re.
An Yesu waŋri a nwalu, shegai kakumaŋ ka ama kaŋri yi a umaŋtsaŋ. 43 Aku uka roku, uza ɗa u yain ayen kupa n a re n maɓaŋlaŋ ma ulaŋlaŋ u mpasa. [U wunai gbaŋ i'ya waŋri n i'ya a asu u agumaŋ.]* Shegai ko uza u fuɗa u taŋnaŋsaŋ yi wa. 44 U raɓai a kuciŋa ku ne, u sawai kaletsu ka kunya ku ne. Kute-kute, mpasa mi n aŋsaŋkaị ulaŋlaŋ.
45 Aku Yesu danai, “Ya sawa mu?”
An ama yi gbaŋ a nanai, Bituru danai, “Uzakuwa, kakumaŋ ka ama ka ka yain ushani ka geɓishe vu.”
46 Shegai u danai, “A sawa mu taŋ. Kpaci n pana taŋ ucira u wutaị a asuvu a vaŋ.”
47 An uka vi u wenei waŋri n tyoku ɗa wa kpawan wa, aku u raɓai evu, n u jeki ikyamba. U kuɗaŋngi a kapala ka ne, u danai a kapala ka ama gbaŋ ili i'ya i zuwai u sawa yi, n tyoku ɗa kpam u taŋnaị kute-kute. 48 Yesu tonuko yi, “Maku ma vaŋ, upityanangu u vunu u taŋnaŋsaŋ vu ɗe, wala ili i vunu mai.”
49 Eyi pini a kadyanshi, aku uza roku u wutaị a kuwa ku uzapige u kagata ka Kashilaŋ ki, u rawai u danai, “Makere mi ma kuwaŋ ɗe, kotsu vu damgbaraŋsa kawenishiki ki kpam wa.”

---

* **8:43** Akorongi a cau ushani aza ɗa a puraị a tagaraŋda u Luka a kalatsa taŋ udani u “U wunai gbaŋ i'ya waŋri n i'ya a asu u agumaŋ.”

50 An Yesu panai nala, u wushunki Jayiru vi, “Kotsu vu pana uwonvo wa. Avu gai pityanangu, wa tạnạ tạ.”
51 An u rawai a kuwa ki, u wushuku uza u uwa pini kaɓolo n eyi wa, she Bituru, n Yahaya, n Yakubu, n tata u maku mi nạ mma u ne. 52 Shegai gbạ a'ạri a kushen, hal n a lapi akamba adama a ukpạ u makere mi. Yesu danai, “Ạsạkại kushen, kuwạ ɗa u kuwại wa, alavu a ɗa yi.”
53 Aku a ka dosuso yi idyoshi i magori, an a revei u kuwạ ɗe. 54 U kạnại kukere ku makere ki, u 'yạngạsại kalạgạtsu, u danai, “Makere, 'yạngạ.” 55 Uma u ne u gonoi, kute-kute u 'yạngại. Aku u danai a ne yi ilikulya. 56 Tata u ne nạ mma u ne a yain majiyan. Shegai u ɓarana le, kotsu a tonuko uza ili i'ya i gitại wa.

9

Yesu suki Kupanamere vi
(Matiyu 10:5-15; Marku 6:7-13)

1 Kain ka te, Yesu isại Kupanamere vi, aku u nạkạ le gbạ ucira u ɗa a ka fuɗa a wutukpạ ityoni i cingi, a tạnạsạ kpam mɓạlạ icun kau-kau. 2 Aku u suku le a ba a yain kuɓari ku tsugono tsu Kashilạ, a tạnạsạ kpam aza a mɓạlạ. 3 U tonuko le kpam, “I bidya ili adama a nwalu n ɗe wa, ko kalangu, ko katsạn, ko ilikulya wa. Kpam i bidya ikebe ko ntogo n re wa. 4 Kuwa ka baci dem i uwai, rongoi pini she a'ayin a ɗa ya ạsạkạ ilyuci yi. 5 Ama yi a wusha ɗạ baci wa, a'ayin a ɗa baci ya wutạ a ilyuci yi i kạpạtsạ kabutạ ka a'ene a ɗe,* kotsu u woko iryoci i'ya i wutại uwule u le.” 6 A 'yạngại a uwai a ilyuci i pige n une n a yanyi kuɓari n a tạnạsi ama ko nte wa.

Ukpạ u Yahaya Kalyuɓugi
(Matiyu 14:1-12; Marku 6:14-29)

7 A'ayin a nala yi, Hiridu Antiba magono ma Galili u panai ukuna u ili i'ya a ka yansa, u dambulai cika. Aza roku a danai Yahaya ɗa 'yạngại a ukpạ. 8 Aza roku a danai Iliya ɗa gonoi. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yạngại a ukpạ. 9 Hiridu danai, “N kiɗa tạ kaci ka Yahaya. Ya kumbu mạri a upana ukuna u ne vi?” U zama yi uwene.

Yesu lyatangi ama azu a tawun
(Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Yahaya 6:1-14)

10 An asuki yi a gonoi, a tonukoi Yesu gbạ ili i'ya a yain. Aku u bidya le a lazai ubana a ilyuci i roku i'ya a ka isạ Besaida. 11 Shegai an kakumạ ka ama ki ka revei a asu u ɗa wa bana, a tono yi. U wusha le u yanka le kadyanshi ka tsugono tsu Kashilạ, u tạnạsại aza a mɓạlạ.
12 An kaara ka ciga urukpạ, aku Kupanamere vi a tuwại ara ne a danai, “Tutsuku kakumạ ka ama ki a une n ashina a na, a zamuka kaci ka le ilikulya n asu u nvain, kpaci a asu u ɗa tsạri vi uza wạ pini wa.”
13 U tonuko le, “Eɗạ nạkạ le ili i'ya a ka lya.”
Aku a wushuki, “Ili i'ya tsạri n i'ya i la iburodi i tawun n adan a re wa. Shegai tsa uwa baci a ilyuci tsu tsilạka le ilikulya.” 14 (Kpaci ama evu n azu a tawun a ɗa a'ạri a asu vi a'ali.)
U tonukoi atoni a ne yi, “Tonuko le a dusukusu aɓolo aɓolo, kaɓolo dem evu n ama amangarenkupa.” 15 A yain tani nala, a zuwai ama yi gbạ a dusukusi. 16 Pini nala, u bidyai iburodi i tawun n adan a re yi, aku u gaɗigbai kaci ka ne

* **9:5** Kạpạtsạ ɗa a kạpạtsại kabutạ ka a'ene a le, kotsu a wenike an a 'yuwain gbạ ili i asu yi, hal n kabutạ ki dem.

a zuba, u cikpai Kashilạ. Pini nala, u jibạmgbạnạsại i'ya u nạkại atoni a ne a pecike kakumạ ka ama ki. 17 Gbạ le a cuwusại, aku a cirạngi abuwi a iburodi yi hal mbana kupa nạ n re.

Kadyanshi ka Bituru a kaci ka Yesu
(Matiyu 16:13-19; Marku 8:27-29)

18 Kain ka te, an Yesu wa yan kavasu utyoku u ne, atoni a ne a'ạri evu n eyi, aku u wece le, "Ya ama a ka dansa mạri?"
19 A wushuki, "Aza roku a danai avu Yahaya Kalyuɓugi ɗa, aza roku tani Iliya. Aza roku a danai matsumate ma cau ma ma 'yạngại a ukpạ."
20 U wece le, "Eɗạ tani ya ya dansa mạri?"
Aku Bituru wushuki, "Avu Kawauwi ka, uza ɗa Kashilạ ka suki." 21 U rono le atsuvu kotsu a tonuko uza ukuna u na vi wa.

Yesu danai tyoku ɗa wa kuwa
(Matiyu 16:21-28; Marku 8:31; 9:1)

22 Pini nala, Yesu lyai kapala n kadyanshi, "U kạnạ tạ Maku ma Vuma ma pana ikyamba. Nkoshi n pige, n aɗarạkpi a pige, n awenishiki a Mele a 'yuwan yi hal a wuna yi. Kain ka tatsu kpam u 'yạngạ a ukpạ."
23 U tonuko le gbạ, "Uza ɗa baci wa ciga u tono mu, u kạnạ tạ u 'yuwan kaci ka ne, u canga mawandamgbani ma ne kain dem u tono mu. 24 Uza ɗa baci wa kirana n uma u ne, wa namba tạ u ɗa. Shegai uza ɗa baci u nạkại uma u ne adama a vạ, wa wauwa tạ u ɗa. 25 Nte kalen ka vuma wa tsạrạ likimba gbạ, aku u namba uma u ne? 26 Gbạ uza ɗa baci u panai uwono u vạ n kadyanshi ka vạ, mpa Maku ma Vuma ma pana tạ uwono u ne, n gono baci n tsupige tsu vạ n tsupige tsu Tata n tsu atsumate a eri a zuba." 27 Aku u tonuko le, "Mayun n tonuko ɗạ, aza roku a ɗa pini na vi kushani aza ɗa bawu a ka kuwạ, she a wene tsugono tsu Kashilạ."

Uyansạka u Yesu
(Matiyu 17:1-8; Marku 9:2-8)

28 Evu n a'ayin kullạ a wurai, an Yesu yain kadyanshi ka nala ki, u banai a masasa kaɓolo n Bituru n Yahaya n Yakubu, kotsu u yain kavasu. 29 Wạri a uyan kavasu, aku upetiwa'eshi u ne u yansạkai. Aminya a ne a wạrạmại pun a ka laɗa. 30 Pini nala, ama a re, Musa n Iliya a wenikei kaci ka le ara ne a ka dansa n eyi. 31 Ama a re a na a wenikei kaci ka le n tsupige, aku a ka yan kadyanshi ka ukpạ u ne a Urishelima. Kpaci ili i'ya i zuwai Kashilạ ka suku yi i'ya la vi. 32 Bituru n aza ɗa a'ạri kaɓolo n eyi, alavu a purạ le. An a rikpạnạkại a wenei tsupige tsu ne, n ama a re a ɗa a'ạri kaɓolo n eyi vi. 33 An ama yi a ka laza a ạsạkạ yi, aku Bituru tonuko yi, "Uzakuwa, u lobono tạ tsạri pini na. Ạsạkạ tsu yain atani a kavasu a tatsu, ka te ka vunu, ka te ka Musa, ka te kpam ka Iliya." U reve tani ili i'ya wa tono wa.
34 Tyoku ɗa wạri a kadyanshi, kalishi ka kimbạ le, aku uwonvo u kạnạ le cika. 35 Kalạgạtsu ka wutại pini a kalishi ki ka danai, "Maku ma vạ ma n ɗangạsai ma na vi, panạka ni." 36 An kalạgạtsu ki ka kotsoi kadyanshi, aku a wenei Yesu utyoku u ne. A'ayin a ɗa a wenei ukuna u nala vi, a paɗa tạ bini, a tonuko uza ili i'ya a wenei vi wa.

Yesu tạnạsại maku uza u ityoni i cingi
(Matiyu 17:14-18; Marku 9:14-27)

37 An kain ka wansai, cina a cipạ ɗe a masasa mi, kakumạ ka ama ka cina yi. 38 Uza roku u isạ yi pini a kakumạ ki, u danai, "Kawenishiki, n folo vu, kondo maku ma vạ n a'eshi a iyali, kpaci aya mu koshi. 39 Ityoni i cingi i tsu

kumba yi tạ, aku u sala bawu kagitạ. I tsu zuwa tạ ikyamba i ne i rongo uje hal unạ u ne u rongo kapufu. I tsu ạsạkạ yi wa, she a'ayin a ɗa i kpạrạsạ yi cika. 40 N foloi atoni a vunu a wutukpạ i'ya, shegai a kpạɗại."

41 Yesu wushuki, "Eɗạ ama a a'ayin a na, aza a ukpạɗạ u upityanangu n aryagbaji; hal ubana nwere ɗa ma rongo n ạɗạ nạ n kawunki n ạɗạ?" U tonukoi vuma vi, "Tuko maku mi na."

42 An a ka tuko maku mi, aku ityoni i cingi yi i gbashangu yi a iyamba cika, i zuwai ikyamba i ne ya je. Shegai Yesu ɓaranai ityoni i cingi yi, aku u tạnạsại maku mi. U gonuko yi a asu u tata u ne. 43 Gbạ le a yain majiyan, an a wenei ucira u pige u Kashilạ.

Yesu doku danai ukuna u ukpạ u ne
(Matiyu 17:22-23; Marku 9:30-32)

An ama a'ạri a uyan majiyan ma ili i'ya Yesu wa yansa, u tonukoi atoni a ne, 44 "Panai mai ili i'ya ma ciga n tonuko ɗạ: a ka neke tạ Maku ma Vuma a akere a ama a cingi." 45 Shegai a reve kaci ka ukuna ki wa. Kpam a sokonku le u ɗa, tsạrạ a reve wa. Ele tani a panai uwonvo u ɗa a ka wece yi ukuna vi.

Ya wa woko uzapige?
(Matiyu 18:1-5; Marku 9:33-40)

46 Kananamgbani ka uwai a mere ma le a kaci ka uza ɗa wa woko uzapige a mere ma le. 47 Shegai an Yesu revei ili i'ya a ka yawunsa, aku u bidyai maku ma kenu u zuwa yi a kaɓon ka ne. 48 U tonuko le, "Gbạ uza ɗa baci u wushai maku ma kenu ma na adama a kala ka vạ, mpa u wushai. Kpam uza ɗa baci dem u wusha mu, uza ɗa u suku mu aya u wushai. Kpaci uza u kenukulu a asuvu a ɗe gbạ, aya uzapige."

49 Yahaya danai, "Uzapige, tsu wene tạ uza roku wa wutukpusạ ityoni i cingi n kala ka vunu, ạtsu tani tsu ɓishinka yi, kpaci wạ a asuvu a tsunu wa."

50 Shegai Yesu tonuko yi, "Bishinka ni wa. Gbạ uza ɗa baci bawu wa yan tsilala n ạɗạ, uza u ɗe u ɗa."

Ama a Samariya a 'yuwain Yesu

51 An a'ayin a ɗa a ka canga Yesu ubana a zuba a yain evu, u zuwai a katakasuvu ka ne u bana a Urishelima. 52 U suki atsumate a re a kapala ka ne, aza ɗa a lazai a ba a uwai a une u aza a Samariya, tsạrạ a foɓuso urawa u ne. 53 Shegai aza a Samariya a wushuku n eyi wa, an u wokoi a danai a Urishelima ɗa wa bana vi. 54 An atoni a ne aza ɗa a ka isạ Yakubu n Yahaya a panai nala, aku a wece yi, "Asheku, va ciga tsu zuwa akina a zuba a tuwạ a lya le?" 55 Shegai u yirạlạkpại u ɓarana le. 56 Aku a lyai kapala a banai a une u roku.

Aza ɗa a ka ciga a toni Yesu
(Matiyu 8:19-22)

57 Tyoku ɗa a'ạri a nwalu, aku vuma roku u tonukoi Yesu, "Ma tono vu tạ a asu u ɗa dem va bana."

58 U tonuko yi, "Iryanji i'ạ tạ n a'ele a le, nnu kpam mạ tạ n ikinda i le. Shegai mpa Maku ma Vuma mạ n asu u nvain wa."

59 U tonukoi vuma roku, "Tono mu."

Vuma vi u tonuko yi, "Asheku, ạsạkạ ve n ba n ciɗạngu tata u vạ."

60 Yesu tonuko yi, "Ạsạkạ akushe a ciɗạngu atoku a le akushe. Avu wala vu ba vu yain kadyanshi ka tsugono tsu Kashilạ."

61 Uza roku kpam u tonuko yi, "Asheku, ma tono vu tạ, shegai ạsạkạ ve n ba n tonuko aza a kuwa a vạ."

62 Yesu tonuko yi, “Uza ɗa baci dem u kạnại maberu ma anaka, aku u weɓelei kucinạ, u rạtsa u yain manyan a tsugono tsu Kashilạ wa.”

10

Yesu suki ama amangatatsunkupa n ama a re

1 An nala u wurai, Yesu ɗangạsai ama a amangatatsunkupa n ama a re u suku le ama a re ama a re.* A lasa yi urawa a asu u ɗa dem wa ciga u bana. 2 U tonuko le, “Manyan ma ukapa mạ tạ ushani, shegai ayain a manyan yi kenu ɗa a'ạri. Adama a nala, foloi Magono ma Zuba ma ukapa u suku ayain a manyan a kapuka yi. 3 Walai, n suku ɗạ tạ tyoku u mmuku mạ ncon a mere ma nleweni. 4 Kotsu i bidya makpakạta ma ikebe wa, ko katsạn, ko akpata a roku wa. Kpam kotsu i shamgba idyani i bululu n uza a ure wa.

5 “Kuwa ka baci dem i uwai i gitạ i dana, ‘Ndishi n shinga n rongo a kuwa ku na ki.’ 6 Uza u ndishi n shinga wạ baci pini a kuwa ki, wa wusha tạ n ɗa. Wạ tani baci pini wa, ma gono tạ ara ɗe. 7 I dusuku pini a kuwa ki, i lyai i soi icun i ilikulya i'ya baci dem a nạkạ ɗạ, kpaci kayain ka manyan ka gan tạ ka wushi katsupi ka ne. Kotsu i rongo a usavaɗạsa a'uwa wa.

8 “Ilyuci i'ya baci dem i uwai a wusha ɗạ, i lyai i soi i'ya a nạkạ ɗạ. 9 I tạnạsạ aza a mɓạlạ a ɗa a'ạri pini. I tonuko le, ‘Tsugono tsu Kashilạ tsạ tạ evu n ạɗạ.’ 10 Shegai ilyuci i'ya baci dem i uwai i'ya bawu a wusha ɗạ, i kyawan a ure dem n i dansi, 11 ‘Ko kabutạ ka ilyuci i ɗe ka ka paɗarai a a'ene a tsunu, tsu kạpạtsạkạ ɗạ ka ɗe. Shegai gbạ n nala, i reve tsugono tsu Kashilạ tsu yan ɗe evu.’ 12 N tonuko ɗạ, kain ka nala ki, ilyuci i cingi i Sodom gbạm ya yan tạ shana n ilyuci i nala yi.”

Ilyuci i'ya i 'yuwain uwusha kadyanshi ki
(Matiyu 11:20-24)

13 Yesu doki u danai, “Ter ɗe aza a Korasinu, ter ɗe aza a Besaida. A'ạri a da baci ukunosavu u ɗa a yain a asuvu a ɗe u ɗa a yain a Taya n Sida, an a'ạri a kpatala ɗe caupa. A rongo tạ n akashi u'uki n a polusi kakomo, adama a katsumạ ka limạ. 14 Shegai kain ka afada, Taya n Sida a ka laka tạ utsạrạ ajebigi kapala n ạɗạ. 15 Ạɗạ kpam aza a Kafarnahum 'yangạsạ ɗa a ka 'yạngạsạ ɗạ hal ubana a zuba? Nala wa, shegai a gonuko ɗạ hal ubana a asu u ukpạ u ama a cingi.

16 “Uza ɗa panạka ɗạ, mpa u panạkai. Uza ɗa kpam u 'yuwan ɗạ, mpa u 'yuwain. Uza ɗa u 'yuwan mu, mpa u 'yuwain wa. Uza ɗa u suku mu, aya u 'yuwain.”

Pini nala, aku a lazai.

Ugono u ama amangatatsunkupa n ama a re
(Matiyu 11:25-27; Matiyu 13:16-17)

17 Aku ama amangatatsunkupa n ama a re vi a gonoi n ipeli, a danai, “Asheku, hal ityoni i cingi dem i panạka tsu, adama a kala ka vunu.”

18 U tonuko le, “N wene tạ Kanangasi† ka wutại a zuba ka rukpại tyoku u ulaɗa. 19 U ɗa na n nạkạ ɗạ ucira u udeshe a'ali n adaɓu, kpam i lyai ucira u utokulalu vi. Ili i'ạ la i'ya ya ne ɗạ usạn wa. 20 Gbạ n nala, kotsu i yain ipeli an ityoni i cingi i panạka ɗạ wa, shegai i yain ipeli an a korongi a'ala a ɗe a zuba.”

---

* **10:1** Akorongi a cau a roku aza ɗa a purại a tagarạda u Luka a korongu tạ “70.” † **10:18** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi.

21 A'ayin a nala yi, Yesu yan tạ ipeli cika n Kulu Keri, u danai, “N cikpa vu tạ, Tata Magono ma Zuba n likimba, kpaci vu sokongu tạ ukuna u na vi a asu u arevi n aza ɗa a rotsongusi. Vu toɗugboi u ɗa a asu u aza ɗa bawu a revei ili. Kpaci nala u yan vu, vu yain ili i shinga.

22 “Gbạ ili, Tata u vạ nạkạ mu i'ya ɗe. Uza wạ tani la u revei Maku mi wa, she Tata vi. Uza wạ kpam la u revei Tata vi wa, she Maku mi, she kpam aza ɗa Maku mi ma cigai u wenike.”

23 Aku u kpatalai u weɓelei atoni a ne u tonuko le usokongi, “Aza a unạ u shinga a ɗa a'eshi a ɗa a wenei ili i shinga i'ya i wenei. 24 N tonuko ɗạ, ntsumate nạ ngono ushani aza ɗa a cigai a wene ili i'ya i wenei, shegai a wene wa. A pana kpam ili i'ya i panai, shegai a pana wa.”

Uza u Samariya u yain ili i shinga

25 Aku uza u te a asuvu a arevi a Mele u 'yạngại kushani wa ciga u kondo Yesu, u danai, “Kawenishiki, ndya ma yan kotsu n tsạrạ uma u ɗa bawu wạri n utyoku?”

26 Yesu tonuko yi, “Ndya i'ạri a asuvu a Mele? Niɗa vu tsu yan i'ya Kạneshi?”

27 Aku u danai, “Vu cigi Magono ma Zuba Kashilạ ka vunu n katakasuvu ka vunu, n uma u vunu gbạ. Vu cigi yi n ucira u vunu n kakiri ka vunu gbạ. Vu cigi kpam uza u karen u vunu tyoku ɗa va ciga kaci ka vunu.” ◊

28 Yesu tonuko yi, “Vu wushuku tạ mai. Yansa nala, va tsạrạ tạ uma.” ◊

29 Shegai vuma vi an wa ciga u gonuko kaci ka ne dere, u wecei Yesu, “Ya uza u karen u vạ?”

30 Yesu wushunku yi n agisani, “Vuma roku u ɗa u 'yạngại a Urishelima wa bana a Jeriko. Aku aza a magạlạkạ a kạngu yi, a monduso yi aminya, a lapa yi cika. Aku a lazai a ạsạkạ yi a unạ u ukpạ. 31 Pini nala, kaɗarạkpi ka roku ka tono pini a ure u nala vi. An u wene yi, aku u katsai a ikengi u lazai ili i ne. 32 Nala kpam uza u Levi u roku, an u rawai pini a asu vi u wene yi, eyi dem u katsai ikengi u lazai u ạsạkạ yi. 33 A'ạri pini uza u Samariya u roku u wutại nwalu u rawai pini a asu u ɗa wạri vi, an u wene yi, aku asuvayali a kạnạ yi. 34 U banai pini a asu u vuma vi, u sirạsa yi a asu u ɗa u tsạrạsại usạn vi, u tsungusu yi manivi n mini ma agumạ. Aku u taɗangu yi a zuba u makparyagi ma ne, u banka yi a kuwa ku amoci, u kiranai n eyi. 35 An kain ka wansai, u bidyai ikebe i azurufa i re,‡ u nạkại uza u kuwa vi. U danai, ‘Vu kirana n eyi, gbạ i'ya baci vu wunai bamu n i na yi, n gono baci ma tsupa vu tạ.’

36 “A asuvu a ama a tatsu a na yi, ya vu wenei wạri uza u karen u vuma ɗa aza a magạlạkạ a lapai vi?”

37 Aku u danai, “Uza ɗa u yanka yi ili i shinga.”

Yesu tonuko yi, “Bana dem vu yansa nala.”

Yesu a kuwa ku Meri n Marta

38 An Yesu n atoni a ne a'ạri a nwalu, aku a uwai a une u roku. Uka roku uza u kala Marta u cipukạ yi a kuwa ku ne. 39 Wạ tạ n utaku, uza u kala Meri uza ɗa u dusuki a kapala ka Asheku wa pana kadyanshi ka ne. 40 Shegai Marta afoɓi a purạ yi ugboji, aku u banai ara ne u danai, “Asheku, avu wene utaku u vạ u ạsạkạ mu ma yan manyan utyoku u vạ wa? Tonuko yi u tuwạ u ɓạngạ mu wạwa.”

◊ **10:27** U.Ml. 6:5; Aɗkp. 19:18. ◊ **10:28** Aɗkp. 18:5. ‡ **10:35** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓạngạ.

41 Shegai Asheku a wushunku yi, “Marta, Marta, vu dambula tạ, kpam va
dambula a kaci ka ili ushani. 42 Shegai ili i te i'ya a ka ciga, Meri ɗangạsa tạ
ili i shinga. A ka wusa yi tani i'ya wa.”

11

Uwenishike u Yesu a kaci ka kavasu
(Matiyu 6:9-13; Matiyu 7:7-11)

1 Kain ka te, Yesu wa yan kavasu a asu u roku. An u kotsoi, katoni ka ne ka
te ka tonuko yi, “Asheku, wenishike tsu kavasu tyoku ɗa Yahaya wenishikei
atoni a ne.”
2 U tonuko le, “Ya yan baci kavasu, i dana, ‘Tata, a nạkạ kala ka vunu
tsupige, tsugono tsu vunu tsu tuwạ. 3 Ne tsu kain dem ilikulya. 4 Cimbusukạ
tsu unyushi u cingi u tsunu, kpaci ạtsu n kaci ka tsunu tsu tsu cimbusukạ tạ
aza ɗa a nusuka tsu. Kpam kotsu vu banka tsu a asu u ukondo wa.’ ”*
5 U doki u tonuko le, “A dana uza u te ɗe wạ n kaje, aku u banai ara ne n
kayin ka pige, u tonuko yi, ‘Kaje ka vạ, kopuku mu iburodi i tatsu. 6 Kaje ka
vạ ka ka cipại nwalu gogo-na, kpam mạ n ili i'ya ma nạkạ yi u lyai wa.’
7 “Aku u wushuku eyi pini ɗe a asuvu, u dana, ‘Kotsu vu damgbarạsa mu
wa, n gbagirya ɗe utsutsu u kuwa vi. Mpa nạ mmuku n vạ tsu vaku ɗe, ma
fuɗa ma 'yạngạ ma nạkạ vu ili wa.’ 8 Ạsạkạ n tonuko ɗạ, ko wa 'yạngạ baci
wa nạkạ yi ili an wạri kaje ka ne wa, wa 'yạngạ tạ wa nạkạ yi gbạ ili i'ya wa
ciga, adama a umạtsạ u ɗa u mạtsại.
9 “Kpam n tonuko ɗạ, rongoi ufolo, a ka ne ɗạ tạ. Rongoi ubolo, ya tsạrạ tạ.
Kuɗusai utsutsu, a ka giduwunkạ ɗạ tạ. 10 Uza ɗa baci dem u foloi, a ka ne yi
tạ. Kpam uza ɗa baci dem u boloi, u tsu tsạrạ tạ. A tsu giduwunkạ tạ uza ɗa
baci dem u kuɗai utsutsu.
11 “Tata u eni u ɗa a asuvu a ɗe maku ma ne ma [folo yi burodi aku u nạkạ
yi katali?]† Ko kpam u foli yi kadan, aku u bidya kali u nạkạ yi? 12 Ko kpam
u foli yi kako, aku u bidya kudaɓu u nạkạ yi? 13 Ɛɗạ ama a cingi i reve baci
unạkạ mmuku n ɗe ili i shinga, nala dem Tata u ɗe uza ɗa wạri a zuba wa
nạkạ aza ɗa a folo yi Kulu Keri.”

Yesu n Ba'alzabu
(Matiyu 12:22-30; Marku 3:20-27)

14 Kain ka te, Yesu wa wutukpạ ityoni i cingi i tsubebe. An ityoni i cingi yi
i wutại, aku kabebe ki ka danai ukuna, ama kpam a yain majiyan. 15 Shegai
ama roku a danai, “N ucira u Ba'alzabu† magono ma ityoni i cingi u ɗa wa
wutukpusạ ityoni i cingi.” 16 Kpam aza roku a ka konduso yi, aku a boloi u
wenike le iryoci i roku i zuba.
17 Yesu reve tạ ili i'ya a ka yawunsa, aku u tonuko le, “Tsugono tsa baci dem
tsu pecei kaci ka ne kure n tsu shilạkạni, tsugono tsu nala tsa wacuwa tạ.
Nala dem kuwa ka baci ku pecei kaci ka ne kure n ku shilạkạni, ka wacuwa
tạ. 18 Kanangasi‡ ka pece baci kaci ka ne kure n u shilạkạni, niɗa tsugono tsu
ne tsa yan tsu shamgba? N dana tạ nala an i danai n ucira u Ba'alzabu u ɗa
ma wutukpusạ ityoni i cingi. 19 N ucira u Ba'alzabu u ɗa baci ma wutukpusạ
ityoni i cingi, n ucira u eni u ɗa wạ kpam atoni a ɗe a ka wutukpusạ le?
Adama a nala a ka woko tạ aza a afada a ɗe. 20 N ucira u Kashilạ u ɗa baci
ma wutukpusạ ityoni i cingi, tsugono tsu Kashilạ tsu tuwạ tạ la vi ara ɗe.

---

* **11:4** Kavasu ka tagarạda u Matiyu ka la tạ ugaɗi. † **11:11** Akorongi a cau a ushani aza ɗa a purại a tagarạda u Luka a korongu tạ, “U folo yi burodi, aku u nạkạ yi katali?” ‡ **11:18** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi.

21 “Uza u ucira u bidya baci iwunukatsu wa wundya kuwa ku ne, ko i te ya
tsaraa udukuyan u ne wa. 22 Shegai uza roku uza ɗa u la yi ucira u 'yangasaka
yi baci, hal u fuɗai u wusha yi iwunukatsu i'ya u pityanangi n i'ya vi, aku u
pecike udukuyan u ne.
23 “Uza ɗa baci dem bawu wari kaɓolo na mpa, tsilala tsa wa yan na mpa.
Uza ɗa baci bawu u ɓangaa mu uciraangusu, uwacinsa u ɗa yi.

Ugono u ityoni i cingi
(Matiyu 12:43-45)

24 “Ityoni i cingi i wuta baci a asu u uza, i tsu tono ta a asu u ɗa bawu mini
mari ubolo u asu uwunvuga. I tsara baci wa, aku i dana, ‘Ma gono ta a asu
u ɗa n wutai.’ 25 I gono baci i cinai kuwa ki uwujumi sarara kpam a kalai
ka, 26 aku i ba i bidya ityoni i cingi i shindere i roku i'ya i la yi tsicingi, a
uwa a dusuku pini. Vuma u nala makorishi ma ndishi n ne ma la ta n kagita
unamgba.”
27 Tyoku ɗa wari a kadyanshi, aku uka roku a asuvu a kaɓolo ki u 'yangasai
kalagatsu u danai, “Uza ɗa u matsa vu kpam u comuko vu uza u una u shinga
ɗa.”
28 U danai, “Una u shinga u la ta uwoko a asu u aza ɗa a panai kadyanshi
ka Kashila a yankai ka manyan.”

Iryoci i Inusa
(Matiyu 12:38-42; Marku 8:11-12)

29 An kakuma kari a udoku n ka doki, aku Yesu danai, “Ama a a'ayin a na
ama a cingi a ɗa. A ka bolo ta iryoci, shegai iryoci i'a la a ka wenike wa, she
iryoci i Inusa. 30 Wata, tyoku ɗa Inusa wokoi iryoci i aza a Niniba, nala dem
Maku ma Vuma ma woko a a'ayin a na yi. 31 Magono ma Sheba ma mari uka
ma 'yanga ta kain ka afada ma sapunku unyushi u ama a a'ayin a na yi. Kpaci
a mɓari n likimba n ɗa u wutai u panakai ugboji u Solomo. Shegai uza ɗa u lai
Solomo aya naha. 32 Ama a Niniba a ka 'yanga ta kain ka afada n a sapunki
unyushi u ama a a'ayin a na yi, kpaci a kpatalai adama a kuɓari ku Inusa.
Gogo-na uza ɗa u lai Inusa aya naha.

Macikalu ma ikyamba
(Matiyu 5:15; Matiyu 6:22-23)

33 “Uza wa sapa macikalu u sokongu ma a asu u ɗa a tsu sokongu ili wa,
ko u kimba ma n kabelu wa, shegai u zuwa ma a zuba u kashamkpatsu ka
ne, tsara ama ɗa a ka uwa a wene katyashi. 34 A'eshi a ɗa macikalu ma
ikyamba i vunu. A'eshi a vunu a lobono baci, ikyamba i vunu ya shaɗangu ta
n katyashi. Shegai a namgba baci, ikyamba i vunu ya shaɗangu ta n karimbi.
35 Weɓele ko katyashi ka vari n ka vi karimbi ka. 36 Adama a nala, ikyamba i
vunu i shaɗangu baci n katyashi gba, bawu kaɓon ka ka kari n karimbi. Gba
ya woko ta katyashi, tyoku ɗa macikalu ma tsu nakaa vu katyashi.”

Una u cingi u teli
(Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40)

37 An Yesu kotsoi kadyanshi, aku Kafarishi ka roku ka libana yi ulya
ilikulya. An u uwai, aku u dusuki a asu u ulya ilikulya. 38 An Kafarishi ka
wenei Yesu dusuki ulya ilikulya bawu u sawai akere, u yain majiyan.
39 Asheku kpam a tonuko yi, “Eɗa Afarishi i tsu za ta kucina ku mako n
ku kapara, shegai a asuvu a ɗe i shaɗangu ta n kurura n tsicingi. 40 Eɗa
atengeshi! Uza ɗa u yain kucina ki, aya dem u yain asuvu yi wa? 41 Adama

a nala, zạyi asuvu yi a asu u uneshe aza a unambi ili i'ya i'ạri n i'ya, kotsu a wulukpe ɗạ gbạ.
42 “Ter ɗe Afarishi, kpaci i tsu nạkạ tạ Kashilạ u te a asuvu a kupa u icun i kashaun, n tsulu, n icun i ishuwan kau-kau, shegai i kpạɗại uyanka ama ili i'ya i'ạri dere, kpam i ciga Kashilạ wa. U laka tạ i'ạri i yain u makorishi vi n u kagitạ vi dem.
43 “Ter ɗe Afarishi, kpaci i la tạ uciga u asu u ndishi u shinga a agata a Kashilạ. Kpam ya ciga ama a rongo ɗạ udanạsạsa a asuvu a kuden.
44 “Ter ɗe Afarishi, kpaci tyoku u asaun a ɗa a yain bawu uza wa wene a ɗa i'ạri, a ɗa ama a ka kpatsa bawu a revei.”
45 Karevi ka Mele ka roku ka wushunku yi, “Kawenishiki, ili i'ya vu danai nala vi, inyashi i'ya vu taka tsu i'ya.”
46 Yesu wushuki, “Ter ɗe arevi a Mele, kpaci i tsu taɗangusuku tạ ama ucanga u arạji, kpam i tsu zuwa ko majubu i dana ya ɓạngạ le wa.
47 “Ter ɗe, kpaci asaun a ntsumate n ɗa isheku i ɗe i wunusai a ɗa ya masạka ikali. 48 U woko la vi ɗe an i wushuki n manyan ma isheku i ɗe. Kpaci alya a wunusa le, eɗạ kpam ya masa ikali a asaun a le. 49 Ili i'ya i zuwai Kashilạ a asuvu a ugboji u ne, u danai, ‘Ma sukunku le tạ ntsumate n asuki. A ka wuna tạ aza roku, aza roku tani a yan le mavura.’ 50 Adama a nala a ka wecike tạ mpasa ma ntsumate n ɗa a wotsongi a likimba. Ili i'ya i bidyai a kagitạ ka uyan likimba a kaci ka ama a a'ayin a na. 51 Ili i'ya i kạnại a mpasa n Habila hal ubana a mpasa n Zakariya uza ɗa a wunai a mere ma asuɗarạkpa n Asu u Uwulukpi.§ Mayun n tonuko ɗạ, a ka kece tạ n ɗa a kaci ka ama a a'ayin a na.
52 “Ter ɗe arevi a Mele, kpaci i bidyai makukpunki ma ureve. Eɗạ i uwa wa, kpam i ɓishinkai aza ɗa a ka ciga u'uwa a uwa.”
53 An u wutại pini a asu vi, awenishiki a Mele n Afarishi a gitạ yi uraga, tsạrạ u dansa ili ushani. 54 Kpam a ka ciga a kạnạ yi n unyushi a asuvu a kadyanshi ka ne.

12

Kuɓari a kaci ka aza a maci a kaɓan
(Matiyu 10:26-27)

1 Pini nala, an kakumạ ka ama ka ɓolomgbonoi ushani* hal ka deshene. Yesu gitại u kpatalai a asu u atoni a ne, u ɓarana le u danai, “Kiranai n yisti u Afarishi, wạ tạ n kusokongi ku gbani. 2 Ili i'ạ la a kimbại i'ya a ka kpạɗạ ukukpạ wa, ili i'ạ la i'ya a sokonki i'ya a ka kpạɗạ utoɗugbo wa. 3 Adama a nala i'ya baci i danai a karimbi a ka pana tạ i'ya a katyashi. Kpam ili i'ya baci i danai n kabini a kunu ku asuvu, a ka dansa tạ dem i'ya a kateshe.

Uza ɗa u gain a pana uwonvo
(Matiyu 10:28-31)

4 “Eɗạ aje a vạ, n tonuko ɗạ tạ, kotsu i pana uwonvo u ama ɗa a ka wuna ikyamba wa. A wuna baci a'ạ n ili i'ya a ka yan kpam wa. 5 Shegai ma wenike ɗạ tạ uza ɗa u gain i pana uwonvo. I pana uwonvo u uza ɗa u wuna baci, wa fuɗa wa vutạlạ a asuvu a kaɗạkạ ka akina. Mayun n tonuko ɗạ, i pana yi uwonvo. 6 Ma wundya mberikele n tawun n ɗa a tsu denge anini a re† vi? Ko n nala, Kashilạ ka ạsạnsạ ko n ma te wa. 7 Gbạ kenji ka kaci ka ɗe, kạ tạ a

§ **11:51** Kondo kulu ku Kuwa ku Kashilạ a makukpi ma XX. * **12:1** Udani “kakumạ ka ama ka wura tạ azu a re (2,000)” u ɗa Luka yankai manyan. † **12:6** Kondo “Anini” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓạngạ.

ukece, adama a nala, panai uwonvo wa. Tsupige tsu ɗe ubana a asu u Kashilạ tsu la tạ tsu mberikele ushani.

Udana u ukuna u maci a kaci ka Yesu
(Matiyu 10:32-33; Matiyu 12:32; Matiyu 10:19-20)

8 “N tonuko ɗạ, gbạ uza ɗa baci dem u tonukoi aza roku eyi uza u vạ u ɗa a kapala ka ama, mpa Maku ma Vuma ma dana tạ dem a kapala ka atsumate a zuba a Kashilạ eyi na katoni ka vạ ka. 9 Shegai uza ɗa baci u 'yuwan mu a kapala ka ama, a ka 'yuwan yi tạ a kapala ka atsumate a zuba a Kashilạ. 10 Ko n nala, uza u nusuka baci Maku ma Vuma, a ka cimbusukạ yi tạ. Shegai uza ɗa baci dem u wishai Kulu Keri a ka cimbusukạ yi unyushi u ne wa.

11 “Kpam a banka ɗạ baci a agata a Kashilạ, ko a asu u ngono, ko asu u ukiɗa u ugana, she i dambula a ili i'ya ya dana kotsu i ɓạngạ kaci ka ɗe wa. 12 Kpaci Kulu Keri ka wenishike ɗạ tạ ili i'ya ya dana pini a asu vi.”

Uza u utsạri u ɗa bawu wạri n ugboji

13 Vuma roku a asuvu a kakumạ ka ama ki u tonukoi Yesu, “Kawenishiki, zuwa utoku u vạ u peci ucanga u ɗa tata u tsunu u kuwại u ạsạkại vi nạ mpa.”

14 Yesu wushunku yi, “Uza vạ, ya nạkạ mu ucira u ɗa ma woko ɗạ uza u afada?” 15 Aku u tonuko le, “Kiranai, i pecemgbene n kurura ku gbani, kpaci kakumạ ka ucanga ka uma wa.”

16 U yanka le agisani a na yi, u danai, “Kashina ka uza u utsạri u roku ka matsai cika. 17 U danai a katakasuvu ka ne, ‘Ndya ma yan? Mpa na mạ n asu u ɗa ma zuwa ucanga u kashina u vạ wa. 18 Ili i'ya ma yan i'ya, she n tạsạ mpon n vạ n mai n pige n pige, aku n tsungu pini ucanga u kashina u vạ n utsạri u vạ pini gbạ. 19 Pini nala, n tonuko kaci ka vạ, “Uma u vạ, vạ tạ n utsạri ushani uzuwi u ɗa wa rawa vu ayen ushani. Wunvuga ili i vunu, vu lyai, vu soi, vu pana kayanyan.” ’

20 “Shegai Kashilạ ka tonuko yi, ‘Katengeshi, n kayin ka na a ka ciga tạ uma u vunu. Ucanga u ɗa vu tsạrại vi, u yai u ɗa wa woko?’

21 “Nala wa woko n uza ɗa u ciranki kaci ka ne udukuyan, shegai wạ n udukuyan a asu u Kashilạ wa.”

Dambulai wa
(Matiyu 6:25-34)

22 Yesu tonukoi atoni a ne, “N tonuko ɗạ, yanyi kadambula ka uma u ɗe a ili i'ya ya lya ko kpam ya uka a ikyamba wa. 23 Kpaci uma u la tạ ilikulya, ikyamba kpam i la tạ aminya. 24 Weɓelei agawun: a tsu ce wa, a tsu kapa tani wa, a'ạ kpam nạ mpon n kuzuwate ku ucanga wa. Gbạ n nala Kashilạ ka tsu lyatangu le tạ. Eɗạ i la tạ nnu cika tani. 25 A asuvu a ɗe, ya wa fuɗa wa doku kaci ka ne uma ulapa u uwule u te adama a kadambula? 26 Cinda bawu ya fuɗa ya yan ili i kenu i na, ndya i banka ɗạ kadambula ka ili i'ya i buwai?

27 “Weɓelei tyoku ɗa apạlu a tsu gbonguro, a tsu yan manyan ko a jilạkạ kaci ka le aminya wa. Ko Solomo n tsupige tsu ne gbạ u uka aminya a ikali a ɗa a lobonoi tyoku u a le wa. 28 Kashilạ ka guɓa baci apạlu a mete a ɗa a'ạri n uma ara, nakpan a vutạlạ le a akina. Aminya a ɗa Kashilạ ka nạkạ ɗạ a ka la a naha wa? Eɗạ aza ɗa upityanangu u ɗe u gusại. 29 Dambulai a ili i'ya ya lya ko ya so wa, kpam kotsu i ạsạkạ atakasuvu a ɗe a 'yạngạ wa. 30 Uyawunsa u ama a likimba nte wạri pini a icun i nala yi, shegai eɗạ Tata u reve tạ ya ciga i'ya. 31 I gitạ i zami ve tsugono tsu Kashilạ, a ka doku ɗạ tạ ili i nala yi.

Kuzuwate ku ucanga a zuba
(Matiyu 6:19-21)

32 “Eɗa ushiga u kenu, panai uwonvo wa, kpaci Tata u ɗe wa pana tạ kayanyan ka wa nạkạ ɗạ tsugono tsu ne. 33 Dengei utsạri u ɗe, aku i ɓạngạ aza a unambi. I zamuka kaci ka ɗe atsạn a ikebe a ɗa bawu a ka kutsa; wata, utsạri u ɗa bawu wa kotso a zuba, a asu u ɗa bawu aboki a ka raɓa evu. Ko karan kạ la ka ka nangasa u ɗa wa. 34 Kpaci a asu u ɗa utsạri u vunu wạri, nte dem katakasuvu ka vunu ka yan pini ɗe.”

Foɓusoi adama a utuwạ u Asheku

35 Yesu doki u danai, “Wampuki aminya a ɗe adama a manyan, kpam i ạsạkạ ncikalu n ɗe usapi. 36 I rongo tyoku u ama ɗa a ka vana uzakuwa u le u gono a asu u abiki, kotsu a giduwunkạ yi utsutsu n ukuɗa u utsutsu u ne. 37 Agbashi a ɗa baci uzakuwa u le u cinai n a vani yi a ka pana tạ kayanyan. Mayun n tonuko ɗạ, wa sira tạ kunya a cuku u zuwa le a dusuku a asu u ulya u ilikulya, aku u pecike le ilikulya yi. 38 Agbashi a ɗa baci uzakuwa u le wa gono n kayin ka pige ko kpam ubana kpasani u cina le ufoɓusi, a ka pana tạ kayanyan. 39 Ma ciga tạ i reve, a da baci uza u kuwa u revei a'ayin a ɗa kaboki ka tuwạ, wạri wa ạsạkạ kaboki ka uwa yi a kuwa wa. 40 Eɗạ dem i gan tạ i rongo n afoɓi a ɗa ya wusha Maku ma Vuma, kpaci wa tuwạ tạ a'ayin a ɗa bawu i zuwai uma wa tuwạ.”

Kagbashi ka shinga
(Matiyu 24:45-51)

41 Aku Bituru wece yi, “Asheku, ạtsa va yanka agisani a na yi, ko gai ya dem ɗa?”

42 Asheku a wushunku yi, “Ya kagbashi ka maci kpam uza u ugboji? Uza ɗa uzakuwa u ne u nạkạ yi u kirana n kuwa ku ne u nạkạsạ le ilikulya. 43 Uzakuwa u ne u gono baci u cina yi n u yanyi nala, wa pana tạ kayanyan. 44 Mayun n tonuko ɗạ, uzakuwa vi wa zuwa yi tạ u kirana n utsạri u ne gbạ. 45 Shegai kagbashi ki ka yawunsa baci a katakasuvu ka ne u danai, ‘Uzakuwa u vạ ɗa na u gono gogo wa,’ aku u gitại ulapusa agbashi yi aka n a'ali, n u lyayi n u soyi hal u gutukpa. 46 Uzakuwa u kagbashi u nala wa gono tạ a kain n ulapa u uwule u ɗa bawu a zuwai uma wa tuwạ. Kpam wa yanyi tạ mavura cika, aku u varangu yi a asu u ama ɗa a 'yuwain uwushuku.

47 “Kagbashi ka baci dem ka revei ili i'ya uzakuwa u ne wa ciga, aku u 'yuwain i'ya uyan, wa so tạ malapa cika. 48 Shegai uza ɗa baci bawu u revei, aku u yain ili i malapa, a ka lapa yi tạ kenu. Uza ɗa baci a nạkại ili ushani, ili ushani i'ya a ka ciga ara ne. Uza ɗa kpam a nạkại ugạnạ u ili ushani, ili ushani i'ya a ka ciga ara ne.”

Yesu tukoi upecene
(Matiyu 10:34-36)

49 Yesu doki u danai, “Tuwạ ɗa n tuwại n tsungu akina a likimba, uciga u vạ u ɗa, a dana naha dem a ka tasa ɗe. 50 Shegai mạ tạ n ulyuɓugu u ɗa a ka lyuɓugu mu, katakasuvu ka vạ ka dusuku wa, she a'ayin a ɗa a kotsoi. 51 Ya wundya tuwạ ɗa n tuwại n tuko ndishi n shinga a likimba? Nala wa, upecene u ɗa n tuko ɗạ. 52 Ubana a kapala, kuwa ku ama a tawun ka pece tạ kure: ama a tatsu a yain tsilala n ama a re, ama a re kpam a yain tsilala n ama a tatsu. 53 Nala a ka pecene. Tata u yain tsilala n maku ma ne, maku kpam ma yain tsilala n tata u ne. Mma u yain tsilala n makere ma ne, makere kpam ma yain tsilala nạ mma u ne. Kajene ka yain tsilala n anuku a ne, anuku kpam a yain tsilala n kajene ka ne.”

Ureve u iryoci i a'ayin
(Matiyu 16:2-3; Marku 8:11-13)

54 Aku Yesu tonukoi kakumạ ka ama ki, “I wene baci alishi a 'yạngại a kalivi,‡ kute-kute she i dana, ‘A ka ro tạ,’ nala tani u tsu woko. 55 I wene baci uwule u 'yạngại a ɗaka, she i dana, ‘Wa suɗugba tạ,’ kpam nala. 56 Aza a maci a kaɓan, ya fuɗa tạ ya reve iryoci i'ya iyamba n kubain ku zuba a ka wenike, shegai ndya i ɓishinka ɗạ i reve iryoci i a'ayin a naha?

Sheshei kananamgbani ka ɗe
(Matiyu 5:25-26)

57 “Ndya i ɓishinka ɗạ ya bidiga kaci ka ɗe ili i shinga? 58 Ya bana baci a asu u afada n uza ɗa u banka vu, darạka vu sheshi n eyi a ure, kawa u banka vu baci a asu u uza u ukiɗa u ugana. Uza u ukiɗa u ugana vi wa nạkạngu vu tạ a kukere ku katigi, katigi ki tani ka zuwa vu tạ a kuwa ku a'ali. 59 N tonuko vu va wutạ wa, she vu tsupa gbạ ili i'ya a ka tono vu.”

13

Ạsạkại tsicingi tsu ɗe ko a wuna ɗạ

1 Pini nala, aza ɗa a'ạri pini a asu vi a yankai Yesu alabari a aza a Galili aza ɗa Bilatu wunai a Kuwa ku Kashilạ, hal mpasa n le n ɓolomgbonoi nạ n ɗa ma uɗarạkpa u ɗa a yain. 2 Yesu wushunku le, “Ya wundya aza a Galili a nala yi a la aza a Galili a ɗa a buwai vi unyushi u cingi ɗa, an a panai ikyamba i nala yi? 3 N tonuko ɗạ, nala wa. I ạsạkạ baci tsicingi tsu ɗe wa, gbạ ɗe dem nala ya kuwạ. 4 Ko kpam ya wundya ama kupa n kullạ aza ɗa a kuwại an kasaga ka ugaɗī ka Silạwamu ka rukpại ka vara le vi, a la aza a Urishelima unyushi u cingi ɗa? 5 N tonuko ɗạ, nala wa. I ạsạkạ baci tsicingi tsu ɗe wa, ya kuwạ tạ gbạ ɗe tyoku u le.”

6 U tonuko le agisani a na yi, “Vuma roku u ɗa u wạri n maɗanga ma kapopi a kashina ka ne, aku u tuwại n u boli ilimaci i ne, shegai u tsạrạ wa. 7 Aku u tonukoi uza ɗa wa guɓa kashina ki, ‘Ayen a tatsu a ɗa pa vi ma tuwạ nạ n boli ilimaci i kapopi i na yi, n tsạrạ tani wa. Kapa ma, nidā ma kạngu asu gbani?’

8 “U wushunku yi, ‘Uzakuwa, ạsạkạ ve ma ma kyawan kayen ka lalu, n zạɗạgbạ kami ki, n tsunku ma kayala ka tsishindạ. 9 Ma matsa baci ilimaci kayen ka ugono, aku a ạsạkạ ma. Ma matsa tani baci wa, aku a kapa ma.’ ”

A tạnạsại uka u ukeliki kain ka Ashibi

10 Kain ka te kain ka Ashibi, Yesu wa wenishike a kagata ka Kashilạ ka roku. 11 Aku uka roku u ɗa wạri n ityoni i cingi i maɓạlạ ma ukeliki hal ayen kupa n kullạ, uza ɗa u kelikei gbạ wa fuɗa wa gaɗigba kpam wa. 12 An Yesu wene yi, u isạ yi u tonuko yi, “Uka, a pecemgbene vu ɗe n maɓạlạ ma vunu.” 13 U taɗanku yi kukere, kute-kute u gaɗigbai u cikpai Kashilạ.

14 Shegai uzapige u kagata ka Kashilạ vi u panai upan, an Yesu tạnạsạ yi n kain ka Ashibi. U tonukoi ama yi, “A'ayin a ɗa pini ushani hal a teli a ɗa a gain a yain manyan, tuwại a tạnạsạ ɗạ, shegai bamu n kain ka Ashibi.”

15 Asheku a wushunku yi, “Eɗạ aza a maci a kaɓan, uza u kanaka ko makparyagi u tsu tatsukpa ma n kain ka Ashibi u ba u ne yi mini wa? 16 U gan uka u naha, kumaci ku Ibirahi, uza ɗa Kanangasi* ka sirai ara ayen kupa n kullạ a tatsukpa yi n kain ka Ashibi wa?”

---

‡ **12:54** A uyamba u ɗa Yesu rongoi, a kalivi ka alishi n uwule u ucira kaɓolo nạ mkpankashilạ n mini a tsu 'yạngạ.

* **13:16** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi.

17 An u danai nala, atokulalu a ne a panai uwono, gbạ kakumạ ka ama ka
rongoi ipeli adama a ili i shinga i'ya Yesu wa yansa.

Agisani a ucun u musta n yisti
(Matiyu 13:31-33; Marku 4:30-32)

18 Yesu danai, “Niɗa tsugono tsu Kashilạ tsạri? Ndya ma rạtsanạka tsa n
i'ya? 19 Tyoku u ucun u musta ɗa tsạri, u ɗa vuma roku u ba u cei a kashina
ka ne. U gbonguroi u wokoi mawurete ma hal nnu n cai pini ikinda a nsaɓu
n ne.”
20 U doki u danai, “N iyen i'ya ma rạtsanạka tsugono tsu Kashilạ? 21 Tyoku
u yisti u ɗa tsạri, u ɗa uka u roku u bidyai u vurại u ɗa a akundatsu a pige a
tatsu a kira hal ku vurại n yisti vi gbạ.”

Utsutsu u kenu
(Matiyu 7:13-23)

22 Yesu kạnại nwalu n u wenishike a ilyuci n une i'ya u wurusai, hal wa
rawa a Urishelima. 23 Uza roku u wece yi, “Asheku, ama a ɗa a ka tsạrạ
iwauwi† a'ạ gbạm ushani?”
U tonuko le, 24 “Moɗonoi i uwa a utsutsu u kenu. Kpaci n tonuko ɗạ, ama
ushani a ka zama tạ a uwa, shegai a ka fuɗa wa. 25 Uza u kuwa u 'yạngạ baci u
gidạki utsutsu vi, i gitạ ɗe la vi kushani a uwotsu n i kuɗusi utsutsu, n i dansi,
‘Uza u kuwa, giduwukạ tsu.’
“Eyi kpam u wushuku, ‘N reve a asu u ɗa i wutại wa.’
26 “Aku i dana, ‘Tsu lya tạ tsu soi kpam n avu, hal vu wenishikei a ire i
tsunu.’
27 “Eyi kpam u dana, ‘N tonuko ɗạ n reve a asu u ɗa i wutại wa. Banka numu
dan aza a unyushi u cingi.’
28 “A'ayin a nala yi ya wene tạ Ibirahi n Ishaku n Yakubu nạ ntsumate a
tsugono tsu Kashilạ, eɗạ kpam she a loko ɗạ, nte ya sạ pini hal n i lumusi
a'anga. 29 Ama a ka tuwạ tạ a kasana n kalivi n gadī n ɗaka, a dusuku a asu u
le a tsugono tsu Kashilạ. 30 Gogo-na aza a kucinạ a ka woko tạ aza a kapala,
aza a kapala kpam a woko aza a kucinạ.”

Yesu panai iyali i Urishelima
(Matiyu 23:37-39)

31 Pini nala, Afarishi a roku a tuwại a tonuko yi, “'Yạngạ vu wutạ pini na
vi, kpaci Hiridu Antiba magono wa ciga tạ u wuna vu.”
32 U tonuko le, “Walai i ba i tonuko mashe ma mete ma nala mi, ‘Ara ma
wutukpạ tạ ityoni i cingi, n tạnạsạ kpam ama. Nakpan kpam nala. Kain ka
tatsu, aku n kotso manyan ma vạ.’ 33 Gbạ n nala ma lya tạ kapala nạ nwalu
n vạ, ara n nakpan n nakpan kuten. Kpaci u gan a wuna matsumate a asu u
roku wa, she a Urishelima.
34 “Eɗạ aza a Urishelima, aza a Urishelima, awuni a ntsumate, aza a
uvarạsa aza ɗa a suki ara ɗe. N tsu ciga tạ n ɓolongu ɗạ tyoku ɗa matoku
ma tsu ɓolongu mmuku n ne a ashan a ne, aku i 'yuwain. 35 Wundyai, kuwa
ku ɗe ka la a ạsạnkạ ɗạ uvarangi. N tonuko ɗạ ya doku ya wene mu wa, she
kain ka ya tuwạ ya dana, ‘Kashilạ ka zuwuka uza ɗa wa tuwạ a asuvu a kala
ka Magono ma Zuba unạ u shinga.’ ”

14

Yesu a kuwa ku Kafarishi

1 Kain ka te n Ashibi, Yesu uwai a kuwa ku uzapige u Afarishi u roku ulya
ilikulya, ama kpam a zuwuka yi a'eshi. 2 A kapala ka ne tani vuma roku u ɗa

pini uza ɗa akere a ne n a'ene a ne a shitąsai. 3 Yesu wecei Afarishi n arevi a Mele, “U gan a tąnąsą maɓąlą n kain ka Ashibi, ko u gan wa?” 4 Shegai a paɗai bini bini. Aku u kąnąi vuma vi u tąnąsą yi, u tonuko yi u wala.

5 U wece le, “A asuvu a ɗe, ya maku* ma ne ko kanaka ka ne ka rukpą a ilyukoi kain ka Ashibi, aku u kpąɗą ka uwutukpą n maloko?” 6 A fuɗa a wushuku keci ku ne wa.

7 An u wenei tyoku ɗa aza ɗa a libanai vi a ɗangąsai asu u ndishi u shinga u shinga, u wenishike le uwenishike u na vi: 8 “Kain ka baci uza roku u libana vu abiki a iyolo, kotsu vu yain maloko vu dusuku a karatsu ka shinga wa, gaawan a libana tą uza ɗa u la vu tsupige. 9 Nala baci uza ɗa u libana ɗą ama a re a ɗe yi, wa tuwą tą u tonuko vu, ‘Nąką vuma u na a asu u ndishi u vunu.’ Aku vu woko n uwono, vu gono a karatsu ka kenu. 10 Shegai a libana vu baci abiki, dusuku a karatsu ka kenu, tsąrą uza ɗa u libana vu vi, u tuwą baci u tonuko vu, ‘Kaje ka vą, 'yąngą vu gono a asu u shinga.’ She vu tsąrą tsupige a asu u a'eshi a atoku a vunu amoci. 11 Gbą uza ɗa baci u rąɗągbąi kaci ka ne, a ka vakunku yi tą. Uza ɗa kpam u vakunki kaci ka ne, a ka rąɗągbą yi tą.”

12 Yesu tonukoi uza ɗa u libana yi vi, “Va libana baci uza abiki a ulya ilikulya n kaara ko kayin, kotsu vu libana aje a vunu, ko atoku a vunu, ko aza a kuwa a vunu, ko aza a karen a vunu aza a utsąri wa. Kawa ele dem a ka libana vu tą, a tsupa vu. 13 Shegai va libana baci ama abiki a ulya ilikulya, vu libana aza ɗa bawu a'ąri n ili, n aza a mɓąlą ma ukeliki, n awunu, n arumbą. 14 Kpam a ka zuwuka vu tą uną u shinga, kpaci a ka tsupa vu wa. Shegai va tsąrą tą katsupi ka malen ma manyan ma vunu kain ka aza a maci a ka 'yąngą a ukpą.”

Agisani a abiki a pige
(Matiyu 22:1-10)

15 An uza u te a asuvu a aza ɗa a ka lya kaɓolo, u panai nala, u tonukoi Yesu, “Uza ɗa wa lya ilikulya i abiki a tsugono tsu Kashilą uza u uną u shinga u ɗa.”

16 Yesu wushunku yi, “Vuma roku u ɗa u foɓusoi abiki a ulya ilikulya a pige, aku u libanai ama ushani. 17 An a'ayin a ulya ilikulya a yain, u suki kagbashi ka ne ka ba ka tonuko amoci a ɗa u libanai vi, ‘Tuwąi, kpaci a foɓuso ɗe ko ndya wa.’

18 “Shegai gbą le a gitąi utukuso kadambula. Uza u kagitą u danai, ‘N tsila tą kashina, kpam u kąną tą n ba n wene ka. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.’

19 “Uza roku kpam u danai, ‘N tsila tą anaka a kulima kupa, gogo-na kpam ma ciga tą n ba n kondo a ɗa. Ma folo vu, vu yanka mu ahankuri.’

20 “Uza roku kpam u danai, ‘Gogo-na-na ɗa n yain iyolo, adama a nala ma fuɗa ma bana wa.’

21 “Kagbashi ki ka gonoi ka tonukoi uzakuwa vi. Katsumą ka namgbai uzakuwa vi, aku u tonukoi kagbashi ki, ‘Wutą gogo a ire ną mɓakuru ma ilyuci mi vu tuko aza a unambi, n aza a mɓąlą ma ukeliki, n arumbą, n awunu.’

22 “Kagbashi ka danai, ‘N yan ɗe i'ya vu danai n yain vi, shegai hal n gogo-na asu u ɗa pini u buwai.’

23 “Aku u uzakuwa vi u tonukoi kagbashi ki, ‘Wala a kateshe ka ilyuci, vu bana a ire i pige n i kenu, vu zuwa ama ɗa a'ąri pini a tuwą a uwa a kuwa ku vą, tsąrą ku shaɗangu. 24 N tonuko ɗą, uza wą la a asuvu a aza ɗa n libanai n kagitą, wa peɗe ilikulya i abiki a vą wa.’ ”

---

* **14:5** Akorongi a cau a roku aza ɗa a purąi a tagarąda u Luka a korongu tą “makparyagi” kpaci n Tsiheline “makparyagi” n “maku” u'isą u le u rotsono tą.

Upana u ikyamba u utono u Yesu
(Matiyu 10:37-38)

25 Pini nala, kakumạ ka ama ka tonoi Yesu, aku u kpatalai u tonuko le,
26 “Uza ɗa baci wa ciga u tuwạ ara vạ, u kạnạ tạ she u ciga mu kapala n tata
u ne, nạ mma u ne, n uka u ne. U cigi mu kpam kapala nạ mmuku n ne, n
atoku a ne aka n a'ali. U kạnạ tạ dem u cigi mu kapala n uma u ne, kawa u
rạtsa u woko katoni ka vạ wa. 27 Vu rạtsa vu woko katoni ka vạ wa, vu canga
baci mawandamgbani ma vunu vu tono mu wa.
28 “A asuvu a ɗe, ya wa gitạ kuma ku pige bawu dusuki u kecei i'ya wa
wuna, u wene ko wạ n ikebe i'ya wa kotso kuma ki? 29 Kawa u gitạ baci aku u
kpạɗại ka usalạkpa, gbạ uza ɗa baci dem u wenei wa dosuso yi tạ. 30 A dana,
‘Vuma u na u gitại kuma, shegai u kpạɗại ka usalạkpa.’
31 “Ko kpam magono ma eni ma ma bana kuvon n magono ma roku, aku u
kpạɗạ u dusuku u yawunsa u wene ko eyi uza u asoje azu kupa wa fuɗa wa
yan kuvon n magono uza u asoje azu kamanga? 32 U wene baci ufuɗa wa,
she u suku atsumate a ba a cina uza niɗe vi a folo yi ndishi n shinga, cina u
buwai ve a mɓạri. 33 Nala dem gbạ ɗe, uza ɗa baci bawu u fuɗai u ạsạkại gbạ
ili i'ya wạri n i'ya, u rạtsa u woko katoni ka vạ wa.

Mkpaɗī n ɗa n namgbai
(Matiyu 5:13; Marku 9:50)

34 “Mkpaɗī ili i shinga i'ya, shegai n namgba baci bawu n yankpai kpam,
n iyen i'ya a ka yankpusa n ɗa? 35 N ɗa mạ n kalen a iyamba wa, mạ tani n
kalen a ili i tsishindạ wa. Wotsongu ɗa a ka wotsongu n ɗa.
“Uza u atsuvu a upana, u pana.”

15

Agisani a macon ma ma puwạin
(Matiyu 18:12-14)

1 Aku awushi a utafa n aza a unyushi u cingi a ka raɓusa evu n Yesu tsạrạ a
panạka yi. 2 Adama a nala, Afarishi n awenishiki a Mele a'ạri uyan tsali a ka
dansa, “Vuma u na wa wusha aza a unyushi u cingi, hal wa lya kaɓolo n ele.”
3 U tonuko le agisani a na yi, 4 “Ya asuvu a ɗe wa yan nạ ncon aman-
gatawun, aku ma te ma karai kakamba ma puwạin bawu wa ạsạkạ aman-
ganishinkupa n kuci n ɗa n buwai vi a asu u kalina u bana ubolo ma te ma ma
puwạin vi hal she u wene ma? 5 U wene baci ma, wa canga tạ ma a kutanga
n u peli. 6 U rawa baci a kuwa, wa ɓolongu tạ aje a ne n aza a karen a ne. U
tonuko le, ‘Bạngạ numu ipeli, n wene ɗe macon ma ma puwạn mu vi.’ 7 N
tonuko ɗạ, nala dem a ka yan ipeli a zuba a kaci ka uza u unyushi u cingi u
te ɗa baci u ạsạkại tsicingi tsu ne. Hal i lai i aza a maci a amanganishinkupa
n kuci ɗa bawu a'ạri n unyushi u cingi.

Agisani a ukebe u ɗa u puwạin

8 Yesu lyai kapala n kadyanshi, “A dana uka roku wạ n ikebe i azurufa
kupa.* Aku u te u puwạn yi. Ndya wa yan? She u sapa macikalu, u wujumạ
kuwa ki, u zami u ɗa sawu hal u ba u wene u ɗa. 9 U wene baci u ɗa, she u
ɓolongu aje a ne n aza a karen a ne u dana, ‘Bạngạ numu ipeli, n wene ɗe
ukebe u ɗa u puwạn mu vi.’ 10 N tonuko ɗạ, ili i ipeli i'ya a asu u atsumate

* **15:8** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓạngạ.

a zuba a Kashilạ a kaci ka uza u unyushi u ɗa baci dem u ạsạkại unyushi u cingi u ne.”

Agisani a maku ma ma puwạin

11 Yesu doki u danai, “A yan tạ vuma roku uza u mmuku ma a'ali n re.
12 Aku uza u kenu vi u tonukoi tata u ne, ‘Tata, nạkạ mu ucanga u agadu u vạ.’ Aku tata u le, u pecike le ucanga u ne vi.
13 “An a yain a'ayin kenu, aku uza u kenu vi u purại utsạri u ne vi gbạ u kạnại ure ubana a uyamba u roku u mɓạri. Pini nala, ucanga u ne u kotsoi a asu u ure u gbani, aku u rongoi ndishi n gbani. 14 An ucanga u ne u kotsoi gbạ, aku kambulu ka uwai a uyamba vi, u uwai dem kambulu. 15 U ba u ɓolomgbonoi kaci n uza roku uza u uyamba vi, eyi tani u zuwa yi u woko kaliniki ka mburusunu. 16 U tsu ciga tạ u lyai ilikulya i'ya mburusunu n tsu lyasa, shegai ko uza wa nạkạ yi ili wa.
17 “U tuwại u yawunsai, u danai, ‘Agbashi a tata u vạ a ɗa ɗe a'ạ tạ n ilikulya i'ya i rawa le hal i buwai, mpa tani na mạri a ukuwạ n kambulu. 18 Ạsạkạ n 'yạngạ n bana a asu u tata u vạ n dana, “Tata, n nusuka tạ Kashilạ kpam n nusuka vu tạ. 19 U gan gbạm a doku a isạ mu maku ma vunu wa. Gonuko mu tyoku u uza u te a asuvu a agbashi a vunu.” ’ 20 Aku u 'yạngại u banai a asu u tata u ne.
“Eyi ubuwi a mɓạri, tata u ne wene yi, aku asuvayali a kạnạ yi, u sumai u wambatsa yi wạri yi a upapurusa.
21 “Aku maku mi ma tonuko yi, ‘Tata, n yanka tạ Kashilạ unyushi, kpam n nusuka vu tạ. U gan gbạm a doku a isạ mu maku ma vunu wa.’
22 “Shegai tata vi u tonukoi agbashi a ne, ‘Yanyi maloko i tuko yi matogo ma ma lakai tsulobo, i uka yi. I uka yi makawani n akpata. 23 Tukoi madyondyom ma pige ma nala mi i kiɗa ma, tsu takumai, tsu yain ipeli. 24 Kpaci maku ma na mạri ma kuwạ tạ, shegai gogo-na u gono ɗe n uma. Wạri u puwạn tạ, shegai gogo-na a wene yi ɗe.’ Pini nala, a gitại uyan mazạngạ.
25 “A'ayin a nala yi, maku ma pige ma ne ma bana tạ a kashina. Eyi n u goni, an u yain evu n kuwa, aku u panai a ka keme n a jeyi. 26 U isại kagbashi ka roku ka kuwa ki u wece yi ili i'ya i tukoi ukuna u nala vi. 27 U tonuko yi, ‘Vangu u vunu u ɗa u gonoi. Tata u ɗe kpam u kiɗai madyondyom ma pige ma nala mi adama a ɗa u tsạrạ yi bawu usạn u roku.’
28 Aku uza u pige vi u yain upan, u 'yuwain u'uwa a kuwa ki. Tata u ne u wutại u rongo yi uleshe. 29 U wushunki tata u ne u danai, ‘Wundya ve ayen a ushani a ɗa n gbashika vu, n kpạɗạ tani ugorimuko udani u vunu wa. Gbạ n nala, kain kạ la ka vu nạkạ mu maku ma malala ma ma yan mazạngạ n aje a vạ wa. 30 Shegai an maku ma vunu ma tuwại uza ɗa u puwunsại utsạri u vunu a asu u ashankala, aku vu kiɗạga yi madyondyom ma pige ma nala mi.’
31 Aku tata u ne u tonuko yi, ‘Maku ma vạ, kain dem vạ tạ kaɓolo nạ mpa, kpam i'ya baci dem i'ạri i vạ, i vunu i'ya dem. 32 Dere ɗa a yain mazạngạ n ipeli adama a vangu u vunu ɗa wạri u kuwại, shegai gogo-na u gonoi n uma. Wạri u puwạin, a wene yi kpam.’ ”

16

Agisani a kagbashi ka ugboji

1 Yesu doku u tonukoi atoni a ne, “A yan tạ uza u utsạri u roku uza ɗa wạri n uza ɗa wa guɓuga yi utsạri u ne. A tonukoi uza u utsạri vi, uza ɗa wa guɓuga yi utsạri vi wa nangasa yi tạ u ɗa. 2 Pini nala, u isạ yi u danai, ‘Ndya n panai na

a kaci ka vunu? Nąką mu tyoku ɗa va tono n utsąri u vą, kpaci va lya kapala n ukirana n utsąri u vą wa.'
3 "Uza ɗa wa guɓa utsąri vi u tonukoi kaci ka ne, 'Uzakuwa u vą u ɗa na wa loko mu a asu u manyan ma vą. Ndya ma yan? Mą n ucira u ɗa ma cimba wa, kpam ma pana tą uwono u ufolu. 4 N reve tą ili i'ya ma yan gogo-na kotsu n tsąrą ama ɗa ka wusha mu a a'uwa a le, manyan ma vą ma kotso baci.'
5 "Adama a nala u isąi gbą ama ɗa uzakuwa u ne wa tono atan. Aku u wecei uza u kagitą, 'I yain i'ya uzakuwa u vą wa tono vu?'
6 "U wushuki, 'Adele a pige a manivi a amangatawun.'*
"U tonuko yi, 'Tagarąda u vunu u ɗa na, dusuku vu shaɗangu amangarenkupa.'
7 "U wecei kpam uza roku, 'Avu tani i yain i'ya a ka tono vu?'
"U wushuki u da, 'Akpakpa a ilya amangatawun.'†
"Uza ɗa wa guɓa utsąri vi u tonuko yi, 'Tagarąda u vunu u ɗa na korongu amanganishi.'
8 "Adama a nala uzakuwa u uza ɗa wa guɓa utsąri vi, u cikpala yi adama a ugboji u ne. Kpaci ama a likimba a gawunsa baci n ama a likimba u le, a la tą ama a katyashi ugboji cika."
9 Yesu lyai kapala u danai, "Adama a nala n tonuko ɗą, yankai utsąri u likimba u ɗe manyan i ɓąngą aza roku n u ɗa tsąrą i yain aje, pini nala, a'ayin a ɗa baci utsąri vi u kotsoi, a wushi ɗą a a'uwa a ɗa bawu a ka kotso.
10 "Uza ɗa baci wąri n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan tą n ukuna u maci a ukuna u pige. Uza ɗa baci bawu wąri n ukuna u maci a ukuna u kenu, wa yan n ukuna u maci a ukuna u pige wa. 11 I yan baci ukuna u maci a asu u uɓąną u icanga i likimba wa, niɗa a ka yan a nąką ɗą icanga i maci i zuba? 12 Kpam i yan baci ukuna u maci n icanga i aza roku wa, ya wa nąką ɗą ili i'ya i'ąri i ɗe?
13 "Kagbashi ką la ka gbashika aza a a'uwa a re wa. Ucun u kagbashi u nala wa kovo ta uza u te, aku u cigi uza u te. Ko tani u toni ukuna u uza u te, aku u goro u uza u te. Va fuɗa va gbashika Kashilą kaɓolo n utsąri wa."

Yesu doki u wenishikei
(Matiyu 11:12-13; Matiyu 5:31-32; Marku 10:11-12)

14 An Afarishi a panai nala, ele tani a wokoi acigi a ikebe a ɗa, aku a cirąkpa yi. 15 U tonuko le, "Eɗą i tsu gonuko tą kaci ka ɗe ama a ɗa a'ąri dere a a'eshi a ama. Shegai Kashilą ka reve tą atakasuvu a ɗe. Ili i'ya ama a bidyai n tsupige cika, ili i icaɗi i'ya a kapala ka Kashilą."
16 Yesu doki u danai, "Mele ma Musa n itagarąda i Ntsumate, i'ya awenishiki a ɗe hal ubana a a'ayin a Yahaya. A'ayin a Yahaya a ɗa a gitąi uyan kuɓari ku tsugono tsu Kashilą, kpam ya dem wa moɗono tsąrą u uwa pini. 17 Gbą n nala, wa laka tą shana zuba n iyamba a cimbą, n u ɗa uɗyani u te u kenu u tagarąda u Mele wa gusą.
18 "Uza ɗa baci u ąsąkąi uka u ne, u zuwai uza roku, tsishankala tsa wa yan n eyi. Uza ɗa kpam u zuwai uka u ɗa uza roku u ąsąkąi, tsishankala tsa wa yan."

Uza u utsąri n Li'azaru

19 Yesu doki u danai, "A yan tą uza u utsąri u roku, uza ɗa u tsu ukusa aminya a mini ma galura n a ɗa a ka laɗa a pun a shinga, aku u rongo a upana kayanyan ka ne kain dem. 20 A utsutsu u kuwa u ne, kafoloni ka roku ka pini

* **16:6** Yesu yankai kakundatsu ka asu ki manyan, kpam ka wenike tą kakumą ka manivi ki derere ɗa kąri n adele amangatawunkullą (800). † **16:7** Kakumą ka ilya ki a denge baci i'ya, ikebe ya rawa tą i'ya kayain ka manyan ka tsąrą a kayen.

a zuwai uza u kala Li'azaru. Ikyamba i ne gbạ a'utsu a ɗa. 21 U tsu ciga tạ u lyai ilikulya i'ya i tsu rukpusạ vuma vi wa lya baci ilikulya. Hal gbạm nshe n tsu tuwusạ tạ nạ n peɗishi yi a'utsu yi.

22 "Kain ka te kafoloni ki ka kuwại, aku atsumate a zuba a canga yi ubana a asu u Ibirahi. Uza u utsạri vi dem u tuwại u kuwại, aku ciɗạngu yi. 23 Eyi a asuvu a akina a tsukonu wạri a upana ikyamba, u gaɗigbai kaci ka ne u wenei Ibirahi mɓạri n Li'azaru a asu u ne. 24 U isạ yi u danai, 'Tata Ibirahi, pana asuvayali a vạ. Suku Li'azaru u uka kaci ka majubu ma ne a mini u tuwạ u ɗakanku mu a kaletsu ka vạ. Kpaci ikyamba i'ya ma pana a asuvu a akina a na yi.'

25 "Shegai Ibirahi danai, 'Maku ma vạ, ciɓa ndishi n vunu a likimba, vu soi kayanyan ka utsạri u vunu. Li'azaru tani u panai ikyamba, shegai gogo-na kayanyan ka a ka neshe yi. Avu tani va pana ikyamba. 26 Bamu n u nala, a mere ma tsunu n ạɗạ, kaɗạkạ ka pini ka pige ka ka ɓishinka aza ɗa a'ạri a asu u ɗe utuwạ ara tsunu. Nala kpam aza ɗa a'ạri ara tsunu a ka pasamgbana utuwạ ara ɗe wa.'

27 "Uza u utsạri vi u danai, 'Tata, ma folo vu, vu suku yi a kuwa ku tata u vạ, 28 kpaci mạ tạ n atoku a'ali ama a tawun. U ba u rono le atsuvu, kotsu ele dem a tuwạ a asu u upana u ikyamba u na vi wa.'

29 "Shegai Ibirahi tonuko yi, 'A'ạ tạ n itagarạda i Musa nạ i Ntsumate, ạsạkạ a panạka le.'

30 "Aku u danai, 'Nala wa, tata Ibirahi, uza roku a asuvu a akushe u bana le baci, a ka kpatala tạ a ạsạkạ tsicingi tsu le.'

31 "Ibirahi tonuko yi, 'A panạka baci itagarạda i Musa nạ i Ntsumate wa, ko uza roku u 'yạngạ baci a asuvu a akushe wa fuɗa wa zuwa le a ạsạkạ tsicingi tsu le wa.' "

17

Pana uwonvo u uyan unyushi
(Matiyu 18:6-7; Matiyu 18:21-22; Marku 9:42)

1 Yesu tonukoi atoni a ne, "U kạnạ tạ ili i'ya ya zuwa uza u rukpạ i tuwạ, shegai ter n u uza ɗa wa zuwa i tuwạ. 2 Wa laka tạ shana a sirạka yi katali ka kira a udyoku u ne a varangu yi a kushivạ, n u ɗa wa zuwa uza u te a asuvu a mmuku n kenu n na u nusa. 3 Adama a nala, kiranai n kaci ka ɗe.

"Utoku u vunu u nusuka vu baci, ɓarana yi. U folo vu baci, vu cimbusukạ yi unyushi u ne. 4 U nusuka vu baci kushindere a kain ka te, aku kpam u tuwại ara vunu kushindere u foloi, vu cimbusukạ yi."

5 Atoni a ne a tonuko yi, "Doku upityanangu u tsunu!"

6 U tonuko le, "A da baci i'ạri n upityanangu kenukulu tyoku u ucun u musta, she i tonuko makuli ma na mi, 'Muɗạ vu ba vu shigbạ kaci ka vunu a kushivạ.' She tani u toni udani u ɗe.

7 "A dana a asuvu a ɗe, uza roku wạ n kagbashi ka ka limusuka yi ko kpam wa linạsạka yi ncon. U wutạ baci a kakamba u rawai, uzakuwa wa laza wa tonuko yi, 'Tuwạ vu dusuku vu lyai ilikulya.'? Wa yan nala wa. 8 Shegai wa tonuko tạ kagbashi ki, 'Foɓusuko mu ilikulya, aku vu foɓuso kaci ka vunu tsạrạ vu tuko mu ilikulya. N kotso baci ulya n uso, aku avu lyai.' 9 Wa cikpa kagbashi ki an u yain ili i'ya u tonuko yi u yain? Ko kenu. 10 Eɗạ dem nala, i yan baci i'ya a da i yain, she i dana, 'Ạtsu agbashi a ɗa gai gbani, kpaci i'ya i gain tsu yain i'ya tsu yain koshi.' "

Utạnạsạ u nkutu kupa

11 Kain ka te, Yesu wa bana a Urishelima, wa wala a karen ka Samariya n
Galili. 12 Tyoku ɗa wa uwa a une u roku, nkutu n roku ama kupa a shamgbai
a mɓaṛi, 13 aku 'yaṇgaṣaị alaga̱tsu a le tsaṛa̱ a shamkpa yi, a danai, "Yesu
Asheku, pana asuvayali a tsunu."
14 An u wene le, u tonuko le, "Walai i ba i wenike kaci ka ɗe a asu u
aɗaṛaḳpi." Tyoku ɗa a'ạri a nwalu, aku a tạnại.
15 An uza u te a asuvu a le u wenei a tạnaṣa̱ yi, aku u kpatalai u gonoi n u
cikpali Kashila̱ n ucira. 16 U kuɗạngi a kapala ka Yesu wạri a ucikpa. Vuma
vi tani uza u Samariya u ɗa.
17 Yesu wece yi, "Ma wundya eɗa ama kupa aza ɗa a tạnaṣaị vi, ama kuci
vi alya te? 18 A tsaṛa̱ uza ɗa wa gono u cikpala Kashila̱ wa, she kamoci ka na
koshi." 19 Yesu tonuko yi, "'Yạnga̱ vu yain nwalu n vunu, upityanangu u vunu
u tạnaṣa̱ vu ɗe."

Utuwa̱ u tsugono tsu Kashila̱
(Matiyu 24:23-41; Marku 13:32-37)

20 Pini nala, Afarishi a wece yi kain ka tsugono tsu Kashila̱ tsa tuwa̱. U
wushunku le, "Utuwa̱ u tsugono tsu Kashila̱ n a'eshi a ɗa a ka wene tsa wa.
21 Kpam a ka dana, 'Tsa naha,' ko 'Tsa niɗe,' wa. Kpaci a asuvu a ɗe a ɗa
tsugono tsu Kashila̱ tsạri."
22 U tonukoi atoni a ne, "A'ayin a'ạ ta̱ a utuwa̱ a ɗa ya bolo uwene kain ka
te a asuvu a a'ayin a Maku ma Vuma, shegai ya wene wa. 23 Ama a ka tonuko
ɗa̱ ta̱, 'Aya ɗe,' ko 'Aya na.' Kotsu i bana wa, kpam i tono le wa. 24 Kpaci tyoku
ɗa ulaɗa u tsu wuta̱ walu a zuba aku u laɗai a kaɓon ka na ubana a ka niɗe,
nala Maku ma Vuma ma woko a kain ka ne. 25 Shegai u kạna̱ ta̱ u pana ve
ikyamba icun kau-kau, ama a a'ayin a na kpam a 'yuwan yi.
26 "Tyoku ɗa wạri a a'ayin a Nuhu, ◊ nala dem wa woko a a'ayin a Maku ma
Vuma. 27 A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi uyansa iyolo n a wutukpi iyolo,
hal kain ka Nuhu uwai a kpatsu. Aku mini ma pige ma tuwại ma kaɗuwan
le gba̱.
28 "Nala dem a yain a a'ayin a Lutu.† A rongoi a ulya n a soyi, a rongoi a
utsila̱sa n a dengi, a rongoi a iceshi n a masi. 29 Shegai kain ka Lutu wuta̱i
pini a Sodom vi, a roi akina n kạnga̱ ka akina a eri. A kaɗuwan le gba̱. ◊
30 "Nala dem wa woko a kain ka utuwa̱ u Maku ma Vuma. 31 Kain ka nala
ki, uza ɗa baci wạri a asu u uwunvugusa,* aku ucanga u ne a asuvu a kuwa,
she u dana wa ba wa bidya u ɗa wa. Nala dem uza ɗa wạri a kashina, u gono
a kuwa wa. 32 Ciɓai n uka u Lutu! ◊ 33 Uza ɗa baci dem wa ciga u wauwa uma
u ne, wa namba ta̱ u ɗa. Shegai uza ɗa baci dem u nekei uma u ne, wa wauwa
ta̱ u ɗa. 34 N tonuko ɗa̱, n kayin ka nala ki, ama a re a ka vaku ta̱ a ivamkpatsu
i te, a ka a bidya ta̱ uza u te a a̱saka̱ uza u te. 35 Aka a re a ka wurya ta̱ a katali
ka kira ka te, a ka bidya ta̱ uza u te, a a̱saka̱ uza u te. [36 Ama a re a ka bana
ta̱ a kashina ka te, a bidya uza u te a a̱saka̱ uza u te.]"†
37 A wece yi, "Asheku, nte wa̱ la vi?"
U wushunku le, "A asu u ɗa kakushe kạri, nte asakali a tsu ɓolomgbono
pini."

◊ **17:26** Kag. 6:5-8. ◊ **17:29** Kag. 18:20–19:25. * **17:31** Luka korongi, "ama a zuba ukukpa̱." Asu u ɗa Yesu rongoi, ma ɗa a tsu ma tyoku ɗa uza wa kumba a zuba u kukpa̱ u rongo ko u wunvugusa pini. ◊ **17:32** Kag. 19:26. † **17:36** Akorongi a cau ushani aza ɗa a puṛai a tagaṛa̱da u Luka a kalatsa ta̱ makpa̱nda̱ ma 36.

18

Agisani a maraŋa n uza u afada

1 A'ari pini, Yesu yankai atoni a ne agisani tsara u wenike an u gain a rongo
a uyansa kavasu bawu ubula. 2 U danai, “A ilyuci i roku a yan ta uza u afada
u roku uza ɗa bawu wa pana uwonvo u Kashila, kpam u wula uza wa. 3 A
ilyuci yi tani, maraŋa ma roku ma pini uza ɗa u rongoi ubansa ara ne n u foli
u yanka le afada a ɗa a'ari dere a mere ma ne n utokulalu u ne.
4 “Wari u 'yuwan ta, shegai u tuwai u danai a katakasuvu ka ne, ‘Ko u wokoi
bawu ma pana uwonvo u Kashila, kpam ko bawu n wulai uza, 5 tyoku ɗa
maraŋa ma na ma damgbaraŋsa mu ma yanka le ta afada a ɗa a'ari dere. Kute
wa, wa togboluso mu ta n utuwusa kure kure.’ ”
6 Aku Asheku a danai, “Panai ili i'ya uza u afada u cingi u na vi u danai. 7 Ya
wundya Kashila ka yanka aɗangi a ne a ɗa a ka saka yi kaara n kayin ukuna
u ɗa wari dere wa? Wa ɓarakpa a asu u uwushunku le ɗa? 8 N tonuko ɗa, wa
yanka le ta ukuna u ɗa wari dere gogo. Shegai, a'ayin a ɗa baci mpa Maku
ma Vuma n tuwai, ma cina gbam ama ushani n upityanangu a likimba?”

Agisani a Kafarishi n kawushi ka utafa

9 Yesu yanka le agisani a aza roku aza ɗa a bidyai kaci ka le ama a maci a ɗa,
aku a goroi aza ɗa a buwai. U da, 10 “Ama a roku ama a re, a uwai a Kuwa ku
Kashila uyan kavasu. Uza u te Kafarishi ka, uza u ire tani kawushi ka utafa.
11 Kafarishi ki ka 'yangai ka shamgbai ka yanka kaci ka ne kavasu ka na ki,
u da, ‘Kashila, n cikpa vu ta an u wokoi mpa ma tyoku u ama ɗa a buwai wa.
Wata, aza a magalaka, aza ɗa bawu a ka yan dere, ashankala, ko kpam tyoku
u kawushi ka utafa ka na ki. 12 N tsu yan ta kakuli kure a asuvu a a'ayin a
shindere. Kpam n tsu wutukpa ta u te a asuvu a kupa a ili i'ya baci dem n
tsarai.’
13 “Kawushi ka utafa ki tani kari kushani dan. U wushuku gbam u gaɗigba
kaci ka ne a zuba wa, shegai u shamgbai wa lapa makamba ma ne adama a
katsuma ka lima, n u dansi, ‘Kashila, pana asuvayali a va, mpa uza u unyushi
u cingi u ɗa.’
14 “N tonuko ɗa, kawushi ka utafa ka na ka gono ta a kuwa n katakasuvu
ka ne dere a kapala ka Kashila. Tyoku uza niɗe u ɗa wa. Kpaci uza ɗa baci u
bidyai kaci ka ne ili i roku, a ka vakunku yi ta. Uza ɗa baci kpam u vakunki
kaci ka ne, a ka 'yangasa yi ta.”

Yesu na mmuku n kenu
(Matiyu 19:13-15; Marku 10:13-16)

15 A'ari pini, ama a ka tukuso Yesu mmuku n kenu n kenu kotsu u sawa le.
An atoni a ne a wenei nala, a ɓarana le. 16 Shegai u isai mmuku ara ne u danai,
“Asakai mmuku n tuwa ara va, ɓishinka le wa. Kpaci tsugono tsu Kashila tsu
icun i le tsa. 17 Mayun n tonuko ɗa, gba uza ɗa baci bawu u wushai tsugono
tsu Kashila tyoku u maku ma kenu, wa uwa tsa wa.”

Uzapige uza u utsari
(Matiyu 19:16-30; Marku 10:17-31)

18 Uzapige u roku u wecei Yesu, “Kawenishiki ka shinga, ndya ma yan n
tsara uma u ɗa bawu wari n utyoku?”
19 U wushunku yi, “Ndya i zuwai vu isa mu uza u shinga? Uza u shinga wa
la wa, she Kashila koshi. 20 Vu reve ta gai Mele ma na mi: ‘Kotsu vu vaku n
uka ɗa bawu wari u vunu wa. Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa. Kotsu

vu boko wa. Kotsu vu sirąka kaɓan kaɓetsu wa. Vu nąką tata ną mma u vunu tsupige.' " ◊

21 Aku uzapige vi u danai, "Tun mpa kenu ɗa mąri a utono ili i na yi."

22 An Yesu panai nala, u tonuko yi, "Hal n gogo-na ili i te i'ya pini i gusą vu. Denge gbą ili i'ya vąri n i'ya, vu pecike aza a unambi. Va yan tą n utsąri a zuba. Aku vu tuwą vu tono mu."

23 An u panai nala, ukuna u ɓąlą yi cika, kpaci uza u utsąri u ɗa cika. 24 Yesu wundyana yi u danai, "U wuyana tani n ni uza u utsąri u uwa a tsugono tsu Kashilą! 25 U la tą shana karakuma ka wura a kpele ka kujulu, n u ɗa uza u utsąri wa uwa a tsugono tsu Kashilą."

26 Aza ɗa a panai kadyanshi ki a danai, "Nala baci, ya wą la vi wa tsąrą iwauwi?"

27 Shegai Yesu danai, "Ili i'ya baci bawu vuma wa fuɗa wa yan, Kashilą ka fuɗa tą ka yan i'ya."

28 Bituru danai, "Ą̱tsa na tsu ąsąką ɗe gbą i'ya tsąri n i'ya, tsu tono vu."

29 Yesu tonuko le, "Mayun n tonuko ɗą̱, uza u fuɗa baci u ąsąkąi kuwa ku ne, u ąsąkąi uka u ne, u ąsąkąi atoku a ne, u ąsąkąi kpam isheku i ne, wą tą n katsupi. Uza u fuɗa baci dem u ąsąkąi mmuku n ne gbą adama a tsugono tsu Kashilą, 30 wa wusha tą ili i'ya i lai i'ya u ąsąkąi a'ayin a gogo-na. Kpam n a'ayin a ɗa a ka tuwą, wa wusha tą uma u ɗa bawu wąri n utyoku."

Yesu doki u danai tyoku ɗa wa kuwą
(Matiyu 20:17-19; Marku 10:32-34)

31 Yesu isąi Kupanamere yi paki, u tonuko le, "Ą̱tsa na tsa bana a Urishelima. Gbą ili i'ya i'ąri ukorongi a kaci ka Maku ma Vuma a akere a ntsumate ya shaɗangu tą. 32 Kpaci a ka neke yi tą a akere a Awulawa, a yanka yi majari, a goruso yi, a cikpunką yi atątsą. 33 A ka bawan yi tą, a wuna yi, aku u 'yąngą a kain ka tatsu."

34 Shegai ko ukuna u te a fuɗa a reve a asuvu a ili i'ya u tonoi vi wa. Kpaci sokongu ɗa a sokongi u ɗa, a reve ili i'ya u danai wa.

A kukpąi a'eshi a karumbą
(Matiyu 20:29-34; Marku 10:46-52)

35 An Yesu yain evu n Jeriko, karumbą ka roku kąri a ikengi i ure wa folo. 36 An u panai kakumą ka ama a ka wura, aku u wecikei ko ndya a ka yan. 37 A tonuko yi, "Yesu uza u Nazara ɗa wa wura."

38 U 'yąngąsąi kalągątsu u danai, "Yesu Maku ma Dawuda, pana asuvayali a vą!"

39 Aku aza ɗa a'ąri a kapala a ɓarana yi u paɗa. Shegai u lapulai u salai cika, "Maku ma Dawuda, pana asuvayali a vą!"

40 Aku Yesu shamgbai, u zuwai a tuko yi ara ne. An u raɓai evu n eyi, u wece yi, 41 "Ndya va ciga n yanka vu?"

U danai, "Asheku, ma ciga n wene asu."

42 Yesu tonuko yi, "Wene asu, upityanangu u vunu u tąnąsą vu ɗe." 43 Kute-kute u wenei asu. U tonoi Yesu n u cikpaląsi Kashilą. An ama a wenei nala, ele dem a cikpalai Kashilą.

19

Zaka kawushi ka utafa

◊ **18:20** Uwt. 20:12-16; U.Ml. 5:16-20.

1 Kain ka te, Yesu uwai a Jeriko, wa wura pini. 2 Aku uza roku uza u kala
Zaka, uzapige u ɗa a asuvu a aza ɗa a ka wusha utafa, kpam uza u utsạri ɗa.
3 Wa ciga u wene Yesu, shegai u fuɗa u wene yi wa, adama a kakumạ ka ama,
kpaci eyi magbidi ma. 4 Aku u sumai u yuwại makuli, kotsu u wene yi kpaci
nte wa tono pini.
5 An Yesu rawai pini a asu vi, u gaɗigbai kaci u tonuko yi, “Zaka, cipạ gogo!
Ara a kuwa ku vunu ka ma cipạ.” 6 U yain maloko u cipại, u wusha yi n ipeli.
7 An a wenei nala, gbạ le a gitại tsali, a danai, “A kuwa ku uza u unyushi u
cingi u ɗa u cipại.”
8 Zaka 'yạngại kushani, u tonukoi Asheku, “Asheku, ma pece tạ utsạri u vạ
kure, ma nạkạ tạ aza a unambi kapashi ka te. Uza ɗa baci dem n wusai ili,
ma gonuko yi tạ i'ya n wusa yi i'ya vi hal kunishi.”
9 Yesu tonuko yi, “Ara iwauwi i tuwạ tạ a kuwa ku na ki, kpaci vuma u na
dem maku ma Ibirahi ma. 10 Mpa Maku ma Vuma n tuwạ tạ n zami i'ya i
puwạin, n wauwa kpam i'ya.”

Agisani a ikebe i irim kupa (Matiyu 25:14-30)

11 Ele n a pani nala, Yesu lyai kapala n u tonusuko le agisani, kpaci wạ tạ
evu n Urishelima. Kpam a ka wundya yavu tsugono tsu Kashilạ tsa tuwạ
kute-kute. 12 U danai, “Vuma roku u ɗa uza u tsugono, u banai a ilyuci i roku
i mɓạri, u wushi tsugono aku u gono. 13 U isại agbashi a ne kupa u nạkạ le
ikebe i zinariya i te i te.* U tonuko le, ‘Yankai i'ya tsilaga hal nạ n goni.’
14 “Shegai ama a ilyuci i ne a 'yuwan yi, hal a sukunku yi azapige a danai
ele a ka ciga u lyai tsugono a kaci ka le wa.
15 “Gbạ n nala, an u tsạrại tsugono tsi, aku u gonoi. U zuwai a isạkạ yi
agbashi a ɗa u nạkại ikebe yi u wene ili i'ya a tsạrại a asu u tsilaga tsu le.
16 “Pini nala, uza u kagitạ u tuwại ara ne u danai, ‘Ukebe u te u vunu u tuko
tạ ikebe kupa.’
17 “U tonuko yi, ‘A danạsa vu kagbashi ka shinga! An u wokoi a cina vu uza
u maci a kaci ka ili i kenu. Wusha tsugono tsu ilyuci kupa i woko katsupi ka
malen ma manyan ma vunu.’
18 “Uza ire u tuwại u tonuko yi, ‘Ukebe u te u vunu u tuko tạ ikebe i tawun.’
19 “Eyi dem u tonuko yi, ‘A nạkạ vu tạ tsugono tsu ilyuci i tawun.’
20 “Uza roku kpam u tuwại u danai, ‘Uzapige, ukebe u te u vunu u ɗa na,
a makashi ma n sirai u ɗa n sokongi. 21 Kpaci ma pana tạ uwonvo u vunu,
adama a ɗa bawu vạri yuwu. Vu tsu bidya tạ ili i'ya bawu vu zuwai. Vu cai
kpam ili i'ya bawu vu cei.’
22 “U tonuko yi, ‘Kagbashi ka cingi, ma kiɗạga vu tạ ugana a kaci ka ili i'ya
vu danai n unạ u vunu. Dana vu reve tạ bawu mạri yuwu? Uza ɗa n tsu bidya
ili i'ya bawu n zuwai? N cai kpam ili i'ya bawu n cei? 23 Ndya i zuwai bawu
vu bankai ukebe vi a kuwa ku ikebe, tsạrạ n gono baci n wushi i'ya hal n
apashani?’
24 “U tonukoi aza ɗa a'ạri pini a asu vi, ‘Wushai ukebe vi a kukere ku ne, i
nạkạ uza ɗa wạri n ikebe kupa vi.’
25 “A tonuko yi, ‘Asheku, wạ tạ tani n ikebe kupa.’
26 “U da, ‘N tonuko ɗạ, uza ɗa yankai ili i'ya a nạkạ yi manyan mai, aya a ka
doku. Uza ɗa kpam bawu u yain ili, i kenu i'ya wạri n i'ya vi, she a wusa yi

* **19:13** Kondo “Ikebe i zinariya” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓạngạ.

i'ya. 27 Atokulalu a vạ a nala yi aza ɗa bawu a ka ciga n lyai tsugono a kaci ka
le ki, tuko le na a kapala ka vạ a wuna le.' "

Aza a Urishelima a ryabusai Yesu
(Matiyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Yahaya 12:12-19)

28 An Yesu danai nala, aku u lazai n atoni a ne, wa bana a Urishelima. 29 An
u yain evu n Betafaji n Batani a asu u masasa ma a ka isạ Masasa ma Zayitum,
u suki atoni a ne ama a re. 30 U tonuko le, "Uwai a une u ɗa wạri nala a kapala
ka ɗe ki. N u'uwa u ɗe, ya wene tạ maku ma makparyagi usiri ma bawu kotsu
uza u yuwại. I surukpa ma i tuko. 31 Uza ɗa baci dem u wece ɗạ 'Ndya i zuwai
ya surukpa ma?' I tonuko yi, 'Asheku a ɗa a ka ciga ma.' "
32 Aku aza ɗa a suki vi a lazai a ba a cinai tyoku ɗa u tonuko le vi. 33 A'ạri
pini a usurukpa makparyagi mi, aku aza a ili yi a tonuko le, "Adama a iyen a
ɗa ya surukpa makparyagi mi?"
34 A danai, "Asheku a ɗa a ka ciga ma."
35 Aku a tukoi ma a asu u Yesu. A polusoi aminya a le a zuba u makparyagi
mi. A taɗangi Yesu pini a zuba. 36 Wạri a asuvu a nwalu, aku ama a polusoi
aminya a le a ure.
37 An u rawai evu n kagidạli ka Masasa ma Zayitum, gbạ kakumạ ka atoni
a ne a gitại mazạngạ a ka cikpala Kashilạ n kalạgạtsu ka ucira adama a
ukunosavu u ɗa a wenei. 38 A danai, "Uza u unạ u shinga ɗa Magono ma ma
tuwạ a asuvu a kala ka Magono ma Zuba! Ndishi n shinga a zuba, tsupige
kpam a asu u Kashilạ!" ◊
39 Afarishi a roku a asuvu a kakumạ ki a tonuko yi, "Kawenishiki, ɓarana
atoni a vunu!"
40 Aku u danai, "N tonuko ɗạ, ko ama a paɗa baci bini, she atali a gitạ isali
i mazạngạ."
41 An u rawai evu n Urishelima u wenei ilyuci yi, aku u sạkại i'ya. 42 U
danai, "A'ạri a dana vu reve ili i'ya ya tuko ndishi n shinga, shegai gogo-na
i'ạ tạ usokongi ara vunu. 43 A'ayin a ka tuwạ tạ a ɗa atokulalu a vunu a ka
maka vu agạlạlạ a kasaga ka vunu ukyawan, a kpada vu ko nte wa. 44 A ka
wạsạ vu tạ hal she a iyamba avu n ama a vunu gbạ. A ka ạsạkạ katali a zuba
u utoku u ne a asuvu a vunu wa, an bawu vu wushai kune ku Kashilạ a'ayin
a ɗa ku tuwạ ɗạ."

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashilạ
(Matiyu 21:12-17; Marku 11:15-19; Yahaya 2:13-22)

45 Aku Yesu uwai a Kuwa ku Kashilạ u gitại uloko aza a tsilaga. 46 U tonuko
le, "Ukorongi u ɗa wạri, a danai, 'Kuwa ku vạ ka woko tạ kuwa ku kavasu,'
shegai i gonukoi ka 'kaɓuru ka aza a magạlạkạ.' " ◊
47 Kain dem, u tsu wenishike tạ a Kuwa ku Kashilạ, shegai aɗarạkpi a pige,
n awenishiki a Mele, n azapige a ama a zamai a wuna yi. 48 A nambai tyoku
ɗa a ka yan n eyi, kpaci kadyanshi ka ne ka purạ tạ ama atakasuvu.

20

Keci a kaci ka ucira u Yesu
(Matiyu 21:23-27; Marku 11:27-33)

1 Kain ka te, tyoku ɗa Yesu wạri a uwenishike ama a Kuwa ku Kashilạ,
n u yanyi Kadyanshi ka Shinga ka Kashilạ. Pini nala, aɗarạkpi a pige n
awenishiki a Mele kaɓolo nạ nkoshi n pige, a tuwại ara ne. 2 A danai, "Tonuko
tsu, n ucira u eni u ɗa va yansa ili i na yi, kpam ya nạkạ vu u ɗa?"

◊ **19:38** Ishp. 118:26. ◊ **19:46** Isha. 56:7; Iri. 7:11.

3 U wushunku le, “Mpa dem ma yan ɗạ̀ tạ keci. Tonuko numu, 4 ulyuɓugu
u Yahaya, a zuba ɗa u wutại ko a asu u ama?”
5 A dansai utyoku u le, a danai, “Tsu dana baci, ‘A zuba ɗa,’ wa dana tạ,
ndya i zuwai tsu kpạɗại uwushuku n eyi? 6 Tsu dana baci, ‘A asu u ama,’ ama
yi a ka varạsa tsu tạ, kpaci a bidya tạ Yahaya matsumate ma.”
7 Aku a wushuki, “Tsu reve a asu u ɗa u wutại wa.”
8 Yesu tonuko le, “Nala kpam mpa dem ma tonuko ɗạ̀ ko ucira u eni u ɗa
ma yansạka ili i na yi wa.”

Agisani a azamaninga a cingi
(Matiyu 21:33-46; Marku 12:1-12)

9 Yesu gitại uyanka ama agisani a na yi, u danai, “Vuma roku u ɗa u yain
kashina ka cinwi, aku u nạkại acimbi a roku haya. U lazai a uyamba u roku
u ba u ɓạrạkpại. 10 An a'ayin a uta a yain, u suki kagbashi ka ne ka roku a asu
u aza a haya yi, tsạrạ a nạkạ yi a asuvu a ucanga u kashina vi. Shegai acimbi
yi a lapa yi, a loko yi akere a de. 11 U suki kpam kagbashi ka roku, eyi dem a
lapa yi, a yanka yi uwono, a loko yi akere a de. 12 U doki u suki uza u tatsu,
eyi tani a zumgbusạ yi, aku a loko yi.
13 “Uza kashina vi u danai, ‘Ndya ma yan? Ma suku tạ maku ma vạ ma ma
ciga. Gaawan a ka wene tạ karingạ ka ne.’
14 “Shegai an acimbi yi a wene yi, a tonukoi kaci ka le, ‘Maku ma kagitạ ma
ne ma na vi. Tsu wuna ni tsạrạ agadu yi a woko a tsunu. 15 Aku a wutukpạ yi
a uroto u kashina vi a wuna yi.’
“Ndya wạ uza u kashina vi wa yan? 16 Wa tuwạ tạ u wuna acimbi yi, u nạkạ
aza roku kashina ki.”
An ama yi a panai nala, a danai, “Kashilạ ka jebige!”
17 Shegai Yesu weɓele le, u danai, “Ndya kalen ka ili i'ya i'ạri ukorongi a
tagarạda u Kashilạ? ◊ ‘Katali ka aza a kuma a 'yuwain, ka ka lakai kalen cika
a asu u kuma.’ 18 Uza ɗa baci dem u rukpại a zuba u katali ka nala ki, wa
koɗuso tạ. Shegai ka rukpạ baci ka varai uza, ka yuruwa yi tạ.”

Utsupa u utafa ara Kaisa Magono
(Matiyu 22:15-22; Marku 12:13-17)

19 Aku awenishiki a Mele n aɗarạkpi a pige a zamai ure u ɗa a ka kạnạ Yesu
pini a a'ayin a nala yi, kpaci a reve tạ a kaci ka le ka u yain agisani yi. Shegai
a panai uwonvo u ama.
20 A gitạ yi uwandạsa, a suki aza a akạlu, ele tani a yain yavu aza a mayun
a ɗa. A ka ciga a kạnạ yi n kadyanshi ka ne, tsạrạ a banka yi a asu u uza u
tsugono a yan yi mavura. 21 A wece yi, “Kawenishiki, tsu reve tạ kadyanshi
ka vunu n uwenishike u vunu u maci u ɗa. Ya dem unạ u te u ɗa vu bidya yi,
kpam ure u Kashilạ u ɗa va wenishike mai. 22 U gan tsu tsupa utafa ara Kaisa
magono, ko tsu kpạɗạ utsupa?”
23 Eyi tani u revei wanda ɗa a ka wanda yi, aku u tonuko le, 24 “Wenike
numu ukebe u azurufa.* Kulu n kala ka yai ka kạri pini a ukebe vi?”
A danai, “Ku Kaisa ka.”
25 Aku u tonuko le, “Nạkại Kaisa ili i'ya i'ạri i Kaisa, Kashilạ kpam i nạkạ yi
ili i'ya i'ạri i Kashilạ.”
26 A fuɗa a kạnạ yi n kadyanshi ka u yain a kapala ka ama wa. Adama a
majiyan ma uwushuku u ne, a paɗai bini.

◊ **20:17** Ishp. 118:22. * **20:24** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓạngạ.

Keci a kaci ka u'yaŋgą u ukpą
(Matiyu 22:23-33; Marku 12:18-27)

27 Ama a roku a ɗa pini aza a Sadusi,† a tuwąi ara Yesu. Ama a na yi alya
aza ɗa a danai u'yaŋgą u ukpą wą la wa. 28 A wece yi, “Kawenishiki, Musa
koronku tsu tą, u danai, ‘Uza u kuwą baci u ąsąkąi uka bawu mmuku, u kąną
tą utoku u ne u sotuku uka vi, u matsąka yi mmuku.’ 29 A yan tą ama roku
ama a shindere, uza n utoku. Uza u kapala u zuwai uka, u kuwąi u ąsąką
maku wa. 30 Uza u ire u sotuki marąnąmi, eyi dem u kuwąi bawu maku.
31 Uza u tatsu kpam u sotuki marąnąmi, eyi dem u kuwąi. Nala gbą ama a
shindere yi a zuwusai uka vi, hal a kuwusąi gbą le, uza wą la u ąsąkąi maku
wa. 32 A makorishi, uka vi dem u kuwąi. 33 An u wokoi gbą ama a shindere a
le a zuwusa yi vi, uka u yai u ɗa wa woko a a'ayin a u'yaŋgą a ukpą?”
34 Yesu wushuki, “Ama a gogo-na a ka yansa tą iyolo n a wutukpi iyolo.
35 Shegai aza ɗa baci a wenei a gain a uwa a'ayin a ɗa a ka tuwą, kpam n
u'yaŋgą u ukpą vi, a ka yan iyolo ko a wutukpą iyolo wa. 36 A ka doku a ka
kuwą wa, kpaci dere ɗa a'ąri n atsumate a zuba, kpam mmuku n Kashilą n ɗa
an a wokoi mmuku ma u'yaŋgą u ukpą n ɗa. 37 Ukuna u akushe n u u'yaŋgą u
ukpą tani, Musa dem dana tą a ukuna u maku ma maɗanga ma ma tasa akina
a asu u ɗa u isąi Magono ma Zuba ‘Kashilą ka Ibirahi, n Kashilą ka Ishaku, n
Kashilą ka Yakubu.’ ◊ 38 Eyi Kashilą ka akushe ka wa, shegai ka aza a uma ka,
kpaci ara ne ya dem wą tą n uma.”
39 Aku aza roku a asuvu a awenishiki a Mele yi a danai, “Kawenishiki, vu
wushuku tą dere.” 40 Pini nala, uza u doku u kawan u wece yi ukuna wa.

Kawauwi ki Maku ma yai ma?
(Matiyu 22:41-46; Marku 12:35-37)

41 Aku Yesu wece le, “Niɗa a ka a dana Kawauwi Maku ma Dawuda ma?
42 Dawuda n kaci ka ne u danai a Tagarąda u Ishipa,† ‘Magono ma Zuba ma
tonukoi Asheku a vą, dusuku a ulyaki u vą, 43 hal she n taɗangu vu a zuba u
atokulalu a vunu.’ ◊ 44 Dawuda isą yi baci ‘Asheku’, niɗa wa yansa u gono u
woko maku ma ne?”

Yesu ɓaranai ama a kaci ka awenishiki a Mele
(Matiyu 23:1-36; Marku 12:38-40)

45 Yesu tonukoi atoni a ne a kapala ka ama gbą, 46 “Kiranai n awenishiki
a Mele aza ɗa a ka ciga kutambu n aminya a pige, a ka ciga a danąsa le a
kuden n tsupige. Kpam a lai uciga u asu u ndishi u ɗa u lai tsulobo a agata a
Kashilą, n asu u shinga u asu u abiki. 47 Alya a lyai ucanga u nrąnąn a yanyi
kavasu ka ugaɗi adama a ukimbusą u a'eshi. Icun i ama a nala yi, a ka yan le
tą mavura cika.”

21

Kune ku marąna
(Marku 12:41-44)

1 Kain ka te, Yesu wąri a Kuwa ku Kashilą, aku u gaɗigbai kaci ka ne u
wenei tyoku ɗa aza a utsąri a ka zuwusa ikebe i le a asu u uzuwusa ikebe.
2 U wenei kpam marąnąma roku uza u unambi, ma zuwai pini irim i re i
kenu* a asuvu. 3 Pini nala, u da, “Mayun n tonuko ɗą, ili i'ya marąnąuza u
unambi u nala u zuwai, i la tą gbą ili i'ya ele a zuwusai. 4 Kpaci gbą le a asuvu

◊ **20:37** Uwt. 3:6. ◊ **20:43** Ishp. 110:1. * **21:2** Kondo “Irim i kenu” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓąngą.

a utsạri u le u ɗa a kenei a zuwusai. Shegai eyi a asuvu a unambi u ne u ɗa u bidyai gbạ ikebe i ulyaka ilikulya i ne."

Iryoci i a'ayin a makorishi
(Matiyu 24:1-2; Marku 13:1-2)

5 Aza roku a asuvu a atoni a ne, a'ạri a kadyanshi tyoku ɗa a kalai Kuwa ku Kashilạ n atali a shinga, n kune ku a nạkại Kashilạ. Shegai Yesu danai, 6 "Gbạ ili i'ya i wenei pini na, a'ayin a'ạ tạ a utuwạ a ɗa ko katali ka te a ka ạsạkạ utaɗangi a zuba u utoku u ne, bawu a wạsại ka wa."

Upana u ikyamba u pige u ɗa wa tuwạ
(Matiyu 24:3-14; Marku 13:3-13)

7 Pini nala, a wece yi, "Kawenishiki, nwere ɗa ukuna u nala vi wa gitạ? Icun i iryoci i eni i'ya a ka wenike ya ciga baci ugitạ?"

8 U tonuko le, "Kiranai kotsu uza roku u puwunsạ ɗạ wa. Ama ushani a ka tuwạ tạ n kala ka vạ a dana alya Kirisiti Kawauwi. Kpam a dana, 'A'ayin a yan ɗe evu.' Kotsu i toni le wa. 9 A'ayin a ɗa baci i panai ukuna u kuvon n ibili, kotsu i giruwạ wa. U kạnạ tạ ukuna u nala u gitạ, shegai makorishi ma kotsu wa."

10 U tonuko le kpam, "Kaletsu ka ama ka 'yạngạsạkạ tạ kaletsu ka ama, tsugono kpam tsu 'yạngạsạkạ tsugono. 11 Iyamba ya gbạɗạ tạ a asu kau-kau, n kambulu n usara a asu kau-kau. A ka yan tạ ili i uwonvo n ikunesavu i pige i pige a zuba.

12 "Shegai kahu ukuna u nala u gitạ, a ka kạnạ ɗạ tạ a yan ɗạ mavura. A banka ɗạ a agata a Kashilạ n a'uwa a a'ali. A banka ɗạ a asu u azapige nạ ngono adama a kala ka vạ. 13 Nala wa woko ɗạ tạ ure u ɗa ya yanka le kadyanshi ka vạ. 14 Shegai i vakunku atakasuvu a ɗe, i dambula n tyoku ɗa ya gonuko kadyanshi wa. 15 Kpaci mpa ma nạkạ ɗạ tạ ucira n ugboji u ɗa bawu atokulalu a ɗe a ka fuɗa a nanamgbana, ko a nani u ɗa wa. 16 Hal n isheku i ɗe n atoku a ɗe n kumaci ku ɗe, n aje a ɗe a ka neke ɗạ tạ, hal a wuna gbạm aza roku a asuvu a ɗe. 17 Ya dem wa 'yuwan ɗạ tạ adama a kala ka vạ. 18 Shegai ko kenji ka kaci ka ɗe ka te kạ la ka namgba wa. 19 Akawunki a ɗe a ɗa a ka wauwa ɗạ."

Uwacinsa u Urishelima
(Matiyu 24:15-21; Marku 13:14-19)

20 Yesu lyai kapala n kadyanshi, "A'ayin a ɗa baci i wenei asoje a kyawain Urishelima, u gan tạ i reve an a yain evu n uwacinsa u ɗa. 21 Adama a nala, ạsạkạ aza ɗa a'ạri a uyamba u Yahuda a suma a bana a nsasa. Aza ɗa a'ạri a ilyuci a wutạ a suma, kpam aza ɗa a'ạri a une kotsu a uwa a asuvu a ilyuci wa. 22 Kpaci a'ayin a katsupi ka upana u ikyamba a ɗa, tsạrạ a shaɗangu i'ya i'ạri ukorongi. ◊ 23 Ter ɗe aka a atsumạ n aza a mmuku n shili a a'ayin a nala yi! Kpaci a ka yan tạ upana u ikyamba u pige a uyamba vi, aku upan u Kashilạ u rukpạ a kaci ka ama ki. 24 A ka wuna tạ aza roku n iburundu, a kạnạsạ kpam aza roku a bansạka le a asu u tsugbashi a iyamba i likimba. Awulawa kpam a ka kpatsa tạ Urishelima hal a'ayin a Awulawa a shaɗangu.

Utuwạ u Maku ma Vuma
(Matiyu 24:29-31; Marku 13:24-27)

25 Yesu doku u danai, "A ka wene tạ iryoci a kaara n uwoto n atala. A likimba kpam, aletsu a ama a ka dambula tạ cika. A dambula cika adama a mawurạ ma kushivạ n aɓali. 26 Ama a ka limusạ tạ adama a uwonvo, n a

◊ **21:22** Hos. 9:7.

pani uwonvo u ili i'ya ya gitąsą a likimba. Kpaci a ka gbąɗą tą ili i pige i pige i'ya i'ąri a zuba. 27 A'ayin a nala a ɗa a ka wene Maku ma Vuma utuwą a asuvu a alishi n ucira n tsupige tsu pige. 28 A'ayin a ɗa baci ukuna u nala wa gitąsą, i gaɗigba a'aci a ɗe i kondo zuba kpaci uwutukpą u ɗe wa yan ɗe evu."

Uwenishike a kaci ka kapopi
(Matiyu 24:32-35; Marku 13:28-31)

29 Aku Yesu yanka le agisani a na yi u da, "Weɓelei maɗanga ma kapopi ną nɗanga n ɗa n buwai. 30 N gitą baci utopo avuku, ya wene tą n kaci ka ɗe kpam i reve an ilyushi i yain evu. 31 Nala dem, a'ayin a ɗa baci i wenei ukuna u nala wa gitąsą, i reve tą an tsugono tsu Kashilą tsu yain evu.

32 "Mayun n tonuko ɗą, ama a gogo-na a ka kotso wa, she a shaɗangu ili i na yi. 33 Zuba n likimba wa cimbą tą. Shegai kadyanshi ka vą ka cimbą wa."

Uwenishike a kaci ka afoɓi

34 Pini nala, Yesu danai, "Kiranai n kaci ka ɗe, kotsu uma u ɗe u laka a asu u kulya ku gbani, n kuso ku umaka wa, n kadambula ka likimba, hal kain ka nala ka danda ɗą tyoku u utyangi wa. 35 Kpaci nala wa woko a kaci ka ama a likimba gbą. 36 Kain dem i rongo n afoɓi, n i yanyi kavasu, tsąrą i tsąrą i lai a asuvu a ukuna u ɗa wa ciga u gitą vi. Kpam tsąrą i fuɗa i shamgba a kapala ka Maku ma Vuma."

37 Kain dem, u tsu wenishike tą a Kuwa ku Kashilą. Kaara ka kotso baci aku u wutą u ba u wansa a masasa ma a ka isą Masasa ma Zayitum. 38 Kpam ama a tsu tuwusą tą a Kuwa ku Kashilą n usana u de, tsąrą a panąka yi.

22

Yahuza Isikariyoti wushuki u neke Yesu
(Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Yahaya 11:45-53)

1 A'ayin a Abiki a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yisti† a ɗa dem a ka isą Abiki a Upasamgbana a yain evu. 2 Aku aɗarąkpi a pige n awenishiki a Mele a ka zama tyoku ɗa a ka wuna Yesu, shegai a ka pana tą uwonvo u ama. 3 Kanangasi* ka uwai Yahuza, uza ɗa a ka isą Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi. 4 U ba u dansai n aɗarąkpi a pige n azapige aza a uwundya Kuwa ku Kashilą tyoku ɗa wa neke yi ara le. 5 A yain maząngą hal a zuwamgbanai a ka tsupa yi n ikebe. 6 Eyi kpam u wushuki u gitąi uzama tyoku ɗa wa neke yi ara le, kakumą ka ama ka wacuwa baci.

Yesu lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana
(Matiyu 26:17-30; Marku 14:12-26; Yahaya 13:21-30; 1 Korintiya 11:23-25)

7 Kain ka Abiki a Ulya Ilikulya i'ya i Nambai Yisti ka rawai; wata, kain ka ukiɗąsa mmuku ma a'ondom ma Abiki a Upasamgbana. 8 Aku Yesu suki Bituru n Yahaya, u tonuko le, "Walai i ba i foɓusuko tsu Abiki a Upasamgbana yi, tsąrą tsu lyai."

9 A wece yi, "Nte ɗa va ciga tsu foɓuso?"

10 U tonuko le, "N u'uwa u ɗe a ilyuci yi, ya gawunsa tą n vuma roku u cangai malanda ma mini. I toni yi hal a kuwa ka wa uwa. 11 I tonuko uza u kuwa vi, 'Kawenishiki ka danai: Nte ɗa a asu u ɗa ma lya ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi n atoni a vą?' 12 Wa wenike ɗą tą kunukuzuba ku pige ka ucanga u ne wąri ufoɓusi. Nte ya foɓusuko tsu pini."

* **22:3** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kaląpąnsi.

13 Aku a lazai a ba a cinai tyoku ɗa u tonuko le vi. Pini nala, a foɓusoi
ilikulya i Abiki a Upasamgbana yi pini.
14 An a'ayin a yain, Yesu dusuki ulya ilikulya n asuki yi. 15 U tonuko le,
“Mạri ma ciga tạ gbạm n lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana i na yi n ạɗạ,
kahu n pana ikyamba. 16 Kpaci n tonuko ɗạ, ma doku ma lya i'ya wa, she
a'ayin a ɗa a shaɗangi u ɗa a tsugono tsu Kashilạ.”
17 U bidyai mako ma mini ma cinwi, u cikpai Kashilạ aku u danai, “Wushai
na i soi. 18 N tonuko ɗạ, ili i'ya i bidyai n gogo-na ma doku ma so mini ma
cinwi wa, she a'ayin a ɗa tsugono tsu Kashilạ tsu tuwại.”
19 U bidyai burodi u cikpai Kashilạ, u jibạmgbạnạsại u ɗa, u nạkạ le. U
danai, “Ikyamba i vạ i'ya na vi i'ya a nekei adama a ɗe. Rongoi uyansa nala
tsạrạ i ciɓusa nạ mpa.”
20 An a kotsoi ulya u ilikulya vi, u bidyai mako mi, u danai, “Mako ma na mi,
kazuwamgbani ka savu ka a asuvu a mpasa n vạ n ɗa a ka neke adama a ɗe.
21 Shegai uza ɗa wa neke mu vi, aya pini na wa lya kaɓolo nạ mpa. 22 Mayun
ɗa mpa Maku ma Vuma ma laza tyoku ɗa a zuwai, shegai ter n uza ɗa wa
neke mu vi.” 23 A gitại uwecemgbene ko ya wa neke yi a asuvu a le yi.

Kananamgbani adama a tsupige

24 Kananamgbani ka uwai a mere ma le, ko ya wa woko uzapige u le. 25 U
tonuko le, “Ngono ma Awulawa a tsu ciga tạ a wenike le ucira. Akidī a ugana
a le kpam a tsu zama tạ a isạ le Aɓạngi a Ama. 26 Shegai ara ɗe nala wa. Uza ɗa
wạri uzapige a asuvu a ɗe, u woko tyoku u uza u kenu. Uza ɗa wa tono n ạɗạ,
u woko tyoku u kagbashi. 27 Ya lai tsupige, uza ɗa u dusuki wa lya ilikulya ko
gai kagbashi? Uza ɗa u dusuki wa lya ilikulya ɗa wa? Mpa tyoku u kagbashi
ɗa mạri a asuvu a ɗe. 28 Eɗa i shamgbai ara vạ a ukonduso u ɗa n soi. 29 Tyoku
ɗa Tata u vạ u nạkạ mu tsugono, nala mpa dem ma nạkạ ɗạ ucira, 30 tsạrạ i
lyai i soi nạ mpa a tsugono tsu vạ. I dusuku kpam a aratsu a tsugono, n i lyayi
tsugono tsu agali kupa n a re a Isara'ila.

Yesu danai Bituru wa nana yi tạ
(Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Yahaya 13:36-38)

31 Ele pini n a lyayi, aku u danai, “Simo, Simo, Kanangasi† ka folo tạ u
welikpe ɗạ tyoku u ilya. 32 Shegai ma yanka vu tạ kavasu, tsạrạ upityanangu
u vunu u gusạ wa. Avu kpam a'ayin a ɗa vu gonoi, vu gbamatangu aza a
vunu.”
33 Bituru wushunku yi, “Asheku, ufoɓusi u ɗa mạri n bana n avu a kuwa
ku a'ali, ko a ukpạ.”
34 Yesu danai, “N tonuko vu Bituru, ara gbạm kahu kapen ka sala, va nana
mu tạ vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.”
35 Yesu wece le, “A'ayin a ɗa n suku ɗạ bawu makpakạta, bawu katsạn,
bawu akpata, ili i'ạ la i'ya i nambai?”
A danai, “Ko i te tsu namba wa.”
36 U da, “Gogo-na uza ɗa baci wạri n makpakạta u bidya, nala kpam uza ɗa
wạri n katsạn. Uza ɗa bawu wạri n burundu, u denge kunya ku ne u tsila. 37 N
tonuko ɗạ, mayun ɗa ukuna u ɗa a korongi a kaci ka vạ u kạnạ tạ u shaɗangu,
‘A kece yi tạ a asuvu a aza ɗa a 'yạngạsạkại tsugono.’ ◊ Kpaci ili i'ya a danai a
kaci ka vạ, ushaɗangu u ne u rawa ɗe.”
38 Aku a tonuko yi, “Asheku, iburundu i'ya na i re.”
U tonuko le, “U rawa tạ.”

† **22:31** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi. ◊ **22:37** Isha. 53:12.

Yesu yain kavasu a Masasa ma Zayitum
(Matiyu 26:36-46; Marku 14:32-42)

39 Yesu wutại u banai a Masasa ma Zayitum tyoku ɗa u cuwanạkai, atoni
a ne dem a tono yi. 40 An u rawai a asu vi, u tonuko le, “Yanyi kavasu kotsu i
rukpạ a ukondo wa.” 41 U ạsạkạ le kenu, tyoku u mɓạri ma uvutạlạ katali, u
kuɗạngi u yain kavasu. 42 U danai, “Tata, vu wushuku baci, takpa mu mako
ma upana u ikyamba ma na mi, shegai udani u vạ u ɗa a ka tono wa, she u
vunu.” 43 [Aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, wạri yi a
ugbamatangu asuvu. 44 Kpaci wa pana tạ ikyamba cika. U mạtsại kavasu
cika, hal malen ma ne ma ɗaka yavu mpasa.]
45 An u 'yạngại a asu u kavasu vi, u gonoi a asu u atoni a ne. U cina le n a
lavuti adama a uwowi u unamgbukatsumạ. 46 U wece le, “Ndya i zuwai ya
lavuta? 'Yạngại i yain kavasu, kotsu i rukpạ a ukondo wa.”

A kạnại Yesu
(Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Yahaya 18:3-11)

47 Yesu pini a kadyanshi, aku u wenei kakumạ ka ama ka tuwạ yi. Uza
ɗa a ka isạ Yahuza Isikariyoti, uza u te a asuvu a Kupanamere yi, wa tono
n ele kapala. U raɓai evu n Yesu kotsu u wambatsa yi. 48 Aku Yesu wece yi,
“Yahuza, n uwambatsa u ɗa va neke Maku ma Vuma?”
49 Aza ɗa a'ạri evu n eyi, an a wenei ili i'ya ya gitạ, a wece yi, “Asheku,
tsu kapusa n iburundu ɗa?” 50 Aku uza u te u le u kapamgbanai kutsuvu ku
ulyaki ku kagbashi ka Magono ma Aɗarạkpi.
51 Yesu danai, “Kotsu i doku wa.” U sawai kutsuvu ku kagbashi ki, u tạnạsạ
yi.
52 U tonukoi aza ɗa a 'yạngạsạkạ yi vi; wata, aɗarạkpi a pige, n azapige a
awundi a Kuwa ku Kashilạ, nạ nkoshi, “I tuwại n iburundu nạ mkpạukpạu
yavu aza a ukạnạ aza a magalạkạ? 53 A'ayin a ɗa mạri n ạɗạ kain dem a asuvu
a Kuwa ku Kashilạ, i bạrạkpạ akere a ɗe i dana ya kạnạ mu wa. Shegai a'ayin
a ɗe a ɗa na vi, n a'ayin a ucira u karimbi.”

Bituru nanai an u revei Yesu
(Matiyu 26:57-75; Marku 14:53-72; Yahaya 18:12-27)

54 Pini nala, a kạnại Yesu a lazai n eyi, a banka yi a kuwa ku Magono ma
Aɗarạkpi. Bituru wạri le a utono mɓạri mɓạri. 55 A tasuki akina a mere
ma kuwa mi a dusuki. Bituru dem dusuki kaɓolo n ele. 56 Aku kagbashi ka
kạri makere ka wene yi a'ayin a ɗa katyashi ka akina ka wakanai, pini nala,
kagbashi ki ka danai, “Vuma u na dem kaɓolo n eyi ɗa wạri.”
57 Shegai u nanai u danai, “Mpa n reve yi wa.”
58 An a ɓạrạkpại kenu, aku uza roku u wene yi u danai, “Avu dem uza u te
u le u ɗa.”
Bituru danai, “Uza u vạ, mpa n reve yi wa.”
59 A doki a ɓạrạkpại hal ulapa u uwule u te, uza roku u mạtsạ yi, u danai,
“Malạlạ mạ la wa, vuma u na kaɓolo ka a'ạri, kpaci uza u Galili u ɗa.”
60 Bituru danai, “Uza u vạ, n reve gbạm i'ya va tono wa.” Kute-kute kahu
u kimbạ unạ u ne, kapen ka salai. 61 Asheku a kpatalai a kondonoi Bituru.
Aku u ciɓai n kadyanshi ka Asheku, u da, “Ara gbạm kahu kapen ka sala, va
nana mu tạ vu dana vu reve mu wa hal kutatsu.” 62 Aku u wutại a ulanga u
sại cika.

Asoje a yankai Yesu majari
(Matiyu 26:67-68; Marku 14:65)

63 Ama ɗa a ka wundya Yesu vi a rongo yi uyanka majari n a lapusi yi. 64 A
sira yi a'eshi, aku a danai, “Tonuko tsu ili i'ya ya gitạ. Ya lapa vu?” 65 A rongo
yi a uyansạka kadyanshi ka gbani ka gbani ushani n a wishisi yi.

A bankai Yesu a asu u Asheshi a Pige
(Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Yahaya 18:19-24)

66 An kain ka wansai, aku Asheshi a Pige,† (asuvu a aɗarạkpi a pige, n
awenishiki a Mele) a ɓolomgbonoi a asu u te. A bankai Yesu a asu u Asheshi
a Pige a le, a tonuko yi, 67 “Avu Kirisiti Kawauwi ɗa baci, tonuko tsu.”

U danai, “Ko n tonuko ɗạ baci, ya wushuku wa. 68 N yan ɗạ baci kpam keci,
ya wushunku mu wa. 69 Shegai ili i'ya i bidyai gogo-na ubana a kapala, Maku
ma Vuma ma dusuku tạ a ulyaki u Kashilạ Uza u Ucira.”

70 Gbạ le a danai, “Dana, avu Maku ma Kashilạ ma?”

U tonuko le, “I dana tạ dere, mpa.”

71 Aku a danai, “Iryoci i eni i'ya kpam tsa bolo? Tsu pana tạ n kaci ka tsunu
a unạ u ne.”

23

A bankai Yesu ara Bilatu
(Matiyu 27:11-14; Marku 15:1-5; Yahaya 18:28-38)

1 Pini nala, gbạ kaɓolo ka Asheshi a Pige yi a 'yạngại a bankai Yesu ara
Bilatu gomuna u Yahuda. 2 A sapula yi, a danai, “Tsu cina tạ vuma u na vi
wa puwunsạ a ama a tsunu. Kpam n u ɓishinki ama a tsupa utafa ara Kaisa.
N u dansi kpam aya Kirisiti Kawauwi Magono.”

3 Bilatu wece yi, “Avu magono ma aza a Yahuda ma?”

Aku u wushunku yi, “Nala wạri tyoku ɗa vu danai vi.”

4 Bilatu tonukoi aɗarạkpi a pige yi n kakumạ ka ama ki, “N tsạrạ vuma u
na vi n unyushi wa.”

5 A doki a mạtsạ yi n a dansi, “Wa 'yạngạsạsạ tạ atakasuvu a ama n
uwenishike u ne a uyamba u Yahuda. U gitại ukuna u nala vi a Galili hal
utuwạ na.”

A bankai Yesu ara Hiridu

6 An Bilatu panai nala, u wecikei ko vuma vi uza u Galili u ɗa. 7 An u revei
Yesu a kaɓon ka tsugono tsu Hiridu Antiba tsa u wutại, u geɓengu yi ara
Hiridu uza ɗa wạri dem a Urishelima a'ayin a nala yi.

8 An Hiridu wenei Yesu, u yain mazạngạ cika kpaci wa ciga tạ u wene yi
caupa. An u panai ukuna u ne, kpam wa ciga tạ u wene ukunosavu u ɗa Yesu
wa yansa. 9 U rongo yi a uyansa keci, shegai u wushunku yi ili wa. 10 Aɗarạkpi
a pige n awenishiki a Mele a ɗa pini kushani a rongo yi usapulusa ushani.
11 Hiridu n asoje a ne a yanka yi magori, a yanka yi kpam majari. A uka yi
aminya a tsugono, aku a gonuko yi ara Bilatu. 12 Kain ka nala ka tsije tsu
Hiridu n Bilatu tsu gitại. Kpaci caupa atokulalu a ɗa.

A kiɗạgai Yesu ugana u ukpạ
(Matiyu 27:15-26; Marku 15:6-15; Yahaya 18:39-19:16)

13 Bilatu ɓolomgbonoi aɗarạkpi a pige, n aza a tsugono, n ama. 14 U tonuko
le, “I tuko tạ vuma u na i da wa puwunsạ tạ ama. Kpam an n vece yi a kapala
ka ɗe, n tsạrạ yi n unyushi ko u te a asuvu a ikuna i'ya i danai vi wa. 15 Nala
dem Hiridu u tsạrạ yi n unyushi wa, kpaci aya u gonuko yi ara tsunu. U yan
ili i'ya i rạtsai a ka wuna yi wa. 16 Adama a nala, ma bawan yi tạ n ạsạkạ yi.” [

17 U tsu ạsạnkạ le tạ vuma u te a asuvu a ama ɗa a'ạri a kuwa ku a'ali a a'ayin a abiki.]
18 Gbạ ama a 'yạngạsại alạgạtsu a le, a danai, “Rawuka vuma u na vi! Ạsạnkạ tsu Baraba!” 19 (Baraba aya uza ɗa a zuwai a kuwa ku a'ali adama a u'yạngạsạ u atakasuvu a ama u ɗa a yain n mawunuka a ilyuci yi.)
20 Aku Bilatu doku u yanka le kadyanshi, kpaci wa ciga tạ u ạsạkạ Yesu. 21 Shegai a worukpoi n a dansi, “Wandamgbana yi! Wandamgbana yi!”
22 U doki u tonuko le u tatsu, “Ndya i zuwai? Ili i cingi i eni i'ya u yain? N tsạrạ yi n ili i'ya i rạtsai a ka wuna yi wa. Adama a nala ma bawan yi tạ n ạsạkạ yi.”
23 Shegai a rongo yi a umạtsạ, a 'yạngạsại alạgạtsu a le a danai a wandamgbana yi, hal isali i le i fuɗai Bilatu. 24 Aku Bilatu kiɗaga yi ugana, tsạrạ a yanka le i'ya a ka ciga. 25 U ạsạnkạ le uza ɗa a foloi vi; wata, uza ɗa a zuwai a kuwa ku a'ali, adama a u'yạngạsạ atakasuvu a ama n mawunuka. U nạkạ le Yesu tyoku ɗa a ka ciga.

A wandamgbanai Yesu
(Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Yahaya 19:17-27)

26 A'ạri pini a nwalu n eyi, aku a kạnại vuma roku uza u kala Simo uza u Sirani, u wutại a une. A taɗanku yi mawandamgbani mi u canga u toni Yesu. 27 Kakumạ ka ama ushani ka tono yi hal n aka a roku aza ɗa a rongoi kushen n a pani mɓạlạ ma ulaza u ne. 28 Yesu kpatalai ara le u danai, “Aka a Urishelima, ạsạkại kushen adama a vạ. Shegai, i sạkạ kaci ka ɗe nạ mmuku n ɗe. 29 A'ayin a'ạ tạ a utuwạ a ɗa a ya dana, ‘Aza a unạ u shinga a ɗa ndari, n atsumạ a ɗa bawu a matsai mmuku, kpam n mani ma bawu ma comukoi maku.’ 30 A'ayin a nala a ɗa a ka gitạ ufolo nsasa n pige n pige, ‘Rukpại a kaci ka tsunu.’ A foli kpam agạlạlạ a dana, ‘Ciɗạngu tsu.’ ◊ 31 A yanka baci maɗanga ma tạku ukuna u naha, ndya ya gitạ ma ekpe baci?”*
32 A banka tạ dem ama roku ama a re aza a magạlạkạ, tsạrạ a wuna le kaɓolo n eyi. 33 An a rawai a asu u ɗa a ka isạ Mako ma Kaci, nte a wandamgbana yi pini n aza a unyushi u cingi a nala yi uza te a ulyaki, uza te a ugulạ. 34 Yesu danai, “Tata, cimbusukạ le, kpaci a reve ili i'ya a ka yan wa.” A varangi uruta a pecishei aminya a ne.
35 Ama a shamgbai a'ạri a akạlu. Azapige tani a ka yanka yi majari a danai, “U wauwai aza roku, u wauwa kaci ka ne wạwa, aya baci uza ɗa Kashilạ ka ɗangạsai u woko Kirisiti Kawauwi u Kashilạ.”
36 Asoje dem a yansạka yi tạ majari. A banai ara ne a nạkạ yi mini ma kalam. 37 A danai, “Aɗa baci magono ma aza a Yahuda, wauwa kaci ka vunu.”
38 Ikorongi i'ya pini zuba n kaci ka ne, EYI NA MAGONO MA AZA A YAHUDA MA.
39 Uza u te a asuvu a aza ɗa a wandamgbanai kaɓolo n eyi vi, u yanka yi kadyanshi ka gbani, u danai, “Ma wundya a ɗa Kawauwi ki. Wauwa kaci ka vunu n ạtsu.”
40 Shegai uza u te vi u ɓarana yi u da, “Avu ko uwonvo u Kashilạ va pana an gbạ tsunu a kiɗạga tsu ugana u ukpạ wa? 41 Ạtsu tani dere ɗa tsa wusha katsupi ka manyan ma tsunu, shegai vuma u na ko ili i cingi i te u yan wa.”
42 U danai, “Yesu, kotsu vu ciɓa nạ mpa a'ayin a ɗa baci vu uwai a tsugono tsu vunu.”

◊ **23:30** Hos. 10:8. * **23:31** Kalen ka tsizagadī tsu Yesu tsa, “A yanka mu baci ili i na gogo-na, niɗa wạ la vi n ạdạ?”

43 Yesu tonuko yi, “N tonuko vu, ko ara vạ tạ kaɓolo nạ mpa a asu u
uwunvugusa a zuba.”

Ukpạ u Yesu
(Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Yahaya 19:28-30)

44 An kaara ka rawai a kaci, aku uyamba vi gbạ u likpạmgbạnại n karimbi
hal ubana ulapa u uwule u tatsu. 45 Kaara ka nạkạ kpam katyashi wa.
Aku kunya ka a bạrạkpại a Kuwa ku Kashilạ ku pecemgbenei kure. 46 Yesu
'yạngạsại kalạgạtsu n ucira u danai, “Tata, a akere a vunu a ɗa ma nạkạ kulu
ku vạ.” An u danai nala, aku u uma u ne u wutại.
47 An katigi ka wenei ili i'ya i gitại u cikpalai Kashilạ, u da, “Vuma u na,
mayun ili i birika yi wa.” 48 Kakumạ ka ama ka ka banai akạlu a wenei ili
i'ya i gitại, a lazai n a lapi akamba a le adama a unamgbi u asuvu. 49 Shegai
gbạ ama ɗa a reve yi, kaɓolo n aka a ɗa a gitạ yi utono tun a Galili, a shamgbai
a mɓạri a'ạri a uwundya ukuna u nala vi.

Kaciɗạ ka Yesu
(Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Yahaya 19:38-42)

50 Vuma roku uza ɗa wạri a asuvu a Asheshi a Pige, kala ka ne ka Isuhu
vuma u Arimatiya u uyamba u Yahuda, vuma u maci ɗa. 51 U wushuku n
tyoku ɗa a sheshei n i'ya a yain wa. Shegai utuwạ u tsugono tsu Kashilạ u ɗa
wa vana. 52 Pini nala, u banai ara Bilatu u foloi a nạkạ yi ikyamba i Yesu. 53 U
cipukạ yi u palạsa yi n aminya a pun u zuwa yi a kasaun ka a shei a katali, a
asu u ɗa bawu kotsu a vakunki uza. 54 Kain ka nala ki Kain ka Afoɓi ka, kpaci
Ashibi a yan ɗe evu n uyan.
55 Aka a ɗa a wutại a Galili kaɓolo n Yesu, a tonoi Isuhu kucinạ. A wenei
kasaun ki n tyoku ɗa a zuwai ikyamba i ne. 56 Aku a gonoi a kuwa a ba a
foɓusoi ucanga u awanli n u magulạni n manivi. Aku a wunvugai kain ka
Ashibi ki tyoku ɗa Mele ma danai a yain.

24

U'yạngạ u Yesu a ukpạ
(Matiyu 28:1-10; Marku 16:1-8; Yahaya 20:1-10)

1 Kain ka kagitạ ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi n kpasani, aka
a banai a asu u kasaun vi n ucanga u magulạni u ɗa a foɓusoi. 2 A cinai a
gindalạkpa ɗe katali ka kasaun ki, 3 shegai an a uwai a wene ikyamba i Yesu
Asheku wa. 4 A'ạri a uyan majiyan ma ukuna mi, kute-kute ama a re u'uki n
aminya a ɗa ka laɗa a shamgbai evu n ele. 5 Adama a uwonvo, aka yi a varai
a'aci a le, shegai ama yi a tonuko le, “Ndya i zuwai ya bolo uza u uma a asuvu
a akushe? 6 Wạ pini na wa; u 'yạngạ ɗe! Ciɓai ili i'ya u tonuko ɗạ, a'ayin a ɗa
wạri kaɓolo n ạɗạ a Galili. 7 ‘U kạnạ tạ a neke Maku ma Vuma a akere a aza a
unyushi u cingi, a wandamgbana yi, aku u 'yạngạ a kain ka tatsu.’ ” 8 Aku a
ciɓai n kadyanshi ka ne.
9 An a wutại a kasaun ki a gonoi a kuwa, a tonukoi atoni kupa n u te n
ama ɗa a buwai gbạ ukuna vi. 10 (Meri Magadaliya n Yuwana n Meri mma
u Yakubu n aka a roku a ɗa a'ạri kaɓolo n ele, alya a tonukoi atoni yi ukuna
u na vi.) 11 Shegai a wushuku n ukuna vi wa, a gonukoi u ɗa yavu ukuna u
gbani u ɗa. 12 Biturụ 'yạngại u sumai ubana a kasaun ki, u kelikei u weɓelei,
aku u wenei kunya ka a palạka yi vi koshi. Aku u gonoi a kuwa wạri uyan
majiyan ma ukuna vi.

Ama a re a ure u Imawu
(Marku 16:12-13)

13 Kain ka nala ki, ama a re a asuvu a atoni a Yesu, a ka bana a une u roku u ɗa a ka isạ Imawu. Mɓạri n ne n ubana a Urishelima, evu nạ nwalu m ulapa
u uwule u re n ɗa.* 14 A'ạri a kadyanshi ka ili i'ya i gitại vi. 15 Ele pini a
kadyanshi ki n a yawunsi utyoku u le, tyoku ɗa ukuna vi u gitại, aku Yesu
n kaci ka ne u raɓa le, a lazai kaɓolo. 16 Shegai a'eshi a le a kukpạ a ka reve yi
wa.

17 Yesu wece le, “Ukuna u iyen u ɗa i'ạri a udansa an ya wala vi?”

A shamgbusai, n a ɓạli asuvu n katsumạ kạ limạ. 18 Uza ɗa a ka isạ Kiliyoba
wushunku yi, “Avu kamoci ka a Urishelima? Va ciga vu dana vu reve i'ya i
gitại a asuvu a a'ayin a na yi wa?”

19 U wece le, “Ukuna u eni u ɗa la vi?”

A tonuko yi, “Ukuna u Yesu uza u Nazara, matsumate ma tani ma ucira a
asuvu a manyan ma ne n kadyanshi a kapala ka Kashilạ n ama. 20 Aɗarạkpi
a pige nạ ngono a neke yi, a kiɗạga yi ugana u ukpạ a wandamgbana yi.
21 Tsạrạ tsu zuwuka yi tani tạ a'eshi tsu da aya wa wutukpạ Isara'ila. Ara
kain tatsu ɗa pa vi an ukuna u na vi u gitại. 22 Ara aka a roku a asuvu a
tsunu a yanka tsu tạ ukuna u majiyan, a banai pini a kasaun ki n usana u
de. 23 An bawu a cinai ikyamba i ne, a gonoi a tonuko tsu a wene tạ kuwene
ku atsumate a zuba aza ɗa a tonuko le wạ tạ n uma. 24 Aza roku a tsunu a
banai pini a kasaun ki, a ba a cinai tyoku ɗa aka yi a danai vi nala. Shegai eyi
kaci ka ne a wene yi wa.”

25 Yesu tonuko le, “Eɗạ aza ɗa bawu i'ạri n ugɓoji. Aza ɗa atakasuvu a ɗe
a rạzugbại bawu i wushuki gbạ n ikorongi i ntsumate. 26 U kạnạ Kirisiti
Kawauwi u pana ikyamba, aku u tsạrạ tsupige tsu ne wa?” 27 U gitại n
tagarạda u Musa hal ubana a itagarạda i Ntsumate, wa wutumkpusukạ le
ukuna u ɗa wạri a kaci ka ne a asuvu a itagarạda yi.

28 A yain evu n une u ɗa a ka bana vi. U yain yavu wa wura le. 29 A mạtsạ
yi a danai, “Tuwạ vu cipạ ara tsunu, kpaci kaara ka kotso ɗe, kayin kpam ka
yan ɗe.” U wushuki u cipại ara le.

30 An wạri a ulya ilikulya kaɓolo n ele, u bidyai burodi u cikpai Kashilạ, u
jibại u nạkạ le. 31 A'eshi a le a kukpại aku a reve yi. Pini nala, u puwunkạ le.
32 A dansai utyoku u le, “Ipeli i tuwạ tạ a atakasuvu a tsunu a'ayin a ɗa wa
dansa n ạtsu a ure vi, wa wutumkpusukạ tsu itagarạda.”

33 Kute-kute a 'yạngại a gonoi a Urishelima a ba a cinai atoni kupa n u te vi
a asu u te kaɓolo n aza ɗa a'ạri n ele. 34 Atoni yi a danai, “Mayun ɗa! Asheku
a 'yạngạ tạ, hal gbạm u wenike tạ kaci ka ne ara Bituru.”

Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni
(Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Yahaya 20:19-23; Asuki 1:6-8)

35 Ama a re yi dem a danai ili i'ya i gitại n ele a ure, hal n tyoku ɗa a reve yi
a asu u ɗa u jibại burodi. 36 An a'ạri pini a udansa ukuna u nala vi, kute-kute
Yesu tuwại u shamgbai a mere ma le u danạsa le, “Ndishi n shinga ara ɗe.”
37 Shegai a giruwại cika a panai uwonvo. A ka wundya kafofu ka a wenei.

38 U tonuko le, “Ndya i zuwai i giruwại? Ndya i zuwai ya yan malạlạ a
atakasuvu a ɗe? 39 Weɓelei akere a vạ n a'ene a vạ. Mpa n kaci ka vạ, sawa
numu i pana. Kafofu kạ n inyama ko atele tyoku ɗa i wenei mạri n i'ya wa.”

* **24:13** Mɓạri m mel u shindere ɗa a ka dansạka pini na dere ɗa u wạri n kilomita kupa n u te.

40 An u danai nala, u wenike le akere n a'ene a ne. 41 Shegai adama a
mazaŋgaŋ n majiyan, a fuɗa a wushuku gogo wa. U wece le, “I'ą pini na n
ilikulya?” 42 A naka yi kaɓirisa ka kadan ka a zungi. 43 U wushai ka u takumai
a kapala ka le.
44 U doki u tonuko le, “Kadyanshi ka vą ka pa vi ka n tonuko ɗą a'ayin a ɗa
tsari kaɓolo, “U kaŋaŋ tą a shaɗangu ili i'ya i'ari ukorongi a kaci ka vą a asuvu
a itagarąda i Mele ma Musa, n i'ya i Ntsumate hal n Tagarąda u Ishipa.”
45 Aku u kukpai atakasuvu a le tsarą a reve itagarąda yi. 46 U tonuko le,
“Nala wari ukorongi, u kaŋaŋ tą Kirisiti Kawauwi u pana ikyamba, kain ka
tatsu aku u 'yaŋgą a ukpą. 47 Kpam a ka yan tą kuɓari ku ukpatala n ku
ucimbusą u unyushi u cingi a asuvu a kala ka ne. A ka gitą tą a Urishelima
ubana a aletsu a ɗa a buwai. 48 Eɗa aza ɗa i wenei ili i nala yi, kpam i dana
i'ya. 49 Ma sukunku ɗą tą Kulu Keri ka Tata u vą u yain kazuwamgbani n ąɗą.
Shegai i vana ve a Urishelima, hal n sukunku ɗą ka kpam ku shaɗangu ɗą n
ucira u ɗa wa wutą a zuba.”

A cangai Yesu ubana a zuba (Marku 16:19-20; Asuki 1:9-11)

50 U wutąi n ele ubana a kateshe, hal ubana evu n Batani. U 'yaŋgąsąi akere
a ne u zuwuka le uną u shinga. 51 Eyi pini a uzuwusuka le uną u shinga vi,
aku u pecenei n ele a canga yi ubana a zuba. 52 A lyaka yi kayala, a gonoi a
Urishelima n katsumą ka eri cika. 53 A rongoi a ubansa a Kuwa ku Kashilą
kain dem, n a cikpaląsi Kashilą.

Kadyanshi ka Shinga ka Yahaya

Ukukpą u kadyanshi

Yahaya, uza ɗa korongi tagarąda u na vi u rongo tą evu n Yesu a'ayin a ɗa Yesu yain manyan ma ne pini na a likimba. An nala u wurai, Yahaya tuwą tą u wokoi uzapige a asuvu a atoni a Yesu. A tagarąda u na vi, u yan tą kadyanshi ka ili i'ya i gitąi an wąri kaɓolo n Yesu.

A tagarąda u na vi tsa wene tą ili i'ya Yesu dansai n i'ya u yansai an wąri kaɓolo n ama. Tsa wene tą alabari a uka u aza a Samariya uza ɗa u wushai mini ma unąką uma ma Yesu, uka ɗa a kąnąi n unyushi u cingi, kaje ka ne Li'azaru uza ɗa u 'yąngąsąi a ukpą, n ili i roku ushani i'ya u yansai. Yesu isą tą kaci ka ne "Mpa" kala ka lakai uwulukpi ka Kashilą a kaletsu ka aza a Yahuda. U wenike tą iryoci ushani i'ya ya wenike an eyi kaliniki ka shinga ka, kpam aya katyaci ka mayun. Yahaya wenike tą ikunesavu i shindere i'ya Yesu yain i'ya i wenikei tyoku ɗa Yesu wąri. U te a asuvu a le u ɗa, an Yesu tąnąsąi kawunu, wą tą tyoku u tata u ne, uza ɗa bawu wa ąsąką manyan ma ne.

Yahaya korongu tą ili i na yi tsąrą ama a pityanangu n Yesu, kpaci aya Kawauwi. A masala ma 3 makpąndą ma 16, tsa wene tą kadyanshi ka ucira ka ka wenike tyoku ɗa Kashilą ka ciga ama a asuvu a likimba u na. Cinda Yahaya wenei ili i na yi n a'eshi a ne, u gan tą tsu wushuku n ili i'ya u danai vi mayun ɗa.

Ili i'ya i'ąri a tagarąda u na vi

Ushipa adama a ucikpala udani vi (1:1-18)
Akani a Yahaya Kalyuɓugi (1:19-34)
Yesu ɗangąsai atoni a ne a kagitą (1:35-51)
Ikunesavu i shindere i Yesu (2:1–12:50)
A'ayin a shindere a makorishi a Yesu: Ukondo u ne n ukpą u ne (13:1–19:42)
Yesu wą tą n uma (20:1-10)
Yesu wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne (20:11–21:25)

Udani u ɗa u tsu nąką uma

1 Kahu a yain likimba, Udani* wą tą pini. Wą tą kaɓolo n Kashilą, kpam dem Kashilą ka. 2 A kagitą wą tą kaɓolo n Kashilą.

3 U yan tą ili i'ya i'ąri pini gbą, ili i'ą la i'ya bawu u yain wa.

4 Aya kami ka uma, kpam uma u nala vi u tuko tą ama katyashi. 5 Katyashi ki ka wakana tą a asuvu a karimbi, kpam karimbi ki ka fuɗa ka cimbusą ka wa.

6 Kashilą ka suku tą vuma roku, uza ɗa a ka isą Yahaya,† n kadyanshi. 7 U tuwą tą u tonuko ama ukuna u mayun u katyashi vi, tsąrą ya dem u pityanangu adama a ili i'ya u danai vi. 8 Aya katyashi ki wa, shegai u tuwą tą u tonuko ama ukuna u mayun u katyashi vi. 9 A'ayin a ɗa baci katyashi ka mayun ki ka tuwąi a likimba, ka nąką tą ama gbą katyashi.

---

* **1:1** Aza a Yahuda a bidya tą Udani vi Kashilą ka, kpaci caupa ɗe a tsu isą kala ka Kashilą karara wa, shegai "Udani" ko "Tata." A mkpąndą n 10 n 14 n wenike tsu tą an Yahaya wa dansa a kaci ka Yesu an u yankai "Udani" manyan. † **1:6** Yahaya u makpąndą ma na mi Yahaya Kalyuɓugi ɗa, Yahaya kasuki uza ɗa korongi tagarąda u na vi u ɗa wa.

10 Udani vi wạri tạ a likimba, kpam Kashilạ ka yan tạ manyan n eyi an u
yain likimba, kpam gbạ n nala ama a likimba a reve yi wa. 11 U tuwạ tạ a
uyamba u ne, shegai ama a ne a wusha yi wa. 12 Ama roku a wusha yi tạ,
kpam a wushuki n eyi. Adama a nala u zuwa le a wokoi mmuku n Kashilạ.
13 A'ayin a ɗa isheku i le i matsa le a likimba, ilimaci i nala i zuwa le a woko
mmuku n Kashilạ wa. Kashilạ ka ka zuwa le a wokoi mmuku n ne.
14 Udani vi u woko tạ vuma, kpam u rongoi n ạtsu. Wạ tạ ushaɗangi n
ukuna n shinga n u mayun. Tsu wene tạ tsupige tsu ne; wata, tsupige tsa
u wushai vi, kpaci aya koshi Maku ma Tata.
15 Yahaya dana tạ ukuna u mayun a kaci ka Udani vi, kpam u tonukoi ama,
“Uza ɗa n yanka ɗạ kadyanshi a kaci ka ne aya gai na vi, ‘Uza roku ɗa pini
wa tuwạ a kucinạ ku vạ, u la mu tạ tsupige, kpaci wạ tạ pini kahu mpa.’ ”
16 Adama a nala, uciga u ɗa wa ciga tsu cika ɗa u tsu yansạka tsu ukuna u
shinga,† kpam u tsu zuwusuka tsu tạ unạ u shinga maco. 17 Musa ɗa tukoi
ama Mele, Yesu Kawauwi kpam u tukoi ama ukuna u shinga n u mayun.
18 Kotsu uza wạ la u wenei Kashilạ wa. Shegai Maku mi ma zuwa tạ ama
a revei tyoku ɗa Kashilạ kạri, kpaci aya koshi Maku ma mạri ili i te n Kashilạ
ki, kpam wạri evu n Tata.

Yahaya Kalyuɓugi danai ukuna u Yesu
(Matiyu 3:1-12; Marku 1:1-8; Luka 3:1-18)

19 Azapige a aza a Yahuda a Urishelima a suki aɗaraqkpi n aza a Levi ubana
ara Yahaya a weci yi ko ya wạri.
20 Yahaya kpạɗạ le uwushunku wa, shegai u dansai n ele karara, “Mpa
Kawauwi ki wa.”
21 Aku a wece yi, “Aɗa baci Kawauwi ki wa, aɗa yai? Aɗa Iliya‡ vi?”
U wushunku le, “A'a, mpa wa.”
A doku a wece yi, “Avu Matsumate§ ma a ɗangạsai vi ma?”
U wushuki, “A'a, mpa wa.”
22 Aku a doku a wece yi, “Aɗa yai? Wushunku tsu tyoku ɗa tsa ba tsa tonuko
aza ɗa a suku tsu. Ya vu bidyai kaci ka vunu?”
23 Yahaya wushunku le n kadyanshi ka Ishaya matsumate:
“Mpa kalạgạtsu ka ka salạsa a kakamba, n ka dansi,
‘Lapulai ure adama a Asheku a ɗa a ka tuwạ!’ ” ◊
24 Afarishi a ɗa a suki atsumate yi. 25 A wece yi, “Aɗa baci Kawauwi, ko
Iliya, ko Matsumate ma a ɗangạsai vi wa, niɗa va lyuɓugusu ama naha?”
26 Yahaya wushunku le, “Mpa n mini ma ma lyuɓugusu, shegai n gogo-na
naha uza roku ɗa pini a asuvu a kakumạ ka ama uza ɗa bawu i revei. 27 Aya
uza ɗa wa tuwạ a kucinạ ku vạ. Mpa n rạtsa n surukpa isirikatsu i akpata a
ne wa.”
28 Yahaya wa lyuɓugusu ama a ilyuci i Batani, kasana n Agạtạ a Urudu nte
ili i na yi i gitại pini gbạ.

Yesu ɗa Maku ma Kondom ma Kashilạ

29 An kain ka wansai, Yahaya wenei Yesu, an wa gawunsa n eyi, aku u
tonukoi ama, “Maku ma Kondom ma Kashilạ† ka yankai manyan tsạrạ u
cimbusukạ ama a likimba unyushi u cingi u le ma na. 30 Aya gai ma dansạka
an n danai, ‘Uza roku ɗa pini wa tuwạ a kucinạ ku vạ, u la mu tạ tsupige, kpaci

‡ **1:21** Adama a ɗa Kashilạ ka bidyai Iliya ubana a zuba n uma u ne, ɗa aza a Yahuda a'ạri a uvana ugono u ne. § **1:21** Musa yan tạ kazuwamgbani n aza a Isara'ila u da Kashilạ ka sukunku le tạ Matsumate tyoku u ne. Pini nala, aza a Yahuda a'ạri a uvana Matsumate mi. ◊ **1:23** Isha. 40:3.

wạ tạ pini kahu mpa.’ 31 Mạri n reve an aya wa, shegai mạri ulyuɓugusu n mini tsạrạ n zuwa aza a Yahuda a reve ko aya yai.”

32 Aku Yahaya danai, “N wene tạ Kulu Keri ku wutại a zuba ku cipại ara ne yavu kaɗya ku woko yi pini. 33 Mạri n reve an aya wa, shegai an Kashilạ ka suku mu n lyuɓugu ama n mini, ɗa u tonuko mu, ‘Vu wene baci Kulu Keri ku cipại ara uza roku aku ku woko yi pini, vuma u nala vi aya ya vana vi. Aya wa lyuɓugu ama n Kulu Keri.’ 34 N wene tạ ili i nala yi i gitại n Yesu. Adama a nala, n tonuko ɗạ ukuna u mayun, aya Maku ma Kashilạ mi.”

Atoni a Yesu a kagitạ

35 An kain ka wansai, Yahaya pini n u lyuɓugusi ama kaɓolo n ama a re a asuvu a atoni a ne, 36 aku u wenei Yesu wa wala, u danai, “Maku ma Kondom ma Kashilạ ma gai na vi!”

37 An atoni a re yi a panai Yahaya danai nala, a tonoi Yesu. 38 An Yesu kpatalai u wenei a ka tono yi, u wece le, “Ndya ya bolo?”

Aku a wushuki, “Rabbi,† nte va rongo?” (“Rabbi;” wata, “Kawenishiki.”)

39 U wushunku le, “Tuwại i wene.” (A'ayin a nala yi evu n ulapa u uwule u nishi u ɗa u kaara.) Aku a lazai n eyi a wenei asu vi, a rongoi pini hal kaara ka rukpại.

40 Uza te a asuvu a atoni a re yi aya Andurawu utoku u Simo Bituru uza ɗa a'ạri tata u te. 41 Ili i'ya Andurawu gitại uyan i'ya u zamai utoku u ne vi u tonuko yi, “Tsu wene tạ Kawauwi ka a yanka tsu kazuwamgbani ki!” (N Tsiyahuda a yanka tạ manyan n “Kawauwi” kpam ili i'ya i te n udani u “Kirisiti” n Tsiheline.) 42 Aku Andurawu bidyai utoku u ne vi ubana ara Yesu.

Yesu kondono yi u danai, “Aɗa Simo, kala ka tata u vunu ka Yahaya. A ka isạ vu tạ Kefa.” (“Kefa” ili i te i'ya n “Bituru.”)*

Yesu ɗangạsai Filibu n Nataniya

43 An kain ka wansai, Yesu yawunsai u bana a Galili. Aku u ba u cinai Filibu, u tonuko yi, “Tono mu.”

44 Besaida ɗa ilyuci i Filibu, n ilyuci i Andurawu n Bituru. 45 Filibu ba u boloi Nataniya, aku u tonuko yi, “Tsu wene tạ vuma ɗa Musa korongi ukuna u ne a Mele mi. Kpam dem ntsumate n korongu tạ ukuna u ne. Aya Yesu maku ma Isuhu, kpam ilyuci i ne i'ya Nazara.”

46 Shegai Nataniya wece yi, “Ili i shinga i'ạ la ya wutạ a Nazara?”

Filibu wushunku yi, “Tuwạ vu wene.”

47 An Yesu wenei Nataniya wa raɓa evu n eyi, aku u danai, “Eyi na matsikaya ma aza a Yahuda ma mayun ma. Uza maryafuka ɗa wa.”

48 Nataniya wece yi, “Niɗa vu yansai vu reve mu?”

U wushunku yi, “Kahu Filibu isạ vu, n wene vu tạ a kulu ku maɗanga ma kapopi.”

49 Aku Nataniya tonuko yi, “Kawenishiki, avu Maku ma Kashilạ ma. Aɗa Magono ma aza a Yahuda.”

50 Yesu danai, “Wushuku ɗa vu wushuki nạ mpa an n tonuko vu n wene vu tạ a kulu ku maɗanga ma kapopi? Va wene tạ ili i'ya i lai i naha ugbonguro.”

51 U tonuko le kpam, “Mayun n tonuko ɗạ, Ya wene tạ zuba u kukpạ kpam atsumate a zuba a Kashilạ n a yuwi n a cipi a zuba u Maku ma Vuma.”

2

Yesu zuwai mini ma wokoi mini ma cinwi

* **1:42** Kalen ka a'ala a Kefa n Bituru ka “katali.”

1 Pini nala, a kain ka tatsu, a ka yan abiki a iyolo a ilyuci i Kanan u Galili.
Mma u Yesu wạ tạ dem pini a asu vi. 2 A libana tạ dem Yesu n atoni a ne. 3 An
mini ma cinwi mi ma kotsoi, aku mma u Yesu u tonuko yi, “Mini ma cinwi mi
ma kotso ɗe.”
4 Yesu wushunku yi, “Mma, ndya i zuwai va damgbarạsa mu naha? Kotsu
a'ayin a vạ a yan wa.”
5 Mma u ne u tonukoi agbashi yi, “Yanyi gbạ ili i'ya u tonuko ɗạ i yain.”
6 Caupa, Kashilạ ka nạkạ tạ aza a Yahuda mele tyoku ɗa a ka yansa kuzạ.
Adama a nala, aza a kuwa yi a'ạ tạ nạ mmuru n mini n teli n ɗa a shei a atali.
Maru dem ma gbonguro tạ hal ma fuɗa tạ ma bidya evu nạ nlanda n mini n
teli.
7 Yesu tonukoi agbashi yi, “Shaɗangi mmuru mi n mini.” Aku a shaɗangi n
ɗa tipi-tipi.
8 U tonuko le, “Gogo-na kenei i banka uzapige u abiki vi.”
Aku a yain tyoku ɗa u tonuko le a yain. 9 An uzapige vi u peɗei, aku u wenei
ma gono ɗe mini ma cinwi. U reve tani asu u ɗa mini ma cinwi mi ma wutại
wa, shegai agbashi a ɗa a tukoi ma vi a reve tạ. Aku u isại valisavu vi, 10 u
tonuko yi, “Mini ma cinwi ma shinga ma a tsu gitạ a tuko, a'ayin a ɗa baci
ama a sosoi, aku a tuko ma bawu ma cinai ma kagitạ kayanyan. Shegai avu
vu sokongu tạ mini ma cinwi ma shinga mi she gogo-na!”
11 A Kanan u Galili ɗa Yesu yain ukunosavu u kagitạ u ne. Nte ɗa u wenikei
pini tsupige tsu ne, kpam atoni a ne a wushuki n eyi.
12 An nala wurai, aku u lazai ubana a ilyuci i Kafarnahum kaɓolo nạ mma
u ne, n atoku a ne, n atoni a ne. A rongo tạ pini a'ayin kenu.

Yesu lokoi aza a tsilaga a Kuwa ku Kashilạ
(Matiyu 21:12-13; Marku 11:15-17; Luka 19:45-46)

13 Yesu banai a Urishelima, kpaci a'ayin a Abiki a Upasamgbana a yan ɗe
evu. 14 An u uwai a Kuwa ku Kashilạ ki, aku u cinai aza a udengishe anaka,
nạ nlala, nạ ntambara. U wenei aza ɗa a tsu dusukusu a asu u iteburu i le n a
savaɗạsi ikebe icun kau-kau. 15 U zamai a'awun u cai kaban u yain kajaɓu. U
lokoi ama yi pini a Kuwa ku Kashilạ ki, kaɓolo nạ nlala n le n anaka a le dem.
U mutsukpusại iteburu i aza ɗa a ka savaɗạsa ikebe u wacinsai ikebe yi. 16 U
tonukoi aza ɗa a ka dengishe ntambara, “Takpai ili i na yi pini na! Kotsu i
gonuko kuwa ku Tata u vạ kuden wa!”
17 An nala gitại, aku atoni yi a ciɓai n ili i'ya a korongi caupa a asuvu a
Tagarạda u Kashilạ: “Adama a uciga u ɗa ma ciga kuwa ku vunu cika, u ɗa
wa zuwa mu n kuwạ.” ◊
18 Azapige a aza a Yahuda a wecei Yesu, “Ukunosavu u eni u ɗa va yan tsạrạ
u wenike tsu tyoku ɗa vu tsạrại ucira u uyan ili i na yi?”
19 U wushunku le, “Wạsại kuwa ku Kashilạ ku na ki, ma ma tạ ka kpam a
asuvu a a'ayin a tatsu.”
20 A wushunku yi, “An a gitại kuma ku Kuwa ku Kashilạ ku na ki, a yan
tạ ayen amangare n a teli kahu a kotso ka! Niɗa va fuɗa va ma ka a asuvu
a a'ayin a tatsu?” 21 Shegai an Yesu danai “kuwa ku Kashilạ ki,” ikyamba i
ne i'ya wa dansạka. 22 A'ayin a ɗa u tuwại u 'yạngại a ukpạ, ɗa atoni yi a
ciɓai u tonuko le tạ ukuna vi. Aku a wushuki gbạ ili i'ya Yesu dansai n i'ya a
korongusi a Tagarạda u Kashilạ.

Yesu reve tạ tyoku ɗa ama a'ạri

◊ **2:17** Ishp. 69:9.

23 An Yesu wạri a Urishelima adama a Abiki a Upasamgbana yi, ama
ushani a wushuku tạ n eyi kpaci a wene tạ ikunesavu i'ya u yansai. 24 Yesu
reve tạ tyoku ɗa atakasuvu a ama a'ạri, adama a nala u wushuku u ạsạnkạ le
kaci wa. 25 Adama a ɗa u revei atakasuvu a ama gbạ, she kpam uza u tonuko
yi ukuna u roku a kaci ka uza wa, kpaci eyi n kaci ka ne u reve tạ ili i'ya i'ạri
a asuvu a vuma.

3

Nikodimu tuwại ara Yesu

1 A asuvu a Asheshi a Pige yi, uza roku ɗa pini uza ɗa a ka isạ Nikodimu,
Kafarishi ka. 2 Kain ka te n kayin, u banai ara Yesu, u danai, “Uzapige, tsu
reve tạ Kashilạ ka ka suku vu ara tsunu vu wenishike tsu. Kpaci ko uza wa
fuɗa wa yan ikunesavu tyoku ɗa va yansa wa, shegai Kashilạ kạ baci n eyi.”
3 Yesu wushuki, “Mayun n tonuko vu, uza wạ la wa uwa a tsugono tsu
Kashilạ wa, she a doku a matsa yi ilimaci i ire.”
4 Nikodimu wece yi, “Vuma u kutsa baci, niɗa wạ kpam a ka doku a matsa
yi? Wa doku kpam wa uwa a katsumạ ka mma u ne wa. Niɗa a ka yan a matsa
vuma ilimaci i ire?”
5 Shegai u wushunku yi, “Mayun n tonuko vu, uza wạ la wa uwa a tsugono
tsu Kashilạ wa, she a matsa yi ilimaci i ire n mini n Kulu Keri. 6 Isheku i vuma
alya a tsu zuwa ikyamba i vuma i tsạrạ uma, shegai Kulu Keri ku Kashilạ ka
ku tsu zuwa kulu ku vuma ku tsạrạ uma. 7 Kotsu vu yain majiyan an n tonuko
vu, ‘She a doku a matsa ɗạ ilimaci i ire wa.’ 8 Uwule u tsu lapana tạ a asu u ɗa
dem wa ciga, kpam vu tsu pana tạ mawurạ ma ne, shegai vu tsu reve asu u
ɗa u gitại ko kpam a asu u ɗa wa bana wa. Nala dem wạri Kulu Keri ku matsa
baci vuma.”
9 Nikodimu wece yi, “Niɗa wa yan u gitạ nala?”
10 U wushunku yi, “Avu kawenishiki ka ka pige a asuvu a Isara'ila. Niɗa vu
yansai vu kpạɗại ureve ukuna u na? 11 Mayun n tonuko vu, ukuna u ɗa tsu
revei u ɗa tsa dansa, kpam tsu yain kadyanshi ka ili i'ya tsu wenei. Shegai
i wushuku n ili i'ya tsu tonuko ɗạ wa. 12 N tonuko ɗạ tạ ukuna u likimba
naha, shegai i wushuku n kadyanshi ka vạ wa. Adama a nala, ya fuɗa ya
wushuku nạ mpa n tonuko ɗạ baci ili i'ya i'ạri a zuba wa. 13 Mpa Maku ma
Vuma, mpa koshi n wutại a zuba n tuwại a likimba, kpam ma doku ma gono
a zuba. 14 Tyoku ɗa Musa saki kali ka urim u shili a kakamba, nala dem a ka
saku Maku ma Vuma. 15 Adama a nala, uza ɗa baci dem u wushuki n Maku
ma Vuma, wa tsạrạ tạ uma u ɗa bawu wa kotso.
16 “Tyoku ɗa Kashilạ ka cigai ama a likimba cika u ɗa na: u neke tạ Maku
ma te ma ne koshi tsạrạ uza ɗa baci dem u wushuki n eyi kotsu u kuwạ wa,
shegai u tsạrạ uma u ɗa bawu wạri n utyoku. 17 Kashilạ ka suku Maku ma
ne a likimba tsạrạ u kiɗạga ama ugana u ukpạ wa. Shegai u suku yi tạ tsạrạ
u wauwa le. 18 A ka kiɗạga aza ɗa a wushuki n Maku mi ugana wa. Shegai a
kiɗạga ɗe aza ɗa bawu a wushuki vi ugana, kpaci a wushuku n Maku ma te
ma Kashilạ mi wa. 19 Ili i'ya i zuwai a ka kiɗạga le ugana i'ya na: Katyashi ka
tuwạ tạ a likimba. Shegai a ciga katyashi ki wa, aku a gonoi a ka ciga karimbi,
kpaci manyan ma cingi ma a ka yansa. 20 Aza ɗa a ka yansa ukuna u cingi a
tsu ciga katyashi wa, kpam a ka tuwạ evu n ka wa, kpaci a ka ciga uza u wene
manyan ma cingi ma a ka yansa wa. 21 Shegai aza ɗa a ka tono ure u mayun
a ka tono tạ katyashi, ya dem wa wene tạ a ka yansa ili i'ya Kashilạ ka ciga le
a yain.”

Yahaya Kalyuɓugi cikpalai Yesu

22 An a yain a'ayin kenu, Yesu n atoni a ne a banai uɓongu u Yahuda, a tsạ tạ a ɓạrạkpại pini kenu n a lyuɓugusi ama. 23-24 A'ayin a nala yi kotsu a banka Yahaya a kuwa ku a'ali wa. Yahaya rongo tạ ulyuɓugusu ama a Ayino evu n Salima, kpaci asu vi mini ma pini ushani. Ama a rongo tạ ubansa ara ne cika tsạrạ u lyuɓugu le. 25 Kananamgbani ka rukpạ tạ a mere ma atoni a Yahaya n uza u Yahuda u roku a kaci ka uwulukpe u ikyamba. 26 Aku a banai ara Yahaya, a danai, “Kawenishiki, vuma ɗa vu cinai a kapashi ka Agạtạ a Urudu vi, uza ɗa vu danai Kawauwi ka vi, aya dem pini wa lyuɓugusu ama. Kpam ya dem nte wa bansa ɗe, n u ɗa a ka tuwạ ara tsunu.”

27 Aku Yahaya wushunku le, “Ili i'ya Kashilạ ka nạkại vuma i'ya koshi wa tsạrạ. 28 I panạka mu tạ an n danai, ‘Mpa Kawauwi ki wa, shegai mpa Kashilạ ka suki n tuwạ n lapula ure adama a ne.’ 29 Ukasavu u tsu bana tạ a asu u ɗa vali u ne wạri. Kaje ka valisavu ka tsu pana tạ kalạgạtsu ka valisavu ki, u yain kpam mazạngạ kaɓolo n eyi. Mpa kaje ka valisavu ka, kpam ma pana tạ kayanyan cika an u lyai kaci ka ukuna. 30 U kạnạ tạ u lyai kapala n uwoko n tsupige, mpa kpam n woko uza u kenu.”

Uza ɗa u wutại a zuba

31 Yahaya doki u danai, “Uza ɗa u wutại a zuba u la tạ ama gbạ tsupige. Uza ɗa u wutại a likimba uza u likimba u ɗa, kpam ukuna u likimba u ɗa koshi u tsu rongo udansa. Shegai uza ɗa u wutại a zuba vi u la tạ ya dem tsupige. 32 U tsu yan tạ kadyanshi a kaci ka ili i'ya u wenei kpam u panai, shegai ko uza u tsu wushuku n i'ya wa tono wa. 33 Uza ɗa baci dem u wushuki n i'ya u danai, u wenike tạ an u wushuku tạ la vi n ili i'ya Kashilạ ka danai mayun ɗa. 34 Uza ɗa Kashilạ ka suki vi, ukuna u Kashilạ u ɗa u tsu dansa, kpaci Kashilạ ka nạkạ yi tạ ucira u Kulu Keri gbende. 35 Tata vi u ciga tạ Maku mi cika, adama a nala u nạkạ yi tạ ucira a kaci ka ili gbạ. 36 Aza ɗa a wushuki n Maku mi, a'ạ tạ n uma u ɗa bawu wa kotso. Shegai aza ɗa bawu a ka panạka Maku mi, a ka tsạrạ uma wa. Asuvu a upan a Kashilạ a'ạ tạ a kaci ka le maco.”

4

Yesu dansai n uka u aza a Samariya

1 Afarishi a pana tạ alabari an Yesu wa tsạrạsạ atoni ushani hal a lai atoni a Yahaya kakumạ, kpam n u lyuɓugusi le. 2 (Ko an u wokoi aya n kaci ka ne wa lyuɓugusu ama yi wa, atoni a ne a ɗa.) 3 An u revei Afarishi a pana tạ ukuna vi, aku u lazai u ạsạkại Yahuda ugono a Galili.

4 Ure vi u pasamgbana tạ a uyamba u Samariya. 5 Eyi pini a nwalu a Samariya vi, aku u rawai a ilyuci i roku i'ya a ka isạ Saika, asu vi u ɓạrạkpạ n kashina ka Yakubu nạkại maku ma ne Isuhu wa. 6 Ilyukoi i Yakubu i'ạ tạ pini. N kaara a kaci, an Yesu wowoi cika, kpaci u yan tạ nwalu ma mɓạri, aku u dusuki a ikengi i ilyukoi yi.

7-8 A'ayin a ɗa atoni a ne a banai a asuvu a ilyuci tsạrạ a tsila ilikulya, aku uka u aza a Samariya u roku u tuwại ukene mini. Yesu folo yi, “Ne mu mini n soi.”

9 Uka vi u yan tạ majiyan cika, kpaci aza a Yahuda a 'yuwan tạ ili i'ya ya gawan le n aza a Samariya. Aku u tonuko yi, “Avu uza u aza a Yahuda ɗa, mpa kpam uka u aza a Samariya ɗa mạri. Ndya i zuwai va folo mu mini?”

10 U wushunku yi, “Vu reve ili i'ya Kashilạ ka ciga ka nạkạ vu wa, kpam vu reve uza ɗa wạri vu a ufolo mini ma uso mi wa. A da baci vạri vu revei, vạri va folo mu tạ mini ma ma nạkạ uma.”

11 Uka vi u danai, “Uzapige, vạ gbạm n ili i ukenike mini wa, kpam ilyukoi yi i'ạ tạ lyungu-lyungu. Nte va tsạrạ mini ma ma nạkạ uma vi? 12 Akaya a tsunu Yakubu ɗa gạvugạ tsu ilyukoi i na yi, eyi n aza a kuwa a ne nạ nnama n kuwa n le a soso tạ pini mini. Avu la Yakubu tsupige ɗa?”

13 U wushuki, “Uza ɗa baci dem u soi mini ma na mi, wa doku tạ wa pana kakuli. 14 Shegai aza ɗa a ka so mini ma ma nạkạ le vi, a ka doku a ka pana kakuli wa. Mini ma ma nạkạ le vi ma woko tạ tyoku u keshi ka mini a asuvu a le. Mini ma nala mi ma nạkạ le tạ uma u ɗa bawu wa kotso.”

15 Uka vi u tonuko yi, “Uzapige, ne mu mini ma nala mi n soi, tsạrạ n doku n pana kakuli wa. Kotsu n doku n gono a asu u ilyukoi i na yi ukene u mini wa.”

16 U tonuko yi, “Wala ba vu isạ vali u vunu i tuwạ kaɓolo n eyi.”

17 Uka vi u wushuki, “Mạri n vali wa.”

U wushunku yi, “Mayun ɗa an vu danai vạri n vali wa. 18 Vu bansa tạ a'ali a tawun iyolo, kpam uza ɗa vạri kaɓolo n eyi gogo-na vi, vu yan iyolo n eyi wa. Ukuna u ɗa vu tonuko mu vi mayun ɗa.”

19 Uka vi u danai, “Uzapige, n reve tạ avu matsumate ma. 20 Isheku i vạ i gbashika tạ Kashilạ a Masasa ma Gerizim, shegai eɗạ aza a Yahuda i da Urishelima ɗa koshi asu u ulya kayala.”

21 U tonuko yi, “Uka, wushuku nạ mpa, a'ayin a ka tuwạ tạ a ɗa bawu ama a ka lyaka Tata kayala ko a masasa ko kpam a Urishelima. 22 Eɗạ aza a Samariya kenu ɗa i revei a kaci ka uza ɗa ya lyaka kayala. Ạtsu kpam aza a Yahuda tsu reve tạ ukuna ushani a uza ɗa tsa lyaka kayala, kpaci Kashilạ ka sukunku tạ ama iwauwi a kukere ku aza a Yahuda. 23 A'ayin a ka tuwạ tạ, mayun gbạm a ɗa a rawa ɗe, a ɗa Kulu Keri ka zuwa ama a lyaka Tata kayala tyoku ɗa wạri mayun. Tyoku ɗa Tata wa ciga ama a lyaka yi kayala ɗa la vi. 24 Kashilạ kulu ka, kpam u kạnạ tạ ama a lyaka yi kayala a asuvu a kulu ku le tsạrạ a lyaka yi kayala dere.”

25 Uka vi u danai, “N reve tạ Kawauwi ka tuwạ tạ, aya a tsu isạ Kirisiti. A'ayin a ɗa baci u tuwại, wa toɗugbusuko tsu tạ ili dem.”

26 U wushunku yi, “Mpa uza ɗa gai ma dansa n avu na vi, mpa vuma u nala vi.”

Atoni a gonoi a asu u ilyukoi

27 Kute-kute, atoni a Yesu yi a gonoi. A yan tạ majiyan cika an a cina yi wa dansa n uka. Shegai ko uza u wece uka vi, “Ndya va ciga?” wa, ko kpam a weci Yesu, “Niɗa va dansa n eyi?” wa.

28 Uka vi u ạsạkại malanda ma mini ma ne, u lazai a ubana a ilyuci yi u tonukoi ama ukuna vi, u danai, 29 “Tuwại i wene vuma ɗa u tonuko mu gbạ ili i'ya n yansai! Ko wa yan aya Kawauwi ki?” 30 Aku a wutại a ilyuci yi a ba a cinai Yesu.

31 An a'ạri pini uyan nala, aku atoni a ne a tonuko yi, “Kawenishiki, yan ahankuri tsạ vu lyai ili i roku.”

32 Shegai u tonuko le, “Mạ tạ n ilikulya i'ya bawu i revei n i'ya.”

33 Aku atoni yi a ka wecemgbene n a dansi, “Uza roku u tuko yi ilikulya ɗa?”

34 U wushunku le, “Ilikulya i vạ i'ya n yain manyan ma uza ɗa u suku mu wa ciga mu n yain, kpam n kotso ma. 35 I'ạ tạ n tsizagaɗi tsa tsu danai, ‘Iwoto i nishi i wura baci, ɗa ama a tsu kapa ilya.’ Shegai n tonuko ɗạ weɓelei mai, ya wene tạ ilya i gewe ɗe ya ciga ukapa. 36 N gogo-na naha, uza ɗa wa kapa vi wa tsạrạsạ ɗe katsupi ka ne, kpam wa cirạngusu ɗe ili i'ya u kapai vi adama a uma u ɗa bawu wa kotso. Uza ɗa u cei n uza ɗa u kapai vi a ka zạngạnạ tạ

kaɓolo. 37 Tsizagaɗi tsu na tsi mayun ɗa, ‘Uza u naha u cei, uza u niɗe kpam u kapai.’ 38 N suku ɗạ tạ i kapi ilya i'ya bawu i yain manyan ma le. Ama roku a ɗa a gitại manyan mi, aku eɗạ kpam i koruso ma.”

Aza a Samariya ushani a wushuki

39 Aza a Samariya ushani a ilyuci yi a wushuku tạ n Yesu adama a ukuna u na u ɗa uka vi u tonuko le: “U tonuko mu tạ gbạ ili i'ya n yansai.” 40 An aza a Samariya a tuwại ara Yesu, a folo yi u cipạ ara le, aku u doki u dusuki pini a'ayin a re. 41 Pini nala, aza roku ushani a doku a wushuki adama a ili i'ya u danai.

42 A tonukoi uka vi, “A kagitạ tsu wushuku tạ n Yesu adama a ili i'ya vu tonuko tsu, shegai gogo-na tsu wushuku tạ adama a ɗa tsu panạka yi n kaci ka tsunu. Tsu reve tạ vuma u na vi aya Kawauwi ka likimba.”

Yesu tạnạsại maku ma uzapige
(Matiyu 8:5-13; Luka 7:1-10)

43 An a'ayin a re a wurai, aku Yesu lazai ubana a kaɓon ka Galili. 44 (Wạri u dana tạ caupa ama a tsu wushuku n matsumate a ilyuci i ne wa.) 45 An u rawai a Galili, ama yi a ryabusa yi. Adama a ɗa a wene tạ gbạ ili i'ya u yansai ɗe a'ayin a Abiki a Upasamgbana a Urishelima, kpaci a'ạ tạ dem pini a asu vi.

46 Yesu pini a Galili, aku u gonoi a ilyuci i Kanan a asu u ɗa u gonukoi mini ma wokoi mini ma cinwi. A ilyuci i Kafarnahum, uzapige u roku ɗa pini uza ɗa maku ma ne mạri n maɓạlạ. 47 An u panai a da Yesu wutạ tạ a Yahuda u tuwại a Galili, aku u banai ara ne u folo yi u tuwạ a Kafarnahum u tạnạsạ maku ma ne, kpaci maku mi mạ tạ a unạ u ukpạ.

48 Yesu wushunku yi, “Uza wạ la a asuvu a ɗe wa wushuku wa, she u wene iryoci n ikunesavu.”

49 Uzapige vi u danai, “Kawenishiki, tuwạ a kuwa ku vạ kahu maku ma vạ ma kuwạ.”

50 U wushuki, “Wala vu gono a kuwa. Maku ma vunu ma yan tạ uma.”

Vuma vi u wushuki n ili i'ya Yesu tonuko yi, aku u lazai ugono a kuwa. 51 Eyi pini a nwalu a ugono, aku u gawunsai n agbashi a ne a roku, a tonuko yi, “Maku ma vunu ma tạnạ ɗe!” 52 U wece le a'ayin a ɗa maku mi ma tạnại. A wushunku yi, “Maɓạlạ mi ma ạsạkạ yi tạ nayain dere u ulapa u uwule u iyan u kaara.”

53 Aku tata vi u revei derere u a'ayin a nala yi a ɗa Yesu danai, “Maku ma vunu ma yan tạ uma.” Pini nala, vuma vi n ama ɗa a'ạri a kuwa ku ne a wushuki n Yesu.

54 Ukunosavu u ire u ɗa la vi u ɗa Yesu yain an u ạsạkại Yahuda u rawai a Galili.

5

Yesu tạnạsại kawunu

1 An nala wurai, Yesu lazai ubana a Urishelima a asu u abiki a aza a Yahuda. 2 A Urishelima vi, kaɗạkạ ka mini ka pini evu n Utsutsu u Ncon u ɗa a ka isạ Betesida n Tsi'arama. A kyawan tạ ka n afalaka a tawun. 3 Aza a mɓạlạ ushani a tsu vakusu tạ pini evu n mini mi. Aza roku arumbạ a ɗa, aza roku awunu, n aza ɗa ili i soi. [A'ạri a uvana mini mi ma vurạ, 4 kpaci gaawan katsumate ka zuba ka tuwạ tạ ka vurạ ma. Uza ɗa baci u gitại pini u'uwa a'ayin a ɗa mini mi ma vurại vi wa tạnạ tạ.]* 5 Vuma roku u ɗa pini nvain

* **5:4** Akorongi a cau ushani aza ɗa a purại a tagarạda u Yahaya a kalatsa tạ mkpạndạ n 3ạ-4.

a asu vi, uza ɗa u yain ayen kamankupa n kullą n maɓąlą. 6 Yesu wene yi nvain, aku u revei vuma vi u ɓąrąkpą tą nvain n maɓąlą mi. Aku u wece yi, “Va ciga vu tąną?”

7 Vuma vi u wushuki, “Uzapige, mą n uza ɗa wa banka mu a mini mi wa, a vurą baci ma. A'ayin a ɗa baci ma raɓa evu n mini mi, aku uza roku u lasa mu.”

8 Yesu tonuko yi, “'Yąngą vu bidya kajiba ka vunu vu wala.” 9 Kute-kute vuma vi u tąnąi. U bidyai kajiba ka ne u gitąi nwalu.

N kain ka Ashibi ka ukuna vi u gitąi. 10 An azapige a aza a Yahuda a wenei vuma vi u cangai kajiba ka ne, aku a tonuko yi, “Kain ka Ashibi ka! Mele ma ɓishinka tą a canga kajiba n kain ka Ashibi.”

11 U wushunku le, “Vuma ɗa u tąnąsą mu vi aya u tonuko mu, ‘Bidya kajiba ka vunu vu wala.’ ”

12 A wece yi, “Ya uza ɗa u tonuko vu vu yain nala vi?”

13 Shegai u fuɗa u reve uza ɗa u tąnąsą yi vi wa, kpaci ama ɗa pini ushani a asu vi kpam cina Yesu laza ɗe n kabini.

14 A'ąri pini, aku Yesu cinai vuma vi a Kuwa ku Kashilą, u tonuko yi, “Vu tąną ɗe gogo-na. Ąsąką uyansa unyushi u cingi kotsu ili i'ya i lai i na i gitą n avu wa.” 15 Aku vuma vi u lazai u banai u tonukoi azapige yi Yesu ɗa tąnąsą yi.

16 Adama a nala, azapige a aza a Yahuda a gitąi uraga Yesu adama a ɗa u yain ili i nala n kain ka Ashibi. 17 Yesu tonuko le, “Manyan ma Tata u vą u tsu rongo uyansa maco, nala dem mpa.” 18 Adama a nala, azapige yi a mątsąi tsąrą a wuna yi adama a ɗa u kpąɗąi utono mele ma Ashibi. Hal gai an u korusoi u danai Kashilą ka Tata u ne, u ɗa u zuwa yi u wokoi uną u te n Kashilą.

Tata nąkąi Maku mi ucira

19 Yesu danai, “Mayun n tonuko ɗą, Maku mi ma yan ukuna utyoku u ne wa. Ili i'ya u wenei Tata u ne u yain i'ya koshi u tsu yan. Ili i'ya dem Tata vi u yain i'ya Maku mi dem ma tsu yan. 20 Tata vi u ciga tą Maku mi, kpam u wenike yi tą gbą ili i'ya u tsu yansa. U tsu wenike yi tą ili i pige i pige i'ya i lai i na tsąrą i yain majiyan gbą ɗe. 21 Maku mi ma tsu nąką tą aza ɗa u ɗangąsai uma tyoku ɗa Tata vi 'yąngąsą le a ukpą u nąką le kpam uma.

22 Tata vi u tsu kiɗąga uza ugana wa, shegai u zuwai Maku ma ne ma woko uza ɗa wa kiɗąga ya dem ugana. 23 Tata vi u ciga tą ama a nąką Maku mi tsupige tyoku ɗa a tsu nąką yi tsupige. Uza u 'yuwan baci unąką Maku mi tsupige, u 'yuwan dem ɗe la vi unąką Tata ɗa u suku yi vi tsupige.

24 “Mayun n tonuko ɗą, uza ɗa baci dem u panai ili i'ya n danai, kpam u wushuki n uza ɗa u suku mu, wą tą n uma u ɗa bawu wa kotso. Vuma u nala vi a ka kiɗąga yi ugana wa, shegai u pasa ɗe ukpą ubana uma u ɗa bawu wa kotso. 25 Mayun n tonuko ɗą, a'ayin a ka tuwą tą hal gbąm a ɗa a rawa ɗe a ɗa akushe a ka pana kalągątsu ka vą, mpa Maku ma Kashilą, aza ɗa a panai ka vi a ka tsąrą tą uma. 26 Tata vi wą tą n ucira u ɗa wa nąką uma, kpam u nąką tą dem Maku mi ucun u ucira u nala vi. 27 U nąką tą dem Maku mi ucira u kiɗąga ya dem ugana, kpaci aya Maku ma Vuma.

28 “Kotsu i yain majiyan adama a ukuna u na vi wa: A'ayin a ka tuwą tą a ɗa akushe a ɗa a'ąri a asaun a le gbą a ka pana kalągątsu ka ne. 29 Aku a wutą a asuvu a asaun a le. Aza ɗa a yain ili i shinga a ka 'yąngą tą a yain uma, aza ɗa kpam a yain tsicingi a ka 'yąngą tą aku a kiɗąga le ugana.

Yesu Maku ma Kashilą ma

30 “N tsu yan ili adama a kaci ka vạ wa. Tata u ɗa u suku mu aya u tonuko
mu tyoku ɗa ma kiɗa ugana. N tsu kiɗa tạ ugana derere, kpaci n tsu yan tạ
ili i'ya i tsu zuwa yi u pana kayanyan, n tsu yan ili i'ya ya zuwa mu n pana
kayanyan wa.
31 “A da baci mpa koshi n tsu dansa ukuna u kaci u vạ, uza wạri wa
wushuku n kadyanshi ka vạ wa. 32 Shegai uza roku u ɗa pini uza ɗa wa dansa
ukuna u vạ, kpam n reve tạ gbạ ili i'ya u dansai a kaci ka vạ mayun ɗa. 33 I
suku tạ atsumate ara Yahaya, kpam u tonuko le tạ ukuna u mayun a kaci
ka vạ. 34 Shegai udani u vuma u ɗa n pityanangi n u ɗa wa, ko an u wokoi
n ciɓuga ɗạ ukuna u kadyanshi ka Yahaya tsạrạ i tsạrạ iwauwi. 35 Yahaya
rongo tạ n katyashi tyoku u macikalu ma a sapai, kpam i pana tạ kayanyan
ka katyashi ka ne a a'ayin kenu.
36 “Shegai ili i roku i'ya pini i'ya i lai i Yahaya ugbonguro i'ya i wenikei
ukuna u maci a kaci ka vạ. Ili i'ya Tata u nạkạ mu n yain i'ya ma dansạka! Ili
i na yi i wenike tạ an Tata u ɗa u suku mu. 37 Tata u ɗa u suku mu vi dem u
yan tạ kadyanshi a kaci ka vạ, shegai i pana kalạgạtsu ka ne ko kpam i wene
yi wa. 38 Udani u ne vi u dusuku a atakasuvu a ɗe wa, kpaci i wushuku n
uza ɗa u suki vi wa. 39 I tono tạ Tagarạda u Kashilạ mai kpaci ya wundya tạ
nte ya tsạrạ pini uma u ɗa bawu wa kotso, kpam Tagarạda u nala vi mpa wa
dansạka! 40 Shegai i 'yuwan tạ utuwạ ara vạ tsạrạ n nạkạ ɗạ uma u ɗa bawu
wa kotso vi.
41 “Icikpali i ama i'ya ma ciga wa. 42 N reve ɗạ tạ, ko uza wạ la wa ciga
Kashilạ wa. 43 N tuwạ tạ a asuvu a kala ka Tata u vạ, i wusha mu wa. Shegai i
gonoi ya wusha ama ɗa a ka tuwusạ adama a kaci ka le. 44 I tsu ciga tạ icikpali
a asu u atoku a ɗe, shegai i tsu dambula i zami icikpali i Kashilạ wa. Niɗa ya
wushuku nạ mpa?
45 “Kotsu i wundi yavu mpa ma sapula ɗạ a asu u Tata wa, Musa ɗa wa
sapula ɗạ! Ko an u wokoi aya uza ɗa i zuwai uma wa ɓạngạ ɗạ. 46 Musa
korongu tạ ukuna u maci a kaci ka vạ, i wushuku baci n Musa, u gan tạ dem i
wushuku nạ mpa. 47 I wushuku baci n ili i'ya Musa korongi wa, niɗa ya fuɗa
ya wushuku n ili i'ya n danai?”

6

Yesu lyatangi ama azu a tawun
(Matiyu 14:13-21; Marku 6:30-44; Luka 9:10-17)

1 An ukuna u nala u wurai, Yesu lazai ubana a upashi u Kushivạ ku Galili
(ka dem a ka isạ Kushivạ ku Tibariya.) 2 Kakumạ ka ama ushani ka tono yi
kpaci a wene yi tạ wa yansa ikunesavu an wa tạnạsạsạ aza a mɓạlạ.
3-4 Kpam a'ayin a Abiki a Upasamgbana a aza a Yahuda a yan ɗe evu, aku
Yesu banai a masasa n atoni a ne a dusuki. 5 An Yesu wenei kakumạ ka ama
ka tuwạ ara ne, aku u wecei Filibu, “Nte tsa tsạrạ iburodi i'ya tsa lyatangu
ama a na yi?” 6 (Wece ɗa u wece yi tsạrạ u kondo yi, kpaci u reve tạ ili i'ya wa
ciga u yain.)
7 Filibu wushuki, “Ikebe i manyan ma uwoto kullạ* ma fuɗa ma tsila
iburodi i'ya ya dem wa tsạrạ kajibi pini na wa.”

* **6:7** Akorongi a cau a cau a kagitạ a korongu tạ “ikebe i azurufa 200.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓạngạ.

8 Katoni ka ne ka roku uza ɗa a ka isạ Andurawu utoku u Simo Bituru, u
danai, 9 “Kalobo ka roku ka na ka kạri n iburodi i kenu i kenu† i tawun n
adan a re. Shegai a ɗa a ka rawa kakumạ ka ama ka na ki wa.”
10 Yesu danai, “Tonukoi ama yi a dusuku.” Asu vi kpam wạ tạ n mete
ushani, kpam ama evu n azu a tawun (5,000) a'ali a dusuki pini. 11 U bidyai
iburodi yi u cikpai Kashilạ. Aku u nạkại aza ɗa a'ạri pini ndishi evu n eyi.
Nala kpam dem u yain n adan yi, hal ya dem cuwại.
12 An ya dem takumai, aku u tonukoi atoni a ne, “Cirạngi abuwi a ɗa a
buwai vi. Tsa yanka a ɗa koli wa.” 13 A cirạngi abuwi a iburodi a ɗa a buwai
vi hal mbana kupa nạ n re. 14 An ama yi a wenei ukunosavu u ɗa Yesu yain,
aku a danai, “Maken mạ la wa, aya gai Matsumate ma a ɗangạsai ma tuwạ a
likimba vi.” 15 Yesu reve tạ ama a foɓuso tạ a tuwạ a bidya yi n ucira a gonuko
yi magono ma le, aku u lazai n kabini u banai a masasa utyoku u ne.

Yesu walai a zuba u mini
(Matiyu 14:22-33; Marku 6:45-52)

16 An kaara ka rukpại, atoni a Yesu a banai a kushivạ. 17 A uwai a kpatsu a
ka pasa kushivạ ubana a Kafarnahum. An karimbi ka yain, Yesu tani kotsu u
tuwạ a asu u le wa. 18 Kute-kute uwule u ucira wa lapana hal u 'yạngạsại aɓali
a pige pini a kushivạ ki. 19 An atoni yi a walạkai kpatsu ki ubana a mere ma
kushivạ,‡ aku a wenei Yesu utuwạ a zuba u mini. U gitại uraɓa evu n kpatsu
ki, aku a panai uwonvo cika. 20 U tonuko le, “Mpa, kotsu i pana uwonvo wa.”
21 Pini nala, a wushuki a uka yi pini a kpatsu ki. Kute-kute kpatsu ki ku rawai
a asu u ɗa a ka ciga a bana.
22 An kain ka wansai, aza ɗa a buwai a upashi u kushivạ vi, a reve tạ kpatsu
ku te ki ka koshi ku buwai ɗe. A reve tạ kpam Yesu uwa ka u tono atoni a ne
wa, atoni yi a ɗa a lazai koshi bawu eyi. 23 A'atsu ushani a wutạ tạ a ilyuci i
Tibariya a rawai evu n asu u ɗa Asheku a cikpai Kashilạ n iburodi i'ya ama yi
a takumai vi. 24 An kakumạ ki ka wenei Yesu wạ kpam pini a asu vi wa, atoni
a ne dem a'ạ pini wa, aku a uwai a'atsu ubana a Kafarnahum tsạrạ a boli le.

Yesu ɗa ilikulya i'ya i tsu nạkạ uma

25 An a rawai a wene yi, aku a wece yi, “Kawenishiki, nwere ɗa vu tuwại
pini na?”
26 Yesu wushunku le, “Mayun n tonuko ɗạ, i'ạ mu tạ uzama adama a ɗa i
takumai burodi i cuwại, shegai adama a kalen ka ikunesavu i vạ i'ya i wenei
wa. 27 Kotsu i zuwa ucira adama a ɗa ya tsạrạ ilikulya i'ya ya namgba wa,
shegai i zuwa ucira a ilikulya i'ya ya nạkạ uma u ɗa bawu wạri n utyoku.
Ilikulya i'ya Maku ma Vuma ma nạkạ ɗạ i'ya gai na vi, kpaci aya Kashilạ Tata
u wushunki u yain nala.
28 Aku a wece yi, “Ndya Kashilạ ka ciga tsu tsu yain?”
29 U wushunku le, “Ili i'ya Kashilạ ka ciga ɗạ i yain i'ya na: Wushuki n uza
ɗa u suki.”
30 Aku a danai, “U kạnạ tạ vu wenike tsu ukunosavu, va ciga baci tsu
wushuku n avu. Ndya va yanka tsu? 31 Isheku i tsunu a takuma tạ mana†
a kakamba. A korongu tạ ukuna u na vi a Tagarạda u Kashilạ: ‘Musa nạkạ le
tạ ilikulya i'ya i wutại a zuba tsạrạ a lyai.’ ◊ ”

---

† **6:9** A'ayin a nala yi aza a unambi a tsu yan tạ burodi n ilya i'ya i rotsoi ityabi. ‡ **6:19** Tagarạda dana tạ “mel u tatsu ko u nishi” cinda Kushivạ ku Galili ki upeti u ne mel u shindere ɗa ugaɗi kpam mel kupa n u re, atoni yi a mere ma Kushivạ ma a'ạri. Mel u tatsu ko u nishi, ili i'ya i te n kilomita u tawun ko u teli. ◊ **6:31** Uwt. 16:4, 15.

32 U tonuko le, “Mayun n tonuko ɗạ, Musa ɗa nạkạ ɗạ ilikulya i'ya i wutại a zuba vi wa. Tata u vạ u ɗa uza ɗa wa nạkạ ɗạ ilikulya i mayun a zuba.
33 Kpam ilikulya i'ya Kashilạ ka tsu nạkạ vi i'ya gai i wutại a zuba i nạkại ama a likimba uma vi.”
34 Ama yi a danai, “Uzapige, nạkạsạ tsu ilikulya i na yi kain dem.”
35 Aku u danai, “Mpa ilikulya i'ya i tsu nạkạ uma. Uza ɗa baci dem u tuwại ara vạ wa pana kambulu wa, uza ɗa kpam u wushuki nạ mpa, wa pana kakuli wa.
36 Mạri n tonuko ɗạ ɗe, n da i wene mu tạ, shegai i wushuku nạ mpa wa.
37 Tata vi u tsu nạkạ mu tạ ama a vạ. Ya dem a asuvu a le wa tuwạ tạ ara vạ, mpa kpam ma loko yi wa, ko kenu.
38 N wutạ tạ a zuba n tuwại tsạrạ n yain ili i'ya Kashilạ ka ciga mu n yain, shegai adama a ili i'ya mpa ma ciga wa.
39 Ili i'ya uza ɗa u suku mu vi wa ciga n yain i'ya na: Kotsu ko uza u te a asuvu a aza ɗa u nạkạ mu vi u puwạn wa, shegai n 'yạngạsạ le gbạ kain ka makorishi.
40 Aza ɗa a wenei Maku mi kpam a wushuki n eyi, a ka tsạrạ tạ uma u ɗa bawu wa kotso, kpam ma 'yạngạsạ le tạ kain ka makorishi. Ili i'ya Tata u vạ wa ciga i'ya gai la vi.”
41 Ama a gitại tsali a kaci ka ne, an u danai, “Mpa ilikulya i'ya i wutại a zuba.”
42 A danai, “Yesu ɗa na vi maku ma Isuhu. Tsu reve tạ tata nạ mma u ne. Niɗa wa dana, ‘A zuba u ɗa n wutại’?”
43 U wushunku le, “Ạsạkại uyan tsali.
44 Tata ɗa u suku mu. Uza wạ la wa tuwạ ara vạ wa, she Tata vi u tuko yi, kpam ma 'yạngạsạ tạ vuma u nala vi kain ka makorishi.
45 Ntsumate n korongu tạ, ‘Kashilạ ka wenishike le tạ gbạ le.’ ◊ Gbạ uza ɗa baci u panạkai Tata kpam u rotsongusi ili i'ya wa wenishike, wa tuwạ tạ ara vạ.
46 Uza wạ la u wenei Tata vi wa, she mpa uza ɗa Kashilạ ka suki, mpa koshi n wene yi.
47 Mayun n tonuko ɗạ, uza ɗa baci u wushuki nạ mpa wạ tạ n uma u ɗa bawu wạri n utyoku.
48 Mpa ilikulya i'ya i tsu nạkạ uma.
49 Isheku i ɗe i takuma tạ mana a kakamba, gbạ n nala a kuwusại.
50 Ilikulya i'ya i wutại a zuba i'ya na. Uza ɗa baci dem u lyai ilikulya i na yi wa kuwạ wa.
51 Mpa gai ilikulya i'ya i tsu nạkạ uma vi, i'ya i wutại a zuba. Uza ɗa baci dem u lyai i'ya, wa tsạrạ tạ uma u ɗa bawu wạri n utyoku. Ilikulya i'ya ma nạkạ ɗạ vi ikyamba i vạ i'ya, i'ya ma nạkạ ama a likimba a tsạrạ uma.”
52 Aku aza a Yahuda a gitại kananamgbani utyoku u le, “Niɗa vuma u na wa nạkạ tsu ikyamba i ne tsu takuma?”
53 U tonuko le, “Mayun n tonuko ɗạ, i takuma baci ikyamba i Maku ma Vuma kpam i soi mpasa n ne wa, ya tsạrạ uma vi wa.
54 Uza ɗa u takumai ikyamba i vạ kpam u soi mpasa n vạ, wa tsạrạ tạ uma u ɗa bawu wạri n utyoku, kpam ma 'yạngạsạ yi tạ kain ka makorishi.
55 Ikyamba i vạ ilikulya i maci i'ya, mpasa n vạ kpam ili i uso i maci i'ya.
56 Uza ɗa u takumai ikyamba i vạ kpam u soi mpasa n vạ, wạ tạ kaɓolo nạ mpa, mpa kpam mạ tạ kaɓolo n eyi.
57 Tata uza u uma, aya u suku mu, kpam adama a ne a ɗa mạri n uma. Uza ɗa baci dem u takumai ikyamba i vạ, wa tsạrạ tạ uma a adama a vạ.
58 Mpa ilikulya i'ya i wutại a zuba. Uza ɗa baci dem u lyai i'ya, wa tsạrạ tạ uma bawu utyoku, kpam wa kuwạ tyoku ɗa isheku i ɗe i kuwại wa, ko an u wokoi a takumai mana.” 59 Yesu dansa tạ ikuna i na yi eyi n u wenishiki a kagata ka Kashilạ a Kafarnahum.

Atoni ushani a ạsạkại utono Yesu

60 An atoni a Yesu a panai nala, aku a danai, “Ukuna u na vi u wuyana tạ ureve. Ya wa wushuku n u ɗa?”

◊ **6:45** Isha. 54:13.

61 Yesu reve tạ atoni a ne a ka yan tsali, aku u wece le, “Ukuna u na vi u ɓạlạ ɗạ ɗa? 62 Niɗa ya yawunsa a'ayin a ɗa baci i wenei mpa Maku ma Vuma ugono a zuba? 63 Kulu ka ku tsu nạkạ uma u ɗa bawu wạri n utyoku. Ucira u vuma wa fuɗa wa yan ili wa. Kadyanshi ka n tonuko ɗạ ka zuwa ɗạ tạ i tsạrại Kulu Keri ku Kashilạ ka ku tsu nạkạ uma. 64 Shegai aza roku a asuvu a ɗe a wushuku wa.” (Yesu wạri u gitạ tạ u revei aza ɗa a ka 'yuwan uwushuku n uza ɗa wa neke yi.) 65 U danai, “Adama a nala n tonuko ɗạ, ‘Tata u tuko baci uza ara vạ wa, wa fuɗa wa tuwạ wa.’ ”

66 Adama a kadyanshi ka Yesu yain, atoni a ne ushani a kpatalạka yi tạ kucinạ a ạsạkạ yi utono.

67 Aku u wecei Kupanamere, u danai, “Eɗạ dem ya laza ɗa?”

68 Simo Bituru wushuki, “Asheku, ara yai ɗa tsa laza ubana? Vạ tạ n kadyanshi ka ka nạkạ uma u ɗa bawu wạri n utyoku. 69 Tsu wushuku tạ kpam tsu reve tạ aɗa Uza u Uwulukpi u Kashilạ.”

70 U danai, “N ɗangạsa ɗạ tạ Kupanamere. Shegai uza u te Kalạpạnsi ka!” 71 Yahuza maku ma Simo Isikariyoti ɗa wa dansạka. Aya wa tuwạ wa neke yi, ko an u wokoi eyi dem wạ tạ a asuvu a Kupanamere yi.

7

A'angu a Yesu a wushuku n ili i'ya u danai wa

1 An nala u wurai, Yesu kyawunsai gbạ kaɓon ka Galili. Wa ciga u wala a kaɓon ka Yahuda wa, kpaci azapige a aza a Yahuda a ɗa pini a ka ciga a wuna yi.

2 Evu n a'ayin a Abiki a Atani a aza a Yahuda† a ɗa. 3 Aku a'angu a Yesu a banai ara ne a danai, “Ạsạkạ asu u na vi vu bana a Yahuda tsạrạ atoni a vunu a niɗe yi dem a wene ikunesavu i'ya va yansa. 4 Uza ɗa baci dem wa ciga u zuwa ama a reve yi, u tsu sokongu ili i'ya u tsu yansa wa. Aɗa baci va yansa ili i na yi, wenike kaci ka vunu a likimba.” 5 Ko a'angu a ne dem a wushuku n eyi wa.

6 Yesu wushunku le, “A'ayin a ɗa ma bana vi kotsu a yan wa, shegai eɗạ ya fuɗa tạ ya bana ko nwere ɗa baci. 7 Ama a likimba a na a ka kovo ɗạ wa, mpa a ka kovo, kpaci n tsu tonuko le tạ ikuna i cingi i'ya a ka yansa. 8 Walai ubana a asu u abiki vi. Mpa kotsu n foɓuso ubana ɗe wa, kpaci a'ayin a ɗa ma bana ɗe kotsu a yan wa.” 9 An u danai nala, aku u shamgbai pini a Galili.

Yesu wenishikei a Kuwa ku Kashilạ

10 An a'angu a Yesu a lazai ubana a asu u abiki vi, aku Yesu banai dem, shegai ukpawunsi u ɗa u banai. 11 Azapige a aza a Yahuda a ka ciga a wene yi pini a asu u abiki vi, a rongoi a uwecishike, “Nte wạri?”

12 Pini a asuvu a kakumạ ki, ama ushani a ka dansa n tsubini a kaci ka Yesu, aza roku a danai, “Vuma maci ɗa.”

Aza roku kpam a ka dansa, “Kaɓan ka wa yansạka ama.”

13 Shegai ko uza u dansa n a pani wa, kpaci a ka pana tạ uwonvo u azapige a aza a Yahuda.

14 Kain ka nishi ka abiki yi,* Yesu banai a Kuwa ku Kashilạ ki u gitại uwenishike. 15 Aza a Yahuda yi a yain majiyan, a danai, “Vuma u na u vi u dusuku a kukere ku kawenishiki wa, niɗa a yansai u revei ili ushani naha?”

16 U wushunku le, “Ili i'ya ma wenishike ara vạ ɗa i wutại wa, shegai Kashilạ uza ɗa u suku mu, aya u nạkạ mu i'ya. 17 Ama a ɗangạsa baci a yain

* **7:14** A'ayin kullạ ɗa a tsu yan Abiki a Katani ka Kavasu.

ili i'ya Kashilạ ka ciga, a ka reve tạ uwenishike vi a asu u Kashilạ ɗa u wutại, ara vạ ɗa wa. 18 Aza ɗa a tsu wenishike n ucira u kaci u le, icikpali i ama i'ya a tsu bolo. Shegai uza ɗa u tsu ciga a cikpala uza ɗa u suku yi, ukuna u mayun u ɗa u tsu dansa. U tsu yan kaɓan wa. 19 Musa nạkạ ɗạ tạ Mele, shegai ko uza u te u ɗe u tono ma wa. Niɗa ya ciga i wuna mu?”

20 Ama yi a wushuki, “Vạ tạ n ityoni i cingi! An ya a ka ciga a wuna vu?”

21 U wushuki, “N yan tạ ukunosavu u te, aku i yain majiyan. 22 Musa tonuko ɗạ tạ i kiɗa mmuku n ɗe acombi. (Shegai isheku i cau i ɗe i'ya i gitại n ukuna vi, Musa ɗa wa.) I tsu kiɗa tạ maku kacombi hal n kain ka Ashibi dem.† 23 Ya kiɗa baci maku kacombi n kain ka Ashibi an Mele ma Musa ma wushunku ɗạ nala, niɗa ya pana mu upan an n tạnạsại uza u maɓạlạ gbạ gbạ n kain ka Ashibi? 24 Ạsạkại uyan afada adama a tyoku ɗa i bidyai ukuna wạri, shegai i yain afada n ukuna u maci.”

Yesu ɗa Kawauwi ki?

25 Pini a a'ayin a nala yi, aza a Urishelima a roku a ka dansa utyoku u le, “Vuma ɗa azapige a ka ciga a wuna ɗa gai na vi. 26 Shegai wa wenishike tạ a asu u ɗa ya dem wa wene kpam u panạka yi, kpam azapige yi a shamkpa yi wa. Gaawan a reve tạ aya Kawauwi ki. 27 Shegai tsu reve tạ ilyuci i vuma u na vi. Kawauwi ka mayun ka tuwạ baci, ko uza wa reve ilyuci i ne wa.”

28 Yesu n u wenishiki pini a Kuwa ku Kashilạ ki, aku u 'yạngạsại kalạgạtsu, “Eye, i reve mu tạ, kpam i reve tạ ilyuci i vạ. Mpa n suki kaci ka vạ wa, uza ɗa u suku mu vi u dansa tạ ukuna u mayun, shegai eɗạ i reve yi wa. 29 Mpa n reve yi tạ, kpaci a asu u ɗa wạri u ɗa n wutại, kpam aya u suku mu.”

30 An u danai nala, aku ama yi a ka ciga a kạnạ yi, shegai uza wạ la u fuɗai u sawa yi wa, kpaci kotsu a'ayin a rawa wa. 31 Ama ushani a wushuku tạ n Yesu. A ka dansa, “Ko Kawauwi ka tuwạ baci, wa la gbạm vuma u naha vi uyan ikunesavu ushani?”

A suki awundi a Kuwa ku Kashilạ a kạnạ Yesu

32 An Afarishi a panai kakumạ ka ama a ka dansa ikuna i na yi a kaci ka Yesu n tsubini, aku a ɓolomgbonoi kaci n aɗarạkpi a pige a suki aza a uwundya u Kuwa ku Kashilạ a kạnạ yi.

33 Yesu danai, “Ma rongo tạ kaɓolo n ạɗạ a'ayin kenu, aku n laza ubana a asu u uza ɗa u suku mu. 34 A'ayin a nala yi ya zama mu tạ, shegai ya wene mu wa. Kpam ya fuɗa ya tuwạ a asu u ɗa mạri wa.”

35 Aku aza a Yahuda a gitại uwecishe kaci ka le, “Nte vuma na wa ciga u bana ɗa bawu tsa fuɗa tsa wene yi? A ilyuci ilyuci i Nheline i'ya wạ wa bana a asu u ɗa ama a tsunu a'ạri nạ ndishi, tsạrạ u ba u wenishike le ɗe? 36 Ndya kalen ka kadyanshi ka u yain an u danai, ‘Ya zama mu tạ uwene, shegai ya wene mu wa,’ kpam ‘Ya fuɗa ya tuwạ a asu u ɗa mạri wa’?”

Mini ma ma tsu nạkạ uma

37 Kain ka makorishi ka abiki yi; wata, kain ka pige ka la vi, Yesu shamgbai a kapala ka ama ki, u 'yạngạsại kalạgạtsu u danai, “Gbạ uza ɗa baci wa pana kakuli, u tuwạ ara vạ u soi. 38 Tagarạda u Kashilạ u dana tạ, ‘Uza ɗa baci dem u pityanangi nạ mpa, a asuvu a katakasuvu ka ne ka agạtạ a mini ma ma tsu nạkạ uma ma rongo uwutusạ ushani.’‡ ” 39 Ukuna u Kulu Keri u ɗa wa dansạka. Kotsu Kashilạ ka nạkạ Kulu ki wa, kpaci kotsu u rạɗạgbạ Yesu u

† **7:22** Tun a a'ayin a Ibirahi, aza a Yahuda a tsu kiɗa tạ mmuku n le acombi a kain ka kullạ. Kagitạ 17:12. ‡ **7:38** Izikel 47:1; Zakariya 14:8. Ire i re i'ya a ka fuɗa a ka yawunsa ko ara yai ɗa mini ma wutạ. 1) Aza ɗa a pityanangi n 2) ara Yesu, kagitạ ka iwauwi.

nąką yi tsupige wa. Shegai ubana a kapala, ama ɗa a wushuki n Yesu vi a ka wusha tą Kulu Keri.

Ama yi a pecenei

40 An ama yi a panąkai Yesu, aku aza roku a danai, “Vuma u na vi
Matsumate ma a ɗangąsai vi ma mayun.”
41 Aza roku a danai, “Kawauwi ka.”
Shegai aza roku a danai, “Kawauwi ka wutą a asuvu a Galili wa.
42 Tagarąda u Kashilą u dana tą, Kawauwi ki a kumaci ku Dawuda Magono
ka wa wutą, kpam a Batalami ɗa a ka matsa yi, a ilyuci i'ya Dawuda rongoi.”
◊ 43 Aku ama yi a pecenei tyoku ɗa a ka yawunsa a kaci ka ne. 44 Aza roku a
ka ciga a kąną yi, shegai ko uza u sawa yi wa.

Azapige a 'yuwain uwushuku n Yesu

45 Aku aza ɗa a ka wundya Kuwa ku Kashilą ki a gonoi a asu u aɗarąkpi a
pige n Afarishi yi, aku a wece le, “Ndya i zuwai i kpąɗąi utuko Yesu vi pini
na?”
46 Aza a uwundya Kuwa ki a wushuki, “Ko uza wą la u dansai tyoku ɗa
vuma u na vi u dansai wa.”
47 Afarishi yi a danai, “Eɗą dem u puwunsą ɗą ɗe! 48 Uza wą la a asuvu
a tsunu ątsu aɗarąkpi a pige n Afarishi u wushuki n Yesu wa.§ 49 Shegai
kakumą ka ama ka bawu ka revei n Mele ma Musa mi, Kashilą ka wacinsa le
tą.”
50 Nikodimu, uza u te a asuvu a Afarishi yi, aya uza ɗa u banai tsąrą u wene
Yesu caupa. U tonukoi atoku a ne, 51 “Mele ma tsunu ma wushunku tsu tsu
wuna uza bawu tsu panai ili i'ya wa dana wa. U gan tsu kiɗąga le ugana bawu
tsu revei ili i'ya a yain wa.”
52 Aku a wushunku yi, “Avu dem uza u Galili u ɗa? Tono Tagarąda u Kashilą
mai, va wene tą matsumate mą la ma wutą a kaɓon ka Galili wa.”
[53 Aku ndishi mi n kotsoi, ya dem lazai ugono a kuwa.

8

A kąnąi kashankala

1 Pini nala, Yesu lazai ubana a Masasa ma Zayitum. 2 An kain ka wansai
n usana u de, aku u lazai ubana a Kuwa ku Kashilą. Ama yi a tuwąi a asu u
ne, aku u dusuki n ele u gitą le uwenishike. 3 Awenishiki a Mele n Afarishi
a tukoi uka roku uza ɗa a kąnąi n tsishankala, aku a zuwa yi u shamgba a
kapala ka kakumą ka ama. 4 A danai, “Kawenishiki, a kąną tą uka u na n u
yanyi tsishankala. 5 Mele ma Musa ma wenishike tsu tą, uza ɗa baci dem a
kąnąi n ucun u ili i na yi a varąsa yi n atali a wuna yi. Ndya vu danai?”
6 A dana tą ukuna u na vi tsąrą a wandi Yesu tsąrą a tsąrą ili i'ya a ka sapula
yi. Shegai Yesu kelikei a iyamba, u gitąi uyan ikorongi n majubu ma ne. 7 A
mątsą yi n keci a kaci ka uka ki. Aku u tuwąi u 'yąngąi u danai, “Gbą uza ɗa
bawu wąri pini na n unyushi, u gitą u fuluku katali u vara yi.” 8 Aku Yesu
doki u kelikei u yain ikorongi.
9 An a panai nala, aku a laząsai maten-maten. Nkoshi n ɗa a gitąi a laząsai,
aku a ąsąkąi Yesu n uka vi pini utyoku u le. 10 Yesu 'yąngąi u wece yi, “Nte
ama yi? Uza wą la u shamgbai u kiɗąga vu ugana wa?”
11 U wushuki, “Uzapige, ko uza u buwa wa.”

◊ **7:42** 2 Sam. 7:12; Mik. 5:2. § **7:48** Uza u Yahuda u isą baci uza ‘uza u Samariya’ inyashi i'ya. A reve tą an Yesu wutąi a Galili, shegai a Samariya wa.

Aku Yesu tonuko yi, “Mpa dem ma kiɗaga vu ugana wa. Wala ili i vunu, kotsu vu doku vu yain unyushi u cingi wa.”]*

Yesu ɗa katyashi ka likimba

12 Yesu doki u dansai n ele, “Mpa uza ɗa u tsu nạkạ ama a likimba katyashi. Uza ɗa baci dem u tono mu, wa tsạrạ tạ katyashi ka ka tsu nạkạ uma, kpam wa wala a asuvu a karimbi wa.”

13 Afarishi yi a tonuko yi, “Ama a re a dansa baci a kaci ka ukuna, tsa wushuku tạ.† Shegai a'ayin a ɗa baci va dansạka kaci ka vunu, aɗa koshi vu tsu bidya kadyanshi ki mayun ɗa, adama a nàla, ạtsu tsa wushuku n ili i'ya vu danai wa.”

14 U wushunku le, “Mayun ɗa, a kaci ka vạ ka ma yan kadyanshi ka na ki, kpam mayun ɗa kạri. N reve tạ asu u ɗa n wutại n asu u ɗa ma bana. Shegai eɗạ i reve asu u ɗa n wutại n asu u ɗa ma bana wa. 15 Eɗa aza ɗa i tsu yan afada tyoku ɗa ama a tsu yansa. Mpa ma yanka uza u afada wa. 16 Shegai ko ma yan baci afada, a ɗa mpa ma yan a maci a ɗa, kpaci mạri utyoku u vạ wa. Tata u ɗa u suku mu wạ tạ kaɓolo nạ mpa. 17 Mele ma ɗe ma dana tạ, ama a re a dana baci ili i te a kaci ka ukuna, u kạnạ tạ i wushuku n ili i'ya a danai. 18 Mạ tạ a asuvu a aza ɗa a ka yan kadyanshi a kaci ka vạ, Tata u ɗa u suku mu vi, aya uza u ire vi.”

19 Aku a wece yi, “Nte tata u vunu vi?”

U wushunku le, “I reve mu wa, kpam i reve Tata u vạ wa. I reve mu baci, ya reve tạ dem Tata u vạ.”

20 U yan tạ kadyanshi ka na ki a'ayin a ɗa wạri a uwenishike a Kuwa ku Kashilạ, evu n asu u ɗa a ka zuwusa ikebe. Shegai ko uza u kạnạ yi wa, kpaci kotsu a'ayin a ne a yan wa.

Ya fuɗa ya bana a asu u ɗa ma bana wa

21 Yesu doki u tonukoi ama yi, “Ma laza tạ n ạsạkạ ɗạ, kpam ya zama mu tạ, shegai i lya baci kapala n unyushi u cingi u ɗe, ya kuwạ tạ. Ya fuɗa ya bana a asu u ɗa ma bana wa.”

22 Aku azapige a aza a Yahuda a danai, “U da tsa fuɗa tsa bana a asu u ɗa wa bana wa. Wa ciga u dana wa wuna kaci ka ne ɗa?”

23 U danai, “Eɗạ aza a likimba u na ɗa a iyamba, shegai mpa a zuba u ɗa n wutại. Eɗạ aza a likimba u na ɗa, shegai mpa uza u likimba u ɗa wa. 24 Ɗa gai i zuwai n danai ya kuwạ tạ kaɓolo n unyushi u cingi u ɗa ya yansa vi. I 'yuwan baci uwushuku an mpa uza ɗa n da mạri vi, mayun ya kuwạ tạ a asuvu a unyushi u cingi u ɗe.”

25 Aku a wece yi, “Aɗa yai?”

U wushunku le, “Mpa gai uza ɗa n tsu tonusuko ɗạ mạri vi. 26 Ili i'ya pini ushani i'ya ma dansa a kaci ka ɗe, kpam n kiɗaga ɗạ ugana. Shegai uza ɗa u suku mu u tsu dansa tạ ukuna u maci. Kpam n tonuko aza a likimba ili i'ya u tonuko mu koshi.”

27 Shegai ama yi a fuɗa a reve an ukuna u Tata u ɗa wạri le utonusuko wa. 28 U danai, “A'ayin a ɗa baci i rạɗạgbại Maku ma Vuma a zuba a mawandamgbani, ya reve tạ an mpa gai uza ɗa n tonuko ɗạ mạri vi. Kpam ya reve tạ an n tsu yan ili adama a kaci ka vạ wa. Ili i'ya Tata u vạ u wenishike mu i'ya n tsu dansa. 29 Uza ɗa u suku mu wạ tạ kaɓolo nạ mpa, u ạsạkạ mu utyoku u vạ wa, kpaci n tsu rongo tạ uyansa ili i'ya u tsu pana kayanyan.”

---

* **8:11** Akorongi a cau a roku aza ɗa a purại a tagarạda u Yahaya a kalatsa tạ mkpạndạ n 7:53–8:11.

† **8:13** Udani u na vi ili i te i'ya n u ɗa wạri a 8:17.

30 Ama ushani aza ɗa a panạkai Yesu n u dansi ikuna i na yi, a wushuku tạ n eyi.

Ukuna u mayun wa tuko ɗạ tạ utsạrạ u kaci

31 Yesu tonukoi aza ɗa a wushuki n eyi, “I lya baci kapala n utono uwenishike u vạ, eɗạ atoni a vạ a ɗa a mayun. 32 Kpam ya reve tạ ukuna u mayun, u tuko ɗạ kpam utsạrạ u kaci.”

33 Aku a wushuki, “Ạtsu mmuku n tsikaya ma Ibirahi n ɗa, kpam kotsu tsu gbashika uza roku wa. Niɗa va dana a ka tuko tsu utsạrạ u kaci?”

34 U wushunku le, “Mayun n tonuko ɗạ, gbạ uza ɗa baci dem u yain unyushi u cingi, kagbashi ka unyushi u cingi ka. 35 Kagbashi ka tsu rongo a kuwa ku uzapige maco wa, shegai maku ma vuma mi ma tsu rongo tạ a kuwa ku tata u ne maco. 36 Adama a nala, Maku mi ma tuko ɗạ baci utsạrạ u kaci, ya tsạrạ tạ utsạrạ u kaci u mayun. 37 N reve tạ eɗạ mmuku ma Ibirahi n ɗa, shegai ya ciga tạ i wuna mu adama a ɗa bawu i wushuki n uwenishike u vạ. 38 Ili i'ya Tata u vạ u wenike mu i'ya ma tonuko ɗạ, shegai ya yansa ili i'ya tata u ɗe u tonuko ɗạ.”

39 A wushuki, “Ibirahi ɗa tata u tsunu.”

U tonuko le, “A da baci eɗạ mmuku ma Ibirahi n ɗa mayun, ya yansa tạ ili i'ya Ibirahi yain. 40 N tonuko ɗạ tạ ukuna u mayun u ɗa n panai a asu u Kashilạ, aku ya ciga i wuna mu. Ibirahi wa yan ucun u ukuna nala wa. 41 Shegai ya yan derere ili i'ya tata u ɗe wa yansa.”

Aku a wushuki, “Ạtsu ilimaci i kateshe i'ya wa! Kashilạ n kaci ka ne aya Tata u tsunu u mayun.”

42 U tonuko le, “Kashilạ ka baci kạri Tata u ɗe, i'ạri ya ciga mu tạ, kpaci a asu u Kashilạ ɗa n wutại n tuwại ara ɗe. N tuwạ adama a kaci ka vạ wa, shegai aya u suku mu. 43 I reve ili i'ya n danai wa, kpaci ya wushuku n uwenishike u vạ wa. 44 Kalạpạnsi ka tata u ɗe, kpam ili i'ya u tsu ciga i'ya i tsu yan derere. Eyi uza u nkunu ɗa n uza u kaɓan tun a kagitạ. Ili i'ạ la i mayun a kaci ka ne wa. Kaɓan ka u tsu rongo a uyansa, kpaci eyi uza u kaɓan ɗa. Uza u kaɓan ɗa gbạm koshi wa, shegai tata u kaɓan u ɗa dem. 45 An u wokoi ma tonusuko ɗạ ukuna u mayun ɗa i zuwai bawu i wushuki nạ mpa. 46 A asuvu a ɗe ya wa fuɗa wa wutạ karara u dana mpa uza u unyushi u cingi u ɗa? An u wokoi ma tonusuko ɗạ ukuna u mayun, ndya i zuwai i kpạɗại uwushuku nạ mpa? 47 Maku ma Kashilạ† dem ma tsu pana tạ kadyanshi ka Kashilạ. Shegai eɗạ mmuku n Kashilạ n ɗa wa, ɗa gai i zuwai bawu i panai vi.”

Yesu ɗa uzapige n Ibirahi

48 Aza a Yahuda a wushunki Yesu, “Dere ɗa tsu danai avu uza u Samariya u ɗa, kpam vạ tạ n ityoni i cingi!”

49 U danai, “Mạ n ityoni i cingi a asuvu a vạ wa. N nạkạ tạ Tata u vạ tsupige, shegai eɗạ i 'yuwan mu unạkạ tsupige. 50 Kumoɗu ka mạri tsạrạ n tsạrạkạ kaci ka vạ tsupige wa, shegai uza roku u ɗa pini uza ɗa wa ciga mu n wushi tsupige. Aya kpam dem wa yan afada. 51 Mayun n tonuko ɗạ, uza ɗa baci dem u tonoi uwenishike u vạ, wa kuwạ wa.”

52 A danai, “Gogo-na tsu reve tạ an vạri n ityoni i cingi a asuvu a vunu! Ko Ibirahi nạ ntsumate a kuwusạ tạ. Shegai avu vu danai, ‘Gbạ uza ɗa baci u tonoi uwenishike u vạ, wa kuwạ wa.’ 53 Vu la tata u tsunu Ibirahi tsupige ɗa? U kuwạ tạ, nala dem ntsumate. Ya vu bidyai kaci ka vunu?”

54 U wushunku le, “N nạkạ baci kaci ka vạ tsupige, tsupige tsu vạ tsa woko ili i roku wa. Uza ɗa u nạkạ mu tsupige aya Tata u vạ, eɗạ kpam i danai aya Kashilạ ka ɗe. 55 Eɗạ kotsu i reve yi wa, mpa tani n reve yi tạ. N da baci kotsu

n reve yi wa, ma woko tạ uza u kaɓan tyoku u ɗe. Shegai n reve yi tạ, kpam
n tono tạ ili i'ya u danai. 56 Tata u ɗe Ibirahi zạngạnạ tạ u wene utuwạ u vạ,
kpam u wene tạ u yain kpam mazạngạ cika."
57 Aku a danai, "Niɗa va dana vu wene Ibirahi, aɗa tani na kotsu vu rawa
ayen amangarenkupa wa?"
58 Aku u tonuko le, "Mayun n tonuko ɗạ, kahu a matsa Ibirahi, Mpa† pini."‡
59 An Yesu danai nala, aku ama yi a bidisai atali tsạrạ a wuna yi. Shegai u
puwạin, u lazai u ạsạkại Kuwa ku Kashilạ ki.

9

Yesu tạnạsại karumbạ

1 An Yesu wạri a nwalu, aku u wenei vuma roku uza ɗa a matsai karumbạ.
2 Aku atoni a ne a wece yi, "Kawenishiki, ndya i zuwai a matsai vuma u na
karumbạ? Nusa ɗa u nusai, ko gai isheku i ne i'ya i yain unyushi vi?"
3 U wushunku le, "Vuma u na u rumbạnạ adama a unyushi u ne, ko kpam
u isheku i ne wa. Matsa ɗa a matsa yi nala tsạrạ Kashilạ ka wenike ucira u ne
ara ne. 4 U kạnạ tạ tsu yain manyan ma uza ɗa u suku mu n kaara. Kayin ka
yan tạ ɗa bawu uza wa yan manyan. 5 A'ayin a ɗa mạri pini naha a likimba,
mpa n tsu zuwa katyashi a asu u ama a likimba."
6 An u danai nala, aku u cikpại atạtsạ a iyamba, u vurại kalyon n a ɗa, aku
u gbarai kalyon ki a a'eshi a vuma yi. 7 Aku u tonukoi vuma vi, "Wala ba
vu sawa a'eshi a vunu a kaɗạkạ ka mini ka a ka isạ Silạwamu." (Kalen ka
"Silạwamu" ka "Uza ɗa a Suki.") Aku vuma vi u banai u sawai a'eshi a ne. U
gono tạ n u weni.
8 Ama a ɗa a'ạri a asu vi n aza ɗa a revei karumbạ ki uza ɗa wạri u tsu folo
vi, a wecikei, "Vuma ɗa u tsu dusukusu pini n u foli u ɗa na vi wa?"
9 Aza roku a danai, "Aya gai vi."
Aza roku kpam a danai, "Aya wa, rotsono ɗa gai a rotsonoi."
Karumbạ ki ka rongoi gai udansa, "Mpa gai na vi!"
10 Aku a wece yi, "Niɗa vu yansai va wene gogo-na?"
11 U wushunku le, "Vuma ɗa a ka isạ Yesu ɗa u vurại kalyon, aku u gbarạka
mu a'eshi. Pini nala, u tonuko mu n bana a Kaɗạkạ ka Silạwamu n sawa
a'eshi yi. An n ba n sawai, aku n wenei."
12 Aku a wece yi, "Nte vuma vi?"
U danai, "N reve wa."

Afarishi a mạtsại uvece tyoku ɗa u tạnại

13 A bidyai vuma ɗa wạri karumbạ caupa vi, a banka yi a asu u Afarishi.
14 Kain ka Yesu vurại kalyon u tạnạsại vuma vi, kain ka Ashibi ka. 15 Pini
nala, Afarishi yi a wecei vuma vi, "Niɗa a yain vu tsạrại a'eshi a vunu?"
U wushunku le, "Aya u gbarạka mu kalyon a a'eshi, aku n sawai, pini nala,
n wenei."
16 Afarishi a roku a danai, "Yesu na vi a asu u Kashilạ ɗa u wutại wa, kpaci
wa tono mele ma Ashibi wa."
Shegai aza roku a danai, "Vuma ɗa wạri n unyushi u cingi wa fuɗa wa yan
ikunesavu naha wa." Aku ka kpạɗạ le utuwạ ka te.
17 A doku a wecei vuma vi, "Ndya va dana a kaci ka vuma ɗa u tạnạsạ vu
a'eshi yi?"
U wushunku le, "Matsumate ma."

‡ **8:58** An Yesu danai "Mpa," aza a Yahuda a nala yi a ciɓa tạ an Kashilạ ka tonukoi Musa kala ka ne ka "Mpa." Uwutạ 3:14.

18 Azapige a aza a Yahuda a wushuku an vuma vi karumbạ ka caupa, kpam
gogo-na wa fuɗa wa wene wa, aku a suki a isạ isheku i ne. 19 A wece le, “Maku
ma ɗe ma na vi? I da nala i matsa yi n urumbạ, niɗa a yain aku gogo-na wa
wene?”
20 Aku a wushuki, “Tsu reve tạ gai maku ma tsunu ma, kpam nala tsu matsa
yi n urumbạ. 21 Shegai tsu reve tyoku ɗa a yain wa wene wa. Kpam dem tsu
reve uza ɗa u tạnạsạ yi wa. Wece ni. U rạtsa tạ u wushunku ɗạ n kaci ka ne.”
22 A dana tạ nala adama a ɗa a ka pana uwonvo u azapige yi. Alya a danai gbạ
uza ɗa baci dem a kạnại u da Yesu Kawauwi ka, wa doku wa uwa a kagata ka
Kashilạ kpam wa. 23 Da gai i zuwai isheku i ne a danai, “Wece ni, u rạtsa tạ u
wushunku ɗạ n kaci ka ne.”
24 A doku a isại vuma ɗa a matsai karumbạ ki, a tonuko yi, “Tsina n Kashilạ
vu tonuko tsu ukuna u mayun! Tsu reve tạ vuma ɗa u tạnạsạ vu na vi uza u
unyushi u cingi ɗa.”
25 U wushuki, “Ko wạ n unyushi u cingi, ko wạ n u ɗa wa, mpa n reve wa. Ili
i'ya gai n revei i'ya: Caupa mạri tạ n urumbạ, shegai gogo-na ma wene tạ.”
26 A wece yi, “Ndya u yanka vu? Niɗa u tạnạsạ vu?”
27 U wushunku le, “N tonuko ɗạ ɗe, shegai i panạka mu wa. Niɗa ya ciga i
doku i pana ukuna vi kpam? Ya ciga i woko atoni a ne a ɗa dem?”
28 Aku a wisha yi a danai, “Aɗa gai katoni ka ne, ạtsu atoni a Musa a ɗa.
29 Tsu reve tạ Kashilạ ka dansa tạ n Musa, shegai tsu reve gbạm ilyuci i'ya
vuma u na u wutại wa.”
30 Vuma vi u danai, “Ili i majiyan i'ya! U tạnạsạ tạ a'eshi a vạ, shegai niɗa i
kpạɗại ureve a asu u ɗa u wutại? 31 Ạtsu gai tsu reve tạ Kashilạ ka tsu panạka
aza a unyushi u cingi wa, shegai u tsu panạka tạ uza ɗa baci dem wa lyaka yi
kayala kpam wa yansa ili i'ya u danai. 32 Tun an Kashilạ ka yain likimba, uza
wạ la u tạnạsại a'eshi a vuma ɗa a matsai karumbạ wa. 33 A da baci vuma u
na Kashilạ ka ka suku yi wa, wa fuɗa wa yan ko i te wa.”
34 A tonuko yi, “Avu uza u unyushi u cingi u ɗa mayun mayun tun kain ka
a matsa vu! Va wundya va fuɗa va wenishike tsu ili i roku ɗa?” Aku a loko yi
pini a kagata ka Kashilạ ki.

Urumbạ u Afarishi

35 An Yesu panai ili i'ya i gitại, aku u boloi vuma vi u wece yi, “Vu wushuku
wạ n Maku ma Vuma?”
36 Vuma vi u wushuki, “Uzapige, tonuko mu ko eyi yayi, tsạrạ n wushuku
n eyi!”
37 U tonuko yi, “Vu wene yi ɗe, kpam aya gai wa dansa n avu gogo-na vi.”
38 Vuma vi u danai, “Asheku, n wushuku tạ!” Aku vuma vi u lyakai Yesu
kayala.
39 Yesu tonuko yi, “N tuwạ tạ tsạrạ n pecene ama a likimba. N tuwạ tạ n
zuwa arumbạ a wene, aza ɗa kpam a ka wundya ele a ka wene n wenike le
ele arumbạ a ɗa.”
40 An Afarishi a ɗa a'ạri pini vi a panạka yi u danai nala, aku a wece yi, “Va
wundya ạtsu arumbạ a ɗa?”
41 U wushunku le, “A da baci eɗạ arumbạ a ɗa gmạm wa, i'ạri ya yan n
unyushi u cingi wa. Shegai an i danai eɗạ ya wene tạ, i'ạ tạ pini n unyushi u
cingi u ɗe.”

10

Agisani a kaliniki

1 Yesu danai, “Mayun n tonuko ɗạ, aboki n aza a magạlạkạ a ɗa koshi a tsu raɗugu a yuwạ kasaga a unạ u ɗa a ka uwa a utsutsu u asu u ɗa a tsu zuwa ncon. 2 Uza ɗa u tsu uwa a utsutsu aya kaliniki ka ncon ki. 3 Uza ɗa u tsu wundya utsutsu vi, aya u tsu giduwukạ yi u ɗa. Kpam ncon n ne mi n tsu pana tạ kalạgạtsu ka ne. U tsu isạ tạ n ne ya dem n kala ka ne, aku u wutukpạ le. 4 A'ayin a ɗa baci u wutukpạ le, aku u uwa a kapala ka le, ele n a toni kpaci a reve tạ kalạgạtsu ka ne. 5 A tsu tono vuma roku wa, shegai a suma yi, kpaci a reve kalạgạtsu ka ne wa.” 6 Yesu tonuko le tạ agisani a na yi, shegai a reve ili i'ya wa tono wa.

Yesu ɗa kaliniki ka shinga

7 Yesu doki u danai, “Mayun n tonuko ɗạ, Mpa utsutsu u asu u ncon vi. 8 Gbạ aza ɗa a lasa mu utuwạ, aboki a ɗa n aza a magạlạkạ. Ncon mi a panạka le wa. 9 Mpa utsutsu vi, kpam uza ɗa u uwai a asu u vạ, wa tsạrạ tạ iwauwi, wa fuɗa tạ wa uwa kpam u wutạ u zami ijani i utakuma. 10 Kaboki ka tsu tuwạ tạ uboki, u wuna, kpam u nangasa, shegai mpa n tuwạ tạ tsạrạ n nạkạ uma kpam a tsạrạ u ɗa ushani.

11 “Mpa kaliniki ka shinga. Kaliniki ka shinga ka tsu neke tạ uma u ne tsạrạ u kạngu ncon n ne. 12 Uza ɗa a bidyai manyan ma kalina wạ tyoku u kaliniki uza ɗa wạri nạ ncon mi wa. U wene baci maleweni a utuwạ, wa suma tạ u ạsạkạ ncon mi utyoku u le. Aku maleweni mi ma ba ma zạrạ ncon mi ma wacinsa le. 13 Vuma vi u suma tạ kpaci bidya ɗa a bidya yi manyan kpam u dambula a kaci ka ncon mi wa.

14-15 “Mpa kaliniki ka shinga. N reve tạ ncon n vạ, nala dem Tata u vạ u reve mu. Ncon n vạ dem a reve mu tạ, tyoku ɗa dem n revei Tata vi. N neke tạ uma u vạ tsạrạ n ɓạngạ ncon mi. 16 Mạ tạ nạ ncon n roku n ɗa bawu mạri a asuvu a ushiga u na vi, kpam u kạnạ tạ n tuko le dem. A ka pana tạ kalạgạtsu ka vạ, kpam gbạ a ka woko tạ ushiga u te n kaliniki ka te. 17 Tata vi wa ciga mu tạ kpaci mạ tạ ufoɓusi tsạrạ n nạkạ uma u vạ, kpam n tuwạ n wushi u ɗa. 18 Uza wa fuɗa wa wusa uma u vạ ara vạ wa. N nạkạ tạ u ɗa adama a uciga u kaci u vạ. Mạ tạ n ucira u ɗa ma neke u ɗa kpam n wushi u ɗa, tyoku ɗa Tata u vạ u tonuko mu n yain.”

19 Aza a Yahuda a doku a wushuku wa, aku ka kpạɗạ le kpam utuwạ ka te. 20 Aza roku a le a danai, “Ityoni i cingi i'ya i uwa yi i'ya i zuwa yi ijan. Ndya i zuwai ya panạka yi?”

21 Shegai aza roku a danai, “Uza ɗa baci ityoni i cingi i uwai u tsu yan kadyanshi naha wa. Ityoni i cingi ya fuɗa ya kukpạ a'eshi a karumbạ ɗa?”

A 'yuwain Yesu

22 An a'ayin a uyolu a rawai, a'ayin yi a ɗa a tsu yan Abiki a Uciɓusa Unạkạ Kuwa ku Kashilạ† a Urishelima. 23 Kain ka te, Yesu wa wala pini a Kuwa ku Kashilạ a asu u ɗa a tsu isạ Kafalaka ka Solomo. 24 Aku aza a Yahuda yi a ɓolomgbonoi a kyawan yi, a danai, “Hal ku yain ka va zuwa tsu uyan malạlạ ko avu ya vạri? Aɗa baci Kawauwi ki, tonuko tsu karara.”

25 Yesu wushunku le, “N tonuko ɗạ ɗe caupa, shegai i kpạɗại uwushuku. Ikunesavu i'ya n yansai a asuvu a kala ka Tata u vạ i wenike tạ ko mpa yayi. 26 Shegai i 'yuwain uwushuku, kpaci eɗạ ncon n vạ n ɗa wa. 27 Ncon n vạ n tsu pana tạ kalạgạtsu ka vạ, n reve le tạ, ele kpam dem a tsu tono mu tạ. 28 N nạkạ le tạ uma u ɗa bawu wa kotso, kpam a ka kuwạ wa. Uza wạ kpam la wa wusa le a kukere ku vạ wa. 29 Tata u vạ u ɗa u nạkạ mu n ele, u la tạ ili gbạ tsupige, kpam uza wa fuɗa wa wusa le a kukere ku Tata u vạ wa. 30 Tata vi nạ mpa ili i te i'ya.”

31 Pini nala, a doki a bidisai atali tsaraa a wuna yi. 32 Shegai u tonuko le, “N
wenike ɗa ta ili i shinga i shinga i'ya Tata u va u suku mu n yain. N ukuna u
eni u ɗa a asuvu a le ya ciga i varasa mu?”
33 Aku a wushuki, “Adama a ɗa vu yain ili i shinga i'ya i zuwai tsa ciga tsu
varasa vu wa, shegai adama a ɗa vu yankai Kashila kadyanshi ka cingi ɗa.
Avu vuma ɗa, shegai vu danai dere ɗa vari n Kashila!”
34 U wushunku le, “A korongu ta a Mele ma ɗe ma Kashila ka danai, ‘N da,
eɗa ashila a ɗa.’ ◊ 35 Tsu reve ta ili i'ya Tagarada u Kashila u danai mayun
ɗa wari hal ubana a makorishi. Kpam Kashila ka isa ta ama a nala yi ashila,
aza ɗa u nakai udani u ne.* 36 Mpa gai, Tata u ɗangasa mu ta kpam u suku
mu a asuvu a likimba. Niɗa ya dana n yanka Kashila kadyanshi ka cingi an
n danai, ‘Mpa Maku ma Kashila ma’? 37 Manyan ma Tata u va wa yansa ma
baci ma yansa wa, kotsu i wushuku na mpa wa. 38 Shegai ili i'ya Tata u va wa
yansa i'ya baci ma yansa, u gan ta i wushuku adama a nala, ko i wushuku
baci n kadyanshi ka va wa. Aku i reve an Tata vi ili i te i'ya na mpa, mpa
kpam ili i te i'ya n Tata vi.” 39 A doki a matsai tsara a kana yi, shegai u lai.
40 Aku u ba u pasai Agata a Urudu ubana a asu u ɗa Yahaya gitai
ulyuɓugusu, u rongoi ɗe. 41 Ama ushani a tuwai ara ne. A ka dansa utyoku
u le, “Yahaya yan ukunosavu wa, shegai gba ili i'ya Yahaya danai a kaci ka
vuma u na mayun ɗa.” 42 Pini nala, ama ushani a wushuki n Yesu.

11

Ukpa u Li'azaru

1 Kain ka te, maɓala ma kanai vuma roku uza ɗa a ka isa Li'azaru, uza ɗa wa
rongo a ilyuci i Batani n ataku a ne Meri n Marta. 2 Meri na vi, uza ɗa vangu
u ne wari n maɓala mi, aya uza ɗa u tuwai u tsungi manivi ma magulani a
a'ene a Asheku, aku u yansai a ɗa n kenji ka ne. 3 Pini nala, Meri n Marta a
suki uza roku u ba u tonuko Yesu, “Asheku, uza ɗa va ciga vi, maɓala ma kana
yi ɗe.”
4 An Yesu panai nala, u danai, “Maɓala ma nala ma kotso a ukpa wa. Nala
u gita ta tsara a tuko tsupige a asu u Kashila, na mpa Maku ma Kashila, n
wushi tsupige adama a nala.” 5 Yesu wa ciga ta Marta n a'angu a ne. 6 Shegai
an u panai a da maɓala ma kana ta Li'azaru, aku u doki u shamgbai pini a
asu u ɗa wari vi a'ayin a re.
7 Aku u tonukoi atoni a ne, “Tsu gonoi a Yahuda.”
8 Atoni yi a danai, “Kawenishiki, kotsu u ɓarakpa an azapige a aza a Yahuda
a ka ciga a varasa vu a wuna vu wa. Ndya i zuwai va ciga vu doku vu gono
ɗe?”
9 U wushuki, “Uliva dem wa ta n ulapa uwule kupa n ure. A'ayin a ɗa baci
dem katyashi kari la, ama a ka wala ta kpam a ka taɗatsa wa. A ka wene ta
kpaci a'a ta n katyashi ka likimba u na. 10 Shegai a wala baci n karimbi, a ka
taɗatsa ta, kpaci a'a n katyashi wa.”
11 Aku u tonuko le, “Kaje ka tsunu Li'azaru aya pini wa lavuta, nte ma bana
ɗe tsara n 'yangasa yi.”
12 Aku atoni yi a danai, “Asheku, alavu a ɗa yi baci, wa tana ta!” 13 Ele n a
dani ko alavu a maci a ɗa Yesu tonuko le wa lavuta, shegai Yesu tonuko ɗa
wa tonuko le Li'azaru kuwa ɗe.

◊ **10:34** Ishp. 82:6. * **10:35** Aza ɗa a wushai akani a Kashila a Masasa ma Sinai mi, a lya Musa n aza a Isara'ila.

14 Aku u wutumkpạ le a kateshe, u danai, “Li'azaru kuwạ ɗe. 15 Shegai
n pana tạ kayanyan an bawu mạri ɗe. Adama a nala, ya rotsongusu tạ i
wushuku nạ mpa. Tuwại tsu banai ara ne gogo-na.”
16 Aku katoni ka roku Toma (uza ɗa a ka isạ “Mapeshe”) u tonukoi aza ɗa a
buwai, “Tsu soki kawenishiki ki gbạ tsunu, tsạrạ tsu kuwạ ɗe kaɓolo n eyi!”

Yesu n Meri n Marta

17 An Yesu rawai evu, u cinai cina a ciɗạngu ɗe Li'azaru n a'ayin a nishi.
18 Batani n Urishelima a'ạ tạ evu evu, evu n mel u re ɗa. 19 Adama a nala, aza
a Yahuda ushani a bansa tạ idyani i ukpạ ara Marta n Meri adama a ukpạ u
vangu u le. 20 An Marta panai a da Yesu wa tuwạ, aku u banai u gawunsai n
eyi, shegai Meri shamgbai pini a kuwa. 21 Marta tonukoi Yesu, “Asheku, a da
baci vạri pini, vangu u vạ wạri wa kuwạ wa. 22 Shegai ko n gogo-na n reve tạ
Kashilạ ka nạkạ vu tạ ili i'ya baci dem vu folo yi.”
23 U danai, “Vangu u vunu wa 'yạngạ tạ u yain kpam uma.”
24 Marta wushuki, “N reve tạ an wa 'yạngạ kain ka makorishi, Kashilạ ka
'yạngạsạ baci gbạ akushe.”
25 U wushunku yi, “Mpa n tsu 'yạngạsạ ukpạ, mpa kpam uma. Aza ɗa baci
a wushuki nạ mpa, ko a kuwạ baci a ka 'yạngạ tạ. 26 Uza ɗa wạri n uma kpam
u wushuki nạ mpa, wa kuwạ wa. Marta, vu wushuku wạ?”
27 U danai, “N wushuku tạ, Asheku. Aɗa Kawauwi, Maku ma Kashilạ, uza
ɗa wa tuwạ a likimba vi.”

Yesu sại

28 An Marta danai nala, aku u gonoi u ba u tonukoi vangu u ne Meri koshi,
u danai, “Kawenishiki ki ka rawa ɗe, kpam aɗa wa wecike.” 29 An Meri panai
nala, aku u 'yạngại gogo wa bana ara Yesu. 30 Kotsu u rawa a ilyuci yi wa, nte
u buwai ve ɗe a asu u ɗa Marta gawunsai n eyi.
31 Ama ushani a tuwạ le tạ uwene, shegai an a wenei Meri wutại a kuwa
ki gogo, aku a yawunsai nte wa bana ɗe a asu u kasaun vi tsạrạ u sại. Aku a
tono yi.
32 Meri vi u banai a asu u ɗa Yesu wạri. An u wene yi, aku u kuɗạngi a
kapala ka ne u danai, “Asheku, a da baci vạri pini na, vangu u vạ wạri wa
kuwạ wa.”
33 U wene yi wa sạ, ama ɗa a'ạri kaɓolo n eyi dem a ka sạ, aku u dambulai
cika. 34 U wece le, “Nte i ciɗạngu yi?”
A wushunku yi, “Asheku, tuwạ vu wene asu vi.”
35 Aku Yesu dem u sại.
36 Ama ɗa a'ạri kushani pini evu a danai, “I wene tạ tyoku ɗa wa ciga
Li'azaru cika.”
37 Shegai aza roku a le a danai, “U zuwa tạ karumbạ ka wenei. Wạri u gan
tạ u ɓishinka Li'azaru ukuwạ.”

Yesu 'yạngạsại Li'azaru a ukpạ

38 Eyi pini a kadambula ki, aku u banai a asu u kasaun vi. Kasaun ki tani
kaaɓuru ka, kpam a kimbạ tạ ka n katali ka roku a utsutsu vi. 39 Aku u tonuko
le, “Gindalạkpai katali ki a ikengi.”
Shegai Marta danai, “Asheku, vu reve tạ Li'azaru kuwạ ɗe a'ayin a nishi,
kạwạn ka yan tạ pini.”
40 Yesu tonuko yi, “Vu ạsạnsạ an n tonuko vu, ‘Vu wushuku baci va wene
tạ tsupige tsu Kashilạ’?”
41 Aku a gindalạkpai katali ki a ikengi. U weɓelei zuba u danai, “Tata, n
cikpa vu tạ an vu panạka mu. 42 N reve tạ vu tsu panạka mu tạ maco, shegai

n dana tạ nala adama a ama ɗa a kyawan mu na vi. Ma ciga tạ a wushuku an aɗa vu suku mu."
43 An u kotsoi kavasu, aku u salai, "Li'azaru, wutạ!" 44 Aku u wutại. Akere n a'ene a ne ucaci n aminya a eri, a cacai kpam upetiwa'eshi u ne n kunya.
Aku Yesu danai, "Surukpa ni i ạsạkạ yi u wala."

A sheshei tsạrạ a wuna Yesu
(Matiyu 26:1-5; Marku 14:1-2; Luka 22:1-2)

45 Ama ushani a ɗa a tuwại tsạrạ a wene Meri vi a wenei ili i'ya Yesu yain, aku a wushuki n eyi. 46 Aza roku a le a banai a asu u Afarishi a tonuko le ili i'ya Yesu yain. 47 Aku aɗarạkpi a pige n Afarishi a ɓolomgbonoi Asheshi a Pige a asu u te, a danai, "Ndya tsa yan? Vuma u na wa yansa tạ ikunesavu ushani. 48 Tsu ạsạkạ yi baci u lyai kapala n uyansa ili i na yi, ya dem wa wushuku tạ n eyi. Aku asoje a aza a Roma a tuwạ a wacinsa Kuwa ku Kashilạ ku tsunu n uyamba u tsunu."
49 Uza roku a asuvu a Asheshi a Pige yi; wata, Kayafa, uza ɗa wạri Magono ma Aɗarạkpi a kayen ki, u danai, "Eɗạ i reve ili i'ya i'ạri pini wa! 50 Niɗa ya ạsạkạ uyamba gbạ u kuwạ? Wa la tạ tsulobo uza u te u na vi u kuwạ n u ɗa a ama gbạ a ka kuwạ."
51 Uyawunsa u na vi a katakasuvu ka Kayafa ka u wutại wa. Shegai an wạri Magono ma Aɗarạkpi a kayen ka nala ki ɗa i zuwai wa yan kadyanshi ka ili i'ya ya tuwạ ya gitạ: Dana ɗa wa dana Yesu wa kuwạ tạ adama a aza a Yahuda. 52 Adama a unyushi u aza a Yahuda a ɗa koshi Yesu wa kuwạ wa. Wa kuwạ tạ tsạrạ u ɓolomgbono ama a Kashilạ a ɗa a wacinsai a asuvu a likimba. 53 Kain ka nala ki ka azapige a aza a Yahuda a gitại ufoɓuso tyoku ɗa a ka wuna Yesu.
54 Adama a nala, Yesu doku u wala a kateshe a Yahuda wa, aku u ạsạkại Urishelima. U lazai ubana a ilyuci i Ifuramu, i'ya i'ạri a ikengi i kakamba, aku u dusuki ɗe n atoni a ne.
55 An a yain evu n Abiki a Upasamgbana, aku ama ushani aza ɗa a'ạri a ilyuci i kenu kenu a lazai ubana a Urishelima kahu abiki yi, tsạrạ a wulukpe kaci ka le tyoku ɗa Mele ma danai a yansa. 56 A ka ciga a wene Yesu, ele pini a Kuwa ku Kashilạ ki, aku a ka wecemgbene, "Ndya i wenei? Wa tuwạ gbạm a asu u abiki vi?" 57 Aɗarạkpi a pige n Afarishi yi a tonukoi ama, uza ɗa baci dem u wenei Yesu, u tonuko le, kotsu a kạnạ yi.

12

Meri tsunki Yesu manivi ma maguląni

1 An a'ayin a teli a wokoi kahu Abiki a Upasamgbana yi, Yesu banai a Batani u rawai a kuwa ku Li'azaru uza ɗa u 'yạngạsại a ukpạ. 2 A foɓusukoi Yesu ilikulya, Marta aya uza ɗa wa pecike ilikulya, Li'azaru kpam wạ tạ pini ndishi kaɓolo n aza ɗa a ka lya ilikulya n eyi. 3 Aku Meri bidyai kolubo u manivi ma mạri n ikebe cika u pige, u tsunki Yesu a a'ene. U yansai ma n kenji ka ne. Maguląni ma manivi mi ma shaɗangi kuwa ki.
4 Katoni ka a ka isạ Yahuza Isikariyoti wạ tạ dem pini. Aya wa tuwạ wa neke Yesu a asu u azapige. U danai, 5 "Manivi ma nala mi ma rawa tạ ikebe i'ya uza wa yan manyan ma kayen ka te.* Wạri u gan tạ a denge ma, aku a nạkạ aza a unambi." 6 Shegai Yahuza vi u dambula gbạm n aza a unambi yi

* **12:5** Akorongi a cau a cau a kagitạ a korongu tạ "ikebe i azurufa 300." Kondo "Ikebe i azurufa" a kaci ka idani ka "Ikebe" a Idani i Uɓạngạ.

wa. U dana tạ nala kpaci kaboki ka. Aya uza ɗa wa ɓạnạ makpakạta ma ikebe kpam u tsu bidya tạ i roku u yanka manyan ma kaci ma ne.
7 Shegai Yesu tonuko yi, “Kotsu vu damgbarạsa yi wa. U yan tạ nala tsạrạ u foɓuso ikyamba i vạ adama a kaciɗạ. 8 Ya rongo tạ n aza a unambi maco, shegai ya rongo nạ mpa maco wa.”

A ka ciga a wuna Li'azaru

9 A'ạri pini, aku kakumạ ka ama ka panai a da Yesu rawa ɗe a Batani. Aku a banai an u wokoi Yesu wạri ɗe, kpam tsạrạ a wene Li'azaru uza ɗa Yesu 'yạngạsại a ukpạ vi. 10 Aɗarạkpi a pige yi a foɓusoi dem tsạrạ a wuna Li'azaru. 11 Adama a Li'azaru, ama ushani a ạsạkạ le utono, aku a ka wushukusu n Yesu.

Yesu uwai a Urishelima
(Matiyu 21:1-11; Marku 11:1-11; Luka 19:28-40)

12 An kain ka wansai, aku kakumạ ka ama ka ka tuwại uyan Abiki a Upasamgbana vi, a panai a da Yesu ɗa pini utuwạ a Urishelima. 13 Aku a bidisai akere a nshuwan tsạrạ a ba a gawunsa n eyi, n a salạsi,
“Hosana,† cikpalai Kashilạ!”
“Kashilạ ka zuwuka uza ɗa wạri a utuwạ a asuvu a kala ka Magono ma Zuba unạ u shinga!
Kashilạ ka zuwuka Magono ma aza a Isara'ila unạ u shinga.”
14 An Yesu tsạrại maku ma makparyagi ma roku, u yuwại ma. Tyoku ɗa Tagarạda u Kashilạ u danai u ɗa la vi,
15 “Aza a Sihiyona,‡ kotsu i pana uwonvo wa!
Magono ma ɗe ma pini a utuwạ,
uyuwi a maku ma makparyagi.” ◊
16 A a'ayin a nala yi, atoni a ne kotsu a reve n ukuna vi wa. Shegai a ubana a kapala, an a tuwại a 'yạngạsạ yi ubana a tsupige, ɗa a ciɓai an Tagarạda u Kashilạ u danai ukuna vi a kaci ka ne, hal gbạm a yanka yi u ɗa ɗe.
17 Ama ɗa pini ushani kaɓolo n Yesu a'ayin a ɗa u 'yạngạsại Li'azaru a ukpạ, kpam u tonuko yi u wutạ a kasaun ki. Gogo-na alya a ka tonusuko ama ili i'ya u yain. 18 Ama ushani a bana tạ tsạrạ a cina Yesu, kpaci a pana tạ ukuna u ukunosavu vi. 19 Aku Afarishi yi a ka dansa utyoku u le, “Wundyai, tsu rukpạ ɗe gbạ gbạ! Likimba gbạ aya a ka tono!”

Nheline n roku ma ciga n wene Yesu

20 Nheline n roku n bana tạ a Urishelima ulya kayala a'ayin a Abiki a Upasamgbana. 21 A banai ara Filibu (uza ɗa u wutại a ilyuci i Besaida a Galili) a danai, “Uzapige, tsa ciga tạ tsu wene Yesu.” 22 Filibu banai u tonukoi Andurawu, aku a lazai ama a re a le a ba a tonukoi Yesu.
23 Aku u tonuko le, “A'ayin a yan ɗe a ɗa Maku ma Vuma ma wusha tsupige tsu ne. 24 Mayun n tonuko ɗạ, ucun u ulya u te u rukpạ baci a iyamba u kuwại wa, wa la u te vi wa. A'ayin a ɗa baci u kuwại, aku u woko ushani. 25 Uza ɗa baci wa ciga uma u ne a likimba u naha, wa namba tạ u ɗa. Uza ɗa baci u 'yuwain uma u ne a likimba u naha, wa tsạrạ tạ uma u ɗa bawu wạri n utyoku. 26 Uza ɗa baci wa ciga u gbashika mu u kạnạ tạ u tono mu, tsạrạ kagbashi ka vạ ka rongo a asu u ɗa baci dem mạri, kpam Tata u vạ wa nạkạ tạ uza ɗa baci dem u gbashika mu tsupige.”

† **12:13** “Hosana” idyani i'ya ama a tsu danạsa uzapige i'ya tsạrạ a nạkạ yi tsupige. Kalen ka ne ka, “Kashilạ ka wauwa yi!” ko kpam “A cikpala yi.” ‡ **12:15** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◊ **12:15** Zak. 9:9.

Yesu dansai ukuna u ukpạ u ne

27 Yesu lyai kapala n kadyanshi, “Gogo-na n dambula tạ cika. Ndya ma
dana? N dana wạ, ‘Tata, wauwa mu a a'ayin a na yi’? Nala wa, n tuwạ tạ
a'ayin a na adama a na, tsạrạ n pana ikyamba. 28 Tata, wenike ama tsupige
tsu vunu!”
Aku kalạgạtsu ka wutại a zuba ka danai, “N wenike tạ tyoku ɗa mạri n
tsupige kpam ma doku tạ ma wenike.”
29 Kakumạ ka ama ka kạri pini kushani vi a pana tạ kalạgạtsu ki, aku
aza roku asuvu a le a danai makpankashilạ ma. Shegai aza roku a danai,
“Katsumate ka zuba ka ka dansai n eyi!”
30 Aku Yesu tonuko le, “Adama a ɗe a ɗa kalạgạtsu ki ka tuwại, adama a vạ a
ɗa wa. 31 Gogo-na a'ayin a yan ɗe a ɗa Kashilạ ka yanka ama a likimba afada.
Kpam dem a'ayin a ɗa, a ɗa wa loko uza ɗa wa lya tsugono tsu likimba u na.
32 A 'yạngạsạ mu baci a zuba u mawandamgbani, ma zuwa tạ ya dem u tuwạ
ara vạ.” 33 Yesu dana tạ nala tsạrạ u wenike tyoku ɗa wa kuwạ.
34 Kakumạ ki ka danai, “Mele ma tsunu ma tonuko tsu tạ Kawauwi ka
rongo tạ n uma hal ubana. Niɗa va dana a ka 'yạngạsạ tạ Maku ma Vuma
a zuba u mawandamgbani? Ya Maku ma Vuma mi?”
35 Yesu wushuki, “Ya tsạrạ tạ katyashi a'ayin kenu. Rongoi a nwalu a'ayin
a ɗa i'ạri a katyashi, tsạrạ i tạɗạtsạ wa a'ayin a ɗa baci karimbi ka danda
ɗạ. Shegai ya wala baci a karimbi, ya fuɗa ya reve asu u ɗa ya bana wa.
36 Wushuki n uza ɗa u tsu zuwa katyashi ka tuwạ tun wạri kaɓolo n ạɗạ, tsạrạ
i woko aza ɗa a a'ạri a katyashi.”

Aza roku a 'yuwain uwushuku n Yesu

An Yesu danai nala, aku u lazai u ba u kpawain tsạrạ a wene yi wa. 37 Ko
an u wokoi u yansai ikunesavu a kapala ka le, a wushuku n eyi wa. 38 Nala
gitạ tạ tsạrạ ili i'ya Ishaya matsumate u danai i shaɗangu,
“Magono ma Zuba, ya wushuki n ili i'ya tsu danai?
Magono ma Zuba, ya vu wenikei ucira u vunu?” ◊
39 Matsumate mi ma doku tạ ma danai, ili i'ya i zuwai a kpạɗại uwushuku
i'ya na:
40 “Magono ma Zuba ma zuwa tạ a'eshi a ama yi a rumbạnại,
kpam u zuwa le a ryagbajai.
Mpa Magono ma Zuba, n yan tạ nala tsạrạ a wene ko a reve wa,
kpam kotsu a kpatala utuwạ ara vạ, tsạrạ n tạnạsạ le wa.” ◊
41 Matsumate mi ma dana tạ nala kpaci u wene tạ tsupige tsu Yesu, kpam
u dansai ukuna u ne.
42 A'ayin a nala yi, azapige ushani a wushuku tạ n eyi. Shegai an a ka pana
uwonvo u Afarishi, a kawan a dansa u ɗa a kateshe wa, kotsu a wutukpạ le
a asuvu a kagata ka Kashilạ wa. 43 A tsu la tạ uciga icikpali i ama kapala n
icikpali i Kashilạ.

Yesu tuwạ tạ u wauwa likimba

44 Yesu 'yạngạsại kalạgạtsu ka ne u danai, “Gbạ uza ɗa baci dem u wushuki
nạ mpa, nạ mpa ɗa koshi u wushuku wa, hal dem n uza ɗa u suku mu ɗa u
wushuki. 45 Uza ɗa kpam u wene mu, u wene tạ dem uza ɗa u suku mu. 46 N
tuwạ tạ a likimba n woko katyashi, tsạrạ uza ɗa baci dem u wushuki nạ mpa
u rongo a asuvu a karimbi wa.
47 “Uza ɗa u panai kadyanshi ka vạ aku u 'yuwain ka utono, mpa ma
kiɗạga yi ugana wa. Kpaci n tuwạ tsạrạ n kiɗạga likimba ugana wa, shegai n

◊ **12:38** Isha. 53:1. ◊ **12:40** Isha. 6:10.

wauwa u ɗa. 48 Uza ɗa wa kiɗaga uza ɗa u 'yuwan mu ugana aya pini; wata, kadyanshi ka n dansai, ka ka kiɗaga yi ugana kain ka makorishi. 49 Ili i'ya n wenishikei ara vạ ɗa i wutại wa. Tata u ɗa u suku mu aya u tonuko mu ili i'ya ma dana n i'ya ma wenishike. 50 N reve tạ ili i'ya u danai ama a yain i zuwa tạ ama a yain uma hal ubana. Ɗa i zuwai n tonuko ɗạ dere ili i'ya Tata u tonuko mu."

13

Yesu ɓacangusi a'ene a atoni a ne

1 Cina u woko kain ka te kahu kain ka Abiki a Upasamgbana ka yain. Yesu reve tạ a'ayin a yan ɗe a ɗa wa ạsạkạ likimba u na u gono a asu u Tata. Wa ciga tạ ama a ne a ɗa a'ạri a likimba, kpam gogo-na pini na u wenike le tạ uciga vi gbạ gbạ bawu utyoku.

2 Yesu n atoni a ne a ka lya kaɓolo n kuvuli. Cina Kalạpạnsi ka zuwa ɗe Yahuza Isikariyoti maku ma Simo u yawunsa tsạrạ u neke yi. 3 Yesu reve tạ Tata nạkạ yi tạ ucira u ili gbạ, u wutạ tạ a asu u Kashilạ, kpam nte wa gono ɗe ara ne. 4 An a'ạri a ulya ilikulya, Yesu 'yạngại u mondoi matogo ma pige ma ne, aku u sirai mayaga a cuku tsu ne. 5 U tsungi mini a kabelu u gitại uɓacangusa a'ene a atoni a ne, aku u yansai a ɗa n mayaga ma u sirai a cuku tsu ne tsi.

6 Yesu tuwại ara Simo Bituru, eyi kpam u tonuko yi, "Asheku, aɗa va ciga vu ɓacangusu mu a'ene?"

7 Yesu wushunku yi, "Vu reve ili i'ya mạri uyan wa, shegai va tuwạ tạ va reve."

8 Bituru danai, "Nala wa, va ɓacangusu a'ene a vạ wa."

Yesu wushuki, "N ɓacangusu baci a'ene a vunu wa, avu uza u te ɗa a asuvu a ama a vạ wa."

9 Simo Bituru danai, "Asheku, ɓacangusu gbạm a'ene a vạ koshi wa! Sawa mu dem akere n kaci."

10 Yesu danai, "Vuma u sumbạ baci, ikyamba i ne gbạ i tsu takpa tạ sarara. A'ene a ne a ɗa koshi wa ɓacangusu. Edạ ama i'ạ tạ sarara, shegai gbạ ɗe ɗa wa." 11 Yesu reve tạ uza ɗa wa kpatalạka yi, ɗa gai i zuwai u danai, "Gbạ ɗe ɗa i'ạri sarara wa."

12 An u kotsoi uɓacangusu a'ene a le gbạ, aku u ukai matogo ma ne u gonoi u dusuki. U wece le, "I reve ili i'ya n yanka ɗạ gogo-na vi? 13 I tsu isạ mu tạ 'Kawenishiki' n 'Asheku' kpam dere ɗa wạri, kpaci ili i'ya mạri i'ya la vi. 14 Mpa, Asheku n Kawenishiki, n ɓacangusu tạ a'ene a ɗe gogo-na. Edạ dem i ɓacangusu a'ene a atoku a ɗe. 15 N yan tạ nala tsạrạ u woko ɗạ iryoci tsạrạ i yain dem tyoku ɗa n yanka ɗạ. 16 Mayun n tonuko ɗạ, kagbashi ka tsu la uzakuwa u ne tsupige wa. Katsumate ka tsu la uza ɗa u suku yi tsupige wa. 17 I reve tạ ili i na yi gbạ kpam Kashilạ ka zuwuka ɗạ tạ unạ u shinga i tono baci i'ya.

18 "Gbạ ɗe ɗa ma yanka kadyanshi wa. N reve tạ aza ɗa n ɗangạsai. Shegai u kạnạ tạ ili i'ya Tagarạda u Kashilạ u danai i woko mayun. Kpam a dana tạ, 'Vuma ɗa wa lya kaɓolo nạ mpa u kpatalạka mu tạ kucinạ!'

19 "Tonuko ɗa ma tonuko ɗạ kahu ukuna vi u gitạ, tsạrạ u gitạ baci kotsu i wushuku an mpa mạri uza ɗa wạri pini maco. 20 Mayun n tonuko ɗạ, uza ɗa baci u wushai katsumate ka vạ, mpa u wushai. Uza ɗa baci kpam u wusha mu, u wusha tạ uza ɗa u suku mu."

Yesu danai ili i'ya ya gitạ n eyi
(Matiyu 26:20-25; Marku 14:17-21; Luka 22:21-23)

21 An Yesu danai nala, u dambula tạ cika. U tonuko le a kateshe, “Mayun n
tonuko ɗạ, uza u te ɗe wa neke mu tạ.”
22 A fuɗa a reve gbạm kalen ka kadyanshi ka Yesu yain wa. Aku a ka
wundyamgbana. 23 Uza u te a asuvu a atoni yi uza ɗa Yesu wa uciga cika wạ
tạ ndishi evu n eyi. 24 Simo Bituru yanka yi iryoci n kukere u danai, “Wece
yi, ya wa dansạka?”
25 Katoni ki ka raɓai evu n Yesu ka wece yi, “Asheku, ya va dansạka a asuvu
a tsunu?”
26 Yesu wushuki, “Ma daɓa tạ kawon ka na a kusan. Uza ɗa baci n nạkại ka,
aya gai wa kpatalạka mu vi.” Aku u daɓai kawon ki a kusan u nạkại Yahuza
maku ma Simo Isikariyoti. 27 An Yahuza wushai kawon ki, aku Kanangasi†*
ka uwa yi.
Yesu danai, “Yahuza, wala gogo vu ba vu yain ili i'ya va yan.” 28 Uza wạ la a
asuvu a aza ɗa a ka lya kaɓolo n Yesu u revei kalen ka ili i'ya i zuwai u tonuko
yi nala wa. 29 Shegai adama a ɗa wạri kazuwi ka ikebe ka le, aku a yawunsai
a da tonuko ɗa Yesu tonuko yi u ba u tsupa ikebe i ilikulya ko kpam u ba u
nei aza a unambi ikebe. 30 An u lyuki kawon ka Yesu nạkạ yi vi, aku u wutại
n maloko, n kayin ka tani.

Mele ma savu

31 An Yahuza lazai, Yesu danai, “A'ayin a tuwạ tạ a ɗa mpa Maku ma Vuma
ma uwa a asuvu a tsupige tsu vạ, kpam Kashilạ ka wusha tạ tsupige adama a
ili i'ya ya gitạ nạ mpa. 32 Kashilạ ka wusha baci tsupige adama a vạ, Kashilạ
n kaci ka ne wa wenike tạ ama tyoku ɗa tsupige tsu Maku ma Vuma tsi tsạri
gogo.
33 “Mmuku n vạ, ma tsạ tạ n ɓạrạkpạ n ạɗạ kenu. Ya tuwạ tạ ya zama mu,
shegai ya wene mu wa. N tonuko ɗạ tyoku ɗa n tonukoi ama, ‘Ya bana a asu
u ɗa ma bana wa.’
34 “Shegai mele ma savu ma ma nạkạ ɗạ. I cigi atoku a ɗe dere tyoku ɗa n
ciga ɗạ. 35 Ya cigamgbana baci, ya dem wa reve tạ eɗạ atoni a vạ a ɗa.”

Yesu danai Bituru wa nana yi tạ
(Matiyu 26:31-35; Marku 14:27-31; Luka 22:31-34)

36 Simo Bituru wecei Yesu, “Asheku, nte va bana?”
Yesu wushuki, “Asu u ɗa ma bana ya fuɗa ya bana wa, shegai ya tuwạ tạ ya
bana.”
37 Bituru wece yi, “Asheku, ndya i zuwai bawu ma tono vu gogo-na? Mạ tạ
ufoɓusi tsạrạ n kuwạ adama a vunu!”
38 Yesu wece yi, “Vạri ufoɓusi vu kuwạ adama a vạ? Mayun n tonuko vu,
kahu kapen ka sala, va nana mu tạ hal kutatsu, vu dana vu reve mu wa.”

14

Yesu ɗa ure ubana a asu u Tata

1 Yesu tonukoi atoni a ne, “Kotsu i dambula wa. Wushuki n Kashilạ, i
wushuku kpam nạ mpa. 2 A'unu a ɗa pini ushani a kuwa ku Tata u vạ, kpam
nte ma bana ɗe tsạrạ n foɓusuko ɗạ asu. A da baci nala wạri wa, mạri ma
tonuko ɗạ tạ. 3 A'ayin a ɗa baci n yain nala, aku n gono n bidya ɗạ ubana ara
vạ, aku tsu rongoi ɗe kaɓolo. 4 I reve tạ ure u asu u ɗa ma bana.”
5 Toma tonuko yi, “Asheku, tsu reve asu u ɗa va bana wa. Niɗa tsa reve ure
u ubana ɗe?”

* **13:27** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi.

6 U wushuki, “Mpa ure u ɗa wa wenike ukuna u maci u Kashilạ, u nạkạ
kpam ama uma. Uza wạ la wa bana a asu u Tata wạ, she u tono mu. 7 I reve
mu baci, ya reve tạ dem Tata u vạ. Shegai gogo-na i reve yi tạ, kpam i wene
yi tạ.”
8 Filibu danai, “Asheku, wenike tsu Tata vi, kpaci ili i'ya tsa ciga i'ya la vi
koshi.”
9 Yesu wushuki, “Filibu, n rongo tạ n ạɗạ a'ayin ushani. Ndya i zuwai vu
kpạɗại ureve ko ya mpa mạri? Uza ɗa baci dem u wene mu, u wene tạ dem
Tata vi. Niɗa vu danai ‘Wenike tsu Tata vi’? 10 Vu wushuku an mpa ili i te i'ya
tsạri n Tata vi, kpam Tata vi ili i te nạ mpa wa? Kadyanshi ka n yanka ɗạ ara
vạ ɗa ka wutại wa. Tata ɗa wạri a asuvu a vạ, aya u tsu yan ili i'ya wa ciga u
yain. 11 Wushuki nạ mpa an n danai Tata vi ili i te i'ya tsạri, kpam mpa vi ili
i te i'ya tsạri n Tata vi. Ya wushuku baci adama a kadyanshi ka vạ wa, u gan
tạ i wushuku adama a ikunesavu i na yi. 12 Mayun n tonuko ɗạ, uza ɗa baci u
wushuki nạ mpa, wa fuɗa tạ wa yan dere ili i'ya n yansai. Mayun ɗa, aza ɗa
a wushuki, a ka yan tạ hal gbạm ili i'ya i lai la, kpaci ma bana tạ ma rongo ɗe
n Tata u vạ. 13 Kpam i folo baci ili a asuvu a kala ka vạ, ma yanka ɗạ tạ i'ya,
tsạrạ Maku mi ma tuko tsupige a asu u Tata. 14 Ma yan tạ ili i'ya baci dem i
foloi a asuvu a kala ka vạ.

Kazuwamgbani ka utuwạ u Kulu Keri

15 “Ya ciga mu baci, ya yan tạ ili i'ya n danai i yain. 16 Ma folo tạ Tata, eyi
kpam wa nạkạ ɗạ tạ Kaɓạngi ka roku, uza ɗa wa rongo n ạɗạ hal ubana. 17 Aya
Kulu Keri ka ku tsu wenike ukuna u maci u Kashilạ. Ama a likimba a wusha
yi wa, kpaci a wene yi ko a reve yi wa. Shegai i reve yi tạ, kpaci u rongo tạ
ara ɗe kpam wa rongo tạ a asuvu a ɗe. 18 N laza baci, ma ạsạkạ ɗạ utyoku u
ɗe tyoku u mkpan wa, ma gono tạ ara ɗe. 19 A'ayin kenu ama a likimba a na a
ka fuɗa a wene mu wa, shegai eɗạ ya wene mu tạ. Kpam adama a ɗa mạri n
uma, eɗạ dem ya yan tạ uma. 20 Kain ka nala ka tuwạ baci, ya reve tạ an ili i
te i'ya mạri n Tata vi. Ya reve tạ eɗạ dem ili i te i'ya i'ạri nạ mpa, mpa kpam ili
i te i'ya mạri n ạɗạ. 21 Uza ɗa baci dem wa ciga mu, wa yan tạ ili i'ya n danai,
kpam Tata u vạ wa ciga yi tạ. Mpa dem ma ciga yi tạ, kpam n wenike yi ko
mpa yayi.”
22 Aku Yahuza (shegai Yahuza Isikariyoti wa), u danai, “Asheku, ndya i
zuwai vu foɓusoi vu wenike kaci ka vunu ara tsunu, bawu va wenike kaci
ka vunu a asu u ama a likimba a ɗa a buwai?”
23 Yesu wushuki, “Ama a ciga mu baci, a ka yan tạ ili i'ya n tonuko le a yain.
Tata u vạ wa ciga le tạ, aku tsu tuwạ ara le tsu dusuku n ele. 24 Shegai uza ɗa
baci bawu wa ciga mu, u tsu yan ili i'ya n danai wa. Ili i'ya i panai n danai na
vi, ara vạ ɗa i wutại wa, shegai ara Tata ɗa u suku mu.
25 “N tonuko ɗạ tạ ili i na yi tun mạri kaɓolo n ạɗạ. 26 Kaɓạngi ki ka
wenishike ɗạ tạ ili dem, kpam wa zuwa ɗạ tạ i ciɓa gbạ ili i'ya n tonuko ɗạ.
Kaɓạngi ka nala ki aya Kulu Keri ka Tata wa suku n kala ka vạ. 27 N zuwa ɗạ
tạ i panai mazạngạ a atakasuvu a ɗe. Icun i mazạngạ ma mạri a katakasuvu
ka vạ ka ma zuwa ɗạ i tsạrạ. N zuwa ɗạ i tsạrạ ndishi n shinga n na mi dere
tyoku ɗa ama a likimba a zuwa ɗạ i tsạrại wa. Adama a nala kotsu i namgba
katsumạ ko i pana uwonvo wa.
28 “I panạka mu tạ an n danai ma laza tạ kpam ma bana tạ ma gono ara ɗe.
Ya ciga mu baci mayun, u gan tạ i yain mazạngạ ma ma gono ara Tata, kpaci
u la mu tạ tsupige. 29 N tonuko ɗạ tạ ili i na yi gbạ gogo-na kahu i tuwạ i gitạ,
tsạrạ i gitạ baci, i wushuku. 30 Ma ɓạrạkpạ n ạɗạ nạ n dansi wa, kpaci uza ɗa
wa lya tsugono tsu likimba u naha wạ tạ a utuwạ. Shegai wạ n ucira a kaci

ka vạ wa. 31 Ili i'ya Tata u vạ u tonuko mu n yain i'ya n tsu yan, tsạrạ ya dem a likimba u reve ma ciga yi tạ.
“Gogo-na tuwại tsu walai.”

15

Katyaci n atyangi

1 Yesu lyai kapala n kadyanshi n atoni a ne, “Mpa kami ka katyaci ka mayun. Tata u vạ u ɗa kacimbi. 2 Katyangi ka baci kạri a asuvu a vạ bawu ka matsai, aku u kapa ka. U tsu gyara tạ kpam u lapula katyangi ka baci dem ka matsạsa tsạrạ ka doku ka matsa cika. 3 Ili i'ya n tonuko ɗạ i zuwa tạ i lapulai. 4 Ya rongo baci kaɓolo nạ mpa, ma rongo tạ dem kaɓolo n ạɗạ. Katyangi ka tsu matsa n kaci ka ne wa. Kafuɗa tạ ka matsa kạ baci kaɓolo n kami ka ne. Nala dem eɗạ ya fuɗa ya yan ili wa, she i'ạ kaɓolo nạ mpa.

5 “Mpa kami ka katyaci ki, eɗa atyangi. Uza ɗa baci wa rongo kaɓolo nạ mpa, mpa kpam ma rongo kaɓolo n eyi, wa matsa tạ ilimaci cika. Shegai ya fuɗa ya yan ili wa, she n ɓạngạ ɗạ. 6 Uza ɗa baci bawu wạri kaɓolo nạ mpa, wạ tạ tyoku u katyangi ka a varangi aku ka ekpei. Ama a tsu bidya tạ atyangi a ekpi tsạrạ a varangu a ɗa a akina, a runukpa a ɗa. 7 I rongo baci kaɓolo nạ mpa kpam i tonoi uwenishike u vạ, ya folo tạ Tata ili i'ya baci dem ya ciga, eyi kpam wa nạkạ ɗạ tạ i'ya. 8 Ya matsạsa baci ilimaci ushani, nala wa wenike tạ ama eɗạ atoni a vạ a ɗa, kpam ya wenike tạ ama tsupige tsu Tata u vạ.

9 “Ma ciga ɗạ tạ tyoku ɗa dem Tata wa ciga mu. Gogo-na rongoi a asuvu a ucigi u vạ. 10 I yan baci ili i'ya n danai, ya rongo tạ a asuvu a uciga u vạ. Tyoku ɗa n yain ili i'ya Tata u vạ u tonuko mu n yain, kpam ma rongo a asuvu a uciga u ne. 11 N tonuko ɗạ tạ ili i nala yi tsạrạ i tsạrạ mazạngạ ma dem n tsạrại, kotsu mazạngạ ma ɗe ma namba ili wa. 12 Ili i'ya ma tonuko ɗạ i yain i'ya na: Cigai atoku a ɗe tyoku ɗa dem mpa n ciga ɗạ. 13 Vuma u kuwạ baci adama a kaje ka ne, nala wenike tạ an wạri n uciga u pige u ɗa u lai u ya dem.

14 Eɗạ aje a vạ a ɗa, i tono baci ili i'ya n danai. 15 N buwa ɗạ kpam u'isạ agbashi wa, adama a ɗa uzakuwa u tsu tonuko agbashi a ne ili gbạ wa. Shegai n isạ ɗạ tạ aje kpaci n tonuko ɗạ tạ gbạ ili i'ya Tata u vạ u tonuko mu. 16 I ɗangạsa mu wa, mpa n ɗangạsa ɗạ. Kpam n nạkạ ɗạ manyan ma na i yain: walai i ba i matsa ilimaci, icun i ilimaci i'ya ya ɓạrạkpạ. Aku Tata u nạkạ ɗạ gbạ ili i'ya baci dem i foloi n kala ka vạ. 17 Ili i'ya n tonuko ɗạ i yain i'ya na: Cigai atoku a ɗe.

Ama a likimba a kovoi atoni

18 “Ama a likimba a na a kovo ɗạ baci, ciɓai a gitạ tạ a kovo mu. 19 Eɗạ aza a likimba a ɗa baci, wa ciga ɗạ tạ tyoku ɗa u tsu ciga ama a ne. Shegai n ɗangạsa ɗạ tạ a asuvu a likimba, kotsu i woko ama a ne wa. Ɗa i zuwai likimba u kovo ɗạ. 20 Ciɓai ili i'ya n tonuko ɗạ: Kagbashi ka tsu la uzakuwa u ne tsupige wa. Ama a yanka mu baci mavura, a ka yanka ɗạ tạ dem. Kpam a yan baci ili i'ya n wenishike le, a ka yan tạ dem ili i'ya ya tonuko le. 21 Shegai a ka yan ɗạ tạ mavura adama a ɗa i'ạri ama a vạ. A ka yan tạ nala kpaci a reve uza ɗa u suku mu wa. 22 A da baci n tuwại n dansai n ele wa, a'ạri a ka yan n unyushi u unyushi u cingi wa. Shegai gogo-na a'ạ n ure u uwutạ a unyushi u cingi u le wa. 23 Uza ɗa baci dem u kovo mu, u kovo tạ dem Tata u vạ. 24 N yan tạ ikunesavu cika i'ya bawu uza kotsu u yain. A da baci mạri n yain manyan ma nala wa, a'ạri a ka yan n unyushi u unyushi u cingi wa. Shegai gogo-na a wene tạ ili i'ya n yain, gbạ n nala a kovo mu n Tata u vạ dem. 25 Nala gitạ

tạ tsạrạ ili i'ya i'ạri ukorongi a Mele ma le i woko mayun: ‘A kovo mu bawu kagitạ.’ ◊
26 “Ma sukunku ɗạ tạ uza ɗa a ka isạ Kaɓạngi. Wa wutạ tạ a asu u Tata, aku u tuwạ ara ɗe. Aya Kulu ku mayun. U tuwạ baci, wa dansa tạ ukuna u vạ.
27 Eɗạ dem u kạnạ tạ i tonuko ama ukuna u vạ, kpaci i rongo tạ kaɓolo nạ mpa tun a'ayin a ɗa n gitại uwenishike.”

16

1 Yesu lyai kapala n kadyanshi, “N tonuko ɗạ tạ ukuna u na kotsu i ạsạkạ uwushukusu nạ mpa wa.
2 A ka loko ɗạ tạ a agata a Kashilạ. Kpam a'ayin a ka tuwạ tạ a ɗa ama a ka wunusa ɗạ, a yan baci nala a ka wene tạ yavu Kashilạ ka a ka gbashika.
3 A ka yansa tạ ikuna i nala yi kpaci a reve Tata vi wa, kpam a reve mu wa.
4 Shegai n tonuko ɗạ tạ ukuna u na vi gạmpạ, tsạrạ a'ayin yi a rawa baci a ɗa a ka yan ikuna i nala yi, ya ciɓa tạ ili i'ya n tonuko ɗạ.

Manyan ma Kulu Keri

“A'ayin a ɗa n gitại uwenishike, n tonuko ɗạ ili i na yi wa, adama a ɗa mạri kaɓolo n ạɗạ.
5 Gogo-na ugono u ɗa mu a asu u uza ɗa u suku mu. Shegai ko uza a asuvu a ɗe wạ la u wece mu, ‘Nte va bana?’ wa.
6 Gogo-na an n tonuko ɗạ, atakasuvu a ɗe a shaɗangu ɗe n unamgbukatsumạ.
7 Shegai ukuna u mayun u ɗa ma tonuko ɗạ, wa laka ɗạ tạ tsulobo n laza. N laza baci, ma sukunku ɗạ tạ Kaɓạngi ki. Shegai n laza baci wa, Kaɓạngi ka nala ki ka tuwạ wa.
8 A'ayin a ɗa baci Kaɓạngi ki ka tuwại, wa wenike tạ ama a likimba an a nusai a udani u ɗa a danai, ‘Tsu reve tạ n ukuna u unyushi u cingi, tsu reve tạ kpam n ili i'ya i'ạri dere, n tyoku ɗa Kashilạ ka tsu yanka unyushi u cingi afada.’
9 A nusa tạ a ukuna u unyushi u cingi, adama a ɗa bawu a wushuki nạ mpa.
10 A nusa tạ a ukuna u ili i'ya i'ạri dere, kpaci a asu u Tata u ɗa ma bana kpam ya doku ya wene mu wa.
11 A nusa tạ a ukuna u afada, kpaci Kashilạ ka kiɗạga ɗe uza ɗa wa lya tsugono tsu likimba u na ugana.
12 Mạ tạ n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko ɗạ, shegai gogo-na i la tạ ucira u ɗa ya reve.
13 A'ayin a ɗa baci Kulu ka ku tsu wenike ukuna u mayun u Kashilạ ku tuwại, ka zuwa ɗạ tạ i reve gbạ ikuna i mayun i'ya i tsu wutạ a asu u Kashilạ. Wa dansa ili i'ya i wutại ara ne wa, shegai u dansa ili i'ya u panai koshi, kpam wa tonuko ɗạ tạ ili i'ya ya tuwạ.
14 Wa nạkạ mu tạ tsupige, kpaci wa bidya tạ ili i'ya n danai u tonuko ɗạ.
15 Gbạ ili i'ya Tata wạri n i'ya, i vạ i'ya dem. Ɗa gai i zuwai n danai Kulu ka bidya tạ ili i'ya n danai u tonuko ɗạ vi.

Unamgbukatsumạ wa woko tạ mazạngạ

16 “A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i doku i wene mu.”
17 Aza roku a asuvu a atoni a ne a ka dansa utyoku u le, “Ndya kalen ka kadyanshi ka Yesu danai vi, ‘A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i wene mu.’ Kpam ndya kalen ka u danai ‘Adama a ɗa ma gono a asu u Tata’?”
18 A doki a wecikei, “Ndya kalen ka ‘a'ayin kenu yi’? Tsu reve ili i'ya wa tono wa.”
19 Yesu reve tạ atoni yi a ka ciga tạ a yan yi keci a ukuna vi, aku u tonuko le, “Kaci ka ɗe ka ya wecemgbenishe an n danai, ‘A'ayin kenu ya wene mu wa, a yan baci a'ayin kenu kpam aku i wene mu’?
20 Mayun n tonuko ɗạ, ya sạ tạ kpam i namgba katsumạ, shegai likimba wa pele tạ. Ya namgba tạ katsumạ, shegai unamgbukatsumạ u ɗe wa woko tạ mazạngạ.
21 A'ayin a ɗa baci uka wa matsa, u tsu pana tạ mɓạlạ, kpaci a'ayin a ilimaci a ne a rawa ɗe. Shegai

◊ **15:25** Ishp. 35:19; Ishp. 64:4.

u kotso baci ilimaci yi, aku u ạsạnsạ nạ mɓạlạ mi, adama a ɗa wạri ipeli an u matsai maku mi a likimba. 22 Nala dem wạri ara ɗe. Gogo-na i namgba tạ katsumạ, shegai ma doku tạ ma wene ɗạ, kpam i yain mazạngạ ma bawu ko uza wa fuɗa wa shamkpa ɗạ ma. 23 A'ayin a nala a rawa baci, ya yan mu keci wa. Mayun n tonuko ɗạ, Tata u vạ wa nạkạ ɗạ tạ gbạ ili i'ya baci i foloi n kala ka vạ. 24 Kotsu i folo icun ili i na caupa wa. Rongoi ufoluso, Kashilạ ka nạkạ ɗạ tạ i'ya, tsạrạ i shaɗangu n ipeli.

Kawauwi ka lya tạ kaci ka likimba

25 “N yan tạ kadyanshi ka na ki n agisani, shegai a'ayin a ka tuwạ tạ a ɗa bawu ma doku ma yan nala. Aku n tonuko ɗạ gbạ ikuna i Tata karara. 26 Ya folo tạ Tata vi n kala ka vạ, shegai u kạnạ mpa n foluko ɗạ Tata vi wa. 27 Kashilạ Tata u ciga ɗạ tạ adama a ɗa ya ciga mu, kpam i wushuki an ara ne ɗa n wutại. 28 Asu u Tata u ɗa n wutại, aku n tuwại a likimba. Gogo-na kpam ma ạsạkạ likimba n gono a asu u Tata.”

29 Atoni yi a danai, “Gogo-na ɗa va dansa n ạtsu karara! N agisani a ɗa kpam va dansa wa. 30 Gogo-na ɗa tsu revei an vu revei ili gbạ. Va wushunku tạ uza keci ku ne tun kahu gbạm u wecike. Nala u zuwa tsu tạ tsu wushuki an a asu u Kashilạ u ɗa vu wutại.”

31 Yesu wushuki, “Mayun ɗa i wushuki gogo-na vi? 32 A'ayin a ka tuwạ tạ, kpam gbạm a rawa ɗe, a ɗa a ka wacinsa ɗạ gbạ ɗe, ya dem u gono a kuwa ku ne, aku i ạsạkạ mu utyoku u vạ. Shegai Tata wa rongo tạ kaɓolo nạ mpa, adama a nala ma rongo utyoku u vạ wa.

33 “N tonuko ɗạ tạ ikuna i na yi tsạrạ i tsạrạ ipeli i maci adama a ɗa i wokoi ili i te nạ mpa! Likimba wa zuwa ɗạ tạ i pana ikyamba, shegai kotsu i gbama asuvu, kpaci n lya tạ kaci ka ucira u likimba.”

17

Yesu yankai atoni a ne kavasu

1 An Yesu kotsoi udansa gbạ ili i na yi, u weɓelei zuba u danai, “Tata, a'ayin a yan ɗe. Nạkạ Maku ma vunu tsupige, tsạrạ Maku mi dem ma nạkạ vu tsupige. 2 Vu nạkạ tạ Maku mi ucira a kaci ka ama gbạ, tsạrạ Maku mi ma nạkạ uma u ɗa bawu wạri n utyoku a asu u aza ɗa vu nạkạ yi gbạ. 3 Ure u utsạrạ uma u ɗa bawu wạri n utyoku u ɗa na: a reve vu, uza ɗa wạri Kashilạ ka mayun koshi, kpam a reve Yesu Kawauwi, uza ɗa vu suki. 4 N wenike tạ tsupige tsu vunu a likimba an n kotsoi manyan ma vu nạkạ mu n yain. 5 Gogo-na Tata, doku vu nạkạ mu tsupige tsa mạri n tsa an mạri kaɓolo n avu kahu a yain likimba.

6 “Vu nạkạ mu tạ atoni a roku pini a likimba u naha, kpam n wenike le tạ tyoku ɗa vạri. Aza a vunu a ɗa caupa, shegai vu nạkạ mu n ele, kpam a gorimuko tạ kadyanshi ka vunu. 7 A reve tạ vu nạkạ mu gbạ ili i'ya mạri n i'ya. 8 Kpaci n tonuko le tạ ili i'ya vu tonuko mu, kpam a wushuku tạ n i'ya. A reve tạ n wutại ara vunu, kpam a wushuku tạ an aɗa vu suku mu. 9 Mạ le tạ uyanka kavasu. Aza a likimba a ɗa mạri uyanka kavasu wa, shegai aza ɗa vu nạkạ mu, adama a ɗa a'ạri aza a vunu. 10 Gbạ ama a nala yi aza ɗa a'ạri atoni a vạ aza a vunu a ɗa, kpam gbạ aza ɗa a'ạri atoni a vunu aza a vạ a ɗa dem. Mayun a wenike tạ tyoku ɗa tsupige tsu vạ tsạri. 11 Mạ tạ utuwạ ara vunu. Ma shamgba a likimba kpam wa. Shegai atoni a vạ a buwa tạ ve pini a likimba. Wenike ucira u kala ka vunu; wata, kala ka vu nạkạ mu, tsạrạ ko ili i sawa le wa. Aku a ɓolomgbono a woko ili i te n atoku a le, tyoku ɗa mpa n avu tsạri ili i te. 12 N ucira u vunu u ɗa, ucira u ɗa vu nạkạ mu tun mạri a likimba

n u ɗa n ɓishinkai ili i sawa le. Ko uza u te u le u puwạn wa, shegai uza ɗa u ukai kaci ka ne a asuvu a ukpạ vi koshi, tsạrạ a shaɗangu ili i'ya Tagarạda u Kashilạ u danai.
13 "Gogo-na mpa la a utuwạ ara vunu. Shegai n dansa tạ ili i na yi tun mạri a likimba, tsạrạ atoni a vạ a shaɗangu n mazạngạ tyoku ɗa dem mạri. 14 N tonuko le tạ akani a vunu. Shegai ama a likimba a na a kovo le tạ, adama a ɗa bawu a'ạri ili i te n ama a likimba. Tyoku ɗa dem mpa mạri ili i te n likimba wa. 15 Tonuko ɗa ma tonuko vu vu wutukpạ le a asuvu a likimba vi wa, shegai vu ɓishinka uza u cingi vi u sawa le. 16 Mạri a asuvu a aza a likimba u na wa, nala dem ele aza a likimba a ɗa wa. 17 Gonuko le sarara vu wulukpe le a asu u uwenishike u akani a vunu a ɗa a'ạri a mayun. 18 N suku le tạ a likimba, tyoku ɗa dem vu suku mu a likimba. 19 N neke tạ kaci ka vạ n gbashika vu kotsu ele dem a neke kaci ka le a gbashika vu.
20 "N yanka tạ atoni a nala yi kavasu, kpam dem ma yanka tạ aza ɗa a ka tuwạ a wushuku nạ mpa kavasu adama a ili i'ya atoni a vạ a ka tonuko le a kaci ka vạ. 21 Ma ciga tạ gbạ le a woko ili i te n atoku, tyoku ɗa mạri ili i te n avu, avu kpam ili i te nạ mpa. Ma ciga tạ dem a woko ili i te n ạtsu. Ama a likimba kpam a ka wushuku tạ an a ɗa vu suku mu. 22 N nạkạ tạ ama a na tsupige tsa vu nạkạ mu tsạrạ a woko ili i te, tyoku ɗa mpa n avu tsạri ili i te. 23 Mpa ili i te i'ya mạri n ele, avu kpam ili i te i'ya vạri nạ mpa, tsạrạ a woko ili i te gbạ. Tsạrạ ama a likimba a reve an aɗa vu suku mu. A reve kpam an va ciga atoni a vạ tyoku ɗa va ciga mu.
24 "Tata, vu nạkạ mu tạ ama a na yi, kpam ma ciga le tạ a rongo a asu u ɗa mạri, tsạrạ a wene tsupige tsu vạ, tsupige tsa vu nạkạ mu adama a ɗa va ciga mu kahu uyan u likimba.
25 "Tata, aɗa vạri uza u shinga. Likimba reve vu wa, shegai n reve vu tạ, kpam ama a na a reve tạ an vu suku mu. 26 N wenike le tạ tyoku ɗa vạri, kpam ma lya tạ kapala n uyansa nala. Kotsu a cigamgbana dere tyoku ɗa vu ciga mu, tsạrạ n ɓolomgbono n ele."

18

A kạnại Yesu
(Matiyu 26:47-56; Marku 14:43-50; Luka 22:47-53)

1 An Yesu kotsoi kavasu, aku a lazai kaɓolo n atoni a ne a pasai Karạrạ ka Kidiron. A rawai a asu u ɗa wạri nạ nɗanga n zayitum ushani, aku a uwai pini. 2 A tsu bansa tạ pini asu u vi, adama a nala a ɗa i zuwai Yahuza, uza ɗa u nekei Yesu u revei asu u ɗa a'ạri. 3 Aɗarạkpi a pige n Afarishi a roku a suki aza a uwundya u Kuwa ku Kashilạ tsạrạ a soku Yahuza. Kaɓolo ka asoje ka aza a Roma ka dem pini, ama a na yi a'ạ tạ uɓạni n iwunukatsu nạ ncikalu, n avạsu. Yahuza ɗa tonoi n ele hal ubana a asu vi.
4 Yesu reve tạ gbạ ili i'ya ya gitạ n eyi, aku u raɓai a kapala u wece le, "Ya ya zama?"
5 A wushuki, "Yesu uza u Nazara."
U wushunku le, "Mpa Yesu!" (Yahuza uza ɗa u kpatalạkai Yesu vi, wạ tạ kushani pini n asoje yi.) 6 An u tonuko le, "Mpa gai vi," aku a bạtsại n kucinạcinạ hal a rukpusại a iyamba.
7 U doku wece le, "Ya ya zama?"
A danai "Yesu uza u Nazara."
8 U wushunku le, "N tonuko ɗạ ɗe mpa gai Yesu vi. Mpa baci ya zama vi, ạsạkại atoni a vạ a laza." 9 Nala gitạ tạ tsạrạ ili i'ya u danai caupa i woko mayun: "N puwunsạ ko uza u te a asuvu a aza ɗa vu nạkạ mu wa."

10 Aku Simo Bituru talai burundu u ne u kapamgbanai kutsuvu ku ulyaki
ku kagbashi ka Magono ma Aɗarąkpi. (Kala ka kagbashi ki ka Maląku.)
11 Yesu tonukoi Bituru, “Gonuko burundu vi a ivin i ne. Va wundya ma
wushuku n soi mako ma upana ikyamba tyoku ɗa Tata u vą u foɓusoi wa?”

A bankai Yesu a asu u Magono ma Aɗarąkpi
(Matiyu 26:57-58; Marku 14:53-54; Luka 22:54)

12 Uzapige u kuvon† u Roma n asoje a ne, kaɓolo n aza a uwundya u Kuwa
ku Kashilą a kąnąi Yesu aku a sira yi. 13 A gitą a banka yi ara Hanana, koku
u Kayafa, uza ɗa wąri Magono ma Aɗarąkpi a kayen ki. 14 Kayafa ɗa wąri u
tonukoi azapige a aza a Yahuda caupa, u ɗa, “Wa la tą tsulobo uza u te u na
vi u kuwą n u ɗa a ama gbą a ka kuwą.”

Bituru nanai Yesu
(Matiyu 26:69-70; Marku 14:66-68; Luka 22:55-57)

15 Simo Bituru n katoni ka roku a tonoi Yesu. Katoni ki n Magono ma
Aɗarąkpi mi a revemgbene tą, adama a nala u uwa tą pini a ulanga u kuwa
ku Magono ma Aɗarąkpi mi kaɓolo n Yesu. 16 Shegai Bituru vana yi pini
a utsutsu u kuwa vi. Aku katoni ki ka gonoi ka dansai n makere ma mąri
kagbashi uza ɗa wąri a utsutsu. Aku u ąsąkąi Bituru uwai, 17 makere mi ma
wece yi, “Avu dem katoni ka Yesu ka, ko nala wa?”
Bituru wushuki, “Nala wa, mpa wa!”
18 A'ayin yi a ka yan tą kutąnu, aku agbashi yi n aza a uwundya u Kuwa
ku Kashilą a tasuki akina a ka lyashuku. Pini nala, Bituru banai dem u
shamgbai tsąrą u lyashuku.

Magono ma Aɗarąkpi ma yansai Yesu keci
(Matiyu 26:59-66; Marku 14:55-64; Luka 22:66-71)

19 Magono ma Aɗarąkpi ma yansai Yesu keci a kaci ka atoni a ne n
uwenishike u ne. 20 Yesu wushuki, “N yansa tą kadyanshi tsąrą ya dem pana.
N rongo tą uwenishike a agata a Kashilą n Kuwa ku Kashilą, a asu u ɗa gbą
aza a Yahuda a tsu ɓolomgbono. N tsu dana ili ukpawunsi wa. 21 Niɗa va yan
mu keci ku na? Wece ama ɗa a panai uwenishike u vą. A reve tą ili i'ya n
dansai.”
22 An Yesu danai nala, aku uza ɗa wa wundya Kuwa ku Kashilą ki u ɓasa
yi, u danai, “Ya vąri hal va dansa n Magono ma Aɗarąkpi naha?”
23 Yesu wushuki, “N dana baci ili i roku i'ya Mele ma danai i gan wa, she i
dana i'ya. Shegai ili i'ya n danai mayun ɗa baci, niɗa u ɓasa mu?”
24 Yesu pini usiri, aku Hanana tutsuku yi ara Kayafa Magono ma Aɗarąkpi.

Bituru doki u nanai Yesu

25 A'ąri pini, Simo Bituru pini kushani evu n akina n u lyashuki, aku a wece
yi, “Avu dem katoni ka Yesu ka, ko nala wa?”
Shegai Bituru nanai u danai, “Nala wa, mpa wa!”
26 Kagbashi ka Magono ma Aɗarąkpi ka roku ka pini dem a asu vi. Kumaci
ku vuma ɗa a kapai kutsuvu. U danai, “Yavu va da n wene vu tą a asu u
nɗanga n zayitum kaɓolo n eyi, ko n wene vu wa?”
27 Aku Bituru doki u nanai, kute-kute kapen ka salai.

A bankai Yesu ara Bilatu
(Matiyu 27:1-2, 4; Marku 15:1-5; Luka 23:1-5)

28 Kayafa kotsu tą uyanka Yesu afada n kpasani. Aku a banka yi ara Bilatu,
gomuna a asuvu a tsugono tsu Roma. Shegai ama yi a uwa pini a kuwa ki
wa. A da baci uza roku a asuvu a le wąri u uwai pini, wąri wa woko tą n

ashindạ, kpam Mele ma ạsạkạ yi u lyai ilikulya i Abiki a Upasamgbana wa.
29 Aku Bilatu wutại a uwotsu vi u wece le, “Kadyanshi ka eni ka i tukoi vuma
u na n ka?”
30 A wushuki, “A da baci vuma u na wạri uza u unyushi wa, tsạrạ tsa tuko
yi ara vunu wa.”
31 Bilatu tonuko le, “Bidya ni n kaci ka ɗe i ba i yanka yi afada tyoku ɗa Mele
ma ɗe ma danai i yanka yi.”
Aku a wushuki, “Eɗạ aza a Roma i tsu ạsạkạ tsu tsu zuwa a wuna vuma
wa.” 32 Ili i'ya a danai i wenike tạ kadyanshi ka Yesu yain a ukuna u tyoku ɗa
wa kuwạ, wa woko ɗe mayun.
33 Aku Bilatu gonoi a kuwa ku tsugono tsi, u isại Yesu u wece yi, “Avu
magono ma aza a Yahuda ma?”
34 U wushunku yi, “Keci ku vunu ka na vi, ko gai aza roku a ɗa a tonuko vu
ukuna u vạ?”
35 Bilatu wece yi, “Vu reve tạ gai mpa uza u Yahuda ɗa wa! Ama a vunu a
ɗa n aɗarạkpi a pige a vunu alya a nạkạ mu n avu. Ndya vu yain?”
36 U wushuki, “Tsugono tsu vạ tsu likimba u na tsa wa. A da baci tsu likimba
u na tsa, agbashi a vạ a ka shilạkạnạ tạ tsạrạ a ɓishinka ama a neke mu a
akere a azapige a aza a Yahuda a na. Mpa tyoku u ngono n ɗa ma lya tsugono
tsu likimba u na ɗa mạri wa.”
37 Bilatu wece yi, “Dana avu magono ma?”
U wushuki, “Vu dana tạ mpa magono ma, kpam vu dana tạ mai. Adama
a nala a ɗa a matsa mu kpam adama a nala a ɗa n tuwại a likimba tsạrạ n
tonuko ama ukuna u mayun. Kpam gbạ uza ɗa wa ciga ukuna u mayun u tsu
panạka mu tạ.”
38 Bilatu wece yi, “Ndya ukuna u mayun vi?”

A kiɗạgai Yesu ugana u ukpạ
(Matiyu 27:15-31; Marku 15:6-20; Luka 23:13-25)

An Bilatu danai nala, aku u lazai ubana a asu u aza a Yahuda yi u tonuko
le, “Vuma u na u yan ili i roku i'ya i rawai ma dana, ‘U kạnạ tạ u kuwạ’ wa.
39 I reve tạ gai n tsu ạsạkạ tạ vuma u te a asuvu a kuwa ku a'ali a'ayin a Abiki
a Upasamgbana dem. Ya ciga n ạsạnkạ ɗạ ‘magono ma aza a Yahuda ɗa’?”
40 A worukpoi, “A'a, eyi na wa! Baraba ɗa tsa ciga.” (Baraba tani uza u
magạlạkạ ɗa.)

19

1 Pini nala, Bilatu zuwai asoje a ba a bawin Yesu. 2 A cacai funi u awana
kakondori aku a ukunkai yi a kaci, a ukunka yi kunya ku mini ma galura.* 3 A
tuwusại ara ne n a dansi, “Uma u vunu u ɓarạkpạ, magono ma aza a Yahuda!”
A rongo yi kpam u ɓasạsa a upetiwa'eshi.
4 Bilatu doki u banai a uwotsu vi u tonukoi ama yi, “Panai, ma tuko yi tạ
pini naha tsạrạ n wenike an bawu n tsạrại unyushi u ɗa u rawai n wuna yi.”
5 Aku Yesu wutại, u'uki n funi u awana n kunya ku mini ma galura. Bilatu
tonuko le, “Vuma ɗa ɗạ na!”
6 An aɗarạkpi a pige n aza a uwundya u Kuwa ku Kashilạ a wene yi, aku a
salai, “Wandamgbana ni! Wandamgbana ni!”
Shegai Bilatu wushunku le, “Eɗạ bidya ni i ba i wandamgbana. N tsạrạ yi
n unyushi u ɗa u rawai n wuna yi wa.”

---

* **19:2** A'ayin a nala yi, Kaisa Magono u tsu uka tạ avuku a ɗa a piyanlạsai kakondori n a ɗa a'ạri n mini ma galura. A yanka tạ Yesu nala tsạrạ a yanka yi majari.

7 Azapige a aza a Yahuda yi a wushuki, “U da aya Maku ma Kashilạ. Adama
a nala, Mele ma tsunu ma dana tạ u kuwạ.”
8 An u panai nala, aku u doki u giruwại cika. 9 U doki u gonoi a asuvu u
wecei Yesu, “Nte vu wutại?” Shegai u wushunku yi wa. 10 Bilatu danai, “Va
wushunku mu wa? Ciɓa, mạ tạ n ucira u ɗa ma zuwa a ạsạkạ vu ko kpam a
wandamgbana vu.”
11 Yesu wushunku yi, “Va fuɗa tạ va zuwa ama a yanka mu ili i'ya vu zuwa
le adama a ɗa Kashilạ ka zuwa vu vu fuɗa vu yain nala. Vuma ɗa u zuwai a
tuko mu ara vunu u la vu tạ unyushi u cingi.”
12 An Bilatu panai nala, aku wa ciga u ạsạkạ Yesu. Shegai azapige a aza a
Yahuda yi a rongoi isali, “Vu ạsạkạ baci vuma u na, vu buwa kpam kaje ka
Kaisa Magono wa! Uza ɗa baci dem u gonukoi kaci ka ne magono, utokulalu
u Kaisa ɗa!”
13 An Bilatu panai ili i'ya a'ạri utono, aku u wutukpại Yesu a ulanga u ɗa
a ka isạ Ulanga u ɗa a Kirại n Atali (N Tsi'arama tani “Gabata”). Eyi kpam u
dusuki a karatsu ka afada a ulanga u kuwa ku tsugono. 14 N kaara a kaci ka
Kain ka Afoɓi ka Abiki a Upasamgbana ka.
Aku Bilatu tonukoi aza a Yahuda yi, “Magono ma ɗe ma na!”
15 Aku a worukpoi cika, “Wuna ni! Wuna ni! Wandamgbana ni!”
U wece le, “Ya ciga mu n wandamgbana magono ma ɗe ɗa?”
Aɗarạkpi a pige a wushuki, “Tsạ n magono ma roku ma ma wurai Kaisa
wa.”
16 Aku Bilatu nạkạ le Yesu tsạrạ a ba a wandamgbana yi.

A wandamgbanai Yesu
(Matiyu 27:32-44; Marku 15:21-32; Luka 23:26-43)

Pini nala, asoje yi a bidyai Yesu a lazai n eyi. 17 An wa wutạ a ilyuci yi, aku
u cangai mawandamgbani ma ne ubana a asu u ɗa a ka isạ Mako ma Kaci.
(Asu vi a tsu isạ tạ u ɗa dem “Golugota”† n Tsi'arama). 18 Nte a varai Yesu
pini n ikusa. Nala dem a yankai aza a kuwa ku a'ali a roku ama a re, ya dem
a kapashi ka te, Yesu aya a mere ma le.
19 Bilatu zuwa le a zuwa iryoci a mawandamgbani mi. I danai, “YESU UZA
U NAZARA, MAGONO MA AZA A YAHUDA.” 20 A korongu tạ i'ya hal kutatsu:
i kagitạ n Tsiyahuda, n Tsiroma, aku n Tsiheline.† Ama ushani a yan tạ i'ya
kạneshi, kpaci a asu u ɗa a wandamgbanai Yesu vi, wạri mɓạri n ilyuci yi
wa. 21 Aɗarạkpi a pige a tonukoi Bilatu, “Kotsu vu korongu ‘Magono ma aza
a Yahuda wa,’ shegai korongu ‘Vuma u na u danai aya Magono ma aza a
Yahuda.’ ”
22 Bilatu wushunku le, “N korongu tạ u ɗa nala, kpam nala wa woko.”
23 An asoje yi a varai Yesu ikusa a mawandamgbani, aku a bidyai aminya
a ne a pecei a ɗa a asu u kunishi, kasoje dem ka tsạrại ka te. A bidyai dem
matogo ma bululu ma ne ma mạri kunya ku te ka a caị ili i'ya i bidyai a zuba
ubana a iyamba.
24 Aku asoje yi a dansai utyoku u le, “Tsa kara ka wa. Ạsạkạ tsu varanki ka
uruta tsạrạ tsu wene uza ɗa wa tsạrạ ka.” Nala gitạ tạ tsạrạ udani u Tagarạda
u Kashilạ u na u woko mayun:
“A pecei aminya a vạ,
aku a varanki matogo ma vạ uruta.” ◊
Nala tani asoje yi a yain.
25 Mma u Yesu u shamgba tạ a ikengi i mawandamgbani mi kaɓolo n
anukakenu a ne, n Meri uka u Kulofa. Meri Magadaliya wạ tạ dem pini

◊ **19:24** Ishp. 22:18.

kushani. 26 Katoni ka Yesu wa ciga cika ka dem pini kushani evu nạ mma u
Yesu vi. An Yesu wene le gbạ, u tonukoi mma u ne, “Vuma u na aya maku ma
vunu gogo-na.” 27 U tonukoi kpam katoni ki, “Mma u vunu u ɗa na gogo-na.”
Pini nala, katoni ki ka bidyai mma vi ubana a kuwa ku ne.

Ukpạ u Yesu
(Matiyu 27:45-56; Marku 15:33-41; Luka 23:44-49)

28 Yesu reve tạ gogo-na u kotso ɗe manyan ma ne. Shegai an wa ciga u
shaɗangu udani u Tagarạda u Kashilạ, aku u danai, “Ma pana tạ kakuli!” ◊
29 Kadele ka pini ushaɗangi n mini ma cinwi ma kalam, aku asoje yi a ukai
pini kashaku, a sirai ka a kalangu, a rạɗạgbại ka ubana a unạ u ne. 30 An u
comoi ma, aku u danai, “A kotso ɗe.” Aku u varai kaci ka ne a iyamba, pini
nala, uma u ne u wutại.

A sapai Yesu a maɓele

31 Kain ka Afoɓi ka, kain ka wansa baci Ashibi kpam a doku tạ ka kalen
kpaci kain ka Abiki a Upasamgbana† ka. An u wokoi aza a Yahuda bawu a
ka ciga ikyamba yi i woko pini a mawandamgbani n kain ka Ashibi, a foloi
Bilatu tonuko asoje a koɗuso a'ene a aza ɗa a'ạri a mawandamgbani mi. Aku
kpam a takpusa ikyamba yi a zuba u mawandamgbani mi. 32 Asoje yi a gitại
a koɗusoi a'ene a ama a re aza ɗa a'ạri a apashi a re a Yesu yi. 33 Shegai an a
rawai ara Yesu, a cina yi cina u kuwạ ɗe, a koɗo a'ene a ne wa. 34 Uza u te a
asuvu a asoje yi u bidyai masari ma ne u sapai yi n ma a maɓele. Aku mpasa
n mini ma wutại. 35 Tsu reve tạ ukuna vi mayun ɗa, kpaci uza ɗa u wenei u
ɗa a'ayin a ɗa ukuna vi u gitại aya u danai. U tonuko tsu tạ tsạrạ i wushuku.
36 Ukuna vi u gitạ tạ tsạrạ udani u Tagarạda u Kashilạ u woko mayun: “Ko
katele ka te ka ne kạ la ka koɗo wa.” ◊ 37 Tagarạda u Kashilạ kpam dem u
dana tạ, “A ka weɓele tạ uza ɗa a sapai n masari.” ◊

Kaciɗạ ka Yesu
(Matiyu 27:57-61; Marku 15:42-47; Luka 23:50-56)

38 An nala wurai, Isuhu u Arimatiya, u wecei Bilatu ko wa ạsạkạ u bidya
ikyamba i Yesu. (Isuhu katoni ka Yesu ka shegai a ukpawunsi, kpaci wa pana
tạ uwonvo u azapige a aza a Yahuda.) Bilatu wushuku tạ, pini nala, Isuhu vi u
lazai u ba u cangai ikyamba yi u lazai n i'ya. 39 Nikodimu uza ɗa wạri u tuwại
ara Yesu n kayin ki u soku yi tạ. U tukoi ili i magulạni i utsunku akushe icun
kure i'ya i rawai evu n urạtsanạka amangatawun (100). 40 Ama a re a na yi a
bidyai ikyamba i Yesu a cacai i'ya ukyawan n aminya kaɓolo n ili i magulạni
yi. Tyoku ɗa aza a Yahuda a tsu yan ɗa la vi a ka ciɗạngu baci kakushe. 41 Asu
u uwandamgbanạsa vi wạ tạ evu n kashina ka nɗanga, a asu u ɗa wạri n
kasaun ka savu ka bawu kotsu a zuwai pini uza. 42 An u wokoi Kain ka Afoɓi
ka kahu Abiki a Upasamgbana kpam kasaun ki kạri evu, aku a ukai ikyamba
i Yesu pini.

20

U'yạngạ u Yesu a ukpạ
(Matiyu 28:1-8; Marku 16:1-8; Luka 24:1-12)

◊ **19:28** Ishp. 69:21; Ishp. 22:15. † **19:31** Abiki a Upasamgbana a ka fuɗa tạ a ka woko ko kain ka eni ka baci a asuvu a a'ayin a shindere. Adama a nala, Abiki a Upasamgbana yi a kạnạ tạ a kain ka Ashibi a kayen ka a wandamgbanai Yesu, pini nala, aku a doki kain ki kalen. ◊ **19:36** Uwt. 12:46; Mkc. 9:12; Ishp. 34:20. ◊ **19:37** Zak. 12:10.

1 N kpasani ku kain ka kagitạ ka a'ayin a shindere; wata, kain ka Aladi,
Meri Magadaliya banai a kasaun ki, u wenei a gindalạkpa ɗe katali ki a
giduwại unạ u kasaun vi. 2 Aku u sumai ugono a asu u Simo Bituru n katoni
ka roku, uza ɗa Yesu cigai, u tonuko le, “A bidya ɗe Asheku a kasaun ki, kpam
tsu reve a asu u ɗa a zuwa yi wa!”
3 Bituru n katoni ki a lazai ubana a kasaun ki. 4 A'ạri ilyaɗi gbạ le, aku
katoni ki ka wurai Bituru u lasa yi urawa pini a kasaun ki. 5 An u kelikei u
weɓelei a asuvu, u wenei aminya a kaciɗạ yi uzuwi, shegai u uwa pini wa.
6 Aku Simo Bituru rawai u uwai pini a asuvu. U wenei aminya a kaciɗạ yi
uzuwi. 7 Aku kpam u wenei kakashi ka a palạkai upetiwa'eshi u Yesu vi, a
kạtalại ka a asu u ne kau. 8 Aku katoni ka ka gitại urawa a kasaun ki, eyi dem
u uwai. U wenei kpam u wushuki Yesu 'yạngạ ɗe a ukpạ. 9 (Kotsu a'ạri a reve
an Tagarạda u Kashilạ u danai u kạnạ tạ Yesu 'yạngạ a ukpạ wa.) 10 Aku atoni
yi a gonoi a kuwa.

Meri Magadaliya wenei Yesu
(Matiyu 28:9-10; Marku 16:9-11)

11 Shegai Meri shamgbai a ulanga u kasaun vi, n u sạyi. U kelikei u weɓelei
a asuvu a kasaun ki. 12 U wenei atsumate a zuba a re pini, a ukai aminya a
eri. Aku a dusuki a asu u ɗa ikyamba i Yesu i'ạri caupa. Uza u te a asu u kaci
uza u te kpam a asu u a'ene.
13 A wece yi, “Ndya i zuwai va sạ?”
U wushuki, “A bidya ɗe Asheku a vạ, kpam n reve a asu u ɗa a zuwa yi
wa.” 14 An Meri danai nala, aku u kpatalai u wenei Yesu kushani pini a asu
vi, shegai u reve an aya wa.
15 Yesu wece yi, “Ndya i zuwai va sạ? Ya va zama?”
Meri n u wundi uza ɗa wa kirana n kashina ka nɗanga ki aya, aku u danai,
“Uzapige, vu bidya baci ikyamba i ne, ma folo vu, tonuko mu tsạrạ n bana n
bidya.”
16 Yesu tonuko yi, “Meri.”
Meri kpatalai ara ne u danai, “Rabboni!” (Wata, “kawenishiki ka vạ” n
Tsi'arama.)
17 Yesu tonuko yi, “Kotsu vu kạnạ mu wa, kpaci kotsu n gono ara Tata wa.
Shegai wala vu bana a asu u atoni a vạ vu tonuko le, ‘Ma gono tạ ara Tata u
vạ uza ɗa dem wạri Tata u ɗe. Aya Kashilạ ka vạ, kpam aya dem Kashilạ ka
ɗe.’ ”
18 Aku Meri Magadaliya gonoi u tonukoi atoni yi u wene tạ Asheku. U
tonuko le kpam ili i'ya u tonuko yi.

Atoni a Yesu a wene yi
(Matiyu 28:16-20; Marku 16:14-18; Luka 24:36-49)

19 Pini n kayin ka Aladi ka nala ki, atoni yi a ɓolomgbonoi a kunu aku a
gidạkusi itsutsu yi gbạ, kpaci a ka pana tạ uwonvo u aza a Yahuda. Aku Yesu
uwai u shamgbai a asuvu a le u danạsa le, u danai, “Ndishi n shinga n rongo
n ạɗạ.” 20 An u danai nala, aku u wenike le a'utsu a ɗa a'ạri a akere a ne n
a maɓele ma ne. Atoni yi a shaɗangu tạ n mazạngạ cika an a wenei Asheku.
21 U doki u danai, “Ndishi n shinga n rongo n ạɗạ. Tyoku ɗa Tata u vạ u suku
mu, nala dem ma suku ɗạ.” 22 Aku u fulạkạ le kuvi ku ne, u danai, “Wushai
Kulu Keri. 23 Aza ɗa baci i cimbusukại unyushi u cingi u le, Kashilạ dem
ka cimbusukạ le tạ, kpam a woko ɗe ucimbusuki. Aza ɗa baci kpam bawu
i cimbusukại unyushi u cingi u le, Kashilạ dem ka cimbusukạ le wa.”

Yesu n Toma

24 Uza u te a asuvu a Kupanamere yi; wata, Toma (uza ɗa a tsu isạ
Mapeshe), wạri pini kaɓolo n ele wa, a'ayin a ɗa Yesu wenikei kaci ka ne vi.
25 An u rawai, atoni a ɗa a buwai vi a ka tonusuko yi, “Tsu wene tạ Asheku!”
Shegai Toma danai, “Ma wushuku wa she n wene a'utsu a ɗa a vara yi n
ikusa yi, n uka pini kujubu ku vạ, kpam n uka kukere ku vạ a maɓele ma ne.”
26 An a yain a'ayin a shindere, aku atoni yi a doki a ɓolomgbonoi a kunu
ki, Toma pini dem kaɓolo n ele. A gidạkusu tạ dem itsutsu yi tyoku ɗa a yain
caupa, pini nala, Yesu tuwại u shamgbai a mere ma le. U danạsa le u danai,
“Ndishi n shinga n rongo n ạɗạ.” 27 Aku u tonukoi Toma, “Wene akere a vạ,
uka kujubu ku vunu a a'utsu yi. Uka kukere ku vunu pini a maɓele ma vạ.
Ạsạkạ ukpạɗạ u uwushuku vu wushuku.”
28 Toma wushuki, “Aɗa Asheku a vạ n Kashilạ ka vạ.”
29 Aku Yesu tonuko yi, “Vu wushuku tạ an u wokoi vu wene mu. Aza ɗa a
wushuki bawu a wene mu, a ka yan tạ ipeli i mayun.”

Ili i'ya i zuwai Yahaya korongi tagarạda na

30 Atoni a Yesu a wene yi tạ u yansai ikunesavu ushani i'ya bawu a korongi
a asuvu a tagarạda u na. 31 N korongu tạ ikuna i na yi tsạrạ i wushuku an
Yesu aya Kawauwi Maku ma Kashilạ, kpam adama a ɗa i wushuki n eyi, ya
tsạrạ tạ uma.

21

Ibililiushaɗangi n adan

1 Aku Yesu tuwại u doki u wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne a ikengi i
Kushivạ ku Galili.* Tyoku ɗa ukuna vi u gitại ɗa na: 2 Atoni a ne ushani alya
a pini: Simo Biturụ, n Toma (uza ɗa a tsu isạ Mapeshe), n Nataniya u Kanan
u Galili, nạ mmuku n Zabidi, n atoni a re a roku. 3 Simo Biturụ tonukoi aza
ɗa a buwai vi, “Ma bana tạ ukạnạsạ adan.”
Aku a danai, “Tsa bana tạ dem kaɓolo n avu.” Aku a lazai a asuvu a kpatsu
ku le. Shegai a kạnạ ko i te wa n kayin ka nala ki.
4 An kain ka wansai n usana u de, aku Yesu shamgbai a ikengi i kushivạ,
shegai atoni yi a reve an Yesu ɗa wa.
5 U isạ le u danai, “Ama a vạ, i kạnạ gbạm adan?”
A wushuki, “A'a.”
6 Aku u tonuko le, “Vutạlại ibililiiɗe a kapashi ka ulyaki ka kpatsu ki, ya
kạnạ tạ.” Aku a yain nala, a fuɗa gbạm a rono ibililiyi wa kpaci adan a ɗa
pini ushani.
7 Aku katoni ka Yesu wa ciga vi u tonukoi Biturụ, “Asheku a ɗa!” An u panai
a danai Asheku a ɗa, aku u ukai matogo ma ne (kpaci wạri u mondo tạ ma an
wa yan manyan), aku u raɗugi u rukpại pini a mini mi. 8 Atoni a ɗa a buwai
vi a rawai a kpatsu ki, aku a ka ɓạnạ ibililiyi ushaɗangi n adan. A'ạri mɓạri n
kagiɗa wa, evu n iyadi amangatawun (100) i'ya. 9 An atoni yi a wutại a kpatsu
ki, a wenei wạ tạ n ilikulya, kpam wa zungu adan a akina.
10 Aku Yesu danai, “Tukoi adan a roku a asuvu a ɗa i kạnại vi.”
11 Aku Simo Biturụ gonoi a kpatsu ki u ronoi ibililiyi ubana a kagiɗa. Adan
a pige amangatawun n amangarenkupa n a tatsu (153) a ɗa a'ạri pini, gbạ n
nala ibililiyi i kara wa. 12 Yesu tonuko le, “Tuwại i lyai ilikulya.” Ko uza u te
a asuvu a atoni yi u kawan u wece yi, “Aɗa yai?” wa, kpaci a reve tạ Asheku
a ɗa. 13 Aku Yesu banai u bidyai burodi u nạkạ le. U nạkạ le kpam dem adan
yi. 14 Tatsu ɗa la vi an Yesu wenikei kaci ka ne ara le an u 'yạngại a ukpạ.

* **21:1** Kushivạ ku Tibariya kala ka dem ka Kushivạ ku Galili.

Yesu n Bituru

15 An a kotsoi ulya ilikulya, Yesu wecei Simo Bituru, “Simo maku ma
Yahaya, va ciga mu kapala n uciga u ɗa atoni a na a ka ciga mu?”
U wushuki, “Eye, Asheku, vu reve tạ ma ciga vu.”
Yesu danai, “Linạka mmuku ma ncon n vạ.”
16 Yesu doki u wecikei u ire, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu?”
Bituru wushuki, “Eye, Asheku, vu reve tạ ma ciga vu!”
Yesu danai, “Kirana nạ ncon n vạ.”
17 U doki u wecikei utatsu, “Simo maku ma Yahaya, va ciga mu?”
Aku Bituru namgbai katsumạ an Yesu wece yi hal kutatsu u da wa ciga yi.
Aku u tonukoi Yesu, “Asheku, vu reve tạ ko ndya wa. Vu reve tạ ma ciga vu.”
Yesu tonuko yi, “Linạka ncon n vạ. 18 Mayun n tonuko vu, a'ayin a ɗa vạri
kalobo, vu tsu uka tạ aminya n kaci ka vunu vu bana a asu u ɗa dem va ciga
vu bana. Shegai vu kutsa baci, va bạrạkpạ tạ akere a vunu uza roku u uka
vu, u rono vu ubana a asu u ɗa bawu va ciga vu bana.” 19 (Yesu dana tạ nala
tsạrạ u wenike tyoku ɗa Bituru wa kuwạ tsạrạ u nạkạ Kashilạ tsupige.) Aku
Yesu tonukoi Bituru, “Tono mu!”
20 Bituru yirạlạkpại aku u wenei katoni ka Yesu wa ciga vi wa tono le,
aya kpam dem uza ɗa u raɓai evu n Yesu an a ka lya ilikulya aku u wecikei,
“Asheku, ya uza ɗa wa neke vu vi?” 21 An u wene yi, u wecei Yesu, “Asheku,
ndya ya tuwạ ya gitạ n eyi?”
22 Yesu wushunku yi, “N da baci ma ạsạkạ yi n uma hal a'ayin a ɗa ma gono,
ndya i birika vu? Avu gai tono mu.” 23 Aku alabari a kyawain a asu u atoni
a da eyi nala vi wa kuwạ wa. Shegai Yesu dana ɗa u danai eyi na wa kpạɗạ
ukuwạ wa. Dana ɗa gai u danai, “N da baci ma ạsạkạ yi n uma hal a'ayin a ɗa
ma gono, ndya i birika vu?”
24 Katoni ka nala ki aya u dansai gbạ ili i na yi. U korongi i'ya, kpam tsu
reve tạ ukuna u mayun u ɗa wa dansa.
25 Yesu yansa tạ ili i roku ushani. A da baci a ka korongu gbạ ili i na yi a
itagarạda, a uwene u vạ kabala kạ la a likimba ka ka bidya i'ya wa.

Tagara̱da u
Manyan ma Asuki

Ukukpa̱ u kadyanshi

Luka uza ɗa korongi tagara̱da u Luka, aya dem u korongi tagara̱da u Manyan ma Asuki u na vi. Ciga ɗa wa ciga u dana ili i'ya i gita̱i n ama a ɗa a ka tono Yesu. Tagara̱da u Manyan ma Asuki vi u gita̱ ta̱ alabari a ne a asu u ɗa tagara̱da u Luka u shamgbai.

Tagara̱da u Manyan ma Asuki u yan ta̱ kadyanshi ka ili i'ya i gita̱i n ama a ɗa a ka tono Yesu cina u kuwa̱ ɗe. U yan ta̱ kadyanshi ka tyoku ɗa a kyawunsai n a yanki ama kadyanshi a kaci ka Yesu, u yain kpam kadyanshi ka tyoku ɗa ama yi a tsu yan a pana baci kadyanshi ki. Kulu Keri ku tsu ka̱ngu ta̱ kpam ku ɓa̱nga̱ ama a na yi. A kagita̱, ama a ɗa a'a̱ri kaletsu ka te alya a yankai kadyanshi ka na ki koshi; wata, aza a Yahuda. Ko a asuvu a aza a Yahuda yi, aza roku a wushuku n ili i'ya a danai wa, kpam a wuna ta̱ aza roku a asuvu a Atoni yi adama a ili i'ya a ka dansa a kaci ka Yesu. Ubana ɗe, pini a asuvu a tagara̱da vi, Kashila̱ ka yan ta̱ kadyanshi n Atoni yi a yanka aza ɗa bawu a'a̱ri a kaletsu ka aza a Yahuda kadyanshi a kaci ka Yesu.

Tagara̱da u Manyan ma Asuki u yan ta̱ alabari a tyoku ɗa akani a Atoni a tamburai hal a wurai uɓongu u Isara'ila. U yan ta̱ alabari a tyoku ɗa Bituru yain n Bulus, n ama ushani. U yan ta̱ kadyanshi ka tyoku ɗa aza ɗa a kpatalai usavu, n tyoku ɗa a ɓa̱nga̱mgba̱na̱i pini a kaɓon ka le n tyoku ɗa a sukusuki kune ubana a asu u Atoni a ɗa a'a̱ri a asu u roku. Nala a'uwa a Atoni a ɗa tsu revei gogo-na vi a gita̱i.

Ili i'ya i'a̱ri a tagara̱da u na vi

A yan ta̱ Kadyanshi ka Shinga a Urishelima (1:1–8:3)
A yan ta̱ Kadyanshi ka Shinga a Yahuda n Samariya (8:4–12:25)
Bulus yain nwalu tsa̱ra̱ u dansa Kadyanshi ka Shinga (13:1–14:28)
Uyawunsa u shinga a Urishelima (15:1-35)
Bulus doku u yain nwalu tsa̱ra̱ u dansa Kadyanshi ka Shinga (15:36–18:22)
Bulus doku u yain nwalu n tatsu tsa̱ra̱ u dansa Kadyanshi ka Shinga (18:23–21:16)
A ka̱na̱i Bulus a Urishelima (21:17–23:22)
A bankai Bulus a Kasariya (23:23–26:32)
A bankai Bulus a Roma (27:1–28:31)

Kazuwamgbani ka utuwa̱ u Kulu Keri

1 Uzapige Tiyofilu:

An n koronku vu caupa vi, n korongu ta̱ gba̱ ili i'ya Yesu yansai kpam u wenishikei, ili i'ya i bidyai a'ayin a ɗa u gita̱i manyan ma ne 2-3 hal ubana kain ka a canga yi ubana a zuba.

An u 'ya̱nga̱i a ukpa̱, u wenishike ta̱ kaci ka ne a asu u asuki a ne a ɗa u ɗanga̱sai hal a'ayin amangare. U yansa ta̱ ili ushani i'ya i wenikei an wa̱ri n uma mayun. An a'ayin a ɗa a ka canga yi ubana a zuba a yain evu, u dansa ta̱ n ele ukuna u tsugono tsu Kashila̱ u tonusuko le kpam ili i'ya a ka yan. Gba̱ ili i na yi u yansa ta̱ i'ya a asuvu a ucira u Kulu Keri.

4 Kain ka te an wa̱ri kaɓolo n ele a asu u ulya ilikulya, u tonuko le, “Kotsu i laza pini a Urishelima wa hal she Tata u sukunku ɗa̱ kune ku u zuwamgbanai vi. Ma̱ri n tonuko ɗa̱ ɗe ukuna u na vi caupa. 5 Yahaya lyuɓugusu ta̱ ama n mini, shegai ubana a kapala kenu, a ka lyuɓugu ɗa̱ ta̱ n Kulu Keri.”

A cangai Yesu ubana a zuba

6 Kain ka te, an asuki yi a ɓolomgbonoi a asu u te kaɓolo n Yesu, a wece yi,
“Asheku, a'ayin a ɗa va gonuko aza a Isara'ila tsugono tsu le a ɗa na vi?”
7 U tonuko le, “Tata ɗa koshi wạri n ucira u ɗa wa reve a'ayin a ɗa u foɓusoi
vi, eɗạ ya reve wa. 8 Shegai ya wusha tạ ucira a'ayin a ɗa Kulu Keri ku cipại
asuvu a ɗe. Ya woko tạ aza ɗa ya shamkpa mu a Urishelima, n gbạ a asuvu a
Yahuda. I tonuko kpam aza a Samariya hal ubana a asuvu a likimba gbạ.”
9 An u kotsoi kadyanshi ka na ki, ele n a wundi yi, aku a canga yi a mere
ma le ubana a zuba. Pini nala, kalishi ka kimbạ yi, a doku a wene yi kpam
wa.
10 A'ayin a ɗa a'ạri pini a uwundya zuba vi, kute-kute ama a re u'uki n
aminya a eri a shamgbai evu n ele. 11 A tonuko le, “Aza a Galili, ndya i zuwai
i'ạri kushani ya wundya zuba? Yesu ɗa i wenei a cangai ubana a zuba na vi,
nala kpam wa gono.”

A ɗangạsai kasuki ka savu

12 Aku asuki yi a lazai pini a Masasa ma Zayitum mi a gonoi a Urishelima,
kpam nte masasa mi mạri pini evu n Urishelima vi; wata, kagbidi ka mel u
te.* 13 An a rawai a ilyuci yi, aku a yuwại a kunukuzuba a asu u ɗa a tsu cipạ.
Ama ɗa a'ạri pini vi alya; Bituru, n Yahaya, n Yakubu. Andurawu, n Filibu, n
Toma a'ạ tạ dem pini. Aza ɗa a'ạri pini a ɓolomgbono tạ dem n Batalamawu,
n Matiyu, n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza ɗa a ka isạ Ziloti, n Yahuza
maku ma Yakubu. 14 A tsu ɓolomgbono tạ kpam a nạkại kaci ka le adama a
kavasu n katakasuvu ka te. Aka roku a ɗa dem pini hal n Meri mma u Yesu n
a'angu a Yesu yi.
15 A'ayin a nala yi, kakumạ ka ama ka ka rawai ama amangatawun n
kamanga (120) aza ɗa a pityanangi ka ka ɓolomgbonoi. Pini nala, Bituru
shamgbai a mere ma le u danai, 16 “Ama a vạ, u kạnạ tạ a shaɗangu udani
u Kashilạ u ɗa Kulu Keri ku danai caupa a unạ u Dawuda a kaci ka Yahuza,
uza ɗa u tonoi n aza ɗa a kạnại Yesu. 17 Kpaci caupa uza u te u ɗa a asuvu a
tsunu, kpam a nạkạ yi tạ kapashi ka manyan ka ne a asuvu a manyan ma na
mi.”
18 (U tsila tạ uyamba n ikebe i'ya u tsạrại a asu u manyan ma cingi mi. Pini
nala, u rukpại kaci uvari, aku katsumạ ka ne ka tạsại, ucanga u katsumạ vi u
tsạlại a iyamba. 19 Gbạ aza ɗa a'ạri a Urishelima a pana tạ ukuna u na vi, aku
a nekei asu vi kala, Akaladama n kaletsu ka le; wata, “Uyamba u Mpasa.”)
20 Bituru lyai kapala n kadyanshi, “Kpaci wạ tạ ukorongi a asuvu a
Tagarạda u Ishipa,†
‘Ạsạkạ kuwa ku ne ku woko uvarangi,
kpam kotsu uza u dusuku pini wa.’
“Kpam a dana tạ,
‘Kapashi ka manyan ka ne ki uza roku u bidya ka.’ ◊
21 “Adama a nala u kạnạ tạ a ɗangạsa uza roku a asuvu a ama a na yi, uza
ɗa wạri kaɓolo n ạtsu caupa a'ayin a ɗa Yesu Asheku wạri n ạtsu. 22 U kạnạ tạ
vuma vi u woko uza ɗa u rongoi n ạtsu tun a'ayin a ɗa Yahaya lyuɓugi Yesu hal
ubana a'ayin a ɗa a canga yi ubana a zuba. U kạnạ tạ vuma vi u ɓolomgbono
kaci n ạtsu, u woko uza ɗa wa tonuko ama ukuna u u'yạngạ u ne a ukpạ.”

---

* **1:12** Kaletsu ka aza a Yahuda ka da, mɓạri mi “Nwalu n kain ka Ashibi n ɗa koshi.” Mele ma aza a Yahuda ma wushuku uza u yain nwalu n ɗa n wurai kilomita u te, ko kpam kagbidi ka mel u te n kain ka Ashibi wa. N ɗa ma wura la vi nwalu n minti kupa ko kpam udeshe azu a tatsu wa. ◊ **1:20** Ishp. 69:25; Ishp. 1:20b; Ishp. 109:8.

23 Pini nala, a wutukpại ama a re, Isuhu Barạsaba uza ɗa a ka isạ Yusutu,
n Mataya. 24 Asuki yi a yain kavasu a danai, “Asheku, ya dem vu reve tạ
katakasuvu ka ne. Wenike tsu uza ɗa vu ɗangạsai a asuvu a ama a re a na
yi, 25 u woko kasuki. U bidya manyan ma Yahuza kasuki u ạsạkại kpaci u
bana ɗe asu u ɗa u yain dere n eyi.” 26 A varangi uruta, aku u rukpại a kaci
ka Mataya, pini nala, a zuwa yi u woko kasuki kaɓolo n kupa n u te vi.

2

Utuwạ u Kulu Keri

1 An kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa†* ka yain, gbạ Atoni yi a
ɓolomgbonoi a asu u te. 2 Kute-kute a panai mawurạ ma uwule u pige u ɗa u
wutại a zuba u shaɗangi kuwa ka a'ạri pini ndishi vi. 3 Aku a wenei ili i roku
yavu aletsu a akina a ka pecenishe n a cipusi a zuba u a'aci a le. 4 A shaɗangu
le n Kulu Keri, aku a gitại kadyanshi n aletsu a roku kau-kau tyoku ɗa Kulu
Keri ki ku tonoi n ele.
5 A'ayin a nala yi, aza a Yahuda a roku aza ɗa a ka tono Kashilạ a wutại a
iyamba i likimba gbạ ya dem n kaletsu ka ne a tuwại pini a Urishelima vi nạ
ndishi. 6 An a panai mawurạ ma uwule mi, aku kakumạ ka ama ka sumai ka
banai tsạrạ a wene ili i'ya ya gitạ. Aku a yain majiyan kpaci gbạ le ya dem
pana tạ kaletsu ka ne a asu u Atoni yi a ka dansa ka. 7 A yain majiyan cika,
hal a ka wecishike, “Aza ɗa a ka dansa na vi tsa wundya gbạ le aza a Galili a
ɗa vi? 8 Niɗa kpam gbạ tsunu tsu panạka le a ka dansa aletsu a tsunu? 9 Ạtsa
tani na tsu wutạ tạ iyamba kau-kau, aza a roku aza a Paratiya a ɗa, n aza a
Madaya, n aza a Elam. Tsạ tạ dem n aza a Masopotamiya, n aza a Yahuda, n
aza a Kapadosiya, n aza a Pontu, n aza a Asiya asuvu a tsunu. 10 Aza a Firijiya,
n aza a Bamafiliya n aza a Masar a ɗa dem pini. Hal n aza a kaɓon ka kapashi
ka Libiya evu n Sirani, n amoci a uyamba u Roma aza ɗa a'ạri aza a Yahuda n
aza ɗa a uwai utono u adini a aza a Yahuda. 11 Ạtsa tani na aza a Kiriti n aza
a Arabi, gbạ tsa panạka le a ka dansa ukuna u manyan ma pige ma Kashilạ
ka yain n aletsu a tsunu.”
12 Gbạ le a yain majiyan, hal a lạpạnại a ka wecemgbene, a da, “Ndya kalen
ka ukuna u naha vi?”
13 Shegai aza roku a ka yanka le majari, a danai, “Mini ma cinwi ma a soi
hal a gutukpai.”

Biturụ yankai kakumạ ka ama kuɓari

14 Biturụ 'yạngại kushani kaɓolo n asuki kupa n uza u te vi, u danai, “Aza a
vạ, aza a Yahuda n aza ɗa a'ạri ndishi a Urishelima, panai na, kpam i kirana
n ili i'ya ma tonuko ɗạ. 15 Ama a na yi, so ɗa a soi tyoku ɗa i'ạri uyawunsa wa.
U yan tạ usana cika, ama a tsu so a gutukpa n ulapa u uwule u kuci n usana
u de naha wa. 16 Ili i na yi, ili i'ya Juwelu matsumate u danai i'ya:
17 ‘Kashilạ ka danai,
A'ayin a makorishi a rawa baci, ma nạkạ tạ ya dem Kulu Keri.
Mmuku n ɗe aka n a'ali a ka yan tạ kadyanshi ka ili i'ya ya tuwạ.
Alobo a ka wene tạ kuwene.
Nkoshi kpam ma lavutansa tạ.
18 A'ayin a nala yi ma nạkạ tạ agbashi a vạ aka n a'ali Kulu Keri,
kpam a ka dansa tạ kadyanshi ka vạ.

---

* **2:1** Abiki a Kain ka Amangarenkupa a ɗa a ka isạ “Pentekos,” kpam kala ka abiki a ukapa u ilya ka. A tsu yan tạ a ɗa a kotso baci Abiki a Upasamgbana n a'ayin amangarenkupa. Kain ka amangare n kuci ka la vi an Yesu 'yạngại a ukpạ.

19 Ma wenike tạ ikunesavu a zuba u alishi,
n iryoci i savu a likimba;
wata, mpasa n akina,
n kạngạ ka alishi.
20 Kaara ka woko tạ karimbi,
uwoto kpam u woko san yavu mpasa.
Ili i na yi ya gitạ tạ kahu kain ka tsupige n ka ucira ka Magono ma Zuba ka
tuwạ.
21 A'ayin a nala yi, uza ɗa baci dem u yain kavasu a asuvu a kala ka Magono
ma Zuba wa tsạrạ tạ iwauwi.' ◊
22 Eɗạ aza a Isara'ila panai na! An Yesu uza u Nazara u yansai gbạ iryoci n
ikunesavu yi, i wenike tạ an Kashilạ ka ka suki yi mayun, kpam gbạ ɗe i reve
tạ nala i'ạri. 23 Caupa Kashilạ ka reve tạ ili i'ya ya gitạ, kpam i'ya u foɓusoi vi
i gitạ tạ an a nekei Yesu ara ɗe. I wandamgbana yi tạ a mawandamgbani, i
wuna yi a akere a aza a unyushi u cingi. 24 Shegai Kashilạ ka wutukpạ yi tạ a
asuvu a ucira u ukpạ, kpaci ukpạ wạ n ucira u ɗa wa kạnạ yi wa. 25 Dawuda
Magono u yan tạ kadyanshi ka na a kaci ka Yesu, u danai,
'Magono ma Zuba mạ tạ nạ mpa kain dem,
ili i'ạ la ya ne mu uwonvo wa,
kpaci wạ tạ a kukere ku ulyaki ku vạ.
26 Adama a nala katakasuvu ka vạ ka shaɗangu tạ n mazạngạ,
unạ u vạ wa sala tạ icikpali i ne,
kpam ikyamba i vạ ya rongo tạ n uzuwa u uma.
27 Kpaci va ạsạkạ uma u vạ a asuvu a kasaun wa,
kpam va ạsạkạ ikyamba i Uza u Uwulukpi u vunu i shama wa.
28 Vu wenike mu tạ tyoku ɗa ma tsạrạ uma,
kpam vu shaɗangu mu tạ n mazạngạ kpaci va rongo tạ kaɓolo nạ mpa.' ◊
29 "Ama a vạ aza a Isara'ila, ma fuɗa tạ ma dansa ukuna u akaya a tsunu
Dawuda n ạɗạ bawu malạlạ. U kuwạ ɗe, a ciɗạngu yi, kpam kasaun ka
ne ka pini hal n ara. 30 Eyi matsumate ma, kpam Kashilạ ka yanka yi tạ
kazuwamgbani, u da wa zuwa tạ uza roku a asuvu a kagali ka ne u woko
magono, tyoku ɗa u zuwa yi u wokoi magono. 31 An Dawuda wenei nala,
aku u yain kadyanshi ka ukuna u u'yạngạ u ukpạ u Kawauwi, u da,
'A ka ạsạnsạ n ikyamba i ne a kasaun wa,
kpam i'ya ya shama wa.'
32 "Kashilạ ka 'yạngạsạ tạ Yesu u na vi a ukpạ, kpam ạtsu dem tsu wene tạ
ukuna vi.
33 "Gogo-na aya pini ndishi a ulyaki u Kashilạ a asu u tsupige, kpam Kashilạ
Tata u ne u nạkạ yi tạ Kulu Keri tyoku ɗa u zuwamgbanai. Gogo-na Yesu vi u
tsunku tsu ɗe ka a a'aci a tsunu, aya u tukoi ili i'ya tsu wenei kpam tsa pana
na vi. 34 Dawuda ɗa yuwại a zuba wa, shegai eyi n kaci ka ne u dana tạ,
'Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a vạ,
dusuku a ulyaki u vạ,
35 hal n zuwa vu taɗanku atokulalu a vunu a'ene.' ◊
36 "Adama a nala, eɗạ aza a Isara'ila she i reve an Yesu ɗa i wandamgbanai
nala vi, Kashilạ ka gonuko yi ɗe Asheku n Kawauwi."
37 An a panai nala, aku kadyanshi ki ka sawa le atakasuvu cika, a wecei
Bituru n asuki a ɗa a'ạri pini vi, "Atoku a tsunu, ndya tsa yan?"
38 Bituru wushunku le, "U kạnạ tạ i ạsạkạ tsicingi tsu ɗe i kpatala ubana a
asu u Kashilạ. A lyuɓugu ɗạ a asuvu a kala ka Yesu Kirisiti, kotsu Kashilạ

◊ **2:21** Juw. 2:28-32. ◊ **2:28** Ishp. 16:8-11. ◊ **2:35** Ishp. 110:1; Luk. 20:42.

ka cimbusukạ ɗạ unyushi u cingi u ɗe, tsạrạ i tsạrạ kune ku Kulu Keri.
39 Kazuwamgbani ka Kashilạ ka na ki adama a ɗe a ɗa nạ mmuku n ɗe hal
gbạm n aza ɗa a'ạri a mɓạri: aza ɗa Magono ma Zuba Kashilạ ka tsunu ka
isại ubana ara ne."
40 Bituru lyai kapala n u yanki le kuɓari cika, n u dansi, "Wauwai kaci ka
ɗe a upana u ikyamba u ɗa wa tuwạ a kaci ka ama a cingi a a'ayin a na yi."
41 Ama ushani a wushuku tạ n kadyanshi ka ne, aku a lyuɓugu le. Ama yi a
raɓansa tạ ama azu a tatsu (3,000) aza ɗa a ɓolomgbonoi n atoni kain ki.

Tyoku ɗa Atoni yi a rongoi

42 A gonukoi ugboji u le a asu u uwenishike u asuki vi, n a rongi kaɓolo, n
a lyayi ilikulya, n a yanyi kavasu. 43 Aku ya dem panai uwonvo n majiyan,
adama a iryoci n ikunesavu i'ya Kashilạ ka yansa a akere a asuki. 44 Gbạ
Atoni yi a ɓolomgbonoi a asu u te, n a yanyi manyan n ili i'ya a tsạrại kaɓolo.
45 A dengishei utsạri u le aku a neshei ama ɗa bawu a'ạri n ili dere tyoku
ɗa a ka ciga. 46 Kain dem a tsu gbashika tạ Kashilạ a Kuwa ku Kashilạ, a
gawunsusa a a'uwa a le a lyai ilikulya kaɓolo n katakasuvu ka te. 47 N a
cikpali Kashilạ kain dem, kpam gbạ ama yi a ka nạkạ le tạ tsupige. Kain dem
Asheku a dokusu le tạ ama ushani aza ɗa a ka tsạrạsạ iwauwi.

3

A tạnạsại kawunu

1 Kain ka te, Bituru n Yahaya a ka bana a Kuwa ku Kashilạ a'ayin a uyan
kavasu, n ulapa u uwule u tatsu u kuvuli. 2 A utsutsu u ɗa a ka isạ Utsutsu u
Shinga, vuma roku ɗa pini uza ɗa a matsai kawunu. Kain dem a tsu canga
yi tạ ubana a utsutsu u Kuwa ku Kashilạ vi tsạrạ u foli kune a asu u aza ɗa
a ka uwusa pini. 3 An u wenei Bituru n Yahaya a ka uwa a Kuwa ki, u folo
le kune. 4 Bituru n Yahaya a weɓele yi, aku Bituru tonuko yi, "Kondono tsu."
5 Kawunu ki ka zuwa tạ uma u ne a ara le n u wundi wa tsạrạ kune.
6 Bituru tonuko yi, "Mạ n ikebe wa, shegai ili i'ya mạri n i'ya, i'ya ma nạkạ
vu. A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, uza u Nazara, 'yạngạ vu wala." 7 Pini
nala, u kạnạ yi kukere ku ulyaki u rạɗạgbạ yi, aku a'ene n a'esha'ene a ne a
gbamai. 8 Kute-kute, u zaɗạgbai u 'yạngại kushani u gitại nwalu, u uwai a
Kuwa ku Kashilạ ki kaɓolo n ele, wa wala hal n u imkpusi n u cikpali Kashilạ.
9 Gbạ ama yi a wene yi n u wali n u cikpali Kashilạ. 10 A wene tạ ukuna u pige
a yain kpam majiyan ma ili i'ya i gitại n eyi, kpaci a reve tạ an aya wạri u tsu
dusukusu a Utsutsu u Shinga u Kuwa ku Kashilạ n u foli vi.

Kuɓari ku Bituru a Kuwa ku Kashilạ

11 Cina vuma vi buwai kaɓolo n Bituru n Yahaya, ama a wuranạsai n ilyaɗi
a tuwại pini a kafalaka ka Kuwa ku Kashilạ ka a ka isạ Kafalaka ka Solomo
n a yanyi majiyan a kaci ka vuma vi. 12 An Bituru wenei nala, u tonukoi
ama yi, "Aza a Isara'ila, ndya i zuwai ya yan majiyan ma ili i na yi? Ndya
i zuwai ya wundya tsu yavu n ucira u kaci u tsunu, ko kpam adama a utono
u Kashilạ u tsunu u ɗa i zuwai vuma na vi u walai? 13 Kashilạ ka Ibirahi,
n Kashilạ ka Ishaku, n Kashilạ ka Yakubu, Kashilạ ka akaya a tsunu ka ka
rạɗạgbại kagbashi ka ne Yesu. Aya uza ɗa i nekei, kpam i 'yuwan yi a kapala
ka Bilatu gomuna, gbạ n uciga u ɗa Bilatu wạri wa ciga u ạsạkạ yi. 14 Shegai i
'yuwain Uza u Shinga vi, uza ɗa wạri bawu unyushi, i foloi a ạsạnkạ ɗạ uza ɗa
u wunai ama. 15 I wunai uza ɗa wạri kami ka uma, shegai Kashilạ ka 'yạngạsạ
yi a ukpạ. Ạtsu tsu wene tạ ukuna u nala vi. 16 Kawunu ka na ki ka tạnạ tạ
adama a ɗa u pityanangi n Yesu. Vuma ɗa gai na vi kpam i reve yi tạ! Ũ tạnạ

tạ gbạ gbạ an u wushuki n Yesu, gbạ ɗe i wene tạ tyoku ɗa ukuna u na vi u gitại.
17 “Ama a vạ, n reve tạ a asuvu a unamba u ureve u ɗa i yain ili i nala yi,
tyoku ɗa aza ɗa a ka tono n ạɗạ dem a yain. 18 Kpam nala Kashilạ ka shaɗangi
ili i'ya u danai a unạ u ntsumate, ‘Kirisiti u ne wa pana tạ ikyamba.’ 19 Adama
a nala kpatalai i ạsạkạ unyushi u cingi u ɗe, i gono a asu u Kashilạ, tsạrạ a
cimbusukạ ɗạ unyushi u cingi u ɗe gbạ, Magono ma Zuba kpam ma nạkạ
tạ atakasuvu a ɗe uwunvuga. 20 Wa sukunku ɗạ tạ Kirisiti Kawauwi ka u
ɗangạsai caupa; wata, Yesu. 21 U kạnạ tạ Yesu rongo a zuba, hal ubana a'ayin
a ɗa a ka gonuko ili dem i woko i savu, tyoku ɗa Kashilạ ka danai caupa a unạ
u ntsumate n shinga. 22 Kpaci Musa dana tạ, ‘Magono ma Zuba Kashilạ ka ɗe,
ma sukunku ɗạ tạ matsumate a asuvu a aza a ɗe tyoku u vạ. U kạnạ tạ i pana
ili i'ya wa tonuko ɗạ.’ ◊ 23 Kpam, ‘Wa kạnạ tạ gbạ uza ɗa u kpạɗại upanạka
matsumate ma nala mi, a ka pece yi tạ n ama a ne gbạ a wacinsa yi.’ ◊
24 “Mayun, gbạ ntsumate n ɗa n yain kadyanshi ki, ili i'ya i kạnại tun
Sama'ila hal ubana, a yan tạ kadyanshi ka a'ayin a na yi. 25 Eɗa mmuku ma
ntsumate mi, eɗa kpam ya lya agadu a kazuwamgbani ka Kashilạ ka yankai
akaya a ɗe, an u tonukoi Ibirahi, ‘A asu u mmuku n vunu n ɗa a ka zuwuka
gbạ agali a likimba unạ u shinga.’ ◊ 26 An Kashilạ ka ɗangạsai kagbashi ka
ne, u gitạ tạ u suku yi ara ɗe tsạrạ u zuwuka ɗạ unạ u shinga, u zuwa ya dem
a asuvu a ɗe u ạsạkạ tsicingi tsu ne.”

4

A kạnại Bituru n Yahaya

1 A'ayin a ɗa Bituru n Yahaya a'ạri uyanka ama kadyanshi, aku aɗarạkpi
n azapige, n uzapige u adạgạri a Kuwa ku Kashilạ, n aza a Sadusi* a tuwại
ara le. 2 A yain upan kpaci asuki yi a ka wenishike tạ ama, a danai akushe a
ka 'yạngạ tạ a ukpạ tyoku ɗa Yesu 'yạngại. 3 A kạnạ le a gbagirya le hal kain
ka wansai, kpaci n kuvuli ka. 4 Shegai ama ushani aza ɗa a panai kuɓari ki a
pityanangu tạ, pini nala, kakumạ aza ɗa a pityanangi vi ka doki ushani hal
ka rawai ama azu a tawun (5,000) a'ali.†
5 An kain ka wansai, aku azapige a aza a Yahuda yi, nạ nkoshi n le,
n awenishiki a Mele a ɓolomgbonoi a Urishelima. 6 Hanana Magono ma
Aɗarạkpi wạ tạ kaɓolo n Kayafa n Yahaya n Alizanda n gbạ aza ɗa a'ạri
kumaci ku te n Magono ma Aɗarạkpi mi. 7 A zuwai Bituru n Yahaya a mere
ma le, a wece le, “N ucira u eni u ɗa ko kpam n kala ka eni ka i yain ili i na
yi?”
8 Shegai Bituru an wạri ushaɗangi n Kulu Keri u tonuko le, “Eɗạ azapige
nạ nkoshi ma ama, 9 wece ɗa ya wece tsu ara a kaci ka ukuna u shinga u ɗa
a yankai vuma na vi, kpam ya ciga i reve uza ɗa u tạnạsạ yi vi? 10 Tsa ciga tạ
gbạ ɗe i reve hal n aza a Isara'ila dem, a asuvu a kala ka Yesu uza u Nazara
uza ɗa i wandamgbanai kpam Kashilạ ka 'yạngạsạ yi a ukpạ vi, a asuvu a
kala ka nala ka vuma na wạri kushani n alafiya a kapala ka ɗe. 11 Tagarạda
u Kashilạ u dana tạ aya
“ ‘Katali ka aza a kuma a 'yuwain
ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.’ ◊

◊ **3:22** U.Ml. 18:15. ◊ **3:23** U.Ml. 18:19. ◊ **3:25** Kag. 22:18. * **4:1** Aza a Sadusi yi, azapige a aza a Yahuda a ɗa aza ɗa bawu a wushuki n u'yạngạ u ukpạ. † **4:4** A kece aka nạ mmuku aza ɗa a'ạri atoni wa. ◊ **4:11** Ishp. 118:22; Mak. 12:10; Luk. 20:17.

12 “Yesu nala vi ɗa koshi wạri n ucira u wauwa uma. Gbạ a asuvu a likimba,
kala ka ne ka koshi ama a ka fuɗa a isạ aku a tsạrạ iwauwi.”
13 Azapige yi a yain majiyan cika an a wenei Bituru n Yahaya bawu a panai
uwonvo u kadyanshi, kpaci a reve tạ ama a na yi a'ạ n ureve u roku wa. Kpam
a reve le tạ a'ayin a ɗa a'ạri kaɓolo n Yesu. 14 An kpam azapige yi a wenei
vuma ɗa a tạnạsại vi kaɓolo n asuki yi, aku a nambai ili i'ya a ka dana. 15 A
tonukoi asuki yi a wutạ pini a asu u Asheshi a Pige yi, ele kpam a sheshei.
16 A danai, “Ndya tsa yan n ama a na yi? Kpaci gbạ aza ɗa a ka rongo a
Urishelima a reve tạ an a yain iryoci i pige a akere a ama a na yi, tsạ tani n
tyoku ɗa tsa dana nala wạri wa. 17 Shegai tsạrạ kotsu ukuna vi u tambura a
asuvu a ama wa, ạsạkạ tsu ɓarana le a doku a tonuko uza ukuna a asuvu a
kala ka nala ki wa.”
18 Pini nala, a isại asuki yi, a ɓarana le kotsu a doku a tonuko uza ukuna ko
a wenishike a asuvu a kala ka Yesu wa.
19 Shegai Bituru n Yahaya a wushunku le, “Mai ɗa wạ wạri a asu u Kashilạ
tsu lai upana kadyanshi ka ɗe n ka ka Kashilạ? Kondoi ve i wene. 20 Kpaci
ạtsu gai tsa fuɗa tsa paɗa bini a kaci ka ili i'ya tsu panai kpam tsu wenei wa.”
21 An a doki a ɓarana le, aku a ạsạkạ le. A nambai tyoku ɗa a ka yan a yan le
mavura, kpaci gbạ ama a ka cikpala tạ Kashilạ adama a ili i'ya i gitại. 22 Vuma
ɗa a matsai kawunu ki kpam a tạnạsạ yi n ukunosavu vi, ayen a ne a la tạ
amangare.

Atoni yi a yain kavasu

23 An a ạsạkại Bituru n Yahaya, a banai a asu u aza a le, a yanka le alabari
a ili i'ya aɗarạkpi a pige n azapige yi a tonuko le. 24 Ele kpam an a panai
nala aku a 'yạngạsại alạgạtsu a le ubana a asu u Kashilạ n katakasuvu ka te a
danai, “Ashekapige, uza ɗa u yain zuba n likimba n kushivạ n gbạ ili i'ya i'ạri
a asuvu a le. 25 A asu u Kulu Keri, vu yain kadyanshi n kagbashi ka vunu;
wata, akaya a tsunu Dawuda, vu da,
‘Ndya i zuwai Awulawa a yain upan?
Ndya i zuwai ama a ka yansa afoɓi a gbani?
26 Ngono n likimba kpam a foɓusoi kushulu,
aza ɗa a ka tono n ama kpam dem a ɓolomgbonoi a'aci a le,
a ka yan tsilala n Magono ma Zuba n Kawauwi ka u suki.’ ◊
27 “Mayun ɗa ili i na yi i gitạ tạ pini na a Urishelima. Hiridu† magono
n Bontu Bilatu a ɓolomgbono tạ kaci n Awulawa n aza a Isara'ila n a
yanyi tsilala n kagbashi ka vunu Yesu Uza u Uwulukpi, uza ɗa vu gonukoi
Kawauwi. 28 A ɓolomgbonoi tsạrạ a yain ili i'ya vu foɓusoi ya gitạ a asuvu a
ucira u vunu n tyoku ɗa va ciga. 29 Gogo-na Magono ma Zuba, kondo ve tyoku
ɗa a ka ciga a ɓishinka tsu manyan. Ạtsu agbashi a vunu a ɗa, ne tsu ucira u
ɗa tsa yan kadyanshi ka vunu bawu uwonvo. 30 Rongo usukusu kukere ku
utạnạsạ, vu yansa iryoci n ikunesavu a asuvu a kala ka kagbashi ka vunu
Yesu Uza u Uwulukpi.”
31 An a kotsoi kavasu, aku asu u ɗa a ɓolomgbonoi vi u gbạɗại. A shaɗangu
le n Kulu Keri, a rongoi udansa kadyanshi ka Kashilạ bawu uwonvo.

Atoni a nemgbenei ucanga u le

32 Gbạ kaɓolo ka atoni ki katakasuvu ka te ka le, uyawunsa u ɗa le dem u
te, uza wạ la u danai ili i'ya wạri n i'ya vi i ne i'ya koshi wa, shegai i gbạ le.
33 N ucira u pige u ɗa asuki yi a danai ukuna u u'yạngạ u Yesu Asheku a ukpạ.
Ukuna u shinga u Kashilạ ushani wạ tạ a kaci ka ya dem a asuvu a le. 34 Kpam

◊ **4:26** Ishp. 2:1-2.

uza wạ la u nambai ili a asuvu a le wa, kpaci gbạ aza a uyamba ko a'uwa a rongo tạ udengishe n a tukusi ikebe yi, 35 a ka zuwusa a kapala ka asuki yi. Kpam a ka pecishike i'ya ko ya wa tyoku ɗa mɓạlạ n le mạri.

36 Nala uza roku uza u kala Isuhu yain, eyi uza u Levi u ɗa, kumaci ku uyamba u Sayipuru, uza ɗa asuki yi a tsu isạ Barạnaba; (wata, Uza ɗa wa Gbamatangu Asuvu.) 37 U denge tạ uyamba u ne u roku, u tukoi ikebe yi a kapala ka asuki yi.

5

Ananiya n Sahiratu

1 Vuma roku ɗa pini uza u kala Ananiya n uka u ne Sahiratu, u dengei uyamba u ne u roku. 2 Aku u sokongi ikebe i roku n ureve u uka u ne, u tukoi i'ya i buwai vi u zuwai a kapala ka asuki u da i'ya gai la vi gbạ.

3 Bituru wece yi, "Ananiya, niɗa vu ạsạkại Kanangasi* ka uwai a kataka-suvu ka vunu? Vu yankai Kulu Keri kaɓan, kpam vu sokongi ikebe i roku a asuvu a i'ya vu dengei uyamba vi? 4 Uyamba vi u vunu u ɗa ko vu dengei ko bawu vu dengei. Vu denge baci, va fuɗa tạ va yanka ikebe yi tyoku ɗa va ciga. Niɗa vu yawunsai vu yain ucun u ukuna u naha? Ạtsa vu yankai kaɓan wa, Kashilạ ka vu yankai."

5 N u pani kadyanshi ki, aku u rukpại u kuwại. Ama ɗa kpam a panai ukuna vi uwonvo u kạnạ le cika. 6 Alobo a roku a cacai yi ikyamba yi n aminya a eri a wutukpạ yi a kunu ki, a ba a ciɗạngu yi.

7 An ulapa u uwule u tatsu u wurai, aku uka u ne uwai, shegai u reve ili i'ya i gitại wa. 8 Aku Bituru wece yi, "Utyoku u ikebe i'ya i dengei uyamba u ɗe i'ya na vi?"

U danai, "Utyoku u ɗa gai la vi."

9 Bituru wece yi, "Niɗa i ɓolomgbonoi unạ tsạrạ i kondo Kulu Keri ku Magono ma Zuba? Pana nwalu ma aza ɗa a ciɗạngi vali u vunu a utsutsu, kpam a ka canga vu tạ dem a wutukpạ vu."

10 Kute-kute u rukpại a kapala ka Bituru u kuwại. An alobo yi a uwai, a cina yi cina u kuwạ dem ɗe. Aku a canga yi a ba a ciɗạngi evu n vali u ne. 11 Atoni yi n ama ɗa a panai alabari a ukuna vi a panai uwonvo cika.

Asuki a tạnạsại ama ushani

12 Asuki yi a yain iryoci n ikunesavu i roku ushani a asu u ama. Atoni yi a tsu ɓolomgbono tạ a Kafalaka ka Solomo a Kuwa ku Kashilạ. 13 Shegai a asuvu a ama ɗa a buwai, uza wạ la u fuɗai u gbamai asuvu u ɓolomgbonoi kaci n ele wa. Gbạ n nala, ama a ka nạkạsạ le tạ tsupige.

14 Gbạ n nala aka n a'ali ushani a ka wushukusu n Asheku. 15 Hal gbạm ama a'ạri a uwutukpusạ aza a mɓạlạ a ure n a zuwusi le a zuba u ivamkpatsu n ajiba tsạrạ Bituru wa wura baci kulu ku ne ku sawa le. 16 Ama ushani a ilyuci i'ya i'ạri evu n Urishelima a'ạri utukuso aza a mɓạlạ n aza ɗa ityoni i cingi ya yan le mavura, kpam gbạ le a tạnạ tạ.

A ukai asuki a kuwa ku a'ali

17 Magono ma Aɗarạkpi n aza ɗa a'ạri n eyi; wata, aza a Sadusi a yain malyon cika. 18 Pini nala, a kạnại asuki yi a ukai a kuwa ku a'ali. 19 Shegai an kayin ka yain, aku katsumate ka Magono ma Zuba ka kukpusại itsutsu yi u wutukpạ le, ka danai, 20 "Banai i shamgba a ulanga u Kuwa ku Kashilạ i tonuko ama gbạ ukuna u uma u savu."

* **5:3** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalạpạnsi.

21 N a pani nala, aku a uwai a Kuwa ku Kashilạ ki n usana u de a gitại uwenishike.

A'ayin a ɗa Magono ma Aɗarạkpi n aza ɗa a'ạri kaɓolo n eyi a ɓolomgbonoi, a isại Asheshi a Pige† nạ nkoshi n pige m aza a Isara'ila gbạ, aku a sukunki aza a kuwa ku a'ali ki a tuko asuki yi.

22 Shegai an adạgạri a Kuwa ku Kashilạ ki a banai pini a kuwa ku a'ali ki a cina le pini wa, a gonoi a yain alabari a danai, 23 "Tsu cina tạ kuwa ku a'ali ki ugbagiri, aza ɗa kpam a ka wundya kuwa ki alya pini a itsutsu, shegai an tsu giduwại tsu cina pini uza wa."

24 An uzapige u adạgạri a Kuwa ku Kashilạ ki n aɗarạkpi a pige yi a panai nala, aku a dambulai cika n a yanyi kacoco ka ili i'ya ukuna u na wa tuko.

25 Uza roku u tuwại u tonuko le, "Wundyai, ama ɗa i ukai a kuwa ku a'ali ki, alya pini kushani a Kuwa ku Kashilạ a ka wenishike ama." 26 Uzapige u adạgạri vi n aza ɗa a ka tono yi vi a ba a tukoi asuki yi, shegai n ucira wa, kpaci a ka pana tạ uwonvo u ama kotsu a varạsa le n atali wa.

27 An a tuwại n ele, aku a shamkpa le a kapala ka Asheshi a Pige, Magono ma Aɗarạkpi ma tonuko le, 28 "Tsu tonuko ɗạ tạ, kotsu i doku i wenishike a asuvu a kala ka nala ki wa, shegai i kyawan ɗe Urishelima n uwenishike u ɗe hal gbạm ya ciga i takpa tsu ukpạ u ne."

29 Bituru n asuki yi a wushunku le, "U gan tạ tsu gorimuko udani u Kashilạ kapala n u vuma. 30 Kashilạ ka akaya a tsunu u 'yạngạsạ tạ Yesu uza ɗa i wandamgbanai a mawandamgbani. 31 Aya Kashilạ ka zuwai a ulyaki u ne, u woko Uzapige n Kawauwi tsạrạ u kukpunkạ aza a Isara'ila ure u u'ạsạkạ tsicingi tsu le, kpam a tsạrạ ucimbusạ u unyushi u cingi u le. 32 Ạtsa tsu wenei ukuna vi, nala kpam dem Kulu Keri ku tonukoi ama ukuna u na vi mayun ɗa. Kashilạ ka suku tạ Kulu Keri ku ne a asu u aza ɗa a gorimuko yi."

33 An a panai nala, aku a panai upan cika hal a ka ciga a wuna le. 34 Shegai a asuvu a Asheshi a Pige yi, Kafarishi ka roku ka pini a ka isạ Gamaliya. Kawenishiki ka Mele ka uza ɗa ama a ka nạkạ tsupige. U 'yạngại u danai a wutukpạ le ve a ulanga. 35 Pini nala, u tonukoi Asheshi a Pige yi, "Atoku a vạ aza a Isara'ila, kiranai n ili i'ya ya ciga i yanka ama a na yi. 36 Ayen a ɗa a wurai, a yan tạ vuma roku uza u kala Tuda uza ɗa u bidyai kaci ka ne n kalen cika. Ama amangatawanishi (400) a ɗa a ɓolomgbonoi kaci n eyi. Shegai a wuna yi. Aza ɗa kpam a ka tono yi vi a wacuwai, ko i te ukuna u nala u lekeɗe wa. 37 An u ne u kotsoi, vuma roku kpam uza u kala Yahuza uza u Galili u wutại a'ayin a ɗa a ka yan makeci. Eyi dem tsạrại ama ɗa a tono yi ushani. Shegai eyi dem a wuna yi, atoni a ne a wacuwai. 38 Gogo-na adooki a vạ a ɗa na a kaci ka ama a na yi, tsu ạsạkạ le shiriri. Manyan ma a ka yan na vi n ucira u kaci u le u ɗa baci a ka yan ma, a ka ɓạrạkpạ wa a ka kpạɗạ tạ ma. 39 N ucira u Kashilạ u ɗa baci kpam, ya fuɗa ya ɓishinka le wa, shegai i boluko kaci ka ɗe ukuna n Kashilạ gbani."

40 A wushuki n adooki a ne, a isại asuki yi a bawan le. Aku a ɓara le kotsu a doku a yain kadyanshi n kala ka Yesu wa. Pini nala, a ạsạkạ le a lazai.

41 An asuki yi a lazai pini a kapala ka Asheshi a Pige yi, aku a gitại mazạngạ, kpaci a wene tạ a rawai a yan le mavura adama a kala ka Yesu. 42 Kain dem a tsu bana tạ a Kuwa ku Kashilạ n a wenishiki ama n a dansi Yesu aya Kawauwi, hal n a toni a'uwa a'uwa a ama.

6

Uɗangạsa u ama a shindere

1 A a'ayin a nala yi an kakuma ka Atoni kari a udoku, aku aza a kaletsu
ka Tsiheline a ka yan tsali a kaci ka aza a kaletsu ka Tsiyahuda, an a kpaɗai
ukirana na nrana n le a asu u unakasa le ilikulya ushani kain dem tyoku u
aza ɗa a buwai. 2 Asuki kupa n ama a re yi a ɓolongi gba Atoni yi asu u te a
danai, “U gan tsu asaka kuɓari ku kadyanshi ka Kashila tsu uwa kapeci ka
ilikulya wa. 3 Adama a nala atoku, ɗangasai ama a shindere asuvu a ɗe aza
ɗa a'ari n ahali a shinga, ushaɗangi n Kulu Keri n ugboji, kotsu tsu naka le
manyan mi. 4 Atsu tani tsu tsara kabala ka kavasu n uwenishike u kadyanshi
ka Kashila.”
5 Ama yi gba a panai kayanyan ka ili i'ya a danai. A ɗangasai Isitifanu vuma
ɗa u pityanangi cika kpam ushaɗangi n Kulu Keri, n Filibu, n Burukoro. A
ɗangasa ta dem Nikana, n Timan, n Baramina, n Nikala vuma u Antakiya
uza ɗa u uwai utono u adini a aza a Yahuda. 6 Ama a na a ɗa a bankai a asu u
asuki yi, aku a yain kavasu a taɗanku le akere.
7 Kadyanshi ka Kashila ka tamburai, kakuma ka Atoni a uyamba u Urishe-
lima ka doki cika, kpam aɗarakpi ushani a pityanangi.

A kanai Isitifanu

8 Isitifanu ushaɗangi n kune ku ukuna u shinga u Kashila n ucira, u yain
iryoci n ikunesav a mere ma ama. 9 Aku aza a kagata ka Kashila ka a ka isa
Kagata ka U'asaka Agbashi, a gitai kananamgbani n Isitifanu. Ama a na yi
aza a Yahuda a ɗa a wutai a Sirani n Alizandariya nala dem n aza a kaɓon ka
Kilikiya n Asiya. 10 Shegai adama a ureve u kadyanshi ka ne kaɓolo n Kulu
Keri a fuɗa a nanamgbana n eyi wa.
11 A leshei ama roku usokongi tsara a yain kaɓan, a dana, “Tsu panaka yi
ta n u wishisi Musa n u yanki Kashila kadyanshi ka cingi.”
12 Nala a 'yangasai atakasuvu a ama n azapige n awenishiki a Mele, aku
ele tani a kanai Isitifanu a banka yi a kapala ka Asheshi a Pige. 13 Aku aza
a kaɓan yi a tonukoi Asheshi a Pige yi, a danai, “Vuma na kain dem ɗa wa
yansa kadyanshi ka gbani a kaci ka asu u uwulukpi u na n Mele ma Musa.
14 Tsu panaka yi ta n u dansi, Yesu uza u Nazara nala vi wa wasa ta asu vi
aku u savaɗa gba agadu a ɗa Musa asankа tsu.”
15 Gba ama ɗa a'ari pini ndishi a asu u usheshe vi a zuwuka yi a'eshi, aku
a wenei upetiwa'eshi u ne u wokoi tyoku u katsumate ka zuba.

7

Isitifanu dansai a kapala ka Asheshi a Pige

1 Magono ma Aɗarakpi ma wece yi, “Ikuna i na yi mayun ɗa i'ari?”
2 Aku Isitifanu danai, “Eɗa atoku a va n azapige, panaka numu, Kashila
uza u tsupige u wenike ta kaci ka ne a asu u akaya a tsunu Ibirahi, a'ayin a
ɗa wari a uyamba u Masopotamiya kahu u ba u dusuku a Haran. 3 U tonuko
yi, ‘Yangа a uyamba u ɗe, vu asaka atoku a vunu, vu bana a uyamba u ɗa
ma wenike vu.’ ◊ 4 Aku u 'yangai a uyamba u aza a Kaldiya u ba u dusuki a
uyamba u Haran.
“An tata u ne u kuwai ɗa Kashila ka tuko yi a uyamba u ɗa i'ari ndishi
gogo-na vi. 5 Shegai u naka yi agadu a uyamba vi ko udeshe u te wa. U yan
ta kazuwamgbani n eyi wa naka yi u ɗa, eyi na mmuku n tsikaya n ɗa ma
tuwa a kucina ku ne, ko an u wokoi bawu wari n maku a'ayin yi. 6 Kashila
ka tonuko yi kpam, ‘Kagali ka vunu ka gbasha ta a uyamba u tsumoci. Aza a
uyamba vi kpam a ka foro le ta cika hal ayen amangatawanishi (400). 7 Ma

◊ **7:3** Kag. 12:1.

yanka tạ aza a uyamba u ɗa a gbashikai vi mavura. Nala u wura baci, aku a tuwạ a gbashika mu a asu u na vi.’ ◊
8 “Kashilạ ka nạkạ yi kazuwamgbani a ukuna u ukiɗa u kacombi. An
Ibirahi matsai Ishaku, aku u kiɗa yi kacombi eyi n a'ayin kullạ. Ukuna vi
u lya tạ kelime an Ishaku matsai Yakubu, kpam an Yakubu matsai isheku i
tsunu aza ɗa a wokoi aletsu kupa n a re.
9 “Shegai an mmuku n Yakubu mi ma takuma vangu u le Isuhu upan, aku
a denge yi ubana a uyamba u Masar. Shegai Kashilạ kạ tạ n eyi, 10 kpam u
wutukpạ yi a asuvu a upana u ikyamba. Kashilạ ka nạkạ yi ugboji, kpam u
nạkạ yi mapasa ma shinga ara Firi'auna† magono ma aza a Masar. U zuwa
yi u lyai tsugono tsu Masar, u zuwa yi kpam u kirana n kuwa ku tsugono.
11 “Kambulu ka cipại a uyamba u Masar n Ka'ana kaɓolo n upana u
ikyamba u pige, hal isheku i tsunu a nambai ilikulya. 12 An Yakubu panai
a da ilya i'ya pini a Masar, aku u suki isheku i tsunu ɗe, nwalu n kagitạ n ɗa
la vi. 13 Nwalu n le n ire n ɗa Isuhu toɗugboi kaci ka ne ara le, u wenike le
kpam ara Firi'auna.
14 “Aku Isuhu sukunki tata u ne Yakubu u tuwạ, n atoku a ne gbạ ama
amangatatsunkupa n ama a tawun. 15 Yakubu gonoi a Masar, nte u kuwại
ɗe n isheku i tsunu. 16 Aku a purại ikyamba i le a gonuko le a Shekem, a zuwa
le a kasaun ka Ibirahi tsilai n ikebe i azurufa* a asu u mmuku n Hamo pini a
Shekem vi.
17 “An a'ayin a yain evu a ɗa Kashilạ ka shaɗangu kazuwamgbani ka ne ara
Ibirahi, aku kakumạ ka ama a tsunu ka doki cika a uyamba u Masar, 18 hal a
yain magono ma roku uza ɗa bawu u revei Isuhu. 19 Magono ma nala mi ma
ryafa tạ isheku i tsunu aku u zuwa le a panai ikyamba, hal gbạm u zuwai a
varangusi mmuku n shili tsạrạ a yain uma wa.
20 “A a'ayin a nala yi a ɗa a matsai Musa, aya la tsulobo tsu de, aku a wo yi
a kuwa ku tata u ne uwoto u tatsu. 21 U kạnạ tạ a wutukpạ yi pini a kuwa ki,
pini nala, makere ma kuwa ku Firi'auna ma tsạrạ yi u wo yi yavu maku ma
ne hal u gbonguroi. 22 A wenishike yi gbạ ugboji u aza a Masar, eyi tani vuma
ɗa uza u ucira a asu u kadyanshi n manyan ma ne.
23 “An Musa yain ayen amangare, aku u da ạsạkạ ve u ba u kondo ama a ne
aza a Isara'ila. 24 An u wenei vuma u Masar u roku wa lapa vuma u ne uza
u Isara'ila, aku u ba u ɓạngạ yi u wunai vuma vi. 25 N u dani atoku a ne a ka
reve an ara ne ɗa Kashilạ ka wutukpạ le, shegai a reve wa.
26 “An kain ka wansai, u wenei ama a re aza a Isara'ila a ka shilạkạnạ, aku
u tuwại tsạrạ u wansa le, u danai, ‘Eɗạ ama a na, uza n utoku u ɗa i'ạri, niɗa
ya shilạkạnạ?’
27 “Uza ɗa u gitại n kushulu ki u gamai Musa, u danai, ‘Ya zuwa vu vu woko
uzapige n uza u afada a tsunu? 28 Wata, wuna ɗa va ciga vu wuna mu tyoku
ɗa vu wunai vuma u Masar nala nayain vi?’ ◊ 29 An Musa panai nala, u sumai
u gonoi a uyamba u tsumoci a Midiya, nte u matsai pini ɗe mmuku ma a'ali
n re.
30 “An ayen amangare a wurai, aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci
ka ne ara Musa a kakamba evu n Masasa ma Sinai. U wenei katsumate ki a
asuvu a katyashi ka akina a asuvu a maɗanga ma kenu. 31 An u wenei ili i
nala yi, uwonvo u kạnạ yi cika, aku u raɓai evu tsạrạ u wene i'ya mai. Aku u
panai kalạgạtsu ka Magono ma Zuba ka tonuko yi, 32 ‘Mpa Kashilạ ka isheku

◊ **7:7** Kag. 15:13-14. * **7:16** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓạngạ.
◊ **7:28** Kag. 2:11-14.

i vunu, Kashilạ ka Ibirahi, n Kashilạ ka Ishaku, n Kashilạ ka Yakubu.' Aku
ikyamba i Musa i gitại uje, u fuɗa gbạm kpam u weɓele wa.
33 "Magono ma Zuba ma tonuko yi, 'Foɗo akpata a vunu, kpaci asu u ɗa vạri
na vi wạ tạ uwulukpi. 34 Mayun n wene tạ mavura ma a ka yanka ama a vạ
a ɗa a'ạri a Masar, n pana tạ ma'ika ma le, kpam n tuwạ tạ tsạrạ n wauwa le.
Tuwạ gogo n suku vu a Masar.' ◊
35 "Musa ɗa a 'yuwain vi, hal a danai, 'Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u
afada a tsunu vi?' Aya Kashilạ ka suki u woko uzapige n kawauwi n uɓạngạ
u katsumate ka zuba ka ka wenikei kaci ka ne ara ne a maɗanga mi. 36 U
wutukpạ le a asuvu a Masar, u yain kpam iryoci n ikunesavu a uyamba u
Masar a Mala ma Shili† hal ayen a amangare a kakamba.
37 "Musa na vi ɗa u tonukoi aza a Isara'ila, 'Kashilạ ka ɗangạsạka ɗạ tạ
matsumate a asuvu a ama a ɗe tyoku u vạ.' ◊ 38 U ɓolomgbonoi ama yi a
kakamba. U rongoi ɗe kaɓolo n isheku i tsunu n katsumate ka zuba ka ka
yanka yi kadyanshi a Masasa ma Sinai† mi. Aya kpam u nạkạ yi kadyanshi
ka unạkạ uma a asu u Kashilạ, aku u tonuko tsu.
39 "Shegai isheku i tsunu a 'yuwan yi upanạka, a 'yuwan yi. A'ạri uyan
maluwa a gono a Masar. 40 A tonukoi Haruna, 'Yanka tsu ameli a ɗa a ka tono
n ạtsu. Kpaci Musa ɗa wutại n ạtsu a Masar vi tsu reve ili i'ya i gitại n eyi
ɗe wa.' ◊ 41 A'ayin a nala yi a ɗa a yain kameli ka ka rotsoi madyondyom. A
yanka yi uɗarạkpa, a'ạri uyan mazạngạ a adama a ili i'ya a yain n akere a le.
42 Adama a nala, Kashilạ ka kpatalạka le kucinạ, u ạsạkạ le a gbashika atala,
tyoku ɗa wạri ukorongi a asuvu a itagarạda i Ntsumate,
'Eɗạ aza a Isara'ila, i kiɗaga mu nnama kpam i yanka mu uɗarạkpa a a'ayin
a ɗa i rongoi a kakamba ayen amangare wa.
43 I nạkại asu u ɗa a ka gbashika Meleki kameli tsupige, hal n kameli ka katala
ka ɗe Rafani.
I yain ameli a nala yi i gbashika le. Adama a nala ma tutsuku ɗạ tạ ɗe a kucinạ
ka uyamba u Babila.' ◊
44 "Caupa isheku i tsunu a'ạri tạ n Katani ka Kavasu ka iryoci a kakamba.
A yan tạ ka tyoku ɗa Kashilạ ka tonukoi Musa yain ka. 45 An ayen ushani
a wurai, aku Joshuwa† tonoi n kuvon n iyamba i Awulawa, uyamba u ɗa
Kashilạ ka loko le. A cangai Katani ka Kavasu† ki ubana a uyamba u savu
vi. Nte kạri pini hal utuwạ a'ayin a Dawuda magono. 46 Kashilạ ka pana tạ
kayanyan ka Dawuda. Aku Dawuda folo yi u maka Kashilạ ka Yakubu Kuwa
ku Kashilạ, 47 shegai Solomo ɗa mai ka.
48 "Gbạ n nala, Kashilạ Uza u Ucira Gbạ u dusuku a kuwa ka ama a mai wa.
Tyoku ɗa matsumate ma danai, an u yain kadyanshi ka Magono ma Zuba,
49 'Zuba ɗa karatsu ka tsugono tsu vạ,
likimba kpam a asu u ɗa a'ene a vạ a ka wunvuga.
Icun i kuma ku eni ka kpam ya maka mu?
Ko kpam nte a asu u uwunvuga u vạ?
50 Mpa n yain ili i na yi gbạ n akere a vạ wa?' ◊
51 "Eɗạ aryagbaji, aza ɗa bawu i'ạri n upanạka kpam i 'yuwain Kulu Keri.
Eɗạ tyoku u isheku i ɗe u ɗa i'ạri aza ɗa a tsu rongo kushulu n Kulu Keri
kain dem. 52 A asuvu a ntsumate, matsumate ma eni ma isheku i ɗe i kpạɗại
uwisha? Hal gbạm a wunusai aza ɗa a danai Uza u Uwulukpi wạ tạ utuwạ.
Kpam gogo-na i neke ɗe Kawauwi i wuna yi kpam. 53 Eɗa i wushai Mele a
akere a atsumate a zuba, shegai i kpạɗại ma utono."

◊ **7:34** Uwt. 3:5-10. ◊ **7:37** U.Ml. 18:15. ◊ **7:40** Uwt. 32:1. ◊ **7:43** Emo. 5:25-27. ◊ **7:50** Isha. 53:7-8.

A varąsai Isitifanu a wunai

54 An azapige a aza a Yahuda a panai ili i'ya Isitifanu danai, aku a namgbai katsumą cika hal a lumai ajubu a le. 55 Shegai Isitifanu wą tą ushaɗangi n Kulu Keri, u weɓelei zuba, aku u wenei tsupige tsu Kashilą n Yesu kushani a kukere ku ulyaki ku Kashilą. 56 U danai, “Wundyai, n wene tą zuba u kukpąi aku n wenei Maku ma Vuma kushani a kukere ku ulyaki ku Kashilą!”

57 Aku a salai a palai atsuvu a le, kute-kute a kąną yi. 58 A wutukpą yi a uroto u ilyuci a gitą yi uvarąsa n atali tsąrą a wuna yi.

Aza ɗa a wenei ukuna vi a zuwusai aminya a le a kapala ka kalobo ka roku uza u kala Shawulu.†

59 An a'ąri yi uvarąsa, aku u yain kavasu, u danai, “Asheku Yesu, wusha kulu ku vą.” 60 Aku u kuɗangi u salai, “Asheku, kotsu vu kąną unyushi u cingi u na a kaci ka le wa.” An u danai nala, aku uma u ne u wutąi.

8

1-2 Shawulu ɗa pini kushani wa wundya kpam u wushuki n uwuna u Isitifanu. Aku ama roku aza ɗa a ka tono Kashilą a ciɗąngu yi n a sąyi cika.

Shawulu yankai Atoni mavura

A a'ayin a nala yi mavura ma pige ma rukpąi a mere ma Atoni a Yesu a Urishelima, aku gbą le a wacuwai a asuvu a uyamba u Yahuda n Samariya. Shegai asuki yi alya koshi a wokoi pini a Urishelima.

3 Shawulu tani u rongoi uyan Atoni yi mavura cika. U uwusai a'uwa a'uwa wa ronuso aka n a'ali, wa ukusa le a kuwa ku a'ali.

Filibu yain kuɓari a Samariya

4 Ama ɗa a sumai a ąsąkąi Urishelima vi, a rongoi ukyawunsa n a tonusuki ama ukuna u Yesu. 5 Filibu* dem banai a ilyuci i pige i roku a uyamba u Samariya, wa tonusuko le ukuna u Kawauwi. 6 Aku ama a kyawan yi tsąrą a pana ili i'ya wa dana, kpaci a wene tą iryoci i'ya u yain. 7 U wutukpą tą ityoni i cingi a asuvu a ama ushani. An ityoni i cingi yi i wutąi a asuvu a ama yi, aku i kąnąi isali cika. U tąnąsąi kpam aza ɗa ili i soi ikyamba n awunu ushani. 8 Adama a nala ilyuci yi i shaɗangi n ipeli.

Simo kayain ka adąbu

9 Vuma roku u ɗa pini uza u kala Simo, uza ɗa wąri wa yansa adąbu pini a ilyuci yi. Aza a Samariya† a yain majiyan ma ili i'ya u tsu yansa, hal u lapai makamba u danai eyi vuma u pige u ɗa. 10 Ama a Samariya azapige ną mmuku a danai, “Vuma u na uza u ucira u ɗa, u ɗa a ka isą, Ucira u Kashilą.”

11 A'ayin ushani Simo wąri uyansa adąbu n u zuwusi le majiyan, adama a nala u wokoi uza u ucira a asuvu a ilyuci yi. 12 Shegai an a wushuki n Kadyanshi ka Shinga ka Filibu yain a kaci ka tsugono tsu Kashilą n kala ka Yesu Kawauwi, aku a lyuɓugu le gbą le aka n a'ali. 13 Hal dem Simo vi n kaci ka ne u wushuki dem n kadyanshi ki. An a lyuɓugu yi, aku u kąnąi utono Filibu. An u wenei tyoku ɗa Filibu wa yansa iryoci n ikunesavu, aku u yain majiyan cika.

14 An asuki a ɗa a'ąri a Urishelima a panai a da aza a Samariya a wushuku ɗe n kadyanshi ki, aku a sukunku le Bituru n Yahaya. 15 An a rawai, aku a yanka le kavasu tsąrą a wushi Kulu Keri. 16 A'ayin a nala yi a lyuɓugu le tą a

† **7:58** Shawulu: Kala ka vuma u na ka tuwą tą ka wokoi Bulus, kpam u woko tą Katoni ka Yesu ka maci. * **8:5** Filibu ɗa a ka dansąka pini na vi, aya dem a ka dansąka a 6:5.

asuvu a kala ka Yesu Asheku, shegai ko uza u te u le wạri u wusha Kulu Keri wa. 17 Aku Bituru n Yahaya a taɗanku le akere, aku Kulu Keri ku cipạ le.
18 An Simo wenei tyoku ɗa a ka nạkạsạ Kulu Keri a asu u utaɗangusu akere, aku wa ciga u nạkạ le ikebe, 19 u danai, “Mpa dem nạkạ numu ucun u ucira u nala vi tsạrạ uza ɗa baci dem n taɗanki kukere u tsạrạ Kulu Keri.”
20 Shegai Bituru wushunku yi, “Kashilạ ka wuna vu tạ n ikebe i vunu dem! Va wundya n ikebe i'ya va tsạrạ kune ku Kashilạ? 21 Ko ili i paɗa vu n manyan ma na wa, kpaci katakasuvu ka vunu kạ dere n Kashilạ wa. 22 She vu kpatala vu ạsạkạ tsicingi tsu vunu, vu foli Asheku a cimbusukạ vu unyushi u cingi u ili i'ya vu foɓusoi a katakasuvu ka vunu. 23 Kpaci n wene tạ vu shaɗangi n malyon ma cingi, kpam usiri a asuvu a unyushi u cingi.”
24 Simo wushuki, “Yanka numu kavasu, tsạrạ ili i'ya vu danai na vi i gitạ nạ mpa wa.”
25 Bituru n Yahaya a yain kuɓari ku kadyanshi ka Asheku a Samariya, an a kotsoi, aku a gonoi a Urishelima. A lyai kapala n kadyanshi ki ele n a goni a une i'ya a cinạsai a ure.

Filibu n vuma u Habasha

26 A'ayin a nala yi, katsumate ka zuba ka yankai Filibu kadyanshi, “'Yạngạ vu toni ubana a ɗaka, vu toni ure u kakamba u ɗa u wutại a Urishelima ubana a Gaza.” 27 U kạnại ure, eyi a nwalu, u cinai vuma roku kazuwi ka ikebe ka uyamba u Habasha,† kpam kagbashi ka shegai wạ tạ n tsupige a tsugono tsu Kandakatu Magono, kpam uka ɗa magono ma Habasha mi. A Urishelima ɗa u banai tsạrạ u lyai kayala. 28 An wa gono a kuwa, aku u dusuki a maringongo ma adoki ma ne, u kukpại tagarạda u Ishaya wa yan kạneshi.
29 Aku Kulu Keri ku tonukoi Filibu, “Raɓa evu n maringongo ma nala mi.”
30 U sumai u banai asu u ne, u panạka yi wạri a kạneshi u tagarạda u Ishaya matsumate. U wecei vuma vi, “Vu reve ili i'ya vạri a kạneshi?”
31 U wushunku yi, “Nte tani, she uza roku u ɓạngạ mu.” Aku u tonukoi Filibu u yuwạ maringongo mi u dusuku kaɓolo n eyi.
32 Kaɓon ka tagarạda ka wa yan kạneshi vi ka na:
“A rono yi yavu macon† ma a ka bana ukiɗa.
Tyoku ɗa maku ma kondom ma tsu paɗa bini a ka kiɗạsa yi baci tsileme tsu ikyamba i ne, nala dem u paɗai.‡
33 A yanka yi uwono hal a kiɗaga yi ugana n ukuna u ɗa bawu wạri dere.
Uza wạ la wa yan kpam kadyanshi ka mmuku,
nạ mmuku n tsikaya n ne wa.
Nte tani, kpaci a wuna yi kahu u tsạrạ le.” ◊
34 Vuma vi u tonuko yi, “N folo vu, tonuko mu kalen ka asu ki. A kaci ka yai ka matsumate mi ma yain kadyanshi ki, n kaci ka ne ka wa yan ka, ko gai uza roku u ɗa kau?”
35 Aku Filibu gitại asu u tagarạda u nala vi, u yanka yi alabari a Yesu. 36 Ele pini a nwalu a cinai asu u roku n mini. Pini nala, vuma vi u danai, “Mini ma na, ndya ya ɓishinka vu vu lyuɓugu mu?”
[37 Filibu danai, “Vu wushuku baci n katakasuvu ka te, ma lyuɓugu vu tạ.”
Vuma vi u wushuki. “N wushuku tạ n Yesu Kawauwi, Maku ma Kashilạ.”]§

† **8:27** Kaletsu ka Tsiheline ka yanka tạ manyan n ili i'ya i'ạri n kalen ka “kagbashi ka a wutukpại asanda.” Caupa ama a tsu yawunsa tạ yavu a wutukpạ baci agbashi a le asanda a ka yan tạ manyan ma le mai. ‡ **8:32** A asu u nala vi, ncon mi mạ tạ n tsileme ugaɗi ugaɗi. Uza wa fuɗa tạ gbạm wa kiɗạsa tsa u yanka kunya bawu u kiɗai macon mi. ◊ **8:33** Isha. 53:7-8. § **8:37** Akorongi a cau ushani aza ɗa a purại a tagarạda u Manyan ma Asuki a'ạri n makpạndạ ma 37 wa.

38 U zuwai a shamkpai maringongo ma adoki mi. Ama a re a le gbạ a cipại
a uwai a asuvu a mini mi, aku u lyuɓugi yi.
39 An a wutại a asuvu a mini mi, Kulu Keri ku Magono ma Zuba ku cangai
Filibu. Vuma vi u doku u wene yi wa. Aku u lyai kapala nạ nwalu n ne
ushaɗangi n ipeli. 40 Filibu wenei kaci ka ne a ilyuci i Azatu. U tambai ilyuci
ilyuci n u yanyi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Asheku hal u rawai a
Kasariya.

9

Shawulu wokoi Katoni

1 A'ayin a ɗa Shawulu wạri pini a uyanka Atoni a Asheku mavura cika, hal
n u dani wa wuna le. Aku u banai a asu u Magono ma Aɗarạkpi, 2 u folo yi u
nạkạ yi ukanikorongi u ubana a agata a Kashilạ a Damasuka. Tsạrạ u cina
baci Atoni a ɗa a wushuki n Ure u Asheku aka ko a'ali, aku u tuwạ n ele usiri a
Urishelima. 3 Eyi pini a nwalu, hal u yain evu n Damasuka, kute-kute u wenei
katyashi ka ucira ka wutại a zuba ka wakana yi ukyawan. 4 Aku u rukpại a
iyamba u panai kalạgạtsu ka danai, “Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan
mu mavura?”
5 Shawulu wecikei, “Asheku, aɗa yai?”
Aku kalạgạtsu ki ka wushuki, “Mpa Yesu uza ɗa vạri a uyan mavura.
6 'Yạngạ vu uwa a ilyuci yi, a ka tonuko vu tạ i'ya va yan.”
7 Aza ɗa a ka walạka kaɓolo ki a fuɗa a dana ukuna wa, a pana tạ kalạgạtsu
ki, shegai a wene uza wa. 8 Aku Shawulu 'yạngại, shegai an u kukpại a'eshi a
ne u wene asu wa. Atoku a ne a ɗa a kạnạ yi kukere a banka yi pini a ilyuci i
Damasuka yi. 9 U yan tạ a'ayin a tatsu pini a Damasuka vi bawu u wenei asu,
kpam u lya ili wa, u so tani ili wa.
10 A Damasuka vi katoni ka pini uza u kala Ananiya. Asheku a isạ yi a asuvu
a kuwene, u danai, “Ananiya!”
Aku u wushuki, “Mpa na, Asheku.”
11 Asheku a tonuko yi, “'Yạngạ vu bana a ure u ɗa a ka isạ Ure u Karara
vu wecike kuwa ku Yahuza. Uza roku ɗa pini uza u Tarsu, uza ɗa a ka isạ
Shawulu. Aya pini wa yan kavasu. 12 N wenike yi tạ gbạm kuwene. A asuvu
a kuwene ki u wene tạ vuma ɗa a ka isạ Ananiya u taɗanku yi kukere a kaci
tsạrạ u wene asu.”
13 Ananiya wushuki, “Asheku, n so tạ upanạsa alabari a vuma u nala vi
a ili i cingi i'ya wa yansạka aza a uwulukpi a vunu a Urishelima. 14 Kpam
aɗarạkpi a pige a wushunku yi ɗe u kạnạ gbạ uza ɗa baci dem wa isạ asuvu
a kala ka vunu.”
15 Asheku a tonuko yi, “Avu gai wala, kpaci aya n ɗangạsai u dansa kala
ka vạ a asu u Awulawa, nạ ngono n le, kpam n a asu u aza a Isara'ila. 16 Ma
wenike yi tạ tyoku ɗa wa pana ikyamba adama a kala ka vạ.”
17 Ananiya ba u uwai a kuwa ki. U 'yạngạsại kukere u sawai Shawulu u
danai, “Utoku u vạ, Asheku a ɗa a suku mu; wata, Yesu uza ɗa u wenikei kaci
ka ne ara vunu a ure u ɗa vu walai vi. Wa ciga tạ vu doku vu wene asu, kpam
u shaɗangu vu n Kulu Keri.” 18 Kute-kute aku ili i roku i rukpại a a'eshi a
Shawulu yavu apici, aku u wenei asu. Pini nala, u 'yạngại a lyuɓugu yi. 19 An
u lyai ilikulya, aku ucira u ne u gonoi.

Shawulu yain kuɓari a Damasuka

Shawulu yain a'ayin pini a asuvu a Damasuka kaɓolo n Atoni a ɗa a'ạri
pini vi. 20 A ɓạrạkpạ wa, aku u gitại kuɓari ku kadyanshi ka Kashilạ a agata a
Kashilạ n u dansi Yesu ɗa Maku ma Kashilạ. 21 Gbạ aza ɗa a panạka yi a yain

majiyan, a danai, “Vuma na vi aya u 'yaŋgasaka̱i Atoni n u yansa̱ki le mavura a Urishelima vi wa? Tuwa̱ ɗa u tuwa̱i tsa̱ra̱ u ka̱na̱ le u sira̱sa u banka le a asu u aɗara̱kpi a pige wa ko?”

22 Shegai Shawulu doki ucira u kuɓari, wa̱ri a uvurusa̱ atakasuvu a aza a Yahuda aza ɗa a'a̱ri a Damasuka, n u dansi Yesu ɗa Kawauwi.

23 An a yain a'ayin ushani, aza a Yahuda a sheshei a wuna yi. 24 Shegai u panai alabari a ili i'ya a sheshei. A'a̱ri uwundya itsutsu i ilyuci yi kaara n kayin tsa̱ra̱ a ka̱na̱ yi a wuna. 25 Pini nala, kayin ka pige aɓa̱ngi a ne a zurala̱kpa yi a ilinuku i kasaga ka ilyuci a asuvu a mabana ma pige.

Shawulu banai a Urishelima

26 An Shawulu rawai a Urishelima, u cigai u ɓolomgbono kaci n Atoni yi, shegai a panai uwonvo u ne kpaci a wushuku an eyi katoni ka wa. 27 Shegai Bara̱naba tuko yi a asu u asuki, u tonuko le tyoku ɗa Shawulu wenei Asheku a ure n tyoku ɗa Asheku a dansai n eyi. N tyoku ɗa kpam u yain kuɓari ku kadyanshi ka Kashila̱ n u dansi kala ka Asheku a Damasuka bawu uwonvo.

28 Asuki yi a wushuki n Shawulu. Pini nala, u dusuki n ele a Urishelima n u tambi asu asu, n u yanyi kuɓari n kala ka Asheku bawu uwonvo. 29 U dansa ta̱ n u yanyi kananamgbani n aza a Yahuda a ɗa a ka pana kaletsu ka Tsiheline, adama a nala, a'a̱ri uzama ure u ɗa a ka wuna yi. 30 An atoku a ne a panai nala, aku a banka yi a Kasariya a tutsuku yi a kpatsu ubana a Tarsu ilyuci i ne.

31 Gba̱ Atoni a ɗa a'a̱ri a uyamba u Yahuda, n u Galili, n u Samariya a tsa̱ra̱i ndishi n shinga. A panai uwonvo u Asheku, a yain ucira, Kulu Keri kpam ka̱ri a ugbamatangusu le hal a'a̱ri a udoku kakuma̱.

Biturụ ta̱na̱sa̱i Iniyasu

32 A'ayin a nala yi, Biturụ kyawunsai uyamba vi gba̱, u ba u kondoi ama a Kashila̱ ɗa a'a̱ri a ilyuci i Lida. 33 Nte a gawunsai pini n vuma roku uza u kala Iniyasu, uza ɗa wa̱ri nvain na̱ mɓa̱la̱ n tsuwunu hal ayen kulla̱. 34 Aku Biturụ tonuko yi, “Iniyasu, Yesu Kawauwi ta̱na̱sa̱ vu ɗe, 'yaŋga̱ vu ka̱ta̱la̱ kajiba ka vunu.” Kute-kute u 'yaŋga̱i. 35 Gba̱ aza a Lida n aza a uyamba a Sarana a wenei vuma ɗa a ta̱na̱sa̱i vi, pini nala, a kpatalai a asu u Asheku.

Biturụ 'yaŋga̱sa̱i Dokas a ukpa̱

36 Uka roku ɗa pini a Japa uza u kala Tabita; wata, Dokas* n Tsiheline, uka vi katoni ka. U na̱ka̱ ta̱ kaci ka ne a asu u manyan ma maci n u ɓa̱ngi aza a unambi. 37 A'ayin a nala yi a ɗa u yain maɓa̱la̱ aku u kuwa̱i. Pini nala, a sumba̱ yi a vakunku yi a kunukuzuba. 38 An Atoni yi a panai alabari cina Biturụ pini a Lida evu n Japa, aku a suki ama a re a ba a foli yi a danai, “Tuwa̱ gogo.”

39 Biturụ lazai kaɓolo n ele. An a rawai, aku a banka yi a kunukuzuba ki. Nra̱na̱ n shamgbai evu n eyi a ka sa̱, kpam a ka wenishike yi ntogo n aminya a ɗa Dokas yanka le cina eyi n uma.

40 Biturụ wutukpa̱ le a ulanga, aku u kuɗa̱ngi u yain kavasu. U kpatalai a asu u kakushe ki u danai, “Tabita, 'yaŋga̱.” Aku u kukpa̱i a'eshi, an u wenei Biturụ, u 'yaŋga̱i u dusuki. 41 Biturụ ka̱na̱ yi kukere u ɓa̱ŋga̱ yi tsa̱ra̱ u 'yaŋga̱. Aku u isa̱i Atoni yi na̱ nra̱na̱ mi gba̱, u na̱ka̱ le n eyi n uma.

42 Alabari yi a tamburai gba̱ a uyamba u Japa, kpam ama a wushuki n Asheku. 43 Biturụ dusuki a Japa a'ayin ushani, a kuwa ku uza u manyan ma ikpan uza u kala Simo.

---

* **9:36** Kala ka Tabita n Tsi'arama, n Dokas n Tsiheline gba̱ kalen ka le ka te, kpam ka “maren.”

10

Koniliyu isại Bituru

1 A yan tạ vuma roku a ilyuci i Kasariya uza u kala Koniliyu, katigi ka a
asuvu a kaɓolo ka asoje ka a ka isạ Kaɓolo ka Asoje a Italiya. 2 Vuma u maci u
ɗa, u tsu rongo tạ ulyasạka Kashilạ kayala a'ayin dem. Nala dem aza ɗa a'ạri
a kuwa ku ne. U tsu nạkạsạ tạ aza a unambi kune, n u yansi kavasu ubana a
asu u Kashilạ.
3 Kain ka te, evu n ulapa u uwule u tatsu u kaara, aku u wenei katsumate
ka zuba a asuvu a kuwene ka tuwại ka tonuko yi, "Koniliyu."
4 Koniliyu wa wundya yi tuntu n uwonvo. U wecei katsumate ki, "Ndya yi,
Asheku?"
Aku u wushuki, "Kashilạ ka wushuku tạ kavasu ka va yansa ubana ara
ne, kpam u reve tạ n kune ku va yansạka aza a unambi." 5 Suku ama roku
ubana a ilyuci i Japa a ba a isạ vuma roku uza u kala Simo, uza ɗa dem a tsu
isạ Bituru. 6 Aya pini wa rongo n vuma roku uza ɗa dem a tsu isạ Simo, vuma
vi manyan ma ikpan ma wa yansa. Kuwa ku ne evu n kushivạ ɗa kạri."
7 An katsumate ki ka lazai, aku Koniliyu isại agbashi a ne a re n kasoje ka
roku, uza ɗa wa tono Kashilạ a asuvu aza ɗa a ka yansạka yi manyan kain
dem. 8 Aku u tonuko le gbạ ili i'ya i gitại, pini nala, u suku le a Japa.

Bituru wenei kuwene

9 An kain ka wansai, n kaara a kaci ele a asuvu a nwalu, cina a yain evu
n ilyuci yi, aku Bituru yuwại a zuba u kunu u yain kavasu. 10 Pini nala,
kambulu ka kạnạ yi, ele pini a ufoɓuso ilikulya yi, aku u wenei kuwene.
11 U wenei zuba u kukpại aku ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi
ubạrạkpi a ka cipukạ ka utuwạ a iyamba. 12 A kunya ki gbạ icun i nnama n
ɗa mạri n a'ene a nishi nạ n ɗa ma kạburạ nạ nnu n ɗa mạri pini.* 13 Aku u
panai kalạgạtsu ka danai, "Bituru, 'yạngạ vu kiɗa vu takuma."
14 Shegai Bituru wushuki, "A'a, Magono ma Zuba, kotsu n takuma ili i'ya
bawu a wulukpei ko kpam i'ya i'ạri n icaɗi i'ya Mele ma tsunu ma ɓishinka
tsu utakuma wa."
15 Aku u doki u panai kalạgạtsu ki upana u ire, "Kotsu vu isạ ili i'ya Kashilạ
ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ạri uwulukpi wa."
16 An ukuna u nala u gitại hal kutatsu, kute-kute aku a bidyai kunya ki
ugono a zuba.
17 Bituru pini a kadambula ka kalen ka kuwene ku nala ki, aku ama ɗa
Koniliyu suki vi a rawai a utsutsu, cina a wecike ɗe kuwa ku Simo ki. 18 A
danai, "Azakuwa," aku a wecikei ko nte Simo uza ɗa a ka isạ Bituru vi wạri
pini.
19 Eyi pini a uyawunsa a kaci ka kuwene ka u wenei vi, aku Kulu Keri ku
tonuko yi, "Ama a tatsu ɗa la a ka bolo vu. 20 Cipạ vu tono le. Kotsu vu yain
malạlạ wa, kpaci mpa n suku le."
21 Bituru cipại u cinai ama yi, u danai, "Mpa ya bolo. Ndya ya boluko mu n
i'ya?"
22 A danai, "Katigi ka aza a Roma, uza u kala Koniliyu aya u suku tsu. Vuma
maci u ɗa, uza ɗa u tsu rongo a ulyaka Kashilạ kayala, uza ɗa kpam gbạ aza
a Yahuda a ka nạkạ karingạ. Katsumate ka zuba ka kạri uwulukpi ka ka
tonuko yi u isạ vu vu bana ara ne tsạrạ u pana i'ya va dana." 23 Pini nala,
Bituru uwai n ele a asuvu a kuwa, u nạkạ le asu u ɗa a ka wansa.

* **10:12** A asuvu a kunya ki nnama n roku n ɗa pini n ɗa aza a Yahuda a tsu takuma kpam nạ n ɗa bawu a tsu takuma adama a Mele.

Biturų banai a kuwa ku Koniliyu

An kain ka wansai, Biturų, kaɓolo n Atoni a roku aza a Japa, a wutại a lazai kaɓolo n aza ɗa Koniliyu suki vi. 24 An kain ka doki ka wansai, aku a uwai a Kasariya. Alya Koniliyu wạri a uvana hal gbạm u libanai amaci a ne n aje a ne. 25 Biturų n u uwi a kuwa ki, aku Koniliyu ryabusa yi, u rukpại a kapala ka ne u lyaka yi kayala. 26 Aku Biturų 'yạngạsạ yi u tonuko yi, "'Yạngạ, mpa dem vuma ɗa." 27 An Biturų wạri kadyanshi n eyi, aku u uwai u cinai kakumạ ka ama ushani.

28 U tonuko le, "Eɗạ n kaci ka ɗe i reve tạ u gan uza u Yahuda u gawan kaci ko kpam u ba u kondo Kawulawa wa. Shegai Kashilạ ka wenike mu tạ u da, kotsu n isạ uza roku uza u ashindạ wa. 29 Adama a nala, an i isạ mu n 'yuwan utuwạ wa. Gogo-na ma ciga n pana ili i'ya ya isạkạ mu vi."

30 Koniliyu wushuki, "A'ayin a nishi a ɗa a wurai dere n gogo-na naha, a ulapa u uwule u tatsu u kaara an mạri a uyan kavasu, aku vuma roku u tuwạ mu n aminya a eri a ulaɗa u shamgbai a kapala ka vạ. 31 U danai, 'Koniliyu, a wushuku ɗe kavasu ka vunu, kpam kune ku va neshe aza a unambi yi ku woko ɗe ili i uciɓusa a asu u Kashilạ. 32 Adama a nala she vu suku a ubana a Japa a ba a isạ Simo uza ɗa a ka isạ Biturų. Aya pini u cipại a kuwa ku Simo uza u manyan ma ikpan, uza ɗa wa rongo evu n kushivạ.' 33 Ɗa i zuwai n suki ama n maloko a isạ vu vi, kpam u gan tạ an vu tuwại. Gogo-na ạtsa na gbạ tsunu tsu ɓolomgbonoi a asu u te tsạrạ tsu pana ili i'ya Asheku a tonuko vu vu tonuko tsu."

Biturų dansai a kuwa ku Koniliyu

34 Pini nala, Biturų gitại kadyanshi, "Mayun ɗa, n reve tạ Kashilạ kạri n kuɗyangi wa. 35 Shegai u wushi gbạ ama ɗa a ka pana yi uwonvo, n a yanyi ili i'ya wa ciga, a asuvu a kaletsu dem. 36 I reve tạ n akani a ɗa Kashilạ ka sukunki aza a Isara'ila, n a tonusuki le alabari a kayanyan ka ndishi n shinga a asu u Yesu Kawauwi. Aya kpam Asheku a ama gbạ. 37 I reve tạ n ili i'ya i gitại a uyamba u Yahuda, an Yahaya danai a lyuɓugu ko ya wa. Kpam a Galili ɗa ukuna u na vi u gitại. 38 I reve tạ Kashilạ ka ka nạkại Yesu uza u Nazara tsupige, Kulu Keri kạ tạ n eyi, kpam wạ tạ n ucira cika. Ụ tamba tạ n u yansi ukuna u shinga, n u tạnạsi aza ɗa Kalạpạnsi ka 'yanki, kpaci Kashilạ kạ tạ n eyi.

39 "Ạtsa tsu wenei ukuna u ɗa u gitại n eyi a uyamba u Yahuda, n Urishelima. Alya a wuna yi a mawandamgbani. 40 Shegai Kashilạ ka 'yạngạsạ yi a kain ka tatsu, kpam u zuwa yi u wenike kaci ka ne a asu u ama. 41 U wenike kaci ka ne a asu u ama gbạ wa, shegai ara tsunu; wata, ạtsu aza ɗa Kashilạ ka ɗangạsai caupa, tsạrạ tsu woko aza ɗa a wenei ukuna vi. Ạtsa aza ɗa tsu lyai kpam tsu soi kaɓolo n eyi an u 'yạngại a ukpạ. 42 Kpam u tonuko tsu tsu yanka ama kuɓari, tsu tonuko le Yesu ɗa Kashilạ ka ɗangạsai u yanka aza uma n akushe afada. 43 Gbạ ntsumate n yan tạ kadyanshi ka ne a danai, 'Gbạ uza ɗa baci u wushuki n kala ka ne, a ka cimbusukạ yi tạ unyushi u cingi u ne.' "

Awulawa a tsạrại Kulu Keri

44 Biturų pini a kadyanshi ki, aku Kulu Keri ku cipại a kaci ka aza ɗa a ka panạka yi vi. 45 Aku aza a Yahuda a ɗa a'ạri Atoni a asuvu a aza ɗa a tuwại n Biturų vi, a yain majiyan an a wenei dem Awulawa a wushai kune ku Kulu Keri ki. 46 Kpaci a panạka le tạ a ka dansa n aletsu a roku, n a cikpali Kashilạ.

Pini nala, Biturų danai, 47 "Awulawa a na yi dem a wusha tạ Kulu Keri tyoku ɗa ạtsu tsu wushai. Uza wạ la wa ɓishinka a lyuɓugu le wa." 48 Aku

u zuwai a lyuɓugu le a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi. Pini nala, a folo yi u doku u yain a'ayin n ele.

11

Biturụ gonoi a Urishelima

1 Asuki yi n Atoni a ɗa a'ạri a Yahuda a panai alabari a ɗa Awulawa a
wushai kadyanshi ka Kashilạ. 2 Shegai an Biturụ gonoi a Urishelima, aku
Atoni a roku aza ɗa a'ạri aza a Yahuda a yanka yi kushulu. 3 A danai, “Ndya
i zuwai vu banai a asu u Awulawa, hal vu lyai kaɓolo n ele?”
4 Aku Biturụ tonuko le ili i'ya i gitại. 5 U danai, “Kain ka te a Japa, tyoku ɗa
mạri a kavasu aku n wenei kuwene. N wenei ili i roku yavu kunya ku pige
ku ngan n nishi ubạrạkpi a ka cipukạ ka utuwạ a iyamba, hal ku rawai evu
nạ mpa. 6 An n weɓelei kunya ki mai n wenei gbạ icun i nnama n kenu, nạ
nnama n mete, n ili i nkạburu, nạ nnu. 7 Aku n panai kalạgạtsu ka danai,
‘Biturụ, 'yạngạ vu kiɗa vu takuma.’
8 “Pini nala, n wushuki, ‘Ko kenu, Magono ma Zuba, ili i'ya bawu i'ạri
uwulukpi, ko i icaɗi i'ya Mele ma tsunu ma ɓishinka tsu utakuma kotsu i uwa
a unạ u vạ wa.’
9 “Shegai kalạgạtsu ka ka wutại a zuba vi ka doki ka danai ukuna u ire,
‘Kotsu vu isạ ili i'ya Kashilạ ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ạri uwulukpi wa.’
10 Kutatsu ka a yain nala kahu a canga ili yi ubana a zuba.
11 “Derere u ukuna vi u ɗa ama a tatsu a ɗa a suki a Kasariya a rawai a
kuwa ka mạri vi. 12 Aku Kulu Keri ku tonuko mu n toni le kpam n dambula
an a wokoi Awulawa wa. Atoku a vạ ama a teli a na yi alya a soku mu, hal tsu
uwai a kuwa ku uza ɗa u suku le vi. 13 U tonuko tsu kpam tyoku ɗa u wenei
katsumate ka zuba ka shamgbai a kuwa ku ne ka tonuko yi, ‘Suku a ba a isạ
Simo uza ɗa a ka isạ Biturụ a Japa. 14 Aya wa tonuko vu tyoku ɗa avu n kuwa
ku vunu gbạ ya tsạrạ iwauwi.’
15 “Kadyanshi ka n gitạ le uyanka, aku Kulu Keri ku cipại ara le dere tyoku
ɗa ku cipạ tsu a kagitạ. 16 Pini nala, aku n ciɓai an kadyanshi ka Kashilạ ka
danai, ‘Yahaya gai n mini ma u lyuɓugusi, shegai eɗạ Kashilạ ka lyuɓugu
ɗạ tạ n Kulu Keri.’ 17 An u wokoi Kashilạ ka yanka le kune derere tyoku
ɗa u yanka tsu a'ayin a ɗa tsu wushuki n Yesu Asheku Kawauwi, ya mpa n
ɓishinka Kashilạ?”
18 An a panai nala aku a nambai ili i'ya a ka dana, pini nala, a kạnại
ucikpala Kashilạ a danai, “Gogo-na dem Kashilạ ka wushuku ɗe Awulawa
a kpatala utuwạ ara ne, kpam u ne le ɗe uma.”

Atoni a Antakiya

19 An Isitifanu kuwại, aku a gitại uyan Atoni yi mavura, hal a wacuwai
ubana a mɓạri. A rawa tạ a Finisiya n Sayipuru n Antakiya u Suriya. A
yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashilạ, shegai aza a Yahuda a ɗa
a yankai kuɓari ki koshi. 20 Asuvu a Atoni a ɗa a wacuwai vi aza roku a wutại
a Sayipuru n Sirani a banai a Antakiya, a kạnại uyanka Awulawa Kadyanshi
ka Shinga ka Yesu Asheku. 21 Ucira u Asheku wạ tạ kaɓolo n ele, hal ama
ushani a wushuki a kpatalai asu u Asheku.
22 An Atoni a ɗa a'ạri a Urishelima a panai ili i'ya i gitại a Antakiya, a suki
Barạnaba ubana ɗe. 23-24 Vuma u maci ɗa uza ɗa wạri ushaɗangi n Kulu
Keri kpam u pityanangi. An u rawai u wenei ukuna u shinga u ɗa Kashilạ
ka yanka le, u yain ipeli cika. Aku u rono le atsuvu a pityanangu n Asheku
n katakasuvu ka le ubana. Ama ushani a doku tạ a kpatalai ubana a asu u
Asheku.

25 Pini nala, Baranaba banai a Tarsu uzama Shawulu. 26 An u wene yi, aku
u tuko yi a Antakiya. Ama a re a le gba a shamgbai pini n Atoni yi hal kayen
ka te dere, n a wenishiki kakuma ka ama. A Antakiya ɗa a gita u'isa atoni a
Yesu n kala ka Aza a Kirisiti.†
27 A'ayin a na yi a ɗa ntsumate n roku n wuta a Urishelima a banai a
Antakiya. 28 Uza u te a asuvu a le uza u kala Agaba u 'yangai u yain kadyanshi
n ucira u Kulu Keri u danai, "A ka tuwa ta a yain kambulu ka pige a likimba
gba." (A'ayin a ɗa Kaladiyu wa lya tsugono tsu Roma ɗa udani u na vi u
shaɗangi.) 29 A'ayin a nala yi, Atoni a sukunku ta atoku a le a ɗa a'ari a Yahuda
kune. Ya dem suki utyoku u ucira u ne. 30 Nala a yain a sukunki nkoshi ma
atoni a Yahuda kune a akere a Baranaba n Shawulu.

12

Bituru a kuwa ku a'ali

1 A'ayin a nala yi a ɗa Hiridu Agaripa magono u gitai uforo ama a Kashila.
2 Hal gbam u zuwai a kapamgbanai kaci ka Yakubu utoku u Yahaya n
burundu. 3 An u wenei aza a Yahuda a panai kayanyan ka ili i'ya u yain, aku
u kanai dem Bituru. A'ayin a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yisti† ɗa ukuna vi
u gitai. 4 An u kana yi, aku u gidaku yi a kuwa ku a'ali. U nakangu yi a akere
a asoje a nishi a nishi hal asu kunishi a wundi yi, tsara a kotso baci Abiki yi,
u tuko yi a kapala ka ama u yanka yi afada. 5 A'ayin a ɗa Bituru wari pini a
kuwa ku a'ali ki, aku ama a Kashila a'ari uyan kavasu adama a ne.

Katsumate ka zuba ka wauwai Bituru

6 N kayin ka Hiridu wa yawunsa kain ka wansa baci u wutukpa yi tsara u
yanka yi afada yi, Bituru wari alavu a mere ma asoje a re usiri n ikani i re.
Kpam asoje a re aza ɗa a ka wundya kuwa ki kushani a utsutsu. 7 Kute-kute
aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, aku
katyashi ka wakanai kunu ki. Aku katsumate ki ka sawai Bituru a ikengi u
'yangasa yi u danai, "'Yanga gogo!" Pini nala, ikani yi i saruwai.
8 Katsumate ki ka tonuko yi, "Uka matogo n akpata a vunu." Aku u yain
nala. U tonuko yi kpam, "Wambana kunya ku vunu, vu tono mu."
9 Aku u wutai u tono yi, kpam u reve an ili i'ya katsumate ki ka yan vi
mayun ɗa wa, eyi n u dani kuwene ka a ka wenike yi. 10 An a wurai asoje
a ɗa a ka wundya kuwa ki aza a kagita n aza a ire, aku a rawai a utsutsu u
urim, utsutsu u uwa a ilyuci yi. Aku utsutsu vi u giduwai n kaci ka ne, aku a
wutai. An a rawai a nsandu ma ure, kute-kute katsumate ki ka asaka yi.

Bituru gonoi asu u aza a ne

11 Pini nala, ugboji u Bituru u gono yi, u danai, "Gogo-na n reve ta Magono
ma Zuba ma ma suki katsumate ka zuba ka ne tsara u wauwa mu a kukere
ku Hiridu, n ukuna u cingi u ɗa aza a Yahuda a foɓusoi a kaci ka va."
12 An u revei nala, aku u banai a kuwa ku Meri mma u Yahaya uza ɗa kpam
dem a ka isa Marku, a asu u ɗa ama ushani a ɓolomgbonoi a'ari uyan kavasu.
13 An u kuɗai utsutsu u danai aza a kuwa, aku kagbashi ka kari makere uza u
kala Ruda tuwai tsara u wene ko yayi. 14 An u revei kalagatsu ka Bituru ka, u
giduwa kpam utsutsu vi wa adama a mazanga, aku u gonoi a asuvu a kuwa
n ilyaɗi, u danai, "Bituru ɗa pini kushani a utsutsu u kuwa."
15 A danai, "Ijan i'ya vu?" Eyi tani u matsai n u dansi aya. Aku a danai, "Yan
maken wa, katsumate ka ne ka!"*

* **12:15** A a'ayin a nala yi, ama roku a bidya ta Kashila ka tsu suku ta atsumate a ne a kirana n vuma dem, kpam katsumate ki ka tsu tuwa ta a asu u vuma vi yavu vuma ɗa.

16 Bituru gai lyai kapala n ukuɗusa utsutsu vi, aku a giduwại a wene yi, a
yain majiyan cika. 17 U yanka le iryoci n kukere u da a paɗa bini. U tonuko le
tyoku ɗa Magono ma Zuba ma wutukpạ yi a kuwa ku a'ali. U doki u tonuko
le, “Tonukoi Yakubu n Atoni a ɗa a buwai ukuna vi.” Aku u 'yạngại u banai a
asu u roku.
18 An kain ka wansai, ugiruwạ u kenu u ɗa asoje yi a giruwại wa, adama a
ili i'ya i gitại n Bituru. 19 An Hiridu zama yi bawu u wene yi. Aku u wecishei
asoje a ɗa a ka wundya yi vi. Pini nala, u zuwai a wuna le.

Ukpạ u Hiridu

An nala u wurai, Hiridu 'yạngại a Yahuda ubana a Kasariya u yain a'ayin
ɗe. 20 A'ayin a nala yi, Hiridu wạ tạ n upan u ama a Taya n Sida. Shegai an a
ka ciga ilikulya a asu u tsugono tsu Hiridu, aku a tuwại ara ne n katakasuvu
ka te. A boloi uɓolomgbono u kaci u Bilasutu kagbashi ka ka kirana n kunu
ku magono, a zamai ndishi n shinga.
21 Kain ka te an a foɓusoi, aku Hiridu ukai aminya a tsugono u dusuki a
karatsu ka tsugono, u yanka le kadyanshi. 22 An kakumạ ka ama ki ka panai,
aku a 'yạngạsại alạgạtsu a le a danai, “Kalạgạtsu ka kashilạ ka roku ka na vi,
ka vuma ka wa.” 23 Kute-kute, aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka
gbasha yi, kpaci u bidiga tạ kaci ka ne tsupige aku u 'yuwain unạkạ Kashilạ
tsupige. Pini nala, azun a katsumạ a gitạ yi utakuma hal u kuwại.

Atoni a doki ushani

24 Kadyanshi ka Kashilạ kpam kạri a ulya kapala n ka tamburi.
25 An Barạnaba n Shawulu a kotsoi manyan ma a nạkạ le a Urishelima, aku
a gonoi a Antakiya kaɓolo n Yahaya Marku.

13

A suki Barạnaba n Shawulu

1 A asuvu a Atoni a ɗa a'ạri a Antakiya vi, ntsumate n ɗa pini hal n
awenishiki; wata, Barạnaba, n Saminu uza ɗa a ka isạ “Uza u Dạn,” n Lusiya
uza ɗa u wutại a Sirani, n Manayan, uza ɗa u gbonguroi kaɓolo n Hiridu
Antiba, n Shawulu. 2 Kain ka te, tyoku ɗa ama a na a'ạri ulyaka Magono ma
Zuba kayala n a yanyi kakuli, Kulu Keri ku danai, “Takpa numu Barạnaba n
Shawulu adama a manyan ma n isạ le n ma.”
3 An a doki a yain kakuli n kavasu, aku a taɗanki Barạnaba n Shawulu
akere a tutsuku le a kạnạ ure.

Barạnaba n Shawulu a banai a Sayipuru

4 An Kulu Keri ku suki Barạnaba n Shawulu a banai a Salusiya, a uwai a
kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Sayipuru. 5 An a rawai a ilyuci
i Salami, a yain kuɓari ku kadyanshi ka Kashilạ a agata a Kashilạ a aza a
Yahuda. Yahaya Marku dem bana tạ kaɓolo n ele wa ɓạngạ le.
6 An a kyawunsai uyamba vi gbạ hal ubana a ilyuci i Pafasu. Aku a
gawunsai n uza u Yahuda u roku uza u adạbu uza u kala Bara-Yesu. Eyi
matsumate ma kaɓan ma, 7 uza ɗa wạri kaɓolo n gomuna Sarajiya Bulus.
Gomuna vi vuma ɗa uza u ugboji. U libana le a bana ara ne, kpaci wa ciga tạ
u pana kadyanshi ka Kashilạ.
8 Shegai Alimasu uza u adạbu vi u ɓolomgbono kaci n ele wa. (Alimasu ɗa
a ka isạ Bara-Yesu vi n Tsiheline.) Wa ciga a kpatala ugboji u gomuna vi tsạrạ
u pityanangu wa.
9 Shegai Shawulu, uza ɗa a ka isạ Bulus, ushaɗangi n Kulu Keri aku ku
tonoi n eyi, u wundyanai Alimasu, u danai, 10 “Avu maku ma Kalạpạnsi uza

u tsilala n i'ya i'ạri i maci! Vu shaɗangu tạ n tsukunu n ulạpạnạsạ. Va ạsạkạ unangasa ire i shinga i Magono ma Zuba wa? 11 Gogo-na asuvu a upan u Kashilạ a ka rukpạ tạ a kaci ka vunu, va rumbạnạ tạ, ubana a'ayin kenu va wene asu wa."

Kute-kute karimbi ka kimbạ yi a'eshi, aku u kạnại upapa wa bolo uza ɗa wa kạnạ yi kukere. 12 An gomuna wenei ili i'ya i gitại, aku u wushuki, u yain majiyan ma uwenishike u Asheku.

Bulus n Baranaba a Antakiya u Bisidiya

13 Bulus n atoku a nwalu a ne a ạsạkại ilyuci i Pafasu a uwai a kpatsu ubana a uyamba u Bamafiliya. An a rawai a ilyuci i Paraga, a wutại a kpatsu ki, aku Yahaya Marku ạsạkạ le u gonoi a Urishelima. 14 Shegai Bulus n Baranaba a 'yạngại a Paraga a lyai kapala a banai a Antakiya* u uyamba u Bisidiya.

Kain ka Ashibi a uwai a kagata ka Kashilạ a dusuki. 15 An a yain kạneshi a itagarạda i Mele ma Musa n i Ntsumate, aku azapige a kagata ka Kashilạ a suki a tonuko le, "Atoku, i'ạ baci n kadyanshi ka kuɓari ku ya doku ama, she i yain."

16 Bulus 'yạngại u yanka le iryoci n kukere a paɗa bini, u danai, "Aza a Isara'ila n Awulawa a ɗa a ka lyaka Kashilạ kayala, panạka numu! 17 Kashilạ ka aza a Isara'ila ka ɗangạsai isheku i tsunu, u zuwai a yain kakumạ a'ayin a ɗa a rongoi a uyamba u Masar. N ucira u pige u ne u ɗa u wutukpạ le pini a uyamba vi. 18 U kawunki n ele hal ayen amangare a kakamba.† 19 U wusai uyamba u aletsu a shindere a Ka'ana, aku u nạkại u ɗa ama a ne u wokoi agadu a le. 20 Nala gitạ tạ a asuvu a ayen amangatawanishi n amangarenkupa (450).

"U nạkạ le aza a afada, kpam a rongoi pini hal ubana a'ayin a Sama'ila† matsumate. 21 Shegai aza a Isara'ila a zamai a nạkạ le magono, aku Kashilạ ka nạkạ le Shawulu maku ma Kishu uza u kagali ka Bayami† u lyai tsugono. 22 An Kashilạ ka takpa yi tsugono, u zuwai Dawuda. Kashilạ ka yain kadyanshi a kaci ka Dawuda, u danai, 'N tsạ ɗe Dawuda maku ma Yese, vuma ɗa uza ɗa u tsu zuwa katakasuvu ka vạ ka rongo n ipeli, kpaci wa yan tạ gbạ ili i'ya ma ciga yi u yain.'

23 "Kashilạ ka yain kazuwamgbani a asuvu a kagali ka vuma nala vi u zuwai Kawauwi ka aza a Isara'ila ka wutạ pini. Kpam Yesu ɗa. 24 Shegai kahu Yesu tuwạ, Yahaya rongo tạ utonusuko ama a kpatala a lyuɓugu le. ◊ 25 An Yahaya yain evu n ukotso manyan ma ne, u wecikei, 'Ya wundya mpa Kawauwi ki? Mpa Kawauwi ki wa. Kawauwi ki kạ tạ a utuwạ, mpa n rạtsa gbạm ma surukpa isirikatsu i akpata a ne wa.' ◊

26 Ama a vạ, eɗạ aza ɗa i'ạri a kagali ka Ibirahi, n ạɗạ Awulawa a ɗa a ka nạkạ Kashilạ karingạ, panai na! Ạtsa Kashilạ ka sukunki akani a iwauwi yi. 27 Azapige a aza a Urishelima n ama a le a reve an Yesu ɗa Kawauwi ka mayun ki wa. A reve dem an aya ntsumate n korongi a kaci ka ne kpam a tsu yansa kạneshi Ashibi dem vi wa. Shegai kadyanshi ka a yain a kaci ka ne ka shaɗangu tạ an a kiɗaga yi ugana u ukpạ. 28-29 A yan tạ dere ili i'ya tagarạda u Kashilạ u danai. Ko an u wokoi a tsarạ unyushi u ɗa a ka wuna yi wa, gbạ n nala a tonukoi Bilatu Gomuna u wandamgbana yi.

---

* **13:14** Ilyuci i re i'ya pini i'ya a ka isạ Antakiya. I naha yi a kaɓon ka Bisidiya ka i'ạri, i ire yi kpam a kaɓon ka Suriya ka i'ạri a asu u ɗa Barạnaba n Shawulu a'ạri a ka rongo. Asuki 11:19–13:1. † **13:18** Ure u roku u ɗa a ka fuɗa a ka reve udani u Tsiheline pini na u ɗa "Kashilạ ka kirana tạ n ele hal ayen amangare a kakamba." ◊ **13:24** Mak. 1:4; Luk. 3:3. ◊ **13:25** Mak. 1:7; Luk. 3:16.

“An u kuwại, aku a cipukạ yi a mawandamgbani mi a uka yi a kasaun.
30 Shegai Kashilạ ka 'yạngạsạ yi tạ a ukpạ! 31 A'ayin a nala yi, u wenishike tạ
kaci ka ne a asu u atoni a ne aza ɗa a yansai nwalu kaɓolo a Galili hal ubana
a Urishelima. Gogo-na alya a ka tonusuko ama a tsunu ukuna u ne.
32-33 “Kpam ạtsa na tsu tuko ɗạ Kadyanshi ka Shinga: ili i'ya Kashilạ ka yain
kazuwamgbani wa yanka akaya a tsunu i'ya gai la vi. Gogo-na u yanka tsu
tạ i'ya ạtsu aza ɗa tsạri mmuku n tsikaya n ne a'ayin a ɗa u 'yạngạsại Yesu a
ukpạ. A korongu tạ ukuna u na vi a tagarạda u Ishipa u ire:
“ ‘Ada Maku ma vạ,
ara n woko tạ Tata u vunu.’ ◊
34 “Kashilạ ka 'yạngạsạ tạ Yesu a ukpạ kpam wa ạsạkạ ikyamba i ne i shama
wa, dere tyoku ɗa u danai:
‘Ma zuwuka vu tạ unạ u shinga u uwulukpi u ɗa n da ma zuwuka Dawuda.’ ◊
35 “A korongu tạ a Ushipa u roku:
‘Va ạsạkạ Uza u Uwulukpi u vunu u shama wa.’ ◊
36 “A'ayin a ɗa Dawuda wạri n uma, u panạka tạ Kashilạ. An u tuwạ u
kuwại, aku a ciɗạngu yi a asu u asaun a akaya a ne, ikyamba i ne kpam i
shamai. 37 Shegai Kashilạ ka 'yạngạsạ tạ Yesu a ukpạ kpam ikyamba i ne i
shama wa.
38-39 “Ama a vạ, zuwai atsuvu mai a ili i'ya tsa tono: adama a ili i'ya Yesu
yain, i'ya i zuwai tsu tsạrại ucimbusạ u unyushi u cingi gogo-na. Mele ma
Musa ma fuɗa ma gonuko ɗạ i woko dere wa. Shegai adama a Yesu, uza ɗa
baci dem u wushuki wa woko tạ dere. 40 Kiranai, kawa ili i'ya ntsumate n
korongi ya gitạ tạ n ạɗạ. A dana tạ:
41 “ ‘Panai na, aza a majari, i shaɗangi n majiyan i kuwạ!
Kpaci ma yan tạ manyan ma roku a a'ayin a ɗe,
manyan ma ya kpạɗạ uwushuku n ma,
ko uza roku u tonuko ɗạ baci tani.’ ” ◊
42-43 Wutạ ɗa Bulus n Barạnaba a ka wutạ a kagata ka Kashilạ ki, aku aza
a Yahuda n Awulawa ushani aza ɗa a ka lyaka Kashilạ kayala a tono le.
Pini nala, Bulus n Barạnaba a'ạri le ugbamatangusu asuvu a lyai kelime n
uwushukusu n ukuna u shinga u Kashilạ. Aku ama yi a folo le a doku a yain
kadyanshi a kaci ka ili i na yi n Ashibi a ɗa a ka tuwạ.

Aza a Yahuda a 'yuwain Kadyanshi ka Shinga

44 An Ashibi a kyawain, ama a ilyuci yi ushani a tuwạ tạ a pana kadyanshi
ka Kashilạ. 45 An aza a Yahuda a wenei kakumạ ka ama ki, a yan tạ malyon
cika. A wishai Bulus kpam a 'yuwain ili i'ya u danai.
46 Aku Bulus n Barạnaba a dansai karara bawu uwonvo, a danai, “Eɗa u
kạnại tsu gitạ uyanka kuɓari ku kadyanshi ka Kashilạ, shegai i 'yuwain ka
uwusha. Nala u wenike tạ an bawu i rạtsai i wushi uma u ɗa bawu wạri n
utyoku. Adama a nala, tsa ạsạkạ ɗạ tạ aku tsu bana a asu u Awulawa. 47 Ili
i'ya Kashilạ ka tonuko tsu tsu yain i'ya na:
‘N zuwa tạ vu woko katyashi a asu u Awulawa,
tsạrạ vu tuko iwauwi
hal ubana likimba gbạ.’ ” ◊
48 An Awulawa a panai nala, a pana tạ kayanyan aku a cikpalai kadyanshi
ka Asheku. Aza ɗa a ɗangạsai adama a uma u ɗa bawu wạri n utyoku a
wushuku tạ n Asheku.
49 Pini nala, kadyanshi ka Asheku ka tamburai ko nte wa a uɓongu vi.
50 Aku aza a Yahuda a banai a asu u azapige a roku a ilyuci yi n aka a ɗa a ka

◊ **13:32-33** Ishp. 2:7. ◊ **13:34** Isha. 55:3. ◊ **13:35** Ishp. 16:10. ◊ **13:41** Hab. 1:5. ◊ **13:47** Isha. 42:6; Isha. 49:6.

nąką tsupige. A zuwa le a 'yuwain Bulus n Barąnaba, aku a gitą le mavura hal
a loko le a kaɓon ka uyamba ki. 51 Aku Bulus n Barąnaba a kąpątsąi kabutą
ka a'ene a le adama u woko iryoci a kaci ka aza a ilyuci yi, pini nala, a lazai
ubana a ilyuci i Ikaniya. 52 Shegai atoni a Antakiya yi a woko tą n maząngą
kpam ushaɗangi n Kulu Keri.

14

Bulus n Barąnaba a Ikaniya

1 An Bulus n Barąnaba a rawai a Ikaniya, a uwai a kagata ka Kashilą ka
aza a Yahuda tyoku ɗa a yain kuɓari a Antakiya. Ama ushani aza a Yahuda
n Awulawa a wushuku tą n kadyanshi ka Kashilą. 2 Shegai aza a Yahuda a
ɗa a kpąɗąi uwushuku n kadyanshi ki, a vurusąi a'ene a Awulawa a ɗa bawu
kotsu a wushuki, a nangasai ndishi n le n ama a Kashilą yi. 3 Gbą n nala, asuki
yi a ɓarąkpąi pini n ele cika, n a yanyi kuɓari ku kadyanshi ka ukuna u shinga
u Asheku bawu uwonvo. Kpam u nąką le ucira u uyan iryoci n ikunesavu.
4 Ama a ilyuci yi a pecei kure, aza roku a ka tono aza a Yahuda, aza roku kpam
a ka tono asuki.
5 Aku Awulawa a roku n aza a Yahuda n azapige a le a ɓolomgbonoi kaci
tsąrą a yain asuki yi mavura, kpam a varąsa le n atali a wuna. 6 An asuki yi a
revei ukuna u ɗa wąri a nwalu, aku a sumai ubana a uyamba u Likiya; wata,
ilyuci i Lisitira n Daraba n une i'ya i kyawan le. 7 Nte a lyai pini kapala n uyan
kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga.

Bulus n Barąnaba a Lisitira n Daraba

8 A Lisitira vi, Bulus n Barąnaba a cinai vuma roku uza ɗa a matsai
kawunu, uza ɗa tun a matsa yi u wala wa. 9 Wąri a upana kuɓari ku Bulus
wąri uyan, pini nala, Bulus wenei vuma vi wą tą n upityanangu u ɗa u rawai
a tąnąsą yi. 10 Aku u danai, "'Yąngą vu shamgba n a'ene a vunu." Kute-kute
vuma vi u 'yąngąi u gitąi nwalu.
11 An kakumą ka wenei ili i'ya Bulus yain, aku a 'yąngąsąi alągątsu n
kaletsu ka aza a Likiya, a danai, "Ama a na yi ashilą a roku a ɗa a cipą tsu
n iryoci i ama!" 12 Aku a nąkąi Barąnaba kala Zafosa,* Bulus kpam Hamisa
kpaci aya kayain ka kadyanshi. 13 Pini nala, kaɗarąkpi ka katani ka Zafosa
kameli ka kąri a uroto u ilyuci vi u kalai anaka n apąlu u tukoi a ɗa a utsutsu
u ilyuci vi, tsąrą eyi n ama a ne a yanka asuki yi uɗarąkpa.
14 Shegai an asuki yi a panai nala, aku a karąsai aminya a le adama a
unamgbukatsumą, a uwai a asuvu a kakumą ka ama ki n ilyaɗi n a dansi,
15 "Atoku a tsunu, ndya i zuwai ya yan naha? Ątsu dem ama ɗa tyoku u ɗe.
Kadyanshi ka Shinga ka tsu tuko ɗą tsąrą i kpatala i ąsąką ili i gbani i nala yi
i gono a asu u Kashilą Uza u Uma, uza ɗa u yain zuba n likimba n kushivą n
gbą ili i'ya i'ąri pini a asuvu a le. 16 Caupa u ąsąką tą gbą ama a likimba a yain
ili i'ya i luwa le. 17 Shegai u tsu wenike tą kaci ka ne a asu u ili i shinga i'ya
u tsu yansa. Kashilą ka tsu suku tą mini ma zuba, tsąrą iceshi i ɗe i yain. U
nąką ɗą kpam ilikulya kpam u zuwa ɗą ipeli." 18 Gbą n kadyanshi ka a yanka
le vi, she na a mątsąi aku a fuɗai a ɓishinka le uɗarąkpa vi adama a le.
19 Shegai aza a Yahuda a roku a wutąi a uyamba u Antakiya n Ikaniya a
leshei ama yi a varąsai Bulus a rono yi ubana a uroto u ilyuci, n a dani u
kuwą ɗe. 20 An Atoni a tuwąi a kyawan yi, aku u 'yąngąi u gonoi pini a ilyuci
yi. An kain ka wansai aku a lazai ubana a Daraba kaɓolo n Barąnaba.

* **14:12** Zafosa kameli ka pige ka aza a Heline ka, Hamisa kameli aya matsumate ma ne.

Bulus n Baranaba a gonoi a Antakiya

21 An Bulus n Baranaba a yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a Daraba,
a tsara ta Atoni ushani. Pini nala, a gonoi a Lisitira n Ikaniya n Antakiya
u Bisidiya. 22 A gbamatangusu ta atakasuvu a ama a Kashila n a ɓara le a
shamkpa upityanangu u le mai, n a dansi, “She tsu pana ikyamba aku tsu
tsara u'uwa a tsugono tsu Kashila.”
23 Bulus n Baranaba a yain kavasu n kakuli, aku a ɗangasakai kuwa ku
Atoni dem nkoshi. A nakа le a asu u Asheku uza ɗa nkoshi mi n wushuki n
eyi. 24 An a tonoi a Bisidiya aku a rawai a Bamafiliya. 25 An a yain kuɓari a
Paraga, aku a lazai ubana a Ataliya. 26 Pini nala, a uwai a kpatsu a banai a
Antakiya, a asu u ɗa caupa a yanka le kavasu tsara Kashila ka kirana n ele a
asuvu a manyan ma a kotsoi vi.
27 N urawa u le, aku a ɓolomgbonoi ama a Kashila a asu u te a tonuko le ili
i'ya Kashila ka yain adama a le, n tyoku ɗa kpam u kukpunkai Awulawa ure
u upityanangu. 28 Aku a ɓarakpai pini n ama a Kashila.

15

Asheshi a Atoni a Urishelima

1 An Bulus n Baranaba a'ari a Antakiya u Suriya, aku ama roku a wutai a
Yahuda a tuwai a Antakiya a ka wenishike Atoni. Aku a ka dansa, “A kiɗa ɗa
baci acombi tyoku ɗa Mele ma Musa ma danai wa, ya tsara iwauwi wa.” 2 Pini
nala, Bulus n Baranaba a yain kananamgbani n ele cika, adama a kadyanshi
ka nala ki. Aku Atoni† a zuwai Bulus n Baranaba n Atoni a roku a bana a
Urishelima a asu u asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, tsara a dansa kadyanshi
ki. 3 Aku a soku le a lazai, a tonoi a uyamba u Finisiya n Samariya, n a naki
alabari tyoku ɗa Awulawa a wushuki. Nala zuwa ta Atoni a panai kayanyan
cika. 4 An a rawai a Urishelima, Atoni, n asuki, na nkoshi a ryabusa le. Aku
Bulus n Atoni a ɗa a banai kaɓolo n eyi, a tonuko le gba ili i'ya Kashila ka
yankai ama ushani a akere a le.
5 Shegai Atoni a roku, aza a kaɓon ka Afarishi, a 'yangai a danai, “U kana
ta Awulawa a kiɗa acombi, a toni kpam ili i'ya Mele ma Musa ma danai.”
6 Aku asuki yi na nkoshi mi a ɓolomgbonoi, tsara a weɓele kadyanshi ki.
7 An a ɓarakpai a kananamgbani ki, aku Bituru 'yangai kushani u tonuko le,
“Aza a va, i reve ta Kashila ka ɗangasa mu ta caupa a asuvu a ɗe, u da ara
va ɗa Awulawa a ka pana kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga, kpam a wushuku.
8 Kashila uza ɗa u revei atakasuvu a ama gba, u wenike tsu ta an u wushai
Awulawa a asu u ɗa u naka le Kulu Keri tyoku ɗa u naka tsu. 9 U bidya
tsu kau-kau n ele wa, kpaci adama a upityanangu u le u ɗa u wulukpe le.
10 Adama a nala, niɗa ya ciga i kondo Kashila a asu u utaɗanku Awulawa a
na ucanga u ɗa bawu atsu n isheku i tsunu tsa fuɗa tsa canga? 11 Wa yan
nala wa! Tsu wushuku ta an adama a ukuna u shinga u Yesu Asheku u ɗa tsu
tsarai iwauwi, kpam tyoku ɗa ele dem a tsarai iwauwi.”
12 Pini nala, ama yi a paɗai bini, a ka panaka Baranaba n Bulus tyoku ɗa a
ka dansa iryoci n ikunesavu i'ya Kashila ka yain a asu u Awulawa a akere a
le. 13 An a kotsoi kadyanshi, aku Yakubu* danai, “Atoku a va, panaka numu.
14 Simo Bituru tonuko tsu ta tyoku ɗa Kashila ka gitai utuwa a asu u Awulawa
a roku u gonuko le ama a ne. 15 Nala wa ta dere n kadyanshi ka ntsumate n
korongi ili i'ya Magono ma Zuba ma danai,
16 “ ‘Ma gono ta n lapula n mai kuwa ku Dawuda ka ku wasai.
Ko an u wokoi ku wasai, ma lapula ta n mai ka kpam n shamkpa ka.

* **15:13** Yakubu na vi, vangu u Yesu ɗa.

17 Nala ma yan, tsaraa aza ɗa a buwai vi a kpatala a asu u va,
gba n Awulawa dem, n aza ɗa n ɗangasai a woko ama a va. Mpa, Magono ma
Zuba, mpa n danai nala.
18 N yan ta kazuwamgbani nala tun caupa.' " ◊
19 Yakubu lyai kapala n kadyanshi, "Adama a nala, u gan tsu matsa
Awulawa, aza ɗa a ka kpatalasa ubana a asu u Kashila wa. 20 Shegai tsu
koronku le ukanikorongi tsu tonuko le kotsu a lyai ilikulya i'ya a ɗaramkpai
kameli wa, kotsu a yain tsishankala wa, n utakuma u inyama i manama ma
a piyanlai udyoku wa, ko kpam inyama i'ya i buwai na mpasa wa. 21 Kpaci
Mele ma Musa ma na mi a'a ta ma a uwenishike a agata a Kashila a aza a
Yahuda a ilyuci dem n kain ka Ashibi tun a a'ayin a cau."

Asheshi a korongi ukanikorongi

22 Aku asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, kaɓolo n aza a kuwa yi gba, a
wenei u lobono ta a ɗangasa aza roku a asuvu a le a suku le a Antakiya kaɓolo
n Bulus n Baranaba. Aku a ɗangasai Yahuza, uza ɗa a ka isa Barasaba, n Sila,
azapige ɗa a asuvu a Atoni.
23 A nakа le ukanikorongi u ɗa u danai,
"Idyani a asu u atoku a ɗe asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, ubana a asu u
Awulawa aza ɗa a'ari Atoni, aza ɗa a'ari a ilyuci i Antakiya n iyamba i Suriya
n Kilikiya.
24 "Tsu pana ta alabari a da aza roku a asuvu a tsunu a tuwa ta ara ɗe. Tsu
pana ta a 'yangasaka ɗa atakasuvu n kadyanshi ka le, a damgbarasa ɗa, ko
an u wokoi atsa tsu suku le a yain nala wa. 25 An tsu dansai kadyanshi ki,
tsu wenei u lobono ta tsu ɗangasa aza roku a asuvu a tsunu tsu suku le ara
ɗe kaɓolo n atoku a tsunu Baranaba n Bulus. 26 Ama ɗa a nakai uma u le ko
a ka kuwa baci adama a kala ka Yesu Kawauwi. 27 Adama a nala a ɗa dem
tsu sukunku ɗa Yahuza n Sila, ara le ɗa ya pana ukuna u ili i'ya tsa koronku
ɗa na vi. 28 Kulu Keri ku wenike tsu ta ku da kotsu a zuwuka ɗa araji wa.
29 Shegai kotsu i lyai ili i'ya a ɗaramkpai kameli wa. Kotsu i takuma unyama
u ɗa wari na mpasa wa, ko kpam unyama u manama ma a piyanlai udyoku.
Kpam kotsu i yain tsishankala wa. I kirana baci n ili i na yi, ya rongo ta mai.
"U yan tsu ben."
30 Aku a lazai ubana a Antakiya. An a rawai a ɓolomgbonoi Atoni yi a asu
u te, a nakа le ukanikorongi vi. 31 An ama yi a yain u ɗa kaneshi, aku a yain
mazangа cika a adama a ugbami u atakasuvu u ɗa a doku le.
32 Yahuza n Sila tani an u wokoi ele ntsumate n ɗa, aku a dansai cika n a
gbamatangu le atakasuvu a shamgba n ucira. 33 An a yain a'ayin pini kenu,
aku Atoni a Antakiya a soku le n katsuma ka eri tsara a gono a asu u aza ɗa a
suku le. [34 Shegai Sila wenei ulobono ta u shamgba pini n ele.]†
35 Bulus n Baranaba a wokoi a Antakiya, ele n ama roku ushani a ka
wenishike n a dansi kadyanshi ka Asheku.

Upecene u Bulus n Baranaba

36 An a yain a'ayin, aku Bulus tonukoi Baranaba, "Tuwa tsu bana a ilyuci
i'ya tsu yain kuɓari ku kadyanshi ka Asheku, tsu kondo atoku yi tsara tsu
wene tyoku ɗa a'ari." 37 Baranaba ciga ta a bidya Yahaya Marku u bana
dem n ele. 38 Shegai Bulus wenei ulobono a bana n eyi wa, kpaci u asaka
le ta caupa a ilyuci i Bamafiliya, kpam u 'yuwain u lyai kapala n manyan mi
kaɓolo n ele.

◊ **15:18** Emo. 5:25-27; Isha. 45:21. † **15:34** Akorongi a cau ushani aza ɗa a purai a tagaraɗa u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpandа ma 34.

39 Aku kananamgbani ka uwai a mere ma le, hal ka zuwai a pecenei.
Baranaba bidyai Yahaya Marku a uwai a kpatsu ubana a ilyuci i Sayipuru.
40 Shegai Bulus ɗangasai Sila. Aku atoku yi a yanka le kavasu ka ndishi n
shinga, Asheku a kirana n ele, pini nala, a lazai. 41 Bulus kyawunsai uyamba
u Suriya n Kilikiya n u gbamatangusi atakasuvu a aza ɗa a'ari a a'uwa a Atoni
yi.

16

Timoti yain nwalu n Bulus n Sila

1 Bulus banai a Daraba n Lisitira, a asu u ɗa Katoni uza u kala Timoti wa
rongo. Mma u ne dem Katoni ka, uza u Yahuda, tata u ne tani uza u Heline†
u ɗa. 2 Atoni a ɗa a'ari a Lisitira n Ikaniya a ka cikpala ta Timoti cika. 3 Bulus
wa ciga ta Timoti toni le. Adama a nala u zuwai a kiɗa yi kacombi kahu a
laza. U yan ta nala adama a aza a Yahuda, kpaci ya dem reve ta tata u ne uza
u Heline u ɗa. 4 Tyoku ɗa a'ari ukyawunsa a ilyuci ilyuci, a rongoi utonusuko
ama ukuna u ɗa asuki na nkoshi a shamkpai a Urishelima, aku a folo le a toni
ukuna u nala vi. 5 Nala aza a a'uwa a Atoni yi a rongoi udoku upityanangu n
ucira n kakuma kain dem.

Bulus wenei kuwene a Taruwasa

6 Bulus n atoku a ne a lazai a tonoi a asuvu a uyamba u Firijiya n Galatiya,
kpaci Kulu Keri ku ɓishinka le ta uyan kadyanshi ka Asheku a uyamba u
Asiya a a'ayin a nala yi. 7 An a rawai utyoku u uyamba u Misiya, a cigai a
bana a Bitiniya, shegai Kulu ku Yesu ku wushunku le wa. 8 Aku a walai a
uyamba u Misiya ubana a ilyuci i Taruwasa a ikengi i kushiva.
9 N kayin, Bulus wenei kuwene. A kuwene ki, u wenei uza u Masidaniya
kushani wa folo yi, u danai, "Tuwa a Masidaniya vu ɓanga tsu." 10 An u kotsoi
uwene kuwene ki, kute-kute tsu* kanai ure ubana a Masidaniya, kpaci tsu
reve ta Kashila ka ka isa tsu tsu yanka le kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga.

Lidiya wokoi Katoni

11 Aku tsu uwai kpatsu a Taruwasa, tsu karai ubana a uyamba u mere u
mini u Samutarasu. An kain ka wansai, tsu rawai a ilyuci i Niyapali. 12 Pini
nala, tsu wurai ubana a Filibi, ilyuci i'ya aza a Roma a'ari ushani a uyamba u
Masidaniya, u ɗa u wari a kere ka tsugono tsu Roma. Tsu rongoi pini a'ayin
ushani.
13 Kain ka Ashibi tsu wutai a utsutsu u ilyuci vi ubana a una u agata, asu u
ɗa tsu wenei yavu a asu u kavasu u aza a Yahuda wa ta pini. Aku tsu dusuki
tsu dansai n aka a ɗa a ɓolomgbonoi ukuna u Asheku. 14 Uka roku ɗa pini uza
u kala Lidiya, kapani ka uwonvo u Kashila wa panaka tsu. Eyi uza u ilyuci
i Tayatira u ɗa, kadengi ka aminya a ikebe a mini ma galura a ɗa. Kashila
ka kukpai katakasuvu ka ne, hal u wushuki n ili i'ya Bulus wa tono. 15 An a
lyuɓugu yi kaɓolo n aza a kuwa a ne, aku u folo tsu, u danai, "An u wokoi i
wushuki mpa katoni ka Asheku ka, tuwai i cipa a kuwa ku va." U rongo tsu
a ufolo hal u fuɗa tsu aku tsu wushuki.

A ukai Bulus n Sila a kuwa ku a'ali

16 Kain ka te, an tsa bana a asu u kavasu, tsu gawunsai n kagbashi ka kari
makere, uza u ityoni i cingi i udana ili i'ya ya gita. Azakuwa a ne a ka tsarasa
ta ikebe cika n manyan ma udana ili i'ya ya gita i'ya makere mi ma yansa.

---

* **16:10** Kazoli ka kala ka "atsu" pini na vi, yanka ɗa a yankai ka manyan kpaci Luka uza ɗa u korongi tagarada vi u tono ta asuki yi a a'ayin a nala yi.

17 Aku u rongo tsu utono n u salạsi, “Ama a na yi agbashi a Kashilạ a ɗa, Uza
u Ucira Gbạ. Tuwạ ɗa a tuwại a tonuko ɗạ tyoku ɗa ya tsạrạ iwauwi.” 18 Nala
u rongoi uyan hal a'ayin ushani, hal asuvu a namgbai Bulus, aku u kpatalai
u ɓaranai ityoni i cingi yi, “A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, pecemgbene n
eyi.” Kute-kute i pecemgbenei n eyi.
19 An azakuwa a makere yi a wenei ure u utsạrạsạ u ikebe i le u kimbạ ɗe,
aku a kạnại Bulus n Sila, a rono le ubana a kuden a kapala ka aza a afada.
20 An a rawai aku a danai, “Aza a Yahuda a na a ka damgbarạsa tạ ilyuci i
tsunu. 21 Ili i'ya bawu i gain ạtsu aza a Roma tsu wushi, i'ya a ka wenishike.”
22 Aku ama a lazai a kyawan le a ka dansa, “Mayun ɗa, nala wạri.” Aza a
afada yi a zuwai a monduso le aminya n ucira, a bawan le. 23 An a bawan le,
aku a uka le a kuwa ku a'ali, a zuwai uza ɗa wa kirana n kuwa ki u wundi le
mai. 24 An u panai nala, u uka le a kunu ku asuvu ku kuwa ki, aku u gbagbalai
a'ene a le a kagbukulu.
25 Ubana kayin a mere, Bulus n Sila a ka yan kavasu n ishipa i ucikpala
Kashilạ, aza ɗa a'ạri dem pini a kuwa ku a'ali ki a ka panạka le. 26 Kute-kute
iyamba i gbạɗại cika, hal kami ka kuwa ku a'ali ki ka gbạɗại. Pini nala, itsutsu
yi i giduwại gbạ. Ikani i'ya a sirạsai aza ɗa a'ạri pini a kuwa ku a'ali ki i
sạruwại.
27 An uza ɗa wa kirana n kuwa ki u rikpạnạkại alavu, u wenei itsutsu i
kuwa yi gbạ ugiduwi. Wa wundya aza a kuwa ku a'ali ki a suma ɗe, aku u
talai burundu u ne wa ciga u wuna kaci ka ne. 28 Shegai Bulus ɓarana yi, u
danai, “Kotsu vu nei kaci ka vunu usạn wa, gbạ tsunu tsạ tạ pini.”
29 Aku uza ɗa wa wundya kuwa ki u danai a tuko ncikalu. U wuranai u
uwai a asuvu u rukpại a kapala ka Bulus n Sila, n u jeki ikyamba adama a
uwonvo. 30 Aku u wutukpạ le a kateshe, u danai, “Ndya ma yan tsạrạ n tsạrạ
iwauwi?”
31 Ele tani a danai, “Pityanangu n Yesu Asheku, avu na aza a kuwa a vunu
ya tsạrạ tạ iwauwi.” 32 Aku a yanka yi kadyanshi ka Asheku n aza a kuwa a
ne gbạ. 33 N kayin ka nala ki, u zạsạ le usạn u le, aku kute a lyuɓugu yi n aza
a kuwa a ne dem. 34 Aku u uka le a asuvu a kuwa ku ne u tuko le ilikulya. Eyi
n aza a kuwa a ne gbạ a shaɗangi n ipeli adama a ɗa a pityanangi n Kashilạ.
35 An kain ka wansai, aku aza a afada yi a suki adạgạri a ba a dana a ạsạkạ
ama a nala yi.
36 Aku uza ɗa wa kirana n kuwa ku a'ali ki u bankai Bulus akani, u danai,
“Aza a afada a suku ɗe a ạsạkạ ɗạ, adama a nala, she i wutạ i wala alafiya.”
37 Shegai Bulus danai, “Ạtsu aza a Roma a ɗa, kpam a bawan tsu a kapala
ka ama bawu afada, a uka tsu a kuwa ku a'ali. Niɗa a ka yansa a wutukpạ tsu
usokongi? Wa yan wa! Shegai a tuwạ n kaci ka le a wutukpạ tsu.”
38 Adạgạri yi a ba a tonukoi aza a afada kadyanshi ki. Aku uwonvo u kạnại
aza a afada yi, an a panai a da ele aza a Roma a ɗa. 39 A tuwại a kuwa ku a'ali
ki, a foloi Bulus n Sila a yanka le ahankuri. A'ayin a ɗa a wutukpạ le, aku a
folo le a ạsạkạ ilyuci yi. 40 An Bulus n Sila a wutại a kuwa ku a'ali ki, aku a
lazai karara she a kuwa ku Lidiya. An a wenei Atoni, aku a gbamatangusu le
atakasuvu cika kahu a ạsạkạ a ilyuci yi.

17

Bulus ba u kondoi Tasaloniya

1 An Bulus n Sila a wurai a Amihipali n Apoloni, aku a tuwại a Tasaloniya
a asu u ɗa wạri n kagata ka Kashilạ ka aza a Yahuda. 2 Bulus uwai pini
tyoku ɗa u cuwanạkai, hal Ashibi a tatsu a'ạri a uyan kadyanshi ka ukuna u

Kashilạ a itagarạda i Kashilạ, 3 wạri le ukasanạsạka n u tonusuko le mayun ɗa Kawauwi ka pana ikyamba kpam u 'yạngạ a ukpạ. U tonuko le, “Yesu ɗa mạri ɗạ utonusuko na vi, aya gai Kawauwi ki.” 4 Aku ama roku aza a Yahuda, n aza a Heline aza ɗa a ka gbashika Kashilạ, n aka roku ushani, a wushuki n kadyanshi ka Bulus n Sila, kpam a ɓolomgbonoi n ele.

5 Shegai aza a Yahuda a ka yan malyon cika, aku a banai a kuden a ɓolomgbonoi ama aza a ahali a cingi, a 'yạngạsại atakasuvu a ama a ilyuci yi gbạ le. A sumai ubana a kuwa ku Yason, tsạrạ a tuko Bulus n Sila a kapala ka kakumạ ka ama ki. 6 Shegai an bawu a cina le, aku a ronoi Yason n Atoni a roku ubana a asu u azapige a afada. A ka salạsa, “Bulus n Sila alya a ka 'yạngạsạsạ atakasuvu a ama a likimba, alya na dem a rawai ara tsunu. 7 Kpam Yason ɗa cipukạ le a kuwa ku ne. Kpam gbạ le a ka tono mele ma Kaisa wa, n a dansi magono ma roku ma pini a ka isạ Yesu.”

8 An a panai nala, aku aza a ilyuci yi n azapige a afada yi atakasuvu a le a 'yạngại. 9 A ạsạkạ le wa, she na a zuwai Yason n ama yi a tsupai ikebe i u'ạsạkạ, aku a ạsạkạ le a lazai.

Bulus n Sila a ba a kondoi Biriya

10 An kayin ka yain, aku Atoni yi a soku le, a lazai ubana a Biriya. An a rawai ɗe, a uwai a kagata ka Kashilạ ka aza a Yahuda. 11 Shegai aza a naha a la tạ aza a Tasaloniya ahali a shinga, kpaci a wusha tạ kadyanshi ki n akere a re. A'ạri ukonduso Itagarạda i Ntsumate kain dem, tsạrạ a wene ko ili i'ya Bulus wa tonusuko le vi mayun ɗa. 12 Ama ushani a pityanangu tạ n Asheku. A asuvu a aza ɗa a wushuki vi, alya aza a Yahuda, kaɓolo n aka a roku ushani aza a Heline aza ɗa a'ạri n tsupige a ilyuci yi, hal n a'ali aza a Heline dem.

13 An aza a Yahuda aza ɗa a'ạri a Tasaloniya, a panai a da Bulus ɗa pini wa yan kuɓari ku kadyanshi ka Kashilạ a Biriya, a banai ɗe n a lạpạnạsi kakumạ ka ama ki n a 'yạngạsạsi le atakasuvu. 14 Kute-kute Atoni yi a soki Bulus ubana a kushivạ, shegai Sila n Timoti a shamgbai ve pini. 15 Aza ɗa a soki Bulus vi, a soku yi tạ hal ubana a Atina. An a ka gono, aku Bulus nạkạ le akani a tuwạ a tonuko Sila n Timoti a tuwạ a cina yi pini gogo.

A banai a ilyuci i Atina

16 A'ayin a ɗa Bulus wạri a uvana Sila n Timoti a Atina, u namgba tạ katsumạ an u wenei ilyuci yi i shaɗangi n ameli. 17 U tsu yan tạ kadyanshi a kagata ka Kashilạ n aza a Yahuda n Awulawa aza ɗa a ka tono Kashilạ. Kpam kain dem u tsu yan tạ kadyanshi n aza ɗa u tsu cina a kuden. 18 An Bulus wạri a uyan kuɓari ku Yesu n u'yạngạ u ukpạ vi, aku ayawunshi a Epikuriya* n ayawunshi a Sitokiya a yain kananamgbani n eyi. Aza roku a le a wecikei, “Ndya uza u kacan naha wa tono?”

Aza roku a danai, “Yavu uza u uyan kuɓari ku ameli a roku a ɗa, bamu n a tsunu.”

19 Adama a nala, aku a bidya yi a banka yi a asu u Asheshi a ɗa a ka isạ Arasa, a danai, “Ko va tonuko tsu ucun u uwenishike u savu u ɗa va yan na vi? 20 Kpaci kotsu tsu pana ukuna u na vi wa, kpam tsa ciga tạ tsu reve kalen ka ne.” 21 Gbạ aza a Atina n amoci a ɗa a'ạri pini nạ ndishi a la tạ uciga a ɓarạkpạ a upana kadyanshi ka savu kpam a dansa ka kapala n ili gbạ.

---

* **17:18** Aza ɗa a tsu kondonuso ili i'ya ya gitạsạ a likimba alya a tsu isạ “Ayawunshi.” Kpam a tsu sheshishe tạ a'ayin dem tyoku ɗa likimba wạri. Ayawunshi a Epikuriya a tsu rongo tạ a usheshe a kaci ka ili i'ya a ka ciga adama a upana kayanyan ka kaci ka le. Ayawunshi a aza a Sitokiya a tsu rongo tạ a usheshe adama a kaci ka le. Ele a tsu ciga ili i'ya ya tuko upana kayanyan wa.

22 Bulus shamgbai a kapala ka asheshi yi, u danai, “Eɗạ, aza a Atina, n reve
tạ eɗạ aza a uciga utono adini a ɗa cika. 23 Kpaci an ma kyawunsa a ilyuci yi,
ma konduso ili i'ya ya gbashika. N wene tạ asuɗarạkpa u roku n ikorongi a
zuba u ne, i danai, ‘Adama a Kashilạ ka Bawu a Revei.’ Uza ɗa ya gbashika
bawu i reve yi vi, aya Kashilạ kpam aya ma tonuko ɗạ ukuna u ne.
24 “Kashilạ ka ka yain likimba n ili i'ya i'ạri a asuvu a ne. Aya Magono ma
Zuba ma zuba n iyamba, u tsu dusuku a Kuwa ku Kashilạ ka vuma mai wa.
25 Nala dem u tsu ciga vuma u ɓạngạ yi n ili i kukere i ne wa. U namba ili wa,
kpaci aya u nạkại gbạ ama uma, n kuvi, n ili i'ya a ka ciga. 26 Aya kpam u yain
gbạ ama a asu u vuma u te. U ɗangạsạka le asu u ɗa a ka dusuku gbạ a kubain
ku likimba. Kpam u foɓusuko le a'ayin a ɗa gbạ ama yi a ka rongo.
27 “Kashilạ ka yan tạ nala tsạrạ a zami yi, kpaci a papura baci a ka tsạrạ yi
tạ, ko an u wokoi u yan mɓạri n ele wa. 28 Adama a ne a ɗa tsạri n uma, tsa
zạmgbạnạsạ kpam, adama a ne a ɗa tsu wokoi ili i'ya tsạri, tyoku ɗa ashipi a
ɗe a roku a danai, ‘Ạtsu aza a kagali ka ne a ɗa.’
29 “An u wokoi ạtsu aza a kagali ka Kashilạ a ɗa, u gan tsu rạtsanạka Kashilạ
n ili i'ya a yain n zinariya ko azurufa ko katali, i'ya vuma u yain n ugboji u
ne wa. 30 Caupa Kashilạ kạri ka foro ama a unyushi u le wa, adama a ukpạɗạ
u ureve u le. Shegai gogo-na u tonuko tạ ama ko nte wa a kpatala a ạsạkạ
tsicingi tsu le tsu ugbashika ameli.
31 “Kpaci u ɗangạsa ɗe kain ka wa tuwạ u yanka likimba afada a ɗa a'ạri
dere a kukere ku uza ɗa u ɗangạsai. Kashilạ ka ạsạkạ tsu tạ tsu reve vuma u
nala vi a asu u ɗa u 'yạngạsạ yi a ukpạ.”
32 An a panai adama a u'yạngạ u ukpạ, aku aza roku a yanka yi majari,
shegai aza roku a danai, “Tsa ciga tạ tsu doku tsu pana ukuna u ɗa vu danai
nala vi.” 33 Pini nala, Bulus ạsạkại asheshi yi. 34 Shegai ama roku a asuvu a
le a wushuki n kadyanshi ka Bulus a wokoi Atoni. A asuvu a Atoni a savu
yi alya Diyonisiyu uza ɗa wạri asuvu a asheshi, n uka u roku uza ɗa a ka isạ
Damari, kaɓolo n aza roku kpam.

18

Bulus ba u kondoi Korintiya

1 Aku Bulus ạsạkại Atina u banai a Korintiya, 2 nte u cinai uza u Yahuda u
roku ɗe uza ɗa a ka isạ Akila, uza ɗa a matsai a ilyuci i Pontu. Akila n uka u
ne Bilikisu a ɓạrạkpạ n urawa an a wutại a uyamba u Italiya* wa. Kpaci an u
wokoi Kaladiyu magono u zuwa tạ mele u da gbạ aza a Yahuda a ạsạkạ ilyuci
i Roma. 3 Bulus rongo tạ n ele n u yanyi manyan n ele, kpaci ele aza a tsilaga
tsa uyan atani a ɗa tyoku u ne.
4 Ashibi dem Bulus wạ tạ a kagata ka Kashilạ uyan kadyanshi n aza a
Yahuda n aza a Heline. Wa ciga u zuwa le a wushuku n eyi. 5 An Sila n Timoti
a wutại a Masidaniya a tuwại a Korintiya, aku Bulus nạkại kaci ka ne gbạ a
asu u uyan kuɓari n u tonusuki aza a Yahuda, “Kawauwi ka ya bolo vi, Yesu
ɗa.” 6 Shegai an aza a Yahuda a 'yuwan yi a taka yi n inyashi, Bulus kạpạtsại
kabutạ ka aminya a ne,† u danai, “Mpasa n ɗe mạ tạ a kaci ka ɗe, mpa kabirya
mu wa.‡ Ili i'ya i bidyai n gogo-na ubana a kapala a asu u Awulawa ɗa ma
bana.”

---

* **18:2** A'ayin a Yesu, ilyuci i Roma i'ya ilyuci i pige a uyamba u Italiya a asu u ɗa Kaisa Magono wạri, kpam a asu u ɗa azapige azapige ama a'ạri. Tsugono tsu Roma tsạ tạ tsu pige, nte dem uyamba u Masar n u Isara'ila n u Anasara wạri pini. † **18:6** A'ayin a nala yi, uza u kạpạtsạ baci kabutạ ka a'ene ko ka aminya, wa wenike tạ an u 'yuwain ama. ‡ **18:6** Ili i'ya baci dem i tsạrạ ɗạ unyushi u ɗe u ɗa, mpa kabirya mu wa.

7 Pini nala, u ba u dusuki n Titiyu Yusutu Kawulawa uza u ulyaka Kashilạ kayala, kpam kuwa ku ne kạ tạ evu n kagata ka Kashilạ. 8 Kirisibu uzapige u kagata ka Kashilạ n aza a kuwa a ne gbạ a pityanangu tạ n Asheku. Ama ushani a Korintiya dem a pityanangi, aku a lyuɓugu le.

9 Kain ka te n kayin, Asheku a ka yanka Bulus kadyanshi a kuwene u tonuko yi, “Pana uwonvo wa, yan kuɓari! Kotsu vu paɗa bini wa! 10 Kpaci mạ tạ n avu, kpam ko uza wa ne vu usạn wa. Mạ tạ n ama ushani pini a ilyuci i na yi.” 11 Bulus dusuki pini a ilyuci yi hal kayen ka te n uwoto u teli, u rongo le uwenishike kadyanshi ka Kashilạ.

12 Shegai a a'ayin a ɗa Galiya wạri gomuna u uyamba u Akataya, aza a Yahuda a ɓolomgbonoi kaci a 'yangạsạkại Bulus, a banka yi a kapala ka aza a afada. 13 A danai, “Vuma na ama ɗa wa ciga a lyaka Kashilạ kayala a ure u ɗa mele ma ɓishinkai.”

14 Shegai an Bulus wa ciga u gitạ kadyanshi, aku Galiya kpatalai a asu u aza ɗa a 'yangạsạkại Bulus, u danai, “Panai eɗạ aza a Yahuda, a da baci nusa ɗa u nusai, ko kpam u yain unyushi u pige u roku, an mạri ma panạka ɗạ tạ. 15 Shegai an u wokoi kananamgbani ki a kaci ka idani, n a'ala a ɗa n mele ma ɗe koshi, she i yain afada yi n kaci ka ɗe. Mpa ma yan icun i afada a nala yi wa.” 16 Aku u loko le a kunu ku afada ki. 17 Aku kakumạ ki ka kạnại Sasatsani uzapige u kagata ka Kashilạ, a lapa yi a kapala ka kunu ku afada ki. Shegai Galiya kirana n ele wa.

Bulus gonoi a Antakiya n Suriya

18 An ukuna u nala u wurai, Bulus doku rongoi a Korintiya a'ayin kenu. Aku u tonukoi Atoni yi u da eyi wa laza. U uwai a kpatsu kaɓolo n Bilikisu n Akila a kạnại ure ubana a Suriya. Shegai kahu a 'yangạ, Bulus kuruwa tạ kaci ka ne a Kankiriya, tyoku u agadu a aza a Yahuda, an u wokoi u yain kazuwamgbani n Kashilạ.

19 An a rawai a Afisu, (pini a ilyuci yi Bulus ạsạkại Bilikisu n Akila,) aku Bulus uwai a kagata ka Kashilạ tsạrạ u dansa n aza a Yahuda. 20 Aku a folo yi u doku u rongo n ele, eyi tani u wushuku wa. 21 Shegai an wa ạsạkạ le, u danai, “Kashilạ ka wushuku baci, ma gono tạ a asu u ɗe.”

22 An Bulus ạsạkại Afisu u uwai kpatsu ubana a Kasariya, aku u wurai ubana a Urishelima. U ba u danạsai Atoni, pini nala, u lazai ubana a Antakiya. 23 An u ɓạrạkpại pini kenu, aku u 'yangại u kyawunsai uyamba u Galatiya n uyamba u Firijiya. U tonoi a ilyuci ilyuci n u gbamatangusi Atoni atakasuvu, tsạrạ a gbonguro a ure u Asheku.

Apolo yain kuɓari a Afisu

24 A'ạri pini, aku uza u Yahuda u roku uza u kala Apolo tuwại a Afisu. Kpam uza u ilyuci i Alizandariya u ɗa, karevi ka kadyanshi. U reve tạ tagarạda u Kashilạ cika. 25 A wenishike yi tạ a asuvu a Ure u Asheku. U bidya tạ kadyanshi ka Kashilạ ki mayun mayun n ucira, kpam wa wenishike ukuna u Yesu u maci vi. Shegai ukuna u ulyuɓugu u Yahaya u ɗa u revei koshi. 26 Aku u kạnại kuɓari a kagata ka Kashilạ n ucira u ne gbạ. An Bilikisu n Akila a panai kadyanshi ka ne, a rono yi a banka yi a kuwa, a doku a tonusuko yi ukuna u Kashilạ cika.

27 An Apolo wa ciga u pasamgbana ubana a uyamba u Akataya, Atoni a ɓạngạ yi a koronki Atoni a ɗa a'ạri a Akataya vi ukanikorongi tsạrạ a wushi yi n akere a re. An u rawai tani ɗe, u woko tạ kaɓạngi ka aza ɗa a pityanangi a asu u ukuna u shinga u Kashilạ, 28 kpaci u varangu tạ aza a Yahuda cika a kapala ka ama, u kasanạsạka le tagarạda u Kashilạ an Yesu Kawauwi ka.

19

Bulus a ilyuci i Afisu

1 A'ayin a ɗa Apolo wạri a Korintiya, Bulus walai pini a uyamba vi hal
ubana a Afisu, a asu u ɗa u cinai Atoni a roku. 2 U wece le, “I wusha Kulu
Keri a'ayin a ɗa i wushuki vi?”
A danai, “Tsu reve gbạm ili i roku Kulu Keri wa.”
3 U wece le, “Ucun u ulyuɓugu u eni u ɗa a luɓugu ɗạ?”
A wushunku yi, “Ucun u ulyuɓugu u Yahaya u ɗa.”
4 Bulus danai, “Ulyuɓugu u Yahaya u ukpatala u ɗa. Yahaya tonusuko tạ
dem ama a pityanangu n uza ɗa wa tuwạ a kucinạ ku ne; wata, Yesu.”
5 An a panai nala, aku a lyuɓugu le a asuvu a kala ka Yesu Asheku. 6 An
Bulus taɗanku le akere, aku Kulu Keri ku cipạ le. Pini nala, a gitại kadyanshi
n aletsu a roku n a yanyi kadyanshi ka ukuna u Kashilạ. 7 Gbạ gbạ evu n ama
kupa n ama a re a ɗa.
8 Bulus uwai a kagata ka Kashilạ n u yanyi kuɓari bawu uwonvo hal uwoto
u tatsu, n u yanyi kadyanshi n ele n u tonusuko le ukuna u tsugono tsu
Kashilạ. 9 Shegai aza roku a asuvu a le a gbamai atakasuvu a le. A 'yuwain
uwushuku, hal a yankai aza ɗa a wushuki vi kadyanshi ka gbani adama a
Ure u Asheku vi a kapala ka ama. Aku Bulus ạsạkại kagata ka Kashilạ ki, u
bidyai Atoni yi, n u wenishiki le kain dem a asu u uwenishike u Tiraniyu.
10 Nala a rongoi uyansa hal ayen a re, hal gbạ aza a Yahuda n aza a Heline a
ɗa a'ạri nạ ndishi a Asiya a panai kadyanshi ka Asheku.

Mmuku n Siva

11 Kashilạ ka nạkạ tạ Bulus ucira u ɗa wa yansa ikunesavu i'ya bawu kotsu
ama a taɓai uwene. 12 Hal gbạm a bidya baci mayani ma ne ko aminya a
manyan a ne a ɗa wa ukusa a bankai aza a mɓạlạ, a tsu tạnạ tạ. Nala dem
ityoni i cingi i tsu pecemgbene tạ n ama.
13 Aza a Yahuda a roku aza ɗa a'ạri ukyawunsa ilyuci ilyuci n a wutukpusi
ityoni i cingi. A mạtsại tsạrạ a yain manyan nala n kala ka Yesu Asheku. N a
dansi, “N ɓarana ɗạ tạ n kala ka Yesu ka Bulus wa yansạka kuɓari ku ne ki, i
wutạ.” 14 Mmuku n Siva kaɗarạkpi ka pige† ka aza a Yahuda, n ɗa dem pini
n shindere a'ali a asuvu a aza ɗa a ka yansa nala vi.
15 Kain ka te, an a kondoi a yain nala a asu u uza u ityoni i cingi u roku, aku
ityoni i cingi i wushunku le, “Mpa gai n reve tạ Yesu! N reve tạ kpam Bulus.
Shegai eɗạ tani an yayi?”
16 Aku uza u ityoni i cingi vi u imkpai u gitạ le malapa hal u lyai ucira u
le gbạ. Aku a wutại a kuwa ki n ilyaɗi ya dem kataɓa ikyamba i le kpam n
a'utsu.
17 An aza ɗa a'ạri ndishi a Afisu, aza a Yahuda n aza a Heline a panai ili
i'ya i gitại, aku a panai uwonvo cika, a nạkại kpam kala ka Asheku tsupige.
18 Ama ɗa kpam a wushuki vi a wutại a kapala ka ama a ka dansa tsicingi tsu
le. 19 Ama ushani aza a uyan adạbu a ɓolomgbonusoi itagarạda i le a asu u
te a runukpai i'ya a kapala ka ama. An a kecei ikebe i itagarạda yi, i rawa tạ
ikebe i'ya vuma wa livạ manyan ma a'ayin azu amangarenkupa (50,000.)*
20 Nala kadyanshi ka Asheku ka rongoi utambura kpam ka yain ucira cika.
21 An ukuna u nala u gitại, Bulus bidigai kaci ka ne u da u kyawunsa baci
uyamba u Masidaniya n u Akataya, aku u bana a Urishelima. U danai kpam,
“N bana baci ɗe, u kạnạ mu tạ n bana a ilyuci i Roma. 22 Aku u suki aɓạngi a

* **19:19** Akorongi a cau a cau a kagitạ a korongu tạ “ikebe i azurufa 50,000.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓạngạ.

ne a re, Timoti n Erasutu ubana a Masidaniya, eyi kpam u shamgbai ve pini a uyamba u Asiya vi kenu.

A ˈyạngạsại atakasuvu a ama a Afisu

23 A'ayin a nala yi a ɗa a 'yạngạsại atakasuvu a ama cika a adama a Ure u Asheku. 24 U'yạngạsạ u atakasuvu a nala vi u gitạ tạ n karumi ka roku uza u kala Dimitiriyu, uza ɗa wa yansa manyan n azurufa n u rumi agata a Aritima†† kameli ka kạri uka. Eyi n atoku a manyan a ne a tsu tsạrạ tạ ikebe cika adama a manyan ma nala mi. 25 Aku u ɓolomgbonoi gbạ atoku a manyan a ne n aza ɗa a ka yan manyan ma ma rotsoi icun i manyan ma nala mi, u danai, "Eɗạ ama a vạ, i reve tạ n manyan ma na ma tsa tsạrạsạ ikebe. 26 I wene tạ kpam i pana tạ tyoku ɗa Bulus nala vi wa lapạnạsạ ama. Nala wạri a uyan pini na a Afisu n a asu u aza a Asiya ushani. U danai ameli a ɗa ama a yain n akere, ashilạ a ɗa wa. 27 Ukuna u cingi wa gitạ tạ, a ka nangasa tạ manyan ma tsunu. Bamu gbạm n nala, hal gbạm a ka gonuko tạ Aritima kameli ili i gbani, kpam a pece yi n tsupige tsu ne. Eyi uza ɗa gbạ uyamba u Asiya hal gbạm n likimba gbạ a ka gbashika."

28 An a panai nala, aku a yain upan cika, a 'yạngạsại alạgạtsu a le, a danai, "Tsupige she Aritima u aza a Afisu." 29 Aku ama yi a dambulai, a sumai ubana a kakurạ a asu u ɗa ama yi a ɓolomgbonoi, a'ạri urono Gayu n Aristaraku. Ama a na yi atoku a nwalu a Bulus a ɗa aza a Masidaniya.

30 Bulus ciga tạ u uwa pini a asuvu a ama yi, shegai Atoni a ɓishinka yi. 31 Azapige a roku aza a uyamba u Asiya aje a ne a sukunku yi akani a folo yi kotsu u kawan u bana a asu u ama a nala yi wa.

32 Ama ɗa a'ạri pini vi atakasuvu a le gbạ a shaɗangu ɗe n kadambula, kpaci a reve gbạm ili i'ya a ɓolomgbonoi uyan wa. Aza roku a 'yạngạsại alạgạtsu a ka dansa ili i roku, aza roku kpam a ka dansa ili i roku kau. 33 Aza a Yahuda a tutsuki vuma roku uza u kala Alizanda a kapala, a ka ciga yi u kasanạsa ukuna vi. Pini nala, u 'yạngạsại akere a zuba u danai a paɗa, tsạrạ u sirạ̄ka ama a ne kaɓetsu. 34 Shegai an a revei eyi uza u Yahuda u ɗa, aku a 'yạngạsại alạgạtsu a danai, "Tsupige she Aritima kameli." A'ạri uyansa nala hal ulapa u uwule u re.

35 An nala u wurai, aku kakorongi ka ilyuci ka zuwai ama yi a paɗai, u danai, "Eɗạ ama a Afisu, ama a likimba gbạ a reve tạ an ilyuci i Afisu i'ya ya kirana n Aritima kameli. Kpam ya dem reve tạ an kameli ka pige ka nala ki, ka rukpại a zuba derere a ilyuci i tsunu. 36 An u wokoi ili i na yi a ka nana i'ya wa, u gan tạ i paɗa bini, kotsu i bidya ukuna vi n udagu wa. 37 I tukoi ama a na pini na, a yan uboki a kagata ka kameli ki wa, a wisha tani kameli ki wa. 38 Shegai Dimitiriyu n atoku a manyan a ne a'ạ baci n ukuna u roku a kaci ka uza roku, kunu ku afada kạ tạ ukukpi. Aza a afada a ɗa kpam pini, she i banka le ɗe. 39 Shegai i'ạ baci n ukuna u roku kau u ɗa ya ciga i reve, she a dansa u ɗa na a asu u asheshi. 40 Mayun tani wa suɗugba tsu tạ a kukere ku azapige a Roma, an tsu wushuki n ukuna u u'yạngạsạ u atakasuvu u ara u na vi, an u wokoi tsa fuɗa tsa nạkạ kalen ka ili i'ya i gitại na vi wa." 41 An u danai nala, aku u wacinsai ama yi.

20

Bulus gonoi a Masidaniya n Heline

†† **19:24** Aritima kala ka kameli ka, kpam urotsoni u uka u ɗa kạri. Ama ushani a kaɓon ka Asiya a tsu gbashika tạ ka.

1 An u'yaŋgaŋsaŋ u atakasuvu vi u kotsoi, aku Bulus isaŋi Atoni u gbamatangu
le atakasuvu. Pini nala, u tonuko le, “U yan tsu ben.” Aku u lazai ubana a
uyamba Masidaniya. 2 An u kyawunsai aɓon a nala yi gbaŋ, n u gbamatangusu
le atakasuvu cika, aku u lazai she a Heline. 3 U dusuki pini hal uwoto u tatsu.
Afoɓi a ɗa waŋri a uwa a kpatsu ubana a uyamba u Suriya, aku u revei aza a
Yahuda a yanka yi taŋ afoɓi a cingi. Adama a nala a ɗa u bidigai kaci ka ne wa
gono a ure u Masidaniya. 4 Ama a na ɗa a soku yi: Supata maku ma Puruhu
uza u Biriya, kaɓolo n Aristaraku n Sakunda aza a Tasaloniya, kaɓolo n Gayu
uza u Daraba, n Timoti, hal dem n Tikiku n Tarafima aza a Asiya.
5 Ama a na yi a lyai kapala naŋ nwalu a ba a vana tsu a Taruwasa. 6 Aŋtsu tani
an Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti a wurai, tsu uwai a kpatsu a Filibi. Tsu
yan taŋ nwalu ma a'ayin a tawun, aku tsu rawai a Taruwasa tsu cina le pini
ɗe. Nte tsu rongoi pini hal a'ayin a shindere.

A 'yaŋgaŋsaŋi Yutiku a ukpaŋ

7 Kain ka Aladi, tsu ɓolomgbonoi tsaŋraŋ tsu lyai ilikulya. Bulus dansai
kadyanshi n ama yi hal kayin ka pige, kpaci wa laza taŋ kain ka wansa baci.
8 A kunukuzuba ka tsaŋri vi a sapusa taŋ pini ncikalu ushani. 9 Kalobo ka roku
uza u kala Yutiku u dusuki a zuba u ilinuku i kunukuzuba ku ukumba u
tatsu. Aku wa gbaɗiga a'ayin a ɗa Bulus waŋri uyan kuɓari ku ugaɗi, hal alavu
a bidya yi gbende-gbende. Aku u faŋtaŋnaŋi u rukpaŋi a kunukuzuba utuwaŋ a
iyamba. An a canga yi, a cinai u kuwaŋ ɗe. 10 Pini nala, Bulus cipaŋi a iyamba
u woɓo yi, u danai, “Kotsu i dambula wa, waŋ taŋ n uma.” 11 An Bulus gonoi a
kunukuzuba, aku tsu lyai ilikulya kaɓolo. U lyai kapala n kadyanshi ki hal
usana, aku u lazai. 12 Pini nala, a lazai n kalobo ki a kuwa n uma, aku a yain
mazaŋngaŋ cika.

Bulus banai a Militа

13 Bulus bidiga taŋ kaci ka ne u wala a a'ene ubana a Asusu. Aŋtsu kpam tsu
uwai a kpatsu, tsaŋraŋ tsu ba tsu gawunsa ɗe.
14 An tsu gawunsai a Asusu, aku u uwai a kpatsu ki tsu lazai ubana a
Mitilini. 15 An kain ka wansai, aku tsu lyai kapala naŋ nwalu tsu rawai evu n
a asu u ɗa a ka isaŋ Kiyo. An kain ka wansai kpam tsu rawai a uyamba u mere
ma mini u ɗa a ka isaŋ Samasu. An kain ka doku ka wansai, aku tsu rawai a
Milita. 16 Kpaci Bulus bidiga taŋ kaci ka ne u da wa shamgba a Afisu wa, adama
a ɗa wa ɓaraŋkpaŋ a Asiya. Kpaci wa yan taŋ maloko u rawa a Urishelima kahu
kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa.†

Bulus dansai n azapige aza a Afisu

17 Shegai an tsu rawai a uyamba u Milita, ɗa Bulus sukunki nkoshi n kuwa
ku Atoni a ɗa a'aŋri a Afisu a tuwaŋ a cina yi. 18 An a rawai, aku u danai, “Eɗaŋ i
reve taŋ gbaŋ ili i'ya n yain a'ayin a ɗa n gitaŋi utuwaŋ a Asiya. 19 N yan taŋ manyan
ma Asheku bawu araɗi, kpam n meshi. N kawunki kpam n ukonduso u cingi
u ɗa aza a Yahuda a tukuso mu. 20 N kpaɗaŋ ɗaŋ utonuko ukuna u mayun wa, naŋ
n yansaŋka ɗaŋ kuɓari a asu u ama n a'uwa a ɗe. 21 Kuɓari ku vaŋ ku te ka ubana
a asu u aza a Yahuda n Awulawa. N tonuko le a reve kalen ka ukpatala a gono
a asu u Kashilaŋ a aŋsaŋkaŋ tsicingi tsu le kpam a pityanangu n Yesu Asheku.
22 “Gogo-na Kulu Keri ka na ka zuwa mu ubana a Urishelima, kpam n reve
ili i'ya ya gitaŋ naŋ mpa ɗe wa. 23 Ko an u wokoi Kulu Keri ka tonusuko mu taŋ a
ilyuci i'ya dem n banai, ka danai a ka gidaŋku mu taŋ a kuwa ku a'ali kpam n
pana ikyamba. 24 Shegai mpa n gonuko uma u vaŋ ili i roku wa, ma fuɗa baci
ma kotso manyan ma Yesu Asheku u naŋkaŋ mu; wata, n dansa Kadyanshi ka
Shinga ka ukuna u shinga u Kashilaŋ.

25 “Gogo-na n reve tạ aza ɗa n kyawunsai nạ yansạka le kuɓari ku tsugono
tsu Kashilạ a ka doku a ka wene mu wa. 26 Adama a nala a ɗa ma tonuko ɗạ
ara, uza ɗa baci dem u tuwạ u puwạin a asuvu a ɗe a ka wece mu mpasa n ne
wa. 27 N tonuko ɗạ tạ mai ili i'ya Kashilạ ka ciga ɗạ i reve. 28 I kirana n uma
u ɗe n ushiga u ɗa Kulu Keri ku zuwa ɗạ i guɓi. Kpam i lyai kapala n ulinạka
Atoni a ɗa Kashilạ ka tsilạkai kaci ka ne nạ mpasa n Maku ma ne. 29 N reve
tạ n laza baci, awenishiki a ka tuwạ tạ, aza ɗa bawu a ka wenishike ukuna
u mayun. A ka yan tạ yavu nleweni, tsạrạ a wacinsa ncon n Kashilạ. 30 Hal
gbạm aza roku a asuvu a ɗe a ka yan tạ kadyanshi ka kaɓan tsạrạ a roni Atoni
ubana ara le. 31 Adama a nala, she i rongo ufoɓusi, i ciɓa ayen a tatsu a ɗa pa
vi kaara n kayin mạri n ạɗạ, n ạsạkạ ɗạ uɓara wa. Hal gbạm n sại n meshi
adama a ɗe.
32 “Gogo-na n nạkạngu ɗạ tạ a kukere ku Kashilạ. Ạsạkạ kadyanshi ka
ukuna u shinga ka ne ka kirana n ạɗạ. Ciɓai n kadyanshi ka pige ka shinga
ka nala ki. Kadyanshi ka nala ki ka ka ɓạngạ ɗạ ka nạkạ ɗạ ili i'ya Kashilạ ka
ciga ka nạkạ ama a ne agadu.
33 “N yan malyon ma ikebe ko aminya a uza roku wa. 34 I reve tạ n yan
tạ manyan n akere a vạ, tsạrạ n tsupuka kaci ka vạ ili i'ya ma ciga, n aza ɗa
a'ạri kaɓolo nạ mpa. 35 Kain dem n woko tạ iryoci ara ɗe tyoku ɗa ya yan
manyan cika, tsạrạ i ɓạngạ aza a unambi. Ciɓai n kadyanshi ka Yesu Asheku
ka u danai, ‘Ụ la tạ unạ u shinga vu nạkạ n u ɗa va wusha.’ ”
36 An Bulus kotsoi kadyanshi, aku u kuɗạngi kaɓolo n ele a yain kavasu.
37-38 Aku a woɓo yi gbạ le n unamgbukatsumạ a kạnại kushen cika, kpaci u
dana tạ a ka doku a ka wene yi wa. Pini nala, a soku yi gbạ le hal u uwai a
kpatsu.

21

Nwalu n Bulus ubana a Urishelima

1 An tsu pecemgbenei n ele, aku tsu uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere
ma mini u Kosso. An kain ka wansai, aku tsu banai a Rodusu, pini nala, she
a Patara. 2 An tsu cinai kpatsu ku ka bana a Finisiya, aku tsu uwai tsu lazai.
3 An tsu gitại uwene uyamba u mere ma mini u Sayipuru, aku tsu ạsạkại i'ya
a ugulạ u tsunu, tsu lyai kapala nạ nwalu ubana a Suriya. Tsu cipại a Taya
kpaci nte kpatsu ki ka cipukạ pini ucanga. 4 Tsu cina tạ pini Atoni, aku tsu
dusuki pini n ele hal a'ayin a shindere. Kulu Keri ku tonuko le a tonuko Bulus
kotsu u bana a Urishelima wa. 5 Shegai an a'ayin a u'yạngạ a tsunu a yain,
aku tsu lyai kapala nạ nwalu n tsunu. Atoni yi a soku tsu tạ hal gbạm n aka
a le nạ mmuku n le gbạ ubana a uroto u ilyuci vi. An tsu rawai a ikengi i
agạtạ, aku tsu kuɗạngi tsu yain kavasu. Tsu 'yạngại tsu lyai kapala nạ nwalu
n tsunu. 6 An tsu pecenei, aku tsu uwai a kpatsu, ele kpam a lazai ugono a
kuwa.
7 An tsu ạsạkại Taya, tsu lyai kapala nạ nwalu she a Talamaya. Nte tsu
damamgbanạsai pini n atoku kpam tsu shamgbai pini n ele kain ka te. 8 An
kain ka wansai, aku tsu banai a Kasariya, tsu cipại a kuwa ku Filibu uza u
uyan kuɓari ku kadyanshi ka Kashilạ, uza u te a asuvu a ama a shindere ◊ a
ɗa a ɗangạsai a pecike ama ilikulya. 9 Wạ tạ nạ mmuku nkere n nishi n ɗa
bawu kotsu n yain iyolo, alya aza a udansa kadyanshi ka Kashilạ.
10 An tsu yain a'ayin pini a asu vi, aku uza u udansa akani a Kashilạ u roku
uza u kala Agaba, ◊ u wutại a Yahuda u tuwại. 11 U bidyai kagbawatsu ka cuku
ka Bulus, u sirai akere a ne n a'ene a ne n ka, u danai, “Ili i'ya Kulu Keri ku

◊ **21:8** Ask. 6:1-7. ◊ **21:10** Ask. 11:28.

danai i'ya na, ‘Naha ɗa aza a Yahuda a Urishelima a ka sira uza u kagbawatsu ka na vi, kpam a neke yi a akere a Awulawa.’ ”

12 An tsu panai nala, ạtsu n aza ɗa a'ạri pini tsu foloi Bulus kotsu u bana
a Urishelima wa. 13 Aku u wushuki, “Ndya i zuwai i'ạri a kushen ya zuwa
mu unamgbukatsumạ? Ufoɓusi u ɗa mạri a sira mu hal gbạm a wuna mu a
Urishelima adama a kala ka Yesu Asheku.”
14 An tsu dansai n eyi bawu tsu fuɗa yi, aku tsu paɗai bini, tsu danai, “Ạsạkạ
Magono ma Zuba ma yain i'ya i gan yi.”

15 An nala u wurai, aku tsu foɓusoi tsu banai a Urishelima. 16 Atoni a roku
aza ɗa a wutại a Kasariya dem a soku tsu, a banka tsu a kuwa ku Nnasan uza
ɗa tsa cipạ ara ne. Eyi vuma u Sayipuru u ɗa, uza u te a asuvu a Atoni a kagitạ.

Bulus rawai a Urishelima

17 An tsu rawai a Urishelima, atoku a ryabusa tsu n ipeli cika. 18 An kain
ka wansai, aku Bulus n ạtsu dem tsu banai ara Yakubu, kpam gbạ nkoshi n
kuwa ku Atoni n ɗa pini. 19 An Bulus damamgbanai n ele, aku u tonusuko
le ili i'ya Kashilạ ka yankai Awulawa a akere a ne. 20 An a panai nala, aku a
cikpalai Kashilạ, a tonukoi Bulus, “Utoku u tsunu, wene na tyoku ɗa ama azu
ushani a aza a Yahuda a pityanangi. Gbạ le gogo-na a'ạ tạ n maluwa ma a ka
tono Mele ma Musa. 21 Shegai a tonuko tạ Atoni a savu yi alabari a vunu a da
va wenishike tạ aza a Yahuda a ɗa a'ạri a asuvu a Awulawa vu da a varangu
Mele ma Musa. Wata, kotsu a kiɗa mmuku n le acombi wa, ko kpam a toni
agadu a tsunu wa.

22 “Gogo-na niɗa tsa yan? Kpaci u kạnạ tạ a reve n utuwạ u vunu. 23 Adama
a nala, she vu yain ili i'ya tsa tonuko vu. Tsạ tạ n ama a nishi pini na aza
ɗa a yain kazuwamgbani. 24 Bidya ama a nala yi i ba i wulukpe kaci ka ɗe
kaɓolo, kpam vu tsupa ikebe i uwulukpe yi tsạrạ a kuruwa le. Nala wa zuwa
tạ a reve an gbạ ili i'ya a tonuko le a kaci ka vunu ki kaɓan ka, kpam avu
n kaci ka vunu va kirana tạ n Mele mi. 25 Shegai ukuna u Awulawa a ɗa a
wushuki, tsu koronku le tạ ukanikorongi tsu da: kotsu a takuma ili i'ya a
ɗarạmkpai kameli wa, kotsu a takuma unyama u ɗa wạri nạ mpasa wa, a
takuma unyama u manama ma a piyanlai udyoku wa, kpam kotsu a yain
tsishankala wa.”

A kạnại Bulus a Kuwa ku Kashilạ

26 An kain ka wansai, Bulus bidyai ama yi a banai a wulukpei kaci ka le, aku
a uwai a Kuwa ku Kashilạ. Pini nala, u tonukoi ama a'ayin a ɗa uwulukpe vi
wa shaɗangu, n kain ka a ka yanka ya dem uɗarạkpa.

27 An a'ayin a shindere yi a yain evu n ushaɗangu, aku aza a Yahuda a
roku aza a uyamba u Asiya a wenei Bulus a asuvu a Kuwa ku Kashilạ. Aku a
'yạngạsại atakasuvu a ama a kạnạ yi, 28 n a salạsi n a dansi, “Atoku a tsunu
aza a Isara'ila, ɓạngạ tsu! Vuma ɗa wa kyawunsa ko nte wa n u wishisi ama
a tsunu, n Mele ma tsunu, kpam n Kuwa ku Kashilạ ku tsunu ki aya gai na
vi. Hal gbạm u tukoi aza a Heline† a roku a asuvu a Kuwa ku Kashilạ ki a
nangasai Asu u Uwulukpi u na vi.” 29 Ele n a dani ko u uwa pini n Tarafima
Kawulawa ka Afisu asuvu a Kuwa ku Kashilạ ki. Ili i'ya i zuwai a danai nala,
kpaci a'ạri a wene le tạ kaɓolo a asuvu a ilyuci.

30 Aku gbạ ilyuci yi a dambulai cika, a wuranai n ilyaɗī a kạnại Bulus. A
rono yi ubana a ulanga u Kuwa ku Kashilạ ki. Kute-kute a gidạkusi itsutsu
yi. 31 Pini nala, a kạnạ yi malapa a ka ciga a wuna, aku alabari a rawai ara
uzapige u kuvon u aza a Roma, a da gbạ ilyuci i Urishelima i'ya pini a ka
'yạngạsạsạ atakasuvu a ama. 32 Kute-kute u bidyai atigi a roku kaɓolo n asoje

a banai ɗe a asu u le. An ama yi a wenei uzapige vi utuwạ n asoje, aku a ạsạkạ yi malapa.
33 Uzapige vi u zuwai a kạnại Bulus, kpam u zuwai a sira yi n ikani i re. Aku u wecei ama yi ko ya Bulus vi n ili i'ya kpam u yain. 34 Aku aza roku pini a asuvu a kakumạ ki a salai a danai ili i roku, aza roku kpam a danai ili i roku kau. Adama a kacan ka ama ki, hal gbạm uzapige vi u fuɗa u reve ili i'ya i gitại wa. U zuwai a lazai n Bulus ubana a kuwa ku asoje. 35 An a rawai a asu u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, she na asoje yi a rạɗạgbạ yi a zuba adama a u'yạngạsạ u atakasuvu u ama yi. 36 Kakumạ ka ama ka ka tono le vi a'ạri isali n a dansi, “Wuna ni.”

Bulus dansai n kakumạ ka ama ki

37 An a yain evu n u'uwa a kuwa ku asoje ki, aku Bulus wecei uzapige vi, “Ko va wushuku n yain kadyanshi n avu?”

Aku uzapige vi u wece yi, “Dana vu reve tạ Tsiheline? 38 Ma wundya aɗa vuma u Masar u ɗa ayen a ɗa a wurai u 'yạngạsại atakasuvu a ama, hal gbạm u tonoi n ama azu a nishi (4,000) a aza a magạlạkạ a mete mi?”

39 Bulus wushunku yi, “Mpa uza u Yahuda u ɗa, u ilyuci i Tarsu a uyamba u Kilikiya. Mpa uza u ilyuci i'ya i'ạri n tsupige tsu nala tsi ɗa. Ma folo vu vu ạsạkạ mu n yain kadyanshi n ama a na yi.” 40 Aku u ạsạkạ yi u yain kadyanshi, u shamgbai a zuba u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, u 'yạngạsạkại ama yi kukere a paɗa. An a paɗai bini, aku u yanka le kadyanshi n Tsi'arama.

22

1 Bulus yain kadyanshi, u danai, “Atoku a vạ n isheku i vạ, panai mai n tonuko ɗạ ili i'ya i gitại, tsạrạ n wenike an bawu mạri n unyushi.” 2 An wa dansa n ele n kaletsu ka le, aku kakumạ ka ama ka lapulai ka paɗai bini.*

3 Aku u danai, “Mpa uza u Yahuda u ɗa, a matsa mu tạ a Tarsu, a uyamba u Kilikiya, shegai nte n gbonguroi pini na. N yan tạ kạneshi a kukere ku Gamaliya uza ɗa u wenishike mu gbạ mele ma isheku i tsunu. Mạ tạ n uciga u ugbashika Kashilạ, tyoku ɗa gbạ ɗe i'ạri uyan ara. 4 N foro tạ ama ɗa a ka tono Ure u Asheku, hal gbạm n wunai aza roku. N sirạsai aka n a'ali n gbagirya le a asuvu a kuwa ku a'ali. 5 Magono ma Aɗarạkpi n azapige a Asheshi a Pige a ka dana tạ mayun ɗa. A nạkạ mu tạ ukanikorongi ubana a asu u atoku a tsunu aza a Yahuda a ɗa a'ạri a Damasuka. Ukanikorongi vi u wushunku mu tạ n tuko Atoni a ɗa a'ạri ɗe utuwạ a Urishelima usiri n ikani tsạrạ a yan le mavura.

Bulus danai tyoku ɗa u kpatalai

6 “Kain ka te, evu n ubana kaara a kaci, cina n yan ɗe evu n urawa a Damasuka, aku katyashi ka wutại a zuba ka wakana mu ukyawan. 7 Aku n rukpại a iyamba, n panai kalạgạtsu ka wece mu, ‘Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura?’

8 “Aku n wushuki, ‘Asheku, aɗa yai?’

“U wushuki, ‘Mpa Yesu uza u Nazara uza ɗa va yan mavura.’ 9 Aza ɗa tsạri kaɓolo a wene tạ katyashi ki, shegai a reve ili i'ya kalạgạtsu ki ka tono wa.

10 “Aku n wece yi, ‘Asheku, ndya va ciga n yain?’

“U wushunku mu, ‘'Yạngạ vu uwa a Damasuka. Vu rawa baci ɗe a ka tonuko vu tạ ili i'ya va yan.’ 11 Katyashi ki ka zuwa mu tạ n rumbạnại, aza ɗa tsạri kaɓolo ki alya a rono mu ubana a Damasuka.

---

* **22:2** Tsi'arama tsa aza a Urishelima a tsu dansa, kpam a yan tạ majiyan an a wenei Bulus wa dansa n kaletsu ka le.

12 “Aku vuma roku uza u kala Ananiya tuwai ara va. Eyi uza ɗa wa
gbashika Kashila tyoku ɗa Mele ma tsunu ma danai ɗa, uza ɗa gba aza a
Yahuda a ɗa a'ari a Damasuka a ka cikpalasa. 13 U tuwai ara va, u shamgbai
evu na mpa, u danai, ‘Utoku u va Shawulu, wene asu.’ Pini a asu u nala vi ɗa
n wene yi!
14 “U tonuko mu, ‘Kashila ka isheku i tsunu ka ɗangasa vu ta vu reve ili i'ya
wa ciga. Kpam vu wene Uza u Uwulukpi u nala vi, vu pana kpam kadyanshi
ka ne. 15 Aɗa va bidya kadyanshi ka ne ubana ko nte wa, n vu tonusuko le
i'ya vu wenei n i'ya kpam vu panai. 16 Kotsu vu nangasa a'ayin wa. 'Yanga
a lyuɓugu vu tsara a zai unyushi u cingi u vunu. Yan nala n vu isasi kala ka
Asheku.’

Bulus yain kuɓari a asu u Awulawa

17 “Kain ka te, an n gonoi a Urishelima, mpa a uyan kavasu a Kuwa ku
Kashila, aku n wenei kuwene, 18 kpam n wenei Asheku a ka dansa, u danai,
‘Asaka Urishelima gogo, kpaci a ka wushuku n ili i'ya va tonuko le a kaci ka
va wa.’
19 “Aku n wushuki, ‘Asheku, ele n kaci ka le dem a reve ta an n kanasai aza
ɗa a wushuki n avu a agata a Kashila n sirasa le kpam n lapa le. 20 A'ayin a
ɗa a wunai Isitifanu, ◊ uza u uyan kadyanshi ka Kashila, mpa pini kushani
kpam n wushuku ta n ili i'ya a yain. Hal gbam mpa n ɓanai aminya a ama ɗa
a wuna yi vi.
21 “Aku Asheku a tonuko mu, ''Yanga vu wala, ma suku vu ta a mɓari a asu
u Awulawa.’ ”
22 Kakuma ka ama ki ka rongo yi upanaka hal a asu u ɗa u danai udani u
‘Awulawa,’ aku a salai una u te, ‘Rawukai vuma u na vi! Wuna ni! U gan a
asaka yi n uma wa!’ 23 Aku a rongoi iyoroli n a mondusi aminya a le n maloko,
a shaɗangusi akere a le n kayala a polusoi ka a uwule.
24 Aku uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai a bidya yi ubana a kuwa ku
asoje, tsara a bawan yi adama a ɗa wa tonuko le ukuna u maci. 25 Tyoku ɗa
a sira yi tsara a bawin yi, aku u tonukoi katigi ka kari pini vi, “U gan a bawin
uza u Roma u ɗa wari n ucira u uyan ili bawu a yanka yi afada?”
26 An katigi ki ka panai nala, aku u banai a asu u uzapige vi, u danai, “Ndya
ya ciga n yain? Vuma u na vi uza u aza uyamba u Roma ɗa.”
27 Aku uzapige vi u banai ara Bulus, u wece yi, “Tonuko mu, avu uza u aza
uyamba u Roma ɗa?”
Aku u wushunku yi, “Nala wari.”
28 Aku uzapige vi u danai, “She na n tsupai ikebe ushani kahu n tsara ucira
u nala vi.”
Bulus danai, “Mpa kpam n u ɗa a matsa mu.”
29 An asoje a ɗa a ka ciga a bawin yi vi kpam a yan yi keci ki a panai nala,
aku a wozoi akere a le gogo. Uzapige u kuvon vi u pana ta uwonvo, kpaci u
zuwa ta a sira yi.

Bulus dansai n Asheshi a Pige

30 An kain ka wansai, aku uzapige u kuvon vi wa ciga u reve ili i'ya i zuwai
aza a Yahuda a tukoi ukuna u na a kaci ka Bulus. U zuwai a surukpa yi ikani
yi, aku u zuwai aɗarakpi a pige n Asheshi a Pige yi gba a ɓolomgbonoi. U
zuwai a ukai Bulus a asuvu, u zuwa yi u shamgbai a kapala ka le.

◊ **22:20** Ask. 7:58.

23

1 Bulus wundyai azapige a Asheshi a Pige yi mai, aku u danai, “Aza a vạ, n rongo tạ mai a kapala ka Kashilạ a a'ayin a vạ!” 2 Aku Ananiya* Magono ma Aɗarạkpi u zuwai aza ɗa a'ạri evu n Bulus vi a lapa yi a unạ. 3 Aku Bulus danai, “Kashilạ ka lapa vu tạ avu uza u maci u kaɓan u gbani, dusuku ɗa vu dusuki tsạrạ vu yanka mu afada tyoku ɗa Mele ma danai, shegai avu gonoi vu koɗoi Mele mi, kpaci vu zuwai a lapa mu.”

4 Aza ɗa a'ạri evu n Bulus vi a danai, “Magono ma Aɗarạkpi ma Kashilạ ma va wishisa!”

5 Bulus wushunku le, “Yanka numu ahankuri atoku a vạ, n reve an Magono ma Aɗarạkpi ma wa. Kpaci a korongu tạ a da ‘Kotsu uza u wisha uzapige uza ɗa wa tono n ama wa.’ ” ◊

6 An Bulus wenei Asheshi a Pige yi aza roku aza a Sadusi a ɗa aza roku kpam Afarishi, aku u 'yạngạsại kalạgạtsu u danai, “Aje a vạ, mpa Kafarishi ka ilimaci i Kafarishi. An u wokoi n zuwai katakasuvu ka vạ a asu u u'yạngạ u ukpạ, ɗa i zuwai a ka yanka mu afada.”

7 An u danai nala, aku kananamgbani ka uwai a mere ma aza a Sadusi n Afarishi hal kaɓolo ki ka pecei kure. 8 Aza a Sadusi a wushuku n u'yạngạ u ukpạ, n atsumate a eri, n a'ulu wa, shegai Afarishi a wushuku tạ n ili i nala yi gbạ. 9 Aku kacan ka 'yạngại cika, awenishiki a Mele aza ɗa a'ạri Afarishi a 'yạngại a ka ɓạngạ Bulus a danai, “Tsu wene unyushi u vuma u na vi wa, ko kenu. Gaawan kulu ko kpam katsumate ka zuba ka roku ka ka yanka yi kadyanshi.”

10 An kacan ki kạri uyan ushani, aku ama yi a'ạri uvingạsạ Bulus apashi a re gbạ. Pini nala, uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai asoje a wushi Bulus a akere a le, kotsu a banka yi a kuwa ku asoje.

11 N kayin ka nala ki, Yesu Asheku u wenikei kaci ka ne ara Bulus, u danai, “Lya kapala n ugbami u asuvu. Tyoku ɗa vu yain kadyanshi ka vạ pini naha a Urishelima, u kạnạ tạ kpam vu yain ka a Roma.”

A sheshei a wuna Bulus

12 An kain ka wansai, aku aza a Yahuda a roku a foɓusoi tsạrạ a wuna yi. A tsinai a da a ka lya ko a soi wa, she a wuna Bulus. 13 Aza ɗa a yain afoɓi a cingi a nala yi a la tạ ama amangare. 14 Aku a banai a asu u aɗarạkpi a pige n azapige a tonuko le, “Tsu tsina tạ, tsu da tsa lya ili ko tsu soi wa, she tsu wuna vuma u nala vi. 15 Eɗạ n Asheshi a Pige, she i tonuko uzapige u kuvon u aza a Roma u tuko yi pini na a asu u Asheshi, aku i yain yavu ciga ɗa ya ciga i doku i veci ukuna vi sawu. Ạtsu kpam ufoɓusi u ɗa tsạri tsu pite yi a ure tsạrạ tsu wuna yi.”

16 Kalobo ka utaku u Bulus ka pana tạ ukuna u ɗa a sheshei vi, aku u banai a kuwa ku asoje ki u tonuko yi ukuna vi. 17 Pini nala, Bulus isại katigi ka te u tonuko yi, “Banka kalobo ka na a asu u uzapige u kuvon, Wạ tạ n ukuna u ɗa wa tonuko yi.” 18 Aku vuma vi u wushuki u bankai kalobo ki ara uzapige u kuvon vi. Pini nala, katigi ki ka tonukoi uzapige u kuvon vi u danai, “Vuma ɗa wạri a kuwa ku a'ali ku nala ki uza u kala Bulus vi, aya u zuwa mu n tuko kalobo ka na ara vunu, u da wạ tạ n ili i'ya wa ciga u tonuko vu.”

19 Aku uzapige u kuvon vi u kạnại kukere ku kalobo ki u banka yi paki, u wece yi, ‘Ndya va ciga vu tonuko mu vi?”

---

* **23:2** Tagarạda u Asuki u yan tạ kadyanshi ka ama a tatsu aza ɗa a'ạri n kala “Ananiya.” 5:1 Ananiya uza ɗa yankai asuki kaɓan, aku u kuwại. 9:10, 22:12 Ananiya uza ɗa kukpại a'eshi a Bulus a Damasuka. 23:2 Ananiya uza ɗa wạri Magono ma Aɗarạkpi. ◊ **23:5** Uwt. 22:28.

20 Kalobo ki ka danai, “Ama roku a ɗa pini a sheshei a ka ciga a banka le
Bulus a asu u Asheshi a Pige a aza a Yahuda nakpan. A ka yan tạ yavu a ka
ciga a doku a veci ukuna vi mai. 21 Shegai kotsu vu yain nala wa! Kpaci ama
ɗa pini a la tạ ama amangare a ka pite yi tsạrạ a wuna yi. A tsina tạ a da a ka
lya ko a soi wa, she a wuna yi. Gogo-na alya pini ufoɓusi, a ɗa a ka vana vu
wushunku le.”
22 Aku uzapige vi u tonuko yi, “Kotsu vu ạsạkạ uza u reve an vu tonuko mu
ukuna u na vi wa.” Pini nala, u tonuko yi u wala.

A bankai Bulus a Kasariya

23 Uzapige u kuvon vi u isại atigi a re a tuwạ, aku u tonuko le, “Tonukoi
asoje amangatawanre (200) a foɓuso a bana a Kasariya n ulapa u uwule
u kuci u kayin ka ara, n asoje a adoki amangatatsunkupa n asoje a aman-
gatawanre (200) a kuvon nạ nsari n le. 24 Eɗạ kpam i zami kadoki ka Bulus wa
yuwạ. Kotsu i banka yi ara Feli gomuna, bawu ko i te i'ya ya gitạ n eyi.” 25 Aku
uzapige vi u korongi ukanikorongi u na ubana ara gomuna vi. U danai,
26 “Mpa Kaladiyu Lisiya, ma sukunku uzapige Feli gomuna idyani. 27 Aza
a Yahuda a roku a ɗa a kạnại vuma u na, hal a ka ciga a wuna yi. Shegai an
n vecei ukuna vi, n revei an vuma vi uza u uyamba u Roma u ɗa, aku mpa
n asoje a vạ tsu wusa yi. 28 Aku n banka yi a asu u Asheshi a Pige, tsạrạ a
veci unyushi u ɗa u yain vi. 29 Pini nala, n cinai unyushi u ɗa a kạnạ yi n u
ɗa vi u Mele ma le u ɗa, u rawa gbạm a ka sira ko a wuna yi wa. 30 Shegai an
vuma roku u tonuko mu ukuna u cingi u ɗa a foɓusoi a kaci ka ne, ɗa i zuwai
n sukunku yi ara vunu kute-kute. Aku n tonukoi aza a kadyanshi yi a tuwạ
a dana unyushi u ɗa a wenei u yain vi ara vunu.”
31 Asoje yi a yain ili i'ya a danai a yain. N kayin ka nala ka a bidyai Bulus
ubana a ilyuci i Antipatari. 32 An kain ka wansai, aku asoje a ɗa a ka wala
a a'ene yi a gonoi a kuwa ku asoje ku le, a ạsạkại asoje a ɗa a ka walạka
adoki yi a lazai n eyi ubana a Kasariya. 33 An a rawai a Kasariya, aku a
nạkại gomuna vi Bulus n ukanikorongi vi. 34 Pini nala, Feli gomuna u yain
kạneshi u ukanikorongi vi, u wecei Bulus eyi uza u uyamba u eni u ɗa. Aku
u wushunku yi, “Kilikiya.”
35 Pini nala, gomuna wushunku yi, “Ma panạka vu tạ a'ayin a ɗa baci dem
aza ɗa a sapula vu vi a rawai. An u danai nala, aku u zuwai a kpada yi a asuvu
a kuwa ku tsugono ka Hiridu magono u mai.

24

Feli yankai Bulus afada

1 An a'ayin a tawun a wurai, aku ama roku a rawai a Kasariya, tsạrạ a dana
ili i'ya Bulus yain. Alya Ananiya Magono ma Aɗarạkpi kaɓolo n azapige a aza
a Yahuda a roku n karevi ka mele ka roku uza u kala Taratulu. 2 An a isại
Bulus u uwa a asuvu, aku Taratulu gitại utonusuko gomuna vi ili i'ya Bulus
yain, u danai, “Uzapige Feli, adama a ugboji u vunu, ɗa i zuwai ama a tsunu
a'ạri nạ ndishi n shinga tun ara wa. Adama a ɗa kpam vạri n uwene u mɓạri,
ɗa i zuwai ama a tsunu a ka pana kayanyan ka ndishi n ulya u kapala. 3 Ama
ko nte wa a ka cikpa vu tạ bawu utyoku. 4 Shegai adama a ɗa bawu ma ciga
n wowotongusu vu, ma folo vu adama a ugboji u ɗa vạri n u ɗa, vu panạka
tsu a asuvu a a'ayin a kenu a na yi tsu dana ili i'ya vuma u naha vi u yain.
5 “Vuma u na vi kashilạkạni ka, tsu cina yi tạ wa 'yạngạsạ atakasuvu a aza
a Yahuda a likimba gbạ, kpam aya wa tono n kaɓolo ka azạ ɗa a ka isạ Aza a
Nazara. 6 Hal gbạm wa ciga u nangasa Kuwa ku Kashilạ, aku tsu kạnạ yi. [

7 Tsa ciga tsu yanka yi afada n Mele ma tsunu, shegai Lisiya uzapige u kuvon
u aza a Roma u wusa yi ara tsunu. Aku u zuwai tsu tuko kadyanshi ki a kunu
ku afada ku vunu.]*
8 “Vu vece yi baci n kaci ka vunu ben, va fuɗa tạ va reve an ukuna u ɗa tsu
tukoi a kaci ka ne ki mayun ɗa.” 9 Aku aza a Yahuda a ɗa a buwai a wushuki
n ili i'ya Taratulu danai.

Bulus wushunki Feli

10 Aku gomuna vi u yankai Bulus kukere u yain kadyanshi. Pini nala, u
gitại u danai, “Uzapige, n reve tạ vu yanka tạ ama ushani aza a uyamba u
na afada a ayen ushani, kpam n yan tạ mazạngạ an ma wutukpạ kaci ka vạ
a kunu ku afada ku vunu. 11 Vu vece baci, va laza tạ va reve an kotsu u lai
a'ayin kupa n a re, an n banai a Urishelima ulya u kayala a Kuwa ku Kashilạ
wa. 12 N yan kananamgbani n uza roku a Kuwa ku Kashilạ wa, ko kpam n
'yạngạsạ atakasuvu a ama a agata a Kashilạ ko kpam a asu u roku wa. 13 Ama
a naha a ka fuɗa a ka dana ili i'ya a ka dansa na vi mayun ɗa wa. 14 Ili i te i'ya
n revei i'ya, an ma tono Kashilạ ka isheku i tsunu a ure u ɗa a danai kaɓan ka
vi, kpam n wushuki an gbạ ili i'ya i'ạri ukorongi a asuvu a tagarạda u Mele
ma Musa nạ i Ntsumate. 15 N zuwa tạ katakasuvu ka vạ a asu u Kashilạ, tyoku
ɗa aza ɗa a sapula mu na vi a zuwai, a da a ka 'yạngạsạ tạ akushe aza a shinga
n aza a cingi a ukpạ. 16 Adama a nala a ɗa mạri a ukirana kain dem tsạrạ n
yain ili i'ya i'ạri i maci, kpam katakasuvu ka vạ ka rongo nạ ndishi n shinga
a asu u Kashilạ n ama.
17 “N ɓạrạkpạ n ugono a Urishelima wa, mạri tạ a kateshe ayen ushani. N
gonoi n ikebe tsạrạ n nạkạ ama a tsunu aza a unambi, kpam n nạkạ kune a
asu u Kashilạ. 18 Mpa pini a uyan nala a Kuwa ku Kashilạ ki, cina n kotso ɗe
uwulukpe kaci ka vạ, aku a cina mu pini, kpam kakumạ ka ama kạ pini wa.
19 Shegai aza a Yahuda a roku a ɗa pini aza a uyamba u Asiya, alya wạri u
gain a tuko kadyanshi ka vạ ara vunu a'ạ baci n ili i'ya a ka dana a kaci ka vạ.
20 Ko kpam ạsạkạ aza ɗa a sapula na vi, a dana unyushi u ɗa Asheshi a Pige
a tsạrạ mu n u ɗa a'ayin a ɗa a yanka mu afada a Urishelima. 21 Kadyanshi
ka a ka fuɗa a dana a kaci ka vạ ka na koshi, an n salai n danai ukuna u na a
kunu ku afada ku le; ‘Adama a kadyanshi ka u'yạngạ u ukpạ u ɗa a ka yanka
mu afada a kapala ka ɗe ara.’ ”
22 Feli gomuna tani u reve tạ ili ushani a Ure u Asheku, aku u shamkpa
le u danai, “Shamgbai she a'ayin a ɗa Lisiya Uzapige u Kuvon† u tuwại, aku
n kiɗạga ɗạ ugana.” 23 Aku u zuwai katigi ka roku ka wundi yi, u tonuko yi
kotsu u gidạku yi wa, kpam u ɓishinka aje a ne utuwạ a ɓạngạ yi wa.

Bulus dansai n Feli gomuna

24 An a yain a'ayin, aku Feli tuwại n uka u ne uza u kala Durusila, kpam uza
u Yahuda u ɗa. A suki vuma roku u tuko Bulus, pini nala, a zuwuka yi atsuvu
a ka pana kadyanshi ka upityanangu n Yesu Kawauwi. 25 Aku Bulus tonuko
le ukuna u uyan ili i shinga, n u kạnạ kaci, kpam n kain ka afada ka ka tuwạ.
An u panai nala, aku uwonvo u kạnạ yi cika, u tonukoi Bulus, “Gogo-na u
rawa tạ ve. Wala. Shegai n tsạrạ baci kabala, ma isạ vu tạ vu tuwạ.” 26 Feli
tsu sukunku tạ Bulus tuwạ u dansa n eyi, kpaci u zuwa tạ uma wa tsạrạ tạ
ikebe ara ne.

---

* **24:7** Akorongi a cau ushani aza ɗa a purại a tagarạda u Manyan ma Asuki a kalatsa tạ makpạndạ ma 7.

27 An ayen a re a wurai, aku a takpai Feli gomuna, a nąkąi Posiya Fesutu u
wokoi gomuna. Shegai an Feli wa ciga kala ka shinga a asu u aza a Yahuda,
aku u ąsąkąi Bulus pini a kuwa ku a'ali.

25

Bulus yain kadyanshi ki ara Fesutu

1 An Fesutu kąnąi manyan ma gomuna ma ne n a'ayin a tatsu, aku u 'yąngąi
a Kasariya ubana a Urishelima. 2 Aku aɗarąkpi a pige n azapige a aza a
Yahuda a tuwąi n kadyanshi ka Bulus ara ne. A folo yi 3 u zuwa a gono n
Bulus a Urishelima, kpaci a foɓuso tą ama a pite yi a ure a wuna yi. 4 Shegai
Fesutu wushunku le, "A Kasariya ɗa a ka wundya Bulus, kpam nte ma gono
ɗe gogo. 5 U yan baci ukuna u cingi, ąsąką azapige a ɗe a tono mu a ba a tuko
kadyanshi ki ɗe."

6 Fesutu shamgba tą n ele a'ayin kullą ubana a'ayin kupa, aku u lazai ugono
a Kasariya. An kain ka wansai, u isąi aza a kunu ku afada ki, u tonuko le a
tuko Bulus vi. 7 An Bulus tuwąi, aza a Yahuda a ɗa a wutąi a Urishelima vi
a 'yąngąi a'ąri utukuso kadyanshi a kaci ka ne, ka gbąm bawu a ka fuɗa a
shamkpa.

8 Shegai Bulus 'yuwain kadyanshi ki, u danai, "Mpa n nusuka Mele ma aza
a Yahuda wa, ko Kuwa ku Kashilą, ko kpam aza a tsugono tsu Roma wa."

9 Shegai an Fesutu wa ciga atakasuvu a aza a Yahuda a pana kayanyan, aku
u wecei Bulus, "Ko va wushuku vu bana a Urishelima n ba n yanka vu afada
a ukuna u na vi ɗe?"

10 Bulus wushunku yi, "Wa yan wa, a asuvu a kunu ku afada ku Kaisa ka
mąri, kpam nte u gain a yanka mu pini afada. Avu n kaci ka vunu dem vu
reve tą mai, n nusuka aza a Yahuda wa. 11 N yan baci ili i roku i'ya i rawai
ukpą, ma 'yuwan a wuna mu wa. Shegai ukuna u mayun wą baci pini a
asuvu a kadyanshi ka na ki wa, uza u rątsa u neke mu a akere a ama a na yi
a wuna mu wa. Ma folo ɗą a 'yąngąsą kadyanshi ki ubana ara Kaisa magono
ma pige."

12 Fesutu dansai kadyanshi ki n asheshi a ne, aku u danai, "Nala wąri, vu
folo tą ubana ara Kaisa, kpam nte va bana ɗe."

Fesutu n Agaripa magono

13 An a yain a'ayin kenu, aku Agaripa* magono n uka u ne Baranisi† a tuwąi
a Kasariya tsąrą a ryabusa Fesutu. 14 An u wokoi a ka yan a'ayin ɗe, aku
Fesutu tonukoi Agaripa ukuna u kadyanshi ka Bulus. U danai, "Vuma roku
u ɗa pini a asuvu a kuwa ku a'ali uza ɗa Feli ąsąnką mu n yanka yi afada.
15 An mąri a Urishelima, aɗarąkpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuko mu
kadyanshi ka vuma u nala vi, a folo mu n kiɗąga yi ugana.

16 "Shegai n tonuko le, a mele ma tsunu ątsu aza a Roma tsu tsu kiɗąga uza
u ugana wa, she a tuwą n eyi a kapala ka aza ɗa a tukoi kadyanshi ki, kpam
a tsu ąsąką yi tą u dansa tsąrą u wutukpą kaci ka ne. 17 An a tuwąi adama
a kadyanshi ki, an kain ka wansai, n zuwai a tukoi Bulus, aku n gitąi afada.
18 Shegai an ama yi a 'yąngąi a dansa kadyanshi ki, a tuko unyushi u ɗa a da
u yain u ɗa n zuwai katakasuvu n pana vi wa. 19 Shegai ukuna u adini a le u
ɗa, kpam n ukuna u vuma roku uza ɗa a ka isą Yesu uza ɗa u kuwąi, shegai

---

* **25:13** Vuma na maku ma Hiridu Agaripa ma, uza ɗa a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. Kala ka te ka yi n tata u ne. † **25:13** Baranisi maku ma Hiridu Agaripa ma uza ɗa a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. U bansa tą azapige a ama iyolo ushani, gogo-na kpam utaku u ne ɗa wa wolo.

Bulus mạtsại u da wạ tạ n uma. 20 Mpa tani mạri n namba tạ tyoku ɗa ma
vece ukuna u na vi, aku n wecei Bulus ko wa wushuku u bana a Urishelima
tsạrạ n ba n yanka yi afada yi ɗe. 21 Shegai u foloi a ạsạkạ Kaisa magono ma
pige ma pana ukuna vi, aku n zuwai a zuwa yi ve pini a kuwa ku a'ali ki, hal
ubana a'ayin a ɗa ma tutsuku yi ubana ara Kaisa vi."

22 Aku Agaripa tonukoi Fesutu, "Ma ciga tạ n pana ili i'ya vuma na wa
dana."

Aku u wushunku yi, "Va panạka yi tạ nakpan."

23 An kain ka wansai, Agaripa n uka u ne Baranisi a ukai aminya a tsugono,
a tuwại kaɓolo n azapige a asoje n azapige a aza a ilyuci yi. Fesutu zuwai a
tuko Bulus pini a asuvu a kunu ki. 24 Aku Fesutu danai, "Agaripa magono, n
gbạ azapige aza ɗa a'ạri pini na kaɓolo n ạtsu, wundyai vuma u na vi, aza a
Yahuda a ɗa a'ạri a Urishelima n Kasariya a tuwạ tạ ara vạ a ka ciga n wuna
vuma u na vi. 25 Shegai mpa n wene u yan unyushi u ɗa u rawai a ka wuna yi
wa. Kpam an u wokoi u foloi a banka kadyanshi ki a asu u magono ma pige,
ɗa i zuwai n yawunsai n banka yi ara ne. 26 U kạnạ tạ n korongu ukuna u maci
a kaci ka vuma u na ubana a asu u magono. Ɗa i zuwai n tuko yi a kapala ka
ɗe gbạ, hal gai avu Agaripa magono, tsạrạ tsu kotso baci uvece ukuna vi, n
tsạrạ ili i'ya ma korongu. 27 Kpaci a uwene u vạ, utengeshi u ɗa a tutsuku
vuma ɗa wạri a kuwa ku a'ali ubana a asu u magono bawu a danai ili i'ya u
yain."

26

Agaripa dansai n Bulus

1 Agaripa tonukoi Bulus, "Gogo-na dansa n kaci ka vunu." Aku Bulus
'yạngạsại kukere, u gitại kadyanshi:

2 "Agaripa magono, n pana tạ kayanyan an u wokoi a kapala ka vunu ka
ma yan kadyanshi n wutukpạ kaci ka vạ a kadyanshi ka ama a vạ a tukoi
adama a vạ. 3 N revei avu vu reve tạ Mele ma aza a Yahuda n gbạ ili i'ya a ka
nanamgbanạka. Adama a nala, ma folo vu vu yain ahankuri vu panạka mu.

4 "A wenishike mu tạ uwenishike u aza a Yahuda tun mpa kenu. N
rotsongusu tạ a asu u ama a vạ n a asu u aza a Urishelima. Azapige a aza
a Yahuda a reve tạ n u ɗa. 5 A reve tạ nạ mpa caupa, kpam a ka fuɗa tạ a ka
dana mpa Kafarishi ka mayun, a kaɓon ka kạri n mele ma awuya a asuvu a
adini a tsunu. A ka dana tạ mayun ɗa a ka ciga baci a dana.

6 "Gogo-na mạ tạ a asu u afada an n wushuki n kazuwamgbani ka Kashilạ
ka yankai ama a tsunu caupa. 7 Kazuwamgbani ka nala ki ka agali kupa n a re
a zuwai uma a wene ushaɗangu u ne, ɗa i zuwai a mạtsại ugbashika Kashilạ
kaara n kayin. Magono, an u wokoi n zuwai uma u vạ a kazuwamgbani ka
nala, ɗa i zuwai aza a Yahuda a wenei unyushi u vạ. 8 Ndya i zuwai i kpạɗại
uwushuku an Kashilạ ka 'yạngạsạ akushe?

9 "Mpa n kaci ka vạ caupa mạri n wenei yavu mai ɗa n yain ili i'ya ya
ɓishinka ulya u kapala u kadyanshi ka Yesu uza u Nazara. 10 Aɗarạkpi a pige†
a wushunku mu tạ n yain ili i na yi, kpam n canga tạ Atoni ushani aza a
Urishelima n uka le a kuwa ku a'ali. Hal gbạm n uɓolomgbono u kaci u vạ
u ɗa a wunusai aza roku. 11 N tonoi gbạ agata a Kashilạ nạ bawin le, kotsu
gai n zuwa a yanka kala ka Kawauwi unạ u cingi. Adama a ɗa ma pana upan
u le cika, aku ma tonuso le a ilyuci i mɓạri i tsumoci nạ n foruso le ɗe.

Ugawunsa u Bulus n Kawauwi

12 “Magono ma vạ, kain ka te, mạri a asuvu a nwalu ubana a Damasuka
uyan manyan mi, n ucira u ɗa aɗarạkpi a pige a nạkạ mu. 13 N kaara a kaci,
katyashi ka wutại a zuba ka wakana mu n ama ɗa a soku mu. Katyashi ki ka
la tạ ka kaara. 14 An tsu rukpại a iyamba gbạ tsunu, aku n panai kalạgạtsu ka
dansa n Tsi'arama, ka tonuko mu, ‘Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan
mu mavura? Utengeshi u ɗa kanaka ka shilạkạnạ n magutsu ma kalina.’
15 “Aku n wece yi, ‘Asheku, aɗa yai?’
“Asheku a wushunku mu, ‘Mpa Yesu, uza ɗa va yan mavura. 16 Gogo-na
'yạngạ, ili i'ya i zuwai n tuwại i'ya n zuwa vu vu woko kagbashi ka vạ kpam
vu dana ili i'ya vu wenei a kaci ka vạ. Va tonuko tạ ama ukuna u ili i'ya i gitại,
n ili i'ya kpam ya tuwạ a'ayin a ɗa ma wenike kaci ka vạ ara vunu. 17 Ma
suku vu tạ a asu u aza a Yahuda, n Awulawa. Ma kirana tạ n avu a'ayin a ɗa
va bana a asu u ɗa n suku vu. 18 Ma ciga tạ vu kukpạ a'eshi a le, a kpatala a
ạsạkạ karimbi ubana a katyashi. Kpam a kpatala a ạsạkạ ucira u Kanangasi*
ubana ucira u Kashilạ. Aku Kashilạ ka cimbusukạ lẹ unyushi u cingi u le.
Pini nala, a ka tsạrạ tạ asu a asuvu a ama ɗa Kashilạ ka wulukpei an a zuwai
upityanangu u le ara vạ.’

Bulus dansai ukuna u manyan ma ne

19 “Adama a nala, Agaripa magono, ma 'yuwan utono kuwene ka ku tuwại
a zuba vi wa. 20 N gitạ tạ n yankai aza a Damasuka kuɓari, aku n banai a
Urishelima a uyamba u aza a Yahuda gbạ. Pini nala, n yankai Awulawa n
tonuko le a kpatala a ạsạkạ tsicingi tsu le a gono a asu u Kashilạ, kpam a yain
ili i'ya ya wenike an a kpatalai.
21 “Ili i'ya i zuwai aza a Yahuda a kạnạ mu a Kuwa ku Kashilạ a ka ciga a
wuna mu i'ya gai la vi. 22 Shegai Kashilạ ka ɓạngạ mu tạ, ɗa i zuwai mạri
udansa kadyanshi ka na ki a asu u aza a pige nạ mmuku. Ili i roku i'ya Musa
nạ ntsumate n ɗa n buwai a danai ya gitạ vi i'ya, 23 Kawauwi ka pana tạ
ikyamba, kpam aya wa woko vuma u kagitạ u ɗa wa 'yạngạ a ukpạ. Kpam
wa woko tạ katyashi a asu u aza a Yahuda n Awulawa.”
24 Kute-kute Fesutu salai, u danai, “Bulus, ijan i'ya va suma? Uyan kạneshi
ushani vi u zuwa vu vu woko kashimza ɗa?”
25 Shegai Bulus wushunku yi, “Uzapige Fesutu, ijan i'ya mu wa. Ili i'ya ma
tono vi mai ɗa i'ạri, kpam n ugboji. 26 Agaripa magono u reve tạ n ili i na yi,
kpam n eyi ɗa ma dansa bawu uwonvo. Kpaci ukuna u na u gitạ ukpawunsi
wa. 27 Agaripa magono, vu wushuku nạ ntsumate? N revei vu wushuku tạ.”
28 Agaripa wushunku yi, “Va ciga vu gonuko mu Katoni a asuvu a a'ayin a
kenu a na a ɗa?”
29 Bulus wushunku yi, “Ko a asuvu a a'ayin a kenu ko a ushani, ma yan
tạ kavasu tsạrạ Kashilạ ka zuwa avu n aza ɗa a'ạri pini na a ka panạka mu
gogo-na a woko tyoku u vạ. Shegai ma ciga i uka ikani i nala yi wa.”
30 Aku Agaripa magono, n Fesutu gomuna, n Baranisi, n aza ɗa a'ạri kaɓolo
n ele a 'yạngại a ạsạkại a asu vi. 31 An a wutại, aku a dansai n atoku a le,
“Vuma nala u yan ili i'ya i rawai a ka wuna yi, ko a uka yi a kuwa ku a'ali wa.”
32 Agaripa tonukoi Fesutu, “U woko baci vuma u na danai a banka kadyanshi
ka ne ara Kaisa wa, she tsạrạ tsu ạsạkạ yi.”

27

A bidyai Bulus ubana a Roma

* **26:18** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi.

1 An tsu foɓusoi tsạrạ tsu uwa a kpatsu ubana a uyamba u Italiya, aku a nạkại Bulus n aza a kuwa ku a'ali a kukere ku katigi ka pige ka roku uza u kala Juliyo, uza u te a asuvu a asoje a Kaisa magono. 2 Aristaraku wạ tạ dem kaɓolo n ạtsu. Eyi uza u ilyuci i Tasaloniya u ɗa, a uɓongu u Masidaniya. Tsu uwai a kpatsu ku ka tsu rongo uyan manyan a ilyuci i Adaramitiya. Aza a kpatsu yi a foɓuso tạ a ka shamgbusa a ilyuci ilyuci i'ya i'ạri a ikengi i kushivạ i uyamba u Asiya.

3 An kain ka wansai, aku tsu rawai a Sida. Juliyo katigi u yankai Bulus ukuna u shinga, u ạsạkạ yi u ba kondoi aje a ne tsạrạ a nạkạ yi gbạ ili i'ya wa ciga. 4 An tsu ạsạkại Sida, aku uwule wa lapana tsu cika, aku tsu tonoi evu n uyamba u mere ma mini u Sayipuru tsạrạ tsu pana shana n uwule vi. 5 Tsu lyai kapala nạ nwalu ubana a ɗaka a uɓongu u Kilikiya n Bamafiliya, aku tsu rawai a ilyuci i Mira a uyamba u Likiya. 6 Pini nala, Juliyo katigi u tsạrại kpatsu ku roku ka aza a uyamba u Alizandariya kpam ka bana a Italiya, aku u zuwai tsu uwai pini.

7 An tsu yain a'ayin ushani n tsu wali sawu, she na tsu mạtsại cika, aku tsu fuɗai tsu rawai evu n Kinidu. An uwule u ɓishinka tsu ulya kapala, aku tsu kyawain a kapashi ka bawu uwule wạri pini, evu n asu u ɗa a ka isạ Salạmani a uyamba u mere ma mini u Kiriti. 8 Tsu moɗonoi tsu wurai asu vi n upana u ikyamba, aku tsu rawai a asu u roku u ɗa a ka isạ Asu u Uwunvuga u Shinga evu n ilyuci i Lasiya.

9 An u wokoi tsu ɓạrạkpại cika, nwalu mi n ɗa n buwa kpam mai wa, kpaci a'ayin a aɓali a ɗa. Kpam a'ayin a Abiki a Cimbusukạ Ama Unyushi u Le† a wura ɗe. 10 Bulus tonukoi atigi a asoje yi, “Azapige, n wenei tsu lya baci kapala nạ nwalu n na mi, n ɗa ma tuko tạ ukuna u cingi u unangasa u kpatsu, n unamba u ucanga cika. Ama kpam a ka pana tạ usạn, hal gbạm uma u tsunu wạ tạ a unạ u ukpạ.”

11 Shegai katigi ka ka ɓạnạ ama yi u wushuki n kadyanshi ka uza u kpatsu ki n uza ɗa wa walạka kpatsu ki, u 'yuwain uwushuku n kadyanshi ka Bulus. 12 Asu u Uwunvuga u Shinga vi ukukpi u ɗa wạri, kpam asu vi u lobono a lyai pini ilyushi wa, kpaci aɓali a tsu rongo tạ ulapusa asu vi. Adama a nala, aku aza a kpatsu yi a ka ciga a bana a ilyuci i Finikiya, tsạrạ a lyai ilyushi i le ɗe. Finikiya tani asu u ɗa a'atsu a tsu shamgbusa pini a uyamba u mere ma mini u Kiriti u ɗa, asu u shinga u ɗa u tsu kạngu tạ aɓali, kpaci u ɗa wa wundya tạ ɗaka u kalivi n gaɗi u kalivi.

A cinai uwule u pige u ulimạ

13 An uwule vi u gitại u'yạngạsạ kenu-kenu a ɗaka, aku aza a kpatsu yi a ka yawunsa yavu a'ayin a ɗa a yain a ɗa a ka yan ili i'ya a foɓusoi. Aku a takpai kashamkpatsu ka kpatsu ki, tsu tonoi a ikengi i uyamba u Kiriti. 14 A ɓạrạkpạ wa, aku uwule u pige u ɗa a ka isạ, “Uwule u Gaɗi u Kasana,” u wutại a kagiɗa u lapana tsu. 15 Uwule vi u lapai kpatsu ki, hal gbạm tsu fuɗa tsu wala pini a asuvu wa. Aku tsu ạsạkại uwule vi u puại kpatsu ki.

16 Tsu tonoi asu u roku u uyamba u mere ma mini u ɗa a ka isạ Kawuda, a asu u ɗa uwule u jebei. She na tsu moɗonoi cika, aku tsu fuɗai tsu ronoi kpatsu ku kenu ki utuwạ a asu u ku pige ki. 17 An tsu ronoi kpatsu ku kenu ki, aku aza a kpatsu yi a zamai aban a sirạsai kpatsu ku pige ki, adama a ɗa ka tạsạ. Kpaci a ka pana tạ uwonvo u ɗa a ka vutạlạ le a kayala ka ka soɗugusu ili dem u ɗa a ka isạ Siriti, aku a cipukại kunya ka ka walạka kpatsu ki tsạrạ ku jebe nwalu n kpatsu mi. Pini nala, a ạsạkại ka wala ili i ne eyi u de, kpaci a fuɗa a walạka ka kpam wa.

18 An kain ka wansai, aku a gitại upurusạ ucanga u ɗa wạri pini a kpatsu ki
n a vutạlạsi a mini, kpaci mini mi ma shilạkạnạ tạ cika ma gbạɗạ tsu. 19 Kain
ka tatsu, ama yi n akere a le a ɗa a vutạlạsại ucanga u manyan ma kpatsu mi
pini a mini mi. 20 An tsu yain a'ayin ushani bawu tsu wenei kaara ko atala,
kpam uwule u pige u ulimạ vi u ạsạkạ wa, aku tsu takpai uma u ɗa tsa la.

21 Uza wạ la u lyai wa, gbạ a a'ayin a nala yi. Aku Bulus isại aza a kpatsu yi,
u danai, “Ama a vạ, a da baci i'ạri i panạka mu tun a kagitạ, tsạrạ tsa ạsạkạ
Asu u Uwunvuga u Shinga u Kiriti u nala vi wa, tsạri tsa tsạrạ usạn u na n
unamba u ucanga u na vi wa. 22 Gbamai asuvu, uza wạ la wa namba uma u
ne wa, shegai kpatsu ki ka shumbugu tạ. 23 I revei gai mpa vuma u Kashilạ ɗa
kpam aya ma gbashika. N kayin ka nayain, u suku tạ katsumate ka zuba ka
ne. 24 Katsumate ki ka shamgbai evu nạ mpa, ka danai, ‘Bulus, kotsu vu pana
uwonvo wa! Va shamgba tạ a asu u afada a kapala ka Kaisa magono ma pige.
Kpam adama a tsishinga tsu Kashilạ, wa wauwa tạ aza ɗa ya walạka kaɓolo
adama a vunu.’ 25 Adama a nala, gbamai asuvu a ɗe. N wushuku tạ n Kashilạ.
Wa woko tạ dere tyoku ɗa u tonuko mu. 26 Shegai u kạnạ tạ uwule u vutạlạ
tsu a kayala ka uyamba u mere ma mini, kpam kpatsu ku tsunu ku namgba
gbạ.”

27 A'ayin kupa n a nishi uwule vi wạri ugama kpatsu ki a upashi u na ubana
a upashi u nide a kushivạ a ɗaka u uyamba u Italiya. Shegai a kain ka kupa
n ka nishi ki, aza a kpatsu yi a wenei tsa rawa evu n iyamba. 28 A kondoi
akumgbi a kaɗạkạ ka mini ki, a cinai ka rawa tạ udeshe amangatawun n
kamanga (120). An a tsạrại a ɓạrạkpại kenu, aku a doku a kondoi mini mi,
a cinai ma gono ɗe udeshe amanganishinkupa koshi. 29 Aku a gitại upana
uwonvo kotsu kpatsu ki ku gama atali wa. Aku a vutạlại ashamkpatsu a
kpatsu a nishi a ɗa a'ạri n arạji a kucinạ ku kpatsu ki, tsạrạ a ɓishinka kpatsu
ki nwalu. A yain kavasu tsạrạ kayin ka wansa gogo.

30 Aku aza a manyan ma kpatsu yi a ka ciga a ạsạkạ kpatsu ki. A cipukại
kpatsu ku kenu ki. A yain yavu a ka cipukạ kashamkpatsu ka arạji ka kạri a
kapala ka kpatsu ki. 31 Shegai Bulus tonukoi katigi ki n asoje yi, “Ama a na
a shamgba baci a kpatsu ku pige ki wa, ya kuwạ tạ gbạ ɗe.” 32 Aku asoje yi a
kiɗạsai aban a kpatsu ku kenu ki a ạsạkại ka ku tonoi mini.

33 N kpasani, aku Bulus foloi ama yi a lyai ilikulya kenu. U tonuko le,
“A'ayin kupa n a nishi a ɗa pa vi i'ạri a kadambula bawu i lyai ilikulya. 34 Ma
folo ɗạ i lyai ili i roku adama a alafiya a ɗe. I yan baci nala, ko kenji ka kaci
ka ɗe ka te ka puwạn wa.” 35 U shamgbai a kapala ka le, u bidyai burodi u
cikpai Kashilạ, aku u jibại u ɗa u gitại utakuma. 36 A tsạrại ugbami u asuvu,
ele dem a lyai ilikulya. 37 Ạtsu ama amangatawanre n amangatatsunkupa n
a teli (276) a ɗa tsạri pini a kpatsu ki. 38 An a lyai a cuwại, aku a jebigei kpatsu
ki arạji a varangusi icanga i ilya a mini mi.

Kpatsu ki ku tạsạsại

39 An kain ka wansai, aza a manyan a kpatsu yi a wene tạ uyamba, shegai
a fuɗa kpam a reve asu u ɗa a'ạri wa. A wene tạ kpam asu u shinga u ɗa wạri
n kayala, aku a ka ciga a banka kpatsu ki ɗe. 40 Aku a kiɗạsai aban a ɗa a
ka ɓạnạ ashamkpatsu yi, a ạsạkại a ɗa a asuvu a mini. A tatsukpai ili i'ya ya
yirạlạkpusạ kpatsu ki. Pini nala, a 'yạngạsại kunya ku uwalạka kpatsu ki ka
kạri a kapala ka kpatsu ki dere tyoku ɗa uwule wa purạ ka ubana a asu u
kayala vi. 41 Kpatsu ki ku tsạrạ urawa a asu u ɗa wạri n kayala ki wa, aku a
gbashai kayala ka roku ka kạri a kere ka mini. Kaci ka kpatsu ki ka uwai a

asuvu a kayala ka kpạɗại nwalu. Kucinạ ku kpatsu ki ku gitại utạsạsạ adama a aɓali.
42 Aku asoje yi a ka ciga a wunusa aza a kuwa ku a'ali yi, tsạrạ a yain tsuwoki a suma wa. 43 Shegai an katigi ki ka ciga ka wauwa Bulus, u ɓishinka le. Aku u zuwai aza ɗa a revei tsuwoki a raɗugusu pini a mini mi a yain tsuwoki ubana a kagiɗa. 44 Aza ɗa a buwai kpam a yuwusại agbagala a upeti, aza roku kpam a yuwusại aɓaci a kpatsu yi. Nala a yain a rawai a kagiɗa gbạ le.

28

Bulus a uyamba u Malita

1 An tsu lai, aku tsu revei an a uyamba u ɗa wạri a mere ma mini u ɗa tsạri, kpam kala ka asu ki ka Malita. 2 Aza a uyamba vi a ryabusa tsu tạ mai, hal a zuwuka tsu akina tsạrạ tsu lyashuku, kpaci a ka ro tạ kpam kutạnu ka pini. 3 Bulus cirạngi ncaka, a'ayin a ɗa wa zuwa n ɗa a akina, aku kasuɗugbate ka akina ki ka wutukpại kali ka roku ka tsukonu, cina eyi pini ukạni nạ ncaka mi. Pini nala, kali ki ka kapa yi a kukere bawu ka takpai. 4 An ama a ilyuci yi a wenei nala, aku a dansai utyoku u le, “Gaawan vuma u na kawuni ka ama ka. Ko an u lai a asuvu a aɓali yi, hal n gogo-na kameli ka kạri uka ka afada a ɗa a'ạri dere ka buwa yi tạ utono ka ciga ka wuna yi.” 5 Bulus vishanai kukere ku ne, aku kali ki ka rukpại pini a akina yi, kpam ko i te ka yanka yi wa. 6 Ama yi n a wundi kukere ki ka shita ko kpam wa rukpạ kute-kute u kuwạ. Shegai an a ɓarạkpại a wenei ili i yan yi wa, aku a savaɗai kadyanshi a da, “Vuma u na, kashilạ ka roku ka.”
7 Evu n asu vi, uyamba u ɗa pini u ɗa wạri u uzapige u uyamba u mere ma mini mi, uza ɗa a ka isạ Pubilu. Aya u wusha tsu u zuwa tsu a kuwa ku ne hal a'ayin a tatsu. 8 Dana tata u ne ɗa pini nvain n usuɗugbi u ikyamba n kucaru. Pini nala, Bulus ba u danạsa yi, u taɗanku yi akere u yanka yi kavasu u tạnạsạ yi. 9 An vuma u tạnại, aku gbạ aza ɗa a'ạri a uyamba vi a tukusoi aza a mɓạlạ ara Bulus, kpam u tạnạsạ le.
10 Ama yi a nạkạ tsu tạ karingạ, kpam an tsa laza a kpatsu, a nạkạsạ tsu tạ ili i'ya tsa ciga.

A rawai a Roma

11 Tsu rongo tạ a Malita hal uwoto u tatsu, pini nala, tsu lyai kapala nạ nwalu mi. Tsu uwai a kpatsu ka ku wutại a ilyuci i Alizandariya ka kạri n iryoci i a'ulu a mpeshe ma amelia a ɗa a ka isạ Kasata n Pololu* a ɗa a shei nạ nɗanga. Nte dem ku lyai pini ilyushi a ilyuci yi. 12 An tsu rawai a ilyuci i Sirakusa, tsu rongo tạ pini a'ayin a tatsu. 13 Pini nala, tsu uwai kpatsu she a Rigiyun. An kain ka wansai, uwule u 'yạngại a ɗaka, aku tsu lazai she a Putiyoli. 14 Tsu cina tạ pini Atoni, aku a folo tsu tsu shamgba n ele. An a'ayin a shindere a wurai, aku tsu lazai she a Roma. 15 Aza a tsunu aza ɗa a'ạri a Roma a reve tạ an tsa tuwạ, aku a tuwại a kạngu tsu a Kuden ku Apiyu n asu u ɗa a ka isạ A'uwa a Amoci a Tatsu.† An Bulus gawunsai n ele, u cikpai Kashilạ kpam ikyamba i ne i doki ucira.

Bulus yain kuɓari a Roma

16 An tsu rawai a Roma, aku a zuwai Bulus rongo utyoku u ne, kpam kasoje n ka wundi yi.

---

* **28:11** Nheline n bidya tạ an Kasata n utoku u mapeshe u ne Pololu ashilạ a ɗa a ka kirana n aza a nwalu a kpatsu ku mini. † **28:15** Asu u re u na vi, mɓạri n le n Roma n rawa tạ mel kamankupa.

17 An tsu yain a'ayin a tatsu, Bulus isại azapige aza a Yahuda, u tonuko le,
“Aza a vạ, n nusuka ama a vạ wa, ko kpam ukuna u isheku i tsunu wa. Shegai
gbạ n nala a neke mu a akere a aza a Roma a Urishelima a kạnạ mu. 18 Alya
n kunu ku afada ki, an a vecei ukuna u vạ vi, aku a ka ciga a ạsạkạ mu, kpaci
a kạnạ mu n unyushi u ɗa u rawai a wuna mu wa. 19 Shegai an aza a Yahuda
a 'yuwain uwushuku, aku u kạnại n foli a gonuko kadyanshi ki ara Kaisa.
Shegai ciga ɗa ma ciga n banka ama a tsunu a asu u afada wa. 20 Isạ ɗa n isạ
ɗạ tsạrạ tsu dansa. A sira mu tạ n ikani, kpaci n wushuku tạ n uzuwa u uma
u aza a Isara'ila; wata, Kawauwi uza ɗa tuwại.”
21 Aku a danai, “Tsu pana ili i roku a kaci ka vunu wa. Tsu wene
ukanikorongi u ɗa u wutại asu u aza a Yahuda wa, ko uza u tuwạ u tonuko
tsu ukuna vi wa. 22 Shegai tsa ciga tạ tsu pana ili i'ya i'ạri a katakasuvu ka
vunu, kpaci ili i'ya tsu revei a kaci ka kaɓolo ka savu ka na ki i'ya ko nte wa
a ka dana tạ ukuna u cingi a kaci ka ne.”
23 A zuwai kain ka a ka tuwạ a gawunsa n eyi a asu u ɗa u cipại vi. Kain
ki a tuwạ tạ ushani. Ili i'ya i bidyai usana hal ubana kuvuli, Bulus wạri
udansa n ele ukuna u tsugono tsu Kashilạ. U yan tạ manyan n Mele ma Musa
n Itagarạda i Ntsumate. Wa moɗono tsạrạ u rono le utuwạ a asu u Yesu.
24 Aza roku a wushuku tạ n ili i'ya u danai, aza roku tani wa. 25 Aku a'ạri
kananamgbani ubana n ugono utyoku u le, aku a gitại ulazạsa. A makorishi,
Bulus danai, “Kulu Keri ku dana tạ mai an ku yain kadyanshi a unạ u Ishaya
matsumate, an u tonukoi isheku i tsunu,
26 “ ‘Ba vu tonuko ama a vạ,
Ya pana tạ kadyanshi ka vạ,
shegai ya reve wa.
Ya wene tạ,
shegai ya reve kalen ka ne wa.
27 Kpaci atakasuvu a ɗe a gbama ɗe,
a votsuku ɗe atsuvu a ɗe,
a kimbạ ɗe a'eshi a ɗe.
Tsạrạ i wene n a'eshi a ɗe wa,
i pana n atsuvu a ɗe wa,
kpam i reve n atakasuvu a ɗe wa.
A da baci nala wa, i'ạri ya kpatala tạ utuwạ ara vạ aku n tạnạsạ ɗạ.’ ◊
28 “Adama a nala, ma ciga i reve, alabari a iwauwi a nala yi a asu u Kashilạ
u ɗa a wutại hal utuwạ a asu u Awulawa, kpam alya a ka wusha a ɗa.” [29 An
u danai nala, aku aza a Yahuda a 'yạngại a'ạri uyan kananamgbani utyoku
u le.]‡
30 Bulus dusuku tạ a kuwa ka wa tsupusa ikebe hal ayen a re n u wushi gbạ
uza ɗa baci dem u tuwạ yi uwene. 31 U yain kuɓari ku tsugono tsu Kashilạ
bawu uwonvo, n u wenishiki ama ukuna u Yesu Kawauwi Asheku, kpam uza
u ɓishinka yi wa.

◊ **28:27** Isha. 6:9-10. ‡ **28:29** Akorongi a cau ushani aza ɗa a purại a tagarạda u Manyan ma Asuki a kalatsa tạ makpạndạ ma 29.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Roma

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a ɗa a'ạri a Roma alya Bulus wa koronku ukanikorongi u na vi. Kotsu wạri u bana a Roma wa an u korongi u ɗa vi. Ilyuci i Roma i'ya i lai ugbonguro a likimba a a'ayin a Bulus, kpam gbạ magono ma baci dem ma lya tsugono a uyamba vi, Kaisa ɗa a tsu isạ yi. Arevi a ɗa pini ushani, kpam Bulus korongu tạ n u kirani n u toɗugbusi ili i'ya Kawauwi ka yain a asuvu a ili i'ya Kashilạ ka foɓusukoi likimba.

Bulus gitạ tạ u wenikei tyoku ɗa ya dem wạri n unyushi a asu u Kashilạ, adama a nala ya dem pecene tạ n Kashilạ. An u wokoi Kashilạ kạri uza u maci, nala dem uza ɗa dem baci wa ciga u rongo evu n Kashilạ she u woko uza u maci. Uza wạ la wạri uza u maci wa, she Yesu koshi. Ukpạ u ne u woko tạ uɗarạkpa a asu u ama gbạ, kpam Kashilạ ka nạkạ tạ ucira u uɗarạkpa vi a asu u uza ɗa baci dem u wushuki n Yesu.

A tagarạda u na vi, Atoni a ka fuɗa tạ a ka rotsongusu ili ushani a kaci ka tyoku ɗa Yesu yain manyan ma pige u wauwa le. A ka yan tạ ucira a asuvu a upityanangu u le kpaci a ka reve tạ tyoku ɗa Kashilạ ka wene le mai. Ureve u nala vi wa zuwa le tạ a rongo mai kpam wa ɓạngạ le tạ dem a tonuko aza roku ukuna u Yesu n tyoku ɗa kpam wa ɓạngạ le.

Ili i'ya i'ạri pini a tagarạda u na vi

Bulus n Kadyanshi ka Shinga ka ne (1:1-17)
Ya dem wạ tạ n unyushi (1:18–3:20)
Ure u ɗa Kashilạ ka tsu wusha ama (3:21–4:25)
Uma u savu u ama a Kashilạ (5:1–8:39)
Aza a Isara'ila tani? (9:1–11:36)
Tyoku ɗa uza wa rongo uma u savu u uciga (12:1–15:13)
Afoɓi a Bulus n idyani i ne (15:14–16:27)

Ukukpa u kadyanshi

1 Mpa Bulus uza ɗa u korongi ukanikorongi u na vi. Mpa kagbashi ka Yesu† Kirisiti† Kawauwi† ka. Kashilạ ka ɗangạsa mu tạ n woko kasuki,† kpam u suku mu n ba n yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga† ka ne.

2 Caupa, Kashilạ ka yan tạ kazuwamgbani† ka Kadyanshi ka Shinga ka na a asu u ntsumate n ne, tyoku ɗa a korongi a Tagarạda u Kashilạ u Uwulukpi.† 3-4 Kadyanshi ka Shinga ki ukuna u Maku ma ne u ɗa u dansai; wata, Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. A matsa yi tạ tyoku u vuma, eyi kumaci ku Dawuda† Magono ka wạri. Shegai Kulu ku uwulukpi ku wenike tạ n ucira, Yesu Maku ma Kashilạ ma, kpaci u 'yạngạsạ yi tạ a ukpạ. 5 A asu u Kawauwi, Kashilạ ka nạkạ mu tạ manyan ma shinga ma kasuki. Manyan ma na mi ma ma tono n ama a iyamba gbạ a wushuku kpam a panạka yi. Aya ma yanka manyan ma na mi. 6 I'ạ tạ a asuvu a ama a nala yi a ɗa Yesu Kawauwi u ɗangạsai.

7 N korongu tạ ukanikorongi u na vi ubana ara ɗe gbạ aza ɗa a'ạri a ilyuci i Roma.† Kashilạ ka ciga ɗạ tạ kpam u isạ ɗạ i woko ama a uwulukpi a ne.

Ạsạkạ Kashilạ Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi u nạkạ ɗạ ukuna u shinga† nạ ndishi n shinga.

Bulus yain kavasu n ucikpa

8 Asąką n gitą n cikpa Kashilą a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi adama a ɗe
gbą. N yan tą nala adama a ɗa gbą ama a asuvu a likimba a ka dansa tą ukuna
u upityanangu u ɗe. 9 Kashilą ka reve tą n ąsąką uyansa kavasu adama a ɗe
wa, ną n gbashiki yi n katakasuvu ka vą, ną n dansi Kadyanshi ka Shinga ka
Maku ma ne. 10 A'ayin a ɗa baci ma yan kavasu, n tsu folo tą Kashilą ka ąsąką
mu n kondo ɗą, kpam nala wa woko Kashilą ka wushuku baci.
11 Ma ciga tą n wene ɗą tsąrą n nąką ɗą ucun u uną u shinga u ɗa Kulu ku
Kashilą ku nąką mu. Ka ka ɓąngą ɗą i gbonguro a asuvu a Asheku. 12 Dana
ɗa ma dana ma ciga tą tsu ɓąngąmgbąnąi n upityanangu u ɗa tsu tsąrąi.
Upityanangu u ɗe wa ɓąngą mu tą, kpam upityanangu u vą wa ɓąngą ɗą tą.
13 Aje a vą, ma ciga tą i reve an n tsu foɓuso tą n tuwą n kondo ɗą. Shegai ili i
roku i tsu kąngu mu tą uyan nala. Ma ciga tą n zuwa ama a toni Kawauwi a
asuvu a Roma, tyoku ɗa n yain a asu u atoku a ɗe Awulawa.†
14 U kąną tą n gbashika ama gbą: Nheline n aza ɗa bawu a'ąri Nheline; aza
ɗa a'ąri arevi n aza ɗa bawu a revei ili. 15 Ili i'ya i zuwai n mątsąi cika ma ciga
n yanka ɗą kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a Roma i'ya gai la vi.

Ucira u uyan Kadyanshi ka Shinga

16 N pana uwono adama a Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi ka na ki wa,
kpaci ucira u ɗa Kashilą ka yankai manyan u wauwai uza ɗa baci dem u
pityanangi u ɗa la vi, ili i'ya i bidyai aza a Yahuda ubana aza ɗa bawu a'ąri
aza a Yahuda.† 17 Kadyanshi ka Shinga ki ka wenike tą tyoku ɗa Kashilą ka
gonukoi ama, a woko ama a maci n eyi: a asu u upityanangu u ɗa tun a
kagitą hal ubana a makorishi. Tyoku ɗa Tagarąda u Kashilą u danai, “Uza ɗa
Kashilą ka gonukoi uza u maci† n eyi wa tsąrą tą uma adama a ɗa u wushuki
n Kashilą.” ◊

Ama gbą a nusa tą

18 Kashilą uza ɗa wąri a zuba† wa wenike tą tyoku ɗa wa pana upan, a asu
u ukiɗąga ama ugana a unyushi u cingi n ikuna i cingi i'ya a yansai. A kąngu
tą ukuna u mayun n tsicingi tsu le. 19 Kashilą ka yan le tą mavura, adama a
ɗa a reve tą ili i'ya i gain ama a reve a ukuna u Kashilą mai, kpaci Kashilą
ka wenike le tą i'ya gbą. 20 Ama a ka wene ucira u Kashilą u ɗa bawu wąri
n utyoku n a'eshi a le wa, kpam n ure u uyawunsa u ne u uwulukpi. Tun an
Kashilą ka yain likimba, gbą ili i'ya u yain i wenike tą tyoku ɗa wąri. Adama
a nala, ama a ka tsąrą ure u kunyani wa. 21 Ko an a revei Kashilą, a 'yuwan
yi tą unąką tsupige tyoku u Kashilą ka mayun, a 'yuwan yi kpam ucikpa. A
uną u nala, aku uyawunsa u le u wokoi u gbani. Atakasuvu a utengeshi a le
a shaɗangi n karimbi. 22 A da a'ą tą n ugboji, shegai a wokoi atengeshi. 23 A
lyaka Kashilą ka tsupige uza ɗa wąri n uma bawu utyoku kayala wa. Aku a
gonoi a lyakai ameli a ɗa a rotsoi ama aza ɗa bawu a'ąri n uma u ɗa bawu
wąri n utyoku, ną nnu, ną nnama, n a'ali kayala.
24 Adama a ɗa a yansai ili i nala yi, Kashilą ka ąsąkąi ama a nala yi a karai
ure u le. A yain gbą ili i'ya a ka ciga a yain, kpam maluwa ma cingi ma le
ma zuwa le a yamgbanai tsishankala tsu uwono n ikyamba i le. 25 A 'yuwain
ukuna u mayun u Kashilą aku a wushuki n kaɓan. A lyakai ili i'ya Kashilą ka
yain kayala a uną u ɗa a ka lyaka uza ɗa u yain i'ya kayala. Aya uza ɗa wa
wusha icikpali hal ubana bawu utyoku. Ami.†
26 An u wokoi a yain nala, aku Kashilą ka ąsąką le a tonoi maluwa ma
uwono ma le. Aka a ka vakusu n atoku a le aka, kpam nala u gain u woko
wa. 27 Nala dem a'ali a yain. A ąsąkąi uciga uvakusu n aka, aku a wokoi n

◊ **1:17** Hab. 2:4; Gal. 3:11; K.Ib. 10:38.

maluwa ma pige ma uyan tsugbani n a'ali. A yain ili i uwono n atoku a le, kpam ili i'ya i gitại n ele i'ya mavura adama a ili i utengeshi i'ya a yain.
28 Ama a yawunsa an wạri n kalen a tsạrạ ureve u mayun u Kashilạ wa. Aku Kashilạ ka lazai ka ạsạkạ le n atakasuvu a cingi a le, u ạsạkạ le a yain ili i'ya bawu i'ạri i gain a yain. 29 A shaɗangi n gbạ icun i unyushi u cingi n tsicingi. A ka cigạka kaci ka le ili dem. A kovoi ama. A shaɗangi n malyon. A ka ciga mawunuka gbani gbani, n a shilạkạnạsi n atoku, a vurusại a'ene atoku. Kain dem uyawunsa u le u ili i cingi u ɗa a kaci ka ama. A yain ndyami.
30 A nangasai a'ala a ama. A kovoi Kashilạ. A wenike ama karingạ wa. A yain arạdī. A cikpalạsai kaci ka le. A mạtsại a yain tsicingi a ire i savu. A nạkạ isheku i le karingạ wa. 31 A'ạ tạ n utengeshi. A shaɗangusu kazuwamgbani ka le wa. A wenike ikuna i shinga ko asuvayali wa. 32 A reve tạ mele† ma Kashilạ ma dana tạ uza ɗa baci wạri nala u gan tạ u kuwạ. Shegai nala u ɓishinka le a lyai kelime n uyan tsicingi tsu le wa. Hal gbạm a wushunki aza roku a yain dem nala.

2

Afada a Kashilạ

1 Gaawan ya rongo tạ a udansa, “Ama a ɗa va dansạka vi aza a cingi a ɗa!” Shegai eɗạ dem ama a cingi a ɗa tyoku ɗa a'ạri, kpam i'ạ n ili i'ya ya dana wa! I dana baci ama a cingi a ɗa, kpam a ka kiɗạga le tạ ugana, kaci ka ɗe ka ya kiɗạga ugana, kpaci ili i te i'ya ya yansa. 2 Tsu reve tạ Kashilạ ka yain derere an u kiɗạgai aza ɗa a ka yansa ili i nala yi ugana. 3 An wạ i wenei unyushi u ama a na yi hal i kiɗạga le ugana, kpam eɗạ dem nala ya yansa, niɗa ya wundya ya la a ukiɗa u ugana u Kashilạ? 4 I goro Kashilạ an wạri uza u shinga, kpam an bawu u yanka ɗạ mavura kute-kute, ko adama ahankuri a ne? Mayun ɗa ili i'ya i zuwai Kashilạ kạri uza u shinga ara ɗe i'ya an wa ciga dạ i kpatala† utuwạ ara ne.
5 Shegai eɗạ i ryagbaja tạ kpam i 'yuwain ukpatala a asu u Kashilạ. Wa zuwa dạ tạ i pana ikyamba cika kain ka wa wenike upan u ne kpam u yain afada dere. 6 Kashilạ ka tsupa tạ ya dem a ili i'ya u yain. 7 Wa nạkạ tạ uma u ɗa bawu wạri n utyoku a asu u aza ɗa a lyai kapala n uyan ili i shinga, aza ɗa kpam a zama yi u nạkạ le tsupige, n icikpali, n uma u ɗa bawu wạri n utyoku.
8 Shegai wa tsungu tạ upan u ne a asu u aza ɗa a rongoi tsạrạ a nạkạ kaci ka le upana kayanyan koshi, kpam a 'yuwain unạkạ ukuna u mayun karingạ, kpam a ka yansa ikuna i cingi maco. 9 Kashilạ ka zuwa tạ ya dem uza ɗa wa yansa unyushi u cingi maco u pana ikyamba kpam u pana mɓạlạ. Nala wa gitạ tạ ve a asu u aza a Yahuda, aku a asu u Awulawa. 10 Shegai wa nạkạ tạ tsupige, n icikpali, nạ ndishi n shinga a asu u uza ɗa baci dem wa yansa ili i shinga. A asu u aza a Yahuda u ɗa nala wa gitạ, aku a asu u Awulawa. 11 Nala Kashilạ ka yanka ama gbạ afada unạ u te.
12 A ka foro tạ Awulawa a yan baci unyushi u cingi, ko an u wokoi a reve Mele ma Kashilạ ka nạkại Musa† wa. A ka foro tạ aza a Yahuda a yan baci unyushi u cingi, kpaci a'ạ tạ n Mele mi. 13 Kashilạ ka zuwa ama a woko ama a maci a kapala ka ne an a tonoi Mele wa. Shegai a ka woko tạ nala a yan baci ili i'ya Mele ma danai a yain. 14 Ko an u wokoi Awulawa, aza ɗa bawu a'ạri n Mele, a ɗangạsạka tạ kaci ka le a toni ili i'ya Mele ma danai, a wenike tạ a atakasuvu a le a reve tạ ili i'ya i'ạri dere n ili i'ya i'ạri i cingi. 15 A wenike tạ mele mi mạ tạ a asuvu a le, adama a ɗa uyawunsa u le u tsu tonusuko le tạ ili i'ya a ka yansa i'ạ mai wa, ko kpam u tsu tonusuko le tạ a ka yansa tạ ili mai. 16 Gbạ ili i na yi ya gitạ tạ a kain ka Kashilạ ka yanka uyawunsa u ama u

ɗa wạri usokongi afada a asu u Yesu Kawauwi. Kadyanshi ka Shinga ka ma yansa kuɓari ku ka danai nala.

Aza a Yahuda n Mele

17 Uza u Yahuda ɗa baci vạri, n Mele ma vu pityanangi. Va yan tạ arạɗi an vạri a asuvu a ama a Kashilạ. 18 Vu reve tạ ili i'ya wa ciga vu vu yain, vu reve tạ kpam ili i'ya i'ạri derere, kpaci vu rotsongusu tạ Mele mi. 19 Vu bidiga tạ kaci ka vunu vu woko uza ɗa wa rono arumbạ, vu bidigai kpam kaci ka vunu vu woko katyashi ka aza ɗa a'ạri a asuvu a karimbi. 20 Vu wenei yavu va wenike tạ atengeshi ili i'ya i'ạri dere, kpam i wenishike aza ɗa bawu a revei ili. Vạ tạ n Mele mi, adama a nala vu wenei yavu vu reve ili dem, kpam vạri n ukuna u mayun gbạ. 21 Vu wenishike tạ ama, ndya i zuwai bawu vu wenishikei kaci ka vunu? Vu tonusuko tạ ama kotsu a yain uboki wa, shegai avu vu gonoi va boko. 22 Vu da u gan a yain tsishankala wa, shegai avu vu gonoi va yan tsa. Vu da u gan a lyaka ameli kayala wa, shegai va tsạrạsạ tạ ili i'ya i tsu uwa vu a ure u ɗa bawu u gain a kuwa ku ameli a le. 23 Vu yan tạ arạɗi an vạri n Mele, shegai vu zuwa tạ ama a goroi Kashilạ, kpaci vu 'yuwain ma unạkạ karingạ. 24 Dere ɗa tyoku ɗa Tagarạda u Kashilạ u danai, “Awulawa a tsu wishisa tạ Kashilạ adama a ɗe.” ◊

25 Uza u Yahuda ɗa baci vạri, kpam va yan ili i'ya Mele ma danai vu yain, a kiɗa vu baci kacombi,† u woko gbani wa. Shegai vu nạkạ baci Mele mi karingạ wa, dere ɗa yavu a'ạri a kiɗa vu kacombi wa. 26 A tsu kiɗa Awulawa acombi wa, shegai a yan baci ili i'ya Mele ma danai, Kashilạ ka wene le tạ yavu a kiɗa le tạ acombi. 27 Kashilạ ka tuwạ tạ ka yanka aza a Yahuda afada, kpaci Awulawa n kaci ka le a nạkạ tạ Mele mi karingạ. Vạ tạ n Mele mi kpam a kiɗa vu tạ kacombi, shegai vu 'yuwain unạkạ Mele mi karingạ. Awulawa a nạkạ tạ Mele mi karingạ, ko an u wokoi a kiɗa le acombi wa.

28 Adama a ɗa ama a revei an avu uza u Yahuda u ɗa, kpam a kiɗa vu kacombi, nala u gonuko vu uza u Yahuda u mayun wa. 29 Mayun tani, uza u Yahuda u mayun aya uza ɗa katakasuvu ka ne kạri dere n Kashilạ. Kpam ukiɗa u kacombi u mayun u ɗa an a kiɗa vu ikyamba wa, shegai usavaɗa u katakasuvu u ɗa, manyan ma Kulu ku Kashilạ ma la vi. Usavaɗa u katakasuvu u nala vi, manyan ma Mele ma a korongi ma wa. Ucun u vuma u nala vi wa wusha tạ icikpali a asu u Kashilạ, shegai a asu u ama wa.

3

1 Aza a Yahuda a'ạ n ili i roku i'ya ama ɗa a buwai bawu a'ạri n i'ya? Ndya i lobonoi a kiɗa le baci acombi? 2 I lobono tạ a ire ushani! Ure u kagitạ u ɗa, Kashilạ ka wushunku tạ aza a Yahuda n akani a ne.

3 Mayun ɗa aza roku a le a wushuki n akani yi wa. Nala wa ɓishinka Kashilạ uyan ili i'ya u zuwamgbanai ɗa? 4 Ko kenu! Ko ya dem u woko baci uza u kaɓan, Kashilạ kạ tạ pini uza u mayun. Tagarạda u Kashilạ u dansa tạ ukuna u ne,

“Ili i'ya baci dem vu dansai, ya dem wa wene tạ mayun ɗa.
A'ayin a ɗa a baci dem a banka vu a asu u afada, vu tsu lya tạ kaci.” ◊

5 Aza roku a dana tạ, “Tsu yan baci unyushi, nala u wenike tạ a kateshe Kashilạ uza u maci ɗa. Adama a nala tsu dana ɗe la vi Kashilạ ka nusa tạ u foro tsu baci.” (N pana tạ ama a danai nala.) 6 Shegai nala wạri wa! Mayun ɗa baci Kashilạ ka tsu yansa ili i shinga wa, wa fuɗa wa yanka likimba afada wa. 7 Uza roku u dana tạ, “N yan baci kaɓan, kpam kaɓan ka vạ ka wenikei ili i'ya Kashilạ ka danai mayun ɗa kpam ka nạkạ yi tsupige, niɗa Kashilạ ka dana

◊ **2:24** Isha. 52:5; Izk. 36:22. ◊ **3:4** Ishp. 51:4.

mpa uza u unyushi u cingi u ɗa aku u yan mu mavura?” 8 Nala baci wạri, ya
fuɗa tạ kpam ya dana, “Asạkạ tsu lyai kapala n uyansa unyushi u cingi tsạrạ
u woko utsạrạ u tsupige u Kashilạ.” Ama roku a tonuko tsu tạ kagbani a da
ucun u uwenishike u nala vi u ɗa tsa yansa. Shegai nala wạri wa! Kashilạ ka
yan le tạ mavura a ili i'ya a yansai.

Uza u maci wạ la wa

9 Dana ɗa tsa ciga tsu dana ạtsu aza ɗa tsạri aza a Yahuda tsu la aza ɗa a
buwai ɗa? Nala wa! Tsu wenike ɗạ ɗe an unyushi u cingi wa tono n ama gbạ;
wata, aza a Yahuda n Awulawa. 10 Tagarạda u Kashilạ u tonuko tsu tạ,
“Uza u maci wạ la wa,
ko uza u te.
11 Uza u kakiri wạ la wa.
Uza wạ la wa zama Kashilạ wa.
12 Gbạ le a kpatalạka ɗe Kashilạ kucinạ.
Ya dem u woko ɗe uza u gbani.
Uza wạ la u yain ili i maci wa.
Ko uza u te.” ◊
13 “Kadyanshi ka le kasaun ka ukukpi.
Kadyanshi ka le ushaɗangi u ɗa kạri n kaɓan.”
“Ili i'ya a dansai i'ạ tạ tyoku u tsukonu tsu kali.” ◊
14 “A tsu rongo tạ uyansa unạ u cingi u ɗa wạri akoni a de.” ◊
15 “Ufoɓusi u ɗa a'ạri maco tsạrạ a wuna ama.
16 A asu u ɗa dem a banai a tsu tuko tạ uwacinsa n upana u ikyamba.
17 A tsu yan ili i'ya ya zuwa ama a rongo nạ ndishi n shinga n atoku wa.” ◊
18 “A tsu pana gbạm uwonvo u Kashilạ wa.” ◊

19 Tsu reve tạ gai ili i'ya gbạ Mele ma danai, ma dana tạ i'ya a kaci ka aza
ɗa Kashilạ ka nạkại ma. Nala wạri tsạrạ ama gbạ a namba ili i udana, kpam
kotsu gbạ likimba u reve an wạri a kere ka afada a Kashilạ. 20 Uza wa fuɗa
wa woko uza u maci n Kashilạ a asu u utono u Mele wa, kpaci manyan ma
Mele ma la wa. Ili i'ya Mele ma tsu yan i'ya ma zuwa tsu tsu reve an tsu yain
unyushi u cingi.

Uwoko uza u maci a asu u upityanangu

21 Shegai gogo-na Kashilạ ka wenike tạ ure u roku kau u ugonuko ama a
woko ama a maci. Mele mi n ikorongi i ntsumate a yan tạ kadyanshi ka ure
u na vi, shegai a asu u unạkạ Mele ma Musa karingạ ɗa wa. 22 Kashilạ ka
gonuko tạ ama a woko ama a maci a wushuku baci n Yesu Kawauwi u takpa
le unyushi u cingi u le. Kpam gbạ ama a ka tsạrạ tạ uwauwa a asu u ure u te
u na vi, ko an ya baci a'ạri ko tani ndya baci a yain. 23 Ya dem yan tạ unyushi
u cingi, kpam tsu gusạ tạ a tsupige tsu Kashilạ. 24 Shegai Kashilạ ka gonuko
le tạ a wokoi dere a asu u ukuna u shinga u ne u ɗa u nekei gbani. U yan tạ
nala vi a asu u Yesu Kawauwi, uza ɗa u wutukpạ tsu u takpai unyushi u cingi
u tsunu. 25 Kpaci Kashilạ ka neke tạ Yesu Kawauwi tsạrạ u takpa mavura ma
unyushi u cingi u ama tsạrạ Kashilạ ka pana kpam upan u le wa. Kashilạ ka
gonuko tạ ama a woko dere a wushuku baci Kawauwi ka wotsongi mpasa n
ne, an u nekei uma u ne uɗarạkpa† adama a le. Kashilạ uza u ahankuri ɗa
kpam u tsu yansa tạ ukuna dere. Nala wạri caupa, an bawu u tsu yan ama
mavura adama a unyushi u cingi u le. 26 Kpam Kashilạ ka neke tạ Yesu tsạrạ
u wenike an u yain ili i'ya i'ạri dere. Gogo-na u gonuko ɗe aza a unyushi u
cingi a woko dere a kapala ka ne adama a ɗa a wushuki n Yesu.

◊ **3:12** Ishp. 14:1-3; Ishp. 53:1-3. ◊ **3:13** Ishp. 5:9; Ishp. 140:3. ◊ **3:14** Ishp. 10:7. ◊ **3:17** Isha. 59:7-8. ◊ **3:18** Ishp. 36:1.

27 Nala baci, nte kalen ka arạdĩ a tsunu? Nte tani kạri! An Kashilạ ka wusha
tsu, adama a ili i shinga i'ya tsu yain ɗa wa. Adama a upityanangu u tsunu u
ɗa. 28 Kashilạ ka gonuko tsu tạ tsu wokoi dere a kapala ka ne adama a ɗa tsu
wushuki, shegai adama a ɗa tsu tonoi Mele mi u ɗa wa. 29 Kashilạ kạ adama
a aza a Yahuda koshi ɗa? A'a! Kashilạ kạ tạ dem adama a Awulawa. Mayun,
ka Awulawa ka dem. 30 Kashilạ ka te ka koshi, kpam ure u te u ɗa koshi u ɗa u
tsu wusha ama. U tsu gonuko tạ ama a woko dere a kapala ka ne a wushuku
baci n eyi. U woko she aza a Yahuda ko Awulawa wa. 31 Gogo-na an tsu tsạrại
upityanangu, tsu vutạlạ Mele mi ɗa? Ko kenu! Upityanangu u ɗa u zuwa tsu
tsu woko ili i'ya Mele mi ma ciga tsu tsu woko mayun.

4

Upityanangu u Ibirahi

1 Ndya tsa dana makoshi ma cau ma tsunu Ibirahi† ma rotsongusi a ukuna
u upityanangu? 2 Kashilạ ka gonuko yi baci u wokoi dere adama a ili i'ya u
yain, wa tsạrạ tạ ili i'ya wa yan arạdĩ n i'ya, shegai ure u Kashilạ wạ adama
a uyan ili wa. 3 Tagarạda u Kashilạ u dana tạ, “Ibirahi wushuku tạ n Kashilạ,
adama a nala Kashilạ ka gonuko yi tạ u woko vuma u maci.” ◊

4 Vuma u yan baci manyan, u kạnạ tạ a tsupa yi adama a ili i'ya u yain.
Katsupi ka malen ma manyan ka nala ki kune ku gbani wa. 5 Shegai va zuwa
Kashilạ ka gonuko vu vu woko dere adama a ili i'ya vu yain wa. Kashilạ ka
wusha tạ aza a unyushi u cingi adama a ɗa a pityanangi n eyi. 6 Dawuda dana
tạ dem nala an u yain kadyanshi ka ipeli i vuma ɗa Kashilạ ka wushai tyoku
u vuma u maci, ko an u wokoi uwoko u maci u nala vi adama a ili i'ya vuma
u nala vi u yain ɗa wa:

7 “Ama a ɗa a yain ili i cingi i'ya Kashilạ ka cimbusại,
a yan tạ ipeli i mayun.
Kashilạ ka takpa le ɗe unyushi u cingi u le.
8 Ama a nala yi a pele tạ,
aza ɗa Magono ma Zuba bawu ma ciɓa unyushi u cingi u le.” ◊

9 Ipeli i'ya Dawuda yain kadyanshi ki ya aza ɗa a kiɗai acombi a ɗa koshi?
Nala wa, ko kenu! Ya aza ɗa bawu a kiɗai acombi a ɗa dem. Kpaci tsu dana
ɗe ili i'ya Tagarạda u Kashilạ u danai, “Ibirahi wushuku tạ n Kashilạ, adama
a nala Kashilạ ka gonuko yi tạ u woko vuma u maci.” 10 Niɗa na vi gitại?
Kashilạ ka wusha Ibirahi kahu a kiɗa yi kacombi ɗa ko cina a kiɗa yi ɗe? Kahu
a kiɗa yi kacombi ɗa Kashilạ ka wusha yi. 11 Ukiɗa u kacombi iryoci i'ya an
Ibirahi wạri n upityanangu kpam Kashilạ ka wushuku ɗe n eyi, aku u gonuko
yi u woko vuma u maci, tun kahu a kiɗa yi kacombi. Adama a nala Ibirahi
aya asheku a aza ɗa a'ạri n upityanangu bawu a kiɗai acombi. A woko tạ
derere n Kashilạ adama a ɗa a'ạri n upityanangu. 12 Ibirahi kpam aya dem
asheku a aza ɗa a kiɗai acombi, a'ạ baci gai n ucun u pityanangu u ɗa Ibirahi
wạri n u ɗa tun kahu a kiɗa yi kacombi.

Kazuwamgbani a asu u upityanangu

13 Kashilạ ka yankai Ibirahi nạ mmuku n tsikaya n ne kazuwamgbani u
da wa nạkạ le tạ likimba. U yan nala adama a ɗa Ibirahi nạkại Mele karingạ
wa, shegai upityanangu u ne n eyi u ɗa u zuwai u wusha yi. 14 Ama a ka
wusha baci ili i'ya Kashilạ ka zuwamgbanai a asu u utono Mele, upityanangu
u woko ɗe la vi u gbani. Kpam kazuwamgbani ka Kashilạ ka yankai Ibirahi

◊ **4:3** Kag. 15:6. ◊ **4:8** Ishp. 32:1-2.

ka woko dem la vi ɗe ka gbani. 15 Kashilạ ka tsu pana tạ upan u ama a kpạɗạ baci utono Mele. A da baci mele mạri la wa, vuma wạri wa koɗo ma wa.
16 Adama a nala ama a wusha tạ kazuwamgbani ka Kashilạ an a wushuki. U neke tạ ili i'ya u zuwamgbanai vi gbani, kpam mayun a wusha tạ u ɗa. A tono baci Mele ma aza a Yahuda, ko kpam a tono baci ma wa, a ka wusha tạ u ɗa a'ạ baci n upityanangu tyoku u Ibirahi. Kpaci Ibirahi aya asheku a aza ɗa a wushuki gbạ. 17 Tyoku ɗa Tagarạda u Kashilạ u danai an Kashilạ ka tonukoi Ibirahi, “N gonuko vu tạ asheku a uyamba ushani.” ◊ Kazuwamgbani ka na ki a yanka tạ ka Ibirahi adama a ɗa u wushuki n Kashilạ, uza ɗa u tsu 'yạngạsạ akushe a gono n uma, kpam u zuwai ili i savu i wutại a asu u ɗa bawu ili i'ạri.
18 An Kashilạ ka yankai Ibirahi kazuwamgbani wa woko asheku a uyamba ushani, Ibirahi wushuku tạ n eyi. Kashilạ ka dana tạ kpam, “Mmuku n tsikaya n vunu ma yan tạ ushani, tyoku u atala,” ◊ ko an u wokoi ucun u kazuwamgbani ka nala yavu ka woko mayun wa! 19 Aku Ibirahi lyai kapala n uwushuku, ko an u wokoi u yan ɗe evu n ayen amangatawun (100) kpam u kutsa ɗe ɗa wa woko asheku. Uka u ne Saratu dem u yan ɗe mamici kpam u matsa wa. 20 Ibirahi yan malạlạ ma Kashilạ ka kpạɗạ uyan ili i'ya u zuwamgbanai wa, kpam u ạsạkạ uwushukusu wa. Upityanangu u ne u shaɗangu yi n ucira, aku u nạkại Kashilạ tsupige. 21 U wushuku tạ mayun an Kashilạ ka fuɗa ka shaɗangu ili i'ya u yain kazuwamgbani. 22 Adama a upityanangu u Ibirahi, “Kashilạ ka gonuko yi tạ u woko vuma u maci.” 23 An Tagarạda u Kashilạ u danai, “Kashilạ ka gonuko yi tạ u woko vuma u maci,” Ibirahi ɗa koshi a koronki u ɗa wa. 24 A koronku tsu tạ dem nala, tsạrạ a tonuko tsu Kashilạ ka gonuko tsu tạ dem ama a maci tsu wushuku baci n eyi, uza ɗa u 'yạngạsại Yesu Asheku a tsunu a ukpạ. 25 Kashilạ ka neke tạ Yesu u kuwạ adama a unyushi u cingi u tsunu, kpam u 'yạngạsạ yi tạ n uma, tsạrạ Kashilạ ka gonuko tsu tsu woko dere.

5

Upityanangu u tuko tạ mazạngạ

1 Kashilạ ka gonuko tsu tạ tsu wokoi dere ubana a asu u ne adama a upityanangu u tsunu. Gogo-na tsạ tạ nạ ndishi n shinga n Kashilạ adama a ili i'ya Yesu Kawauwi Asheku a tsunu a yanka tsu. 2 U yanka tsu tạ ure tsạrạ tsu uwa a tsishinga tsu Kashilạ adama a ɗa tsu wushuki n Kawauwi. Kpam tsu yan tạ mazạngạ adama a ɗa tsạri n kapashi a tsupige tsu Kashilạ. 3 Nala gbạm koshi wa, tsạ tạ dem n mazạngạ an tsạri a kadambula, adama a ɗa tsu reve tạ kadambula ka nala ki ka zuwa tsu tạ akawunki. 4 An tsu rotsongusi tyoku ɗa tsa kawunku, aku Kashilạ ka wushunku tsu. Adama a nala a ɗa gogo-na tsạri n uzuwa u uma. 5 Tsạ baci n uzuwa u uma ucun u na, a ka varangu tsu a iyamba wa. Gbạ ili i na yi i gitạ tạ adama a ɗa Kashilạ ka nạkạ tsu Kulu Keri,† uza ɗa u shaɗangi atakasuvu a tsunu n uciga u ne.
6 Kawauwi ka kuwạ tạ adama a tsunu a'ayin a ɗa bawu tsa fuɗa tsa ɓạngạ kaci ka tsunu, ko an u wokoi aza a unyushi u cingi a ɗa tsạri. 7 U wuyana tạ cika uza roku u kuwạ tsạrạ u wauwa uma u uza roku u ɗa wa tono Mele. Shegai gaawan wa tuwạ tạ u kuwạ tsạrạ u wauwa uma u uza ɗa u tsu yansạka atoku ikuna i shinga maco. 8 Shegai Kashilạ ka wenike tsu uciga u pige an u sukunku tsu Kawauwi u kuwạ adama a tsunu cina tsu buwai ve aza a unyushi u cingi.
9 Gogo-na Kashilạ ka gonuko tsu ɗe tsu wokoi dere a asu u ne adama a mpasa n Kawauwi, adama a nala tsu reve tạ maken mạ la wa, wa wauwa

◊ **4:17** Kag. 17:5. ◊ **4:18** Kag. 15:5.

tsu tạ a asuvu a upan u Kashilạ. 10 Tun cina tsu buwai ve atokulalu a Kashilạ
ɗa eyi kaci ka ne u gonuko tsu aje a ne, cinda Maku ma ne ma kuwại adama
a tsunu. Gogo-na cinda tsu wokoi aje a Kashilạ, tsu reve tạ an mayun ɗa
wa wauwa tsu a asu u uma u Maku ma ne. 11 Nala gbạm koshi wa, tsạ tạ
n mazạngạ adama a ili i'ya Kashilạ ka yanka tsu a asu u Yesu Kawauwi, uza
ɗa u gonuko tsu aje a Kashilạ.

Adạmu n Kawauwi

12 Unyushi u cingi u uwa tạ a likimba adama a ili i'ya vuma u te u yain,
kpam unyushi u tuwạ tạ kaɓolo n ukpạ. Ili i'ya i zuwai u kạnại ya dem she u
kuwạ i'ya gai la vi, kpaci ya dem yan tạ unyushi u cingi. 13 Unyushi u cingi wạ
tạ pini a likimba tun kahu Kashilạ ka nạkạ Mele. A'ayin a nala yi Kashilạ ka
tsu ciɓusa unyushi wa, kpaci Mele mạri pini wa. 14 Shegai a'ayin a Adạmu†
ubana a a'ayin a Musa ama a kuwusạ tạ, ko an u wokoi a tsu 'yuwan ili i'ya
Kashilạ ka tsu tonuko le a yain wa, tyoku u Adạmu.

A ure u roku, Adạmu wạ tạ yavu Kawauwi uza ɗa u tuwại a kuciṇạ.
15 Shegai ama a re a le yi unạ u te u ɗa a'ạri wa, kpaci kune ku Kashilạ ka
yanka tsu gbani kạ tyoku u unyushi u cingi u Adạmu wa. Mayun ɗa an ama
ushani a kuwại adama a unyushi u vuma u te u nala vi. Shegai ukuna u
shinga u Kashilạ u la tạ tsupige, kpam nala ama ushani a tsạrạ tạ kune ku
Kashilạ ki; wata, uma u ɗa la vi a asu u ukuna u shinga u vuma u te u nala
vi, Yesu Kawauwi. 16 Ili i'ya uza wa tsạrạ a asu u kune ku Kashilạ ki i'ạ tạ
kau n ili i'ya uza wa tsạrạ a asu u unyushi u cingi u vuma u te u nala vi. An
Adạmu yain unyushi u cingi u nala vi, Kashilạ ka yan tạ afada, u yain kpam
mavura. Shegai u gonuko tsu tạ tsu wokoi dere a asu u kune ku shinga ku
ne, ko an u wokoi tsu yain unyushi ushani. 17 Unyushi u cingi u vuma u te u
na vi; wata, Adạmu, u zuwa tạ ukpạ wa lya tsugono tsu tsunu. Shegai ili i'ya
Yesu Kawauwi u yain i la tạ ili i nala yi. Kashilạ ka yanka tsu tạ ili i shinga
ushani, kpaci u wushuku tạ n ạtsu adama a Yesu. Adama a nala tsa tsạrạ tạ
uma kpam tsu lyai tsugono tsu ukpạ.

18 Unyushi u te u Adạmu vi u tuko tạ ama gbạ mavura ma ukpạ. Nala kpam,
ili i te i maci i'ya Kawauwi ka yain vi i gonuko tạ ama gbạ a woko dere a asu
u Kashilạ. Kpam u tuko tạ ama gbạ uma u mayun. 19 Unyushi u vuma u te u
nala vi ubana a asu u Kashilạ, u zuwa tạ ama ushani a wokoi aza a unyushi
u cingi. Shegai Yesu panạka tạ Kashilạ kpam u zuwai Kashilạ ka wushi ama
ushani.

20 Kashilạ ka nạkạ tạ Mele tsạrạ ama a wene tyoku ɗa caupa a'ạri aza a
unyushi u cingi. Shegai an ama yi a'ạri a udokusu unyushi vi, aku Kashilạ ka
doki ka yansạka le ikuna i shinga. 21 Unyushi u cingi u lya tạ tsugono tsu ama
gbạ hal u tuko le ukpạ. Nala dem gogo-na, ukuna u shinga u Kashilạ wa lya
tsugono, kpam u wushuku tạ n ạtsu adama a Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.
Kpam nala u tuko tsu tạ uma bawu utyoku.

6

Unyushi u cingi wạ n ucira wa

1 Ndya tsa dana? Tsu lyai kapala n uyansa unyushi u cingi ɗa, tsạrạ Kashilạ
ka lyai kapala n u yansạka tsu ikuna i shinga i ne? 2 A'a, ko kenu! A ukuna
u unyushi u cingi u ɗa baci, ạtsu akushe a ɗa, niɗa tsa lya kapala n uyansa
unyushi u cingi? 3 I ạsạnsạ an gbạ tsunu tsu wokoi ili i te n Kawauwi an
a ulyuɓugu† tsu? An a lyuɓugu tsu, tsu kuwạ tạ tyoku ɗa u kuwại. 4 An a
lyuɓugu tsu, u woko tạ yavu n Kawauwi ka a ciɗạngu tsu, kpaci tsu kuwạ
tạ n eyi. Tata yanka tạ tsupige n ucira u ne manyan u 'yạngạsại Kawauwi a
ukpạ. Nala dem wa zuwa tsu tsu rongo uma u savu.

5 Cinda tsu ɓolomgbonoi n Kawauwi a asu u ukpạ u ne, Kashilạ ka zuwa
tsu tạ tsu doku tsu 'yạngạ n uma tyoku ɗa a 'yạngạsại Kawauwi. 6 Tsu reve tạ
a wuna tsu tạ tyoku ɗa tsạri caupa a mawandamgbani† kaɓolo n Yesu, tsạrạ
unyushi u cingi u namba ucira a uma u tsunu. Kashilạ ka yan tạ nala, tsạrạ
ikyamba i unyushi i cingi i tsunu i lyai kapala n uwoko agbashi a unyushi u
cingi wa. 7 Nala wạri kpaci a'ayin a ɗa baci dem ama a kuwại a woko ɗe yaa,
unyushi u cingi wạ kpam n ucira a kaci ka le wa.
8 Tsu kuwạ baci n Kawauwi, tsu reve tạ tsa yan tạ uma n eyi. 9 A 'yạngạsạ
tạ Kawauwi a ukpạ, adama a nala tsu reve tạ wa doku wa kuwạ wa. Ukpạ
wạ kpam n ucira a kaci ka ne gogo-na wa. 10 An Kawauwi ka kuwại, kuten
ka u kuwại tsạrạ u lyai kaci ka unyushi u cingi, kpam u kạnạ u doku u kuwạ
wa. Gogo-na wạ tạ n uma u savu, kpam uma u savu u ne vi wạ tạ a asu u
Kashilạ. 11 Nala dem, u gan tạ vu wene kaci ka vunu yavu kakushe ka vạri a
asu u unyushi u cingi, kpam vạri n uma n Kashilạ a asu u Yesu Kawauwi.
12 Adama a nala kotsu vu ạsạkạ unyushi u cingi u toni n uma u vunu pini
na a likimba wa. Vu toni kpam ili i cingi i'ya va ciga vu yain wa. 13 Kotsu
i ạsạkạ kapashi ka ikyamba ka ɗe ka te ka woko ili i uyanka tsicingi tsạrạ i
yain unyushi u cingi wa. Shegai ɗa ya yan nala, nạkại kaci ka ɗe kaɓạlạ a
asu u Kashilạ, kpaci icun i ama ɗa a kuwại ɗa i'ạri, shegai gogo-na Kashilạ
ka gonuko ɗạ aza a uma. Nạkại ikyamba i ɗe kaɓạlạ a asu u Kashilạ tsạrạ
i yain ili i'ya i'ạri dere kpam ya tuko tsupige a asu u Kashilạ. 14 Unyushi u
cingi u buwa kpam uwoko uzapige u vunu wa. Tsishinga tsu Kashilạ tsa tsa
lya tsugono a kaci ka vunu, shegai Mele wa.

Agbashi a ɗa panạkai Kashilạ

15 An u wokoi tsishinga tsu Kashilạ tsa tsa lya tsugono a kaci ka tsunu,
shegai Mele wa, nala nạkạ tsu ucira u uyansa unyushi ucingi ɗa? Nala wạri
wa, ko kenu. 16 I reve tạ mayun ɗa, ili i'ya baci dem i ɗangạsai ya panạka i
woko ɗe uzapige u ɗe. Ya fuɗa tạ ya ɗangạsa unyushi u cingi u ɗa wa tono
n uza ubana a ukpạ, ko kpam i ɗangạsa upanạka Kashilạ aku i woko aza a
maci. 17 Tun caupa, eɗạ agbashi a unyushi u cingi a ɗa. Shegai n cikpa tạ
Kashilạ an i shamgbai ya panạka uwenishike u ɗa i wushai ara vạ. 18 Kashilạ
ka surukpa ɗạ ɗe a ucira u unyushi u cingi, kpam i woko ɗe agbashi a Kashilạ
tsạrạ i yain ili i'ya i'ạri i maci.
19 Dansa ɗa n dansai n iryoci i na yi tsạrạ i kạnạ ili i'ya ma tono n maloko.
Tun caupa, i'ạri i ạsạkạ tạ kaci ka ɗe i woko agbashi a unyushi u cingi n
tsicingi. Gogo-na u kạnạ tạ i ɗangạsa i woko agbashi a ukuna u maci tsạrạ
i woko uwulukpi.
20 Tun caupa, an i'ạri agbashi a unyushi u cingi, i dambula n uyan ili i'ya
i'ạri i maci wa. 21 Katsupi ka eni ka i tsạrại a'ayin a ɗa i'ạri ya yansa ili i cingi
i'ya ya pana i'ya uwono gogo-na vi? Ili i na yi ukpạ u ɗa koshi i tsu tuko.
22 Shegai gogo-na Kashilạ ka surukpa ɗạ ɗe a ucira u unyushi u cingi, kpam
i woko ɗe agbashi a Kashilạ. Gogo-na she i yain ili i'ya ya tuko ndishi ma
uwulukpi kpam i tuko uma u ɗa bawu wạri n utyoku. 23 Katsupi ka unyushi
u cingi ukpạ u ɗa, shegai Kashilạ ka nạkạ tsu tạ uma u ɗa bawu wạri n utyoku
gbani a asu Yesu Kawauwi Asheku a tsunu.

7

Iryoci i iyolo

1 Ama a vạ, gbạ ɗe i reve tạ mele. Adama a nala i reve tạ mayun ɗa mele
mi ma tsu lya tạ tsugono tsu ama a'ayin a ɗa baci a'ạri n uma koshi. 2 Tyoku
u na, uka u yan baci iyolo, mele ma tsu sira yi tạ a asu u vali u ne a'ayin a ɗa

wạri n uma. Shegai vali vi u kuwạ baci, mele ma iyolo ma sira yi kpam wa.
3 U bana baci vali roku iyolo bawu kotso vali u ne vi u kuwại, mele ma dana
tạ u yan tạ tsishankala. Shegai vali u ne u kuwạ baci, wạ tạ usurukpi a mele
ma iyolo, kpam u yan tsishankala wa, ko u bana baci vali roku iyolo.
4 Ama a vạ, nala wạri n ạɗạ. Mele ma buwa kpam ulya tsugono a kaci ka ɗe
wa, kpaci i kuwạ tạ a ucira u ne an i kuwại n Kawauwi a mawandamgbani.
Kpam gogo-na a ɓolomgbono ɗạ ɗe n uza ɗa a 'yạngạsại a ukpạ tsạrạ tsu
gbashika Kashilạ. 5 Tun caupa, kapashi ka uma u tsunu ka kạri n unyushi
vi ka ka lya tsugono a kaci ka tsunu. Mele mi ma ma zuwa tsu tsu yain n
maluwa ma uyan ili i unyushi i'ya ya lya tsugono a ikyamba i tsunu. Kpam
adama a nala, gbạ ili i'ya dem tsu yain ukpạ u ɗa i tsu zuwa tsu. 6 Shegai Mele
mi ma buwa kpam ulya tsugono a kaci ka tsunu wa. Tsạ tạ tyoku u akushe,
kpam Mele mi ma tsạrạ ucira a kaci ka tsunu wa. Gogo-na tsa gbashika tạ
Kashilạ a ure u savu a asu u upanạka Kulu Keri, shegai a ure u cau u ɗa tsu
panạkai Mele ma a korongi wa.

Mele n unyushi u cingi

7 Ya wundya yavu n dana Mele unyushi u cingi u ɗa? Nala wa ko kenu.
Mele ma ma zuwa mu n reve ili i'ya a tsu isạ unyushi. Tyoku u na, mạri ma
reve kalen ka uciga ili i'ya i'ạri i uza roku wa, shegai Mele mi ma tonuko mu
kotsu n yain i'ya wa. 8 An unyushi u tsạrại ucira a asu u Mele mi, ɗa u zuwa
mu n yain n maluwa ma uciga ili i'ya i'ạri i uza roku. A da baci Mele mạri la
wa, unyushi wạri wa tsạrạ ucira u nala vi wa. 9 Mạri n dambula n ili i roku
wa kahu n reve ili i'ya Mele ma danai n yain. Shegai an n revei i'ya, aku n
revei n nusa tạ kpam mpa uza u unyushi u cingi ɗa uza ɗa wa tuwạ u kuwạ.
10 Mele ma na mi mạri ma gan tạ ma zuwa mu n yain n uma, a unạ u ɗa ma
zuwa mu n kuwạ.
11 Unyushi u cingi u tsạrạ tạ ure u ɗa wa lạpạnạsạ mu, aku u yain manyan
n Mele mi tsạrạ u wuna mu. 12 Adama a nala, Mele mi n kaci ka ne n idani i
ne i'ya Kashilạ ka nạkại, a dana tạ ili i'ya i'ạri derere, kpam a ɓạngạ tạ ama.
13 Dana ɗa ma dana an ili i'ya i'ạri i shinga ya zuwa mu ukpạ? Nala wa, ko
kenu! Unyushi u cingi u ɗa u bidyai ili i'ya i'ạri i shinga u yain manyan n i'ya
u tukoi ukpạ u vạ. Nala u gitạ tạ tsạrạ n wene tyoku ɗa unyushi u cingi wạri
mayun. Ili i'ya i zuwai mele n udani a'ạri la i'ya, tsạrạ u wenike an unyushi
u cingi wạri n tsicingi.

Kumoɗu ka ukpạɗạ u uyan unyushi

14 Tsu reve tạ Mele ma wutại a asu u Kashilạ kpam ma lobono tạ. Shegai
mpa vuma ɗa koshi, adama a nala, unyushi u cingi u lya tạ tsugono a kaci ka
vạ yavu mpa kagbashi ka ne ka. 15 N reve ili i'ya i tsu zuwa n yansa ili i'ya
ma yansa wa. N tsu ciga tạ n yansa ili i'ya i'ạri derere, shegai n tsu yansa i'ya
wa. Aku n gono n yansa ili i'ya n kovoi. 16 N reve tạ ili i'ya ma yansa i gan wa,
kpam nala u wenike tạ n wushuku tạ an Mele mạri derere. 17 Adama a nala,
mpa ma yansa ili i cingi i nala yi wa. Unyushi u cingi u ɗa wạri a asuvu a vạ u
ɗa wa yansa i'ya. 18 Kapashi ka vạ ka kạri ka cau ka unyushi vi ka ạsạkạ mu
n yain ili i shinga wa. Ko ma ciga baci n yain ili i'ya i'ạri dere, n tsu fuɗa wa.
19 Ma ciga baci n yain ili i shinga, n tsu yan wa. Kpam n mạtsạ baci tsạrạ n
kpạɗạ uyan unyushi u cingi, aku n gono n yain u ɗa. 20 Shegai ma yansa baci
ili i'ya bawu ma ciga n yain, mpa ma yan i'ya mayun wa. Unyushi u cingi u
ɗa wạri a asuvu a vạ u ɗa wa yansa i'ya.
21 Ili i'ya n wenei a uma u vạ i'ya na: a'ayin a ɗa baci ma ciga n yain ili i
shinga aku n cina kaci ka vạ ili i cingi i'ya ma yan. 22 Katakasuvu ka vạ ka
zạngạnạ tạ adama a Mele ma ma wutại a asu u Kashilạ. 23 Shegai ko nte wa

a asuvu a vạ n cina tạ ili i roku i'ya ya shilạkạnạ n ili i'ya katakasuvu ka vạ ka ciga uyan. Pini nala, u gonuko mu kagbashi ka unyushi u cingi u ɗa wa lya tsugono a ili i'ya ma yansa gbạ. 24 Adama a nala, asuvu a vạ a vaku wa! Ya wa wusa mu a ikyamba i na i'ya ya zuwa mu ukpạ? 25 N cikpa tạ Kashilạ adama a ɗa Yesu Kawauwi, aya uza ɗa wa wauwa mu.

Mạ tạ tyoku u na: a katakasuvu ka vạ, n tsu ciga tạ n toni Mele ma Kashilạ, shegai kapashi ka vạ ka ka tsu ciga ka yain unyushi u cingi, ka gonuko mu kagbashi ka unyushi.

8

Ạsạkạ Kulu Keri ku lyai tsugono

1 Adama a nala, ama ɗa a'ạri aza a Yesu Kawauwi, Kashilạ ka yanka le afada ko kpam u kiɗạga le ugana wa. 2 Kulu Keri, uza ɗa u tsu nạkạsạ uma u ɗa u wutại a asu Yesu Kawauwi, u wutukpạ mu ɗe asuvu a ucira u unyushi u cingi u ɗa wa tono n ukpạ. 3 Mele ma Musa mạ n ucira u ɗa ma wauwa tsu wa, kpaci gbạ tsunu aza a unyushi u cingi a ɗa. Shegai Kashilạ ka yain ili i'ya bawu Mele ma fuɗa ma yan. U suki Maku ma ne a likimba n ikyamba tyoku i tsunu, shegai i tsunu i'ạ tạ n unyushi u cingi. Kashilạ ka wacinsai tsugono tsu unyushi u cingi tsa tsa lya tsugono a kaci ka tsunu a asu u unạkạ Maku ma ne tyoku u uɗarạkpa u unyushi u cingi u tsunu. 4 Yan ɗa u yain nala, tsạrạ tsu yain gbạ ili i'ya Mele ma danai a'ayin a ɗa baci tsu panạkai Kulu Keri, n u ɗa tsa yan ili i'ya ạtsu tsa ciga n kaci ka tsunu.

5 A'ayin a ɗa baci ama a ạsạkại ili i'ya a lai n uciga i lyai tsugono tsu le, ili i unyushi u cingi i'ya a tsu rongo uyawunsa maco. Shegai aza ɗa a ạsạkại Kulu Keri ku lyai tsugono a kaci ka le, ili i'ya ya zuwa Kulu Keri ku pana kayanyan i'ya a tsu rongo uyawunsa maco. 6 Maluwa ma uyan unyushi u cingi u vuma ma lya baci tsugono tsu ne, wa kuwạ tạ. Shegai Kulu Keri ku lya baci tsugono a kaci ka ne, wa tsạrạ tạ uma nạ ndishi n shinga. 7 Maluwa ma ili i vuma ma lya yi baci tsugono, n Kashilạ ka wa shilạkạnạ maco. U tsu tono ili i'ya Kashilạ ka danai u yain wa. Mayun tani u tsu fuɗa u yain nala wa. 8 Aza ɗa a ạsạkại ili i unyushi u cingi i'ya a ka ciga ya lya tsugono a kaci ka le, a ka fuɗa a ka yan ili i'ya Kashilạ ka pana kayanyan wa.

9 Shegai eɗạ i ạsạkạ uciga u uyan unyushi u cingi u ɗe wa lya tsugono a kaci ka ɗe wa. Kulu Keri kạ tạ a asuvu a ɗe mayun, kpam ka ka lya tsugono a kaci ka ɗe. (Kpam ko ya baci bawu wạri n Kulu ku Kawauwi a asuvu a ne, eyi katoni† ka wa.) 10 Ikyamba i ɗe ya kuwạ tạ adama unyushi u cingi. Shegai Kawauwi kạ baci asuvu a ɗe, she Kulu ku nạkạ ɗạ uma, kpaci Kawauwi ka ka zuwai i wokoi ama a maci asu u Kashilạ. 11 Kulu ku Kashilạ, uza ɗa 'yạngạsại Yesu a ukpạ, ka kạri a asuvu a ɗe. Tsu reve tạ Kashilạ ka 'yạngạsại Yesu Kawauwi a ukpạ, kpam nala dem Kashilạ ka zuwa ikyamba i ɗe i'ya ya kuwạ i yain uma a asu u Kulu ku ne ka kạri a asuvu a ɗe yi.

12 Adama a nala ama a vạ, u kạnạ tạ tsu rongo tyoku ɗa Kulu ku Kashilạ ku tonuko tsu. U gan tsu rongoi tyoku ɗa u luwa tsu wa, kpaci ạtsu aza a unyushi u cingi a ɗa. 13 Kpaci i lya baci kapala n utono maluwa ma unyushi u cingi u ɗe, ya kuwạ tạ. Shegai i ạsạkạ baci Kulu ku ɓạngạ ɗạ i ạsạkại uyansa ili i cingi, ya tsạrạ tạ uma u mayun. 14 Mmuku n Kashilạ n mayun alya aza ɗa a ạsạkại Kulu ku Kashilạ ka tono n ele. 15 Kpaci Kulu ka Kashilạ ka nạkạ ɗạ ka gonuko ɗạ agbashi wa, kpam ka zuwa ɗạ upana uwonvo wa. Shegai Kulu ki ku gono ku gonuko ɗạ mmuku n Kashilạ, kpam ka ku tsu nạkạ tsu ucira tsạrạ tsu isạ Kashilạ, “Tata! Tata u tsunu!” 16 Kulu ku Kashilạ ku ɓolomgbono tạ n kulu ku tsunu, tsạrạ ku wenike mayun ɗa tsạri mmuku n Kashilạ. 17 Adama

a nala, tsa wusha tạ ili i'ya Kashilạ ka ɓạnạkạ ama a ne. Nala dem gbạ ili i'ya Kashilạ ka nạkại Maku ma ne, Kawauwi, i woko dem i tsunu. Shegai tsa ciga baci tsu tsạrạ tsupige tyoku ɗa Kawauwi ka tsạrại, u kạnạ tạ tsu soi mavura tyoku ɗa u soi.

Tsupige tsa tsa tuwạ

18 A'ayin a ɗa baci dem tsu ciɓai n tsupige tsa wa tuwạ wa nạkạ tsu a kapala, mavura ma tsa so gogo-na ili i roku i'ya wa. 19 Gbạ ili i'ya Kashilạ ka yain i'ạ tạ a umạtsi a uvana a'ayin a ɗa Kashilạ ka wenike a kateshe ama ɗa a'ạri mmuku n ne n mayun. 20 Kashilạ ka ka zuwai gbạ ili i'ya u yain i woko i unạ u cingi. Ili i'ya u yain i'ya i wushuki i woko nala wa, shegai Kashilạ ka ka zuwai i'ya nala. 21 Gbạ n nala, Kashilạ ka tuwạ tạ ka wutukpạ ili i'ya u yain kotsu i shama wa, kpam dem tsạrạ i woko yaa n tsupige kaɓolo nạ mmuku n Kashilạ.

22 Kpaci tsu reve tạ hal utuwạ gogo-na gbạ ili i'ya Kashilạ ka yain i'ạ tạ a ma'ika yavu uka u ilimaci. 23 Ko ạtsu dem Atoni tsa ika tạ adama a mɓạlạ, ko an u wokoi tsạri n Kulu Keri, uza ɗa wạri kune ku kagitạ ku Kashilạ. Ạtsu dem umạtsi u ɗa tsạri a uvana kain ka nala ki ka Kashilạ ka wusha tsu tyoku u mmuku n ne, aku u zuwa ikyamba i tsunu i woko n utsạrạ u kaci. 24 A'ạri a wauwa tsu ɗe, kpam tsạ tạ n uzuwa u uma u na vi. Shegai tsu wene baci ili i'ya tsu zuwukai uma vi, u woko kpam uzuwa u uma wa. Ama a tsu zuwa uma a ili i'ya a tsạrại wa. 25 Shegai tsa zuwa tạ uma a ili i'ya bawu kotsu tsu tsạrại, kpam tsa vana i'ya n ahankuri.

26 Nala dem Kulu ka ɓạngạ tsu, ạtsu a aza ɗa tsạri bawu ucira. Tsu reve uyan kavasu tyoku ɗa u gain tsu yain wa. Shegai Kulu n kaci ka ne ka ku tsu yansạka ama a ne kadyanshi a asu u Kashilạ, hal gbạm wa folusuko tsu Kashilạ n ma'ika ma ma lai ili i'ya vuma wa fuɗa wa dana. 27 Kashilạ ka wene tạ ili i'ya i'ạri a atakasuvu a ama. Kpam u reve tạ ili i'ya i'ạri a katakasuvu ka Kulu, kpaci Kulu ku tsu yansạka tạ ama a ne kadyanshi a asu u Kashilạ dere tyoku ɗa Kashilạ ka cigạka le.

28 Kpam tsu reve tạ Kashilạ ka ka zuwusa ili dem i yain manyan kaɓolo, tsạrạ u tuko ukuna u shinga u ne a asu u ama ɗa a ka ciga yi. Alya ama ɗa u isại, kpaci nala u foɓusoi u yain u ɗa. 29 Kashilạ ka reve le tạ kahu u yain likimba, kpam u ɗangạsa le tsạrạ a woko tyoku u Maku ma ne, tsạrạ Yesu woko Maku ma kagitạ kpam u tsạrạ a'angu ushani. 30 An u ɗangạsa le, aku u isạ le a tuwạ ara ne. An u isạ le, u gonuko le a woko dere n eyi, aku u yanka le kazuwamgbani ka tsupige tsu ne.

Uciga u Kashilạ

31 Ndya tsa dana adama a ili i na yi gbạ? Kashilạ kạ baci n ạtsu, ya wa yan tsilala n ạtsu? 32 Eyi uza ɗa bawu u ɓishinkai Maku ma ne shegai u neke yi adama a tsunu gbạ. Cinda u nạkạ tsu Yesu, mayun ɗa wa nạkạ tsu gbạ ili gbani. 33 Ya wa takpa ama ɗa Kashilạ ka ɗangạsai ukuna? Uza wạ la wa, kpaci Kashilạ ka ka gonuko le a woko dere. 34 Ya wa kiɗạga ama a Kashilạ ugana? Uza wạ la wa, kpaci Yesu Kawauwi u kuwạ tạ, shegai a 'yạngạsạ yi tạ a ukpạ, kpam gogo-na wạ tạ a kukere ku ulyaki ku Kashilạ wa foluko tsu. 35 Ili i'ạ la ya pece tsu a uciga u ɗa Kawauwi ka ciga tsu wa, ko kadambula, ko tsu so baci mavura. Ko ama a ka foro tsu baci, nala wa pece tsu n uciga u Kawauwi wa. Ko tsu namba baci ili i'ya tsa lya, ko kpam tsu nambai ili i'ya tsa uka, gbạ nala wa pece tsu n uciga vi wa. Ko ama a nạkạ tsu baci uwonvo ko kpam a wuna tsu baci, nala wa pece tsu n uciga u Kawauwi wa.

36 Derere ɗa tyoku ɗa Tagarạda u Kashilạ u danai,
“Kain dem ama a ka dansa tạ a ka wuna tsu adama a vunu,

ama a ka yansaka tsu tyoku ɗa a tsu yansaka ncon n ɗa a ka bana ukiɗa.” ◊
37 Shegai gba n ukuna u na vi, tsa ta n ulya u kaci gba gba a asu u uza ɗa
u ciga tsu! 38 N reve ta mayun ɗa ili i'a la ya pece tsu n uciga u ne wa: Ukpa
wa fuɗa wa, uma wa fuɗa wa. Atsumate a zuba ko ityoni i cingi† ko ucira
kau-kau u zuba wa fuɗa wa pece tsu n uciga u ne wa. Ko ndya baci i gita
gogo-na ko kpam ili i'ya ya tuwa ya gita a kapala i takpana wa. 39 Tsa baci a
zuba u alishi, ko tsa baci a lyungu-lyungu a asuvu a kushiva ukuna u wa pini
wa, kpaci ili i'a la a likimba i'ya ya fuɗa ya pece tsu n uciga u Kashila u ɗa u
wenikei a asu u Yesu Kawauwi Asheku a tsunu wa.

9

Kashila n aza a Yahuda

1 Ukuna u mayun u ɗa ma tonuko ɗa. Mpa uza u Kawauwi ɗa kpam kaɓan
ma yan wa. Kulu Keri ka ka lya tsugono a katakasuvu ka va kpam u wushuku
ta gba ili i'ya ma dansa mayun ɗa. 2 Katakasuvu ka va ka shaɗangu ta n
unamgbukatsuma u pige na mɓala cika, 3 adama a ama a va, aza a Yahuda
tyoku u va. Kashila ka yanka mu baci una u pece mu n Kawauwi tsara ama
a va a tsara iwauwi, ma wushuku ta gogo Kashila ka yain nala. 4 Alya aza
a Isara'ila,† aza ɗa Kashila ka ɗangasai a woko mmuku n ne. U wenike le ta
tsupige tsu ne, u yansa ta kazuwamgbani n ele. U naka le Mele ma Musa.
U tonuko le tyoku ɗa a ka lyaka yi kayala mayun. U zuwa le a woko aza ɗa
a ka wusha kazuwamgbani ka ne. 5 Isheku i le ama a pige a ɗa a Kashila,
Kawauwi n kaci ka ne aya maku ma tsikaya ma le. Kpam aya Kashila, uza ɗa
wa lya tsugono a kaci ka ili gba, u wusha ta icikpali hal ubana bawu utyoku!
Ami.
6 Dana ɗa ma dana Kashila ka kpaɗa ta ushaɗangu ili i'ya u danai wa
yan vi wa. Shegai mayun ɗa gba aza a Isara'ila a ɗa ama a ne wa. 7 Kpam
dem gba mmuku n tsikaya ma Ibirahi n ɗa mmuku n ɗa Kashila ka yankai
Ibirahi kazuwamgbani wa. Kashila ka tonukoi Ibirahi, “Mmuku n tsikaya
ma Ishaku† n ɗa koshi a ka kece mmuku n tsikaya n vunu.” 8 Nala u wenike
ta la vi gba mmuku n tsikaya ma Ibirahi n ɗa mmuku n Kashila n mayun wa.
Mmuku ma Ibirahi n mayun alya aza ɗa a wokoi mmuku n Kashila adama
a kazuwamgbani ka Kashila ka yankai Ibirahi. ◊ 9 Kpam kazuwamgbani ka
u yain ka na: “N uma u kayen kahu n gono, Saratu† wa matsa ta maku ma
vali.” ◊
10 Maku ma nala mi aya tata u tsunu Ishaku. An u gbonguroi, aku u zuwai
Rifikatu,† uza ɗa u matsai mpeshe. 11-12 Shegai kahu u matsa, Kashila ka
tonuko ta Rifikatu vi, “Uzapige vi wa gbashika ta uza u kenu.” ◊ Nala vi tun
kahu mmuku mi a yain ili i shinga ko i cingi ɗa. Kashila ka yan ta nala tsara
uza ɗa u ɗangasai vi aya uza ɗa wa ciga, adama a tyoku ɗa u foɓusoi shegai
adama a ili i'ya maku mi ma yain wa. 13 Tyoku ɗa wari ukorongi a Tagarada
u Kashila, “N ciga ta Yakubu,† shegai n 'yuwain Isuwa.”† ◊
14 Ndya wa tsa dana a ukuna u na? Kashila ka tsu kpaɗa uyan dere ɗa?
Nala wa, ko kenu!
15 Kashila ka tonukoi Musa,
“Ma wenike ta ukuna u shinga a asu u uza ɗa baci dem n ɗangasai,
kpam ma pana ta uza ɗa baci dem n ɗangasai asuvayali.” ◊
16 Kashila ka wenike ta ukuna u shinga a asu u uza ɗa baci dem u ɗangasai,
adama a ili i'ya vuma vi wa ciga ko u yain ɗa wa. 17 Tagarada u Kashila u dana

◊ **8:36** Ishp. 44:22. ◊ **9:8** Kag. 21:12. ◊ **9:9** Kag. 18:10. ◊ **9:11-12** Kag. 25:23. ◊ **9:13** Mal. 1:2-3. ◊ **9:15** Uwt. 33:19.

tạ Kashilạ ka tonuko tạ magono ma Masar,† “N zuwa vu tạ vu woko magono kpaci ma ciga tạ n wenike ucira u vạ ara vunu, tsạrạ a dansa kala ka vạ a likimba gbạ.” 18 Adama a nala, Kashilạ ka wenike tạ ukuna u shinga u ne a asu u aza roku kpaci nala wa ciga, kpam u ɗangạsai u zuwa ama roku a woko aryagbaji.

Upan u Kashilạ n asuvayali

19 Uza roku wa wecike tạ, “Niɗa Kashilạ ka dana tsu nusa. Ya wa fuɗa wa ronomgbono n uyawunsa u ne?” 20 Kotsu vu dana nala wa! Kaje ka vạ, ma wece vu, “Ya va bidya kaci ka vunu vạri ɗa va nanamgbana n Kashilạ? Magbodo ma tsu wece uza ɗa u ma yi, ‘Niɗa vu ma mu naha?’ ” 21 Kamai ka mgbodo ka tsu ma tạ ili i'ya wa ciga u mai. Wa fuɗa tạ wa bidya cin u mai magbodo ma tsulobo adama a kain ka pige, u mai kpam ma roku ma uyansạka manyan maco.

22 Kashilạ ki dem nala wạri, wa ciga baci u wenike upan u ne kpam u wenike ucira u ne wa fuɗa tạ. Shegai u yan tạ ahankuri a pige a asu u aza ɗa upan u ne wạri; wata, aza ɗa a foɓusukoi ukpạ.

23 U yan tạ nala tsạrạ u wenike tsupige tsu ne ushani a asu u ama a ɗa u panai iyali; wata, aza ɗa u foɓusukoi tsupige tsu ne tun a kagitạ.

24 Kpam ạtsa ama a nala yi aza ɗa Kashilạ ka isại. U ɗangạsa tsu a asuvu a aza a Yahuda, nala ɗa gbạm koshi wa, u ɗangạsa tsu tạ dem a asuvu a Awulawa. 25 Tyoku ɗa Kashilạ ka danai a tagarạda u Hosiya matsumate:†

“Aza ɗa bawu a'ạri ama a vạ,
gogo-na ma isạ le tạ ama a vạ.
Kpam ma wenike tạ uciga u vạ
a asu u aza ɗa bawu mạri ma ciga.” ◊

26 U doku tạ u danai,

“Pini a asu u ɗa Kashilạ ka tonuko le,
‘Eɗạ ama a vạ a ɗa wa,’
nte ɗa dem pini Kashilạ Uza u Uma
wa isạ le mmuku n ne.” ◊

27 Ili i'ya kpam Ishaya† matsumate u danai a kaci ka aza a Isara'ila i'ya na:

“Aza a Isara'ila a'ạ tạ ushani,
tyoku u kayala ka ikengi i kushivạ,
shegai aza ɗa a ka tsạrạ iwauwi a asuvu a le a'ạ gan wa.
28 Magono ma Zuba ma yan tạ ama a likimba mavura kpam u kotso ma kuten
koshi.” ◊

29 Ishaya doku tạ u danai:

“Magono ma Zuba, Uza u Ucira Gbạ
u ạsạkạ tạ ama kenu a asuvu a mmuku n tsikaya n tsunu a yain uma.
A da baci nala wa,
an a'ạri a wacinsa tsu ɗe gbạ gbạ,
tyoku u ilyuci i Sodom n Gomora.”† ◊

Aza a Isara'ila n Kadyanshi ka Shinga

30 Ndya wạ tsa dana a kaci ka ili i na? I'ya na: Awulawa a mạtsạ a gonuko kaci ka le ama a maci n Kashilạ wa, shegai Kashilạ ka gonuko le ama a maci adama a ɗa a wushuki n eyi. 31 Aza a Isara'ila a mạtsạ tạ a toni Mele tsạrạ a gonuko kaci ka le ama a maci n Kashilạ. Shegai a kpạɗại. 32 Ndya i zuwai a kpạɗại? Adama a ɗa a mạtsạ tạ a gonuko kaci ka le ama a maci a asu u ili i'ya a ka yan, a unạ u ɗa a ka pityanangu n Kashilạ u gonuko le ama a maci.

◊ **9:25** Hos. 2:23. ◊ **9:26** Hos. 1:10. ◊ **9:28** Isha. 10:22-23. ◊ **9:29** Isha. 1:9.

A tạɗạtsạ tạ a katali ka pige ka kạri le a ure. 33 Tyoku ɗa Kashilạ ka danai a
Tagarạda u Kashilạ:
“Dạ na! Ma zuwa tạ katali a Sihiyona*
ka ka zuwa le utạɗạtsạ,
tyoku u katali ka ka zuwa le urukpạ.
Shegai uza ɗa baci dem u wushuki n eyi wa yan uwono wa.” ◊

10

1 Ama a vạ, ili i'ya n lakai uciga i'ya gbạ aza a Yahuda a tsạrạ iwauwi.
Kavasu ka vạ ka la ubana a asu u Kashilạ. 2 N reve tạ a ka ciga tạ a gbashika
Kashilạ, shegai a reve 3 ili i'ya i tsu zuwa yi u wushi ama wa. A unạ u nala,
aku a ka ciga a gonuko kaci ka le ama a maci a ure u le. A 'yuwain utono ure
u Kashilạ u ɗa u tsu gonuko ama a woko ama a maci. 4 Kawauwi ka zuwa
tạ Mele ma gono ma woko bawu ucira, tsạrạ Kashilạ ka gonuko gbạ aza ɗa a
wushuki a woko ama a maci.

Gbạ ama a ka fuɗa tạ a tsạrạ iwauwi

5 Musa korongu tạ tyoku ɗa Kashilạ ka zuwa ama a woko ama a maci
adama a ɗa a nạkại Mele karingạ. U danai, “Uza ɗa baci dem u yain ili i'ya
Mele ma danai, wa tsạrạ tạ uma.” ◊ 6 Shegai ili i'ya Tagarạda u Kashilạ u
wenishikei a kaci ka uwoko ama a maci a asu u upityanangu i'ya na: “Kotsu
vu tonuko kaci ka vunu, ‘Ya wa bana a zuba?’ wa.” (Wata, “Ya wa bana a
zuba u ba u cipukạ Kawauwi utuwạ a likimba?”) 7 “Kpam kotsu vu dana, ‘Ya
wa bana a asuvu a iyamba a asu u akushe?’ wa.” (Wata, “Ya wa bana a asuvu
a iyamba u 'yạngạsạ Kawauwi a ukpạ?”) 8 Ili i'ya Tagarạda u Kashilạ u danai
i'ya na: “Akani yi a'ạ tạ evu n avu; a'ạ tạ a unạ u vunu kpam a katakasuvu ka
vunu.” Uwenishike u upityanangu u ɗa tsa dansạka u ɗa gai la vi.

9 Vu dana baci bawu uwonvo, “Yesu Asheku a ɗa,” kpam vu wushuku baci
a katakasuvu ka vunu Kashilạ ka 'yạngạsạ yi tạ a ukpạ, Kashilạ ka wauwa
vu tạ. 10 Tsu wushuku tạ n atakasuvu a tsunu, adama a nala a ɗa Kashilạ ka
gonuko tsu tsu woko dere. Kpam tsu dana tạ bawu u uwonvo, tsu wushuku
tạ, adama a nala a ɗa kpam tsu tsạrại iwauwi. 11 Tyoku ɗa Kashilạ ka danai
a Tagarạda u ne, “Shegai uza ɗa baci u pityanangi n eyi wa yan uwono wa.”
◊ 12 Na vi u kạnạ tạ ya dem, kpaci aza a Yahuda n Awulawa a takpana wa.
Asheku a te a ɗa, aya kpam wa lya tsugono tsu ama gbạ. Kpam aya u tsu
zuwuka ko ya baci u yain kavasu ubana ara ne unạ u shinga. 13 Tyoku ɗa
Tagarạda u Kashilạ u danai, “Uza ɗa baci dem u yain kavasu a asuvu a kala
ka Asheku, wa tsạrạ tạ iwauwi.” ◊

14 Niɗa ama a ka wushuku n Asheku kpam a foli yi u wauwa le, a taɓa baci
upana ukuna u ne wa? Kpam niɗa a ka yan a pana bawu uza roku u tonuko
le? 15 Niɗa aza roku a ka ba a tonuko le, Asheku a ɗa baci a suku le wa?
Tagarạda u Kashilạ u dana tạ, “Ili i mazạngạ i'ya i pige an aza ɗa a ka tuko
Kadyanshi ka Shinga a ka tuwạ.” ◊

16 Shegai aza a Yahuda a roku a wushuku n Kadyanshi ka Shinga ki wa.
Tyoku u na, Ishaya matsumate u wecike tạ, “Magono ma Zuba, uza wạ gbạm
la wa wushuku n ili i'ya tsu danai?” 17 Ama a pana tạ Kadyanshi ka Shinga
an uza roku u tonuko le ukuna u Kawauwi. A tsu gitạ tạ a pana akani yi, aku
a wushuku. 18 Shegai aza a Yahuda tani? A pana akani yi? Eye, a pana tạ!
Tagarạda u Kashilạ u dana tạ,

---

* **9:33** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◊ **9:33** Isha. 8:14; Isha. 28:16. ◊ **10:5** Aɗkp. 18:5.
◊ **10:11** (Ili i te i'ya n 9:33): Isha. 8:14; Isha. 28:16. ◊ **10:13** Juw. 2:32. ◊ **10:15** Isha. 52:7.

“A tonuko tạ ya dem akani yi.
A dansa tạ a ɗa a asu u mɓạri mɓạri u likimba.” ◊
19 Shegai mayun ɗa aza a Isara'ila a revei? Eye, a reve tạ. Ko a a'ayin a
Musa Kashilạ ka dana tạ,
“Ma zuwa vu tạ vu yain n malyon, n zuwuka baci iyamba i roku unạ u shinga.
Ma zuwa vu tạ vu pana upan, n zuwuka baci Awulawa a ɗa ya wundya a'ạ n
ugboji wa unạ u shinga.” ◊
20 Ishaya dana tạ bawu uwonvo u da Magono ma Zuba ma danai,
“Aza ɗa bawu a zama mu, alya a tsạrạ mu.
N wenike tạ kaci ka vạ a asu u aza ɗa bawu a foloi a wene mu.” ◊
21 Shegai Kashilạ ka yan tạ kadyanshi a kaci ka aza a Isara'ila,
“Gbạ ulivạ n tsu bạrạkpạ tạ akere a vạ n wushi aryagbaji aza ɗa a 'yuwain
mu unạkạ karingạ.” ◊

11

Kashilạ ka pana tạ iyali i aza a Isara'ila

1 Yan n wecike: Kashilạ ka varangu ama a ne aza a Yahuda ɗa? Ko kenu!
Mpa n kaci ka vạ uza u Yahuda u ɗa. Mpa kumaci ku Ibirahi ka, a kaletsu ka
Bayami.† 2 Kashilạ ka ɗangạsa tạ aza a Isara'ila a woko ama a ne tun caupa,
kpam u varangu le wa. I ciɓa n ili i'ya Tagarạda u Kashilạ u danai a ukuna u
na vi? Iliya matsumate u banka tạ kushen ku ne a kaci ka aza a Isara'ila a asu
u Kashilạ u danai, 3 “Magono ma Zuba, a wunusa tạ ntsumate n vunu, kpam a
wacinsa tạ asuɗarạkpa† u vunu. Mpa koshi matsumate ma ma wokoi, kpam
alya dem pini a ka ciga a koruso a wuna mu.” ◊ 4 I ciɓa ili i'ya Kashilạ ka
wushuki? U da, “Aɗa koshi uza ɗa u buwai wa. Mạ tạ n ama azu a shindere
(7,000) aza ɗa bawu kotsu a kuɗạnki Ba'alu† kameli!” ◊
5 Nala wạri hal n gogo-na. Ama ɗa pini kenu aza ɗa Kashilạ ka ɗangạsai
adama a ukuna u shinga u ne. 6 Kpam u ɗangạsa le baci, adama a ukuna u
shinga u ne u ɗa, shegai adama a ili i'ya a yain wa. A ka woko baci ama a
Kashilạ adama a ili i'ya a yain, kune ku shinga ku Kashilạ kạri ka woko ku
mayun wa.
7 Nala wenike tạ an gbạ aza a Isara'ila a ka zama tạ ili, shegai aza ɗa Kashilạ
ka ɗangạsai a asuvu a le alya koshi a tsạrại i'ya. Aza ɗa a buwai kpam a
ryagbajai. 8 Tyoku ɗa Tagarạda u Kashilạ u danai:
“Kashilạ ka nạkạ tạ ama yi atakasuvu a kulạlạ.
U kimbại a'eshi a le tsạrạ a wene wa,
aku u votsuki atsuvu a le tsạrạ a pana wa.
Nala a lyai kapala n uyansa hal n ara.” ◊
9 Aku Dawuda danai:
“Ạsạkạ abiki† a le a woko le utyangi,
tsạrạ a tạɗạtsạ
a wushi kpam mavura a kaci ka ili i'ya a yain.
10 Ạsạkạ a'eshi a le a rumbạnạ kotsu a wene wa,
zuwa kucinạ ku le ku kelike
adama a kadambula hal ubana.” ◊
11 Aku n wecikei: An aza a Yahuda a rukpại vi, a rukpạ la vi ɗe bawu
u'yạngạ? Ko kenu! Adama a ɗa a yain unyushi u cingi, iwauwi i tuwạ tạ
a asu u Awulawa, kpam nala vi wa zuwa tạ aza a Isara'ila a yain malyon.
12 Awulawa a wusha baci unạ u shinga ushani adama a ɗa aza a Yahuda a

◊ **10:18** Ishp. 19:4. ◊ **10:19** U.Ml. 32:21. ◊ **10:20** Isha. 65:1. ◊ **10:21** Isha. 65:2. ◊ **11:3** 1 Ngo. 19:10, 14. ◊ **11:4** 1 Ngo. 19:18. ◊ **11:8** U.Ml. 29:4; Isha. 29:10. ◊ **11:10** Ishp. 69:22-23.

'yuwain an Kashilạ ka ciga ka wauwa le, a'ayin a ɗa aza a Yahuda a gonoi a tuwại a wushi iwauwi yi, unạ u shinga u le vi wa la tạ ushani.

Iwauwi i Awulawa

13 Gogo-na n ạɗạ ɗa ma dansa Awulawa. Kashilạ ka ɗangạsa mu tạ n woko kasuki ubana a asu u ɗe, kpam ma yan tạ agoni adama a manyan ma pige ma u nạkạ mu n yain. 14 Ma ciga tạ n zami ure u ɗa ma zuwa aza a Yahuda a cigi ili i'ya eɗạ Awulawa i'ạri n i'ya, tsạrạ a ure u nala vi n wauwa aza roku a le. 15 An Kashilạ ka kpatalạkai aza a Yahuda kucinạ, u woko tạ kaje ka Awulawa. Adama a nala Kashilạ ka doku baci ka yan tsije n aza a Yahuda, wa woko tạ yavu u gonuko akushe a asuvu a uma. 16 A nạkạ baci Kashilạ kajibi ka tsuwa ka kagitạ, tsuwa tsi gbạ tsa woko tạ tsu ne. Kpam a nạkạ baci Kashilạ alu a maɗanga, gbạ atyangi yi dem a ne a ɗa.

17 Wạ tạ yavu a kapusa ɗe atyangi a roku a maɗanga ma zayitum.† Eɗạ Awulawa i'ạ tạ tyoku u katyangi ka maɗanga ma zayitum ma ma gbonguroi a kakamba ma a gbaɓamgbanai a zuba u maɗanga ma shinga ma a kapusai atyangi a ne yi. Gogo-na i wusha tạ ili i shinga i'ya i'ạri i aza a Yahuda, tyoku ɗa katyangi ka savu ka tsu tsạrạ ilikulya i ne a maɗanga mi. 18 Adama a nala kotsu i goro atyangi a ɗa a kapusai vi wa. Ciɓai, eɗa ya ɓạnạ alu a maɗanga ma nala mi wa. Alu a ne a ɗa a ka ɓạnạ dạ. 19 Gaawan ya yawunsa tạ i dana kapusa ɗa a kapusai atyangi yi, tsạrạ a gbaɓamgbana dạ a asu u le. 20 Nala mayun ɗa. Kapusa ɗa a kapusai a ɗa adama a ɗa a 'yuwain uwushuku, eɗạ tani adama a ɗa i wushuki ɗa i'ạri pini ugbaɓamgbani. Kotsu i yain arạdī wa, shegai i pana uwonvo u ili i'ya ya fuɗa ya gitạ. 21 Kashilạ ka kapusa baci atyangi a kagitạ a nala yi, nala dem wa fuɗa wa kapusa dạ.

22 Gogo-na i wene wạ ɗe tyoku ɗa Kashilạ ka tsu wenike asuvayali n tyoku ɗa kpam wạri shen. U tsu yanka tạ aza ɗa a ạsạkạ yi utono mavura. I lya baci kapala n urongo tyoku ɗa wa wenike dạ ukuna u shinga, wa wenishike dạ tạ ukuna u shinga u ne. I yan baci nala wa, wa kapa dạ tạ a maɗanga mi. 23 Aza a Yahuda a ka gono baci a wushuku n Kashilạ, wa gono tạ u zuwa le a asu u ɗa a'ạri caupa vi. Wạ tạ n ucira u ɗa wa yan nala. 24 Eɗạ Awulawa i'ạ tạ tyoku u atyangi a maɗanga ma zayitum ma a kapai a kakamba aku a gbaɓamgbanai a zuba u maɗanga ma zayitum ma shinga ma mạri n kami. Nala a tsu yansa ili wa! Shegai an u wokoi aza a Yahuda a'ạ tạ tyoku u atyangi a maɗanga ma shinga mi, kpam a ka doku tạ a ka gbaɓamgbana le n maɗanga ma a'ạri caupa vi.

Kashilạ ka pana tạ ama gbạ asuvayali

25 Ama a vạ, ma ciga dạ tạ i reve ili i usokongi i na yi, kotsu i reve an bawu i revei ili gbạ, kpam kotsu i yain arạdī wa. Aza roku aza a Yahuda aryagbaji a ɗa, shegai nala wa lya tạ kapala hal she a shaɗangu kakumạ ka Awulawa, aza ɗa Kashilạ ka ɗangạsai a ka tuwạ a asu u Kawauwi. 26 Kpam naha ɗa Kashilạ ka wauwa gbạ aza a Isara'ila. Tyoku ɗa Tagarạda u Kashilạ u danai:

"Kawauwi ka wutạ tạ a Sihiyona,*
aku u takpa ikuna i cingi gbạ a asuvu a amaci a Yakubu.
27 Ma yan tạ kazuwamgbani ka na n ele
n takpa baci unyushi u cingi u le." ◊

28 Aza a Yahuda a 'yuwan tạ uwusha Kadyanshi ka Shinga ki, adama a nala a wokoi tyoku u atokulalu a Kashilạ. Nala u gitạ tạ tsạrạ u ɓạngạ dạ, eɗạ aza ɗa bawu i'ạri aza a Yahuda. Shegai hal n ara aza a Yahuda yi alya Kashilạ ka ɗangạsai, kpam wa ciga le tạ adama a kazuwamgbani ka u yain n isheku i le

* **11:26** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◊ **11:27** Isha. 59:20-21; Isha. 27:9.

Ibirahi, n Ishaku, n Yakubu. 29 Kashilạ ka tsu savaɗa katakasuvu ka ne a asu
u ama ɗa u isại n ili i'ya u nạkạ le wa.
30 Caupa, eɗạ Awulawa i'ạri i 'yuwan tạ upanạka Kashilạ. Aku a'ayin
a tuwại a ɗa aza a Isara'ila a 'yuwain upanạka Kashilạ, ɗa u wenike ɗạ
asuvayali a ne. 31 Nala dem gogo-na an aza a Isara'ila a 'yuwain upanạka
Kashilạ, aku Kashilạ ka lyai kelime n u weniki ɗạ asuvayali a ne. Shegai
tyoku ɗa u yanka ɗạ vi, a'ayin a'ạ tạ a utuwạ a ɗa wa wenike le asuvayali a
ne. 32 Kashilạ ka ciga tạ ka wenike asuvayali a ne a asu u ama gbạ, ɗa i zuwai
u gonuko le yavu aza a kuwa ku a'ali, kpaci a 'yuwan tạ upanạka Kashilạ.

Icikpali ubana a asu u Kashilạ

33 Ya wa fuɗa wa rạtsanạka utsạri n kakiri n ureve u ɗa Kashilạ kạri n u ɗa?
Ya wa fuɗa wa reve masheshi ma ne?
Ya wa fuɗa wa toɗugbuso ili i'ya wa yansa?
34 Tyoku ɗa Tagarạda u Kashilạ u danai,
“Ya revei katakasuvu ka Magono ma Zuba?
Ya wa fuɗa wa nạkạ yi adooki?” ◊
35 “Uza roku u kopuku Magono ma Zuba ili i roku i'ya u kạnạ yi u tsupa ɗa?”
36 Kashilạ ka ka yain ili gbạ.
Aya uza ɗa u zuwai ili gbạ i lyai kelime.
Ili gbạ i woko tạ tsạrạ i nạkạ yi tsupige.
U kạnạ tạ tsu cikpala Kashilạ hal ubana bawu utyoku! Ami.

12

Nạkại kaci ka ɗe asu u Kashilạ

1 Ama a vạ, an u wokoi Kashilạ kạri n asuvayali ɗa i zuwai ma folo ɗạ i nạkạ
kaci ka ɗe a asu u Kashilạ yavu eɗạ uɗarạkpa u ɗa, shegai uɗarạkpa u ɗa wạri
n uma. Nạkại kaci ka ɗe i rongo uwulukpi n i zuwusi yi upana kayanyan.
Naha ɗa u gain i lyaka Kashilạ kayala a asuvu a atakasuvu a ɗe. 2 Kotsu i lyai
kapala n i yanyi ili i'ya ama a likimba a na a ka yansa wa, shegai i gono i ạsạkạ
Kashilạ ka nạkạ ɗạ atakasuvu a savu. Pini nala, ɗa ya reve ili i'ya Kashilạ ka
ciga ɗạ i yain: ya reve tạ ili i'ya i lobonoi, n ili i'ya u tsu pana kayanyan, n
tyoku ɗa ili yi i gain i woko.
3 Kashilạ ka wenike mu tạ ukuna u shinga, adama a nala n tonuko tạ ya
dem asuvu a ɗe: kotsu vu bidya kaci ka vunu yavu vu la tyoku ɗa vạri wa,
shegai vu gono vu yawunsa mai, vu zuwa kaci ka vunu a unạ u upityanangu
u ɗa Kashilạ ka nạkạ vu. 4 Tsạ tạ n apashi ushani uɓolomgbonusi a ikyamba
i te, kpam ko ka eni ka wa kạ tạ n manyan ma ne kau. 5 Nala dem, tsạ tạ
ushani, shegai ya dem kapashi ka ikyamba ka Kawauwi ka, kpam ạtsu dem
tsạ tạ uɓolomgboni n uza n utoku.
6 Kashilạ ka ne tạ ya dem a asuvu a tsunu kune kau-kau ka wa yanka
manyan. U nạkạ tsu baci ucira u ɗa tsa yan kuɓari ku akani a ne, she tsu
yansạka u ɗa manyan n gbạ upityanangu u ɗa tsạri n u ɗa. 7 U nạkạ tsu
baci ucira u gbashika, she tsu gbasha. U nạkạ tsu baci ucira u uwenishike,
tsu wenishike. 8 U nạkạ tsu baci ucira u ugbamatangusu asuvu a ama, she
tsu gbamatangusu asuvu. U nạkạ tsu baci ucira u maneke, she tsu neke n
katakasuvu ka te. Kashilạ ka nạkạ vu baci ucira u utono n ama, she vu mạtsạ
vu yain u ɗa mai. Va panạsa baci ama asuvayali, she vu yain u ɗa n ipeli.

Ahali a shinga

◊ **11:34** Isha. 40:13; Ayu. 41:11.

9 Ciga atoku n uciga u mayun. Kovo ili i cingi, aku vu kạnạ ili i shinga.
10 Cigamgbanai tyoku ɗa uza n vangu u ne a gain a cigamgbana. Vu mạtsạ
vu wenike atoku karingạ. 11 Kotsu vu woko kawonvoli wa, shegai vu yain
manyan cika. Nạkạ kaci ka vunu gbạ a asu u ugbashika Asheku. 12 Lya
kapala n ipeli kpaci vạ tạ n uzuwa u uma. Vạ baci n kadambula, she vu yain
ahankuri. Vu yansa kavasu maco. 13 Nạkạ ama a Kashilạ i'ya a nambai. Vu
wushi amoci aza ɗa a'ạri Atoni a kuwa ku vunu.
14 Ama a zuwa vu baci vu soi mavura an vạri Katoni, vu yanka le unạ u
cingi wa, shegai vu gono vu yanka le kavasu Kashilạ ka zuwuka le unạ u
shinga. 15 Pele n ama ɗa a ka pele, kpam vu sại n ama ɗa a ka sạ. 16 Dusuku
ndishi n shinga n atoku a vunu, yan tsije n aza ɗa bawu a'ạri ili i roku. Yan n
arạdī wa, ko kpam vu bidya kaci ka vunu uza u ugboji wa.
17 Uza roku u yanka vu baci tsicingi, vu tsupa yi n tsicingi wa. Mạtsạ vu
yain ili i'ya ya dem bidyai i'ạri mai. 18 Vu yain tyoku u ufuɗa u vunu vu rongo
nạ ndishi n shinga n ama. 19 Aje a vạ, ama nusuka ɗạ baci, kotsu i dana ya
yan le mavura wa, shegai i vana Kashilạ ka yan le mavura n asuvu a upan u
ne. Magono ma Zuba ma dana tạ a Tagarạda u Kashilạ,
“Ma yan tạ aza ɗa a nusai mavura.
Ma tsupa le tạ a kaci ka ili i'ya a yain.” ◊
20 Shegai i gono i yain ili i'ya Tagarạda u Kashilạ u danai:
“Utokulalu u vunu wa pana baci kambulu, lyatangi yi.
Wa pana baci kakuli, ne yi mini u soi.
Pini nala, ɗa wa pana uwono u ili i'ya u yanka vu.” ◊
21 Kotsu vu ạsạkạ tsicingi tsu lya vu wa, lya kaci ka tsicingi a asu u uyan
tsishinga.

13

Panạkai aza a tsugono

1 Panạkai ngono n ɗa ma lya tsugono a kaci ka ɗe. Kashilạ ka koshi ka
tsu nạkạ uza ucira u tsugono, kpam aya u zuwai ngono n na mi a tsugono.
2 Adama a nala aza ɗa baci a 'yuwain utono mele ma gomunati, Kashilạ ka
a 'yuwain upanạka. Kpam a ka ronuko tạ kaci ka le mavura. 3 Aza ɗa a ka
yansa manyan ma shinga a ka pana uwonvo u ngono wa, shegai aza ɗa a ka
yansa ili i cingi alya a ka pana le uwonvo. Ili i'ạ la i'ya ya zuwa ɗạ i pana le
uwonvo wa. Ɛɗạ gai yanyi ili i'ya i'ạri dere, kpam a ka cikpala ɗạ tạ adama
a ili i nala yi. 4 Magono kagbashi ka Kashilạ ka, kpam manyan ma ne ma u
ɓạngạ ɗạ. Shegai i yan baci tsicingi ɗa ya pana uwonvo u ne, kpaci wạ tạ n
ucira u ɗa wa yan ɗạ mavura. A'ayin a ɗa baci u zuwai ama a ɗa a yain tsicingi
a soi mavura, eyi katsumate ka Kashilạ ka. 5 Adama a nala u kạnạ tạ i toni
gomunati, kpaci tyoku ɗa ya katsa mavura u ɗa la vi, kpam dem ili i'ya i'ạri
dere u uyan i'ya la vi. 6 I'ya dem i zuwai ya tsupusa utafa i'ya gai la vi. Ngono
agbashi a Kashilạ a ɗa, wushisa ɗa a ka wushisa utafa tsạrạ a lyai kapala n
manyan ma Kashilạ ka zuwa le a yain. 7 Tsupa le gbạ ili i'ya a ka tono ɗạ:
Tsupai gbạ icun i utafa. Nạkạ le tsupige n karingạ.

Cigai ama

8 Kotsu i ạsạkạ kutan ka i lyai a asu uza roku a kaci ka ɗe wa. Ili i te i'ya i
kạnại i yain koshi i'ya i cigamgbana. Kpaci uza ɗa baci wa ciga ama, u tono
tạ gbạ Mele. 9 Mele ma da, “Vu yain tsishankala wa. Vu wuna uma u vuma
gbani wa. Vu boko wa. Vu zuwuka ili i ama a'eshi wa.” Shegai gbạ ili i naha

◊ **12:19** U.Ml. 32:35. ◊ **12:20** Tzg. 25:21-22.

yi i'ạ tạ a asuvu a mele ma te ma ma danai: “Ciga uza u karen u vunu tyoku ɗa va ciga kaci ka vunu.” ◊ 10 Va ciga baci ama, va yanka le tsicingi wa. Adama a nala uciga u ama u ɗa utono Mele mi gbạ.

11 U kạnạ tạ i yain ili i na yi kpaci i reve tạ icun i a'ayin a ɗa tsạri. A'ayin a ɗa a gain i rikpạnạkạ a alavu a ɗe a yan ɗe, kpaci gogo-na iwauwi i tsunu i la tạ evu n a'ayin a ɗa tsu gitại tsu wushuki. 12 U woko tạ yavu kayin ka yan ɗe evu n ukotso, kpam kain ka wansa ɗe. Adama a nala u gan tạ tsu ạsạkạ uyansa ili i karimbi, aku tsu bidya iwunukatsu tsu shilạkạnạ a katyashi. 13 Adama a nala, tsu rongo a uyansa ili i tsunu dere, tyoku ɗa ama a tsu yansa a katyashi. I rongo n tsicingi a asu u abiki a gbani wa. I soi she ma maka ɗạ wa. I yansa tsishankala wa. I shilạkạnạsạ n atoku a ɗe wa. I yamgbana malyon wa. 14 Shegai i ạsạkạ Asheku Yesu Kawauwi u toni n ạɗạ, aku i ạsạkạ ufoɓuso u ure u utsạrạ ili i cingi i'ya ya ciga.

14

Kotsu i yanka ama afada wa

1 Wushai gbạ Atoni a Asheku, hal dem n aza ɗa upityanangu u le bawu u gbamai. Kotsu i nanamgbana n ele a kaci ka ili i'ya a ka wundya ko i'ạ i shinga ko i cingi wa. 2 Tyoku u na, a uwushuku u uza roku, wa lya tạ ko icun i ilikulya i eni i'ya baci. Shegai uza ɗa bawu wạri n upityanangu u ugbami u tsu takuma inyama wa, she ili i'ya a cimbai koshi. 3 Uza ɗa u tsu takuma inyama kotsu u goro uza ɗa bawu u tsu takuma wa. Kpam uza ɗa bawu u tsu takuma kotsu u wundi yavu uza ɗa u tsu takuma u nusa tạ wa, kpaci Kashilạ ka wusha ɗe vuma u nala vi. 4 Va yanka kagbashi ka uza roku afada wa. Uzakuwa u ne u ɗa wa reve ko manyan ma shinga ma wa yan ko ma shinga ma wa. Ucira u Asheku u ɗa wa ɓạngạ agbashi a ne a yain ili i'ya i gain a yain.

5 Atoni a Asheku a roku a tsu yawunsa tạ a dana kain ka roku ka pini ka ka lai a ɗa a buwai uwulukpi, aza roku kpam a tsu yawunsa tạ a dana gbạ a'ayin dere ɗa a'ạri. Ya dem u ɗangạsạka kaci ka ne. 6 Aza ɗa a tsu dana an kain ka roku ka lai a ɗa a buwai uwulukpi vi, yan ɗa a tsu yan nala tsạrạ a nạkạ Asheku tsupige. Aza ɗa a tsu lya ko ndya wa, yan ɗa a tsu yan nala tsạrạ a nạkạ Asheku tsupige, kpaci a tsu cikpa tạ Kashilạ kahu a lyai. Aza ɗa kpam bawu a ka lya ili dem, a ka ciga tạ dem a zuwa Asheku a pana kayanyan kpam a cikpa Kashilạ.

7 Adama a kaci ka tsunu a ɗa tsạri n uma koshi wa, kpam adama a kaci ka tsunu a ɗa tsu kuwại koshi wa. 8 Tsu yan baci uma, adama a Asheku a ɗa tsu yain uma, kpam tsu kuwạ baci, adama a Asheku a ɗa tsu kuwại. Adama a nala, ko tsu yain n uma ko tsu kuwạ, ạtsu aza a Asheku a ɗa.

9 Ili i'ya i zuwai Kawauwi ka kuwại kpam u 'yạngại u wokoi n uma i'ya tsạrạ u woko Asheku a kaci ka akushe n aza a uma gbạ. 10 Adama a nala, ndya i zuwai ya yansạka Atoni a Asheku afada? Ndya i zuwai vu goroi utoku u vunu? Kain ka tuwạ tạ ka Kashilạ ka yanka gbạ tsunu afada. 11 Kashilạ ka dana tạ a Tagarạda u ne:

“N yanka ɗạ tạ kazuwamgbani mpa n kaci ka vạ
n da ya dem wa kuɗạngu tạ a kapala ka vạ.
Ya dem wa dana tạ a kateshe mpa Kashilạ.” ◊

12 Ya dem wa tonuko tạ Kashilạ ili i'ya u yain n ili i'ya i zuwai u yain nala.

Kotsu i zuwa ama a tạɗạtsạ wa

◊ **13:9** Uwt. 20:13-15, 17; Aɗkp. 19:18. ◊ **14:11** Isha. 45:23.

13 U kạnạ tạ tsu ạsạkạ ukiɗạga atoku ugana. A unạ u nala, i gono i yawunsa
i doku i yaịn ili i'ya ya zuwa uza roku u tạɗạtsạ ko u rukpạ a unyushi u cingi
wa. 14 Mpa n ɓolomgbono tạ n Yesu Asheku, kpam adama a nala n reve tạ
ilikulya i'ạ la i'ya i kpạɗại u gan ulya wa. Shegai uza u wushuku baci ili yi
i gan wa, ili i nala yi i gan yi wa. 15 Kpam Katoni ka roku ka namgba baci
asuvu adama a ili i'ya va lya, vu lya baci i'ya vu wenike uciga wa. Kotsu vu
ạsạkạ ilikulya i'ya va lya i nangasa uza ɗa Kawauwi ka kuwại adama a ne
wa! 16 Kotsu vu ạsạkạ ili i'ya vu wenei i shinga i'ya, i woko i cingi a asu u aza
roku wa. 17 Uza u yan baci kadyanshi a kaci ka tsugono tsu Kashilạ,† a kaci
ka mele ma ulya ko uso u ɗa u yaịn kadyanshi wa, shegai a kaci ka ukuna
u maci u ɗa, nạ ndishi n shinga, n mazạngạ ma Kulu Keri ku nạkạ ɗạ. 18 Vu
gbashika baci Kawauwi tyoku u nala va zuwa tạ Kashilạ ka pana kayanyan,
ama kpam a ka wushunku vu tạ n u ɗa.
19 Adama a nala, u kạnạ tạ tsu mạtsạ tsu yaịn ili i'ya ya tuko ndishi n shinga
kpam i'ya ya gbamatangu atoku. 20 Kotsu vu nangasa manyan ma Kashilạ
adama a ili i'ya va lya wa. Gbạ ilikulya i lobono tạ ulya, shegai u gan wa vu
zuwa baci uza roku u yaịn unyushi u cingi adama a ili i'ya vu lyai. 21 Kotsu
vu takuma inyama ko vu soi ili i roku, ko kpam vu yaịn ili i roku wa, ya zuwa
baci Katoni ka roku utạɗạtsạ.
22 Gbạ ili i'ya baci vu wushuki n i'ya a ukuna u na vi aɗa n Kashilạ. Ama a
ka zạngạnạ tạ a yawunsa baci ili i'ya a ka yansa i shinga i'ya kpam bawu a'ạri
n malạlạ, ko kenu. 23 Shegai a'ạ baci n malạlạ a kaci ka ili i'ya a ka lya, aku
a lyai i'ya Kashilạ ka wene le tạ aza a unyushi, adama a ɗa bawu a wushuki
an i'ạri mai. Vu yan baci ili i roku i'ya bawu vu wushuki i'ạri mai, unyushi u
cingi u ɗa.

15

Zuwa utoku u vunu u pana kayanyan

1 Ạtsu aza ɗa upityanangu u tsunu wạri n ugbami, she tsu yaịn ahankuri n
Atoni a Asheku a ɗa upityanangu u le bawu u gbamai. Tsu mạtsạ tsu zuwa
le a pana kayanyan n u ɗa tsa zuwa kaci ka tsunu tsu pana kayanyan koshi.
2 Tsu yawunsa a ili i'ya i lobono le, aku tsu ɓạngạ le a uyan ili i'ya a ka pana
kayanyan. 3 Ko Kawauwi u yan ili i'ya eyi wa pana kayanyan utyoku u ne wa.
Shegai tyoku ɗa Tagarạda u Kashilạ u danai, “Aza ɗa a wisha vu mpa dem a
wishai.” ◊ 4 Gbạ ili i'ya a korongi a Tagarạda u Kashilạ, korongu ɗa a korongi
i'ya tsạrạ a wenishike tsu. Tagarạda u Kashilạ u tsu nạkạ tsu tạ akawunki,
nạ ndishi n katakasuvu, tsạrạ tsu yaịn n uzuwa u uma.
5 Kashilạ ka ka tsu nạkạ tsu akawunki nạ ndishi n katakasuvu. Kavasu
ka vạ ka u zuwa i dusuku ndishi n shinga n atoku a ɗe a asuvu a utono u
Kawauwi u ɗe. 6 Aku gbạ ɗe i ɓolomgbono a asu u te n kalạgạtsu ka te, i yaịn
icikpali n unạkạ tsupige ubana a asu Kashilạ Tata u Asheku a tsunu Yesu
Kawauwi.

Kadyanshi ka Shinga a asu u ama gbạ

7 Wushai atoku a ɗe tyoku ɗa Kawauwi ka wusha ɗạ. Pini nala, ɗa Kashilạ
ka wusha tsupige. 8 N tonuko ɗạ Kawauwi ka woko tạ kagbashi ka aza a
Yahuda, tsạrạ u wenike an kazuwamgbani ka Kashilạ ka yankai akaya a le
icun kau-kau mayun ɗa. 9 Kpam u tuwạ tạ tsạrạ Awulawa a nạkạ Kashilạ
tsupige adama a iyali i'ya u pana le. Dere tyoku ɗa Tagarạda u Kashilạ u
danai:
“Ma cikpala vu tạ asuvu a Awulawa.

◊ **15:3** Ishp. 69:9.

Ma shipa tạ ishipa i icikpali i kala ka vunu.” ◊
10 Tagarạda u Kashilạ u doku tạ u danai:
“Panai kayanyan, eɗạ Awulawa,
kaɓolo n ama a ne aza a Yahuda.” ◊
11 Tagarạda u Kashilạ u doku tạ dem u danai:
“Cikpalai Magono ma Zuba gbạ ɗe Awulawa.
Cikpala ni, gbạ ɗe ama a likimba.” ◊
12 Aku Ishaya matsumate u danai:
“Uza roku asuvu a kuwa ku Dawuda Magono wa tuwạ tạ,
wa lya tạ tsugono a kaci ka Awulawa gbạ,
kpam a ka zuwa tạ uma u le ara ne.” ◊
13 Kavasu ka vạ ka Kashilạ, uza ɗa u tsu nạkạ uzuwa u uma, u shaɗangu ɗạ n upana kayanyan ushani nạ ndishi n shinga a asu u upityanangu n eyi. Aku uzuwa u uma u ɗe u lyai kapala n ugbonguro a ucira u Kulu Keri.

Bulus dansai a kaci ka manyan ma ne

14 Ama a vạ, n reve tạ i'ạ tạ ushaɗangi n ukuna u shinga. N reve tạ i'ạ tạ n ureve u ɗa u gain i yain n u ɗa, n reve tạ kpam ya fuɗa tạ ya wenishike atoku a ɗe. 15 Shegai n koronku ɗạ tạ karara a ukuna u ili i'ya ma ciga ɗạ i ciɓa. N yan tạ ili i nala yi adama a ɗa Kashilạ ka yanka mu tạ ukuna u shinga, 16 kpam u nạkạ mu manyan ma uwoko kagbashi ka Yesu Kawauwi a asu u Awulawa. N gbashika tạ Kashilạ a asu u uwenishike Kadyanshi ka Shinga ka ne. N woko tạ yavu kaɗarạkpi† tsạrạ Awulawa a woko uɗarạkpa u ɗa Kashilạ ka wusha; wata, uɗarạkpa u ɗa Kulu Keri ku gonukoi uwulukpi.
17 Adama a nala, n zạngạnạ tạ adama a ili i'ya n yankai Kashilạ a asu u Yesu Kawauwi. 18 Ma dansa ukuna u roku wa, she ili i'ya Kawauwi ka yain a asu u vạ an n tonoi n Awulawa a panạka Kashilạ adama a ili i'ya n danai n i'ya n yain. 19 Kpam a panạka tạ Kashilạ adama a ucira u iryoci n ikunesavu i'ya a wenishei, kpam n adama a ucira u Kulu Keri. N yan tạ kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a Urishelima† hal gbạ ukyawan a kaɓon ka Ilirikun, kpam nala n kotsoi kuɓari ki ko nte wa. 20 N tsu ciga tạ n yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a asu u ɗa bawu kotsu ama a panai ukuna u Kawauwi, kpaci ma ciga n mai a asu u ɗa uza roku u gitại wa. 21 Tyoku ɗa Tagarạda u Kashilạ u danai ɗa:
“Aza ɗa bawu kotsu a tonukoi ukuna u ne, a ka wene tạ,
aza ɗa kpam bawu a panai ukuna u ne, a ka reve tạ.” ◊

Bulus wa ciga u ba u kondo Roma

22 Manyan ma na mi ma tsu rongo mu tạ ukạngusu n ba n kondo ɗạ. 23 Gogo-na n kotso ɗe manyan ma vạ gbạ a asu u na vi. Mạri ma ciga ɗạ tạ uwene caupa. 24 Mpa pini a afoɓi tsạrạ n bana a kaɓon ka Asạbaniya, a'ayin a ɗa baci ma yan nwalu mi, ma ɓatsa tạ a Roma. A'ayin a ɗa baci n panai kayanyan ka ndishi n ạɗạ kenu, i ɓạngạ mu n kạnạ ure. 25 Shegai kahu n wene ɗạ vi, she n wala ve a Urishelima tsạrạ n banka Atoni a ɗa a'ạri ɗe kune. 26 A'uwa a Atoni a ɗa a'ạri a kaɓon ka Masidaniya n ka Akataya a nạkạ ɗe ikebe yaa tsạrạ a ɓạngạ ama a Kashilạ aza a unambi a ɗa a'ạri a Urishelima. 27 A pana tạ kayanyan ka uyan nala, shegai wạ tạ dem yavu a tsupa kutan, kpaci Awulawa a wusha tạ ili i shinga i kulu ku Kashilạ a akere a aza a Yahuda. 28 N kotso le baci unạkạ kune ku na ki, ma kondo ɗạ tạ aku

◊ **15:9** Ishp. 18:49. ◊ **15:10** U.Ml. 32:43. ◊ **15:11** Ishp. 117:1. ◊ **15:12** Isha. 11:10. ◊ **15:21** Isha. 52:15.

n wura ubana a Asąbaniya. 29 N reve tą n rawa baci ara ɗe, Kawauwi ka zuwuka mu tą uną u shinga u pige tsąrą n zuwuka ɗą.

30 Ama a vą, ma folo ɗą a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi i ɓolomgbono ną mpa a manyan ma vą a asu u uyan kavasu ubana a asu u Kashilą adama a vą. Yanyi nala adama a uciga u ɗe ara vą u ɗa Kulu Keri ku nąką ɗą. 31 Yanyi kavasu tsąrą a aza ɗa a'ąri a kaɓon ka Yahuda, aza ɗa bawu a wushuki n Yesu Kawauwi, kotsu a ne mu usąn wa. Yanyi dem kavasu adama a ɗa ama a Kashilą a ɗa a'ąri a Urishelima a yain maząngą adama a ili i'ya n yanka le tsąrą n ɓąngą le. 32 Kashilą ka wushunku mu baci nala, ma tuwą tą ara ɗe n maząngą, kpam ukondo u vą ara ɗe wa zuwa mu tą n pana kayanyan kpam u woko mu uwunvuga. 33 Gogo-na ąsąką Kashilą, uza ɗa u nąką tsu ndishi n shinga, u rongo n ąɗą gbą ɗe. Ami.

16

Bulus danąsai aje a ne

1 Mą tą n ukuna u shinga u ɗa ma dansa a kaci ka Fibi, uka u ɗa wa gbasha a kuwa ku Atoni† a Kankiriya. 2 Ma folo ɗą tą i wushi yi a asuvu a Asheku tyoku ɗa ama a Kashilą a tsu yan. Ɓąngą ni a ure u ɗa dem ya fuɗa ya ɓąngą yi, kpaci u ɓąngą mu tą u ɓąngąi kpam ama roku ushani.

3 Danąsai Bilikisu n Akila, aza ɗa a yain manyan kaɓolo ną mpa tsąrą tsu gbashika Yesu Kawauwi. 4 A yan tą gbąm evu n ukpą tsąrą gai a ɓąngą mu. N cikpa tą cika, kpam gbą a'uwa a Atoni a Awulawa a cikpa le tą dem. 5 Danąsąka numu dem Atoni a ɗa a tsu gawunsusa a kuwa ku le.

Danąsąka numu macigi ma vą Abainita. Aya Katoni ka kagitą a kaɓon ka Asiya.

6 Danąsai Meri,† uza ɗa u yanka ɗą manyan cika.

7 Danąsai ama a vą Andaraniku n Juniya, aza ɗa a uwai a kuwa ku a'ali kaɓolo ną mpa. A woko tą Atoni kahu mpa, kpam asuki a nąką le tą karingą.

8 Danąsai Ampiliya, macigi ma vą ma, uza ɗa wąri uza u Asheku.

9 Danąsai Urubana, uza ɗa u gbashikai Kawauwi kaɓolo n ątsu.

Danąsai macigi ma vą Isątaki.

10 Danąsai Abali, uza ɗa u wenikei mayun ɗa wa tono Kawauwi.

Danąsai Aristobulu n aza a kuwa a ne.

11 Danąsai Hiridiyon vuma u vą.

Danąsai Narikisa n aza ɗa a'ąri a kuwa ku ne, aza ɗa a'ąri aza a Asheku.

12 Danąsai Tarafina n Tarafusa, aka ɗa a yankai Asheku manyan cika.

Danąsai macigi ma vą Barąsisa, uka roku uza ɗa u yankai Asheku manyan cika.

13 Danąsai Rafu, kagbashi ka Asheku ka ka shinga, kpam i danąsa mma u ne, wą tą tyoku u mma ara vą.

14 Danąsai Asinikirita, n Filiguna, n Hamisa, n Baturoba, n Hama, kpam dem i danąsa Atoni a ɗa a'ąri kaɓolo n ele.

15 Danąsai Filologus, n Juliya, n Niriya n utaku u ne, n Ulimifa n gbą ama a Kashilą a ɗa a'ąri n ele.

16 Damamgbanai n uciga u Kawauwi.

Gbą Atoni a a'uwa a Atoni a Kawauwi a ka danąsa ɗą tą.

Kadyanshi ka makorishi

17 Ama a vą, ma folo ɗą i kirana n ama ɗa a ka tuko upecene n aza a uzuwa ama utąɗątsąsą, n a wenishiki ili i roku kau a uwenishike u ɗa i wushai. Yanyi dan n ele! 18 Aza ɗa a ka yansa nala Asheku Kawauwi ka tsunu aya a ka gbashika wa, shegai ili i'ya ya zuwa le upana kayanyan i'ya koshi a ka yansa.

A tsu yinsạ tạ ama ɗa bawu a revei icun i ikuna i cingi i na a asu u uyansạka le kadyanshi ka shinga ka shinga n icikpali i kaɓan. 19 Gbạ Atoni a pana tạ a da i nạkạ tạ Asheku karingạ, adama a nala n yan tạ mazạngạ adama a ɗe. Shegai ma ciga tạ i yain ugboji a ili i'ya i'ạri i shinga, kpam kotsu i yain ili i roku n ukuna u cingi wa.

20 Kashilạ uza ɗa u tsu tuko ndishi n shinga, wa ɓạrạkpạ wa, wa lya tạ kaci ka Kanangasi.* U nạkạ ɗạ ucira a kaci ka ne.

N yan tạ kavasu ukuna u shinga u Asheku a tsunu Yesu u rongo n ạɗạ.

21 Timoti uza ɗa wa yan manyan kaɓolo nạ mpa wa danạsa ɗạ tạ. Ama a vạ Lusiya, n Yason, n Susibita a ka danạsa ɗạ tạ dem.

22 Mpa Taritiya, uza ɗa korongi ili i na yi i'ya Bulus tonuko mu n korongu vi, ma danạsa ɗạ tạ dem a asuvu a Asheku.

23 Gayu wa danạsa ɗạ tạ dem. U wusha mu tạ kpam u wusha tạ dem Atoni a kuwa ku ne.

Erasutu kazuwi ka ikebe ka ilyuci, n Kawuta kaje ka tsunu a ka danạsa ɗạ tạ dem.

[24 N yan tạ kavasu Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u wenike gbạ ɗe ukuna u shinga u ne. Ami.]†

Kavasu ka icikpali

25 Ạsạkạ tsu nạkạ Kashilạ tsupige! Wa fuɗa tạ wa zuwa ɗạ i shamgba n ucira a upityanangu u ɗe, tyoku ɗa Kadyanshi ka Shinga ka danai. Akani yi a ɗa ukuna u Yesu Kawauwi n afoɓi a ɗa Kashilạ ka sokongi caupa. 26 Shegai gogo-na ikorongi i ntsumate i zuwa le tạ a revei ukuna u mayun vi a kateshe. Kpam Kashilạ, uza ɗa bawu wa kuwạ, u dana tạ a ka zuwa tạ gbạ iyamba a reve n akani a na yi, tsạrạ a wushuku kpam a gorimuko yi. 27 Ạsạkạ Kashilạ, uza ɗa aya koshi wạri n kakiri, u wushi tsupige a asu u Yesu Kawauwi hal ubana bawu utyoku. Ami.

* **16:20** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi. † **16:24** Akorongi a cau a roku aza ɗa a puṛai a tagarạda u Aza a Roma a kalatsa tạ makpạndạ ma 24.

Ukanikorongi u Kagitạ Ubana a Asu u Aza a Korintiya

Ukukpạ u kadyanshi

Bulus korongu tạ ikanikorongi i re ubana a asu u Atoni a Korintiya. Korintiya ilyuci i'ya i pige kpam a ikengi i kushivạ. Ama a ɗa a ka rongo pini a wutạ tạ a asu kau-kau. Kala ka ilyuci ki kạri n karingạ wa adama a ukuna u cingi u ɗa wạri pini. Kuwa ku kameli ka a ka isạ Afurodita ka iryoci i tsicingi tsu ilyuci yi, kpaci a zuwa tạ pini ashankala kazu ka te adama a aza ɗa a ka gbashika yi. Bulus bana tạ a ilyuci yi u yain manyan ma uyan atani tsạrạ u tsạrạ ikebe i'ya wa lya n u wenishiki ama a ukuna u Yesu. Ama ushani aza a Korintiya yi aza a unambi a ɗa, shegai aza roku azapige a ɗa ama a reve tạ n ele.

A ukanikorongi u na vi Bulus wenishike tạ tyoku ɗa Atoni a ka rongo a asu u ɗa ama a ka yansa ukuna u cingi cika. U da Atoni a gan tạ a rongo nạ ndishi n shinga, kotsu a rongo aɓolo aɓolo a ɗa a ka shilạkạnạsạ wa. U wenishike tạ u da kotsu Atoni a yansa unyushi u tsishankala ko ukuna u cingi u roku wa. U dansa tạ tyoku ɗa Kashilạ ka ciga iyolo i rongo. A ukanikorongi u na vi, Bulus wenishike tạ tyoku ɗa uciga u mayun wạri n ucira. U wenishike tạ kpam tyoku ɗa ulya u kayala u mayun wạri. A makorishi, u wenishike tạ tyoku ɗa a 'yạngạsại Yesu a ukpạ, nala dem atoni a ne a ka tsạrạ utsạrạ u kaci.

Utsạrạ u kaci u Yesu a ukpạ u tuko tạ Atoni ucira u uma. Tagarạda u na u tonuko tsu tạ an utsạrạ u kaci u Kirisiti u lai uciga u ili i likimba, kpam nala dem Atoni a ka fuɗa tạ a 'yuwan ili i likimba a toni Kirisiti.

Ili i'ya i'ạri a tagarạda u na vi

Idyani n kavasu ka Bulus (1:1-9)
Udani a kaci ka uɓolomgbono kaci (1:10–4:21)
Ukpạɗạ u upanamgbana u aza a kuwa a te (5:1–7:40)
Unạkạ Kashilạ tsupige a unạ u kameli (8:1–11:1)
Ulya u kayala n ukuna u kuwa ku Atoni (11:2–14:40)
Utsạrạ u kaci u Kirisiti a ukpạ (15:1-58)
Kune ubana a asu u aza a unambi (16:1-4)
Afoɓi a nwalu n Bulus (16:5-12)
Ili i'ya ya ɓạlạ Bulus n idyani (16:13-24)

Ukukpạ u kadyanshi

1 Mpa Bulus uza ɗa wa koronku ɗạ ukanikorongi u na vi, utoku u tsunu Sasatsani dem wa danạsa ɗạ tạ. Kashilạ ka isạ mu tạ n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi adama a ɗa nala Kashilạ ka cigai u woko.

2 Eɗạ Kuwa ku Atoni ku Kashilạ ka kạri a Korintiya ka ma koronku. Kashilạ ka isạ ɗạ tạ i woko ama a uwulukpi a ne. U gonuko ɗạ tạ uwulukpi a asu u Yesu Kawauwi. U yan tạ dem nala a asu u ama a ɗa gbạ a ka lyaka kala ka Yesu Kawauwi kayala a asu kau-kau. Kawauwi aya Asheku a tsunu kpam dem n Asheku a le.

3 Asạkạ Kashilạ Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi u nạkạ ɗạ ukuna u shinga nạ ndishi n shinga.

Bulus cikpai Kashilạ

4 N tsu cikpa tạ Kashilạ ka vạ adama a kune ku ushani ka u ne ɗạ, an i wokoi ama a Yesu Kawauwi gogo-na. 5 I yan tạ utsạri a ili dem, hal n gbạ kadyanshi n ureve dem adama a ɗa i'ạri kaɓolo n eyi. 6 Nala u wenike tạ la vi ili i'ya

n tonuko ɗạ a kaci ka ne mayun ɗa. 7 Adama a nala i wusha tạ gbạ kune ku
Kulu ku Kashilạ ka u gain i tsạrạ hal n i vani ugono u Yesu Kawauwi Asheku
a tsunu. 8 Wa zuwa ɗạ tạ i gbama hal ubana a makorishi tsạrạ Kashilạ ka
kạnạ ɗạ n unyushi wa kain ka baci Yesu Kawauwi Asheku a tsunu wa gono.
9 Mayun ɗa Kashilạ ka yanka ɗạ nala, kpaci u tsu yansa tạ gbạ ili i'ya baci dem
u danai, kpam u ɗangạsa ɗạ tạ i yain tsije n Maku ma ne; wata, Yesu Kawauwi
Asheku a tsunu.

Atoni a pecenei aɓon aɓon

10 Ama a vạ, ma folo ɗạ, adama a kala ka Yesu Kawauwi Asheku a tsunu,
gbạ ɗe i panamgbana n atoku. Kotsu i pecene kaci ka ɗe aɓon kau-kau wa,
shegai ɓolomgbonoi kaci ka ɗe tsạrạ i woko n katakasuvu ka te n ure u
uyawunsa u te. 11 Ama a vạ, ama roku aza ɗa a'ạri a kuwa ku Kuluwi* a
tonuko mu tạ a da eɗa pini ya yamgbana kananamgbani. 12 A da ya dem a
asuvu a ɗe wa dansa ili kau-kau. Uza roku u dana, “Mpa Bulus ɗa ma tono.”
Uza roku u dana, “Mpa Apolo ɗa ma tono.” Uza roku u dana, “Mpa Bituru ɗa
ma tono.” Uza roku kpam u dana, “Mpa Kirisiti Kawauwi ɗa ma tono.”
13 A ka fuɗa a peci Kawauwi uza ɗa wạri uza u te a asu kau-kau ɗa? A'a!
Bulus kuwạ adama a ɗe a mawandamgbani ɗa? A'a! A lyuɓugu ɗạ tsạrạ i
woko atoni a Bulus ɗa? A'a! 14 N cikpa tạ Kashilạ an bawu n lyuɓugi ko uza
u te u ɗe, shegai Kirisibu n Gayu. 15 Gogo-na ko uza wa dana a lyuɓugi yi a
kala ka vạ wa. 16 (N ciɓa tạ gbạm, n lyuɓugu tạ dem Isitifanu n aza a kuwa a
ne gbạ, shegai ma fuɗa ma ciɓa an n lyuɓugi aza roku kpam wa.) 17 Kawauwi
ka suku mu n lyuɓugu ama wa. Shegai u suku mu tạ n yain Kadyanshi ka
Shinga. Kpam a'ayin a ɗa baci ma yan Kadyanshi ka Shinga ki, n tsu yan ka n
ugboji u ama wa, kpaci ma ciga ucira u ukpạ u Kawauwi a mawandamgbani
u woko u gbani wa.

Kawauwi ka ucira n kakiri ka Kashilạ

18 Ama ɗa a'ạri a ure u ubana a ukpạ a pana baci akani a ukpạ u Kawauwi,
wa woko tạ utengeshi ara le. Ạtsu kpam aza ɗa Kashilạ ka wauwusa, tsu pana
baci, ucira u Kashilạ u ɗa. 19 A korongu tạ a Tagarạda u Kashilạ:
“Ma wacinsa tạ kakiri ka aza ɗa a bidyai kaci ka le a'ạri n kakiri.
Ma kạngu tạ ureve u arevi.” ◊

20 Ndya kalen ka likimba u ayawunshi, n awenishiki a mele, n aza a
kananamgbani ka ukuna? Kashilạ ka zuwa le tạ a wokoi ili i gbani kpam
u wenikei kakiri ka le ka woko ka gbani. 21 Kashilạ uza ɗa wạri n kakiri u
bidiga tạ kaci ka ne wa ạsạkạ ama a likimba u na a yain manyan n kakiri ka
le a boli yi hal a wene yi wa. A unạ u nala, aku u gonoi u ɗangạsai u wauwa
aza ɗa a wushuki n kadyanshi ka tsu yain kuɓari, ka kạri yavu utengeshi.
22 Aza a Yahuda a tsu zama tạ a wene ikunesavu tsạrạ u wenike le Kashilạ
ka yan tạ manyan. Awulawa a tsu ciga tạ a tsạrạ kakiri. 23 Adama a nala, an
tsu yain kuɓari ku Kawauwi ka kuwại a mawandamgbani, aza a Yahuda a
bidya tạ u ɗa unyushi u ɗa, Awulawa kpam a bidyai u ɗa ili i gbani. 24 Shegai
a asu u aza ɗa Kashilạ ka isại, gbạ aza a Yahuda n Awulawa, akani yi a ɗa na:
Kawauwi, aya ucira n kakiri ka Kashilạ. 25 Ko Kashilạ kạ baci n utengeshi, u
la tạ ya dem kakiri, kpam ko wạ baci bawu ucira, u la tạ ya dem ucira.

26 Ama a vạ, ciɓai tyoku ɗa i'ạri an Kashilạ ka ɗangạsa ɗạ. Ama a likimba
u naha a yawunsa an ama ushani a asuvu a ɗe a'ạri n kakiri wa. Ama ɗa
a'ạri azapige a asuvu a ɗe a'ạ gan wa. Ama ɗa a'ạri aza a kuwa ku tsugono a

---

* **1:11** Kuluwi uka ɗa, kpam a dana ko ama yi ama a ne a ɗa ko agbashi ko aza ɗa a ka rongo a kuwa ku te wa. ◊ **1:19** Isha. 29:14.

asuvu a ɗe a'ạ gan wa. 27 A unạ u nala, Kashilạ ka ɗangạsa tạ ili i'ya likimba danai ili i utengeshi i'ya tsạrạ u nei aza ɗa a bidyai kaci ka le a'ạri n kakiri uwono. U ɗangạsai kpam aza ɗa bawu a'ạri n ucira tsạrạ u nei aza ɗa a'ạri n ucira uwono. 28 U ɗangạsai ili i'ya ama a likimba a goroi a yawunsai yavu i maci i'ya wa ko kpam yavu ili i roku i'ya wa gbạ gbạ, aku u yankai ili i nala yi manyan a asu u ili i'ya a wenei n kalen tsạrạ i woko i gbani. 29 U yan tạ nala tsạrạ ko uza u yain arạɗi a kapala ka ne wa. 30 Kashilạ ka ka zuwa ɗạ i woko ili i te n Yesu Kawauwi. U zuwai Kawauwi eyi kaci ka ne u woko kakiri adama a ulya u kapala u tsunu. Adama a ne a ɗa Kashilạ ka wusha tsu. U gonuko tsu uwulukpi, kpam u nekei kaci ka ne tsạrạ u wutukpạ tsu a asu u unyushi u cingi. 31 Tagarạda u Kashilạ u dana tạ, “Uza ɗa wa ciga u yain arạɗi, u yain a ɗa a ili i'ya Asheku a yain koshi.”

2

Kadyanshi a kaci ka Kawauwi n ukpạ u ne

1 Ama a vạ, an n tuwại n tonuko ɗạ akani a ɗa Kashilạ ka sokongi vi, n dansa n ureve u kadyanshi wa, kpam n wenike ugboji wa. 2 Kpaci tun a'ayin a ɗa mạri n ạɗạ, n yawunsa tạ n ạsạnsạ n ko ndya wa, shegai bamu n Yesu Kawauwi koshi, hal gai ukpạ u ne a mawandamgbani. 3 A'ayin a ɗa n tuwại ara ɗe vi, ikyamba i vạ i rạzugbạ tạ hal gbạm ya je adama a uwonvo. 4 Kpam an n wenishikei nạ n yanyi kuɓari ki, n dansa tạ karara. N yan ugboji wa, bele n leshi ɗạ n kadyanshi. N ạsạkạ tạ Kulu Keri ku Kashilạ ku wenike ucira u ne. 5 Yan ɗa n yain nala tsạrạ i tsạrạ upityanangu adama a ucira u Kashilạ, shegai adama a ugboji u vuma wa.

Kakiri ka Kashilạ

6 A'ayin a ɗa baci dem mạri a asuvu a Atoni a ɗa a'ạri n ucira, n tsu yan tạ kadyanshi n kakiri. Shegai icun i kakiri ka likimba wạri n ka ka wa. Kpam icun i kakiri ka aza a tsugono a likimba a na a ka ciga ka wa, kpaci ele aza ɗa ucira u le wa woko u gbani u ɗa. 7 N dansa tạ n kakiri ka Kashilạ ka kạri usokongi, ka u ạsạkại usokongi hal n gogo-na. Kahu likimba gitạ, Kashilạ ka foɓuso tạ kakiri ka nala ki tsạrạ u tuko tsu tsupige. 8 Ko uza u tsugono u te a likimba wạ la u revei n ka wa. A da baci a'ạri a revei n ka, a'ạri a ka wandamgbana Asheku uza u tsupige wa. 9 Shegai Tagarạda u Kashilạ u dana tạ:

“Ili i'ya Kashilạ ka foɓusukoi aza ɗa a ka ciga yi
i la tạ ili i'ya a wenei n a'eshi a le,
i la tạ kpam ili i'ya a panai n atsuvu a le.
Ko uza kotsu u yawunsa a ukuna u nala vi wa!”

10 Tsu reve tạ n ukuna u nala vi kpaci Kulu Keri ku Kashilạ ku wenike tsu ɗe ko ndya wa. U tsu wene tạ ko ndya wa hal dem n ili i usokongi i Kashilạ. 11 Aɗa koshi vu revei ili i'ya i'ạri a katakasuvu ka vunu, Kulu Keri ku Kashilạ kpam aya koshi u revei ili i'ya i'ạri a katakasuvu ka Kashilạ. 12 Shegai Kashilạ ka nạkạ tsu tạ Kulu Keri ku ne, ili i'ya i zuwai bawu tsu tsu yawunsa tyoku ɗa ama a likimba a tsu yawunsa i'ya gai la vi. Ɗa kpam dem i zuwai tsu tsu reve ili i'ya Kashilạ ka nạkạ tsu vi faạ. 13 Tsu tonuko ɗạ baci nala vi, tsu tsu yanka kakiri ka kadyanshi ka vuma manyan wa. Tsu tsu dansa tạ kadyanshi ka Kulu ku Kashilạ ku tonuko tsu tsu dana a'ayin a ɗa tsa wutumkpusukạ aza ɗa a'ạri n Kulu ku Kashilạ ukuna u mayun a kateshe. 14 Ɗa gai i zuwai she uza ɗa wạri n Kulu ki aya koshi u tsu reve n unạ u shinga u Kulu ku Kashilạ vi. Uza ɗa baci dem bawu wạri n Kulu ku Kashilạ, u tsu yawunsa tạ unạ u

shinga u nala vi utengeshi u ɗa. 15 Uza ɗa baci wạri n Kulu ki, wa fuɗa tạ wa
vece ukuna u na vi, shegai eyi ko uza wa fuɗa wa vece yi wa.
16 Tagarạda u Kashilạ u dana tạ:
“Ya revei katakasuvu ka Magono ma Zuba?
Ya wa fuɗa wa nạkạ yi adooki?” ◊
Shegai tsa fuɗa tạ tsa reve ukuna u na vi, kpaci tsạ tạ n katakasuvu ka
Kawauwi.

3

Agbashi a Kashilạ

1 Ama a vạ, an n dansai n ạɗạ, n dansa n ạɗạ tyoku u Atoni a ɗa a'ạri n ucira
wa; u kạnạ tạ n dansa n ạɗạ yavu eɗạ aza a likimba na ɗa i'ạri, ko kpam yavu
mmuku n shili n ɗa i'ạri a asuvu a Kawauwi. 2 N neshe ɗạ ilikulya wa adama a
ɗa i buwai ve ucomo mani. Ko n gogo-na kotsu i rạtsa ulya ilikulya wa adama
a ɗa ya rongo tạ tyoku ɗa ama a likimba na a ka rongo. 3 Ya yamgbana malyon
n atoku a ɗe kpam n i shilạkạni. Nala u wenike tạ an eɗạ aza a likimba na ɗa,
kpam ya tono ure u ne. 4 Uza u te u ɗe u dana tạ, “Mpa Bulus ɗa ma tono.”
Uza roku kpam u danai, “Mpa Apolo ɗa ma tono.” A'ayin a ɗa ya dansa nala,
i yan tạ yavu eɗạ ama a likimba a ɗa.
5 Ya Apolo wạri? Ya Bulus? Ạtsu agbashi a Kashilạ a ɗa koshi aza ɗa a ɓạngạ
ɗạ i wushuki. Ya dem a asuvu a tsunu manyan ma Asheku a nạkạ tsu ma tsa
yan. 6 Mpa icun i'ya n cei, Apolo kpam tsunki i'ya mini. Shegai Kashilạ ka ka
zuwai i'ya i gbonguroi. 7 Uza ɗa u cei n uza ɗa u tsungi mini a'ạri n kalen wa,
shegai Kashilạ ka kạri n kalen kpaci aya u zuwai i'ya i gbonguroi. 8 Uza ɗa u
cei n uza ɗa u tsungi mini gbạ ciga ɗa a ka ciga kashina ki ka lobono. Kashilạ
ka tsupa tạ ya dem n manyan ma ne. 9 Kpaci ạtsu atoku a ɗa aza ɗa a ka yan
manyan ma Kashilạ kaɓolo, kpam eɗa kashina ka Kashilạ.
Kuma ku Kashilạ ka dem i'ạri. 10 N yan tạ manyan ma kamai ka shinga
adama a ɗa Kashilạ ka ka zuwa mu n fuɗa n yain ma, kpam n shigbại cuku
tsu kuma tsi, uza roku kpam wa ma a zuba u ne. Shegai ya dem a asuvu a
ɗe u kirana n tyoku ɗa wa ma. 11 Cuku tsu kuma tsa tsu shigbại vi aya Yesu
Kawauwi, uza wạ kpam la wa shigbạ tsu roku kau wa. 12 A'ayin a ɗa baci
ama a ka ma a zuba u cuku tsi, aza roku a ka yan tạ manyan n zinariya ko
azurufa ko atali a shinga, aza roku kpam a ka yan tạ manyan nạ nɗanga ko
a'iwạ ko kpam ciwạ. 13 Shegai a'ayin a ukondo n a afada a ɗa pini utuwạ kain
ka makorishi ka a ka kondo manyan ma kamai dem ka yain. Manyan dem
a ka kondo tạ ma n akina tsạrạ a wene ko akina yi a ka lya ma. 14 Kuma ki
ku rạna baci wa, kamai ki ka tsạrạ tạ katsupi ka malen ma manyan ma ne.
15 Shegai ku rạna baci, kamai ki ka namba tạ ili gbạ. Kamai ki ka la tạ, shegai
wa woko tạ yavu uza ɗa u lai a akina.
16 N revei i reve tạ eɗạ kuwa ku Kashilạ ka, kpam Kulu ku Kashilạ kạri a
asuvu a ɗe. 17 Kashilạ ka wacinsa tạ uza ɗa u wacinsai kuwa ku Kashilạ ku
na ki. Kpaci kuwa ki kạ tạ uwulukpi, kpam eɗạ kaci ka ɗe kuwa ki ka.
18 Ạsạkại uyinsạ kaci ka ɗe. Uza roku wa wundya baci eyi uza u kakiri u ɗa,
tyoku ɗa likimba wa wundya kakiri kạri, she u gonuko kaci ka ne katengeshi
a kapala ka le tsạrạ u woko uza u kakiri u mayun. 19 Ili i'ya likimba bidyai
kakiri ka, i'ya Kashilạ ka bidyai i woko utengeshi. Tagarạda u Kashilạ u dana
tạ, “Kashilạ ka wanda tạ aza a ugboji a'ayin a ɗa a ka yan ugboji u le.” 20 U
dana tạ kpam, “Magono ma Zuba ma reve tạ afoɓi a ɗa aza a kakiri a yain a

◊ **2:16** Isha. 40:3.

gbani a ɗa.” 21 Kotsu i yain arạdī an ya tono vuma u pige u roku wa. Ili dem i ɗe i'ya: 22 Bulus n Apolo n Bituru aza ɗe a ɗa. Nala dem gbạ likimba u ɗe u ɗa. Uma n ukpạ n a'ayin a gogo-na n a ɗa a ka tuwạ, a ɗe a ɗa. Mayun, ko ndya wa i ɗe i'ya. 23 Eɗạ kpam aza a Yesu Kawauwi a ɗa, Yesu Kawauwi kpam uza u Kashilạ u ɗa.

4

Manyan ma asuki

1 U gan tạ ama a wene tsu tyoku u agbashi a Kirisiti Kawauwi, aza ɗa Kashilạ ka nạkại ukuna u maci u ɗa wạri usokongi. 2 Kpam ama a nạkạ baci agbashi manyan ma uyan, a tsu ciga le tạ a yain ma n unạkạ u katakasuvu. 3 Mpa ara vạ, n dambula ko eɗạ ko kuwa ku afada ku yanka mu afada wa. Mpa gbạm n tsu yanka kaci ka vạ afada wa. 4 N reve n ukuna u cingi u roku u ɗa n yain wa, shegai nala u zuwa n woko uza ɗa bawu wạri n unyushi wa. Asheku a ɗa a tsu yanka mu afada. 5 Adama a nala kotsu i kiɗaga uza ugana bawu kotsu a'ayin a yain wa, vanai ve hal she a'ayin a ɗa Asheku a gonoi. Wa wenike tạ ukuna u ɗa wạri usokongi gogo-na a kateshe, wa wenike tạ kpam ili i'ya ama a ka ciga i'ya i'ạri usokongi a atakasuvu a le. Aku Kashilạ ka woko uza ɗa wa cikpala ya dem tyoku ɗa u gain.

6 Ama a vạ, n zuwa ɗạ tạ i wundyana mu n Apolo tyoku u iryoci a ukuna u ɗa ma dansa vi, tsạrạ i rotsongusu kalen ka udani u ɗa u danai, “Tonoi i'ya a korongi a Tagarạda u Kashilạ koshi.” Pini nala, ya yan n arạdī i gorimuko uza u te i goro uza u te wa. 7 Ya va wundya vạri? Va wundya vu la Atoni a ɗa a buwai? Ndya vạri n i'ya, i'ya bawu Kashilạ ka nạkạ vu? Kashilạ ka baci ka nạkạ vu gbạ ili i'ya vạri n i'ya, ndya i zuwai va yan arạdī yavu n kaci ka vunu ka vu yain i'ya?

8 Ya wundya tạ yavu gbạ ili i'ya ya ciga i'ạ tạ n i'ya. Ya wundya tạ yavu aza a utsạri a ɗa i'ạri. Hal i lyai tsugono bawu ạtsu. A'ạri a dana gbạm ngono n ɗa i'ạri kotsu tsu lyai tsugono tsi kaɓolo n ạɗạ. 9 U yan mu tạ yavu Kashilạ ka zuwa tsu tạ asuki tsạrạ tsu woko ama ɗa bawu ama a ka nạkạ tsupige, tsu wokoi yavu aza ɗa a'ạri a kuwa ku a'ali aza ɗa a ka ne uwono a kateshe.* Tsu wokoi yavu ama ɗa a purại a bankai a kakurạ tsạrạ a wuna le, tsạrạ gbạ ama n atsumate a zuba a wundi tyoku ɗa a ka kuwạ. 10 Ama a likimba a na a ka wundya yavu ạtsu utengeshi u ɗa tsa yan an tsa yanka Kawauwi manyan. Shegai ara ɗe kpam ya wundya tạ yavu i'ạ n kakiri an ya tono Kawauwi. Ya wundya yavu atakasuvu a tsunu a'ạ n ucira wa, a ɗe kpam n ucira. Ya wundya ama a ka nạkạsạ ɗạ tsupige shegai ạtsu a ka nạkạsạ tsu wa. 11 Hal n gogo-na gbạm kambulu n kakuli ka tsạri a upana, tsạ kpam n aminya a u'uka a shinga wa. Ama kpam a ka yansa tsu mavura cika. Tsạrạ n kuwa ku kaci ku tsunu wa. 12 Tsu mạtsạ tạ tsu yain manyan n akere a tsunu. Ama a yanka tsu baci unạ u cingi, tsu tsu zuwuka le tạ unạ u shinga. Ama a ka yansa tsu baci mavura, tsu tsu kawunku tạ ma. 13 Ama a ka dansa baci kagbani a kaci ka tsunu, tsu tsu dansa tạ ukuna u shinga a kaci ka le. Gogo-na gbạm tyoku u kaviri ɗa ama a bidya tsu ili i'ya a ka wotsongu n tyoku u akama a ɗa a ka zạ a wotsongu.

14 Ili i na yi korongu ɗa ma korongu i'ya tsạrạ i pana uwono wa. Ciga ɗa ma ciga n rono ɗạ atsuvu kpaci eɗạ mmuku n vạ n ɗa aza ɗa ma ciga. 15 Ko i'ạ baci n awenishiki azu kupa (10,000) aza ɗa a ka wenishike ɗạ a kaci ka Kawauwi,

* **4:9** Katigi ka aza a Roma ka lya baci kuvon aku a ka gono a kuwa, a kapala ka wa wala, aku asoje n aza ɗa a ɓạngạ yi a toni yi a kuciṇạ. Pini nala, aza ɗa a kạnại tyoku u agbashi a'ayin a kuvon yi a toni a makorishi. Bulus rạtsanạka tạ kaci ka ne n agbashi a ɗa a'ạri a makorishi.

mpa tata u ɗe koshi. I woko ɗe mmuku n vạ a asuvu Kawauwi an n tonuko ɗạ ukuna u ne. 16 Adama a nala, ma folo ɗạ i toni iryoci i vạ i yain tyoku ɗa mpa ma yansa. 17 Ili i'ya gai i zuwai ma sukunku ɗạ maku ma vạ Timoti i'ya gai la vi. Aya macigi ma vạ kpam kagbashi ka maci ka Asheku. Wa ciɓuga ɗạ tạ ili i'ya n wenishikei a kaci ka Yesu Kawauwi tyoku ɗa n wenishikei ko nte wa a asuvu a a'uwa a Atoni.

18 Aza roku a ɗe a ka yan arạdī yavu ma tuwạ ɗạ ukyawan wa. 19 Shegai Asheku a wushuku baci n tuwạ, wa ɓarạkpạ wa ya wene mu tạ. N tuwạ baci ma wene tạ ili i'ya aza a arạdī a nala yi a ka yansa. Kpam ma reve tạ mayun ɗa baci a'ạri n ucira u Kashilạ ko kpam kadyanshi ka gbani ka a'ạri a uyansa. 20 Kpaci tsugono tsu Kashilạ tsạ adama a kadyanshi wa, shegai adama a ucira. 21 A asuvu a ili i re i na yi, ndya i ɗangạsai, n tuwạ n kajaɓu, ko gai n tuwạ yuwu n uciga?

5

Afada a kaci ka tsishankala

1 N pana tạ a da uza roku a asuvu a ɗe u yan tạ tsishankala, a da wa vakusu n uka u tata u ne. Ko aza ɗa gbạm bawu a revei Kashilạ a kovo tạ ucun u unyushi u nala vi. 2 Ya yan arạdī, a unạ u ɗa ya namgba katsumạ. U gan tạ gbạm i loki yi kpam i wutukpạ yi a asuvu a ama a ɗe. 3 Ko an u wokoi mạ tạ mɓạri n ạɗạ, n tsu ciɓusa tạ n ạɗạ. N yan tạ afada yavu mạ pini kaɓolo n ạɗạ. N ucira u ɗa Yesu Asheku a nạkạ mu, n kiɗaga tạ vuma ɗa u yain unyushi u cingi u nala vi ugana yavu mạ pini n ạɗạ. 4 A'ayin a ɗa baci i isại ndishi a ukuna u na vi, kulu ku vạ kạ tạ n ạɗạ, ucira u Yesu Asheku kpam wa rongo tạ n ạɗạ pini a asu vi. 5 U kạnạ tạ i neke vuma u nala vi a asu u Kanangasi.†* Kanangasi ka wacinsa tạ ikyamba i ne, shegai a ka wauwa tạ kulu ku ne kain ka baci Yesu Asheku u gonoi.

6 Arạdī a ɗe a gan wa. I reve tạ kalen ka udani u ɗa u danai, “Maku ma yisti kenukulu ma ma tsu zuwa kira ku akala ku kasasu ku shita.” Wata, i ạsạkạ baci vuma ɗa wa yansa tsishankala tsi u lyai kelime n ạɗạ, aza roku a asuvu a ɗe a ka gitạ tạ uyansa unyushi u cingi tyoku ɗa wa yansa. 7 Tyoku ɗa aza a Yahuda a tsu takpa gbạ yisti ɗa wạri a a'uwa a le kahu a yain Abiki a Upasamgbana,† nala dem ya takpa vuma u nala vi a asuvu a ɗe. Kashilạ ka wulukpe ɗạ tạ adama a ɗa Kawauwi ka kuwại u wutukpạ tsu a unyushi u cingi. Wạ tạ tyoku u ncon n ɗa aza a Yahuda a tsu kiɗa a'ayin a Abiki a Upasamgbana caupa. 8 Adama a ɗa wạri mayun nala, u gan tạ tsu rongo uciɓusa ạtsu ama a Kashilạ a ɗa. Tsu varangu yisti cau vi; wata, kotsu tsu rongoi n ahali a cingi n a malyon n ure u tsicingi tyoku ɗa tsu yansai caupa kahu tsu woko Atoni wa, shegai tsu rongoi n ahali a shinga n ukuna u mayun tyoku u burodi u ɗa bawu wạri n yisti.

9 An n koronku ɗạ caupa, n tonuko ɗạ tạ kotsu i pecemgbene n ama ɗa a ka yansa tsishankala. 10 Aza ɗa bawu a'ạri Atoni alya ma dansạka wa. Mayun ɗa aza roku a asuvu a le a ka yansa tạ tsishankala. Aza roku a le a ka yansa tạ kurura, aza roku aza a mawusuka, aza roku kpam aza a ulyasạka ameli kayala a ɗa. Ya ciga baci i pecemgbene n icun i ama a nala yi, u kạnạ tạ she i ạsạkạ likimba. 11 Ili i'ya ma tonusuko ɗạ i'ya, i pecemgbene n uza ɗa wa isạ kaci ka ne Katoni, shegai wa yansa tsishankala, ko kpam wa yansa kurura, ko kpam uza ɗa wa lyasạka ameli kayala. I pecemgbene n uza ɗa wa wishisa aza roku, ko kasoi, ko kpam uza u mawusuka. Kotsu gbạm i lyai ilikulya kaɓolo n ucun u vuma u nala vi wa.

* **5:5** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi.

12 Mạ n ucira u ɗa ma yanka aza ɗa bawu a'ạri Atoni afada wa. Shegai i'ạ
tạ n ucira u ɗa ya ɓarana Atoni a ɗa a yain icun i inyushi i nala. 13 Kashilạ ka
ka yanka aza ɗa bawu a'ạri Atoni afada. Tagarạda u Kashilạ u dana tạ, "Uza
roku wạ baci uza u cingi a asuvu a ɗe, loko ni." ◊

6

Ubansạka atoku a kunu ku afada

1 Uza roku a asuvu a ɗe wạ baci n ukuna n Katoni ka roku, kotsu i banka
ukuna vi a asu u uza u afada u ɗa bawu wạri Katoni wa. Foloi ama a Kashilạ
a yanka ɗạ afada a ukuna vi. 2 I reve an kain ka roku ạtsu Atoni tsa yanka
likimba afada wa? Eɗa baci ya yanka likimba afada, ya fuɗa ya yan afada a
ikuna i kenu i na yi wa? 3 I reve an a a'ayin a ɗa a ka tuwạ tsa yanka atsumate
a zuba afada wa? Adama a nala ya fuɗa tạ ya yanka ikuna i naha afada. 4 I'ạ
baci n ukuna icun i na, niɗa ya bana a asu u aza a afada a kateshe, aza ɗa
bawu ama a Kashilạ a ka nạkạ karingạ? 5 N dana tạ nala tsạrạ i pana uwono.
N reve tạ a ka namba uza roku a asuvu a ɗe uza ɗa wạri n kakiri ka wa fuɗa
wa yan afada a'ayin a ɗa baci ukuna u rukpại a mere ma Atoni wa. 6 Shegai
a unạ u ɗa ya yan nala, aku i gonoi ya bansạka atoku a ɗe a kuwa ku afada,
ya yansa kananamgbani a kapala ka aza ɗa bawu a revei Kashilạ.
7 I bidya baci ukuna u ɗe ubana a kunu ku afada, i rukpạ ɗe. Katoni ka roku
ka yanka baci uza u te u ɗe i'ya bawu i gain, kotsu u banka yi a asu u uza u
afada wa. Wa laka yi tạ u yanka yi baci ukuna u roku wa. Ko kpam Katoni
ka roku ka ryafa baci uza u te u ɗe, kotsu u banka yi a asu u uza u afada wa.
Wa laka yi tạ u ạsạkạ ukuna vi. 8 Shegai eɗạ dem i tsu nusa tạ i ryafa kpam
aza roku, i tsu yan tạ dem nala a asu u atoku a ɗe Atoni!
9-10 Kotsu i yinsạ kaci ka ɗe wa. Mayun i reve tạ ama a cingi a ka tsạrạ
tsugono tsu Kashilạ wa. Ama a na yi alya, aza ɗa a ka lyasạka ameli kayala.
Nala dem aza a uyan tsishankala, n a'ali a ɗa a ka vakusu n aka a roku, n
aka a ɗa a ka vakusu n a'ali a ɗa bawu a'ạri a le, icun i ama a na a ka uwa
a tsugono tsu Kashilạ wa. A'ali a ɗa a ạsạkại atoku a le a'ali a ka vakusu n
ele a ire kau-kau. Aza ɗa a ka boko, n aza a kurura, n aza a mawusuka, ele
dem a ka uwa a tsugono tsu Kashilạ wa. Asoi a ɗa a tsu gutukpa, n aza ɗa a
wishisai a'ala a atoku a le, ama ɗa a ka yansa gbạ ili i na yi a ka tsạrạ tsugono
tsu Kashilạ wa.
11 Kahu i wushuku n Kawauwi, aza roku a ɗe a yansa tạ ili i gbani i nala
yi. Shegai Kashilạ ka zạkạ ɗạ ɗe unyushi u cingi u ɗe u gonuko ɗạ uwulukpi,
kpam u gonuko ɗạ i wokoi a asuvu a aza ɗa a'ạri dere a kapala ka ne. U yan
tạ gbạ ili i nala yi a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi Asheku kpam n ucira u
Kulu ku Kashilạ ka tsunu.

Nạkạ Kashilạ tsupige n ikyamba i vunu

12 Aza roku a ɗe a dana tạ naha: "Ma fuɗa tạ ma yan ili i'ya baci dem
ma ciga, adama a ɗa mạri Katoni." Aku n wushunku le naha: "Mayun ɗa,
uwenishike u nala vi mayun ɗa, shegai nala u wenike la vi ili dem i'ya i'ạri
n kalen wa." Ko n dana baci, "Ma fuɗa tạ ma yan gbạ ili i'ya ma ciga," ma
ạsạkạ ili yi i gonuko mu kagbashi ka ne wa. 13 I dana tạ, "Ilikulya i lobono tạ
adama a katsumạ, katsumạ kpam ka lobono tạ adama a ilikulya." Nala wạri,
shegai kain ka roku Kashilạ ka kotso tạ n ele gbạ. Kashilạ ka yan ikyamba
adama a tsishankala wa. Ụ yan tạ i'ya adama a ɗa a ka gbashika Asheku,
kpam Asheku a kirana tạ n ikyamba i tsunu. 14 Kashilạ ka 'yạngạsạ tạ Asheku
a ukpạ, kpam wa 'yạngạsạ tsu tạ dem n ucira u ne. 15 I reve tạ ikyamba i ɗe

◊ **5:13** U.Ml. 17:7.

apashi a ikyamba i Kawauwi a ɗa. U gan n ɓolomgbono kapashi ka ikyamba i Kawauwi n kashankala ɗa? Ko kenu! 16 Kpam i reve an uza u ɓolomgbono baci ikyamba i ne n kashankala u woko ɗe ikyamba i te n eyi wa? Kpaci Tagaṛada u Kashilạ u dana tạ, “Ama a re a le a ka woko tạ ikyamba i te.” ◊ 17 Shegai uza ɗa wạri uɓolomgboni n Asheku, kulu ku ne n ku Asheku ku woko tạ ku te.

18 Adama a nala she i suma uyan tsishankala. Gbạ icun i unyushi u cingi i'ya ama a ka yansa a kateshe ka ikyamba ka wạri, shegai bamu n tsishankala. Aza a uyan tsishankala a nusuka tạ ikyamba i le. 19 I reve an ikyamba i ɗe asu ɗa Kulu Keri ku tsu dusukusu ɗa wa? Kạ tạ a asuvu a ɗe. Kashilạ n kaci ka ne aya u nạkại Kulu Keri. Eɗa i'ạri n kaci ka ɗe wa, shegai eɗạ aza a Kashilạ a ɗa. 20 Kashilạ ka tsila ɗạ ɗe. U tsupa ɗe n katsupi ka pige. Adama a nala, u kạnạ tạ i yain ili i'ya ya nạkạ Kashilạ tsupige n ikyamba i ɗe.

7

Uwenishike a kaci ka iyolo

1 Gogo-na ma tonuko ɗạ tạ ili i'ya n yawunsai a kaci ka ili i'ya i koronku mu a ukanikorongi u ɗe. I da, “Uza wa ciga baci u zuwa Kashilạ ka pana kayanyan, u gan tạ u rongo bawu u vaki n uka, ko kenu.” 2 Shegai ili i'ya ma tonuko ɗạ i'ya: aza roku a ka fuɗa a ka kạnạ kaci ka le wa, she a ba a yan tsishankala. Adama a nala a ɗa u gain ya dem u zuwa uka u ne u ɗa wa vakusu n eyi koshi. Uka kpam u gan tạ u bana iyolo a asu u vali ɗa wa vakusu n eyi koshi. 3 U gan vali u kpạɗạ uvaku n uka u ne wa, nala wạri kpaci aya vali u ne. Nala wạri n uka vi kpaci aya uka u ne. 4 Uka vi wa yan n ucira a kaci ka ikyamba i ne wa, she n vali vi. Nala dem vali vi wạ n ucira a kaci ka ikyamba i ne wa, she n uka vi. 5 Kotsu uza u te u le u ɓishinka utoku u ne ikyamba i ne wa, shegai ama a re le a wushuku baci a shamgba ve hal ubana a'ayin kenu, tsạṛạ a gonuko kaci ka le a asu u kavasu. Pini nala, aku a gono kpam tsạṛạ Kanangasi* ka kondo le adama a ukpạɗạ u ukạnạ u kaci u le wa. 6 Dana ɗa n danai nala tsạṛạ i tsạṛạ ucira u ɗa ya kạnạ kaci ka ɗe a asuvu a iyolo. Shegai mele ma ma zuwuka ɗạ wa. 7 Wa yan mu tạ, gbạ Atoni a ka kpạɗạ baci uyan iyolo, tyoku ɗa mpa mạri bawu uka, shegai Kashilạ ka nạkạ tạ ya dem kune ku ne, uza u na n kune ku ne kau, uza roku kpam n kune ku ne kau.

8 Gogo-na eɗa ma dansạka agapa nạ nrạnạ aza ɗa a'ạri Atoni. Wa lobono tạ i rongo nala bawu i yain kpam iyolo tyoku ɗa mpa mạri. 9 Shegai ya fuɗa baci ya kạnạ kaci ka ɗe wa, i yain iyolo. Wa laka tạ tsulobo i yain iyolo n u ɗa ya kuwạ n maluwa.

10 Ma ciga tạ n ɓarana ɗạ eɗạ aza ɗa i yain iyolo. Shegai mayun mpa ma ɓarana ɗạ wa, Yesu Asheku ɗa. Adama a nala mpa ma ɓarana ɗạ wa, aya. Avu uka ɗa baci, kotsu vu peci n vali u vunu wa. 11 Kpam ko vu pece baci kotsu vu yain iyolo i roku wa, shegai vu gono pini a asu u vali u cau u vunu. Avu kpam vali ɗa baci, kotsu vu loki uka u vunu wa.

12 Gogo-na eɗạ aza ɗa i zuwai aza ɗa bawu a'ạri Atoni eɗa ma dansạka. Yesu Asheku u wenishike tsu ko i te a kaci ka nala wa, shegai ma wenishike ɗạ tạ a kaci ka ukuna vi. Aza roku a ɗe a'ali a Atoni yi i'ạ tạ n aka ɗa bawu a'ạri Atoni. Uka vi wa ciga baci u rongo n avu, kotsu vu loki yi wa. 13 Avu uka ɗa vạri Katoni, kpam vali u vunu bawu wạri Katoni, hal u wushuki u rongo n avu kotsu vu peci n eyi wa. 14 Vali u ɗa bawu wạri Katoni kpam wạri n uka u ɗa wạri Katoni, iyolo yi i'ạ tạ uwulukpi adama a uka vi. Nala dem uka u

◊ **6:16** Kag. 2:24. * **7:5** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi.

ɗa bawu wạri Katoni wạ baci n vali u ɗa wạri Katoni, iyolo yi i'ạ tạ uwulukpi adama a vali vi. Nala baci wa, mmuku n ɗe mạri ma woko tạ mmuku n ɗa bawu mạri uwulukpi. Shegai gogo-na mmuku n ɗe ma woko tạ uwulukpi adama a uwulukpi u ɗa vu tukoi a asuvu a iyolo yi.

15 Uza ɗa bawu wạri Katoni ki, wa ciga baci u peci n Katoni ki, she Katoni ki ka zuwa yi u shamgba bamu n uciga u ne wa. Nala u gitạ baci, Katoni ki kabirya yi kpam n iyolo i nala yi wa. Shegai uciga utsạrạ u ɗa baci, iyolo yi i shamgba le pini n vali ko uka ɗa bawu wạri Katoni ki bawu a pecei, kpaci Kashilạ ka ciga tạ Atoni a rongo ndishi n shinga n ama. 16 N ạɗạ ɗa ma dansa aka a ɗa a'ạri Atoni: Gaawan vali u vunu u woko Katoni ka Kawauwi adama a vunu. Nala dem eɗạ a'ali a ɗa i'ạri Atoni: Gaawan uka u vunu u woko dem Katoni ka Kawauwi adama a vunu.

Tonoi Asheku kain dem

17 A kuwa ku Atoni ka baci dem n banai n tsu tonuko le tạ a shamgba pini tyoku ɗa a'ạri tun a'ayin a ɗa Yesu Asheku u ɗangạsa le, kpam Kashilạ ka isạ le a woko ama a ne. Gogo-na nala kpam ma tonuko ɗạ. 18 Tyoku u, uza ɗa baci a kiɗai kacombi kahu u woko Katoni, kotsu u dana wa woko yavu a kiɗa yi kacombi wa. U woko baci Katoni bawu a kiɗa yi kacombi, kotsu u dana she u kiɗa kacombi wa. 19 Ko a kiɗa yi kacombi ko a kiɗa yi wa, gbạ ili i te i'ya. Ili i'ya i lai n kalen i'ya uyan u ili i'ya Kashilạ ka danai a yain. 20 Lyayi kelime n urongo tyoku ɗa i'ạri a'ayin a ɗa Kashilạ ka isạ ɗạ. 21 Avu kagbashi ka? Kotsu u nala u ɓạlạ vu wa, shegai vu tsạrạ baci kabala ka va tsạrạ kaci ka vunu, vu lyai kelime, nala wạ n ukuna wa. 22 Aza ɗa a'ạri agbashi a'ayin a ɗa Asheku a isạ le vi, alya a ka woko yaa a asuvu a Asheku. Nala kpam aza ɗa bawu a'ạri agbashi a'ayin a ɗa Asheku a isạ le vi, a ka woko tạ agbashi a Kawauwi. 23 Kashilạ ka tsila ɗạ ɗe. U tsupa ɗe n katsupi ka pige adama a ɗe. Kotsu i woko tyoku u agbashi a ama hal i kpạɗạ upanạka Kashilạ wa. 24 Ama a vạ, n doku tạ n danai, shamgbai pini tyoku ɗa i'ạri a'ayin a ɗa Kashilạ ka isạ ɗạ, wa ɓạngạ ɗạ tạ i yain nala.

Aza ɗa bawu a'ạri n iyolo

25 Gogo-na a kaci ka ama ɗa bawu a'ạri n iyolo ɗa ma korongu. Asheku a dana ukuna u roku tyoku ɗa ama a na yi a gain a ka yan wa, adama a nala ạsạkạ n dana ili i'ya n yawunsai. Ya wushuku tạ n ili i'ya n danai cinda Asheku a pana mu tạ iyali. 26 Adama a upana u ikyamba u gogo-na ɗa i zuwai ma nạkạ adooki a asu u aza ɗa bawu a yain iyolo a rongo pini bawu iyolo. 27 Shegai vu yan baci iyolo, kotsu vu peci wa. Vu yan baci kotsu iyolo wa, kotsu vu boli vu yain iyolo wa. 28 Ko vu zuwa baci uka, vu nusa wa. Nala dem maku ma uka ma yan baci iyolo, u yan unyushi wa. Ma ciga kadambula ka iyolo ka tsạrạ ɗạ wa.

29 Ama a vạ, n tonuko ɗạ karara, a'ayin a tsunu a likimba a'ạ gan wa. Adama a nala a'ayin a ɗa a woko tsu vi kotsu tsu nangasa a ɗa a asu u kadambula a kaci ka iyolo wa. 30 Kpam ko vạ baci a kushen adama a unamgbukatsumạ, vu lyai pini kapala n ugbashika Asheku. Ko vạ baci a idyoshi n vu pani kayanyan, kotsu vu ạsạkạ upana u kayanyan u vunu u zuwa vu vu ạsạnsạ n ugbashika Asheku wa. Ko vu tsạrạ baci ili ushani, kotsu i zuwa vu vu ạsạkạ ugbashika Asheku Yesu Kawauwi wa. 31 A'ayin a ɗa baci dem vu yain ili i na yi; wata, i'ya ama a tsu yan a likimba vi, kotsu vu nangasa a'ayin a vunu a uciɓusa i'ya wa, kpaci likimba n ili i'ya i'ạri pini gbạ ya kotso tạ gogo.

32 Ma ciga i rongo a kadambula a kaci ka ili i likimba wa. Uza ɗa bawu wạri n iyolo, wa fuɗa tạ wa wuna a'ayin a ne a uyanka Asheku manyan, n u ciɓusi

tyoku ɗa wa zuwa yi u pana kayanyan. 33 Shegai uza ɗa wạri n uka wạ tạ n kadambula cika. Wa yan tạ kadambula a kaci ka ili i likimba, kpam n i'ya wa yan tsạrạ uka u ne u pana kayanyan. 34 Katakasuvu ka ne ka pece tạ kure. Maku ma uka ko kpam uka ɗa bawu wạri n vali, wa fuɗa tạ wa wuna a'ayin a ne a uyanka Asheku manyan. U nạkạ Asheku kaci ka ne, ikyamba i ne n kulu ku ne. Shegai uka ɗa baci wạri n vali, u tsu yanka tạ a'ayin a ɗa wạri n a ɗa manyan u yain ili i likimba n i'ya wa yan tsạrạ vali u ne u pana kayanyan. 35 A'ayin a ɗa baci dem n yain kadyanshi n ạɗạ naha, ciga ɗa ma ciga n sira ɗạ wa, shegai an ma ciga n ɓạngạ ɗạ ɗa. Ma ciga tạ i rongo n ahali tyoku ɗa ama a Asheku a gain a rongo tsạrạ i gbashika Asheku bawu ili i'ya ya damgbarạsa ɗạ.

36 Uza yawunsa baci u yanka kamana ka ne dere wa an bawu a yain iyolo, hal kamana ki ka wura a'ayin a iyolo. Pini nala, u gonoi u tuwạ u yawunsai wa yan tạ iyolo yi, wa fuɗa tạ wa yan i'ya. Nala woko unyushi wa. 37 Shegai u shamgba baci n ucira a katakasuvu ka ne wạ n ukuna u ɗa wa zuwa yi u yain iyolo wa, kpam hal wa fuɗa wa kạnạ kaci ka ne. U yawunsa baci gai n kaci ka ne bawu wa zuwa kamana ka ne ki. Wạ n ukuna wa, u yan tạ ili i'ya i'ạri dere.† 38 A yan baci iyolo yi ili i shinga i'ya, a yan baci iyolo yi wa, wa laka tạ tsulobo.

39 U kạnạ tạ uka u rongo a kuwa ku iyolo hal ukpạ u vali vi. Pini nala, wa fuɗa tạ u bana iyolo i roku, shegai u bana uza ɗa wạri Katoni iyolo. 40 Ara vạ wa laka tạ upana kayanyan wa rongo baci marạnạ. Kpam yavu nala dem Kulu ku Kashilạ ka tono.

8

Ilikulya i'ya a ɗarạmkpai ameli

1 Gogo-na ma ciga tạ n yain kadyanshi a kaci ka inyama i'ya a ɗarạmkpai ameli. Gbạ tsunu tsu reve tạ ili i roku a kaci ka ukuna u na vi. Ureve u zuwa tsu tạ tsu 'yạngạsại avangatsu a tsunu n arạɗi, shegai uciga u zuwa tsu tạ tsu ɓạngạ atoku. 2 Uza ɗa baci u wenei yavu wạ n ureve, kotsu u cina ureve u mayun wa. 3 Shegai uza ɗa wa ciga Kashilạ, aya Kashilạ ka tsu reve kpam ka tsu kirana n eyi.

4 Ili i'ya n danai i'ya na a kaci ka utakuma u inyama i'ya a ɗarạmkpai ameli: Tsu reve tạ gai kameli ili i maci i roku i'ya a likimba wa, kpam tsu reve tạ Kashilạ ka te ka koshi. 5 A tsu bidya tạ ili i zuba n i likimba ushani “ashilạ” n “asheku” ili i'ya bawu i'ạri “ashilạ” n “asheku” a mayun. 6 Shegai tsu reve tạ tsạ tạ n Kashilạ ka te koshi, aya Tata, uza ɗa u yain ili gbạ, u yan tsu kpam tsạrạ tsu gbashika yi. Yesu Kawauwi aya koshi Asheku a tsunu. Ili i'ạ la i'ya bawu u yain wa, kpam adama a ne a ɗa tsạri n uma.

7 Shegai ya dem ɗa revei nala vi mayun ɗa wa. Aza roku a cuwanạka ɗe n ameli, ɗa i zuwai hal n ara a ka takuma baci icun i inyama i nala yi, a tsu wene tạ yavu i kameli i'ya. A wene tạ yavu ya tsunku le tạ ashindạ a lya baci icun i ilikulya i nala yi. A yawunsa tạ nala kpaci u wuyana le tạ a takpana ili i shinga n i'ya bawu i'ạri i shinga. 8 Mayun ɗa ilikulya i tsu tuko tsu evu n Kashilạ wa. Tsu lya baci i'ya wa, ya jebe tsu ili wa. Tsu lya baci i'ya, ya doku tsu ili wa. 9 Shegai kotsu i kirana, kotsu utsạrạ u kaci u ulya ilikulya

† **7:37** Mkpạndạ n na mi ma yan tạ kpam n kalen: A dana tata wa kạngu makere ma ne ubana iyolo, kpam u wura ɗe ayen a iyolo. Gogo-na tata vi yawunsa baci ugan u ɓishinka yi wa, kpam makere mi n kaci ka ne wa ciga iyolo, u ạsạkạ yi u yain. Unyushi u cingi u ɗa wa. A dana tata vi u yawunsa tạ n kaci ka ne bawu uza roku nạkạ yi adooki u da wa ạsạkạ makere ma ne ma yain iyolo wa. U toni ili i'ya u yawunsai a kaci ka makere mi kpam u woko tyoku ɗa wạri. Ili i shinga i'ya dem.

u ɗe u woko ili i'ya ya zuwa aza ɗa bawu uyawunsa u le u gbamai a tạɗạtsạ wa. 10 I reve tạ an ameli ili i maci i roku i'ya wa, adama a nala wa woko kadambula wa vu bana baci a kunu ku kameli vu lyai ilikulya. Shegai uza ɗa bawu uyawunsa u ne u gbamai u wene vu baci va lya a kunu ku kameli, eyi dem wa yan tạ maluwa ma wa lya. 11 Ili i'ya vu revei nala vi, i wacinsa tạ vuma u nala vi uza ɗa Kawauwi ka kuwại adama a ne. 12 Vu nusuka baci atoku a vunu tyoku u nala hal vu zuwa le a yain ili i'ya a bidyai i cingi i'ya, avu dem vu nusuka tạ Kawauwi. 13 Ma takuma baci inyama hal i zuwa utoku u vạ u yain unyushi u cingi, ma doku ma takuma unyama wa gbạ uma u vạ, kpaci ma ciga yi u tạɗạtsạ adama a vạ wa.

9

Bulus ili i te i'ya n asuki a ɗa a buwai

1 Mpa yaa ɗa mạri. Mpa kasuki ka. N wene tạ Yesu Asheku a tsunu, eɗa manyan ma Asheku a yain a akere a vạ. 2 Ko aza roku a bidya mu baci kasuki wa, eɗạ i bidya mu tạ kasuki. Eɗạ n kaci ka ɗe i'ạ tạ kaɓolo n Asheku, ili i nala i'ya i wenikei an mpa kasuki ka.

3 Uwushuku u ɗa n wushunki aza ɗa a ka wecike ucira u vạ u ɗa na: 4 Tsạ tạ n ucira u ɗa tsa wusha ilikulya adama a manyan ma tsu yain. 5 Asuki a ɗa a buwai n a'angu a Asheku, n Bituru gbạ a'ạ tạ n aka aza ɗa a'ạri atoni a Kawauwi aza ɗa a soku le a nwalu n le. Tsạ tạ n ucira u ɗa tsa yan dem nala. 6 U kạnạ mpa n Barạnaba tsu yain manyan aku tsu tsạrạ ikebe i'ya tsa tsila ilikulya wa.

7 Kasoje ka bana baci a asu u kuvon, u tsu tsupa ikebe i ilikulya ɗa? Uza u tsu ce kashina aku u kpạɗạ ulya ili i kashina yi? Kaliniki ka linạka ushiga bawu u soi mani ma le? 8 N yan kadyanshi ka na ki n ucira u vạ wa, shegai Mele ma Kashilạ ma dana tạ dem nala. 9 Tsu yan tạ kạneshi a Mele ma Musa korongi: “Kotsu i kimbạ unạ u kanaka a'ayin a ɗa wa lapa ilya wa.”* An Kashilạ ka danai nala, n anaka a ɗa koshi wa yan kadyanshi? A'a! 10 N ạtsu ɗa wa dansa. Uza ɗa u limai n uza ɗa u lapai a yain manyan ma le n uzuwa u uma u ɗa a ka tsạrạ kaɓon ka ilya yi. 11 An tsu tonuko ɗạ akani yi, u woko tạ yavu icun i Kashilạ i'ya tsu cei a asuvu a atakasuvu a ɗe. Adama a nala tsạ tạ n ucira u ɗa tsa wusha ilikulya n ili i'ya i buwai tyoku u ili i'ya tsu kapai ara ɗe. 12 I ɓạngạ baci aza roku aza ɗa a yanka ɗạ kuɓari, tsạ tạ n ucira u ɗa u lai u le.

Shegai ạtsu tsu taɓa ɗạ uzuwa i nạkạ tsu tyoku nala wa. Tsu pelenshike tạ ili i'ya tsạri n i'ya kotsu tsu ɓishinka Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi utambura wa. 13 I reve tạ gai aza ɗa a tsu yan manyan a Kuwa ku Kashilạ nte a tsu wusha pini ilikulya i le. Aɗarạkpi a ɗa a tsu yan uɗarạkpa nte dem a tsu wusha pini kapashi ka le. 14 Nala dem Asheku a wenishikei aza ɗa a tsu yan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a wushi ilikulya i le.

15 Shegai n taɓa ɗạ uzuwa i nạkạ nala wa. Kpam koronku ɗa ma koronku ɗạ adama a ɗa ma ciga i nạkạ mu ili wa. N wene tạ yavu da wa laka mu tạ shana n kuwạ n u ɗa ya yan nala. 16 N yan arạɗi adama a ɗa ma yansa kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga wa. Manyan ma nala mi ma Kashilạ ka danai n yain ma, kpam u kạnạ tạ n yain ma. Ter vạ n 'yuwan baci ma uyan! 17 N yan baci manyan ma na adama a ɗa mpa n kaci ka vạ n ɗangạsai n yain ma, u kạnạ tạ i tsupa mu. Shegai n yan tạ manyan ma na mayun mayun adama a ɗa Kashilạ ka ka nạkạ mu ma. 18 Katsupi ka eni ka ma wusha? Kabala ka uyan kuɓari

* **9:9** A a'ayin a nala yi, a ka ciga baci a lapi ilya, anaka a ɗa a ka rongo ukpatsa ilya yi hal she i gewe.

ku Kadyanshi ka Shinga ka gbani, kpam n tsu zuwa ama a tsupa mu adama a manyan ma nala mi wa.
19 Mpa kagbashi ka uza ka wa. Shegai n gonuko tạ kaci ka vạ kagbashi ka ama gbạ tsạrạ n lyai kaci ka ama ushani. 20 A'ayin a ɗa baci mạri n aza a Yahuda, n tsu rongo tạ tyoku u uza u Yahuda tsạrạ n lyai kaci ka le. Mele ma Musa ma ma tsu lya tsugono tsu le, ko an u wokoi ma ma lya tsugono tsu vạ wa. Shegai n tono tạ Mele mi derere tsạrạ n lyai kaci ka le. 21 Nala dem an mạri kaɓolo n Awulawa, n rongo tạ tyoku u le, aza ɗa bawu a ka tono Mele, tsạrạ n lyai kaci ka le. Nala u wenike an n kpạɗại utono Mele ma Kashilạ wa, shegai n tono tạ mele ma Kawauwi. 22 Nala dem, an mạri kaɓolo n aza ɗa bawu a'ạri n ucira a asuvu a upityanangu, n woko tạ dem yavu mạ n ucira wa, tsạrạ n lyai kaci ka le. N woko tạ gbạ ili i'ya ma woko a asu u ama tsạrạ gai n lyai kaci ka le. 23 N yan tạ ili i nala yi tsạrạ Kadyanshi ka Shinga ka tambura, kpam n pana kayanyan adama a unạ u shinga u Kashilạ.
24 Ciɓai, a ka yan baci kalambale, ya dem u tsu suma tạ, shegai vuma u te u ɗa koshi u tsu tsạrạ kune. Eɗạ dem u kạnạ tạ i suma tsạrạ i lyai kalambale ki.
25 Uza ɗa baci dem u yain kalambale ka nala ki u tsu foɓuso tạ kaci ka ne tsạrạ u tsạrạ kune ku funi† u ɗa wa namgba gogo.† Shegai ạtsu tsu tsu foɓuso tạ kaci ka tsunu tsạrạ tsu tsạrạ kune ku funi ɗa wa rongo pini hal ubana. 26 Ɗa gai i zuwai n sumai she a kabaru ka kulya ki. Ɗa kpam i zuwai n zuwai ucira u vạ gbạ tyoku u uza ɗa u tsu shilạkạnạ n adimbi a ne tsạrạ u lyai kaci, tyoku u uza ɗa u tsu rạɗạgbusạ akere a ne gbani gbani wa. 27 N kạnạ tạ ikyamba i vạ n gonukoi i'ya kagbashi ka vạ, adama a ɗa a'ayin a ɗa baci n kotsoi uyanka aza roku kuɓari, Kashilạ ka ɓishinka mu kune ki wa.

10

Kotsu i gbashika ameli wa

1 Ama a vạ, ma ciga tạ i ciɓa n ili i'ya i gitại n isheku i tsunu aza ɗa a tonoi Musa. Kashilạ ka tono tạ n ele an u suki kalishi ka walai a kapala ka le, aku u tuko le gbạ le a upashi u Mala ma Shili† a iyamba i ekpi. 2 Nala Kashilạ ka lyuɓugu le a wokoi yavu atoni a Musa a asuvu a kalishi n a asuvu a kushivạ. 3 Gbạ le a lya tạ ilikulya i'ya i wutại a zuba. 4 Gbạ le a so tạ mini ma ma wutại n ucira u Kashilạ. Mini ma nala mi ma wutạ tạ a katali a zuba ka ka soku le, kpam katali ka nala ki Kawauwi ka. 5 Shegai gbạ n nala aza roku a ɗa pini ushani a asuvu a le a yan ili i'ya Kashilạ ka panai kayanyan ka le wa. Aku a wunusa le, ikyamba i le kpam a wacinsai i'ya a asuvu a kakamba.
6 Kpam ili i nala yi i gitạ tạ tsạrạ u woko tsu iryoci, tsạrạ i ɓishinka tsu uciga ili i cingi tyoku ɗa ama a nala yi a yain. 7 Kotsu i gbashika ameli tyoku ɗa aza roku a le a yain wa. Tagarạda u Kashilạ u dana tạ, “Ama yi a yan tạ abiki a gbani kpam a dusuki a lyai kpam a soi. Aku a 'yạngại a jei.” 8 Aza roku a le a yain tsishankala, adama a nala, ama azu kamanga n azu a tatsu (23,000) a ɗa a kuwại a asuvu a kain ka te. Kotsu tsu yain unyushi u cingi tyoku ɗa a yain wa. 9 Kotsu tsu kondo Magono ma Zuba tyoku ɗa a aza roku a le a yain wa, aku a'ali a kapusa le a wunusai. 10 Kpam kotsu i yain tsali tyoku ɗa aza roku a le a yain wa, kpaci ili i'ya i zuwai Kashilạ ka suki katsumate ka ukpạ ka ne ka wuna le ɗa gai la vi.
11 Gbạ ili i nala yi i gitạ tạ tsạrạ u woko tsu iryoci. A korongu tạ i'ya tsạrạ u woko tsu kuɓari. Kpaci tsa rongo tạ a a'ayin a ɗa a'ạri evu n ukotso. 12 Va wundya baci vạri n ucira, vu kirana kotsu vu rukpạ wa. 13 A'ayin a ɗa baci

† **9:25** A'ayin a nala yi, uza ɗa baci u lyai kalambale u tsu wusha tạ funi ɗa a yain n avuku, kpam u tsu rongo u'ekpe wa.

Kashilạ ka kondo vu, kotsu vu ciɓa an nala dem wa konduso ama ɗa buwai. Kashilạ ka tsu kạnạ tạ kazuwamgbani ka ne, kpam u tsu ạsạkạ ukondo vi u wura ili i'ya va kpạɗạ ukawunku wa. A'ayin a ukondo, wa nạkạ vu tạ ucira u ɗa va fuɗa va kawunku u ɗa, kpam Kashilạ ka nạkạ vu tạ ure u ɗa va lya kaci ka ukondo vi.

14 Ama a vạ, adama a nala kotsu i suma ulyaka ameli kayala. 15 Eɗạ aza a kakiri a ɗa. Yawunsukai kaci ka ɗe ko ili i'ya ma ciga n tonuko ɗạ vi i mayun i'ya. 16 Tsu ciɓa baci a'ayin a ɗa Asheku a lyai ilikulya i makorishi, tsu bidya baci mako tsu cikpai Kashilạ, mpasa n Kawauwi n ɗa tsa pece. Tsu golo baci burodi tsu takumai, ikyamba i Kawauwi i'ya tsạri upece. 17 Tsu pece baci burodi u te, tsu woko ɗe la vi ikyamba i te, ko an u wokoi tsạ tạ ushani.

18 Ciɓai n aza a Isara'ila, ya dem reve tạ an a yain uɗarạkpa a asuɗarạkpa, gbạ aza ɗa a takumai inyama yi a woko tạ ili i te n uɗarạkpa vi.

19 Tonuko ɗa ma tonuko ɗạ an kameli ko ilikulya i'ya a yankai ameli uɗarạkpa i'ạri n kalen wa. 20 Shegai tonuko ɗa ma tonuko ɗạ ili i'ya a ɗarạmkpai ameli, ityoni i cingi i'ya a nạkại i'ya, Kashilạ wa. Kpam ma ciga i woko ili i te n ityoni i cingi wa. 21 Ya so a mako ma Asheku aku i doku i soi a mako ma ityoni i cingi wa. Ya lya Ilikulya i Asheku aku i doku i lyai ilikulya i'ya a nekei ityoni i cingi wa. 22 Tsa ciga tsu zuwa Asheku malyon ɗa? Tsa wundya tsạ n ucira u ɗa tsa 'yuwan Asheku bawu u yan tsu mavura?

Nạkại Kashilạ karingạ maco

23 Aza roku a ɗe a dana tạ, “Tsa fuɗa tạ tsa yan gbạ ili i'ya tsa ciga!” Shegai n tonuko ɗạ ili dem ɗa ya lobono uyan wa. I dana tạ, “Tsa fuɗa tạ tsa yan ili i'ya tsa ciga!” Shegai n tonuko ɗạ ili dem ɗa ya ɓạngạ ɗạ wa. 24 Kotsu vu zami ili i'ya ya lobono vu koshi wa. Vu zami dem ili i'ya ya lobono ama ɗa a buwai.

25 Takumai inyama i'ya a ka dengishe a kuden. Kotsu i wecike ko a ɗarạmkpa i'ya kameli wa, atakasuvu a ɗe a ka rongo tạ nạ ndishi n shinga, 26 adama a ɗa Tagarạda u Kashilạ u dana tạ, “Likimba u Asheku u ɗa kaɓolo n ili i'ya i'ạri pini a asuvu a ne gbạ.” ◊

27 Aza ɗa bawu a'ạri Atoni a libana vu baci ulya ilikulya n ele, kpam va ciga vu yain nala, wala ba vu lyai ili i'ya dem a nạkạ vu. Kotsu vu wecike ko i'ạri n mele wa. 28-29 Shegai uza roku u tonuko vu baci, “Ilikulya i na a neke tạ i'ya a asu u kameli,” kotsu vu lyai ilikulya i nala yi wa, ko vu yawunsa baci unyushi u ɗa wa, vu lyai i'ya wa. Adama a ɗa uza ɗa u tonuko vu vi u yawunsa tạ unyushi u ɗa vu lya baci i'ya.

Niɗa a ka kạngu mu uyan ili i'ya ma fuɗa ma yan adama a ɗa ya zuwa uza roku unyushi? 30 Ma cikpa baci Kashilạ adama a ilikulya aku n lyai i'ya, niɗa a ka gonuko mu uza u unyushi adama a ɗa n lyai i'ya?

31 Va lya baci, ko va so, ko kpam va yan ili i roku, yan ili dem a ure ɗa ya nạkạ Kashilạ tsupige. 32 Kotsu vu yain ili i roku i'ya ya zuwa aza a Yahuda, ko Awulawa, ko kpam Atoni a Kashilạ i woko le unyushi wa. 33 Yanyi tyoku ɗa n tsu yan. N mạtsạ tạ n zuwa ya dem pana kayanyan a ili i'ya n yansai. N zama ili i'ya ya tuko mu ili i shinga wa, shegai ili i'ya i'ạri i shinga a asu u ama, kotsu a tsạrạ iwauwi.

11

1 U kạnạ tạ vu toni iryoci i vạ, tyoku ɗa mpa n tonoi iryoci i Kawauwi.

Uwenishike a kaci ka ulya kayala

◊ **10:26** Ishp. 24:1.

2 N cikpala ɗa ta adama a ɗa i tsu ciɓusa ta na mpa maco, kpam n i toni
uwenishike u ɗa n tsu yanka ɗa.
3 Shegai n ciga ta i reve ili i na: Kawauwi ka ta n ucira a kaci ka vali, vali
wa ta n ucira a kaci ka uka, Kashila kpam ka ta n ucira a kaci ka Kawauwi.
4 Vali ɗa baci dem u palai kaci ka ne a'ayin a ɗa wa yan kavasu ko wa dansa
akani a Kashila, wa tuko ta Kawauwi uwono. 5 Uka ɗa bawu u palai kaci ka
ne a'ayin a ɗa baci wa yan kavasu ko wa dansa akani a Kashila, wa tuko ta
vali u ne uwono. Uka u nala vi dere ɗa wari n uka ɗa a punai kaci adama a
iryoci i uwono. 6 Nala wari, u 'yuwan baci ucaca diko she a kuruwa kenji ka
ne gba. An u wokoi ili i uwono i'ya a asu u uka a kiɗasa yi baci kenji ko kpam
a kuruwa yi ka, she u pala kaci ka ne. 7 Kashila ka yan ta a'ali tsara a rotso
yi, a naka yi kpam karinga. Nala u wenike ta kotsu vali u kimba ili i roku a
kaci ka ne wa. Kashila ka yan ta uka tsara u naka vali u ne karinga. 8 Kashila
ka zuwa vali u kagita u wuta a asuvu a uka wa, shegai u zuwai uka u kagita
u wuta a asuvu a vali. 9 Kashila ka yan vali adama a uka wa, shegai u yan ta
uka adama a vali. 10 Adama a nala a ɗa uka wa pala kaci ka ne tsara u wenike
an wari a kere ka ucira u vali u ne, kpam n adama a atsumate a zuba.
11 Tyoku ɗa tsari utono Asheku, aka a'ari upeci n a'ali wa, a'ali kpam a'ari
upeci n aka wa. 12 Mayun ɗa uka u kagita u wutai a asuvu a vali, aka kpam a
matsai a'ali a ɗa a buwai. Shegai Kashila ka ka yain ili gba. 13 Wecei kaci ka
ɗe, u gan uka u yain kavasu bawu u cacai diko a kaci ka ne? Ili i uwono i'ya
wa? 14 Eɗa i wene tyoku ɗa Kashila ka yain likimba wa, vali wa baci n kenji
zakaka u tsu woko ili i uwono wa? 15 Shegai uka wa baci n kenji ka bululu ili
i tsulobo i'ya. Kashila ka ka naka yi kenji nala tsara ka woko yi ili i upalaka.
16 Hal n gogo-na, ama roku a ka ciga ta a nanamgbana a ukuna u na vi, shegai
ma dana ta atsu n a'uwa a Atoni a ɗa a buwai kotsu tsu yan ili i roku kau wa.

Ulya u Ilikulya i Asheku

17 A'ayin a ɗa i ɓolomgbonoi a asu u te, i tsu yan ili i shinga wa shegai i gono
i yain i gbani. Adama a nala ma cikpala ɗa a uwenishike u ɗa ma ciga n yanka
ɗa gogo-na vi wa. 18 A kagita, n pana ta a da a'ayin a ɗa baci i ɓolomgbonoi
i tsu pecene ta aɓon aɓon, kpam n wushuku ta n ukuna u roku u ili i na yi.
19 Malala ma la wa, u kana ta i yain n aɓon kau-kau a asuvu a ɗe, pini nala,
ya dem u wene aza ɗa a ka yan ili mai. 20 A'ayin a ɗa baci i ɓolomgbonoi, i tsu
wundya ta Ilikulya i Asheku i'ya ya lya, shegai nala wari wa. 21 Adama a ɗa
a'ayin a ɗa baci ya lya, i tsu yan ta maloko i wusanasa gba ilikulya yi, aku aza
roku a woko n kambulu. Aza roku gbam hal a soi a gutukpa! 22 I'a n a'uwa
a ɗe asu u ɗa ya lya kpam i soi wa? I goro kuwa ku Atoni ku Kashila ɗa? I ne
aza a unambi uwono ɗa? Ndya u gain n tonuko ɗa? Ya wundya ma cikpala
ɗa an ya yansa nala ɗa? Ma cikpala ɗa wa, ko kenu!
23 Asheku a naka mu ta uwenishike u ɗa n wenishike ɗa: N kayin ka a nekei
Asheku Yesu vi, u bidya ta burodi. 24 U cikpa ta Kashila adama a burodi vi,
aku u jibamgbanasai u ɗa u danai, “Ikyamba i va i'ya na vi i'ya a nekei adama
a ɗe. Rongoi a uyansa nala kotsu i ciɓusa na mpa.” 25 Nala dem an a lyai
ilikulya, aku u bidyai mako, u danai, “Mako ma na mi kazuwamgbani ka
savu ka Kashila ka, nala u wenike ta ukuna u maci u ɗa a shamkpai a mpasa
n va. A'ayin a ɗa baci dem i soi a mako ma na mi, uyansa nala wa zuwa ta i
ciɓa na mpa.” 26 I takuma baci burodi na kpam i soi a mako ma na, dansa ɗa
i'ari udansa Kawauwi ka kuwa ta. Rongoi udansa nala hal u gono.
27 Adama a nala uza ɗa baci u takumai burodi u Asheku ko kpam u soi a
mako ma ne a ure u ɗa bawu wa naka yi tsupige, u yan ta unyushi u cingi a

ikyamba i Asheku nạ mpasa n ne. 28 Ɗa gai i zuwai u gain i kondo ve kaci ka ɗe kahu i takuma burodi ko kpam i soi a mako ma ne mi. 29 Kpaci i reve baci kalen ka ikyamba i Asheku wa, aku i takumai burodi ko kpam i soi a mako ma ne, kaci ka ɗe ka ya ronuko ukiɗa u ugana. 30 Ili i'ya i zuwai aza roku a ɗe ushani a'ạri nạ mɓạlạ kpam bawu ucira u ikyamba ɗa gai la vi, hal aza roku gbạm a kuwại. 31 Tsa gitạ baci ve tsa kondo kaci ka tsunu, Kashilạ ka yanka tsu afada wa. 32 Shegai Asheku a tsu yan tsu tạ mavura u lapula tsu, tsạrạ a makorishi a wacinsa tsu wa, a'ayin a ɗa baci a ka wacinsa likimba.

33 Adama a nala ama a vạ, a'ayin a ɗa baci i ɓolomgbonoi tsạrạ i lyai Ilikulya i Asheku, kotsu i vanamgbana. 34 Kpam aza roku a ɗe a'ạ baci n kambulu, gitại ve i lyai ilikulya a kuwa, tsạrạ a'ayin a ɗa baci ya lya kaɓolo i ronuko kaci ka ɗe kadamaꞇ a asu u Kashilạ wa.

Ma tonuko ɗạ tạ ili i'ya ya yan a ukuna u roku n tuwạ baci.

12

Kune icun kau-kau ku Kulu Keri

1 Ama a vạ, gogo-na ma koronku ɗạ tạ a kaci ka kune ku Kulu Keri ku tsu nạkạsạ ya dem icun kau-kau a asuvu a tsunu.

Ma ciga ɗạ tạ i reve ukuna u maci a kaci ka le. 2 Ma ciga tạ i ciɓa kahu i woko Atoni a Asheku, a tono tạ n ạɗạ a ure u ɗa bawu u gain tsạrạ i gbashika ameli a ɗa bawu a ka dansa. 3 Ma ciga tạ i reve uza u dana baci, “Yesu uza u unạ u cingi ɗa!” Kulu Keri ku Kashilạ ku tono n vuma u nala vi wa. Kpam uza u dana baci, “Yesu Asheku a ɗa!” Kulu Keri ka koshi ku zuwa yi u dana nala.

4 Kune ka pini icun kau-kau, shegai Kulu ku te ka ku tsu neke ka. 5 Ire i'ya pini ushani i uyan tsugbashi, shegai gbạ tsunu Asheku a te a ɗa tsa gbashika. 6 Ama a tsu fuɗa tạ a yain icun manyan kau-kau, shegai Kashilạ ka te ki ka ka tsu nạkạ ya dem ucira u yain manyan nala.

7 Kulu ku tsu wenike tạ kaci ka ne a asu u Katoni dem, ku nạkạ yi baci manyan ma ma ɓạngạ Atoni gbạ. 8 Kulu ku Kashilạ ku tsu nạkạ tạ uza ucira u uyan adooki n kakiri. Kulu ku te ki ka kpam ku tsu nạkạ uza roku ucira u yain kadyanshi ka kạri ushaɗangi n ureve. 9 Kulu ku te ki ka kpam ku tsu nạkạ vuma upityanangu u pige. Ku nạkạ kpam uza roku ucira u tạnạsạ ama. 10 Ku nạkạ uza u na ucira u uyan ikunesavu, uza u niɗe kpam u nạkạ yi ucira u kuɓari ku akani a Kashilạ. Ku nạkạ kpam uza roku ucira u utakpana ili i'ya i wutại a asu u Kashilạ n i'ya bawu i wutại a asu u Kashilạ. Kulu Keri ka ku tsu nạkạ uza roku ucira u uyan kadyanshi n aletsu a roku. Ku nạkạ kpam uza roku ucira u toɗugbuso ili i'ya a dansai n aletsu a roku yi. 11 Kulu Keri ku te ku nala ki ka koshi ku tsu nạkạ kune ku nala ki gbạ. Aya u tsu yawunsa ko kune ku eni ka ya dem wa tsạrạ.

Ikyamba i Kawauwi n apashi a ne

12 Ikyamba i vuma ili i te i'ya, shegai i'ạ tạ n apashi ushani. Ko an u wokoi apashi a ɗa pini ushani a ikyamba a ɗa a ɓolomgbonoi a wokoi ikyamba i te. Ikyamba i Kawauwi dem nala i'ạri. 13 Aza roku a tsunu aza a Yahuda a ɗa, aza roku kpam Awulawa. Aza roku a tsunu agbashi a ɗa, aza roku kpam agbashi a ɗa wa. Shegai Kulu Keri ku lyuɓugu tsu tạ ku gonuko tsu kapashi ka ikyamba i Kawauwi. Gbạ tsunu Kulu ku te ka tsu wushai.

14 Mayun ɗa, ikyamba i'ạ tạ n apashi kau-kau, kapashi ka te ka wa. 15 Kune ku dana baci, “Mpa mạ a kapashi ka ikyamba wa, kpaci mpa kukere ku wa,” nala u kạngu yi u woko a kapashi ka ikyamba ɗa? 16 Kutsuvu ku dana baci, “Mpa mạ a kapashi ka ikyamba wa, kpaci kutsuvu ka koshi mạri mpa

keshi ka wa," nala u kạngu yi u woko a kapashi ka ikyamba ɗa? 17 A da baci
ikyamba gbạ keshi ka, niɗa ya pana? Kpam a da baci ikyamba gbạ kutsuvu
ka, niɗa wa tsukpa magulạni? 18 Shegai Kashilạ ka yan tạ ikyamba i tsunu n
apashi ushani, kpam u zuwa tạ kapashi dem asu u ɗa wa ciga ka. 19 A'ạri a
da baci gbạ apashi a ikyamba kapashi ka te ka koshi, i'ạri ya woko ikyamba
wa. 20 Mayun ɗa, apashi a ɗa pini ushani, shegai ikyamba i te i'ya.
21 Wa yan wa keshi ka tonuko kukere, "Vạri n kalen wa!" Ko kaci ka tonuko
a'ene, "I'ạri n kalen wa!" 22 Wa yan nala wa! Apashi a ikyamba a ɗa tsa
wundya yavu a'ạ n ucira wa vi, a ɗa a lakai kalen cika. 23 Apashi a roku a ɗa
pini a ikyamba i tsunu a ɗa tsu wenei yavu a'ạri n kalen cika wa, shegai tsu
la tạ ukirana n a ɗa cika. Tsu tsu pala tạ apashi a ikyamba i tsunu i'ya bawu
tsa ciga a wene, 24 shegai tsu tsu ạsạkạ tạ a roku bawu tsu palai. Kashilạ ka
foɓuso tạ ikyamba i tsunu tyoku ɗa gbạm apashi a ɗa tsu wenei yavu a'ạri n
kalen wa a ɗa a wokoi n kalen cika. 25 U yan tạ nala tsạrạ u zuwa gbạ apashi
a ikyamba a yain manyan kaɓolo derere, kapashi dem ka kirana n atoku.
26 Kapashi ka ikyamba ka te ka pana baci ikyamba, apashi a ɗa a buwai dem
a ka pana tạ ikyamba n eyi. A nạkạ baci kapashi ka te tsupige, a ɗa a buwai
gbạ a ka zạngạnạ tạ kaɓolo n eyi.
27 Gbạ ɗe kaɓolo, ikyamba i Kawauwi i'ya i'ạri. Ya dem kapashi ka ikyamba
ka ne ka. 28 Aza roku a ɗa na aza ɗa Kashilạ ka zuwai a ikyamba i Kawauwi:
aza a kagitạ asuki a ɗa, aza a ire ntsumate, aku aza a tatsu awenishiki.
Kashilạ ka zuwai kpam aza a uyansa ikunesavu, n aza ɗa a'ạri n ucira u
utạnạsạ ama. U zuwai kpam aza ɗa a tsu ɓạngạsạ atoku, n aza a utono n
ama. U zuwa tạ kpam dem aza a uyan kadyanshi n aletsu a roku. 29 Ya dem
ɗa wạri kasuki? Ya dem ɗa u tsu dansa akani a Kashilạ? Gbạ ɗa ama a'ạri
awenishiki? Ya dem ɗa wạri n ucira u ɗa wa yan ikunesavu? Mayun tani
nala wa. 30 Ya dem ɗa wạri n ucira u ɗa wa tạnạsạ ama? Kashilạ ka nạkạ gbạ
tsunu ucira u ɗa tsa fuɗa tsa dansa n aletsu kau-kau? Ya dem ɗa wa fuɗa wa
toɗugbuso ili i'ya a dansai n aletsu a roku? Mayun tani nala wa. 31 Shegai i
zuwa maluwa i tsạrạ kune ka ku lai tsulobo.
Gogo-na ma tonuko ɗạ tạ ili i roku i'ya i lakai gbạ.

13

Uciga

1 N dansa baci n aletsu a ama, ko kpam n kaletsu ka atsumate a zuba, shegai
bawu ma ciga ama, kadyanshi ka vạ ka rotso tạ mawurạ ma ulapa u urim,*
ko kpam mawurạ ma kalingi. 2 Kulu ku nạkạ mu baci ucira u ɗa ma dansa
akani a Kashilạ, shegai bawu ma ciga ama, mpa ili i roku i'ya wa. Nala kpam
ma fuɗa baci ma reve ili hal dem n ili i'ya i'ạri usokongi, kpam bawu ma ciga
ama, n woko ili i roku wa. Nala dem wa woko mạ baci n upityanangu u ɗa
ma tonuko masasa ma 'yạngạ ma gono a asu u roku. 3 Ko n nạkạ baci aza a
unambi gbạ ili i'ya mạri n i'ya, kpam ko n neke baci ikyamba i vạ uɗarạkpa
u urunukpa, n ciga baci ama wa, u woko mu tạ ili i gbani.
4 Uciga wạ tạ n ahankuri n tsulobo. Uciga wạri n malyon wa. Uciga u tsu
dansa n arạɗi wa. U tsu bidiga kaci ka ne tsupige wa. 5 U tsu dansa tsạrạ u
nusuka ama wa. U tsu mạtsạ u tsạrạkạ kaci ka ne ili maco wa. U tsu yan
maloko ma uyan upan wa. U tsu ciɓa n unyushi u ɗa ama roku a yanka yi

* **13:1** A tsu yan tạ manyan n ili i na yi a asu u ulyaka ameli kayala. Kacan ka a tsu rongo uyansa ka tsu nạkạ Kashilạ ka maci tsupige wa. Nala kpam dem, uza roku u yan baci kadyanshi n aletsu a roku bawu u ɓạngai kuwa ku Atoni, kạ tạ tyoku u kacan ka ulyaka ameli kayala kpaci ka nạkạ Kashilạ ka maci tsupige wa.

wa. 6 U tsu yan mazaŋgaˌ a'ayin a ɗa ukuna u cingi u gitaˌi wa, shegai u tsu yan taˌ mazaŋgaˌ a'ayin a ɗa ukuna u mayun u wutaˌi a kateshe. 7 Uciga u tsu kotso wa, u tsu aˌsaˌkaˌ uwushukusu wa, waˌ taˌ n uzuwa u uma maco, kpam u tsu kawunku taˌ maco.

8 Uciga u tsu ɓaˌraˌkpaˌ taˌ hal ubana. Kune ku kadyanshi ka akani a Kashilaˌ ka kotso taˌ. Kune ku kadyanshi n aletsu a roku ka kotso taˌ. Kune ku ureve dem ka kotso taˌ. 9-10 Kpaci kune ku tsunu ku ureve n ucira u udansa akani a Kashilaˌ ku shaɗangu wa; shegai a'ayin a ɗa baci u ɗa waˌri ushaɗangi u tuwaˌi, pini nala, u ɗa bawu waˌri ushaɗangi vi wa woko u gbani. 11 An maˌri maku, n dansa taˌ tyoku u maku, n yawunsa taˌ tyoku u maku, n yansa taˌ kaco tyoku u maku. An n gbonguroi, aku n aˌsaˌkaˌi uyansa tyoku ɗa maku ma tsu yansa. 12 A'ayin a na, an tsa wenishe ili i Kashilaˌ, tsu wene i'ya sarara wa, tyoku ɗa vu tsu wene kaci ka vunu vu weɓele baci madubu ma maˌri dusu. A'ayin a ka tuwaˌ taˌ a ɗa tsa wene Kashilaˌ a'eshi a'eshi. Gogo-na ureve u vaˌ kenu ɗa waˌri, shegai a'ayin a nala yi ma koruso taˌ ma reve ili gbaˌ, tyoku ɗa Kashilaˌ ka reve mu gbaˌ gbaˌ.

13 Ili i tatsu i'ya pini i'ya ya ɓaˌraˌkpaˌ: upityanangu, n uzuwa u uma, n uciga, kpam i pige a asuvu a le i'ya uciga.

14

Kulu Keri n kune

1 Yanyi gbaˌ ili i'ya ya yan i cigi atoku a ɗe. Kpam dem i yain n maluwa ma uwusha kune ushani ka Kulu Keri ku tsu naˌkaˌ ɗaˌ, kpam kune ka ku lakai ka ku udansa akani a Kashilaˌ. 2 Aza ɗa a tsu dansa n aletsu kau-kau a tsu dansa n ama ɗa bawu a ka pana wa, shegai n Kashilaˌ uza ɗa u tsu panaˌka le. A tsu dansa taˌ ukuna u maci u ɗa waˌri usokongi n ucira u Kulu Keri. 3 Shegai aza ɗa a tsu dansa akani a Kashilaˌ a tsu dansa taˌ n ama tsaˌraˌ a ɓaˌngaˌ le, a gbamatangu le, kpam a taˌnaˌsaˌ le atakasuvu. 4 Aza ɗa a tsu dansa n aletsu kau-kau kaci ka le ka koshi a tsu ɓaˌngaˌ, shegai aza ɗa a tsu dansa akani a Kashilaˌ a tsu ɓaˌngaˌ taˌ kuwa ku Atoni gbaˌ. 5 N dana taˌ, wa lobono ɗaˌ taˌ i dansa n aletsu kau-kau gbaˌ ɗe, kpam wa la taˌ tsulobo gbaˌ ɗe i'aˌri i fuɗa i dansa akani a Kashilaˌ. Kune ku udansa akani a Kashilaˌ ku la taˌ ka udansa n aletsu kau-kau kalen. Kune ku aletsu ki she a tsaˌraˌ uza ɗa wa fuɗa wa toɗugbuso kalen ka aletsu ki ɗa ka ɓaˌngaˌ gbaˌ kuwa ku Atoni.

6 Ama a vaˌ, n tuwaˌ baci ara ɗe n dansai n aletsu kau-kau, niɗa nala wa ɓaˌngaˌ ɗaˌ? Nala wa ɓaˌngaˌ ɗaˌ wa, ko kenu. Shegai n tonuko ɗaˌ baci ili i'ya Kashilaˌ ka wenike mu, ko n tonuko ɗaˌ kpam ili i ureve, ko akani a ɗa Kashilaˌ ka ciga mu n dansa, ko uwenishike. 7 Ili i'ya a tsu fulusaˌ tyoku u ugbali ko kpam i'ya a tsu keme tyoku u molo ili i'ya bawu i'aˌri n uma, uza wa reve ushipa vi wa she kakemi ki ka keme karara. 8 Kavana ka ka tsu tono n asoje ka shikaˌ baci mai wa, niɗa asoje yi a ka foɓuso? 9 Nala dem uza wa fuɗa wa reve ili i'ya va dansa wa, she vu dansa karara. Nala baci wa, n uwule u ɗa koshi va dansa. 10 Aletsu a ɗa pini icun kau-kau a likimba, kpam kaletsu kaˌ la ka bawu kaˌri n kalen wa. 11 Uza wa dansa baci n kaletsu ka bawu n panai, n tsu woko taˌ kamoci. 12 Ya ciga baci kune ku Kulu, foloi Kashilaˌ ka naˌkaˌ ɗaˌ ka ka ɓaˌngaˌ gbaˌ kuwa ku Atoni.

13 Uza ɗa baci waˌri n kune ku kadyanshi n aletsu kau-kau, u yain kavasu ka wa tsaˌraˌ kune ka wa fuɗa wa toɗugbuso ili i'ya wa dansa. 14 Kpaci n yan baci kavasu n aletsu kau-kau, kulu ku vaˌ ka ka yan kavasu ki, shegai n reve ili i'ya ma dansa wa. 15 Ndya ma yan? Ma yan taˌ i'ya gbaˌ. Ma yan taˌ kavasu a kulu, kpam ma yan taˌ kavasu n kadyanshi ka n revei. Ma shipa taˌ a kulu,

kpam ma shipa tạ n kadyanshi ka n revei. 16 I ɓolomgbono baci ya cikpala
Kashilạ n kulu ku ɗe, ama roku a ka reve wa. A reve baci ili i'ya ya tono wa,
niɗa a ka reve a wushuku, “Ami”? 17 Vu cikpala tạ Kashilạ mai, shegai nala u
ɓạngạ uza roku wa.
18 N cikpa tạ Kashilạ an ma fuɗa ma dansa n aletsu kau-kau ushani n la ɗạ.
19 Shegai tsu ɓolomgbono baci ulyaka Kashilạ kayala, n da u laka tạ tsulobo n
dansa idani i tawun i'ya ama a panai, n u ɗa ma dansa idani azu kupa (10,000)
n aletsu kau-kau.
20 Ama a vạ, ạsạkại uyawunsa tyoku ɗa mmuku n tsu yawunsa. Wokoi
tyoku u ibạbạ i'ya bawu a yain ili i cingi. Kpam i woko aza ɗa a kuwai a
uyawunsa u ɗe. 21 A korongu tạ a Tagarạda u Kashilạ:
“Magono ma Zuba ma dana tạ,
‘Ma dansa tạ n ama a vạ n aletsu kau-kau
a ɗa amoci a ka fuɗa a dansa.
Shegai gbạ n nala a ka panạka mu wa.’ ”
22 Kune ku kadyanshi n aletsu kau-kau iryoci i'ya adama a aza ɗa bawu
a'ạri Atoni, shegai Atoni wa. Kune ku udansa akani a Kashilạ ka ɓạngạ tạ
Atoni, shegai aza ɗa bawu a'ạri Atoni wa. 23 Ko n nala, aza ɗa bawu a'ạri
Atoni ko kpam aza ɗa bawu a revei ili i na yi, a'ạ baci kaɓolo n ạɗạ asu u
ɗa i ɓolomgbonoi vi, a panai ili i'ya ya tono n aletsu kau-kau, a ka yawunsa
tạ yavu ijan i'ya ɗạ. 24 Shegai ama a nala yi a pana baci ya dem wa dansa
kadyanshi ka Kashilạ, a ka reve tạ ele aza a unyushi a ɗa, kpam i'ya a panai
vi ya yanka le tạ afada. 25 A ka dansa tạ ili i'ya i'ạri usokongi a atakasuvu a
le. Aku a kuɗạngu a lyaka Kashilạ kayala, a dana, “Mayun ɗa Kashilạ kạ tạ
kaɓolo n ama a na yi.”

Yanyi ikuna mai a a'ayin a ulya kayala

26 Aje a vạ, a'ayin a ɗa baci i ɓolomgbonoi ya lya kayala, u kạnạ tạ i yain
ili adama a ɗa wa lobono uza ɗa baci dem wạri pini. Nala wạri uza roku u
shipa baci, ko wa wenishike, ko u dansa ili i'ya Kashilạ ka danai, ko u dansa
n aletsu kau-kau, ko u toɗugbo ili i'ya vuma vi u danai. 27 I ɓolomgbono baci,
ya fuɗa tạ ya ạsạkạ uza roku u dansa n aletsu kau-kau, ko ama a re, shegai
kotsu a lai ama a tatsu wa. A dansa uza u te uza u te, aku uza roku u toɗugbo
ili i'ya a ka dansa. 28 Shegai uza wạ baci la wa toɗugbo wa, u kạnạ tạ uza
ɗa wa dansa n aletsu kau-kau vi u paɗa, aku u dansa n kaci ka ne n Kashilạ
koshi.
29 Ạsạkạ ama a re ko ama a tatsu a dansa akani a Kashilạ, aku ama ɗa a
buwai a kondo udyanshi vi ko wạ mai. 30 Shegai uza roku wa dansa baci
akani a Kashilạ, aku Kashilạ ka wenikei uza roku ili i roku, uza ɗa wa dansa
akani yi she u shamgba ve u ạsạkạ uza u niɗe vi u dansa. 31 Ạsạkại uza u te
uza u te u dansa, tsạrạ gbạ ɗe i rotsongusu ili i roku i tsạrạ ugbamatangu.
32 Ama ɗa a tsu dansa akani a Kashilạ a tsu fuɗa tạ a kạnạ kaci ka le a ạsạkạ
aza roku a dansa. 33 Kashilạ ka ciga tạ ama a yain ili i ndishi n shinga n a
tonomgboni, shegai kaberikete wa.
A'ayin a ɗa baci ama a Kashilạ a ɓolomgbonoi ulya kayala, 34 aka she a paɗa
bini. Kotsu i ạsạkạ le a dansa wa, adama a ɗa Mele ma dana tạ aka a ka woko
tạ aza ɗa a ka gorimuko ama. 35 Ili i'ạ baci pini i'ya a ka ciga a reve, she a weci
a'ali a le a gono baci kuwa. Ili i uwono i'ya aka a dansa a asu u kaɓolo.
36 Kadyanshi ka Kashilạ ara ɗe ɗa ka gitại wa, kpam ara ɗe ɗa koshi ka
rawai wa. 37 Va wundya baci kaci ka vunu avu uza u udansa akani a Kashilạ
ɗa, ko kpam vạri n kune ku Kulu, va reve tạ korongu ɗa ma korongu ili i'ya
Asheku a tonuko mu n koronku ɗạ. 38 Adama a nala, kotsu i panạka uza ɗa
bawu u panạkai ili i'ya n korongi wa.

39 Ama a vạ, i yain n maluwa ma udansa akani a Kashilạ, shegai kotsu i kạngu uza ɗa wa dansa n aletsu kau-kau wa. 40 Gbạ ili i'ya baci dem ya yan, i yain i'ya a ure u ɗa u lobonoi kpam i tonomgbonoi mai.

15

U'yạngạ u Kawauwi a ukpạ

1 Ama a vạ, gogo-na ma ciga tạ n ciɓuga ɗạ n Kadyanshi ka Shinga ka n yanka ɗạ kuɓari caupa. I wusha tạ ka, n upityanangu u ɗa i'ạri n u ɗa gogo-na, i shamkpa tạ Kadyanshi ka Shinga ka nala ki. 2 Kpam Kadyanshi ka Shinga ka na ki ka ka wauwa ɗạ i lya baci kapala n uwushukusu n ili i'ya n tonuko ɗạ. I yan baci nala wa, upityanangu u ɗe u gbani u ɗa.

3 N tonuko ɗạ tạ ili i'ya a tonuko mu. Ukuna u ɗa u lai kalen u ɗa na: Kawauwi ka kuwạ tạ adama a unyushi u cingi u tsunu, tyoku ɗa Tagarạda u Kashilạ u danai. 4 A ciɗạngu yi tạ, an a yain a'ayin a tatsu, aku a 'yạngạsạ yi n uma, tyoku ɗa Tagarạda u Kashilạ u danai. 5 U wenike tạ kaci ka ne ara Bituru, aku u wenikei kaci ka ne a asu u Kupanamere. 6 An nala wurai, aku u wenikei kaci ka ne a asu u atoni a ne a ɗa a lai amangatawantawun (500) a asu u te. Ama ushani a asuvu a aza ɗa a wene yi aza roku a buwa tạ n uma, shegai aza a roku a kuwusạ ɗe. 7 Aku u wenikei kaci ka ne ara Yakubu, pini nala, u wenikei kaci ka ne a asu u asuki yi gbạ. 8 A makorishi, aku u wenikei kaci ka ne ara vạ, mpa uza ɗa gbạm a matsai a a'ayin a ɗa bawu a gain a matsa mu.

9 Gbạ asuki a nala yi a la mu tạ. Mpa n rạtsa a isạ mu kasuki wa, kpaci n yanka tạ kuwa ku Atoni a Kashilạ mavura. 10 Shegai ukuna u shinga u Kashilạ u ɗa u gonuko mu ili i'ya mạri, kpam ukuna u shinga u ne utuwạ ara vạ ili i gbani i'ya wa. N mạtsại n yain manyan hal n lai gbạ asuki a ɗa a buwai, shegai mayun ɗa, ukuna u shinga u Kashilạ u ɗa u yain manyan mi, mpa wa. 11 Adama a nala, n yanka ɗạ baci kuɓari ko kpam kasuki ka roku a asuvu a le ka yanka ɗạ kuɓari, gbạ ili i te i'ya tsu yain, kpam ili i'ya i wushuki i'ya.

U'yạngạ u akushe

12 Tsu yan baci kuɓari ku a 'yạngạsại Kawauwi a ukpạ, niɗa aza roku a ɗe a ka dana akushe a ka 'yạngạ a gono n uma wa? 13 Nala mayun ɗa baci, wa wenike la vi ɗe a 'yạngạsạ Kawauwi wa. 14 Kpam a 'yạngạsạ baci Kawauwi wa, kuɓari ku tsunu ku gbani ka, kpam upityanangu u ɗe u gbani u ɗa. 15-16 A 'yạngạsạ baci akushe a gonoi n uma wa, Kashilạ ka 'yạngạsạ Kawauwi wa. Shegai tsu dana tạ Kashilạ ka 'yạngạsạ tạ Kawauwi. Adama a nala a 'yạngạsạ baci akushe wa, u woko la vi ɗe kaɓan ka tsa yansa. 17 Kpam a 'yạngạsạ baci Kawauwi wa, upityanangu u ɗe u gbani u ɗa, kpam i'ạ tạ a asuvu a unyushi u cingi u ɗe. 18 Nala mayun ɗa baci, ama ɗa a kuwại cina a zuwa ɗe upityanangu u le ara ne, a ka yan le ɗe mavura. 19 Tsu wushuku baci n Kawauwi ka wauwa tsu a uma u naha bamu n uma u ɗa wa tuwạ, u gan tạ ama a pana tsu asuvayali kapala n ama ɗa a buwai.

Tyoku ɗa a ka 'yạngạsạ akushe

20 Shegai ukuna u mayun vi u ɗa a 'yạngạsạ tạ Kawauwi a ukpạ, aya gbạm kagitạ ka u'yạngạ asuvu aza ɗa a ka 'yạngạsạ a gono n uma. 21-22 Gbạ ama a kuwạ tạ adama a ili i'ya vuma u te u yain, Adạmu ɗa tuko tsu ukpạ gbạ tsunu. Nala dem a 'yạngạsại ama a ukpạ adama a ili i'ya vuma u te u yain. Kawauwi ka ka tuko tsu uma gbạ tsunu. 23 Shegai a ka 'yạngạsạ tạ ya dem utonomgboni. Kawauwi ka a gitại u'yạngạsạ, a'ayin a ɗa baci Kawauwi ka

gonoi, a ka 'yaŋgasa ta ama a ne gba. 24 Nala u wura baci, aku makorishi
ma likimba ma tuwa. Kawauwi ka wacinsa ta gba atokulalu a ne icun
kau-kau, aku u gonuko Kashila Tata tsugono. 25 Kpaci u kana ta Kawauwi
ka lyai tsugono hal u shilakana n atokulalu a ne gba, aku u zuwa le a kere
ka adeshikpetsu a ne. 26 Kpam utokulalu u makorishi u ɗa wa wacinsa u ɗa
ukpa. 27 An Tagarada u Kashila u danai Kashila ka uka ta ili dem a kere ka
ucira u Kawauwi, a isa pini Kashila wa. Kpaci aya u ukai gba ili a ucira u
Kawauwi. 28 Aku u lya baci kaci ka ili gba, Maku mi ma zuwa ta kaci ka ne
a kere ka Kashila, uza ɗa u zuwai ili gba a kere ka ne. Aku Kashila ka lyai
tsugono tsu ili gba.

29 Niɗa ukuna u ama ɗa a lyuɓugi adama a ɗa a ka ɓanga akushe? Ndya
kalen ka uyan nala? A ka 'yaŋgasa baci akushe wa, niɗa a ka lyuɓugusu ama
adama a le?

30 A ka 'yaŋgasa baci akushe wa gba gba, niɗa tsa zuwa kaci ka tsunu evu
n ukpa a'ayin dem? 31 Ama a va, mayun n tonuko ɗa, n tsu yan ta evu n ukpa
kain dem. N tsu lapa ta makamba adama a ili i'ya Yesu Kawauwi Asheku a
tsunu u yain ara ɗe, kpam ukuna u na vi dem mayun ɗa. 32 A ka 'yaŋgasa baci
akushe wa, ili i shinga i eni i'ya mu n shilakana baci n aza a Afisu aza ɗa a'ari
nnama n cingi? Ama a tsu dansa ta, cinda nala,

“Asaka tsu lyai kpam tsu soi,
kpaci nakpan tsa kuwa ta.”

33 Kotsu i asaka ama a yinsa ɗa wa. A dana ta, “Aje a cingi a ka nangasa
ta ahali a shinga a vunu.” 34 Gonukoi uyawunsa u ɗe a ili i'ya i'ari i shinga,
kpam i asaka uyansa unyushi u cingi. Panai uwono an aza roku a ɗe bawu a
revei Kashila.

A'ayin a ɗa a ka 'yaŋgasa tsu a ukpa

35 Uza roku wa wecike ta, “Niɗa a ka 'yaŋgasa akushe a gono n uma? Icun i
ikyamba i eni i'ya a ka yan n i'ya?” 36 Keci ka utengeshi ka nala vi. Vu ce baci
icun a iyamba, i tsu wuta wa she i kuwa ve. 37 Kpam ili i'ya vu cei a iyamba
yi i'ya avuku a ɗa a ka gbonguro vi wa, shegai icun i ekpi i ilya yi ko kpam
icun i roku kau i'ya vu cei. 38 Kashila ka naka ta icun i nala yi ikyamba i'ya
u ɗangasaka yi. Icun dem i tsu gbonguro ta a icun i avuku a ne. 39 Ikyamba i
icun i ili i'ya i'ari n uma i'a ta icun kau-kau. Ama a'a ta n icun i ikyamba i le.
Nnama kpam n i le. Nnu n adan ya dem n i ne. 40 Ikyamba i'ya pini a zuba,
ikyamba i'ya kpam pini a likimba. Tsulobo tsu ikyamba i zuba tsa ta kau n
tsulobo tsu ikyamba i likimba. 41 Kaara ka ta n tsulobo tsu ne, uwoto wa ta
n tsulobo tsu ne, atala kpam n tsulobo tsu le kau; a asuvu a atala yi gbam
tsulobo tsu takpana ta.

42 Nala wa woko a ka 'yaŋgasa baci akushe a gono n uma. Ikyamba i tsunu
i'ya i kuwai i shamai vi, ya woko ta kau a 'yaŋgasa baci i'ya, kpaci a'ayin a
nala yi ya doku ya kuwa wa. 43 A ciɗangu baci ikyamba i tsunu, i tsu lobono
wa kpam bawu ucira. A ka 'yaŋgasa baci i'ya ya lobono ta kpam n ucira.
44 Gogo-na ikyamba i kayala, i'ya tsa wene i'ya, shegai a 'yaŋgasa baci i'ya,
ya woko ta ikyamba i'ya Kulu Keri ka naka uma.

Mayun ɗa ikyamba i kayala i'ya pini, kpam ikyamba i'ya Kulu Keri ka naka
uma i'ya pini. 45 Tagarada u Kashila u dana ta, “Vuma u kagita Adamu u
wusha ta uma.” Vuma u makorishi; wata, Kawauwi, u woko ta kulu ka ka
naka uma. 46 Ili i'ya i gitai utuwa i'ya ikyamba i kayala, aku ikyamba i kulu i
tonoi a kucina. 47 Kashila ka kenei kayala a iyamba aku u yain vuma u kagita
Adamu. Ucun u vuma u ire vi a zuba ɗa u wutai. 48 Ya dem a likimba wa ta
n ikyamba tyoku u Adamu. Kpam ya dem a zuba wa ta n ikyamba tyoku u

uza ɗa u wutại a zuba. 49 Gogo-na naha tyoku ɗa ạtsu tsạri tyoku u Adạmu ɗa,
vuma u iyamba, nala dem kain ka roku tsa woko tyoku u Kawauwi, vuma u
zuba.
50 Ama a vạ, ma ciga ɗạ tạ i reve ikyamba i tsunu i na i'ya i'ạri n inyama nạ
mpasa ya shama tạ. Nala u wenike tạ ya uwa a tsugono tsu Kashilạ tsa bawu
tsạri n utyoku wa. 51-52 Gogo-na ma wenike ɗạ tạ ili i usokongi i'ya Kashilạ
ka wenike tsu: Aza roku a tsunu a ka kuwạ wa, shegai a fulạ baci kavana ka
makorishi, Kashilạ ka savaɗa tsu tạ gbạ n uyan u a'eshi rapu, hal u lai gbạm
uwura u ili bal. Kpaci a fulạ baci kavana, a ka 'yạngạsạ tạ akushe, kpam a
ka doku a ka kuwạ wa, pini nala, gbạ tsunu tsa wusha tạ ikyamba i savu.
53 Kpaci ikyamba i kayala i tsunu i'ya i tsu kuwạ kpam i shama, a ka savaɗa
tạ i'ya a gonuko i'ya ikyamba i zuba i'ya bawu ya kuwạ. 54 A'ayin a ɗa baci
nala gitại, kpam a savaɗai ikyamba i kayala i tsunu i'ya ya kuwạ, a gonukoi
i'ya ikyamba i zuba i'ya bawu ya kuwạ, aku a makorishi Tagarạda u Kashilạ
u woko mayun:
“A wacinsa ɗe ukpạ! Ulya u kaci a ukpạ u shaɗangu ɗe!”
55 “Nte asu u ɗa ukpạ u lyai kaci vi?
Nte kpam mataɗatsu ma ukpạ ma ma tsu zuwa mɓạlạ mi?”
56 Unyushi u cingi u ɗa u tsu zuwa ukpạ u tsạrạ ucira u utuko mɓạlạ, kpam
ucira u unyushi u cingi Mele ma. 57 Shegai tsu cikpa tạ Kashilạ an u ạsạkại
Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u nạkạ tsu ulya u kaci a ukpạ.
58 Ama a vạ aza ɗa ma ciga, adama a ɗa Kashilạ ka yain nala, shamgbai n
ucira. Kotsu i ạsạkạ ili i roku i gbạɗạ ɗạ hal i loko ɗạ wa. Zuwai kaci ka ɗe
i woko ayain a manyan maco a'ayin a ɗa baci ya yan manyan ma Asheku,
kpaci i reve tạ manyan ma ya yan adama a Asheku ma gbani ma wa.

16

Uwushika ama a Kashilạ kune

1 A'ayin a ɗa baci ya wushika ama a Kashilạ kune, kotsu i yain tyoku ɗa
n tonukoi a'uwa a Atoni a ɗa a'ạri a Galatiya. 2 Kain ka kagitạ ka a'ayin a
shindere dem u kạnạ tạ i foɓo ikebe i roku a ikengi a ili i'ya i tsạrại. Zuwai
i'ya adama a kune. I yan baci nala, ya rongo ubana n i goni tsạrạ i wushi i'ya
a'ayin a ɗa baci n rawai wa. 3 Dangạsai Atoni a roku a bidya ikebe yi ubana
a Urishelima. N rawa baci ma nạkạ le tạ ukanikorongi u ɗa wa wenike an i
wushuki n ele. 4 U lobono baci n bana dem, tsa yan tạ nwalu mi kaɓolo.

Ili i'ya Bulus wa ciga u yain

5 Ma kyawunsa baci a Masidaniya, ma bana tạ n kondo ɗạ. 6 Gaawan
ma dusuku tạ n ạɗạ a'ayin a re, ko gbạm hal ubana makorishi ma a'ayin a
kutạnu. Aku i ɓạngạ mu n kạnạ ure ubana asu u ɗa dem ma bana. 7 N rawa
baci ara ɗe gogo, ma ɓạrạkpạ wa. Wạri wa laka mu tạ n ɓạrạkpạ a ure kahu
n rawa ara ɗe, tsạrạ n tuwạ baci n ɓạrạkpạ n ạɗạ Asheku a wushuku baci.
8 Shegai ma shamgba tạ pini na a Afisu hal Abiki a Kain ka Amangarenkupa† a wura. 9 Kpaci a kukpunkạ mu tạ ure u pige u uyan manyan ma shinga,
kpam ama ushani a ka nạkạsạ tạ kaci, ko an u wokoi aza roku ushani a ka
yan tạ tsilala n ạtsu.
10 A'ayin a ɗa baci Timoti rawai, wusha ni mai. Wa yan tạ manyan ma
Asheku tyoku u vạ. 11 Kotsu i ạsạkạ uza roku u goro yi wa. Nạkạ ni unạ u
shinga u ɗe kpam i ɓạngạ yi u kạnạ ure wa gono baci utuwạ ara vạ. Ma vana
yi tạ n aza roku a gono.

12 Gogo-na, a ukuna u utoku u tsunu Apolo. N tonuko yi tạ u ɓolomgbono n
atoku a'ayin a ɗa baci a ka tuwạ ɗạ ukondo, shegai u ciga u yain nala a'ayin
a na wa. U tsạ baci kabala, wa bana tạ.

Bulus kotsoi ukanikorongi u ne

13 Rongoi ufoɓusi. Kạnại upityanangu u ɗe gbam-gbam. Kotsu i pana
uwonvo wa. Yanyi ucira. 14 Yanyi manyan ma ɗe gbạ n uciga.
15 I reve tạ Isitifanu n aza a kuwa a ne alya a gitại a wokoi Atoni a Akataya,
kpam a neke tạ kaci ka le tsạrạ a gbashika ama a Kashilạ. Ama a vạ ma folo
ɗạ, 16 i toni ama a na n aza ɗa a'ạri tyoku u le i yain manyan n ele i panạka le.
17 N pana tạ kayanyan an n wenei Isitifanu, n Farạtunata, n Akaiku. A ɓạngạ
mu tạ adama a ɗa bawu i'ạri pini. 18 A gbamatangu mu tạ cika, n reve tạ dem
nala a yanka ɗạ. Kpam u kạnạ tạ i nạkạ icun i ama a nala yi tsupige.
19 A'uwa a Atoni a ɗa a'ạri pini na a uyamba u Asiya a ka sukunku ɗạ tạ
idyani i le.
Akila n Bilikisu kaɓolo n ama a Kashilạ a ɗa a tsu gawunsusa a kuwa ku le,
a ka sukunku ɗạ tạ idyani i le a asuvu a kala ka Asheku.
20 Gbạ Atoni a Asheku a ka sukunku ɗạ tạ idyani i le.
Danạsai atoku a ɗe mai.
21 Mpa Bulus uza ɗa korongi idyani i na yi n kukere ku vạ.
22 N yan tạ kavasu Kashilạ ka yanka uza ɗa baci dem bawu wa ciga Asheku
unạ. Kpam ạsạkạ Asheku a tuwạ gogo.
23 Ạsạkạ ukuna u shinga u Asheku Yesu u rongo n ạɗạ.
24 Ma ciga tạ gbạ uza ɗa wạri uza u Yesu Kawauwi.

Ukanikorongi u Ire Ubana a Asu u Aza a Korintiya

Ukukpą u kadyanshi

Bulus korongu tą ukanikorongi u na vi ubana a asu u atoni a ɗa a'ąri a Korintiya an aza roku a le pini ɗe a ka sapulusa Bulus. U suku tą kaɓąngi ka ne Taitu ba u yanka ama yi kadyanshi a kaci ka ili i'ya i'ąri i mayun. An Taitu gonoi u tonuko tą Bulus an ama ushani a wushuki n i'ya u danai, shegai aza roku a ɗa pini a buwai bawu a wushuki. A ukanikorongi u na vi, Bulus cikpa tą aɓąngi a ne, kpam u yain kadyanshi ka aza ɗa a 'yuwan yi vi.

Bulus toɗugbusuko tą ama yi tyoku ɗa wąri wa ciga u yain, kpam n i'ya i kąngu yi u yain nala vi. A kapala kpam, u yain kadyanshi a kaci ka ugbashika Kashilą. U yan tą kadyanshi tyoku ɗa Atoni a ka ɓąngąmgbąną. A makorishi u wenike tą kaci ka ne an wąri kasuki ka maci ka Kawauwi.

Tagarąda u na wa wenike tsu tą tyoku ɗa Atoni a ka yan manyan gogo-na, n tyoku ɗa a ka ɓąngą nkoshi ma Atoni n awenishiki a ɗa a ka yanka Kawauwi manyan. U yan tą kadyanshi hal gai tyoku ɗa a ka nąką ikebe n ili i maci adama a manyan ma Kashilą. U wenike tsu tą an makoshi ma mayun ma tsu yan manyan adama a ili i'ya wa tsąrą wa, shegai adama a ili i'ya ama a ka tsąrą. U dana tą, a'ayin a ɗa baci a yain ukuna bawu pini ucira n uciga u Yesu, ukuna u nala u woko ɗe u gbani. Shegai a'ayin a ɗa baci a yain ukuna n ucira n uciga u Yesu, ukuna u nala wa zuwa tą Kashilą ka pana kayanyan kpam a tsąrą ucira u mayun a likimba.

Ili i'ya i'ąri a tagarąda u na vi

Bulus cikpai Kashilą (1:1-11)
Manyan ma kasuki ubana a asu u ama a Kashilą (1:12–2:17)
Adooki a asuvu a uciga u Kawauwi (3:1–7:16)
Kune ubana a asu u aza a unambi (8:1–9:15)
Bulus kasuki ka mayun ka (10:1–13:10)
Idyani i makorishi (13:11-13)

Idyani i Bulus

1 Mpa Bulus, Kashilą ka ka cigai ka ɗangąsa mu n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Timoti wą tą pini kaɓolo ną mpa a'ayin a ɗa n korongi ukanikorongi u na vi.

Kuwa ku Atoni ku Kashilą ka kąri a ilyuci i Korintiya ka ma koronku, n gbą aza ɗa a'ąri ama a Kashilą a kapashi ka Akataya.

2 Ąsąką Kashilą Tata u tsunu n Yesu Asheku Kawauwi a nąką ɗą ukuna u shinga ną ndishi n shinga.

Bulus cikpai Kashilą

3 Cikpai Kashilą eyi uza ɗa wąri Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi! Kashilą Tata aya uza ɗa wąri n iyali kpam n unąką ndishi n katakasuvu. 4 U tsu nąką tą ndishi n katakasuvu a'ayin a ɗa baci tsąri a asuvu a kadambula, tsąrą tsu nąką aza roku ndishi n katakasuvu. A'ayin a ɗa baci aza roku a'ąri a asuvu a kadambula, tsa fuɗa tą tsa nąką le icun i ndishi n katakasuvu n nala n ɗa Kashilą ka nąką tsu vi. 5 Mayun ɗa wąri an tsa pana ikyamba cika adama a Kawauwi. Mayun ɗa kpam tsu tsu tsąrą ndishi n katakasuvu cika adama a Kawauwi. 6 Tsu pana baci ikyamba, tsa zuwa tą uma u ɗa Kashilą ka nąką ɗą ndishi m atakasuvu n iwauwi adama a upana u ikyamba u nala vi. A'ayin a ɗa baci dem Kashilą ka nąką tsu ndishi n katakasuvu, tsąrą tsu gbamatangu

ɗạ ɗa. Kpam i fuɗa i kawunku n ahankuri a upana u ikyamba vi. 7 Uzuwa u uma u tsunu ubana ara ɗe wạ tạ n ucira, kpaci tsu reve tạ i pana baci ikyamba tyoku ɗa ạtsu tsu panai, ya wusha tạ ndishi n katakasuvu tyoku ɗa ạtsu tsu wushai.

8 Ama a vạ, tsa ciga tạ i reve tyoku ɗa tsu panai ikyamba a uyamba u Asiya. A zuwuka tsu tạ ukuna u ɗa u lai ucira u tsunu, hal tsu takpai uma gbạm tsa yan uma kpam wa. 9 Mayun ɗa, tsu zuwa tạ tsa kuwạ. Shegai ukuna u nala u zuwa tsu tạ tsu gitạ uwushuku n Kashilạ, shegai kaci ka tsunu wa, kpaci aya u tsu 'yạngạsạ akushe. 10 Kashilạ ka wauwa tsu tạ a'ayin a ɗa tsu yain evu n ukuwạ vi, tsu reve tạ kpam wa lya kapala n uwauwusa tsu. 11 Wa wauwa tsu tạ kpaci eɗạ ya ɓạngạsạ tsu tạ an ya yansạka tsu kavasu. Adama a nala, Kashilạ ka wushuku tạ kavasu ka ɗe. Wa zuwuka tsu tạ unạ u shinga, kpam ama ushani a ka cikpa yi tạ adama a ili i'ya u yanka tsu.

Bulus ạsạkại ve nwalu ma ukyawunsa u ne

12 Tsu ciɓa baci n ili i'ya tsu yain, tsu tsu dana tạ tsu yan tạ mazạngạ an bawu tsu yain ukuna u gbani. Kain dem tsu tsu rongo tạ mai, kpam tsu tsu sokonku ɗạ ko ili wa. Ukuna u shinga u Kashilạ u ɗa u zuwai uyan ili i nala yi gbạ, ugboji u likimba u ɗa wa. Tsu rongo tạ mai ko nte wa, hal gai u kạnạ baci n ạɗạ. 13-14 An tsu koronku ɗạ vi, tsu yan tạ kadyanshi n ạɗạ karara, tsu sokonku ɗạ ko akani a te wa. Adama a nala, n zuwa tạ uma ya reve tạ gbạ i'ya tsu korongi. I tsạ tạ i revei ili i roku a ili i'ya tsa tono, shegai tsu zuwa tạ uma ubana kapala ya reve tạ i'ya mai mai, tsạrạ kain ka Yesu Asheku a tsunu ka yan baci, ya yan tạ mazạngạ adama a tsunu, ạtsu kpam tsu yain mazạngạ adama a ɗe.

15 N reve tạ ukuna u na vi mai, ɗa gai i zuwai mạri n foɓusoi ma tuwạ n kyawan ɗạ ve n kagitạ ki, nala Kashilạ ka zuwuka ɗạ unạ u shinga kpaci mạri ma tuwạ tạ ara ɗe kure. 16 Mạri ma ciga tạ n ɓatsa n kyawan ɗạ a'ayin a ɗa n wurai ubana a uyamba u Masidaniya n a'ayin a ɗa kpam ma wura ugono. Aku i'ạri i ɓạngạ mu kpam i soku mu a nwalu n vạ ubana a kaɓon ka Yahuda. 17 N reve tạ ya wecike tạ ili i'ya i ɓishinka mu uyan i'ya n foɓusoi vi. Kadyanshi ka uvurusạ a'ene ka ma yanka ɗạ wa. Gogo-na n woko la vi ɗe tyoku u ama a likimba aza ɗa a ka dana ukuna aku a gono a kpạɗạ u ɗa ushaɗangu?

18 I reve tạ gai Kashilạ uza ɗa i wushuku n eyi ɗa, nala dem u gan tạ i reve an tsu tsu dana “Eye” aku tsu gono tsu dana “A'a” kute wa. 19 Kpaci Yesu Maku ma Kashilạ u tsu dana “Eye” aku u gono u dana “A'a” kute wa, shegai u tsu rongo tạ n katakasuvu ka te. Aya uza ɗa mpa n Sila n Timoti tsu yanka ɗạ kadyanshi a kaci ka ne. 20 Kpaci aya u shaɗangi gbạ kazuwamgbani ka Kashilạ. Adama a nala a ɗa tsu tsu dana “Ami” tsu nạkạ baci Kashilạ tsupige a asuvu a kala ka Kawauwi. 21 Ciɓai, Kashilạ ka ka tsu zuwa ɗạ hal n ạtsu dem tsu yain ucira a asu u Yesu. Kashilạ ki aya dem u ɗangạsa tsu. 22 U kaara tsu tạ kugyan tsạrạ u wenike an ạtsu ama a ne a ɗa koshi. U zuwuka tsu tạ dem Kulu ku ne a asuvu a atakasuvu a tsunu tyoku u uzuwamgbana tsạrạ u wenike tsu an ili i roku i'ạri a utuwạ.

23 Kaɓan ka baci ma yanka ɗạ an n danai n 'yuwan ugono a Korintiya vi adama a ɗa bawu ma ciga n yan ɗạ mavura, ạsạkạ Kashilạ ka yan mu mavura. 24 Ili i'ya ya wushuku n i'ya, i'ya tsa tonusuko ɗạ wa. Tsu reve tạ i'ạ tạ n upityanangu u ucira, adama a nala a ɗa i'ạri n ucira. Tsa ciga tạ tsu yain manyan kaɓolo n ạɗạ tsạrạ i shaɗangu n mazạngạ.

2

1 N tonuko tạ kaci ka vạ, “Ma doku ma tuwạ ara ɗe wa, kpaci an n tuwại
ara ɗe caupa vi n zuwa tạ gbạ ɗe unamgbukatsumạ.” 2 Shegai ma zuwa
ɗạ baci unamgbukatsumạ, ya wa zuwa mu n pana kayanyan? Eɗa koshi,
kpam eɗa aza ɗa n zuwai unamgbukatsumạ. 3 I'ya gai i zuwai n koronku
ɗạ nala a ukanikorongi u ɗa n sukunku ɗạ vi. Ma ciga n kyawan ɗạ wa,
kpaci ugawunsa n ạɗạ wa zuwa mu tạ ukpạɗạ u upana u kayanyan. Kpam
eɗa ama ɗa u gain i zuwa mu upana u kayanyan. Ili i'ya i zuwai ma ciga n
pana kayanyan i'ya tsạrạ eɗạ dem i pana kayanyan. 4 A'ayin a ɗa n koronku
ɗạ caupa vi, mạ tạ n kadambula n ukpạɗạ u upana u kayanyan a asuvu a
katakasuvu ka vạ hal n koronku ɗạ n meshi a a'eshi a vạ cika. N koronku ɗạ
tsạrạ n zuwa ɗạ unamgbukatsumạ wa, shegai koronku ɗa n koronku ɗạ tsạrạ
i reve an ma ciga ɗạ cika.

Cimbusukại atoku unyushi u cingi

5 Uza roku a asuvu a ɗe u zuwa mu baci unamgbukatsumạ, mpa u zuwai
utyoku u vạ wa. Gbạ ɗe ɗa u zuwai unamgbukatsumạ, kpam ya dem wạ tạ n
tyoku ɗa wa pana u ɗa. Ma ciga n dansa cika wa. 6 Uɓolomgbono u kaci u ɗa
aza roku a ɗe ushani a yain a yan yi mavura ma ma gain a nạkạ yi vi, ma rawa
tạ. 7 Shegai gogo-na u gan tạ i cimbusukạ yi i nạkạ yi ndishi n katakasuvu
tsạrạ kotsu i zuwa yi u rongo n unamgbukatsumạ hal upityanangu u ne u
rukpạ wa. 8 Ma folo ɗạ, wenike ni an ya ciga yi. 9 Koronku ɗa ma koronku ɗạ
tsạrạ n kondo ɗạ, kpam n wene ko ya pana uwenishike u vạ. 10 I cimbusukạ
baci vuma nala vi, mpa dem n cimbusukạ yi tạ. N cimbusukạ yi baci (an baci
unyushi wạri pini), yan ɗa n yain nala tsạrạ n yanka ɗạ ukuna u shinga a
ucira u Kawauwi. 11 Tsạrạ Kanangasi* ka lyai kelime n u la tsu ugboji wa,
kpaci tsu reve tạ afoɓi a Kanangasi utuwạ ara tsunu.

Kuɓari ku Bulus a Taruwasa

12 An n rawai a Taruwasa tsạrạ n yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga
ka Kawauwi, n cina tạ cina Asheku a foɓuso ɗe ure adama a manyan mi.
13 Shegai n dambula tạ cika, kpaci n wene utoku u tsunu Taitu wa. Pini nala, n
tonukoi aza ɗa a'ạri pini vi, “Ụ yan tsu ben.” Aku n lazai ubana a Masidaniya.

Ulya u kaci adama a Kawauwi

14 Tsu cikpa tạ Kashilạ cika! Aya u zuwa tsu tsu woko agbashi a ne kpam u
tonoi n ạtsu a kapala adama a ulya u kaci u Kawauwi. Kashilạ ka ɓạngạ tsu
tạ dem tsu tamburuka ureve u Kawauwi ko nte wa tyoku u ili i magulạni.†
15 Uma u tsunu wạ tạ tyoku u magulạni ma Kawauwi ka nạkạ Kashilạ, ma
kpam ma tambura a asu u ama ɗa Kashilạ ka wauwusa hal n ama ɗa a ka
kuwusạ. 16 A asu u aza ɗa a ka kuwusạ, magulạni mi ma woko le ɗe kạwạn ka
ukpạ. Shegai a asu u aza ɗa a'ạri n uma, magulạni mi ma woko le ɗe magulạni
ma uma. Ya wa fuɗa wa canga arạji a ukuna u nala vi? 17 Tsạ tyoku u ama ɗa
a tsu yan kuɓari ku kadyanshi ka Kashilạ tsạrạ a tsạrạ ikebe wa. Nala tsạri
wa. Shegai umạtsi u ɗa tsạri u uwoko atsumate a Kashilạ, kpam a asuvu a
ucira u Kawauwi tsu tsu dansa tạ akani yi a kapala ka Kashilạ.

3

Kazuwamgbani ka savu ka Kashilạ

1 Gogo-na gitạ ɗa tsa gitạ ucikpala kaci ka tsunu? Ama roku a rawa tạ n
ikanikorongi i icikpali ko kpam a zuwa ɗạ i koronku le ikanikorongi i icikpali

* **2:11** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi.

yi. U gan tsu yain n ikanikorongi nala? 2 Shegai eɗa ukanikorongi u tsunu,
kpam i'ạ tạ a asuvu a atakasuvu a tsunu tsạrạ ya dem u yain kạneshi u reve
kpam i'ya u yain kạneshi vi. 3 I wenike tạ a kateshe an eɗa ikanikorongi i'ya
Kawauwi ka korongi aku ạtsu tsu bankai i'ya. Kulu Keri ku Kashilạ Uza u
Uma ku korongu ɗạ tạ a asuvu a atakasuvu a tsunu, shegai a iwarạka ko
agbagala a ɗa a yain n atali wa.
4 Tsa fuɗa tạ tsa dana nala adama a ucira u upityanangu u tsunu a kapala
ka Kashilạ adama a Kawauwi. 5 Dana ɗa tsu danai tsa fuɗa tsa yan manyan
ma nala mi n kaci ka tsunu wa. Kashilạ ka ka zuwai tsu fuɗai tsu yain gbạ
i'ya tsu yain vi. 6 U zuwa tsu tạ tsu fuɗa tsu woko agbashi a kazuwamgbani
ka savu ka ne ka ka wutại a asu u Kulu Keri. Kazuwamgbani ka savu ki Mele
ma a korongi wa, kpaci Mele ma a korongi ma tsu tuko tạ ukpạ, shegai Kulu
ku tsu tuko tạ uma.
7 Mele ma cau a atali a ɗa a tsu korongu ma, kpam a tsu wene tạ tsupige
tsu Kashilạ a a'ayin a nala yi. Aza a Isara'ila a fuɗa a ɓarạkpạ n a wundi
upetiwa'eshi u Musa wa, kpaci wa laɗa tạ cika, ko an u wokoi ulaɗa vi u
ɓarạkpạ wa. Adama a nala, Mele ma ma wokoi manyan ma ne utuko u ukpạ
u ɗa, kpam mạri n tsupige nala, 8 tsupige tsu manyan ma Kulu Keri tsu la tạ
tsupige tsu Mele. Ko nala wa? 9 Manyan ma ma tsu tuko ama ukiɗạga u ugana
n mavura mạ baci n tsupige, manyan ma ma tsu zuwa ama a woko ama a
maci a kapala ka Kashilạ ma yan tạ n tsupige tsa tsa la nala vi. 10 Mayun ɗa
an tsupige tsu kazuwamgbani ka cau tsu woko ɗe ili i gbani, kpaci katyashi ka
tsupige tsu savu ka la tạ ka cau. 11 Mele mạ tạ n tsupige tsa tsu kporoi. Shegai
tsupige tsu kazuwamgbani ka savu tsu la tạ ucira, kpaci tsa kporo wa.
12 Tsa dansa tạ bawu uwonvo, kpaci adama a nala a ɗa tsạri n uzuwa u
uma. 13 Tsạ tyoku u Musa wa. Upetiwa'eshi ne u laɗa tạ, shegai u pala tạ u
ɗa tsạrạ u zuwa aza a Isara'ila a lyai kelime n uwene katyashi ki n ka kpori
wa. 14 Ama yi a ryagbaja tạ, kpam ili i roku i tsu kạngu le tạ uwene ukuna
u mayun a'ayin a ɗa baci a yain kạneshi u Mele. Kawauwi ka koshi ka fuɗa
ka takpa le ili i'ya i kạngu le uwene vi. 15 Ko n gogo-na, a yan baci kạneshi
u Mele ma Musa, ili i'ya pini i tsu kạngu le atakasuvu. 16 Shegai a'ayin a ɗa
baci dem uza kpatalai ubana a asu u Asheku, she u takpa yi ili i'ya i kạngu yi
vi. 17 Asheku a nala yi aya Kulu. Kpam asu ɗa baci dem Kulu ku Magono ma
Zuba kạri, ku tsu nạkạ tạ utsạrạ u kaci. 18 Adama a nala ipetiya'eshi i tsunu
i'ạ kpam upali wa, tsạrạ tsu wenike tsupige tsu Magono ma Zuba. Kpam Kulu
ku Magono ma Zuba ka yan baci manyan a asuvu a tsunu, tsa woko tạ tyoku
u ne aku tsu wenike tsupige tsu ne cika.

4

Kuzuwate ku ucanga a mgbodo n cin

1 Kashilạ n upana u iyali u ne, u nạkạ tsu tạ manyan ma na mi tsạrạ tsu
yain. Ili i'ya i zuwai bawu tsa wowo i'ya la vi. 2 Tsu 'yuwan tạ uyan ili i uwono
ko kpam i'ya i'ạri usokongi. Tsu tsu yinsạ ko uza wa, kpam tsu tsu savaɗa
uwenishike u Kashilạ wa. Ukuna u mayun u ɗa koshi tsu tsu dansa a kapala
ka Kashilạ, tsạrạ ama a wushuku an tsạri ama a maci. 3 Kadyanshi ka Shinga
ka tsa yansa kuɓari kạ baci ukimbi, a asu u aza ɗa a'ạri a ure u ukpạ ɗa kạri
ukimbi. 4 Kanangasi;* wata, uza cingi uza ɗa wa lya tsugono tsu likimba u na
u rumbạnạsạ tạ atakasuvu a le, pini nala, a wushuku n akani a ɗa tsa yansa
kuɓari a kaci ka tsupige tsu Kawauwi wa. A ka wene katyashi ka pige ka ka

* **4:4** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi.

wakana ara le wa, kpam a reve an Kawauwi ka rotsoi Kashilạ wa. 5 A'ayin
a ɗa tsa kyawunsa n tsu yanyi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashilạ ki,
kuɓari ku kaci ka tsunu ka tsa yansa wa, shegai ku Yesu Kawauwi an wạri
Asheku. Ạtsu agbashi a ɗe a ɗa adama a ili i'ya Yesu yanka tsu. 6 Kashilạ ka
ka danai, “Ạsạkạ katyashi ka wakana a asuvu a karimbi!” U zuwa tsu tạ tsu
reve an katyashi ka na ki katyashi ka tsupige tsu Kashilạ ka, ka tsu tsu wene
a upetiwa'eshi u Yesu Kawauwi.

7 Kuzuwate ku ucanga ku na ki a asu u Kashilạ ɗa tsu tsạrại ka, shegai
tsạri tạ tyoku u mgbodo n cin a asu u ɗa kuzuwate ku ucanga ki kạri. Nala u
wenike tạ an ucira u pige vi a asu u Kashilạ ɗa u wutại, shegai ara tsunu wa.
8 A uka tsu a asuvu a awuya cika, shegai a fuɗa a minjara tsu wa. Ko tsu reve
baci kpam ili i'ya tsa yan wa, tsu tsu bulạ uzuwusa uma an ili i shinga i roku
ya gitạ wa. 9 A zuwa tsu tạ tsu panai ikyamba cika, shegai Kashilạ ka ạsạkạ
tsu wa. A tsu gbashangu tsu tạ a iyamba, shegai gbạ n nala a wacinsa tsu
wa. 10 A'ayin a ɗa baci tsa pana ikyamba nala, ikyamba i tsunu i tsu wenike
tạ tyoku ɗa Yesu panai ikyamba a'ayin a ɗa u kuwại vi. Pini nala, ama a ka
wene tạ uma u Yesu a asuvu a ikyamba i tsunu. 11 Nala wạri, kain dem tsu
tsu reve tạ gaawan a ka wuna tsu tạ adama a ɗa tsa gbashika Yesu. Pini nala,
ama a ka wene tạ uma u Yesu a asuvu a ikyamba i tsunu i'ya ya kuwạ. 12 Tsu
wushuku tạ tsu moɗono n ukpạ, tsạrạ eɗạ i tsạrạ uma.

13 A korongu tạ a Tagarạda u Kashilạ, “Dansa ɗa ma dansa an u wokoi n
wushuki.” Uwushuku u te u ɗa tsạri n u ɗa, kpam dansa ɗa tsa dansa an u
wokoi tsu wushuki. 14 Kashilạ ka 'yạngạsạ tạ Yesu Asheku a asuvu a ukpạ.
Tsu reve tạ kpam an Kashilạ ka tuwạ ka 'yạngạsạ tsu n Yesu. Kashilạ ka bidya
tsu tạ kaɓolo n ạɗạ kpam tsu shamgba a kapala ka ne. 15 Gbạ ukuna u na vi
adama a ukuna u shinga u ɗe u ɗa. Tyoku ɗa ama ushani a'ạri ulya kelime
n uwusha ukuna u shinga u Kashilạ, nala dem a'ạri ulya kelime n ucikpa
Kashilạ, Kashilạ kpam kạri a udoku uwusha tsupige cika.

Upityanangu a asu u Asheku

16 Ili i'ya gai i zuwai bawu tsa bulạ uzuwa uma i'ya gai la vi. Ko an u wokoi
ikyamba i tsunu ya kuwusạ, kain dem kulu ku tsunu ku tsu tsạrạ tạ ucira
u savu. 17 Upana u ikyamba u ɗa tsa pana gogo-na wạ gan wa, kpam wa
ɓạrạkpạ wa. Shegai wa ɓạngạ tsu tạ tsu tsạrạ tsupige tsa tsu lai upana u
ikyamba vi cika, kpam tsupige tsi tsa yan n utyoku wa. 18 Tsu zuwa a'eshi
a tsunu a ili i'ya tsa wene wa, shegai a ili i'ya bawu tsa wene. Ili i'ya tsa wene
vi ya ɓạrạkpạ wa, shegai ili i'ya bawu tsa wene vi ya yan n utyoku wa.

5

1 Tsu reve tạ a wạsạ baci katani ka tsa rongo na vi; wata, tsu kuwạ baci
tsu ạsạkại ikyamba i na yi, Kashilạ ka foɓusuko tsu tạ kuwa ka tsa rongo a
zuba. Asu u ɗa eyi foɓusoi n kaci ka ne kpam bawu wa kotso. 2 Tsu wowo
ɗe n ikyamba i'ya tsạri n i'ya gogo-na, adama a nala tsu mạtsạ ɗe a uka tsu
ikyamba i savu a zuba tyoku u aminya a savu. 3 A'ayin a nala tsa rongo kpam
kataɓa wa, kpaci tsa uka tạ ikyamba i savu a zuba. 4 An tsa rongo n ikyamba
i na yi tsạ tạ ushaɗangi n kadambula kpam tsa pana tạ ikyamba. Shegai
uwowi u tsunu u zuwa tsu tsu cigi ukpạ aku tsu ạsạkạ ikyamba i na yi wa.
Tsa ciga tạ tsu ạsạkạ ikyamba i cau yi, kpaci tsa wusha tạ ikyamba i'ya bawu
ya kuwạ. 5 Kashilạ ka n kaci ka ne u foɓuso tsu adama a nala yi, kpam u nạkạ
tsu Kulu Keri tsạrạ ku woko tsu uzuwamgbana u ɗa wa wenike an uma u
savu u na vi mayun ɗa.

6 Adama a nala kain dem tsu rongo n atakasuvu a ucira. Tsu reve tạ a'ayin a
ɗa baci tsạrị n uma a ikyamba i na yi, tsạ a kuwa ku te n Asheku wa. 7 Tsa tono
tạ ili i'ya tsu wushuki n i'ya, shegai tsu tono ili i'ya tsu wenei wa. 8 Adama a
nala a ɗa n danai tsạ tạ n atakasuvu a ucira. Tsu la tạ uciga tsu ạsạkạ ikyamba
i na yi tsạrạ tsu bana a kuwa a asu u Asheku tsu rongo ɗe. 9 Tsạ baci n uma
pini na a ikyamba i na yi, ko kpam tsạ baci bawu uma, uciga u tsunu tsu
yanka yi ili i'ya wa pana kayanyan u la tạ ili i'ya i buwai gbạ. 10 Ili i'ya i zuwai
i'ya, kain ka roku gbạ tsunu tsa shamgba tạ a kapala ka Kawauwi kpam u
yanka tsu afada. Ya dem a asuvu a tsunu wa wusha tạ katsupi ka ili i'ya u
yain a'ayin a ɗa wạri n uma a ikyamba i na yi, ko i'ạ baci mai ko icingi.

Utuko u ama a asu u Kashilạ

11 Adama a ɗa tsu revei an tsa pana uwonvo u Asheku ɗa i zuwai tsu mạtsại
tsạrạ ama a kpatala a gono a asu u ne. Kashilạ ka reve tạ tyoku ɗa tsạri
mayun, tsa ciga ɗạ tạ i reve tyoku ɗa tsạri. 12 Tsa ciga tsu doku tsu wenike
ɗạ arạdî a kaci ka ili i'ya tsạri wa, shegai tonuko ɗa tsa tonuko ɗạ ili i'ya tsạri
tsạrạ i yain mazạngạ adama a tsunu. Pini nala, ɗa ya tsạrạ ili i'ya ya dana a
kaci ka aza ɗa a tsu wenike arạdî a kaci ka ili i'ya ama roku a tsu dansa a kaci
ka le, shegai a'ạ ama a maci a kapala ka Kashilạ wa. 13 U woko baci yavu ijan
i'ya tsa suma, tsạrạ u tuko Kashilạ tsupige ɗa. U woko baci kpam yavu tsạ n
ugboji u tsunu, nala kpam tsạrạ tsu ɓạngạ ɗạ ɗa.

14 I'ya baci dem tsa yan, yan ɗa tsa yan i'ya kpaci uciga u Kawauwi u ɗa wa
tono n ạtsu. Tsu wushuku tạ an uza roku; wata, Kawauwi ka kuwại adama
a ko ya wa, adama a nala tsu wushuku tạ an gbạ tsunu tsu kuwại. 15 U kuwạ
tạ tsạrạ u wauwa ko ya wa, tsạrạ aza ɗa a wushai uma u savu adama a ne, a
rongo kpam uma u ɗa ele a ka pana kayanyan koshi wa. Shegai a rongo uma
u ɗa Kawauwi ka pana kayanyan, uza ɗa kuwại kpam a 'yạngạsạ yi tsạrạ u
wauwa le.

16 Adama a nala a ɗa tsu ạsạkại ubidisa atoku tyoku ɗa likimba u yawunsai
a kaci ka le. Caupa, tsu tsu yawunsa tạ a kaci ka Kawauwi tyoku ɗa likimba
u tsu yan, shegai gogo-na nala wạri wa. 17 Uza ɗa baci ɓolomgbonoi kaci n
Kawauwi, Kashilạ ka gonuko yi tạ vuma u savu. Ukuna u cau a kaci ka ne
u kotso ɗe, kpam i puwạn ɗe. Ko ndya wa i ne Kashilạ ka gonuko i'ya ɗe i
savu. 18 Kashilạ ka ka yain ili i na yi gbạ, u tuko tsu evu n eyi adama a ili i'ya
Kawauwi ka yain. U nạkạ tsu manyan ma utuko ama evu n eyi. 19 Akani a
tsunu yi a ɗa, Kashilạ ka tukuso tạ ama evu n eyi a akere a Kawauwi. Kashilạ
ka tsu ciɓusa unyushi u cingi u le wa. U nạkạ tsu tạ kpam akani a ndishi n
shinga a na yi. 20 Kashilạ ka zuwa tsu tạ tsu woko aza a manyan a unạ u
Kawauwi, kpam u woko tạ yavu folo ɗa wa folo ɗạ i pana kadyanshi ka tsa
tono. Adama a Kawauwi a ɗa tsa dansa, kpam tsa folo ɗạ tạ i ạsạkạ Kashilạ
ka tuko ɗạ evu n eyi. 21 Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa ko kenu! Shegai
Kashilạ ka gonuko yi uza u unyushi u cingi adama a tsunu, tsạrạ Kawauwi
ka gonuko tsu ama a maci a asu u Kashilạ.

6

1 Tsu yan tạ manyan kaɓolo n Kashilạ, kpam tsa folo ɗạ tạ kotsu i wushi
ukuna u shinga u ne gbani wa. 2 U dana tạ a Tagarạda u Kashilạ,
“A'ayin a rawa baci a ɗa ma wenike ɗạ asuvayali,
ma pana tạ kavasu ka ɗe.
Kain ka iwauwi n ɓạngạ ɗạ tạ.” ◊

◊ **6:2** Isha. 49:8.

Mayun ɗa, Kashilạ kạ tạ ufoɓusi u ɓạngạ ɗạ gogo-na. Ara kain ka iwauwi ka.

Upana u ikyamba u Bulus

3 Tsa ciga aza roku a 'yuwan manyan mi wa, adama a nala tsa ciga i'ya tsa
yan i zuwa aza roku a rukpạ wa. 4 I'ya baci dem tsa yan, tsu tsu ciga tạ tsu
wenike ạtsu agbashi a mayun a Kashilạ a ɗa. Tsu kawunku tạ gbạ upana
u ikyamba n ahankuri. 5 A lapa tsu tạ. A zuwusa tsu tạ a kuwa ku a'ali.
Kakumạ ka ama ka pana tsu tạ upan hal a 'yạngạsạsại atakasuvu a ama. Tsu
yan tạ manyan hal tsu ɗukpại. Roku tsu tsu lavuta wa. Roku kpam tsa tsạrạ
ilikulya wa. 6 Tsu wenike tạ kaci ka tsunu ạtsu agbashi a Kashilạ a ɗa, kpaci
tsu nangasa kaci ka tsunu n tsicingi wa, tsạ tạ n ureve u ɗa Kashilạ ka tsu
nạkạ. Tsu tsu yan tsali wa. Tsu tsu yansạka tạ ama ukuna u shinga. Tsạ tạ
n ucira u Kulu Keri, kpam tsa ciga tạ ama mayun mayun. 7 Kadyanshi ka
mayun ka tsa yansa kuɓari, kpam Kashilạ ka ka nạkạ tsu ucira ví. Tsạ tạ n
ukuna u maci u ɗa u woko tsu yavu burundu n marạgạ ma tsa ciga adama
a kuvon. 8 Kashilạ ka tsa gbashika ama a ka nạkạsạ tsu baci karingạ, ko a
goruso tsu baci. Kashilạ ka tsa gbashika ama a ka cikpala tsu baci, ko a ka
nạkạsạ tsu baci a'ala a cingi. Ama a bidya tsu tạ aza a kaɓan, shegai kain
dem ukuna u mayun u ɗa tsa dansa. 9 Ya dem reve tsu tạ, shegai a gonoi a
ka yanka tsu yavu a reve tsu wa. Tsa rongo yavu ukpạ wạ evu, shegai ạtsa
na, hal n gogo-na tsạ tạ n uma. Tsu pana tạ ikyamba cika, shegai a wuna tsu
wa. 10 Kain dem tsu tsu rongo tạ n mazạngạ, ko a asuvu a a'ayin a upana u
ikyamba. Aza a unambi a ɗa tsạri, shegai tsu zuwai ama ushani a yain utsạri
a asuvu a upityanangu. Tsạ n ili wa, shegai mayun ɗa wạri an tsạri n ko ndya
wa.
11 Eɗạ aza a Korintiya, tsu dansa tạ n ạɗạ karara. Atakasuvu a tsunu a
shaɗangu tạ n uciga u ɗe. 12 Tsu ạsạkạ ɗạ uciga wa, shegai eɗạ i ạsạkạ tsu
tạ uciga. 13 Ma dansa tạ n ạɗạ tyoku ɗa ma dansa nạ mmuku n vạ. Wenike
tsu uciga tyoku ɗa ạtsu tsu wenike ɗạ.

Kuwa ku Kashilạ ka uma

14 Kotsu i yain manyan kaɓolo a asu u te n aza ɗa bawu a wushuki n
Kawauwi wa. Ukuna u shinga n u cingi wa rongo kaɓolo wa. Katyashi n
karimbi a ka rongo kaɓolo a asu u te wa. 15 Niɗa Kawauwi n Kanangasi* a
ka walamgbana? Niɗa uza ɗa wushuki n Kawauwi wa walamgbana n uza ɗa
bawu u wushuki? 16 Kuwa ku Kashilạ ka walamgbana n ameli wa, ko kenu.
Kpam ạtsa kuwa ku Kashilạ Uza u Uma. Kashilạ ka dana tạ, “Ma dusuku tạ
n ele aku n zuwa kuwa ku vạ a asu u ɗa a'ạri. Ma woko tạ Kashilạ ka le, ele
kpam a ka woko tạ ama a vạ.” ◊
17 Adama a nala, Magono ma Zuba ma dana tạ,
“Wutại a asuvu a le i peci kaci ɗe n ele.
Kotsu i sawa ili i'ya Mele ma danai i'ạ n ashindạ wa,
tsạrạ n wushi ɗạ.” ◊
18 Magono ma Zuba, Uza u Ucira Gbạ u dana tạ,
“Ma woko tạ Tata u ɗe,
eɗạ kpam ya woko tạ mmuku n vạ.” ◊

7

1 Aje a vạ, Kashilạ ka ka yansạka tsu kazuwamgbani ka na ki. Adama a
nala tsu sumai ili i'ya ya zuwa tsu nangasa ikyamba n a'ulu a tsunu n icaɗi.

---

* **6:15** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi. ◊ **6:16** Aɗkp. 26:12; Izk. 37:27. ◊ **6:17** Isha. 52:11; Izk. 20:34. ◊ **6:18** 2 Sam. 7:14.

Tsu nąkąi Kashilą tsupige, aku tsu mątsąi tsu yain gbą i'ya tsa yan tsu woko tyoku u ne dere.

Ipeli i'ya Bulus wąri n i'ya

2 Kukpunką tsu atakasuvu a ɗe! Tsu nusuka ko uza wa. Tsu nangasa kpam upityanangu u uza wa. Tsu ryafa ko uza wa. 3 Dana ɗa n danai nala an ma ciga n zuwuka ɗą unyushi wa. Mąri n tonuko ɗą tą caupa an tsu tsu rongo ɗą uciɓusa, ko ndya baci tani ya gitą. 4 N wushuku tą n ąɗą gbą gbą. Kain dem n tsu rongo tą n mazą̀ngą adama a ɗe. I gbamatangu mu katakasuvu. Ko an u wokoi mąri ushaɗangi n kadambula, i zuwa mu tą ma pana kayanyan.

5 An tsu rawai a uyamba u Masidaniya, tsu tsąrą uwunvuga wa. Tsu cina tą kadambula ukyawín n ątsu. Tsu shiląkąnąsąi n atokulalu, kpam tsa moɗono n uwonvo a atakasuvu a tsunu. 6 Shegai Kashilą ka ka tsu nąką a aza ɗa a'ąri n kadambula ndishi ma atakasuvu, u nąką tsu tą ndishi ma atakasuvu a'ayin a ɗa Taitu tuwąi ara tsunu. 7 Mayun tsu pana tą kayanyan an tsu gawunsai n Taitu, shegai gbą ili i'ya i zuwai tsu panai kayanyan cika i'ya an i gbamatangu yi katakasuvu. Ú tonuko tsu tą an ya ciga mu uwene kpam hal ukuna u ɓąlą ɗą n ukuna u ɗa i yain. U tonuko mu tą tyoku ɗa i mątsąi i da ya ciga i ɓąngą mu. An n panai nala, n pana tą kayanyan cika.

8 Ko ukanikorongi u vą u nangasa ɗą baci katsumą, ukuna u ɓąlą mu an n korongi u ɗa wa. Á kagitą ukuna wa ɓąlą mu tą an u nangasa ɗą katsumą, shegai unamgbukatsumą u ɗe u ɓąrąkpą wa. 9 Gogo-na kpam mą tą n mazą̀ngą. Mazą̀ngą ma ma yan an n nangasa ɗą katsumą wa, shegai unamgbukatsumą u ɗe u zuwa ɗą tą i savaɗai ahali a ɗe. Adama a nala tsu shitą̀ngu ɗą wa, ko kenu. 10 Kpaci Kashilą ka fuɗa tą ka yan manyan n unamgbukatsumą u tsunu u ɓąngą tsu tsu kpatala tsu ąsąką unyushi u cingi tsu tsąrą iwauwi. Ukuna wa ɓąlą tsu n unamgbukatsumą u nala vi wa. Shegai unamgbukatsumą vi a kaci ka ukuna u likimba u ɗa baci, wa tuko tą ukpą.

11 Zuwai a'eshi a asu u unamgbukatsumą u nala vi u ɗa Kashilą ka ciga ɗą i pana u yain a asuvu a ɗe. U zuwa ɗą tą i gonuko ugboji. U zuwa ɗą tą ya ciga i wenike an bawu i'ąri n unyushi. Ú zuwa ɗą tą upan n uwonvo. Ú zuwa ɗą tą ya ciga i wene mu. U zuwa ɗą tą i mątsą i ɓąngą aza roku. U zuwa ɗą tą uciga u uyan uza ɗa nusai mavura dere. Ukuna u nala u zuwa ɗą tą i wenike kaci ka ɗe kabirya ɗą wa. 12 Korongu ɗa n korongi ukanikorongi u na vi tsąrą i wene, a kapala ka Kashilą, tyoku ɗa i'ąri ufoɓusi i panąka tsu. Korongu ɗa n korongi adama a uza ɗa nusai wa, ko adama a uza ɗa a nusukai wa. 13 Ili i'ya gai i zuwai tsu gbamai asuvu i'ya gai la vi.

Ko an u wokoi tsąri n ugbami u asuvu, tsu la tą upana kayanyan an Taitu wąri dem n upana kayanyan, kpaci i wenike tą an bawu wąri n ili i'ya ya ɓąlą yi. 14 Tsu tonuko yi tą tyoku ɗa tsu panai kayanyan adama a ɗe, kpam i wenikei an n yain dere. Gbą i'ya tsu tonuko ɗą vi mayun ɗa, kpam i wenikei Taitu ili i'ya tsu danai a kaci ka ɗe ki mayun ɗa. 15 Pini nala, uciga u ne ubana ara ɗe u lya tą kelime n ugbonguro, a'ayin a ɗa baci u ciɓai tyoku ɗa gbą ɗe i panąkai udani u ne, n tyoku ɗa i wusha yi n uwonvo n uje u ikyamba. 16 Mą tą n mazą̀ngą an ma fuɗa ma wushuku n ąɗą gbą gbą.

8

Atoni a nąką kune yaa

1 Aje a vą, tsa ciga tą i reve tyoku ɗa Kashilą ka wenikei ukuna u shinga u ne a a'uwa a Atoni a uyamba u Masidaniya. 2 A pana tą ikyamba kpam n unambi cika, shegai mazą̀ngą ma le ma kotso wa, kpam a nąką tą ili i'ya i lai

i'ya a ka ciga le a nąką. 3 Ąsąką gai n tonuko ɗą, a nąką tą tyoku ɗa a ka fuɗa hal gbąm u lai ushani. Ko uza u tonuko le a yain nala wa. 4 Shegai a rongo tsu ufolo tsu ąsąką le dem a ɓąngą ama a Kashilą aza ɗa a'ąri a Urishelima. 5 Tsu yawunsa gbąm a ka fuɗa a ka nąką nala wa! A gitą tą a nąkąi kaci ka le a asu u Asheku, aku ara tsunu. Ili i'ya Kashilą ka ciga i'ya la vi. 6 Taitu ɗa gitą ɗą uwenishike unąką, adama a nala tsu folo yi u doku u gono ara ɗe u ɓąngą ɗą tsąrą i koruso ili i'ya i gitąi vi. 7 I yan tą ko ndya wa mai hal gbąm i pasąkai cika: I'ą tą n upityanangu kpam i'ą tą uyan u kadyanshi ka shinga. I'ą tą dem n ureve, kain dem ya ciga i ɓąngą, kpam ya ciga tsu cika. Adama a nala, tsa ciga ɗą tą i yain ukuna u shinga vi mai a asu u unąką yaa.

8 Shegai dana ɗa n danai she i nąką ko bawu ya ciga wa, ko an u wokoi a'uwa a Atoni a roku a ka ciga tą a yain nala. Ure u roku u ɗa dem u ɗa ya wenike uciga u maci. 9 I reve tą ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku, i reve tą an Kawauwi kąri n utsąri, shegai adama a ɗe u woko tą uza u unambi, tsąrą adama a unambi u ne eɗą i tsąrą utsąri.

10 Adooki a vą a ɗa na: Naɓalu eɗa aza a kagitą aza ɗa i cigai i nąką, kpam eɗa aza a kagitą a ɗa i nąkąi vi. 11 Gogo-na, ma ciga tą i koruso manyan ma i gitąi uyan vi. Wenikei an ya fuɗa ya koruso manyan mi n maloko tyoku ɗa i gitąi ma. Nąkąi a asuvu a ili i'ya i'ąri n i'ya. 12 Ya ciga baci i nąką, wa yan n kalen ko ndya i nąkąi wa, kpaci Kashilą ka la tą uciga i nąką a asuvu a ili i'ya i'ąri n i'ya, shegai i nąką ili i'ya bawu i'ąri n i'ya wa.

13 Ma ciga i nąką ili ushani hal i woko bawu ili, aku i rongo a upana ikyamba an bawu i'ąri n ili wa. Ma ciga tą uza ɗa baci dem wąri pini u zuwa kukere dere. 14 Gogo-na naha, i'ą tą n ili ushani. Ili i'ya i'ąri n i'ya ya fuɗa tą ya ɓąngą aza ɗa bawu a'ąri n ili. Aku ubana a kapala a tuwą baci a tsąrąi, aku a ɓąngą ɗą dem a'ayin a ɗa baci bawu i'ąri n i'ya, pini nala, she i woko uną u te. 15 Tagarąda u Kashilą u dana tą, “Uza ɗa baci ɓolongi ili ushani, i tsu pasa ili i'ya wa ciga wa, shegai uza ɗa baci ɓolongi kenu, wa namba ili wa.” ◊

Taitu n aje a ne

16 N cikpa tą Kashilą an u zuwai Taitu wa ciga ɗą tyoku ɗa ma ciga ɗą. 17 Taitu wushuku tą u yain ili i'ya tsu tonuko yi u yain. Wą tą n maluwa cika ma wa ciga u tuwą ara ɗe, tun bawu tsu tonuko yi gbąm nala. 18 Aya la tsa suku kaɓolo n utoku uza ɗa wąri Katoni, uza ɗa kpam gbą Atoni a ka cikpala adama a manyan ma ne a asu u uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga. 19 Atoni yi a ɗangąsa yi tą dem u bana kaɓolo n ątsu tsa nąką baci kune ku na ki. Yan ɗa tsa yan manyan ma na mi tsąrą tsu nąką Asheku tsupige, kpam tsu wenike an tsa ciga tsu ɓąngą cika.

20 Kpaci tsa ciga ko uza u kąną tsu n unyushi u tyoku ɗa tsu nąkąi kune ku pige ku na ki wa. 21 Shegai tsa ciga tą tsu yain ili i'ya Asheku a ka pana kayanyan n ili i'ya i'ąri dere a a'eshi a ama.

22 Tsa suku tą dem vuma roku kaɓolo n ama a re a nala yi. Kain dem vuma na wą tą ufoɓusi adama a uɓąngą. U wenike tsu tą nala a ure kau-kau, kpam gogo-na dem wa la tą uciga uɓąngą. Kpaci u wushuku tą n ąɗą cika. 23 Uza roku u wecike baci Taitu, i dana utoku u vą u ɗa uza ɗa wa yan manyan ną mpa tsąrą u ɓąngą ɗą. A'uwa a Atoni a suku tą ama a na yi ara ɗe, kpam a tuko tą tsupige a asu u Kawauwi. 24 Wenike le uciga, tsąrą gbą a'uwa a Atoni a reve an tsu yain dere a asu u maząngą n i'ya tsu yain adama a ɗe.

◊ **8:15** Uwt. 16:18.

9

Kune adama a aza a unambi

1 N wene ili i'ya ya zuwa mu n koronku ɗą adama a kune ka i foɓusoi
ya nąką ama a Kashilą yi wa. 2 N reve tą ɓąngą ɗa ya ciga i ɓąngą. Mą
tą n maząngą adama a nala yi, kpam mą tą a utonusuko ama a asuvu a
Masidaniya n da eɗą Atoni a ɗa i'ąri a Akataya, i foɓuso tą tun naɓalu tsąrą i
nąką. Adama a umątsą u ɗa i mątsąi ya ciga i nąką vi, u zuwa tą aza roku aza
a Masidaniya a ka ciga dem a nąką. 3 Shegai mpa pini ma sukunku ɗą atoku a
nala yi tsąrą kadyanshi ka tsunu a kaci ka ɗe ka woko ka gbani wa. Ma ciga tą
i foɓuso, kpaci n tonuko le tą i foɓuso ɗe. 4 Ma pana tą uwono, eɗą kpam dem
ya pana tą uwono, mpa n Atoni a roku a Masidaniya tsu tuwą baci tsu cina ɗą
bawu afoɓi, cina n tonuko le tani ɗe i foɓuso ɗe! 5 Ɗa n wenei yavu wa gan tą
n suku atoku a nala yi a kapala ka vą a wene kune ka i yain kazuwamgbani
ki i foɓuso tą ka. Nala wa wenike tą an n ucigi u ɗe u ɗa i nąkąi, shegai mpa n
mątsą ɗą wa.
6 Ma ciga tą i reve, uza u ce baci ili kenu, ili kenu i'ya wa kapa. Uza ɗa
baci kpam u cei ili ushani, wa kapa tą ili ushani. 7 Adama a nala ya dem u
yawunsa tyoku u kakumą ka ili i'ya wa nąką. Kotsu vu nąką ili wa, ikyamba
i vunu i 'yąngą baci vu nąką wa. Kotsu vu nąką ili wa, va wene baci yavu
mątsą ɗa a ka mątsą vu vu nąką. Kpaci Kashilą ka la tą uciga uza ɗa u nąkąi n
ipeli. 8 Kashilą kpam ka zuwuka ɗą tą uną u shinga u ɗa u lai ili i'ya i nambai.
Pini nala, ɗa kain dem ya yan n ili ushani, kpam i yain n i'ya kaberikete hal i
nąkąsą adama a manyan ma shinga gbą. 9 Tagarąda u Kashilą u dana tą:
“Gbani ɗa vuma u maci u tsu nąką aza a unambi kune,
kpam ukuna u maci u ne wą tą pini bawu utyoku.” ◊
10 Kpaci Kashilą ka ka tsu nąką kacimbi icun, u nąką kpam ilikulya. Wa
doku tą ili i'ya i'ąri n i'ya kakumą, tsąrą i tsąrą i'ya ya nąką ushani a asu u
uyan ukuna u shinga. 11 Wa kukpą tą ure kau-kau u ɗa wa zuwa ɗą i yain
utsąri tsąrą i yansa kune yaa. Pini nala, ɗa ama ushani a ka cikpa Kashilą
a'ayin ɗa baci tsu nąką le kune ku ɗe.
12 Pini nala, ili i shinga i re ya gitą tą, ili i'ya ama a Kashilą a nambai a ka
tsąrą tą i'ya, ama a ka cikpa tą kpam Kashilą n maząngą. 13 Ya rongo tą a
unąką Kashilą tsupige kpaci i nąką tą yaa. I wushuku tą n akani a kaci ka
Kawauwi, kpam i panąka tą a ɗa an i nąkąi Atoni a Urishelima yaa hal n Atoni
a ɗa a buwai. 14 Gogo-na alya pini a ka yanka ɗą kavasu, kpam a ka ciga ɗą
uwene, adama a ukuna u shinga u pige u ɗa Kashilą ka yanka ɗą. 15 Ąsąkąi
tsu cikpai Kashilą adama a kune ka u nąką tsu gbani.

10

Bulus yain kadyanshi ka manyan ma ne

1 Mpa Bulus uza ɗa wa folo ɗą vi, kpam n matąnu n tsishinga tsu Kawauwi
tsa ma folo ɗą. Aza roku a dana tą, a'ayin a ɗa baci mąri kaɓolo n ąɗą n tsu
gajarąkpa ikyamba wa, aku n rongo n asuvu a shen a'ayin a ɗa baci bawu
mąri evu n ąɗą. 2 A'ayin a ɗa n doku n tuwą ɗą ukondo, u kąną tą n yanka aza
ɗa a ka wundya tsa tono tą ukuna u likimba asuvu a shen. Ma ciga i zuwa mu
n yanka ɗą nala wa. 3 A likimba ɗa tsąri, shegai kushulu ku tsunu uną u te ɗa
kąri n tyoku ɗa aza likimba a ka yansa wa. 4 Tsu tsu shiląkąną n iwunukatsu
icun i'ya aza a likimba a tsu shiląkąnąką wa. Iwunukatsu i tsunu i'ą tą n ucira
u ɗa u wutąi a asu u Kashilą u ɗa wa wacinsa ucira u asu kau-kau u utokulalu.
5 Tsu tsu wacinsa tą kananamgbani n gbą icun i arądî a ɗa a ka ɓishinka uza

◊ **9:9** Ishp. 112:9.

ureve Kashilạ. Tsu tsu kạnạ tạ uyawunsa u gbani u ama, aku tsu zuwa le a panạka Kawauwi. 6 A'ayin a ɗa baci i wenikei ya panạka ɗe Kawauwi gbạ gbạ, pini nala, aku tsu rongo ufoɓusi adama a ɗa tsa yanka aza ɗa bawu a ka panạka Kawauwi mavura.

7 Gogo-na ili i'ya ya wene n a'eshi koshi i'ya ya wundya. Shegai u gan tạ i ciɓa an tsạri aza a Kawauwi tyoku ɗa dem aza a arạdī a nala a tsu dana ele aza a Kawauwi a ɗa a'ạri. 8 Mayun ɗa wạri an tsu tsu dansa n agoni a kaci ka ucira u ɗa Asheku a nạkạ tsu tsạrạ tsu ɓạngạ ɗạ, shegai adama a ɗa tsa varangu ɗạ wa. N tsu pana uwono adama a ukuna u nala wa. 9 A'ayin a ɗa n koronku ɗạ vi, ma ciga i yawunsa yavu uwonvo u ɗa ma ciga n zuwa ɗạ i pana wa. 10 Aza roku a da, “Ikanikorongi i Bulus i'ạ tạ n ucira kpam n kalen cika, shegai wạ baci kaɓolo n ạtsu, u tsu yan n ucira wa. Kpam kadyanshi ka ne ka tsu yan n kalen wa.” 11 Ma ciga tạ a reve ukuna u roku: Gogo-na naha tsạ kaɓolo n ạɗạ wa, ɗa i zuwai tsu korongi ukuna u na vi a ikanikorongi. Shegai a'ayin a ɗa baci tsạri kaɓolo n ạɗạ, tsa wenike tạ ucira vi tyoku ɗa tsu wenikei u ɗa a ikanikorongi yi.

12 Tsa kawan tsu bidya kaci ka tsunu unạ u te n aza ɗa a tsu yawunsa kaci ka le a'ạ tạ n kalen wa. A tsu boluko tạ kaci ka le ure u urạtsanạka aku a rạtsanạka kaci ka le n u ɗa. A tsu gawuntangu tạ kaci ka le n ko ndya wa tyoku ɗa ele a'ạri. Nala wa wenike tạ an bawu a revei ili. 13 Shegai ạtsu tsa yan arạdī a kaci ka ili i'ya i'ạri a kateshe n manyan ma Kashilạ ka nạkạ tsu tsu yain wa. Arạdī a ɗa koshi tsa yan a ɗa a manyan ma Kashilạ ka suku tsu tsu yain, kpam edạ dem i'ạ tạ a asuvu a manyan ma nala mi. 14 Arạdī yi a wura tyoku ɗa u gain tsu yain a ɗa wa, ạtsa gbạm aza a kagitạ aza ɗa a tuko ɗạ Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. 15 Tsu tsu yan arạdī adama a ili i'ya aza roku a yain i woko yavu ạtsa tsu yain i'ya wa. Shegai tsu zuwa tạ uma upityanangu u ɗe wa gbama tạ hal u zuwa manyan ma tsunu ara ɗe ma lyai kelime cika. 16 Tsa ciga tạ tsu ba tsu yain Kadyanshi ka Shinga ki a asu u mɓạri mɓạri. Tsa ciga tsu yain arạdī n manyan ma aza roku a yain a asu u le wa. 17 Tagarạda u Kashilạ dana tạ, “Va ciga baci vu yain arạdī, she vu yain a ɗa a ili i'ya Asheku a yain.” ◊ 18 A kaci ka uza ɗa wa cikpalạsa kaci ka ne kpam, u tsu tsạrạ icikpali wa. Shegai Magono ma Zuba ma wushunku baci uza, vuma nala vi aya wa tsạrạ icikpali i mayun.

11

Bulus n asuki a kaɓan

1 Ma ciga tạ i yanka mu ahankuri a'ayin a ɗa baci n yain maku ma utengeshi. Mayun n folo ɗạ tạ i yanka mu ahankuri. 2 Ma kirana tạ n ạɗạ cika tyoku ɗa Kashilạ ka kirana n ạɗạ. I'ạ tạ tyoku u maku ma uka ma bawu ma revei vali, uza ɗa a yankai kazuwamgbani ka iyolo i vali u te koshi; wata, Kawauwi ka la vi n kaci ka ne. 3 Shegai gogo-na ma pana tạ uwonvo u ɗa a ka puwunsạ atakasuvu a ɗe tsạrạ i ạsạkạ utono Kawauwi mayun mayun n uwulukpi, tyoku ɗa kali ka yinsại Hawa† n ugboji u cingi u ne. 4 Tsu tonuko ɗạ tạ ukuna u Yesu, kpam i wushai Kulu Keri, i wushuki kpam n akani a tsunu. Shegai i ạsạkại aza roku a tonuko ɗạ ukuna u roku kau n u Yesu. Gogo-na ufoɓusi u ɗa i'ạri i wushi kulu ku roku ɗe kau, i wushi kpam akani a roku. 5 N wene aza ɗa a ka isạ kaci ka le “asuki a pige” a la mu wa. 6 Gaawan n tsu dansa karkar tyoku u le wa, shegai n reve tạ ili i'ya ma dansa. Tsu yan tạ gbạ i'ya tsa yan tsu wenike ɗạ ili i na yi mai. 7 N zuwa ɗạ i tsupa mu adama a Kadyanshi ka Shinga ka n yanka ɗạ kuɓari wa. N gonuko tạ kaci ka vạ kenu, aku n nạkạ

◊ **10:17** Iri. 9:24.

ɗạ tsupige. An n yain nala vi, n nusa? 8 An a'uwa a Atoni a roku a ka nạkạsạ mu ikebe, u woko tạ yavu bokuso ɗa ma bokuso ikebe yi tsạrạ n gbashika ɗạ. 9 N namba baci ili a'ayin a ɗa mạri n ạɗạ, n tsu tonuko ɗạ i ɓạngạ mu wa. Atoku a ɗa a wutại a Masidaniya a tuwại pini na, a nạkạ mu tạ gbạ ili i'ya ma ciga. N taɓa ɗạ ufolo i ɓạngạ mu wa, kpam ma folo ɗạ wa. 10 Ko uza wạ la a asuvu a uyamba u Akataya uza ɗa wa ɓishinka mu uyansa kadyanshi a kaci ka ili i nala wa. N dana tạ kpam nala adama a ukuna u mayun u Kawauwi u ɗa wạri a asuvu a vạ. 11 N dana baci ma ciga n zuwuka ɗạ arạji wa, u woko yavu ma ciga ɗạ wa? Nala wa. Ko Kashilạ ka reve tạ ma ciga ɗạ.

12 Kpam ma lya tạ kelime n uyan ili i'ya ma yan gogo-na vi, kpaci ma ciga tạ n ɓishinka ama a nala utsạrạ u ili i'ya a ka yanka arạdī. A ciga tạ a dana manyan ma a ka yanka arạdī yi mạ tạ unạ u te n ma tsunu. 13 Ama a na yi asuki a kaɓan a ɗa. Manyan ma le ma a tsu yanka kaɓan, aku a gonukoi kaci ka le tsạrạ a rotso asuki a mayun a Kawauwi. 14 Shegai mpa n yan majiyan ma ili i nala wa! Ko Kanangasi* ka gonuko tạ kaci ka ne tsạrạ u rotso katsumate ka zuba† ka katyashi. 15 Adama a nala, tsu yan majiyan an agbashi a Kanangasi a gonukoi kaci ka le a rotso agbashi a ɗa a ka yan manyan ma ukuna u shinga wa. Shegai a makorishi a ka tsạrạ tạ mavura dere n ili i'ya a yain.

Upana u ikyamba u Bulus

16 Ạsạkạ n doku n tonuko ɗạ: Ko uza kotsu u wundi yavu mpa katengeshi ka wa. Shegai nala baci ya wundya, she i panạka mu tyoku ɗa ya panạka katengeshi, mpa dem aku n yain arạdī kenu. 17 A'ayin a ɗa baci ma cikpala kaci ka vạ nala, tyoku u Asheku u ɗa n tsu dansa wa, shegai tyoku u katengeshi. 18 Ama ushani a ka yan tạ arạdī a kaci ka ili i'ya a yain a likimba. Adama a nala mpa dem ma yan tạ arạdī. 19 Eɗạ aza ɗa ya wundya yavu i'ạ n ugboji, i tsu pana tạ kayanyan ka upana kadyanshi ka atengeshi. 20 I tsu yan tạ gbạm ahankuri n aza ɗa a tsu gonuko ɗạ agbashi a le, ko a ryafusa ɗạ, n aza ɗa a tsu yinsạsạ ɗạ. I tsu yan tạ dem ahankuri n aza ɗa a tsu wundya yavu a la ɗạ, ko aza ɗa a tsu ɓasạsa ɗạ. 21 N tsu pana tạ uwono n dana tsạ n ucira u ɗa tsa yan nala wa.

A ka yan baci arạdī, mpa dem ma yan tạ, shegai utengeshi u ɗa uyan nala vi. 22 A dana baci ele kagali ka Ibirahi ka, mpa dem uza u kagali ka Ibirahi ka. Ele aza a Isara'ila a ɗa baci, mpa dem nala. Ele mmuku n tsikaya m Ibirahi n ɗa baci, mpa dem nala. 23 Ele agbashi a Kawauwi a ɗa baci, wa woko mu tạ utengeshi n dansa baci nala. Shegai tyoku ɗa ma gbashika yi u la tạ tyoku ɗa ele a ka gbashika yi. N yan tạ manyan cika ma ma lai ma le. A zuwusa mu tạ a kuwa ku a'ali hal u lai tyoku ɗa a zuwusa le. Malapa ma a lapusa mu ma la tạ ma a lapusai ele. N yansa tạ evu n ukpạ a'ayin ushani. 24 Aza a Yahuda a bawan mu tạ n kajaɓu hal kamankupa n kuci.† Kutawun ka gbạm a bawan mu nala. 25 Aza a Roma a lapusa mu tạ n alangu, kutatsu ka gbạm a yanka mu nala. A taɓa mu tạ uvarạsa n atali tsạrạ a wuna. N so tạ nwalu a kpatsu, kpatsu ku tạsạ tạ nạ mpa hal kutatsu. N taɓa tạ urukpạ a mini n kuvuli hal ubana kuvuli ku roku. 26 Nwalu n kakumạ mi, n tsu zuwa mu tạ n yain evu n ukpạ adama a uwaya u mini n adama a aza a magạlạkạ. N yan tạ evu n ukpạ adama a ama a vạ, aza a Yahuda, kpam hal n Awulawa. N tsu yan tạ evu n ukpạ a ilyuci ilyuci, n a kakamba, hal n mala dem. N yan tạ dem evu

* **11:14** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalạpạnsi. † **11:24** A a'ayin a nala yi, a bawan baci vuma hal amangare, wa kuwạ tạ kpaci asoje yi a reve tạ tyoku ɗa a ka bawan vuma hal u kuwạ ko kpam ukpạɗạ ukuwạ. A bawan yi tạ kamankupa n kuci a ạsạkạ yi a unạ u ukpạ shegai wa kuwạ wa.

n ukpa adama a aza ɗa a danai ele Atoni a ɗa, shegai Atoni a ɗa wa. 27 N yan
ta manyan cika hal n togbolukoi, a'ayin ushani n tsu lavuta gbam wa. N tsu
ronguso ta n kambulu n kakuli, kpam a'ayin ushani n tsu tsara ilikulya wa.
N soso ta kutanu kpaci ma n aminya a u'uka cika wa. 28 Hal n ara gai, kain
dem u tsu woko ta yavu va da n canga ta ucanga u araji kpaci n tsu ɓala ta
asuvu adama a a'uwa a Atoni. 29 A'ayin a ɗa baci bawu aza roku a'ari n ucira,
n tsu woko ta dem bawu ucira. Asuvu a tsu suɗugba mu ta a'ayin a ɗa baci n
wenei a yinsai uza roku tsara u yain unyushi.

30 U kana baci n cikpala kaci ka va, ma yan ta nala adama a ili i'ya i zuwa
mu n woko bawu ucira. 31 Kashila ka reve ta kaɓan ka ma yan wa. Aya
Kashila n Tata u Yesu Kawauwi Asheku, uza ɗa a ka cikpala hal ubana bawu
utyoku. 32 An mari a Damasuka, uza ɗa wari gomuna a'ayin a ɗa Arita wa lya
tsugono, wari u ciga ta u kana mu, adama a nala, u zuwa ta aza a uwundya
ukyawan a ilyuci yi. 33 Shegai aje a va a zuralakpa mu a asuvu a mabana a
ilinuku i kasaga ka ilyuci ki. Tyoku ɗa n lai a akere a gomuna yi ɗa la vi.

12

Asheku a wenikei Bulus kuwene

1 U kana ta n yain aradi, ko an u wokoi ko kalen ma lya pini wa, shegai asaka
n yain a ɗa adama a kuwene n ili i'ya Asheku a wenike mu. 2 Ayen kupa n a
nishi a ɗa a wurai, Kashila ka wusha ta Katoni ka Kawauwi ka roku a asu u
uwunvugusa a zuba u Kashila a'ayin a roku. N reve wa, ko ikyamba i ne i'ya
i walai, ko kpam kulu ku ne, shegai Kashila ka reve ta. 3-4 N doku n dana, n
reve ta a bidya ta vuma u na ubana a asu u uwunvugusa a zuba. Shegai ko
ikyamba i ne i'ya i banai a zuba vi ko kulu ku ne ka koshi ku banai n reve
wa, Kashila ka ka revei. U pana ta kadyanshi ka roku ka bawu wa fuɗa wa
toɗugbo, n ili i'ya bawu Kashila ka asaka uza dana. 5 Adama a nala ma yan
ta aradi adama a vuma na vi, shegai ma yan a ɗa adama a kaci ka va wa, she
ili i'ya ya zuwa mu n reve an bawu mari n ucira. 6 Mari ma ciga baci n yanka
kaci ka va aradi, wa woko mu utengeshi wa, kpaci mari ma dansa ta ukuna u
mayun. Ma yan a ɗa adama a kaci ka va wa. Ma ciga ama a naka mu tsupige
tsa tsu lai tsu ili i'ya a wenei ma yan ko n danai wa.

7 U gan n woko n aradi a kaci ka ili i pige i pige i'ya Kashila ka wenike mu
wa. Da gai i zuwai u naka mu mɓala n pana ikyamba yi, tyoku ɗa kawana
ka tsu sapa ikyamba. U woko yavu katsumate ka Kanangasi* ka ka zuwa
mu n pana ikyamba, u ɓishinka mu kpam uyan aradi. 8 N folo ta Asheku hal
kutatsu tsara u takpa mu ukuna u na vi. 9 Shegai u tonuko mu, “Ukuna u
shinga u va u rawa vu ta. A'ayin a ɗa baci bawu vari n ucira, ucira u va u tsu
shadangu ta ara vunu.” Adama a nala, gogo-na ma ta n mazanga ma ma yan
aradi adama a ɗa bawu mari n ucira, ucira u Kawauwi u yain manyan ara
va. 10 Adama a ɗa wa woko ukuna u shinga a asu u Kawauwi u ɗa baci ma
namba ucira, ko ama a ka tonusuko mu baci kagbani, ma yan ta mazanga.
Ma namba baci ili adama a ɗa wa woko ukuna u shinga a asu u Kawauwi,
ko a ka yansa mu baci mavura, ma yan ta mazanga. A ka zuwusa mu baci
n pana ikyamba adama a ɗa Kawauwi ka tsara ukuna u shinga, ma yan ta
mazanga. Kpam a'ayin a ɗa baci dem n nambai ucira, a'ayin a nala a ɗa ma
tsara ucira cika.

Bulus wa ciga ta aza a Korintiya

* **12:7** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

11 Tyoku u katengeshi u ɗa ma dansa, shegai eɗa i zuwa mu ma dansa nala. Eɗa i gain ya dansa ukuna u maci a kaci ka vạ. Ko mạ baci ili i roku wa, aza ɗa a danai ele “asuki a pige” a ɗa vi a la mu wa. 12 A'ayin a ɗa mạri kaɓolo n ạɗạ vi, n rongo tạ n ahankuri kpam n yansa tạ manyan ma ucira n iryoci n ili i'ya ya tuko ikunesavu i'ya i gain kasuki ka mayun ka yain. 13 Adama a nala, i wusha tạ ili i'ya a'uwa a Atoni a ɗa a buwai a wushai. Ili i te i'ya i takpanai: N gonuko kaci ka vạ n woko ɗạ kalạndạm wa. Yanka numu ahankuri!

14 Mpa pini ma foɓuso tsạrạ n tuwạ n kyawan ɗạ ukyawan u tatsu. Shegai hal n ara ma boluko ɗạ kalạndạm wa. Eɗa ma ciga, shegai ikebe i ɗe wa. Mmuku n ɗa n gain a foɓo ikebe adama a ubidya arạji a isheku i le wa, shegai isheku i bidya arạji a mmuku n le. 15 Adama a nala, mạ tạ n mazạngạ ma ma nạkạ ko ndya wa i vạ adama a ɗe, hal gbạm n kaci ka vạ dem. Ya jebe uciga u ɗa ya ciga mu vi an u wokoi n la ɗạ uciga?

16 Aza roku a ɗe a wushuku tạ an bawu n woko ɗạ kalạndạm. Shegai, hal n gogo-na alya pini a ka yawunsa yavu ugboji u ɗa n yain n yanka ɗạ kaɓan tsạrạ n wanda ɗạ. 17 Ama ɗa n sukunku ɗạ vi, uza roku wạ pini uza ɗa ryafa ɗạ? 18 N folo tạ Taitu tuwạ ara ɗe, kpam n tutsuku yi tạ kaɓolo n Katoni ka roku. Shegai u ryafa ɗạ wa. Eɗạ dem n kaci ka ɗe i reve tạ an mpa n eyi ko ndya wa unạ u te u ɗa i'ạri tsu, kpam uyawunsa u ɗa tsu u te.

19 Gaawan ya dana tạ dana ɗa tsu danai gbạ nala tsạrạ tsu wenike an tsạri ama a maci. Nala wa. Tsu tsu dansa tạ tyoku ɗa Kawauwi ka ciga tsu tsu dansa a kapala ka Kashilạ. Eɗạ aje a tsunu a ɗa, kpam ko ndya baci tsa yan, yan ɗa tsa yan i'ya tsạrạ tsu zuwa ɗạ i gbama. 20 Kpaci ma pana tạ uwonvo u ɗa n tuwạ ɗạ baci ukyawan, ahali a ɗe a kpạɗạ mu uyankpa, kpam adama a nala, ahali a vạ dem a ka yankpa ɗạ wa. Ma pana tạ uwonvo u ɗa ma cina ɗạ n i nanamgbani, ko n i yanyi malyon ma ili i'ya ama a'ạri n i'ya. Ma pana tạ uwonvo u ɗa ma cina ɗạ n asuvu a shen, ko kpam ya cigạka kaci ka ɗe ko ndya wa. Ma pana tạ dem uwonvo u ɗa ma cina ɗạ n i tonusuki ama kagbani, ko n i yanyi ndyami. Kotsu kpam gai n cina ɗạ n i yanyi arạdi, ko ya rongo kaberikete bawu i kạnại kaci wa. 21 Mayun ɗa ma pana uwonvo u ɗa n tuwạ baci gaawan Kashilạ ka vạ ka gonuko mu tạ kenu adama a ɗe. Kpam ma sạ tạ adama a aza ɗa a'ạri a ka yansa unyushi u cingi bawu a kpatalai a ạsạkại ukuna u ashindạ u le, n tsishankala, n ukuna u uwono.

13

Bulus kotsoi unạkạ adooki a ne

1 Ma tuwạ tạ ara ɗe utuwạ u tatsu. Tagarạda u Kashilạ da, “U kạnạ tạ ama a re ko ama a tatsu a reve n ukuna u ɗa a kạnại vuma n u ɗa mayun ɗa.” ◊ 2 An n doki n tuwại ara ɗe utuwạ u ire, n rono tạ aza ɗa a ka yansa unyushi u cingi atsuvu. Gogo-na dem an bawu mạri evu n ạɗạ, ma doku tạ ma dana u ɗa: A'ayin a ɗa baci n doku n tuwại ara ɗe, ko uza wa la a asuvu a mavura wa. 3 Ma wenike ɗạ tạ an mayun ɗa Kawauwi ka dansa a unạ u vạ. An wa yansa manyan ara ɗe, u yansa ma bawu ucira wa, shegai wạ tạ n ucira. 4 Mayun ɗa u rongoi bawu ucira a'ayin a ɗa a wandamgbana yi, shegai gogo-na n ucira u Kashilạ u ɗa wa rongo. Ạtsu dem tsạ n ucira wa, tyoku ɗa Kawauwi ka rongoi a mawandamgbani. Shegai ya wene tạ an tsa tuwạ tsu rongo n ucira u Kashilạ, tyoku ɗa Kawauwi ka rongo.

5 Vecei kaci ka ɗe mai, i kondo kaci ka ɗe i wene ko i'ạ pini ukạni n i'ya i wushuki vi. I lya baci ukondo vi, ya reve tạ an Yesu Kawauwi wạri a asuvu a ɗe. I reve baci an Yesu wạri a asuvu a ɗe wa, i rukpạ ɗe ukondo vi. 6 Ma

◊ **13:1** U.Ml. 19:15.

zuwa tạ uma i wene an bawu ạtsu tsu rukpại ukondo vi. 7 Tsu yan tạ kavasu ubana a asu u Kashilạ kotsu i yain ili i cingi wa. Yan ɗa tsa yan kavasu nala tsạrạ ama a wene an tsạri mai wa, shegai tsạrạ u zuwa ɗạ i yain ili i'ya i'ạri mai, ko u woko baci yavu ạtsu tsu rukpạ ukondo vi. 8 Ili i'ya koshi tsa yan i'ya, i'ya ya zuwa tsu tsu tutsuku ukuna u maci kelime. Tsa yan ili i'ya ya kạngu u ɗa wa. 9 Ko an u wokoi bawu tsạri n ucira, tsạ tạ n mazạngạ an eɗạ i'ạri n ucira. Tsu yan tạ kavasu adama a ɗa ya lapula i woko mai. 10 Koronku ɗa ma koronku ɗạ ili i na yi kahu n rawa la. Yan ɗa n yain nala tsạrạ n tuwạ baci, ili i'ạ la i'ya ya zuwa mu n ɓarana ɗạ n ucira wa ma dansa baci n ạɗạ n ucira u ɗa Asheku a nạkạ mu. U nạkạ mu ucira vi adama a ɗa ma varangu ɗạ wa, shegai adama a ɗa ma ɓạngạ ɗạ.

Idyani i makorishi

11 Gogo-na ama a vạ, ma kotso ɗe ukanikorongi u na vi. N tonuko ɗạ tạ: Yanyi mazạngạ! Savaɗai ahali a ɗe. Kiranai n i'ya n tonuko ɗạ. Rongoi n katakasuvu ka te n ko ya wa. I rongo kaɓolo nạ ndishi n shinga. Pini nala, Kashilạ ka uciga n ka ndishi n shinga ka rongo tạ n ạɗạ.

12 Damamgbanạsai a asuvu a uciga u Atoni. 13 Gbạ Atoni a ɗa a'ạri pini na a ka sukunku ɗạ tạ idyani i le.

14 Ạsạkạ ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku, n uciga u Kashilạ, nạ ndishi n kaɓolo n Kulu Keri a rongo n ạɗạ gbạ.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Galatiya

Ukukpạ u kadyanshi

Atoni a ɗa a'ạri a Galatiya a ɗa Bulus koronki ukanikorongi u na vi. Galatiya kaɓon ka evu n uyamba u Isara'ila, kpam ilyuci i'ya pini ushani a kaɓon ki. Gbạ a'uwa a Atoni a ɗa a'ạri a kaɓon ki a ɗa Bulus koronki. Bulus wạri u wala tạ pini a kaɓon ki, adama a nala wạ tạ n aje a asuvu a Atoni a asu vi. Shegai aza roku pini a kaɓon ki a da Bulus kasuki ka mayun ka wa.

Bulus koronku le tạ tsạrạ u wenike le an wạri kasuki ka mayun. An u kotsoi uyan kadyanshi ka nala ki, u wenishike le tạ an a wauwa le a ure u maci an a'ạri n upityanangu n Kawauwi. Ure u utono mele u ɗa wa tuko iwauwi i mayun wa. U wenike le tạ an a'ạri n ucira u ɗa a ka fuɗa a ka tono Kashilạ bawu a damgbarạsa le, kpam a cigamgbana.

Gbạ ili i'ya Bulus danai a kaci ka Atoni a Galatiya, nala dem wạri a asu u Atoni gogo-na. Tsa fuɗa tạ tsa tono Kashilạ bawu a damgbarạsa tsu tsạ baci n upityanangu. Mele ma zuwa tsu tạ tsu reve tyoku ɗa tsa rongo, shegai upityanangu u ɗa wa zuwa tsu tsu ɓolomgbono n Kawauwi kpam u tuko tsu iwauwi.

Ili i'ya i'ạri a tagarạda u na vi

Kasuki ka mayun n akani a mayun (1:1-10)
Kashilạ ka ɗangạsa tạ Bulus woko kasuki (1:11-24)
Bulus shamkpai akani a ne (2:1-21)
Upityanangu u ɗa koshi ure u utsạrạ iwauwi (3:1–4:31)
Adooki a asu u kulu n uciga (5:1–6:10)
Urono u atsuvu u makorishi (6:11-18)

Idyani

1-2 Mpa Bulus uza ɗa u korongi ukanikorongi u na ubana a asu u a'uwa a Atoni a ɗa a'ạri a kaɓon ka Galatiya. Mpa kasuki ka. Ama ɗa a ɗangạsa mu wa, u wutạ tani a asu u vuma wa. Yesu Kirisiti Kawauwi ɗa u ɗangạsa mu n kaci ka ne. U yan tạ nala kaɓolo n Kashilạ Tata uza ɗa u 'yạngạsạ yi a ukpạ. Gbạ ama a tsunu pini na a ɓolomgbono tạ nạ mpa a asu u usuku idyani i na yi.

3 Ạsạkạ Kashilạ Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi a nạkạ ɗạ ukuna u shinga nạ ndishi n shinga. 4 Kawauwi ka kuwạ tạ adama a unyushi u cingi u tsunu, dere tyoku ɗa Kashilạ Tata u tsunu u foɓusoi, tsạrạ u wutukpạ tsu a likimba u tsicingi u na a asu u ɗa tsạri gogo-na. 5 Ɗa i zuwai gbạ tsupige tsu Kashilạ tsa, gbạ a'ayin hal ubana bawu utyoku. Ami.

Kadyanshi ka Shinga ka te ka

6 N yan tạ majiyan cika an i lazai i kpatalạkai Kashilạ kucinạ. U ɗangạsa ɗạ tạ adama a tsishinga tsu Kawauwi. Shegai gogo-na ya tono ɗe akani a roku kau. 7 Mayun ɗa akani a roku a'ạ la wa, she Kadyanshi ka Shinga, shegai ama roku a ɗa pini a ka damgbarạsa ɗạ. A ka ciga tạ a savaɗa Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi ka woko ili i roku ɗe kau. 8 Ạsạkạ Kashilạ ka yanka uza ɗa baci dem wa yan kuɓari ku ili i roku kau n akani a tsunu utuwạ ara ɗe unạ u cingi! Ạsạkạ Kashilạ ka yain nala, ko ạtsu n kaci ka tsunu ka baci tsạri n akani a roku kau, ko katsumate ka zuba ka baci ka tuwại n akani a roku kau. 9 N dana tạ u ɗa, kpam ma doku tạ ma dana: Uza roku u yan baci kuɓari ku

kadyanshi ka Kashilạ kau n ka i gitại i wushai, ạsạkạ unạ u cingi u Kashilạ u rukpạ a kaci ka vuma u nala vi.
10 Ama ɗa ma ciga n zuwa a pana kayanyan wa. Kashilạ ka ma ciga n zuwa u pana kayanyan. Ya wundya ama ɗa ma ciga n zuwa a cigi mu? Nala baci mạri ma yansa, ma woko kagbashi ka Kawauwi wa.

Kashilạ ka isại Bulus

11 Ama a vạ, ma ciga tạ i reve an Kadyanshi ka Shinga ka n yanka ɗạ kuɓari ki ka ama a yain ka wa. 12 N tsạ ka a asu u uza wa. Uza wạ la u wenishike mu ka wa. Yesu Kawauwi ɗa u wenishike mu uwenishike u na vi.
13 I reve tạ tyoku ɗa mạri n rongoi an ma tono ure u aza a Yahuda. N zuwa tạ Atoni a Kashilạ a panai ikyamba, kpam ma ciga n wacinsa le. 14 Aza a Yahuda a ɗa pini aza ɗa tsạri usaun u te, shegai n la tạ aza roku ushani a utono mele ma nkoshi n cau n tsunu. Mạri n mạtsạ tạ uciga n yain nala.
15 Shegai tun kahu a matsa mu, Kashilạ ka ɗangạsa mu tạ. U yan tạ nala adama a tsishinga tsu ne. 16 Aku a'ayin a tuwại a ɗa u wenike mu Maku ma ne, tsạrạ n yain kadyanshi ka ne a asu u Awulawa. A'ayin a nala yi, n folo uza u nạkạ mu adooki wa. 17 N bana a Urishelima n cina aza ɗa a gitại a wokoi asuki kahu mpa n woko kasuki wa. Ili i'ya n yain i'ya n banai a Arabi n dusuki ve ɗe. Aku n gonoi a Damasuka.
18 An ayen a tatsu a wurai, aku n banai a Urishelima tsạrạ n kondo Bituru, kpam n rongo tạ pini a'ayin kupa n a tawun. 19 N wene tạ dem Yakubu, vangu u Asheku, shegai a'ayin a nala yi n wene asuki a ɗa a buwai vi wa. 20 N tsina tạ a kapala ka Kashilạ, kaɓan ka mu wa.
21 An a yain a'ayin kenu, aku n yain nwalu ubana a uɓongu u Suriya n uɓongu u Kilikiya dem. 22 A'ayin a nala yi, Atoni a kaɓon ka Yahuda kotsu a reve mu wa. 23 Kadyanshi ka a ka dansa a kaci ka vạ ka a panai koshi ama a ka dansa, a da, “Vuma ɗa wạri wa yansa tsu mavura ɗa gai na vi, kpam wa ciga u wacinsa Atoni. Shegai gogo-na aya wa tonusuko ama a toni akani yi.”
24 Aku a cikpalai Kashilạ adama a vạ.

2

Asuki a wushai Bulus

1 An ayen kupa n a nishi a wurai, aku n doki n gonoi a Urishelima, Barạnaba n Taitu a tono mu tạ. 2 N yan tạ nala kpaci Kashilạ ka wenike mu tạ kuwene, u tonuko mu n gono ɗe. Mpa ɗe, n dansa tạ n azapige a Atoni utyoku u le. Ma ciga tạ n zuwa le a reve akani a ɗa mạri utonusuko Awulawa. Ma ciga tạ a kondo manyan ma vạ ko mạ dere. Mạ baci dere wa, manyan ma vạ ma woko tạ ma gbani. 3 Kpam an a panai ili i'ya n tonuko le, a wushuku tạ. A mạtsạ gbạm Taitu uza ɗa soku mu vi u ba u kiɗa kacombi wa, ko an u wokoi Kawulawa ka.*
4 Atoni a kaɓan a roku a uwa tạ a asuvu a tsunu ukpawunsi. A tuwạ tạ tyoku u aza a kakyawunsa tsạrạ a reve utsạrạ u kaci u ɗa Yesu Kawauwi u nạkạ tsu. A ka ciga a gonuko tsu agbashi. Ama a nala yi a zuwa tạ tsu dansa ukuna u ukiɗa u kacombi. 5 Shegai tsu 'yuwain, tsu panạka le wa, ko kenu. Tsa ciga tạ ukuna u maci u Kadyanshi ka Shinga u rongo n ạɗạ.
6 (Aza ɗa ama a bidyai ele ili i roku i'ya, ko ndya baci a'ạri, ili i te i'ya ara vạ, kpaci Kashilạ kạ n kuɗyangi wa.) Adama a nala a fuɗa a savaɗa Kadyanshi

* **2:3** Taitu Kawulawa ka, kpam a tsu kiɗa uza kacombi wa. Shegai aza a Yahuda a tsu kiɗa tạ acombi. Adama a nala, ili i majiyan i'ya an bawu asuki a danai u kạnạ tạ a kiɗa Taitu kacombi.

ka Shinga ka n yain kuɓari wa. 7 A wene tạ Kashilạ ka nạkạ mu tạ manyan ma uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga a asu u Awulawa, dere tyoku ɗa u nạkại Bituru manyan a asu u aza a Yahuda. 8 Kashilạ ka nạkạ tạ Bituru ucira u uyan manyan ma kasuki a asu u aza a Yahuda. Nala dem u nạkạ mu ucira u uyan manyan ma kasuki a asu u Awulawa.

9 Yakubu, n Bituru,† n Yahaya† (aza ɗa ama a revei a'ạri n kalen cika) a wene tạ Kashilạ ka nạkạ mu tạ kune ku pige ku nala ki, kpam a wushai Barạnaba nạ mpa tyoku u ayain a manyan kaɓolo n ele. A gbamatangu tsu asuvu tsu lyai kapala n uyan kuɓari a asu u Awulawa, nala kpam ele dem a ka lya kapala n manyan ma le a asu u aza a Yahuda. 10 Ili i'ya a tonuko tsu tsu yain i'ya tsu ciɓa n aza a unambi, kpam ili i'ya mạri n mạtsại uyansa i'ya la vi!

Bulus ɓongoi Bituru

11 Kain ka te, an Bituru tuwại a Antakiya, n ɓongo yi tạ a kapala ka Atoni kpaci u yansa tạ ili i'ya bawu i gain. 12 Ili i'ya i gitại i'ya na: An u gitại u rawai, u lyasa tạ kaɓolo n Awulawa a ɗa a'ạri Atoni. Aku Yakubu suki Atoni a ɗa a'ạri aza a Yahuda a roku a Antakiya. An a rawai, Bituru doku u lya kpam ilikulya kaɓolo n ele wa, kpaci wa pana tạ uwonvo u ili i'ya ama a nala yi a ka dana a kaci ka ne. 13 Nala dem atoku a ne Atoni aza a Yahuda a tono yi n uyansa ili i maci i kaɓan, hal gbạm n Barạnaba tono le dem n uyansa ili i'ya bawu i gain i na yi.

14 An n wenei a ka tono kpam ukuna u mayun u Kadyanshi ka Shinga wa, aku n dansai n Bituru a kapala ka le gbạ. N danai, "Bituru, avu uza u Yahuda u ɗa, shegai vu yain tyoku u Kawulawa, tyoku u uza u Yahuda wa. Nala baci, niɗa va ciga vu zuwa Awulawa a toni Mele ma aza a Yahuda?

15 "Mpa n avu aza a Yahuda a ɗa a ilimaci, shegai aza a unyushi u cingi tyoku u Awulawa wa. 16 Shegai gbạ n nala, tsu reve tạ tsu woko tạ dere a kapala ka Kashilạ a asu u upityanangu n Yesu Kawauwi, shegai a asu u uyansa ili i'ya Mele ma danai wa, kpaci uza wạ la wa woko dere a kapala ka Kashilạ a asu u utono Mele wa. Adama a nala tsu wushuku tạ n Yesu Kawauwi, tsạrạ Kashilạ ka gonuko tsu tsu woko dere adama a upityanangu n Kawauwi.

17 "Aza roku a bidya baci ạtsu aza a unyushi u cingi a ɗa adama a ɗa tsu pityanangi n Kawauwi tsạrạ u gonuko tsu tsu woko dere a kapala ka Kashilạ, nala u wenike an Kawauwi ka zuwa tsu tsu yain unyushi u cingi an bawu tsu tonoi mele ma roku ɗa? A'a, nala wạri wa! 18 Shegai n gono baci n tonoi Mele ma n 'yuwain vi, ma nusuka tạ Kashilạ mayun. 19 N tono tạ Mele kpam a asu u utono Mele vi u ɗa n kuwại, kpam nala zuwa mu tạ n rongo n Kashilạ. 20 A wandamgbana mu tạ kaɓolo n Kawauwi. Gogo-na mpa kpam mạri n uma wa, Kawauwi ka kạri n uma a asuvu a vạ. A'ayin a ɗa mạri a ikyamba pini na a likimba n wushuku tạ n Maku ma Kashilạ. U ciga mu tạ kpam u nekei kaci ka ne u kuwại tsạrạ n yain uma. 21 Mạ a asuvu a ama ɗa a 'yuwain ukuna u shinga u Kashilạ wa. Kashilạ ka wusha tsu baci a asu u Mele, ukpạ u Kawauwi gbani ɗa la vi."

3

Zuwai atakasuvu a ɗe

1 Eɗạ atengeshi aza a Galatiya! Ya lạpạnạsạ ɗạ n adạbu a ne? N wenike ɗạ tạ karara ili i'ya i zuwai Yesu Kawauwi kuwại a mawandamgbani. 2 Ma yan ɗạ tạ keci ku te: I wusha Kulu Keri a asu u utono Mele ɗa? A'a, nala wa!

† **2:9** Pini a makpạndạ ma na mi, Bulus yanka tạ kala ka Bituru ka Tsi'arama manyan: "Wata, Kefa."

Kulu Keri ku cipạ ɗạ tạ adama a ɗa i wushuki n akani a ɗa i panai ukuna u Kawauwi. 3 I'ạ n ugboji wa ɗa? I'ạri i gitạ tạ urongo n Kawauwi a Kulu Keri, shegai gogo-na ya ciga tạ i koruso n ucira u kaci u ɗe. 4 I pana tạ ikyamba cika adama a Kadyanshi ka Shinga. Ma ciga u ɗa u woko u gbani wa. 5 An Kashilạ ka nạkạ ɗạ Kulu ku ne kpam a'ayin a ɗa u yansai ikunesavu i ne a asuvu a ɗe, u yan nala adama a ɗa ya tono Mele ma Musa ɗa? Nala wa! U yan tạ nala adama a ɗa i wushuki n akani a Kawauwi a ɗa i panai.

6 Ili i'ya Tagarạda u Kashilạ u danai i'ya na: “Ibirahi pityanangu tạ n Magono ma Zuba, adama a nala a ɗa Kashilạ ka gonuko yi u woko vuma u maci a kukere ku ne.” 7 Nala u wenike tạ mmuku ma Ibirahi n maci alya aza ɗa a pityanangi n Kashilạ. 8 Caupa, Tagarạda u Kashilạ u dana tạ, Kashilạ ka gonuko tạ Awulawa a woko dere adama a upityanangu u le. Kashilạ ka zuwamgbanạka tạ Ibirahi caupa, an u danai, “Gbạ ama a likimba, Kashilạ ka yanka le tạ unạ u shinga adama a vunu.” ◊ 9 Nala u wenike tạ la vi uza ɗa baci dem wạri n upityanangu, wa tsạra tạ kapashi ka ne a unạ u shinga u ɗa a zuwukai Ibirahi adama a upityanangu u ne.

10 Uza ɗa baci dem wa yawunsa yavu utono u Mele wa zuwa yi u woko mai n Kashilạ, wa wusha tạ unạ u cingi u Kashilạ. Kpaci Tagarạda u Kashilạ u dana tạ, “Uza ɗa baci dem bawu wa tono gbạ ili i'ya i'ạri a asuvu a Tagarạda u Mele, wa wusha tạ unạ u cingi u Kashilạ.” ◊ 11 Wa wuyana uwene an uza wạ la wa woko dere a kapala ka Kashilạ a asu u utono Mele wa, kpaci Tagarạda u Kashilạ u dana tạ, “Kashilạ ka nạkạ tạ uma a asu u uza ɗa wạri n upityanangu.” 12 Ili i'ạ la i gawain utono u Mele n upityanangu wa, kpaci Tagarạda u Kashilạ u dana tạ, “Uza ɗa baci u wushuki n Mele, u kạnạ tạ u yansa tyoku ɗa ma danai.” ◊

13 Shegai Kawauwi ka wutukpạ tsu tạ a asuvu a unạ u cingi u ɗa Mele mi ma yain. An a wandamgbana yi, u wusha tạ unạ u cingi u ɗa wạri u gain u tuwạ ara tsunu. Kpaci Tagarạda u Kashilạ u dana tạ, “Kashilạ ka yanka tạ uza ɗa baci dem a wandamgbanai a maɗanga unạ u cingi.” ◊ 14 Adama a ɗa Yesu Kawauwi yain nala, Kashilạ ka zuwuka tạ Awulawa unạ u shinga tyoku ɗa u yankai Ibirahi kazuwamgbani, nala kpam dem ạtsu Atoni tsu wushai Kulu Keri ka Kashilạ ka yain kazuwamgbani adama a upityanangu.

Ukuna u Mele

15 Ama a vạ, ạsạkạ n wenike ɗạ tyoku ɗa tsa rongo: Ama a yan baci kazuwamgbani tyoku ɗa u gain, uza wạ la wa cimbusạ ko u savaɗa ka wa. Ili i te i'ya n kazuwamgbani ka Kashilạ ka na. 16 Kashilạ ka yan tạ kazuwamgbani ka na ki ara Ibirahi n a asu u kumaci ku ne. ◊ U yan ka a asu u amaci ushani wa, shegai a asu u ku te, kpam ka Kawauwi. 17 Ili i'ya ma dansạka i'ya na: Kashilạ ka yan tạ kazuwamgbani n Ibirahi kpam u zuwamgbanai wa shamkpa ka. An ayen amangatawanishi n kamankupa (430) a wurai, aku u nạkại Mele. Mele ma nala mi ma savaɗa kazuwamgbani ki wa. U yan baci nala, ma wacinsa tạ kazuwamgbani ka u yain n Ibirahi. 18 Mele mi ma nạkạ tsu baci unạ u shinga u ɗa Kashilạ ka zuwamgbanạkai Ibirahi, ma wura tạ la vi kazuwamgbani ki. Shegai ma yan nala wa, kpaci Kashilạ ka zuwuka tạ Ibirahi unạ u shinga gbani a asu u kazuwamgbani ka u yain.

19 Ndya i zuwai Kashilạ ka yain Mele? U yan tạ ma kpaci ama a ka yansa tạ unyushi u cingi. U yan tạ Mele hal uza ɗa u danai wa tuwạ vi u tuwạ. U zuwa tạ atsumate a zuba a nạkạ Musa Mele ma ne, aku Musa nạkại aza a Isara'ila.

◊ **3:8** Kag. 12:3; Kag. 22:18. ◊ **3:10** U.Ml. 27:26. ◊ **3:12** Aɗkp. 18:5. ◊ **3:13** U.Ml. 21:23. ◊ **3:16** Kag. 12:7; Kag. 13:15; Kag. 24:7.

Nala Musa wokoi ka'uwi ka mere. 20 Ka'uwi ka mere ki u tsu dansa tạ n aɓon
a re gbạ, shegai Kashilạ aya u yain kazuwamgbani ka nala ki utyoku u ne.
21 Kashilạ ka kpạɗạ la vi ushamkpa kazuwamgbani ka ne an u nạkại Mele
mi? Nala wa, ko kenu! A ka tsạrạ baci uma u ɗa bawu wạri n utyoku a asu
u Mele, a'ạri a ka woko tạ mai n Kashilạ a asu u utono Mele mi. 22 Shegai
Tagarạda u Kashilạ u tonuko tsu tạ unyushi u cingi u sira tạ ya dem, kpaci u
kpạɗạ tạ utono u Mele. Adama a nala, ure u ɗa Kashilạ ka nạkạ uza ili i'ya u
zuwamgbanai u ɗa uza u pityanangu baci n Yesu Kawauwi.
23 Mele mi ma ma gbagirya tsu yavu aza a kuwa ku a'ali, hal ubana a'ayin
a ɗa tsa tsạrạ upityanangu. 24 Mele mi ma mạri uzapige u tsunu, hal utuwạ
u Kawauwi. Kpam an Kawauwi ki ka tuwại u gonuko tsu tạ tsu wokoi dere a
kapala ka Kashilạ an tsu wushuki n eyi. 25 Gogo-na an tsu pityanangi n eyi,
Mele ma lya kpam tsugono tsu tsunu wa.

Eɗa mmuku n Kashilạ

26 Eɗạ mmuku n Kashilạ n ɗa gbạ ɗe adama a ɗa i pityanangi n Yesu
Kawauwi. 27 Kpam an a lyuɓugu ɗạ, dere ɗa wạri yavu Kawauwi ka i ukai
tyoku ɗa i tsu uka aminya. 28 Upityanangu n Yesu Kawauwi u ɗa u gonukoi
ya dem unạ u te n utoku u ne: ko avu uza u Yahuda ɗa baci ko Kawulawa,†
kagbashi ko uza ɗa bawu wạri kagbashi, vali ko uka, ya dem unạ u te ɗa n
utoku u ne. 29 Adama a nala, avu uza Kawauwi ɗa baci, gogo-na a kaɓon
ka kumaci ka Ibirahi ka vạri, kpam a ka nạkạ vu tạ agadu a ɗa Kashilạ ka
zuwamgbanai.

4

1 Ma wenike ɗạ tạ iryoci: maku ma kenu ma baci tata u ne u kuwại wa tono
n utsạri u ɗa tata u ne u da wa woko u ne vi wa. Wạ tạ tyoku u kagbashi ko
an u wokoi aya n utsạri vi gbạ. 2 Ama ɗa a ka kirana n eyi n utsạri vi alya a ka
tono n ili gbạ, hal she maku mi ma gbonguro u rawa tyoku ɗa tata vi danai.
3 Nala dem wạri n ạtsu. Tyoku u mmuku u ɗa tsạri, kpam ucira kau-kau u
likimba u na wa lya tạ tsugono a kaci ka tsunu.
4 Shegai an a'ayin a yain derere, aku Kashilạ ka suki Maku ma ne, kpam
uka u ɗa u matsa yi. U tono tạ Mele mi, 5 tsạrạ u wutukpạ tsu a asuvu a
Mele mi, kpam tsạrạ tsu woko mmuku n Kashilạ. 6 An u wokoi eɗạ mmuku
n Kashilạ n ɗa, u suku tạ Kulu ku Maku ma ne a atakasuvu a ɗe, kpam Kulu
ki ku isại, “Tata, Tata u vạ.” 7 Adama a nala gogo-na avu kagbashi ka kpam
wa; maku ma Kashilạ ma vạri, kpam gbạ ili i'ya wạri n i'ya adama a mmuku
n ne, i vunu i'ya dem.

Bulus ciga tạ aza a Galatiya

8 A'ayin a ɗa bawu i revei Kashilạ, i'ạri i woko tạ agbashi a ili i ameli, kpam
ili i nala yi Kashilạ ka wa, ko kenu. 9 Shegai gogo-na an i revei Kashilạ, ko
kpam u gan tạ n dana an Kashilạ ka reve ɗạ. Niɗa ya doku i gono i woko
agbashi a ucira kau-kau u likimba u na i'ya bawu i'ạri n ucira, kpam bawu
kalen? 10 Hal gbạm i tsu ciɓusa tạ a'ayin a abiki a ameli, n iwoto i roku, n abiki
a a'ayin a manyan kau-kau, n ayen a roku. 11 N pana tạ uwonvo, an a'ayin a
ɗa n yain manyan ara ɗe a woko ɗe a gbani. 12 Ama a vạ, n folo ɗạ tạ i rongo
n utsạrạ u kaci, tyoku ɗa ma rongo. Kpaci n woko tạ tyoku ɗa eɗạ Awulawa
i'ạri; wata, mạ tạ n utsạrạ u kaci a Mele.
An n gitại n yanka ɗạ kuɓari, i nusuka mu wa. 13 I ciɓa tạ an bawu mạri n
alafiya a'ayin a ɗa n gitại n tuko ɗạ Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. 14 Ko
an u wokoi maɓạlạ ma vạ ma zuwa ɗạ tạ kadambula, gbạ n nala i wenike
mu magori wa kpam i 'yuwan mu wa. A unạ u nala, i ryabusa mu yavu

katsumate ka zuba ka Kashilạ ka. I ryabusa mu yavu Yesu Kawauwi ɗa n kaci ka ne. 15 Mayun ma fuɗa tạ ma dana, a da baci ya fuɗa ya foɗo a'eshi a ɗe i nạkạ mu i'ạri ya foɗo tạ. Shegai gogo-na nte kpam kayanyan ka i panai adama a vạ yi? 16 N gono n woko utokulalu u ɗe ɗa, an n tonuko ɗạ ukuna u mayun vi?

17 Awenishiki a kaɓan a nala yi a ka yansa ili i na adama a ukuna u shinga u ɗa ya tsạrạ wa. Ciga ɗa a ka ciga tsạrạ a lyai kaci ka ɗe i toni le. Ciga ɗa a ka ciga a peci ɗạ nạ mpa tsạrạ i gonuko ugboji u ɗe ara le. 18 Gogo-na u lobono tạ an ya ciga i yain ìli i shinga, kpam u la tạ tsulobo an ya yansa nala a'ayin a ɗa bawu mạri n ạɗạ. 19 Shegai gbạ n nala, mmuku n vạ aza ɗa ma ciga, wạ tạ yavu mɓạlạ ma ilimaci n ɗa ma pana adama a ɗe tyoku u caupa, mɓạlạ mi kpam ma lya tạ kapala hal she ama a wene Kawauwi a asuvu a ɗe. 20 A'ạri a dana gbạm mạ pini la n ạɗạ gogo-na, tsạrạ mạri n dansa n ạɗạ ben. Shegai gogo-na n dambula tạ adama a ukuna u na vi.

Mmuku n re ma Ibirahi

21 Aza roku a ɗe hal n ara a ka ciga tạ a woko a kere ka Mele. Tonuko numu, i reve ili i'ya Mele mi ma danai ɗa? 22 Tagarạda u Kashilạ† u dana tạ, Ibirahi wạ tạ nạ mmuku ma a'ali n re. Mma u uza u te kagbashi ka, mma u uza u ire kpam kagbashi ka wa. 23 Maku ma kagbashi mi, a matsa yi tạ tyoku ɗa a cuwanạkai a tsu matsa. Shegai uza ɗa bawu wạri kagbashi ki u matsa tạ adama a kazuwamgbani ka Kashilạ ka yain n Ibirahi.

24 Gbạ ili i na yi ya wenishike tạ ili i roku: Aka a re yi a'ạ tạ tyoku u kazuwamgbani ka re a mere ma Kashilạ n ama a ne. Kazuwamgbani ka te ka Mele ma Kashilạ ka nạkại Musa a Masasa ma Sinai, kpam ama ɗa a tonoi kazuwamgbani ki a'ạ tạ tyoku u agbashi. Mma ɗa a tsu isạ Hajara† kagbashi ki wạ tạ tyoku u kazuwamgbani ka nala ki. 25 Aya iryoci i Masasa ma Sinai a Arabi. Kpam gogo-na ilyuci i Urishelima i'ạ tạ tyoku u Masasa ma Sinai, kpaci ilyuci yi n ama a ne ndishi n tsugbashi n ɗa a ka yan a asuvu a Mele. 26 Shegai Saratu, uza ɗa bawu wạri kagbashi, aya iryoci i Urishelima u zuba. Kpam aya mma u tsunu. 27 Tagarạda u Kashilạ u yan tạ kadyanshi a kaci ka ne,

“Zạngạnạ, avu madari ma uka!
Avu uza ɗa bawu kotsu vu panai mɓạlạ ma ilimaci,
gitạ ishipa vu yain ikeni adama a ipeli.
Kpaci mmuku n madari n la ɗe
mmuku ma uka u ɗa wạri n vali kakumạ.” ◊

28 Ama a vạ, eɗạ mmuku n Kashilạ n ɗa adama a kazuwamgbani ka ne, tyoku ɗa Ishaku wạri. 29 A'ayin a nala yi, Isma'ilu,† uza ɗa a matsai tyoku ɗa a cuwanạkai, u foroi Ishaku, uza ɗa a matsai adama a Kulu ku Kashilạ. Nala dem wạri gogo-na. 30 Shegai ndya Tagarạda u Kashilạ u danai a ukuna u nala? U dana tạ, “Lokoi kagbashi ka kạri uka vi n maku ma ne dem. Maku ma kagbashi ka kạri uka vi kotsu u wushi kaɓon ka agadu a tata u ne wa. Maku ma uka u ɗa bawu wạri kagbashi aya wa wusha a ɗa gbạ.” ◊ 31 Ama a vạ, ạtsa mmuku ma uka ɗa bawu wạri kagbashi ki, shegai ma kagbashi ka kạri uka wa.

5

Kawauwi ka nạkạ tạ utsạrạ u kaci

◊ **4:27** Isha. 54:1. ◊ **4:30** Kag. 21:10.

1 Tsạ tạ n utsạrạ u kaci gogo-na, kpaci Kawauwi ka gonuko tsu tạ tsu wokoi
yaa. Adama a nala, shamgbai n ucira. Kotsu i savaɗa i woko agbashi a Mele
kpam wa.
2 Panai! Mpa Bulus, mpa ma tonuko ɗạ ukuna u na vi: I ạsạkạ le baci a kiɗa
ɗạ acombi, u woko tạ la vi Kawauwi kạ kpam n kalen ara ɗe wa, ko kenu.
3 N tonuko ɗạ tạ n ucira, uza ɗa baci dem a kiɗai kacombi, u kạnạ tạ u toni
Mele mi gbạ. 4 Kpam vu mạtsạ baci vu zuwa Kashilạ ka gonuko vu vu woko
dere a asu u utono u Mele mi, vu kasa ɗe la vi kaci ka vunu asu u Kawauwi
kpam vu 'yuwan ɗe la vi uwusha tsishinga tsu Kashilạ. 5 Kulu ku zuwa tsu
tạ tsu reve an mayun ɗa Kashilạ ka wusha tsu tyoku u aza a maci adama a
ɗa tsu wushuki n Kawauwi. 6 Avu Katoni ka Yesu Kawauwi ka baci, ko a kiɗa
vu kacombi ko bawu a kiɗai u lamgbana wa. Shegai ili i'ya i lai kalen i'ya,
upityanangu u ɗe u zuwa ɗạ tạ ya ciga ama.
7 Tyoku ɗa i'ạri ya tono Kawauwi wạri tạ dere, hal ubana a'ayin a ɗa uza
roku u zuwa ɗạ i kpatalạkai ukuna u mayun. 8 Kpam mayun ɗa, vuma nala
vi uza u Kashilạ u ɗa wa, uza ɗa ɗangạsa ɗạ vi. 9 Maku ma yisti† ma zuwa
tạ iburodi ushani i shita. Wata, maku ma uwenishike u kaɓan ma rạtsa tạ
ma yinsạ ama ushani. 10 Shegai n pityanangu tạ n Asheku, ya wushuku n
awenishiki a kaɓan a nala yi wa, shegai ya tono tạ ili i'ya n danai. Kashilạ ka
yan tạ uza ɗa vurusạ ɗạ a'ene mavura, ko ya tani baci wạri.
11 Ama a vạ, n lya baci kapala n kuɓari u kạnạ tạ ama a kiɗa acombi, ndya
i zuwai aza a Isara'ila a ka zuwusa mu upana u ikyamba maco? A da baci
kuɓari ki ka ma yansa, a unạ u ɗa ma yan kuɓari ku ukpạ u Kawauwi, mạri
ma nususuka le wa. 12 A'ạri a dana gbạm aza ɗa a ka 'yạngạsạsạ ɗạ atakasuvu
a ukuna u ukiɗa u acombi vi, acombi a de a ɗa a kiɗai wa, a'ạri a wutukpusạ
dem asanda a le.
13 Ama a vạ, Kashilạ ka isạ ɗạ tạ tsạrạ i woko yaa! Shegai kotsu i ạsạkạ
utsạrạ u kaci u nala u woko ɗạ kabala ka utono uciga u unyushi u cingi u ɗe
wa. A unạ u nala, cigamgbanai kpam i gbashika atoku. 14 Mele mi gbạ unạ
u te u ɗa n udani u na vi: “Ciga uza u karen u vunu tyoku ɗa va ciga kaci ka
vunu.” ◊ 15 Kotsu i kirana, kawa i lya baci kapala n usukutạ atoku, ya wacinsa
tạ kaci ka ɗe gbạ.

Kulu ku Kashilạ n uciga u ili i tsunu

16 Adama a nala n tonuko ɗạ: ạsạkại Kulu ku toni n ạɗạ, kotsu i toni maluwa
ma ukuna u cingi u ɗe wa. 17 Kulu ki n uciga u ili i kaci i ɗe atokulalu a ɗa. A
tsu rongo tạ kushulu maco, adama a nala ya yan ili i'ya ya ciga i yain wa.
18 Shegai Kulu ka tono baci n ạɗạ, Mele ma lya tsugono a kaci ka ɗe wa.
19 Ya dem reve tạ ili i'ya uciga u unyushi u cingi wạri: U tsu zuwa tạ
tsishankala, u tsu zuwa tạ uyansa ili i uwono, u tsu zuwa tạ kpam uyawunsa
a kaci ka tsishankala. 20 Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa tạ dem
ugbashika ameli. U tsu zuwa tạ tsukunu. Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu
zuwa tạ dem makovugo. U tsu zuwa tạ ama a shilạkạnạsạ. U tsu zuwa tạ
a yamgbana malyon. U tsu zuwa tạ uyansa u upan. U tsu zuwa tạ uciga u
kaci. Uciga u uyan unyushi u cingi u tsu zuwa tạ kpam upece a asu u ama.
U tsu zuwa tạ ama a pecene aɓolo aɓolo. 21 Uciga u uyan unyushi u cingi u
tsu zuwa tạ uciga u ili i ama. U tsu zuwa tạ ama kuso hal she ma maka le. U
tsu zuwa tạ ama a bansa a asu u abiki a ɗa bawu ama a tsu kạnạ kaci ka le.
Kpam u tsu zuwa tạ uyansa ili i cingi i roku icun kau-kau. Mạri n rono ɗạ tạ
atsuvu caupa, kpam ma doku tạ ma rono ɗạ atsuvu: aza ɗa a ka yansa ili i na
yi a ka wusha unạ u shinga u tsugono tsu Kashilạ wa.

◊ **5:14** Aɗkp. 19:18.

22 Shegai Kulu ku Kashilạ ka tono baci n ạtsu, ku tsu nạkạ tạ ilimaci i na:
Ku tsu tuko tạ macigamgbani. Ku tsu tuko tạ ipeli. Ku tsu tuko tạ ndishi
n shinga. Ku tsu tuko tạ kpam ahankuri. Kulu ku Kashilạ ku tsu tuko tạ
maɓạngạmgbạni. Ku tsu tuko tạ uyansa ukuna u shinga. Ku tsu zuwa tạ ama
a woko aza ɗa a ka wushuku n ele. 23 Ku tsu zuwa tạ ama a woko n uvakunku
u kaci, n ukạnạ u kaci. Mele mạ la ma ma danai ili i na yi i kpạɗạ ulobono wa.
24 Aza ɗa a'ạri aza a Yesu Kawauwi, a ạsạkạ ɗe ure u unyushi u cingi u le n
u uyawunsa n uciga u ukuna u cingi. 25 Adama a ɗa Kulu ku nạkạ tsu uma u
savu, ạsạkạ tsu yain ili i'ya ku danai tsu yain. 26 Kotsu tsu yain arạɗī, ko tsu
ragi atoku, ko kpam tsu yamgbana malyon wa.

6

Ɓạngạmgbạnại

1 Ama a vạ, uza roku a asuvu a ɗe wa yansa baci unyushi u cingi, eɗạ aza
ɗa i'ạri n ucira a asuvu a Kulu i gonuko vuma nala vi a ure u shinga. Shegai
i yain u ɗa ben. Kotsu i kirana, tsạrạ eɗạ dem i cigi i yain icun i ili i cingi i
nala yi wa. 2 Ɓạngại atoku a'ayin a ɗa baci a'ạri n ucanga u arạji. I yan baci
nala, ya yan ɗe la vi ili i'ya Kawauwi ka ciga dạ i yain. 3 Uza roku wa wundya
baci eyi wạri n kalen kpam nala tani wạri wa, kaci ka ne ka koshi wa yinsạ.
4 Ạsạkạ ya dem weɓele nwalu n ne. Dere ɗa baci mạri yi, u lapa makamba n
manyan ma ne. Shegai kotsu u rạtsanạka manyan ma ne n ma ama wa. 5 U
kạnạ tạ ya dem u canga ucanga u ne.

6 Uza ɗa baci dem wa rotsongusu uwenishike u Kashilạ, u peci gbạ ili i
shinga i'ya wạri n i'ya n kawenishiki ka ne.

7 Kotsu i yinsạ kaci ka ɗe wa: kotsu i wene yavu ya fuɗa ya yanka Kashilạ
majari wa. Ama a tsu kapa tạ ili i'ya a cei. 8 Uza ɗa baci u cei a asu u uyawunsa
u cingi u uciga u kaci u ne, uyawunsa u cingi u ne wa zuwa yi tạ u kuwạ.
Shegai uza u ce baci tsạrạ u zuwa Kulu ku pana kayanyan, ka nạkạ yi tạ uma
u ɗa bawu wạri n utyoku. 9 Kotsu tsu wowo n uyan ili i'ya i'ạri i shinga wa,
tsa ca tạ uma u ɗa bawu wạri n utyoku a'ayin a ɗa a gain, tsu ạsạkạ baci wa.
10 Adama a nala, ạsạkạ tsu yanka ya dem ili i shinga a'ayin a ɗa baci tsạri n
kabala, hal gai aza ɗa a'ạri atoku a tsunu Atoni.

Adooki a Bulus a makorishi

11 I wene tạ iɗyani i pige i'ya n yain an n koronku dạ n kukere ku vạ.

12 Aza ɗa a tsu ciga a zuwa aza a Yahuda a pana kayanyan, alya a ka mạtsạ
dạ i kiɗa acombi. A ka pana tạ uwonvo u ɗa aza a Yahuda a ka zuwa le upana
u ikyamba, mawandamgbani ma Kawauwi ma baci koshi a ka tono. 13 Aza
ɗa a kiɗai acombi yi, ele kaci ka le a tono Mele mi wa, shegai a ciga tạ a kiɗa
dạ acombi tsạrạ a yain arạdī adama a ili i'ya a mạtsạ dạ i yain. 14 Mpa gai, ma
ciga n yain arạdī a ili i roku wa, she ukpạ u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a
mawandamgbani. Adama a mawandamgbani ma nala mi, n tsu yansa kpam
ili tyoku ɗa aza a likimba u na a tsu yansa wa. Kpam a reve ko ndya i zuwai n
tsu yansa nala wa. 15 Wạri n kalen wa ko a kiɗa vu kacombi, ko bawu a kiɗa
vu. Ili i kalen i'ya vuma wushi uma u savu a asu u Kashilạ. 16 Kashilạ ka nạkạ
tạ ndishi n shinga a asu u aza ɗa a tonoi akani a na, kpam wa zuwuka le tạ
unạ u shinga. Wata, ama a nala yi alya ama a maci a Kashilạ.

17 Ili i'ya i bidyai n gogo-na, kotsu i ạsạkạ ko uza u damgbarạsa mu n ukuna
u nala wa. Alani a ɗa mạri n a ɗa a ikyamba i vạ a rawa tạ a wenike an uza u
Yesu u ɗa mạri.

18 Ama a vạ, ạsạkạ ukuna u shinga u Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu u
rongo n ạɗạ gbạ. Ami.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Afisu

Ukukpạ u kadyanshi

Bulus korongu tạ ukanikorongi u na vi ubana a asu u Atoni a ɗa a'ạri a Afisu cina eyi a kuwa ku a'ali. Wạri u rongo tạ a Afisu hal ayen a tatsu n u wenishiki ama ukuna u Yesu. Katani ka Aritima kameli ka pini ka pige a ilyuci yi. Ayain a manyan ma ameli a tsu tsạrạ tạ ikebe ushani a asu u udengishe ameli a kenu a kenu. Uwenishike u Bulus u zuwa tạ ama a ạsạkai utsilạsa ameli yi. Nala zuwa tạ ayain a manyan ma ameli yi a yain upan n eyi.

Cina ukuna u nala vi u wura ɗe ɗa Bulus korongi ukanikorongi u na vi. A asuvu a ukanikorongi vi u tonuko tạ Atoni a ɗa a'ạri a Afisu gbạ ili i shinga i shinga i'ya a ka tsạrạ adama a ɗa a'ạri kaɓolo n Kawauwi. Ili i nala yi i likimba i'ya wa, shegai i zuba i'ya kpam i la tạ i likimba. U tonuko le tạ gbạ Atoni ili i te i'ya a'ạri a asuvu a Kawauwi, u dambula gbạm ko avu kaletsu ka eni ka vạri wa. Ū wenishike tạ tyoku ɗa vali wa rongo n uka u ne. U wenishike tạ dem tyoku ɗa mmuku ma rongo n isheku i le, nala dem agbashi n azakuwa a le.

Gbạ ili i'ya Bulus danai a kaci ka Atoni a Afisu, nala dem i'ạri a asu u Atoni gogo-na. Gbạ tsunu tsạ tạ n ili i shinga i shinga i zuba an tsạri n Kawauwi. Nala kpam, u gan tạ tsu rongo mai tyoku ɗa tagarạda u na vi u wenishikei.

Ili i'ya i'ạri a tagarạda u na vi

Idyani (1:1-2)
Kawauwi ka tuko tạ unạ u shinga u kulu (1:3–3:21)
Uma u savu kaɓolo n Kawauwi (4:1–6:20)
Idyani i makorishi (6:21-24)

Idyani i Bulus

1 Mpa Bulus, uza ɗa wa korongu ukanikorongi u na vi. Kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka mạri, kpaci Kashilạ ka ka cigai ka ɗangạsa mu n woko nala.

Ama a uwulukpi a Kashilạ a ɗa a'ạri a Afisu alya ma koronku, aza ɗa kain dem Yesu Kawauwi ɗa a'ạri a utono.

2 Ạsạkạ Kashilạ Tata u tsunu n Asheku Yesu Kawauwi a nạkạ ɗạ ukuna u shinga nạ ndishi n shinga.

Unạ u shinga a asuvu a Kawauwi

3 Tsu cikpalai Kashilạ Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Aya u zuwuka tsu unạ u shinga a asu u ɗa u nạkạ tsu gbạ ukuna u shinga u ɗa u wutại a zuba, tsạrạ u ɓạngạ uma u tsunu a asuvu a kulu. U yan tạ nala an u ɓolomgbono tsu n Kawauwi. 4 Tun kahu Kashilạ ka yain likimba, u ɗangạsa tsu tạ tsu woko ama a ne a asu u ɗa u ɓolomgbono tsu n Kawauwi. Yan ɗa u yain nala tsạrạ tsu rongo sarara bawu ili i'ya i nangasai atakasuvu a tsunu a kapala ka ne. Kpam tsạrạ kotsu ili i roku i cingi i rongo a asuvu a tsunu i'ya ya zuwa yi u kạnạ tsu n unyushi wa. 5 Kpaci Kashilạ ka ciga tsu tạ tun caupa, u yawunsa tạ u gonuko tsu mmuku n ne a asu u ili i'ya Yesu Kawauwi yain. Kashilạ ka pana tạ kayanyan an u yain nala, kpam nala dem wa ciga u yain i'ya. 6 Adama a nala, tsu cikpala yi tạ an u yanka tsu ukuna u shinga u pige. Gbani ɗa u yanka tsu ukuna u shinga vi, a asuvu a Kawauwi uza ɗa wa ciga. 7 A asuvu a Kawauwi tsu woko tạ faạ adama a mpasa ma ukpạ u ne, kpam ɗa gai i zuwai tsu tsạrại

ucimbusạ u unyushi u cingi vi. Nala Kashilạ ka wenike tsu an ukuna u shinga u ne wạri u pige, 8 kpam u wenike tsu tạ u ɗa cika. Kpaci Kashilạ kạ tạ n kakiri, kpam n ureve u ili, 9 u yan tạ ili i'ya wa ciga u yain. U wenike tsu tạ ili i'ya u sokongi i'ya u foɓusoi u yain a akere a Kawauwi. 10 A'ayin a yan baci, afoɓi a ne a ɗa u ɓolomgbono ko ndya wa a zuba n likimba kaɓolo n magono ma te mi; wata, Yesu Kawauwi.

11 Kashilạ ka ɗangạsa tsu tạ tsu woko ama a ne a asu u ɗa u ɓolomgbono tsu n Kawauwi. Tun caupa ɗa u yawunsai u yain nala, ɗa gai u yain i'ya vi, kpam u zuwa tạ ko ndya wa i woko tyoku ɗa wa ciga. 12 U yan tạ nala tsạrạ ạtsu aza a Yahuda aza ɗa tsạri aza a kagitạ ka uzuwa uma ara Kawauwi, tsu zuwa ama a cikpala Kashilạ, kpaci wạ tạ n tsupige. 13 Kpam nala dem wạri ara ɗe. I pana tạ Kadyanshi ka Shinga, kpam Kadyanshi ka Shinga ki ka ka wauwa ɗạ. I wushuku tạ n Kawauwi, kpam a ɓolomgbono ɗạ n eyi. Adama a nala, Kashilạ ka nạkạ ɗạ tạ Kulu Keri ka u zuwamgbanạkai ama a ne. Kulu kạ tạ yavu kugyan ka ka wenike an eɗạ aza a Kashilạ a ɗa. 14 An u wokoi tsu wushai Kulu Keri, malạlạ mạ la wa, tsa reve tạ an Kashilạ ka nạkạ tsu ukuna u shinga u ɗa u zuwamgbanai. Tsu reve tạ kpam an Kashilạ ka nạkạ ama a ɗa a'ạri ama a ne utsạrạ u kaci u ɗa u shaɗangi. Nala wa zuwa tạ ama a cikpala Kashilạ kpaci wạ tạ n tsupige.

Kavasu ka Bulus

15 An u wokoi Kashilạ ka zuwuka tsu unạ u shinga naha, kavasu ka ma yan ubana ara ne adama a ɗe. Tun a'ayin a ɗa n panai alabari a da i wushuku ɗe n Yesu Asheku, kpam ya ciga ama a Kashilạ, 16 tun a'ayin a nala a ɗa baci dem ma yan kavasu, n tsu yan tạ kavasu adama a ɗe. 17 Ubana a asu u Tata u tsunu ɗa ma yan kavasu, uza ɗa wạri n tsupige tsu pige. Aya Kashilạ ka Yesu Kawauwi Asheku a tsunu. N folo yi tạ u zuwa ɗạ i yain n ugboji, kpam u wenike kaci ka ne ara ɗe, tsạrạ i lyai kapala n ureve u ne. 18 N yan tạ dem kavasu u zuwa ɗạ i yain n ureve tsạrạ i reve ukuna u shinga u ɗa wạri n u ɗa adama a ɗe. Eɗa pini ufoɓusi ya vana tsạrạ i wushi ukuna u shinga u na vi, kpaci u isạ ɗạ tạ i woko mmuku n ne. N yan tạ kpam kavasu tsạrạ i reve tsupige tsu unạ u shinga u ɗa u yain kazuwamgbani wa nạkạ ama a ne. 19 N yan tạ kpam dem kavasu tsạrạ i reve ucira u ne, u ɗa u lai ko ndya wa, u ɗa u tsu ɓạngạ tsu ạtsu aza ɗa tsu wushuki. U ɗa gai ucira u pige u ɗa 20 u yankai manyan an u zuwai Kawauwi ka gono n uma, aku u zuwa yi u dusuku a asu u tsupige a kukere ku ulyaki ku ne a zuba. 21 Kawauwi ka lya tạ tsugono tsu ucira kau-kau u ɗa wạri pini, ko an u wokoi a'ạ tạ n ucira. Kala ka ne ka la tạ gbạ a'ala a aza a tsugono tsupige. Ukuna u mayun u ɗa na vi gogo-na, kpam wa woko tạ mayun a a'ayin a utuwạ. 22 Kashilạ ka nạkạ tạ kpam Kawauwi tsugono a kaci ka ili gbạ, u zuwai kpam u woko Kaci ka Atoni; wata, ikyamba i ne i'ya la vi. 23 Atoni yi ikyamba i Kawauwi i'ya, aya u tsu shaɗangu le n ucira u ne kpam u tsu nạkạ ko ndya uma ko nte wa.

2

Gogo-na tsạ tạ n uma

1 Caupa i'ạri tạ yavu akushe, kpaci i 'yuwain upanạka Kashilạ, kpam ya yansa unyushi u cingi. 2 I tsu rongo tạ a uyansa tyoku ɗa ama a likimba a tsu yansa. I panạkai Kanangasi,* uza ɗa wa lya tsugono tsu ityoni i cingi i'ya ya rongo a kalishi. Kanangasi ki uwule u cingi u ɗa wa yan manyan u ɗa,

* **2:2** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalạpạnsi.

kpam wa tono n aza ɗa a 'yuwain upanaka Kashila. 3 Caupa gba tsunu tsari ta tyoku u le. Gba ili i cingi i'ya i luwa tsu uyan i'ya tsa yansa. Tsa tono ili i'ya uyawunsa n maluwa ma cingi ma tsunu ma tonuko tsu tsu yain. An u wokoi tsari tsa yansa ili i cingi, dere ɗa wari Kashila ka yan tsu mavura, tyoku ɗa wa yanka ama ɗa a buwai.

4 Shegai asuvayali a Kashila a gbonguro wa wa, kpam wa ciga tsu ta cika. 5 U ɓolomgbono tsu n Kawauwi, kpam u naka tsu uma u savu. U yan ta nala cina tsu buwai yavu akushe adama a unyushi u cingi u tsunu. Adama a tsishinga tsu ne ɗa koshi Kashila ka wauwa ɗa. 6 U 'yangasa tsu ta a asuvu a ukpa kaɓolo n Kawauwi, kpam u zuwa tsu a zuba tsara tsu rongo n Kawauwi tsu lyai tsugono n eyi. Kashila ka yan ta nala a asu u ɗa u ɓolomgbono tsu n Yesu Kawauwi. 7 A ure u na u ɗa u wenike tsu ukuna u shinga u ne a asuvu a Yesu Kawauwi, tsara a asuvu a ayen a ɗa a ka tuwa ama a wene tyoku ɗa ukuna u shinga u ne wari kpam u lai ko ndya wa. 8 Adama a ukuna u shinga u ne u ɗa u wenike ɗa koshi, ɗa u wauwa ɗa a asu u ɗa i pityanangi n Kawauwi. U wauwa ɗa adama a ili i shinga i'ya i yain wa, nala kune ku Kashila ka ara ɗe, 9 adama a ili i'ya i yain ɗa wa. Da gai i zuwai bawu uza wari la uza ɗa wa fuɗa wa cikpala kaci ka ne ki. 10 Kashila ka ka yan tsu tyoku ɗa tsari. A asuvu a Yesu Kawauwi, Kashila ka yan tsu ta tsara tsu yain manyan ma shinga. Nala u foɓusoi u ɗa tun caupa, tsara tsu rongo nala.

Kawauwi ka ka ɓolomgbono tsu

11 A matsa ɗa aza a Yahuda wa. Eɗa aza a Yahuda a tsu isa "aza ɗa bawu a kiɗai acombi." Aza ɗa a tsu isa ɗa "aza ɗa bawu a kiɗai acombi" a tsu isa ta kaci ka le "aza ɗa a kiɗai acombi." (Ukiɗa u acombi u le ili i'ya a tsu yanka kaci ka le a ikyamba i'ya koshi.) 12 Ciɓai, a'ayin a ɗa bawu kotsu i'ari i revei Kawauwi, i'a aza a uyamba u Isara'ila wa. Kashila ka yan ta kazuwamgbani n ele, shegai n aɗa wa. U wushuku ta kpam wa yanka le ili ushani shegai n aɗa wa. A likimba ɗa ya rongo, shegai i'a n ili i'ya i zuwukai uma wa, kpam i reve Kashila wa. 13 Caupa, i'ari ta a mɓari, shegai gogo-na a ɓolomgbono ɗa ɗe n Yesu Kawauwi, kpam Kashila ka tuko ɗa evu n eyi a asuvu a mpasa n Kawauwi.

14 Kawauwi n kaci ka ne aya u tuko tsu ndishi n shinga. Caupa, tsilala tsa tsari a mere ma aza a Yahuda n Awulawa tsari ta yavu kasaga. U takpa ɗe tsilala tsu nala tsi, aku u gonukoi gba ama ili i te. 15 Mele ma aza a Yahuda ma ta n udani ushani u ɗa u gain ama a toni, shegai gogo-na Kawauwi ka zuwa ma ɗe a ikengi a asu u ukpa u ne. Yan ɗa u yain nala tsara u tuko aza a Yahuda n Awulawa ara ne u yain kaɓolo ka savu. Nala kpam u zuwai ndishi n shinga a mere ma le. 16 Uciga u Kawauwi u ɗa tsilala tsa tsari a mere ma aɓolo a re a na yi tsu cina utyoku. U zuwa le a woko ikyamba i te, u gonuko le a asu u Kashila. Gba nala vi, Kawauwi ka yan ta i'ya a asu u ukpa u ne a mawandamgbani. 17 Kawauwi ka tuwa ta a likimba u yain kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka ku yain kadyanshi ka ndishi n shinga. U yanka ɗa ta eɗa Awulawa aza ɗa i'ari mɓari, n atsu aza a Yahuda aza ɗa tsari evu. 18 Gogo-na gba tsunu aza a Yahuda n Awulawa tsa fuɗa ta tsa tuwa a asu u Tata a asuvu a Kulu Keri ku te adama a ili i'ya Kawauwi ka yanka tsu.

19 Adama a nala, eɗa Awulawa i'a kpam amoci ko kpam aza ɗa a wutai a mɓari wa. Shegai i woko ɗe aza a uyamba u te n ama a Kashila. Gogo-na eɗa i woko ɗe aza a kuwa ku Kashila. 20 I wokoi aɓuku a kuma ka a mai, kpam Asuki na ntsumate alya cuku tsu kuma ki, Kawauwi kpam aya katali ka ka lakai kalen cika a asu u kuma vi. 21 Aya wa ɓolomgbono gba kuma ki. U zuwa ta ka ku 'yangai hal ku wokoi kuwa ku Kashila ku uwulukpi. 22 Adama

a ɗa a ɓolomgbono ɗạ n Kawauwi, gogo-na Kawauwi ki ɓolomgbono ɗa wa ɓolomgbono ɗạ n Atoni a ɗa a buwai, tsạrạ i woko kuwa ku nala ki ka Kashilạ ka rongo n ucira u Kulu Keri.

3

Manyan ma Bulus

1 Mpa Bulus, mạ tạ a kuwa ku a'ali adama a manyan ma Kirisiti Kawauwi u zuwa mu n yanka ɗạ eɗạ Awulawa. 2 I reve tạ an Kashilạ n ukuna u shinga u ne u nạkạ mu manyan ma na mi n yain tsạrạ n ɓạngạ ɗạ. 3 Kashilạ ka zuwai n revei afoɓi a ne a ɗa u sokongi. Mạri n koronku ɗạ tạ kenu a kaci ka ukuna u na vi. 4 I yan baci kạneshi u ili i'ya n korongi, ya reve tạ ili i'ya n revei adama a afoɓi a na yi a kaci ka Kawauwi. 5 Kashilạ ka wenike afoɓi a na yi a asu u ama a ɗa a rongoi caupa wa. Shegai gogo-na u wenike a ɗa ɗe a asu u Kulu Keri. U wenikei a ɗa a asu u ama a ɗa u ɗangạsai a woko asuki nạ ntsumate n ne. 6 Afoɓi a Kashilạ a ɗa na: Eɗạ Awulawa ya wusha tạ unạ u shinga u ɗa Kashilạ ka nạkạ, unạ u te tyoku ɗa aza a Yahuda a ka wusha u ɗa. Awulawa n aza a Yahuda a woko ɗe ama a te. Eɗạ Awulawa ya wusha tạ dem ili i'ya Kashilạ ka yankai ama a ne kazuwamgbani, kpaci uɓolomgboni u ɗa i'ạri n Yesu Kawauwi. Ili i'ya Kadyanshi ka Shinga ka danai i'ya la vi.

7 Kadyanshi ka Shinga ka na ki ka ma yan kuɓari. An u wokoi Kashilạ uza u shinga u ɗa, u nạkạ mu manyan ma na mi ma utonusuko ama gbạ Kadyanshi ka Shinga, kpam u ɓạngạ mu n yain ili i na yi n ucira u ɗa u nạkạ mu. 8 Mpa gbạ n lai unamba kalen asuvu a ama a Kashilạ, shegai gbạ n nala, Kashilạ ka nạkạ mu manyan ma na mi ma utonusuko Awulawa ili i shinga i'ya Kawauwi ka nạkạsạ. Ili i shinga i na yi i wura tạ ama a reve. 9 Kpam Kashilạ uza ɗa u yain ili gbạ, u nạkạ mu manyan ma utonusuko ama gbạ ukuna u afoɓi a ɗa u sokongi a kagitạ. 10 U yain ili i na tsạrạ gogo-na u wenike ucira kau-kau u zuba tyoku ɗa wạri n ugboji a ili i'ya wa yansa gbạ. Kashilạ ka wenikei ili i na yi a asu u ili i'ya u yankai Atoni a ne. 11 Kashilạ ka bidiga tạ kaci ka ne u yain ili i na tun caupa kahu u yain likimba, kpam gogo-na u zuwa ɗe i'ya i gitạ a ure u ɗa Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu u yain. 12 Cinda tsu wushuki n eyi, kpam tsu ɓolomgbonoi n eyi, tsa fuɗa tạ tsa tuwạ a asu u Kashilạ karara bawu uwonvo. 13 Adama a nala, ma folo ɗạ i namba ugbamatangu an ma so mavura adama a ɗe wa. Mavura ma na mi ma tuko ɗạ tạ tsupige.

Kawauwi ka ciga tsu tạ

14 Adama a nala, n kuɗạngu tạ a kapala ka Tata n yanka ɗạ kavasu. 15 Aya Tata u maci u a'uwa gbạ, gbạ aza ɗa a'ạri a zuba n aza ɗa a'ạri a likimba dem. 16 Kashilạ ka fuɗa tạ ka zuwuka ɗạ unạ u shinga ushani. Ɗa n folo yi tsạrạ Kulu ku ne ku nạkạ ɗạ ucira, kotsu atakasuvu a ɗe a gbama. 17 Kpam n folo yi tsạrạ Kawauwi ka rongo asuvu a atakasuvu a ɗe an i pityanangi n eyi. Kavasu ka vạ ka i rongo uciga u Kashilạ kpam i cigamgbana. I yan baci nala ya woko tạ tyoku u maɗanga ma alu a ne a uwai asuvu a iyamba, kpam tyoku u kuwa ka a mai n cuku tsu ugbami. 18 Nala eɗạ n ama a Kashilạ gbạ ya reve ucun u uciga u ɗa Kawauwi ka ciga tsu. Wa ciga tsu tạ cika, uciga u ɗa u wurai urạtsanạka. 19 Ko an u wokoi uza wạ la wa fuɗa wa reve gbạ tyoku ɗa Kawauwi ka ciga tsu wa, ma folo Kashilạ ka ạsạkạ i reve u ɗa, tsạrạ i woko tyoku ɗa u gain i woko; wata, tyoku ɗa Kashilạ kạri.

20 Kashilạ kạ tạ n ucira u ɗa wa yan ili i'ya i lai i'ya tsu folo yi u yain, hal gbạm n ili i'ya tsu fuɗai tsu yawunsai. Kpam she u yain i'ya n ucira u ne; wata, u ɗa wa yansa manyan a atakasuvu a tsunu. 21 Ạsạkại tsu cikpala ni

hal ubana bawu utyoku adama tsupige tsa u wenikei a ili i'ya wa yansa a asuvu a kuwa ku Atoni, kpam n a asu u Yesu Kawauwi! Ami.

4

Ikyamba i te

1 Mạ tạ a kuwa ku a'ali adama a ɗa ma gbashika Asheku, kpam ma folo ɗạ tạ i rongo ndishi n ɗa n rotsoi ma aza ɗa Kashilạ ka isại. 2 Ili i'ya baci dem ya yan, i vakunku kaci ka ɗe, kpam i toni n ama sawu. I yain n ahankuri, kpam kotsu i yain upan a'ayin a ɗa baci ama a ka yansa ukuna u gbani wa, kpaci ya ciga le tạ. 3 Kulu Keri ku gonuko ɗạ ɗe ili i te, adama a nala, yanyi gbạ i'ya ya yan i rongo nạ ndishi n shinga, tsạrạ i rongo pini ili i te. 4 Gbạ tsunu ikyamba i te i'ya. Kulu ku Kashilạ ku te ka. Kpam Kashilạ ka nạkạ tsu tạ uzuwa u uma u te an u ɗangạsa tsu tsu woko ama a ne. 5 Gbạ tsunu Asheku a te a ɗa tsu. Uwenishike u te u ɗa tsu pityanangi n u ɗa. Ulyuɓugu u te u ɗa tsu wushai. 6 Gbạ tsunu Kashilạ ka te ka tsa gbashika, kpam aya Tata u tsunu gbạ. Wa lya tạ tsugono tsu ko ndya wa. Wạ tạ ko nte wa. Aya kpam pini a asuvu a tsunu gbạ.

7 Kawauwi ka nạkạ tạ ya dem kune tsạrạ tsu yain manyan ma ne. Yan ɗa u yain nala adama a tsishinga tsupige tsu ne. 8 Tyoku ɗa Tagarạda u Kashilạ u danai,

“A'ayin a ɗa u banai a zuba u Kashilạ,
u tono tạ n aza a a'uwa a a'ali a ɗa u kạnại,
kpam u nạkại ama kune icun kau-kau.” ◊

9 (Gogo-na ma ciga tạ i yawunsa a kaci ka udani, “U banai a zuba u Kashilạ.” 10 U bana baci a zuba u Kashilạ, u kạnạ tạ u yain n kalen; wata, caupa, wạri u cipạ tạ a iyamba, a likimba u na. Vuma ɗa cipại a likimba u na vi aya dem uza ɗa yuwại a zuba vi, tsạrạ u gonuko ili i woko tyoku ɗa i gain i woko.) 11 Aya u nạkại Atoni kune ku na ki icun kau-kau: u zuwai aza roku a woko asuki. U zuwai aza roku a woko ntsumate, aza roku kpam a dansa kadyanshi ka Kashilạ. U zuwai aza roku a kirana n Atoni, aza roku kpam a woko awenishiki a Atoni. 12 Yan ɗa u yain nala tsạrạ ama a na yi a foɓuso ama a Kashilạ a gbashika yi, tsạrạ Atoni yi, aza ɗa a'ạri ikyamba i Kawauwi a gbonguro n ucira. 13 Nala gbạ tsunu tsa ɓolomgbono tsu woko ili i te a asu u uwushuku n Kashilạ n ureve u Maku ma ne, kpam tsa woko tạ aza ɗa a gbonguroi. Wata, tsa woko tạ ushaɗangi tyoku u Kawauwi, uza ɗa wạri tyoku ɗa u gain u woko.

14 Tsa woko kpam tyoku u mmuku wa. A ka kpatalạsa tsu kaberikete tyoku u kpatsu ku aɓali a ka kpatalạsa kaberikete wa. Tsa panạka ama ɗa a ka ciga a yinsạ tsu n uwenishike u kaɓan u gbani wa. 15 A unạ u nala, tsu dansa ukuna u mayun kpam tsu cigamgbana, tsạrạ tsu gbonguro kpam tsu woko unạ u te n Kawauwi gbạ gbạ, eyi uza ɗa wạri Kaci ka Atoni. 16 Kawauwi ka ɓolomgbono tạ ama gbạ, tyoku ɗa karuva ka tsu ɓolomgbono apashi a ikyamba i vuma. Kapashi dem ka yan baci manyan ma ne, ka ɓạngạ tạ apashi a roku a gbonguro, tsạrạ ikyamba yi gbạ i woko n alafiya, n ugbonguro, kpam ushaɗangi n uciga.

Uma u savu

17 Adama a nala, n tonuko ɗạ tạ kpam n rono ɗạ atsuvu a asuvu a kala ka Asheku, ạsạkại uyansa tyoku ɗa Awulawa a ka yansa. Ure u uyawunsa u le u gbani u ɗa. 18 Atakasuvu a le a'ạ tạ a asuvu a karimbi, a reve ko i te wa, kpaci a panạka Kashilạ wa. Adama a nala a ka tsạrạ uma u ɗa Kashilạ ka nạkạ wa.

◊ **4:8** Ishp. 68:18.

19 A'ayin a ɗa baci a yain ili i cingi, a tsu pana kpam uwono wa. A neke ɗe kaci ka le a uyansa ili i'ya ikyamba ya ciga, kpam a ka yansa tạ gbạ icun i tsishankala, kpam a ạsạkạ uyansa ili i nala yi wa.

20 Eɗạ tani, an i revei Kawauwi, tyoku ɗa a tonuko ɗạ i yansa ɗa la wa. 21 N reve tạ i pana tạ ukuna u ne, kpam i'ạ tạ a asuvu a ne, adama a nala a wenishike ɗạ tạ ukuna u mayun u Yesu. 22 A wenishike ɗạ tạ i ạsạkạ ili i'ya i'ạri i yansai caupa. A'ayin a nala yi uma u ɗe u namgba tạ adama a ɗa i cigai uyansa gbạ icun i ikuna i cingi. 23 Gogo-na ạsạkại Kashilạ ka savaɗa uma u ɗe tsạrạ i gitạ uyawunsa a ure u savu. 24 Ạsạkạ Kashilạ ka gonuko ɗạ ama a savu. U yan ɗạ tạ i woko tyoku u ne, adama a nala u kạnạ tạ i woko ama a maci kpam uwulukpi n ukuna u mayun.

25 U kạnạ tạ i ạsạkạ kaɓan. Ya dem tonusuko utoku u ne Katoni ukuna u mayun, kpaci tsạ tạ tyoku u apashi kau-kau a ikyamba i te. 26 A'ayin a ɗa baci i yain upan, kotsu i yain unyushi u cingi wa, kiranai, kotsu i yain upan hal kaara ka rukpạ wa. 27 Kotsu i nạkạ Kalạpạnsi† kabala u lyai kaci ka ɗe wa. 28 Uza ɗa baci wạri kaboki, kotsu u doku u boko wa. A unạ u nala, she u mạtsạ uyan manyan, tsạrạ u tsạrạ ili i'ya wa nạkạ aza a unambi.

29 Kotsu i dansa ikuna i cingi wa, shegai i dansa ikuna i shinga i'ya ya ɓạngạ ama a gbonguro. Dansai ili i'ya ya gbamatangu aza ɗa a ka panạka ɗạ vi tsạrạ i yan le n kalen. 30 Kpam kotsu i zuwa Kulu Keri unamgbukatsumạ wa, kpaci kạ tạ tyoku u kugyan ka ku wenikei eɗạ ama a ne a ɗa. Kashilạ ka nạkạ tạ Kulu, tsạrạ u wenike an wa wutukpạ ɗạ kain ka makorishi ka rawa baci. 31 I ạsạkạ unamgbi u asuvu n upan n asuvu a shen. Kotsu i rongo n ibili ko kpam i yain ili i'ya ya tuko kunangasu wa ko kenu. 32 A unạ u nala, yamgbanai ili i shinga, kpam i wenike asuvayali. Cimbusukại aza ɗa a nusuka ɗạ, tyoku ɗa Kashilạ ka cimbusukạ ɗạ unyushi u cingi u ɗe a asu u Kawauwi.

5

Rongoi a asuvu a katyashi

1 Adama a nala rongoi tyoku u Kashilạ, kpaci eɗạ mmuku n ne n ɗa, aza ɗa wa ciga cika. 2 I cigi ama maco, tyoku ɗa Kawauwi ka ciga tsu, hal u kuwại adama a tsunu. U nekei uma u ne tyoku u uɗarạkpa ubana a asu u Kashilạ, kpam nala vi wạ tạ tyoku u ili i magulạni a asu u Kashilạ.

3 Kotsu i yain tsishankala, ko ili i uwono, ko kpam kurura a mere ma ɗe wa. Icun i inyushi i cingi i nala yi i lobono a asu u ama a Kashilạ wa. 4 Kpam dem u lobono i dansa kadyanshi ka icaɗi wa, kpam kotsu i dansa n utengeshi ko majari ma cingi wa. A unạ u nala, she i cikpi Kashilạ adama a ili i'ya wa yansạka ɗạ. 5 I reve tạ na vi mayun ɗa: Uza u yan baci unyushi u tsishankala, ko u yain ili i cingi, ko wạri n kurura, wa uwa a tsugono tsu Kawauwi n tsu Kashilạ wa. Uza ɗa baci dem wa yansa ili i nala yi, kameli ka wa gbashika. 6 Kotsu i ạsạkạ uza roku u yinsạ ɗạ u tonusuko ɗạ ili i'ya bawu i'ạri i mayun wa. A ka ɓạrạkpạ wa, Kashilạ ka yan tạ upan n ama a ɗa bawu a nạkạ yi karingạ, a ka yansa baci icun i ili i cingi i na yi. 7 Adama a nala, kotsu i ɓolomgbono n aza ɗa a ka yansa ikuna i cingi tyoku u nala wa.

8 Caupa, i'ạri tạ a asuvu a karimbi, shegai gogo-na a ɓolomgbono ɗạ ɗe n Asheku, kpam i uwa ɗe a asuvu a katyashi. Adama a nala rongoi tyoku u ama a ɗa a'ạri aza a katyashi. 9 N dana tạ nala kpaci katyashi ka tsu zuwa tạ ama a yain ili i'ya i'ạri i shinga, n i maci, n i mayun. 10 Adama a nala mạtsại i rotsongusu ili i'ya ya zuwa Asheku a pana kayanyan. 11 Kotsu i ɓolomgbono a asu u uyan ili i'ya ama a ɗa a'ạri a karimbi a ka yansa wa. Ili i nala yi i gbani i'ya. A unạ u nala, zuwai ama a reve ili i na yi i cingi i'ya. 12 Ili i uwono i'ya

gbạm a dansa ikuna i'ya ama a yain a ukpawunsi. 13 Shegai a'ayin a ɗa baci
katyashi ka wakanai ara le, ya dem wa wene tạ ili i'ya ili yi i rotsoi. 14 Kpaci
katyashi ka tsu wenike tạ ili dem. Ɗa i zuwai a danai,
“Eɗạ aza ɗa ya lavuta, 'yạngại!
'Yạngại a ukpạ,
kpam Kawauwi ka wakana tạ ara ɗe.”
15 Adama a nala, kiranai n tyoku ɗa ya rongo. Kotsu i rongo tyoku u
atengeshi wa, shegai rongoi n kakiri. 16 Yanyi manyan n kabala ka i'ạri n
ka mai, kpaci ama a ka yansa tạ tsicingi a a'ayin a na. 17 Adama a nala kotsu
i woko atengeshi wa, shegai i rotsongusu ili i'ya Asheku a ka ciga ɗạ i yain.
18 Kotsu i tamgbalạka n uso mạrạ wa, kpaci nala wa nangasa ɗạ tạ. A unạ u
nala, ạsạkại Kulu ku shaɗangu ɗạ n ucira. 19 Shipai icun i ishipa i Kashilạ gbạ,
kpam i gbamatangu atoku a ɗe. Shipai ishipa i ucikpala Asheku n atakasuvu
a ɗe gbạ. 20 Cikpai Kashilạ Tata u tsunu maco a ili gbạ adama a kala ka Asheku
Yesu Kawauwi ka tsunu.

Aka n a'ali

21 Adama a ɗa ya nạkạ Kawauwi karingạ, she i gorimuko atoku.
22 Eɗạ aka a iyolo, gorimukoi a'ali a ɗe tyoku ɗa i tsu gorimuko Asheku,
23 adama a ɗa vali aya kaci ka uka, tyoku ɗa Kawauwi kạri Kaci ka Atoni;
wata, ikyamba i ne. 24 Adama a nala, uka dem u gorimuko vali u ne a ili dem,
tyoku ɗa Atoni a tsu gorimuko Kawauwi.
25 Eɗạ a'ali a ɗa i'ạri n aka, ya dem cigi uka u ne, tyoku ɗa Kawauwi ka
cigai Atoni hal u kuwại adama a le, 26 tsạrạ u gonuko le uwulukpi, an u zạ le
n mini n udani u ne. 27 U yan tạ na vi tsạrạ u gonuko Atoni yi a woko n tsulobo
kpam u tuko le a kapala ka ne tyoku u ukasavu u ɗa bawu wạri n kashindạ
ko utyacira ko kpam icun i unamgba. Pini nala, a ka woko tạ uwulukpi kpam
bawu unyushi. 28 Nala kpam dem a'ali, u kạnạ tạ a cigi aka a le, tyoku ɗa a
ka ciga ikyamba i le. Uza ɗa baci wa ciga uka u ne, kaci ka ne ka wa ciga.
29 Uza wạ la wa kovo ikyamba i ne wa, shegai u lyatangu i'ya u kirana kpam
n i'ya. Kpam ili i'ya Kawauwi ka yankai Atoni yi i'ya gai la vi, 30 kpaci ạtsa
apashi a ikyamba i ne. 31 Tyoku ɗa Tagarạda u Kashilạ u danai, “Vali u ạsạkạ
tata nạ mma u ne u paɗara n uka u ne, ama a re a le a ka woko tạ ikyamba i
te.” ◊ 32 Ukuna u mayun u ɗa pini ukpawin a uwenishike u na vi. Kadyanshi
ka Kawauwi n Atoni ka ma yan. 33 Shegai mayun ɗa ara ɗe dem: vali dem
u kạnạ tạ u cigi uka u ne tyoku ɗa wa ciga kaci ka ne, uka kpam u kạnạ tạ u
gorimuko vali u ne.

6

Mmuku n isheku i le

1 Eɗạ mmuku, gorimukoi isheku i ɗe kpaci eɗạ aza a Asheku a ɗa, kpam ili
i shinga i'ya i gain i yain i'ya gai la vi. 2 Mele ma kagitạ ma mạri a asuvu a
Mele Kupa ma ma korusoi n kazuwamgbani ka ka danai, “Nạkạ tata nạ mma
u vunu tsupige.” 3 Kpam kazuwamgbani ka na: “Vu nạkạ baci tata nạ mma
u vunu tsupige, ili dem ya wala vu tạ derere, kpam va ɓạrạkpạ tạ a likimba
u na.”
4 Isheku, kotsu i zuwa mmuku n ɗe n yain upan wa. A unạ u nala, kiranai
n ele, nạkạ le adooki kpam i wenishike le a ure u ɗa Asheku a ka ciga.

Agbashi n azakuwa a le

◊ **5:31** Kag. 2:24.

5 Eɗạ agbashi, gorimukoi azakuwa a ɗe a ɗa a'ạri pini naha a likimba. Pana
le uwonvo i nạkạ le karingạ i gbashika le kpam mayun tyoku ɗa ya gbashika
Kawauwi. 6 Mạtsại manyan cika a a'ayin dem, shegai kotsu i yain tsạrạ i
zuwa azakuwa a ɗe a pana kayanyan a'ayin a ɗa a ka wundya ɗạ koshi wa.
Shegai i yain i'ya i lai la, i yain manyan ma ɗe n atakasuvu a ɗe gbạ, tyoku
ɗa Kashilạ ka ciga, kpaci eɗạ agbashi a Kawauwi a ɗa i'ạri. 7 Yanyi manyan
ma ɗe n mazạngạ, yavu Asheku a ɗa ya yanka, shegai ama koshi wa. 8 Ciɓai,
Asheku a ka tsupa tạ manyan ma shinga ma ya dem u yain, ko kagbashi ko
uza ɗa bawu wạri kagbashi.
9 Eɗạ azakuwa, kiranai n agbashi a ɗe dem mai. Kotsu i dana ili i'ya ya
zuwa le a pana uwonvo wa. Ciɓai, azakuwa n agbashi gbạ a'ạ tạ n Uzakuwa
u te a zuba, kpam u tsu yanka tạ ya dem unạ u te.

Icanga i kuvon i Kashilạ

10 Akani a vạ a makorishi a ɗa na: gbamai n ucira u Asheku u ɗa wạri n
ugbonguro cika kain dem, kpaci i'ạ tạ kaɓolo n eyi. 11 Kasoje ka tsu foɓuso
tạ icanga i kuvon adama a kuvon. Nala dem, u kạnạ tạ i foɓuso gbạ ili i'ya
Kashilạ ka nạkạ ɗạ, tsạrạ a'ayin a ɗa baci Kalạpạnsi ka ciga ka lạpạnạsạ
ɗạ, kotsu i fuɗa i shamgba n ucira a uwandạsa u ne. 12 Kuvon ku tsunu n
ama icun i tsunu ɗa wa, shegai n ityoni i cingi i'ya nạ ngono n le n ucira
kau-kau u likimba u karimbi u na, kpam tsa yan tạ kuvon n ucira u cingi
u ɗa wạri a kalishi. 13 Adama a nala, ukai gbạ icanga i kuvon i'ya Kashilạ
ka nạkạ ɗạ. Tsạrạ i suma a kain ka cingi wa. Ya yan tạ kuvon hal ubana a
makorishi, kpam i rongo kushani n ucira. 14 Adama a nala, foɓusoi kaci ka
ɗe! I dansa ukuna u mayun maco. Wạ tạ tyoku u kagbawatsu ka cuku ka
vuma sirai a cuku, tsạrạ u foɓuso kaci ka ne u yain manyan. Yanyi ili i'ya
i'ạri derere, kpaci uyan ili i'ạri derere i'ạ tạ tyoku u matogo ma urim ma
ma kạngu i'ya ya sawa ɗạ. 15 Lyayi kapala n uwushukusu n Kadyanshi ka
Shinga ka ka tsu nạkạ ndishi n shinga. Kpam ka woko tạ tyoku u akpata a
a'ene a ɗe, kpam ya woko tạ ufoɓusi mai. 16 Ili i roku i'ya kpam na: lyayi
kelime n upityanangusu n Yesu Kawauwi. Upityanangu u ɗe wa woko tạ
tyoku u marạgạ ma ukạngusu aya a akina a ɗa uza u cingi vi wa takusu utuwạ
ara ɗe. 17 I reve baci bawu malạlạ an Kashilạ ka wauwa ɗạ, wạ tạ tyoku u
makun ma kuvon ma ma tsu kạngu kaci ka ɗe. Kpam i foɓuso i yain manyan
n Kadyanshi ka Kashilạ. Wạ tạ tyoku u burundu u ɗa Kulu Keri ku nạkạ ɗạ.
18 A'ayin a ɗa baci i yain ili i na yi, yanyi kavasu i foli Kashilạ ka ɓạngạ ɗạ a ili
dem maco tyoku ɗa Kulu Keri ku tonoi n ạɗạ. Kpam ya yan baci kavasu ki, i
rongo ufoɓusi. Rongoi uyansa kavasu maco adama a ama a Kashilạ.
19 Yanka numu dem kavasu, tsạrạ Kashilạ ka nạkạ mu idani i maci i'ya ma
dana n gitạ baci kadyanshi, tsạrạ n dansa bawu uwonvo kpam n tonuko ama
akani a ɗa Kashilạ ka wenike tsu gogo-na a Kadyanshi ka Shinga. 20 Yesu
Kawauwi u ɗangạsa mu tạ n woko kasuki ka ne, n yain kuɓari ku Kadyanshi
ka Shinga ka ne, kpam ili i'ya i zuwai gogo-na a sira mu n ikani a kuwa ku
a'ali ɗa gai la vi. Yanyi kavasu tsạrạ a'ayin a ɗa baci ma yan Kadyanshi ka
Shinga ki, n dansa bawu uwonvo tyoku ɗa u gain.

Idyani i makorishi

21-22 Ma ciga tạ i reve tyoku ɗa tsạri n ili i'ya tsa yansa. Ɗa i zuwai ma suku
Tikiku ara ɗe. Utoku u tsunu u ɗa uza ɗa tsa ciga, kpam dem u gbashika tạ
Asheku mai. Wa tonuko ɗạ tạ ili i'ya ya gitạsạ n ạtsu, kpam wa gbamatangusu
ɗạ tạ atakasuvu.
23 N yan tạ kavasu tsạrạ Kashilạ Tata n Asheku Yesu Kawauwi u nạkạ ɗạ
ndishi n shinga, n uciga, kpam u nạkạ Katoni dem upityanangu! 24 Ạsạkạ

Kashilạ ka wenike tsishinga tsu ne a asu u aza ɗa gbạ a ka ciga Asheku Yesu Kawauwi ka tsunu n uciga u ɗa bawu wa kotso.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Filibi

Ukukpa u kadyanshi

A kuwa ku a'ali ka Bulus wa̱ri an u korongi ukanikorongi u na ubana a asu u Atoni a ɗa a'a̱ri a Filibi. U korongu ta̱ u ɗa tsa̱ra̱ u wenike ucikpa u ne adama a ili i'ya a yanka yi an wa̱ri a kuwa ku a'ali ki, kpam u wenishike le tyoku ɗa a ka rongo mai asuvu a Kawauwi.

Bulus tonuko ta̱ Atoni u da a rongo tyoku u Kawauwi a'ayin dem. U wenike le ta̱ a yain maza̱nga̱ ko a'a̱ baci a asuvu a upana u ikyamba. U tonuko le ta̱ kpam u gan ta̱ a yain manyan kaɓolo mai.

A'ayin a ɗa baci dem Atoni a ka yan ka̱neshi u ukanikorongi u na vi, a tsu yan ta̱ majiyan cika kpaci wa̱ ta̱ ushaɗangi n maza̱nga̱ kpam a kuwa ku a'ali ka u korongi u ɗa. Ucira u ɗa u zuwai u ɗa nala u ɗa ucira u ureve u Kawauwi kpam n uyan manyan ma uwoko tyoku u ne. Ucira u nala vi wa̱ ta̱ a asuvu a Atoni gogo-na, tyoku ɗa u rongoi n Bulus n Atoni a Filibi caupa.

Ili i'ya i'a̱ri a tagara̱da u na vi

Idyani n kavasu (1:1-11)
Kalen ka uma ara Bulus (1:12-30)
Iryoci i uvakunku kaci u maci u Kawauwi (2:1-18)
Alabari a kaci ka aje a Bulus (2:19-30)
Uwoko uza u maci a asu u Kashila̱ (3:1–4:9)
Bulus cikpai aza a Filibi (4:10-20)
Idyani i makorishi (4:21-23)

1 Mpa Bulus, kpam Timoti ɗa pini na kaɓolo na̱ mpa. A̱tsu agbashi a Yesu Kirisiti Kawauwi a ɗa tsa̱ri.

Nkoshi n aɓa̱ngi a kuwa ku Atoni n gba̱ Atoni a aza a Filibi aza ɗa Kashila̱ ka ɗanga̱sai alya ma koronku.

2 A̱sa̱ka̱ Kashila̱ Tata u tsunu n Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a na̱ka̱ ɗa̱ ukuna u shinga na̱ ndishi n shinga.

Kavasu ka Bulus n ucikpa

3 N tsu cikpa ta̱ Kashila̱ ka va̱ a'ayin a ɗa baci n ciɓai n a̱ɗa̱. 4 Kain dem n tsu shaɗangu ta̱ n maza̱nga̱ ma yanka ɗa̱ baci kavasu, 5 kpaci i woko ɗe atoku a manyan a va̱ a asu u utamburuka Kadyanshi ka Shinga a kaci ka Kawauwi. I gita̱ ta̱ uyan nala tun a'ayin a ɗa i gita̱i i panai alabari yi, kpam ya lya kapala n uyan nala hal n gogo-na. 6 Kashila̱ ka ka gita̱i manyan ma shinga ma na mi ara ɗe, kpam n reve ta̱ wa a̱sa̱ka̱ ma wa, she a'ayin a ɗa u kotsoi ma kain ka Yesu Kawauwi wa gono.

7 Dere ɗa n pana nala a kaci ka ɗe. Ma ciga ɗa̱ wa wa a asuvu a katakasuvu ka va̱ kpaci tsa yamgbana ta̱ ukuna u shinga u Kashila̱. Tsu yan ta̱ nala a'ayin a ɗa ma̱ri a kuwa ku a'ali n a'ayin a ɗa a a̱sa̱ka̱ mu an n ma̱tsa̱i n yain Kadyanshi ka Shinga. 8 Kashila̱ ka reve ta̱ tyoku ɗa ma ciga ɗa̱ n uciga u Yesu Kawauwi. U reve ta̱ kpam tyoku ɗa ma ciga n rongo n a̱ɗa̱.

9 Kavasu ka va̱ ka macigamgbani ma ya cigamgbana vi ma yain ushani hal gba̱m ma lai tyoku ɗa ma ciga ma yain. Ma yan ta̱ kpam kavasu adama a ɗa ya gbonguro a asuvu a ureve n kakiri ka ɗe. 10 Yan ɗa n yain kavasu ki naha kpaci ma ciga ta̱ i reve ili i'ya i'a̱ri i mayun kpam n kalen, tsa̱ra̱ i rongo n uma u uwulukpi kpam bawu unyushi hal kain ka Kawauwi ka gono. 11 Pini nala, ɗa uma u ɗe wa shaɗangu n ilimaci i nɗanga n ɗa ma zuwa uyan ili i'ya

Kashilạ ka wushuki a yain, kpam ya tuko tạ tsupige n icikpali a asu u Kashilạ. Ili i nala yi i'ya Yesu Kawauwi zuwai a uma u ɗe.

Kadyanshi ka Shinga a kuwa ku a'ali

12 Ama a vạ, ma ciga tạ i reve n manyan ma a yanka mu vi ma zuwa tạ Kadyanshi ka Shinga ka lyai kelime. 13 Ya dem reve tạ an a sira mu n ikani adama a ɗa ma gbashika Kawauwi. Kpam ko asoje a ɗa a ka wundya kuwa ku magono a reve tạ an n gbashikai Kawauwi. 14 Adama a usira u vạ a kuwa ku a'ali, Atoni ushani pini na a tsạrạ tạ ugbamatangu, kpam gogo-na a gitạ ɗe utonusuko aza roku ukuna u Kawauwi bawu uwonvo.

15-16 Aza roku a ɗa pini adama a ɗa a ka ciga mu ɗa a ka yansa kuɓari, kpam a ka ciga a yain ukuna u ɗa wạri dere. Ama a na yi a ka yansa tạ kuɓari an a revei Asheku a ɗa a tuko mu pini na vi tsạrạ n moɗono n dana ili i'ya i'ạri dere i Kadyanshi ka Shinga. Kpam mayun ɗa wạri aza roku a ɗa pini aza ɗa a ka yansa kuɓari n malyon n tsilala. 17 Ama a nala yi a'ạ n uyawunsa u maci a kaci ka kuɓari ku kadyanshi ka Kawauwi wa. N uciga u kaci u ɗa a ka yansa u ɗa, mayun ɗa le wa. Ciga ɗa a ka ciga a doku a zuwa mu n pana ikyamba an mạri a kuwa ku a'ali.

18 Shegai ko an uyawunsa u le wạri mai ko bawu wạri mai, cinda a ka yansa kuɓari ku Kawauwi, ma yan tạ mazạngạ kpam ma lya tạ kelime n uyan mazạngạ. 19 Kpaci n reve tạ kavasu ka ɗe n uɓạngạ u ɗa wa wutusạ a asu u Kulu Keri ku Yesu Kawauwi wa zuwa le tạ a wauwa mu.

20 N mạtsạ ɗe n wene n yain ili i'ya bawu ya zuwa mu n yain uwono, shegai kain dem n rongo a uyanka Kawauwi manyan bawu uwonvo. Caupa n pana uwonvo wa, gogo-na kpam ma ciga tạ n rongo pini n ucira ubana tsạrạ uma u vạ u rongo a unạkạsạ Kawauwi tsupige ko n uma ko bawu uma.

21 Mạ baci n uma, adama a Kawauwi a ɗa, shegai n kuwạ baci wa laka mu tạ kalen. 22 N lya baci kelime n urongo n uma n ikyamba i na yi, ma fuɗa tạ ma lya kelime n manyan ma Kawauwi. N reve i'ya ma ɗangạsa wa. 23 Uyawunsa vi u wuyana tạ. Roku she n wene yavu wa laka mu tạ n rongo n uma, roku kpam yavu n gono a asu u Kawauwi. Urongo n Kawauwi wa laka mu tạ cika. 24 Shegai n reve tạ u la tạ kalen ara ɗe n rongo n uma a ikyamba.

25 Adama a ɗa i buwa mu uciga vi, n reve tạ ma rongo n uma tsạrạ i rongo n ugbama a asuvu a upityanangu u ɗe, pini nala, ɗa ya pana kayanyan ka upityanangu vi. 26 Kpam n doku baci n tuwạ ɗạ ukondo, ya tsạrạ tạ ili i shinga i'ya ya zuwa i yain agoni n Yesu Kawauwi adama a vạ.

27 Shegai ko ndya baci i gitại, i rongo uma u ɗa wa tuko Kadyanshi ka Shinga tsupige a kaci ka Kawauwi. Ko n doku baci n tuwạ ɗạ uwene, ko kpam n panai alabari a ɗe koshi, ma reve tạ an i shamgbai n ucira kpam i mạtsại tsạrạ i zuwa ya dem u wushuku n Kadyanshi ka Shinga ki. 28 Kotsu i pana uwonvo u atokulalu a ɗe wa. Nala wa woko tạ iryoci ara le an Kashilạ n kaci ka ne wa wuna le aku u wauwa ɗạ. 29 Adama a Yesu Kawauwi, Kashilạ ka nạkạ ɗạ tạ ukuna u shinga u uwushuku n Kawauwi. U nạkạ ɗạ kpam ukuna u shinga u upana ikyamba adama a ne. 30 I reve tạ tyoku ɗa n panai ikyamba, kpam gogo-na i pana tạ a da hal n ara nala wạri. Ɛɗạ dem nala ya pana ikyamba yi.

2

Tyoku ɗa va woko tyoku u Yesu

1 I'ạ n ugbamatangu u asuvu an i ɓolomgbonoi kaci n Kawauwi? Asuvu a ɗe a dusuku adama a uciga u ne vi? Kulu Keri ku zuwa ɗạ ya rongo kaɓolo? Ya pana iyali i atoku kpam ya tono n ele ben? 2 An u wokoi n revei nala

wạri, ma ciga tạ i zuwa mu n pana kayanyan cika. Ili i'ya ma ciga i yain i'ya na: I panamgbana n atoku a ɗe. I cigi atoku a ɗe. I yansa manyan kaɓolo n uyawunsa u te kpam i yansa ili i te.
3 Kotsu i yain ili adama a uciga u kaci wa, kpam kotsu i yain ili adama a arạdī wa. Shegai a'ayin a ɗa baci dem ya yan ili i gonuko kaci ka ɗe kenu, i yawunsa uza roku u ɗa pini uza ɗa u la ɗạ. 4 Kotsu i rongo uciɓusa ukuna u ɗa u birika ɗạ koshi wa, shegai i yain dem n i ciɓusi a kaci ka ukuna u aza roku.
5 A asuvu a uma u ɗe, i yain n i ciɓusi tyoku ɗa Yesu Kawauwi u tsu ciɓusa n u yansi.
6 Kain dem Yesu ili i te i'ya n Kashilạ,
shegai kain kạ la ka u danai ạsạkạ u pana kayanyan tyoku ɗa Kashilạ ka pana wa.
7 Shegai u gonuko tạ kaci ka ne kenu,
u wokoi yavu kagbashi.
A matsa yi tạ yavu vuma.
8 Kpam u rongoi tyoku ɗa vu revei vuma wạri.
U panạka tạ Kashilạ,
u gonukoi kpam kaci ka ne kenukulu,
hal u rawai u kuwạ a zuba u mawandamgbani.
9 Adama a nala Kashilạ ka rạɗạgbạ yi tạ a zuba gbạ gbạ,
hal u neke yi kala ka ka lai gbạ a'ala.
10 Adama a nala, ya dem wa kuɗạngu tạ u lyai kayala
u pana baci kala ka Yesu.
Gbạ aza ɗa a'ạri a zuba n likimba a ka yan tạ nala. ◊
11 Nala dem ko unạ u eni wa
wa dana tạ Yesu Kawauwi Asheku a ɗa,
kpam nala wa nạkạ tạ Kashilạ Tata tsupige.

Laɗai tyoku u atala

12 Aje a vạ, a'ayin a ɗa mạri n ạɗạ, kain dem i tsu panạka tạ Kashilạ. Gogo-na an u wokoi bawu mạri kpam kaɓolo n ạɗạ, i panạka yi hal gbạm u lai caupa. Lyayi kelime n i yanyi manyan ma ma wenike an a wauwa ɗạ, kpam i yain nala n unạkạ karingạ n upana u uwonvo. 13 Kashilạ ka yan tạ manyan a asuvu a ɗe, wa zuwusa ɗạ ya ciga i panạka yi, kpam wa nạkạsạ ɗạ ucira u ɗa ya yan ili i'ya wa pana kayanyan.
14 A'ayin a ɗa baci ya yan ili i roku, kotsu i yain kananamgbani ko tsali wa. 15 Ya yan baci nala wa, ko uza wa takpa ɗạ n ukuna u roku wa, ko kenu. U gan tạ i rongo uwulukpi, uma u ɗa bawu wạri n unyushi tyoku u mmuku n Kashilạ a asuvu a likimba u karimbi u ɗa u shaɗangi n ama a cingi kpam kain dem a tsu rongo a uyansa unyushi u cingi. Ạsạkạ uma u ɗe u ladī tyoku u atala a kapala ka ama a na yi. 16 Shamgbai n ugbami a akani a uma, tsạrạ Kawauwi ka gono baci, n tsạrạ ucira u ɗa ma dana n kpạɗạ ulya kalambale ki wa, kpam manyan ma vạ ma woko ma gbani wa. 17 Upityanangu u ɗe a asu u Asheku, n tyoku ɗa ya gbashika yi, u woko tạ yavu uɗarạkpa ubana ara ne. Wa woko tạ yavu a doku a wotsongu mpasa n vạ a asuvu a uɗarạkpa u ɗe vi. Nala baci, ma pana tạ kayanyan, kpam ma ɓolomgbono tạ kaci ka vạ n ạɗạ tsu pana kayanyan. 18 Yanyi mazạngạ adama a nala yi, kpam tsu panai kayanyan kaɓolo.

Bulus suki kaɓạngi

19 Yesu Asheku u wushuku baci, n yawunsa tạ n sukunku ɗạ Timoti gogo-na na. A'ayin a ɗa baci u gonoi ara vạ, ma pana tạ kayanyan n pana baci alabari

◊ **2:10** Isha. 45:23.

a ɗe. 20 Mą n uza tyoku u ne wa, u la tą ya dem pini na upana iyali i ɗe. 21 Dana ɗa n danai nala kpaci ya dem pini na ukuna u kaci u ne u ɗa wa ciga u ɗa wa yawunsa, shegai a ka ciɓusa ukuna u ɗa Yesu Kawauwi wa ciga wa. 22 I reve tą tyoku ɗa Timoti wenikei kaci u woko tyoku u maku n tata u ne. U ɓąngą mu tą a asu u uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga. 23 A'ayin a ɗa baci n tuwąi n revei ili i'ya a ka yanka mu, ma tutsuku yi tą ara ɗe. 24 N zuwa tą uma Asheku a ka ąsąką mu tą n tuwą ara ɗe na n a'ayin kenu.

25 I suku tą Abafuradita tsąrą u yanka mu ili i'ya ma ciga. Utoku u vą ɗa asuvu a Kawauwi, u yan tą manyan kaɓolo ną mpa kpam tsu moɗonoi yavu asoje. Gogo-na n wene tą wa laka tą tsulobo n ąsąką yi u gono ara ɗe. 26 Kpam adama a ɗa u mątsąi wa ciga u tuwą ara ɗe ɗa. U dambula tą cika kpaci i reve tą an bawu wąri n alafiya. 27 Mayun ɗa bawu wąri n alafiya. Wąri u yan tą gbąm evu n ukpą, shegai Kashilą ka pana tą iyali i ne u wauwai uma u ne. U ɓishinka mu dem kushen adama a unamgbukatsumą. 28 Ili i'ya i zuwai gai n lakai uciga n tutsunku ɗą n eyi i'ya gai la vi. I wene yi baci ya laka tą upana kayanyan, kpam kadambula ka vą ka jebe tą. 29 Ryabusa ni a asuvu a kala ka Asheku i yain maząngą cika. U gan tą i nąką icun i ama a nala yi tsupige. 30 Yanka ni nala kpaci wąri u yan ɗe evu n ukpą adama a manyan ma Kawauwi. Tuwą ɗa u tuwąi tsąrą u shaɗangu uɓąngą u ɗa bawu eɗą ya fuɗa ya ɓąngą mu.

3

Tyoku ɗa va woko uza maci u mayun

1 Gogo-na ama a vą, yanyi ipeli adama a Asheku. N pana tą kayanyan an ma korongu ili i'ya n tonuko ɗą caupa vi. Ya doku tą gbąm ya kirana n ąɗą.

2 Kotsu i ąsąką ama a cingi a naha a yinsą ɗą wa. Alya a'ąri n uciga u ukiɗa u acombi† kaberikete, a'ą tą yavu nshe n ɗa mąri n icadî. 3 Ątsu tsą tą n ukiɗa u acombi u maci kpaci a asuvu a Kulu ku Kashilą ka tsa lyasa kayala. Tsupige tsu tsunu tsu tsu tuwą tą adama a Yesu Kawauwi kpam tsu tsu yan arądî n ukuna u ikyamba wa.

4 Gaawan mpa ma fuɗa tą ma yan arądî n ukuna u ikyamba. Uza roku wene baci yavu wą n ukuna u roku u ɗa wa fuɗa wa lya kaci ka ili i na yi, ma la yi tą a ili i na yi gbą. 5 Mpa n a'ayin kullą an a matsa mu ɗa a kiɗa mu kacombi. Mpa uza u aza a Isara'ila u ɗa, uza u kagali ka Bayami. Nala wa wenike tą an mpa uza u aza a Ibirahi u mayun u ɗa. Tsu yan baci ukuna u Mele, mpa Kafarishi† ka. 6 Caupa mpa kayain ka manyan ka cika, n tuko tą Atoni upana u ikyamba. Ko uza wa fuɗa wa dana ukuna u dana Mele ma n koɗoi ma na wa.

7 Caupa, n tsu yawunsa tą yavu ukuna u na wą tą n kalen cika, shegai gogo-na ukuna u gbani u ɗa ma wundya u ɗa adama a ili i'ya Kawauwi ka yain. 8 Ili i'ya gbą i lakai n kalen i'ya, n tsu wene tą ko ndya wa bawu kalen n gawuntangu baci i'ya n ureve u Yesu Kawauwi. Ureve u Kawauwi Asheku u vą, u la tą ko ndya wa kalen, kpam mayun ɗa. Adama a ne n wotsongu ɗe ko ndya wa i vą, shegai gbą yavu kaviri ka ma ąsąką ka ma wundya i'ya tsąrą Kirisiti Kawauwi u woko u vą, 9 kpam kain dem ma rongo tą kaɓolo n eyi. Ma pityanangu kpam n ukuna u maci u kaci u vą wa, ko ucira u kaci u vą adama a upanąka Mele wa, shegai n Kawauwi ka ma pityanangu tsąrą u wauwa mu. Yan ɗa ma yan nala kpaci ure u Kashilą u ɗa u tsu gonuko aza a maci n kaci ka ne wą tą a asu u upityanangu. 10 Ma ciga tą n reve Kawauwi, ma ciga tą kpam n reve ucira u ɗa u 'yangąsą yi a ukpą. Ma ciga tą n ɓolomgbono kaci n eyi, tsąrą n reve upana u ikyamba u ne. Ma ciga tą kpam n ɓolomgbono n

eyi a asu u ukpạ u ne. 11 Adama a nala, mạ tạ n uzuwa u uma a ka 'yạngạsạ
mu tạ a ukpạ!

Lya kelime n umoɗono

12 Kotsu n yan ili i na yi gbạ wa, kpam kotsu n kotso uwoko ili i'ya i gain n
woko wa. Shegai n lya tạ kelime n manyan hal she ubana a makorishi ma a
ka gonuko mu ili i'ya Kawauwi ka ciga mu n woko. 13 Ama a vạ, dana ɗa n
danai n kạnạ ɗe ili gbạ wa, shegai ili i'ya n yain i'ya: n dambula kaci ka vạ n
ili i'ya i wurai wa, n moɗono tạ n kạnạ ili i'ya i'ạri a kapala. 14 N lya tạ kelime
nạ n yanyi manyan tsạrạ n rawa a makorishi ma a ka nạkạ mu ili i shinga,
a'ayin a ɗa Kashilạ ka isạ mu ubana a zuba adama a Yesu Kawauwi.

15 U gan tạ gbạ aza ɗa a'ạri a asuvu a tsunu, aza ɗa a gbonguroi a asuvu a
kulu a yawunsa tyoku u na. Kpam ili i roku i'ạ baci pini i'ya bawu i wushuki
n i'ya, Kashilạ ka zuwa ɗạ tạ i wene ili i'ya i'ạri i mayun. 16 Ili i'ya gbạ i lakai
kalen i'ya, tsu lyai kelime n utono ili i'ya tsu revei i'ạri i mayun.

17 Ama a vạ, tonoi tyoku ɗa mpa ma rongo, kpam i rotsongusu a asu u
uwundya ili i'ya aza ɗa a ka rongo a asuvu a iryoci i'ya tsu nạkạ le. 18 Nala u
gain i rongo, kpaci ama ɗa pini ushani aza ɗa a ka rongo tyoku ɗa a ka wenike
ele atokulalu a mawandamgbani ma Kawauwi a ɗa. Mạri n tonuko ɗạ ɗe
ukuna u na vi, kpam hal n gogo-na kushen ka mạri n meshi kpaci ukuna u
na vi mayun ɗa. 19 Ama a na yi a rawa baci a makorishi, a ka cina tạ kaci ka
le a ukpạ u ɗa bawu wạri n utyoku. Ili i'ya a ka lyasạka kayala i'ya ili i'ya a
ka cigạka ikyamba koshi. A tsu tsạrạ tạ tsupige a ili i uwono i'ya a ka yansa.
Gbạ atakasuvu a le a'ạ tạ a ili i likimba u na.

20 Shegai ạtsu ama a zuba a ɗa, a asu u ɗa Yesu Kawauwi wa rongo. Kpam
tsu mạtsạ ɗe uvana ugono u ne tyoku u Kawauwi ka tsunu. 21 Wa bidya tạ
ikyamba i tsunu pini a likimba u na vi i'ya bawu i'ạri n ucira, u gonuko i'ya i
woko ikyamba i tsupige tyoku u i ne. Wa yan tạ nala n ucira u ɗa u tsu zuwa
ili dem i panạka yi.

4

1 Ama a vạ, ma ciga ɗạ wa wa, kpam ma ciga tạ n wene ɗạ. I zuwa mu tạ
n pana kayanyan kpam eɗa funi ɗa a nạkạ mu. Adama a nala, i shamgba n
ucira a asuvu a utono u Asheku.

Tyoku ɗa uza wa rongo mai

2-3 Utoku u vạ, vu yan tạ manyan kaɓolo nạ mpa mayun, kpam n folo vu tạ
vu ɓạngạ aka a re a ɗa a'ạri pini kaɓolo n avu. N folo tạ Afodiya n Sinitiki, aka
a re a na yi a doku a panamgbana adama a Asheku. Caupa, a yan tạ manyan
cika kaɓolo nạ mpa tsạrạ tsu tonuko aza roku ukuna u Kadyanshi ka Shinga.
A yan tạ kpam manyan n Kileme n atoku a manyan a vạ a roku. Kashilạ ka
korongu tạ a'ala a ama a na yi a Tagarạda u Aza a Uma.

4 Yanyi mazạngạ kain dem adama a Asheku. Ạsạkại gai n doku n dana,
yanyi mazạngạ! 5 I yain ben n atoku a ɗe. I ciɓa an utuwạ u Asheku wạri evu.

6 Kotsu i dambula adama a ili i roku wa, shegai i yain kavasu i foli uɓạngạ a
kaci ka ili dem. Tonukoi Kashilạ gbạ ili i'ya bawu i'ạri n i'ya, i nạkạ yi ucikpa.
7 I yan baci nala, i reve tạ an Kashilạ ka fuɗa ka zuwa atakasuvu a ɗe a rongo
yuwu. Ili i'ya i lai tsulobo i'ya la vi cika, i lai kpam ili i'ya katakasuvu ka uza
ka reve. Pini nala, Kashilạ ka kirana tạ n atakasuvu n uyawunsa u ɗe kpam
i rongo n Kawauwi.

8 Ama a vạ, ạsạkạ n koruso n kadyanshi ka na: I zuwa atakasuvu a ɗe a
asu u ili i'ya i'ạri i mayun, n tsupige n i maci. I yawunsa a kaci ka ili i'ya i'ạri
uwulukpi n i uciga kpam n i'ya i'ạri dere. I yawunsa a kaci ka ili i'ya i'ạri i

shinga cika i'ya i rawai a cikpala. 9 Kạnại uyansa ili i'ya i rotsongusi ara vạ, i kạnạ kpam uyansa ili i'ya i panai n dansai. I kạnạ uyansa ili i'ya i wenei n yansai. Uyansa nala wa zuwa tạ Kashilạ ka ndishi n shinga ka rongo n ạɗạ.

Bulus cikpa le

10 Caupa i kirana tạ nạ mpa mai, ko an u wokoi a'ayin a roku a ɗa pini a ɗa i'ạri ya ciga i yanka mu nala, shegai i tsạ kabala ka ya ɓạngạ mu wa. Gogo-na n pana tạ kayanyan n Asheku kpaci i gono ɗe ya kirana nạ mpa. 11 Dana ɗa n danai ili i na yi adama a ɗa n nambai ili wa, n rotsongusu tạ n kawunku n ili i'ya mạri n i'ya. 12 N reve tạ tyoku ɗa u tsu woko uza u namba baci ili, n reve tạ kpam tyoku ɗa u tsu woko uza u tsạrạ baci ili ushani. N reve tạ tyoku ɗa uza wa rongo n upana kayanyan kain dem. N reve tạ tyoku ɗa uza wa rongo n upana kayanyan wạ baci n ilikulya, n tyoku ɗa wa rongo n mazạngạ wạ baci n kambulu. N reve tạ tyoku ɗa uza wa rongo n upana kayanyan wạ baci n ili ushani, n tyoku ɗa wa rongo wạ baci bawu ili. 13 Ma fuɗa tạ ma yan ko ndya wa adama a ucira u ɗa Yesu Kawauwi u nạkạ mu.

14 Shegai gbạ n nala, i darạka tạ an i wenike mu uciga u ɗe a asuvu a a'ayin a upana u ikyamba u vạ a na vi. 15 Kpam eɗạ aza a Filibi yi i reve ɗe an eɗa koshi i nạkại ikebe tsạrạ i ɓạngạ mu a'ayin a ɗa n tuko ɗạ Kadyanshi ka Shinga kpam dem an n ạsạkại Masidaniya. Atoni a roku a'ạ la aza ɗa a yain nala wa. 16 Ko a'ayin a ɗa mạri a Tasaloniya, i nạkạ tạ ikebe kuten gbạm wa.

17 Dana ɗa n danai nala an ma ciga kune ku roku wa, shegai ili i'ya ma ciga i'ya, ya wusha tạ katsupi ka malen ma manyan ma ɗe kpaci i wenike mu tạ upana u iyali u ɗe. 18 Gogo-na naha, mạ tạ n gbạ ili i'ya ma ciga. I la tạ gbạm i'ya ma ciga. I suku tạ kune cika a akere a Abafuradita, kpam n wusha tạ ka. Kune ka ku shinga ku magulạni, kpam Kashilạ ka wusha tạ uɗarạkpa vi, u pana tạ kpam kayanyan. 19 Kashilạ ka vạ, uza ɗa wa kirana nạ mpa, wa nạkạ ɗạ tạ gbạ ili i'ya ya ciga n utsạri u ne. Utsạri u ne u ɗa ili i'ya u nạkạ tsu a akere a Yesu Kawauwi. 20 Adama a nala gbạ, nạkại Kashilạ Tata u tsunu tsupige hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani i makorishi

21 Danạsai gbạ Atoni a ɗa a'ạri a Filibi. Atoku a ɗa a'ạri pini na kaɓolo nạ mpa a ka suku tạ idyani i le. 22 Gbạ Atoni a ɗa a buwai a ka sukunku ɗạ tạ dem idyani. Atoni a ɗa a'ạri a kuwa ku tsugono ku Kaisa† a ka sukunku ɗạ tạ idyani mai mai.

23 Ạsạkạ ukuna u shinga u Yesu Kawauwi Asheku u rongo n atakasuvu a ɗe.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Aza a Kolosi

Ukukpą u kadyanshi

Atoni a ɗa a'ąri a Kolosi a ɗa Bulus koronki ukanikorongi u na vi cina eyi a kuwa ku a'ali. Bulus ɗa gitąi kuwa ku Atoni ku na ki wa. U taɓa gbąm ukyawan asu vi wa. Reve ɗa u revei n Atoni yi an Abafara yanka yi alabari. Abafara Katoni ka ka wutąi a Kolosi ka kpam wąri kaɓolo n Bulus a kuwa ku a'ali.

Atoni a ɗa a'ąri a Kolosi a'ąri a gitą ɗe utono uwenishike u ɗa bawu u gain. A'ąri a ka ciga a ɓishinka kaci ka le uciga u ili u kateshe, kpam a ka ciga a lyasąka atsumate a zuba kayala n ucira u kulu kau-kau. Koronku ɗa Bulus koronku le tsąrą u tonuko le ukuna u nala vi ugan wa. Ciga ɗa wa ciga u tonuko le ko ndya baci vuma wa ciga, Kawauwi ka nąką yi tą i'ya. U toɗugbuso tą a kaci ka tyoku ɗa Kashilą n Kawauwi a ka ɓąngą Atoni.

Nala dem gogo-na, Kawauwi ka nąką tą gbą ili i'ya vuma wa ciga adama a ɗa wa lyaka Kashilą kayala. Tagarąda u na u toɗugbuso tą gbą ili i na yi.

Ili i'ya i'ąri a tagarąda u na vi

Idyani (1:1-2)
Kavasu ka ucikpa (1:3-8)
Vuma n manyan ma Kawauwi (1:9–2:19)
Uma u savu n Kawauwi (2:20–4:6)
Idyani i makorishi (4:7-18)

1 Mpa Bulus, Kashilą ka ka cigai ka ɗangąsa mu n woko kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Timoti wą tą pini na kaɓolo ną mpa, eyi utoku u tsunu u ɗa.

2 Atoni a ɗa a'ąri a Kolosi a ɗa ma koronku. Atoku a tsunu a ɗa kpam a ka tono tą Kawauwi mai.

Ąsąką Kashilą Tata u tsunu u nąką ɗą ukuna u shinga ną ndishi n shinga.

Kavasu ka ucikpa

3 Tsu tsu yansąka ɗą tą kavasu maco, kpam tsu nąką Kashilą Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi ucikpa. 4 Ili i'ya i zuwai tani i'ya tsu pana tą a da i pityanangu tą n Yesu Kawauwi kpam tsu pana tą a da ya ciga tą ama a Kashilą gbą. 5 I tsąrą tą upityanangu n uciga u nala vi adama a uzuwa u uma u ɗe, kpam Kashilą ka zuwuka ɗą tą ili i'ya i zuwukai uma vi a zuba, a asu u ɗa bawu ya wene i'ya gogo-na. I rotsongusu tą uzuwa u uma u nala vi a'ayin a ɗa i panai akani a ukuna u mayun, Kadyanshi ka Shinga ka a tonuko ɗą. 6 Kadyanshi ka Shinga ka nala ki ka savaɗa tą uma u ɗe, tun kain ka i panai ka a kagitą, ɗa Kashilą ka wenikei ukuna u shinga u ne a asu u aza a unyushi u cingi. Gogo-na Kadyanshi ka Shinga ka nala ki ka tambura ɗe ko nte wa a likimba. Tyoku ɗa ka savaɗai uma u ɗe, nala dem ka savaɗai uma u aza roku.

7 Abafara utoku u manyan u tsunu u ɗa, kpam tsa ciga yi tą cika. Aya uza ɗa u tuko ɗą Kadyanshi ka Shinga. U gbashika tą Kawauwi mai tyoku u katsumate ka tsunu a asu u ɗe. 8 Aya uza ɗa u tonuko tsu tyoku ɗa Kulu Keri ku nąką ɗą uciga u pige u ama.

9 Adama a nala tsu tsu rongo ɗą tą uyansąka kavasu. Tsu yan tą nala tun kain ka tsu gitąi tsu panai ukuna u ɗe, kpam tsu ąsąką uyanka ɗą kavasu wa. Tsu folo tą Kashilą ka nąką ɗą gbą ureve u ili i'ya wa ciga i yain a atakasuvu a ɗe, kpam tsu folo yi tą u nąką ɗą ugboji a ukuna u kulu. 10 Nala baci ya

rongo ya nąką tą Asheku tsupige maco, kpam wa yan tą mazą̀ngą̀ n ą̀ɗą̀. I rongo umatsą̀sa ilimaci a asu u uyansa ili i shinga, kpam i rongo uwenike uciga a asu u atoku. Ya yansa baci nala, ya gbonguro tą kpam i rongo ureve u Kashilą̀.

11 Tsu yan tą dem kavasu Asheku a nąką̀ ɗą̀ ugbami u asuvu n ucira u tsupige u ne tsą̀rą̀ i tsą̀rą̀ ahankuri n akawunki, kotsu i wowo wa. Ą̀sąką̀ u shaɗangu ɗą̀ n mazą̀ngą̀. 12 Tsa ciga ɗą̀ tą i rongo ucikpusa Tata maco. U zuwa ɗą̀ tą̀ i wushi kapashi a ili i'ya i'ą̀ri i ama a ne a tsugono tsu katyashi tsu ne. 13 U wusa tsu tą a asu u uza ɗa wa lya tsugono tsu karimbi tsu na, aku u tuko tsu a tsugono tsu Maku ma ne uza ɗa wa ciga cika. 14 Kashilą̀ ka tsila tą utsą̀rą̀ u kaci u tsunu ną̀ mpasa n Maku ma ne, nala kpam u cimbusuką̀ tsu unyushi u cingi u tsunu.

Kawauwi ka la tą ko ya wa

15 Kawauwi ka ka wenike tsu tyoku ɗa Kashilą̀ kąri derere, ko an u wokoi ama a ka wene Kashilą̀ n a'eshi a le wa. Aya Maku ma kagitą ma Kashilą̀ kpam wą̀ tą n tsugono tsu ili i'ya Kashilą̀ ka yain gbą̀. 16 Kpaci Kashilą̀ ka yan tą ili gbą̀ a asu u ne. Kawauwi ka ka yain ili i'ya i'ą̀ri a zuba n gbą̀ ili i'ya i'ą̀ri a likimba. U yain gbą̀ ili i'ya tsa wene, u yain kpam ili i'ya bawu tsa fuɗa tsa wene. U yain kpam gbą̀ icun i tsugono ną̀ ngono n ucira kau-kau u ɗa bawu tsa fuɗa tsa wene. Mayun ɗa Maku ma Kashilą̀ ma yain ili dem gbą̀ tsą̀rą̀ ili dem i nąką̀ yi tsupige. 17 Wą̀ tą pini tun kahu a yain ili gbą̀, kpam aya uza ɗa u zuwai ili dem i rongo mai.

18 Kawauwi aya kaci ka kuwa ku Atoni, Atoni kpam alya ikyamba i ne. Aya uza ɗa u gitą̀i kuwa ku Atoni kpam aya uza u kagitą̀ u ɗa Kashilą̀ ka 'yą̀ngą̀sąi a ukpą̀ u gonuko yi n uma. Adama a nala, aya kaci ka ili dem. 19 Kashilą̀ ka wenei u lobono tą gbą̀ ili i'ya i'ą̀ri ara ne, i yain dem a asu u Kawauwi ki, 20 kpam Kashilą̀ ka wenei u lobono tą u zuwa ko ndya wa a zuba n likimba i woko ili i maci ara ne a asu u Kawauwi. Mpasa n Yesu n ɗa n tukoi ndishi n shinga n Kashilą̀, an a zuwai mpasa mi n tsą̀lą̀i a'ayin a ɗa wą̀ri a mawandamgbani.

21 Kahu nala vi, i'ą̀ri i yan tą mɓą̀ri n Kashilą̀. Eɗą̀ atokulalu a ne a ɗa i'ą̀ri, kpam uyawunsa u cingi n manyan ma cingi ma ɗe ma pecene ɗą̀ ɗe n eyi. 22 Shegai gogo-na u gonuko ɗą̀ ɗe aje a ne. U yan tą nala a asu u ikyamba i Maku ma ne, uza ɗa u kuwą̀i a mawandamgbani. Adama a nala, Yesu Kawauwi tuko ɗą̀ ɗe a kapala ka Kashilą̀, kpam i woko ɗe uwulukpi bawu ko unyushi u cingi u te, kpam ko uza wa takpa ɗą̀ n unyushi wa a'ayin a ɗa baci ya tuwą̀ i shamgba a kapala ka ne. 23 Shegai u kąną̀ tą i rongo uwushukusu n Kadyanshi ka Shinga kpam i shamkpa ka n ucira. Kotsu i ą̀sąką̀ uzuwa u uma u ɗa i wushai a'ayin a ɗa i panai Kadyanshi ka Shinga ki wa. Kadyanshi ka Shinga ka nala ki a yan tą kuɓari ku ne a likimba gbą̀, kpam mpa Bulus n woko tą̀ kagbashi ka ucangą̀sa akani yi.

Manyan ma Bulus

24 N yan tą mazą̀ngą̀ an a zuwai n panai ikyamba adama a ɗe. Ma pana tą ikyamba i ili i'ya dem i tuwą̀ mu, kpam ko n nala n cina upana u ikyamba u ɗa Kawauwi ka panai wa. Upana u ikyamba u nala vi u tuko tą ili i'ya i ɓą̀ngą̀i ikyamba i ne; wata, a'uwa a Atoni. 25 Mpa gogo-na kagbashi ka Atoni ka kpaci Kashilą̀ ka zuwa mu tą n tonuko ɗą̀ tyoku ɗa kadyanshi ka Kashilą̀ kąri mayun. 26 Kashilą̀ ka sokongu tą kadyanshi ki a asu u aza ɗa a yain uma caupa, shegai gogo-na u wenike ɗe afoɓi a ne a asu u ama a ne. 27 Kashilą̀ ka wenike tą akani a ne adama a ɗa wa ciga tą eɗą̀ Awulawa i reve ikuna i shinga n i tsupige i ne. Ili i'ya a'ą̀ri a sokongi, shegai gogo-na a toɗugboi vi

i'ya na: Kawauwi ka rongo tạ a asuvu a ɗe, kpam adama a nala i reve tạ ya dusuku a tsupige tsu ne kaɓolo.
28 Adama a nala a ɗa tsa tonusuko ama ukuna u Kawauwi ko nte baci tsu banai. Tsu rono le tạ atsuvu kpam tsu wenishike le tạ. Tsu yan tạ manyan n gbạ ugboji u ɗa Kashilạ ka nạkạ tsu, kpaci tsa ciga tạ aza ɗa a ɓolomgbonoi n Kawauwi a woko tyoku ɗa a gain a woko a gawunsa baci n Kashilạ. 29 N yan tạ manyan cika tsạrạ ili i na yi i gitạ, kpam n pityanangu tạ n ucira u Kawauwi u ɗa wa yan manyan a asuvu a vạ.

2

1 Ma ciga tạ i reve tyoku ɗa mạri kumoɗu adama a ɗe, n adama a Atoni a ɗa a'ạri a Lawudukiya, kpam n Atoni a ɗa bawu kotsu a gawunsai nạ mpa. 2 N yan tạ nala tsạrạ n gbamatangu le kpam n ɓolomgbono le n uciga. Nala wa zuwa le tạ a tsạrạ ili i shinga ushani i'ya ya tuwạ a asu u ureve u ili i usokongi i Kashilạ i nala yi gbạ. Kadyanshi ka Kawauwi ka ma dansa. 3 Aya uza ɗa wa ɓạnạ gbạ kuzuwate ku kakiri n ureve u ɗa bawu tsa wene vi. 4 N tonuko ɗạ tạ ili i na yi tsạrạ ko uza u fuɗa u yinsạ ɗạ n ugboji wa kpam u nanamgbana n ạɗạ wa. 5 Ko an u wokoi mạ tạ mɓạri n ạɗạ, katakasuvu ka vạ kạ tạ ara ɗe. Kpam mạ tạ n mazạngạ adama a ɗa ya rongo tyoku ɗa u gain i rongo kpam adama a ɗa i'ạri n upityanangu u ucira n Kawauwi.

Yesu tuko tạ uma u maci

6 Gogo-na an i wushuki n Yesu Kawauwi u wokoi Asheku a ɗe, lyayi kelime n utono u ne. 7 Zuwai alu a ɗe a asu u ne kpam i gbonguro a asuvu a le. Nala upityanangu u ɗe wa tsạrạ kami ka ugbami, dere tyoku ɗa a wenishike ɗạ. Kpam adama a nala dem ya cikpa tạ cika.
8 Kotsu i ạsạkạ ko uza u kạnạ ɗạ n kananamgbani ka gbani wa. Kananamgbani ka nala ki ka yan tạ yavu ka ugboji ka, shegai uwenishike u vuma ɗa koshi. A ucira u likimba u na u ɗa uwenishike u nala vi u wutại shegai a asu u Kawauwi u ɗa wa. 9 Gbạ ili i Kashilạ i'ạ tạ a asuvu a Kawauwi. 10 I'ạ tạ kaɓolo n eyi. Adama a nala, gbạ ili i na yi i'ạ tạ a asuvu a ɗe, kpam wa lya tạ tsugono tsu ucira kau-kau n ucira u tsugono gbạ.
11 An i tuwại a asu u Kawauwi u kiɗa ɗạ tạ acombi a asuvu a kulu, shegai ukiɗa u vuma u ɗa wa. Ili i'ya Kawauwi ka yain i'ya u kiɗa tạ ahali a unyushi u cingi a ɗe. 12 An a lyuɓugu ɗạ, a ciɗangu ɗạ tạ kaɓolo n Kawauwi. Aku a 'yạngạsạ ɗạ n uma adama a ɗa i'ạri n upityanangu a asuvu a ucira u Kashilạ, uza ɗa u 'yạngạsại Kawauwi a ukpạ. 13 Akushe a ɗa i'ạri adama a ɗa i'ạri n unyushi u cingi, kpam i'ạ n utsạrạ u kaci a ucira u unyushi u atakasuvu a ɗe wa. Shegai Kashilạ ka zuwa ɗạ tạ i rongo a asuvu a Kawauwi. U cimbusukạ tsu ɗe unyushi u tsunu gbạ.
14 Unyushi u tsunu u ɗa pini ushani ukorongi, kpam ili i'ya a korongi vi i shamkpa tsu tạ. Shegai Kashilạ ka cimbusạ tạ i'ya, u bidyai i'ya u wacinsai i'ya a asu u ɗa u zuwai a varai i'ya a mawandamgbani ma Kawauwi. 15 A ure u nala vi u ɗa Kashilạ ka takpai ucira u tsugono a asuvu a ucira kau-kau n ucira u tsugono. U zuwa le a panai uwono a kapala ka ama, kpam u lyai kaci ka le a mawandamgbani ma Kawauwi.
16 Adama a nala, ko uza u tonuko ɗạ baci kagbani a ili i'ya ya lya ko ya so kotsu i dambula wa. Kotsu i dambula ko ama a dansạka ɗạ baci an i kpạɗại uyan icun i abiki dem ko kpam abiki a uwoto u savu wa, ko kpam ukpạɗạ utono mele ma kain ka Ashibi.† 17 Kpaci ili i nala yi gbạ iryoci i ili i maci i'ya ya tuwạ ya gitạ i'ya. Kawauwi n kaci ka ne aya ili i maci yi. 18 Ama a ɗa pini ushani aza ɗa a tsu yan ipeli a dana baci a'ạ n ukạnạ u kaci, shegai nala a'ạri

wa. A tsu gbashika tạ atsumate a zuba. Kotsu i ạsạkạ ama a nala yi a yanka ɗạ kadyanshi ka gbani wa. Icun i ama a nala yi a tsu dana tạ gbạ ili i'ya a wenei, kpam atakasuvu a le a ɗa bawu a'ạri uwulukpi a ɗa a tsu zuwa le tạ a yain agoni adama a uyawunsa u utengeshi u le. 19 Ama a nala yi a buwa kpam upaɗari n Kawauwi kaci ka ikyamba wa. Kpaci tsạ tạ upaɗari kaɓolo n ikyamba i ne n akawa a ne, kpam tsa gbonguro tạ koshi tsu tsạrạ baci ilikulya n ucira u tsunu a asu u Kashilạ.

20 I kuwạ tạ kaɓolo n Kawauwi, kpam u wauwa ɗa tạ a ucira kau-kau u likimba u na. Niɗa ya lya kapala n utono u mele ma likimba na yavu aza a likimba a ɗa i'ạri? 21 Mele ma na ma dana tạ, “Kotsu i kạnạ ili i na wa!” ko kpam “Kotsu i lyai ili i na wa!” ko gbạm “Kotsu i sawa ili i na wa!” 22 Mele ma na mi ma yan tạ kadyanshi ka ili i'ya bawu ya ɓạrạkpạ. A'ayin a ɗa baci tsu yain manyan n ili yi, aku i wacuwa. Nala dem wạri n mele ma ama a yain. 23 A tsu wene tạ yavu mele mi mai ɗa mạri, kpaci a tsu zuwa tạ ama a mạtsạ a zuwa Kashilạ ka pana kayanyan, ko kpam a wenike uvakunku u kaci u kaɓan. Nala vi kaɓan ka, kpam dem a tsu zuwa tạ ama a pana ikyamba a asu u umạtsạ a zuwa Kashilạ ka pana kayanyan. Shegai mele ma na mi ma tsu ɓạngạ uza ɗa wa ciga u ạsạkạ uyawunsa u cingi n uciga u ili i cingi wa.

3

Tyoku ɗa uza wa rongo uwulukpi

1 An u wokoi a 'yạngạsạ ɗạ a ukpạ kaɓolo n Kawauwi, u kạnạ tạ i zuwa atakasuvu a ɗe a ukuna u zuba, a asu u ɗa Kawauwi kạri nạ ndishi a ulyaki u Kashilạ. 2 Zuwai asuvu a ɗe a yawunsa u ili i zuba, shegai a ili i likimba wa. 3 Yansai nala an i kuwại a'ayin a ɗa Kawauwi ka kuwại, kpam gogo-na Kawauwi ka foɓugo ɗạ ɗe uma u mayun u ɗe n Kashilạ. 4 Kawauwi ka uma u mayun u ɗe, kpam an Kashilạ ka wenike yi a likimba gbạ, eɗạ dem ya dusuku tạ kaɓolo n eyi a tsupige tsu ne.

5 U kạnạ tạ i wuna ikuna i likimba i na i'ạ baci a asuvu a ikyamba i ɗe. I wuna tsishankala, ko uyan manyan ma tsishankala icun kau-kau. U kạnạ tạ dem i wuna upana u maluwa ma icun i ili i nala yi. U gan tạ dem i ạsạkạ upanạsa icun i maluwa ma ili i cingi i nala yi. I takpa uciga u utsạrạ u ikebe ili i'ya i'ạri ili i te n ulyaka ameli kayala. 6 Upan u Kashilạ wạ tạ a utuwạ a asu u icun i ama ɗa a ka yansa ili i nala yi.

7 Eɗạ dem i'ạri ya yansa tạ nala caupa a'ayin a ɗa i'ạri aza a likimba. 8 Shegai gogo-na u kạnạ tạ i ạsạkạ uyansa ili i nala yi a asuvu a ɗe. I ạsạkạ unamgbi u asuvu n ibili. Kotsu i ạsạkạ dem uyansạka atoku tsicingi n kunangasu hal dem n kadyanshi ka gbani. Ạsạkại utonusuko ama kadyanshi ka ka ɓạlạ le. 9 Kotsu i yansạka kaci ka ɗe kaɓan wa, an u wokoi i mondoi vuma u cau kpam n tyoku ɗa i rongoi caupa. 10 Gogo-na i uka ɗe vuma u savu, kpam uza ɗa u yain vuma u savu u nala vi wa rongo ɗạ tạ unạkạsạ ureve kpam u gonuko ɗạ tyoku ɗa eyi wạri. 11 A uma u savu u na vi, u dambula ko avu uza u Yahuda u ɗa ko Kawulawa wa. Kpam u dambula ko a kiɗa vu kacombi ko a kiɗa vu wa. U dambula dem ko kamoci ka baci vạri, ko a kaɓon ka kaletsu ka uryagbaji ka vạri wa. U dambula ko uza ɗa wa gbasha ko uza ɗa bawu wa gbasha wa. Ili i'ya i'ạri n kalen i'ya Kawauwi, kpam wạ tạ a asuvu a tsunu gbạ.

12 Adama a ili i nala yi, kpam n adama a ɗa Kashilạ ka ɗangạsa ɗạ i woko ama a ne kpam u gonuko ɗạ uwulukpi, n adama a ɗa wa ciga ɗạ, kotsu i yain n asuvayali, n uɓạngạ u atoku. Kpam i vakunku kaci ka ɗe n ahankuri. Ili i na yi i'ạ tạ tyoku u aminya a ɗa i tsu uka. 13 Kotsu i pana upan u atoku wa, kpam unyushi wạ baci pini, kotsu i cimbusukạ atoku. Asheku a cimbusukạ

ɗạ tạ, adama a nala, nala dem ya cimbusukạ atoku a ɗe. 14 Kunya ka ku lakai
kalen ka ya uka, ka uciga. Uciga u ɓolomgbono tsu tạ gbạ kpam u zuwa tsu
tsu rongo kaɓolo mai.
15 Ạsạkạ ndishi n shinga n Kawauwi n toni n ạɗạ. Yansai nala adama a ɗa
i'ạri atoku a ikyamba i te kpam Kashilạ ka isạ ɗạ i rongo a asuvu a ndishi n
shinga. Kpam i cikpa Kashilạ maco. 16 Ạsạkại akani a Kawauwi a shamgba
a atakasuvu a ɗe ushani kpam a ka zuwa ɗạ tạ i yain n ugboji. Yankai akani
a ne manyan i ɓạngạmgbạnạ a asu u uwenishike kaci ka ɗe kpam i nạkạ le
adooki. I rongo n ucikpa a asuvu a atakasuvu a ɗe, i rongo n i shipi gbạ icun i
ishipa i shinga ubana a asu u Kashilạ. 17 Ko ndya baci ya yan ko tani ya dana,
yanyi i'ya a asuvu a kala ka Yesu Asheku. Kpam a'ayin a ɗa ya yan ili i nala
yi, i cikpi Kashilạ maco a asu u ne ubana a asu u Kashilạ Tata.

Tyoku ɗa uza wa rongo a kuwa ku ne

18 Aka, gorimukoi a'ali a ɗe, kpaci dere ɗa wạri ya tono baci Asheku.
19 A'ali, cigai aka a ɗe kotsu i rongo n ele n asuvu a shen wa.
20 Mmuku, gorimukoi isheku i ɗe a ili dem, kpaci nala ya zuwa Asheku a
pana kayanyan.
21 Isheku, kotsu i mạtsạ mmuku n ɗe hal a kpạɗạ utsạrạ ugbama u asuvu
wa.
22 Agbashi, u kạnạ tạ i gorimuko azakuwa a ɗe pini naha a likimba. I mạtsạ
i zuwa le a pana kayanyan. A'ayin a ɗa baci i wenei a ka wundya ɗạ a ɗa ya
yan nala koshi wa. Yansai nala n atakasuvu a ɗe gbạ maco a'ayin a ɗa baci
bawu a ka wundya ɗạ. Nala ya nạkạ Asheku tsupige. 23-24 Ya yanka tạ Yesu
Asheku manyan a'ayin gbạ. Vuma ɗa ya yanka manyan wa. Asheku a ɗa a
ka nạkạ ɗạ agadu a woko katsupi ka malen ma manyan ma i yain. Adama
a nala, yanyi manyan n ucira u ɗe gbạ. 25 Kpam i reve tạ i yan baci ili i'ya
bawu i gain, a ka tsupa ɗạ tạ n ili i cingi i'ya i yain vi. Kpaci Kashilạ ka wenike
kuɗyangi a asu u aza ɗa a yain ili i cingi wa.

4

1 Azakuwa, kiranai n agbashi a ɗe, i bidya le unạ u te, an u wokoi i reve tạ
i'ạri n Uzakuwa u ɗe a zuba.

Yanyi kavasu

2 Rongoi uyansa kavasu n atakasuvu a ɗe ufoɓusi kpam n ucikpa a
atakasuvu a ɗe. 3 Yanyi kpam kavasu adama a tsunu. Yanyi dem kavasu
tyoku ɗa Kashilạ ka kukpạ ure adama a akani a tsunu, tsạrạ tsu tonuko ama
ili i'ya i'ạri usokongi i Kawauwi, ili i'ya i zuwai mạri usiri n ikani ɗa la vi.
4 Yanyi kavasu tsạrạ n dansa akani a na yi mai, tyoku ɗa u gain. 5 Rongoi n
ugboji a'ayin a ɗa baci i'ạri kaɓolo n aza ɗa bawu a'ạri Atoni. Yanyi manyan n
kabala ka i tsạrại mai. 6 Kadyanshi ka ɗe ka woko ili i shinga kpam n maluwa
ma upana, tyoku u kusan ka kạri nạ mkpadī. Nala wa ɓạngạ ɗạ tạ i reve tyoku
ɗa ya wushunku uza ɗa baci dem u yan ɗạ keci.

Idyani i makorishi

7 Tikiku wa tonuko ɗạ tạ ukuna u vạ. Utoku u tsunu u ɗa uza ɗa tsa ciga.
Kaɓạngi ka ka maci uza ɗa wa gbashika Asheku kaɓolo nạ mpa. 8 N suku
yi tạ a nwalu n na mi tsạrạ u zuwa ɗạ i reve tyoku ɗa tsa yansa kpam u
gbamatangu ɗạ. 9 Mpa dem na ma suku Onisima. Eyi dem uza u maci u ɗa
kpam utoku u ɗa n lakai uciga. Eyi dem uza u te u ɗa a asuvu a ama a ɗe. A
ka tonuko ɗạ tạ gbạ ili i'ya ya gitạsạ pini na.
10 Aristaraku wạ tạ pini na a kuwa ku a'ali kaɓolo nạ mpa. Wa danạsa ɗạ
tạ, nala dem Marku, uza ɗa akaya a ne a'ạri a te n Barạnaba. Tsu tonuko ɗạ

tạ caupa i ryabusa Marku mai u tuwạ baci. 11 Joshuwa* uza ɗa dem a tsu isạ
Yusutu wa sukunku ɗạ tạ idyani. Alya koshi Atoni a Yesu Asheku a asuvu a
aza a Yahuda aza ɗa tsa yan manyan kaɓolo. A ka yan tạ manyan nạ mpa
adama a tsugono tsu Kashilạ kpam alya a vakunku mu asuvu.
12 Abafara vuma u ilyuci i ɗe ɗa, kpam kagbashi ka Yesu Kawauwi. Wa
sukunku ɗạ tạ dem idyani. U tsu yansạka ɗạ tạ kavasu kain dem. U folo tạ
Kashilạ ka zuwa ɗạ i yain ugbami kpam kotsu i ạsạkạ upityanangu wa, kotsu
i shamgba n ucira tyoku ɗa Kashilạ ka ciga. 13 Ma dana tạ u mạtsạ tạ cika
adama a ɗe n adama a Atoni a ɗa a'ạri a ilyuci i Lawudukiya n Hirafoli.
14 Kaje ka maci ka tsunu kanạki ka agumạ Luka wa sukunku ɗạ tạ dem
idyani, nala dem Dima. 15 Nạkạngi akani a idyani i tsunu a asu u atoku a ɗa
a'ạri a Lawudukiya, n uka u ɗa a ka isạ Nimfa n gbạ aza ɗa a tsu gawunsusa
a kuwa ku ne.
16 A'ayin a ɗa baci i kotsoi uyan kạneshi u ukanikorongi u na vi, i nạkạ
dem Atoni a ɗa a'ạri a Lawudukiya tsạrạ a yain dem kạneshi. Eɗạ dem i yain
kạneshi u ukanikorongi u ɗa n koronku le. 17 Tonukoi Arikibu udyanshi u
na, “Mạtsạ vu kotso manyan ma Asheku a nạkạ vu.”
18 Mpa Bulus uza ɗa u korongi idyani i na yi n kukere ku vạ.
Ciɓai n ikani i vạ.
Ạsạkạ ukuna u shinga u Kashilạ u toni n ạɗạ.

* **4:11** N Tsiyahuda kala ka “Joshuwa” ka “Yesu” n Tsiheline.

Ukanikorongi u Kagitạ Ubana a Asu u Aza a Tasaloniya

Ukukpạ u kadyanshi

An Bulus kotsoi ukorongu ukanikorongi u na vi, aku u korongi kpam u roku ubana a asu u Atoni a Tasaloniya. Tasaloniya ilyuci i ucira i'ya a ikengi i kushivạ n kuden ku pige. Pini a asu vi, atoni a ameli a ɗa pini ushani. Bulus tuwạ tạ a Tasaloniya u wenishikei ama ukuna u Yesu. U yan tạ dem manyan ma uyan atani tsạrạ u tsạrạ ikebe. Atoni a ameli ushani a woko tạ Atoni a Yesu. Aza a Yahuda a ɗa a'ạri pini a woko tạ dem Atoni.

An a yain a'ayin, aza ɗa a ka tono n ama a ilyuci yi a gitại malyon, pini nala, a lokoi pini Bulus. An nala u wurai, Bulus tuwạ tạ u suki kaɓạngi ka ne Timoti u tuko yi alabari a Atoni a ɗa a'ạri a Tasaloniya vi. Timoti tuko yi tạ alabari a shinga, an u kotsoi upana alabari a shinga yi ɗa Bulus korongi ukanikorongi vi.

Uwenishike u pige u ɗa wạri pini a ukanikorongi u na vi u ɗa a'ayin a ɗa Yesu wa doku wa gono pini na a likimba. Ili ushani ya gitạ tạ a a'ayin a nala yi. Tsa reve kain ka ili yi ya gitạ wa, adama a nala u gan tạ tsu rongo mai tyoku ɗa Kashilạ ka ciga hal n tsu vani kain ki. Gbạ ili i na yi Bulus dana tạ i'ya pini a ukanikorongi u na vi.

Ili i'ya i'ạri a tagarạda u na vi

Idyani (1:1-3)
Upityanangu u aza a Tasaloniya n iryoci (1:4–3:13)
Uma u ɗa wa zuwa Kashilạ ka pana kayanyan (4:1-12)
Ili i'ya tsa fuɗa tsa wene Asheku a gono baci (4:13–5:11)
Idani i makorishi n idyani (5:12-28)

1 Ạtsu an Bulus n Sila n Timoti ạtsa tsa korongu ukanikorongi u na ubana a asu u Atoni a Tasaloniya. Ele dem aza a Kashilạ Tata u tsunu a ɗa kpam aza a Asheku Yesu Kawauwi aza ɗa a'ạri a asu u nala vi. Ma yan tạ kavasu nạ n foli Kashilạ ka wenike ukuna u shinga u ne ara ɗe kpam u zuwuka ɗạ unạ u shinga nạ ndishi n shinga.

Upityanangu u aza a Tasaloniya

2 Tsu tsu rongo tạ ucikpa Kashilạ adama a ɗe gbạ. Kpam gbạ a'ayin a ɗa baci tsa yan kavasu, tsu tsu ciɓa ɗạ tạ dem. 3 A'ayin a ɗa baci tsa dansa ukuna u ɗe n Kashilạ Tata u tsunu, tsu tsu dansa tạ ukuna u ili i'ya i tsu yan adama a upityanangu u ɗe, kpam tsu tsu dansa tạ manyan ma i tsu yan an ya ciga atoku, tsu tsu dansa tạ kpam tyoku ɗa i tsu rongo uzuwa uma a asu u Asheku Yesu Kawauwi a'ayin a ɗa baci i'ạri a asuvu a upana u ikyamba.

4 Aje a vạ, Kashilạ ka ciga ɗạ tạ, kpam tsu reve tạ u ɗangạsa ɗạ tạ tsạrạ i woko ama a ne. 5 An tsu tonuko ɗạ Kadyanshi ka Shinga, n udyanshi u ɗa koshi wa, shegai n ucira u ɗa. Kulu Keri ka ku zuwa ɗạ i reve ili i'ya tsu danai vi mayun ɗa. Kpam an tsu rongoi n ạɗạ, i wene tạ tyoku ɗa tsu rongoi a uwenike ukuna u maci u akani vi. 6 Nala dem, i rongo tạ tyoku ɗa tsu rongoi n tyoku ɗa Asheku a rongoi. A asuvu a upana u ikyamba dem, i wusha tạ akani yi kpam Kulu Keri ku zuwa ɗạ tạ i yain mazạngạ.

7 Nala i wokoi iryoci i ama gbạ aza ɗa a ka tono Asheku a uɓongu u Masidaniya n Akataya. 8 Adama a ɗe, kadyanshi ka Asheku ka kyawan ɗe gbạ ko nte wa a uɓongu u na vi, hal gbạm kapala n asu u na vi. Upityanangu u ɗe n Kashilạ a reve tạ n u ɗa ko nte wa. Adama a nala tsa ciga gbạm tsu

yain kadyanshi a kaci ka nala wa. 9 Ama yi n kaci ka le a tsu rongo tạ uyan
kadyanshi tyoku ɗa i ryabusa tsu. A tsu dansa tạ dem tyoku ɗa i kpatalạkai
ameli kucinạ, aku ya gbashika Kashilạ ka mayun n ka uma. 10 A tsu dansa tạ
dem tyoku ɗa ya vana Maku ma ne Yesu u tuwạ a zuba. Kashilạ ka 'yạngạsạ
tạ Yesu a ukpạ, gogo-na kpam Yesu nala vi aya wa wauwa tsu a upana u
ikyamba u upan u ne u ɗa wa tuwạ.

2

Manyan ma Bulus a Tasaloniya

1 Ama a vạ, i reve tạ gai utuwạ u ɗa tsu tuwại tsu kyawan ɗạ u gbani u ɗa wa.
◊ 2 I reve tạ an tsạri a Filibi kahu tsu tuwạ ara ɗe. ◊ Nte a zuwa tsu tsu panai
ikyamba pini kpam a yanka tsu tsilai. Shegai Kashilạ ka tsunu ka nạkạ tsu tạ
ugbami u asuvu u ɗa tsa tonusuko ɗạ Kadyanshi ka Shinga ka ne a kateshe,
ko an u wokoi ama ushani pini a ka kạngusu tsu tạ. 3 Akani a ɗa tsu tuko ɗạ,
a'ạri n kaɓan wa. Tsu tuko ɗạ a ɗa tsạrạ tsu yain ugboji wa. Ryafa ɗa tsa ciga
tsu ryafa ɗạ wa. Nala wạri wa, ko kenu! 4 Kashilạ ka wene tsu tạ tsạri mai
ɗa gai i zuwai u nạkạ tsu Kadyanshi ka Shinga ka ne tsạrạ tsu tonusuko aza
ɗa a buwai vi. Ili i'ya tsa ciga i'ya, tsu zuwa Kashilạ ka pana kayanyan, kpaci
aya uza ɗa u kondoi atakasuvu a tsunu. Tsu tsu zuwuka kadyanshi ka ama
atsuvu wa. 5 I reve tạ mai tsu tsu cikpala ɗạ n kaɓan wa, kpam Kashilạ n kaci
ka ne wa wenishike tạ ili i'ya tsu yain adama a kurura a ɗa wa. 6 Tsu tsu yan
ili adama a ɗa tsa tsạrạ tsupige ara ɗe, ko ara uza wa.

Kpaci ạtsu asuki a Kawauwi a ɗa, tsa fuɗa tạ tsa yanka ucira u nala manyan
tsu zuwa ɗạ i nạkạ tsu ili i'ya tsa ciga. 7 Shegai tsu yan nala wa, aku tsu
vakunki kaci utuwạ ara ɗe tyoku ɗa mma u tsu comuko kpam u kirana nạ
mmuku n ne. 8 Tsu ciga ɗạ tạ cika kpam tsu pana tạ kayanyan tsu tuko ɗạ
Kadyanshi ka Shinga ka Kashilạ, kpam dem tsu pana tạ kayanyan tsu ɓạngạ
ɗạ a ili dem, kpaci i woko ɗe aza ɗa tsa ciga cika.

9 Ama a vạ, i ciɓa tạ tyoku ɗa tsu yain manyan cika an tsạri kaɓolo n ạɗạ.
Kaara n kayin tsu tsu moɗono tạ tsu tsạrạ ikebe tsạrạ ili i'ya baci dem tsa ciga
tsu tsila i woko ili kadambula ara uza wa, a'ayin a ɗa tsạri pini n tsu yanyi
kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashilạ. 10 Eɗa ama a tsunu aza ɗa i wenei
ukuna vi n a'eshi a ɗe, nala dem Kashilạ, ạtsu tsạ tạ sarara n ukuna u mayun,
ko uza wa nạkạ tsu unyushi tyoku ɗa tsu yanka ɗạ wa, eɗa aza ɗa i wushuki
n Asheku. 11 Kpam i reve tạ tsu tono tạ n ạɗạ mai tyoku ɗa tata u tsu tono
nạ mmuku n ne. 12 Tsu folo ɗạ tạ, kpam tsu gbamatangu ɗạ tạ. Tsu zuwa tạ
ya dem u rongo ure u ɗa wa nạkạ Kashilạ tsupige, kpaci u isạ ɗạ tạ i uwa a
tsugono tsu ne i tsạrạ kaɓon a tsupige tsu ne.

13 Kain dem tsu tsu cikpa tạ Kashilạ an i wushuki n akani a ɗa tsu tuko ɗạ.
I danai idani i tsunu i ama i'ya koshi wa. I wushai akani yi dere tyoku ɗa
a'ạri mayun: Akani a Kashilạ a ɗa. Kpam akani a nala yi a ka rongo tạ uyan
manyan ara ɗe aza ɗa i wushuki.

14 Ama a vạ, an i wushuki n ili i'ya tsu danai, ama a ɗe a foro ɗạ tạ. Nala i
wokoi tyoku u Atoni a Kashilạ a ɗa a'ạri a Yahuda. Ama a nala yi a wushuku
tạ n Yesu Kawauwi, aku ama a le aza a Yahuda a foro le dem. 15 Aza a Yahuda
a nala yi a wuna tạ ntsumate n le, hal aza roku a le gbạm a wunai Yesu
Asheku. Gogo-na a zuwa tsu tạ tsu panai ikyamba kpam a loko tsu. Ama
a nala yi a yan ili i'ya Kashilạ ka pana kayanyan wa, kpam a ɓishinkai gbạ
ama uwusha ukuna u shinga, 16 kpaci a ɓishinka tsu tạ tsu dansa n Awulawa

◊ **2:1** Ask. 17:1-10. ◊ **2:2** Ask. 16:19-24.

tsaraa kotsu a tsaraa iwauwi wa. Nala a rongoi uyansa n a dokusi unyushi u cingi u le. Aku Kashila ka tuwai ka yain upan, u yan le mavura.

Bulus wa ciga u doku u kyawan le

17 Ama a va, an a loko tsu ara de, tsu baraakpa wa, she na tsu matsai cika tsu
gono. Tsu asaka uciɓusa n ada wa, ko kenu, kpam tsu ciga ta tsu wene da cika.
18 Mayun da tsa ciga da uwene. Mpa Bulus, n matsa ta a'ayin ushani tsara n
tuwa ara de, shegai Kanangasi* ka kangu mu ta. 19 Ili i'ya i zuwai ma ciga
n wene da i'ya, i tuko tsu ta uzuwa u uma, i naka tsu kpam mazanga, kpam
eda funi u utsara u kaci u tsunu. Ya zuwa tsu ta tsu yain mazanga a kapala
ka Yesu Asheku a'ayin a da baci u tuwai. 20 Eda tsupige tsu tsunu, eda kpam
mazanga ma tsunu.

3

1 Adama a nala, an tsu kpadai akawunki a upana alabari a de, aku tsu
wushuki tsu da atsu tsa shamgba ta a Atina, 2 aku tsu suki Timoti ubana ara
de. U yan ta manyan n atsu tyoku u kagbashi ka Kashila, kpam u yain kuɓari
ku Kadyanshi ka Shinga ka Kawauwi. Tsu suku yi ta tsara u zuwa da i yain
ugbami kpam u gbamatangu upityanangu u de. 3 Tsa ciga i dambula adama
a upana u ikyamba u da wa tuwusa da wa. I reve ta gai an upana u ikyamba
vi wa tuwa, cinda Kashila ka ka dangasa tsu.

4 A'ayin a da tsari n ada vi, tsu tsu ronuso da ta atsuvu tsu da upana u
ikyamba wa tuwa tsu ta gba tsunu gogo. Kpam i reve ta mai upana u ikyamba
u tuwa de. 5 N pana ta alabari a upana u ikyamba u de hal n kpadai ukawunku
n alabari a da n panai, da i zuwai n suki Timoti vi. N suku yi ta tsara u wene ko
upityanangu u de u buwa pini n ugbami. Mari n pana ta uwonvo ma wundya
ko Uza u Ukondo u fuda da de, manyan ma tsunu kpam gba ma woko ma
gbani.

Timoti danai ili i'ya u wenei

6 Gogo-na da Timoti gonoi a asu u nwalu n ne utuwa ara tsunu an u wutai
ara de. U tuko tsu ta alabari a shinga a ukuna u upityanangu u de n ukuna u
uciga u de. U tonuko tsu ta kpam an i'ari tsu a uciɓusa n mazanga kpam ya
ciga tsu uwene, tyoku da atsu dem tsa ciga da uwene.

7 Ama a va, atsu n kaci ka tsunu dem tsa ta n upana u ikyamba kpam a
ka yan tsu mavura cika, shegai tsa ta na nvain n katakasuvu an i shamgbai
n ucira a upityanangu u de. 8 Gogo-na tsu reve ta an i'ari kushani n ucira n
Asheku, nala vi u doku ta u gbamatangu tsu. 9 Tsu cikpa ta Kashila adama a
de cika! Adama a de tsa ta n mazanga ma pige a kapala ka Kashila. 10 Kaara
n kayin tsu tsu yan ta kavasu cika adama a de. Kpam tsu folo ta Kashila ka
asaka tsu tsu doku tsu wene da, tsara tsu shaangusu ili i'ya i gusai a asuvu
a upityanangu u de.

11 Kavasu ka tsunu ka Kashila Tata u tsunu n Yesu Asheku a asaka tsu tsu
kondo da. 12 Tsa ciga ta Asheku a zuwa uciga u de u gbonguro cika hal n i
cigamgbani kpam i cigi gba ama, tyoku da dem atsu tsa ciga da cika. 13 A'ayin
a da baci Asheku a tsunu a ka gono n aza a uwulukpi a ne. Tsu yan ta kavasu
u zuwa atakasuvu a de a rongo n ucira cika, tsara kain ka ugono ka ne i woko
uwulukpi a kapala ka Kashila Tata u tsunu kpam ko uza wa takpa da n ukuna
u roku wa.

---

* **2:18** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

4

Rongoi mai a kapala ka Kashilạ

1 A makorishi ama a vạ, tsa folo ɗạ tạ adama a kala ka Yesu Asheku i rongo
a ure u ɗa Kashilạ ka pana kayanyan. Tsu wenishike ɗạ ɗe nala vi kpam hal n
gogo-na nala i'ạri uyansa. Tsu gbamatangu ɗạ tạ i lyai kapala n uyansa nala
2 kpaci i ciɓa tạ ili i'ya tsu wenishike ɗạ a asuvu a kala ka Yesu Asheku.

3 Tsa ciga ɗạ tạ i rongo uwulukpi, kotsu i suma unyushi u cingi u tsis-
hankala. 4 Ya dem u fuɗa u guɓi ikyamba i ne i rongo ure u ɗa wạri uwulukpi
n u ɗa kpam ama a ka nạkạ karingạ. 5 Kotsu i woko agbashi a uciga u
atakasuvu a ɗe tyoku ɗa Awulawa a tsu yan wa, kpaci a reve Kashilạ n ire
i ne wa.

6 Kotsu vu ryafa utoku u vunu Katoni vu bidya uka u ne wa, kpaci Asheku
a ka foro tạ gbạ aza a icun i unyushi i cingi i nala yi. Tsu rono ɗạ tạ atsuvu
caupa. 7 Kashilạ ka isạ tsu tạ tsu woko uwulukpi, u isạ tsu tsạrạ tsu rongo
uma u ɗa wạri n ashindạ wa. 8 Gbạ uza ɗa baci u kpạɗại utono ukuna u
na vi, ukuna u vuma ɗa u kpạɗại unạkạ karingạ wa, shegai Kashilạ ka wạri
u'yuwan, uza ɗa u nạkạ ɗạ Kulu Keri ku ne.

9 Kashilạ n kaci ka ne u wenishike ɗạ tạ i cigi atoku a ɗe, adama a nala ili
i'ạ la ya zuwa mu n koronku ɗạ ukuna u uciga u Atoni u ɗa ya wenike asu u
ama a Kashilạ wa. 10 Mayun ɗa, ko gogo-na i'ạ tạ n uciga ushani ubana a asu
u Atoni a ɗa a'ạri a uyamba u Masidaniya. Ama a vạ, ko an u wokoi nala, tsu
folo ɗạ tạ i doku i cigi le cika.

11 Ili i'ya ya ciga cika i'ya: i rongo n uma u ɗe shiriri, yawunsai a ukuna u
manyan ma ɗe koshi, kpam i yain manyan n akere a ɗe, tyoku ɗa tsu tonuko
ɗạ caupa. 12 Adama a nala, ama ɗa bawu a'ạri Atoni a ka nạkạ ɗạ tạ karingạ
adama a uma u ɗa ya rongo, kpam ya zuwa ucira u ɗe a asu u ama a nạkạ ɗạ
ikebe wa.

Tyoku ɗa Asheku a ka gono

13 Ama a vạ, ma ciga tạ i reve ili i'ya ya gitạ n Atoni a ɗa a kuwại. Kotsu
i shaɗangu n unamgbukatsumạ adama a le tyoku u ama ɗa bawu a'ạri n
uzuwa u uma wa. 14 Tsu wushuku tạ Yesu kuwạ tạ kpam u 'yạngại n uma.
Kpam dem tsu wushuku tạ Kashilạ ka gonuko baci Yesu, wa gonuko yi tạ
kaɓolo n ama ɗa a pityanangi n eyi kahu a kuwạ.

15 Yesu Asheku u tonuko tsu tạ u gono baci, ạtsu aza ɗa tsạri n uma a'ayin a
ɗa Asheku a ka gono vi, tsa uwa a kapala ka aza ɗa a lasa tsu wa. 16 Asheku n
kaci ka ne wa cipạ tạ a zuba. A'ayin a nala yi ama a ka pana tạ kalạgạtsu ka
Asheku, kpam a ka pana tạ isali i pige a asu u uzapige u atsumate a zuba, a
ka panạka le tạ a fulạ kavana ka Kashilạ. Nala gitạ baci, aku aza ɗa a kuwại
a asuvu a Kawauwi a gitạ a 'yạngạ. 17 Ạtsu aza ɗa tsạri n uma a likimba, a ka
canga tsu tạ a asuvu a alishi tsu gawunsa n Asheku a zuba, kpam tsu rongo
n eyi ɗe maco. 18 Nala ya gbamatangu atoku n kadyanshi ka nala ki.

5

1 Ama a vạ, ili i'ạ la ya zuwa mu n koronku ɗạ ko niɗa ko nwere ɗa ikuna i
na yi ya gitạ wa, 2 kpaci i reve tạ mai kain ka Asheku a ka tuwạ wa woko tạ
tyoku ɗa kaboki ka tsu tuwạ n kayin. 3 A'ayin yi, ama a ka dana tạ, “Tsạ tạ
nạ ndishi n shinga kpam tsạ n ukuna wa,” kute-kute aku upana u ikyamba
u rukpạ le, tyoku ɗa uka u katsumạ u tsu pana mɓạlạ ilimaci ya rawa yi baci.
Asu wạ la u ɗa ama a ka la a upana u ikyamba u nala vi wa.

4 Ama a vạ, i'ạri a asuvu a karimbi a ikuna i na yi wa, kpam kotsu i yain
majiyan ma kain ka baci kain ka Asheku ka tuwạ ɗạ tyoku u kaboki wa.
5 Kpaci eɗạ mmuku n katyashi n ɗa kpam aza kaara. Ạtsu aza a karimbi n
kayin a ɗa wa. 6 Adama a nala she i wundi mai, kotsu i lavuta tyoku u aza ɗa
a buwai wa. Shegai i rongo n uma kpam n ukạnạ u kaci. 7 N kayin ka a tsu
lavuta, aza ɗa kpam a tsu so n kayin ka a tsu so hal a tamgbalạka. 8 Shegai
ạtsu aza ɗa tsạri a asuvu a katyashi u gan tạ tsu kạnạ kaci ka tsunu. A'ayin a
ɗa baci Kalapạnsi ka shilạkạnạ n ạtsu, tsu lyai kapala n upityanangu n Yesu
n uciga u ama, tyoku ɗa kasoje ka tsu uka marạgạ a makamba. Tsu zuwa
uma u ɗa Yesu wa wauwa tsu, tyoku ɗa kasoje ka tsu uka makun ma kuvon.
9 Tsu yain ili i nala yi kpaci Kashilạ ka bidya tạ ka wauwa tsu a akere a Yesu
Kawauwi Asheku. U bidiga kaci ka ne u tsungu upan u ne ara tsunu wa. 10 Ko
ạtsu n uma ko a asuvu a ukpạ a'ayin a ɗa baci u gonoi tsa rongo tạ n eyi bawu
utyoku, kpaci Yesu Asheku u kuwạ tạ adama a tsunu. 11 Adama a nala, kotsu
i gbamatangu atakasuvu a atoku a ɗe, i rongo a unạkạsạ atoku a ɗe adooki,
dere tyoku ɗa i'ạri uyansa.

Uwenishike u makorishi

12 Ama a vạ, nạkại azapige a ɗe tsupige aza ɗa a'ạri a asuvu a manyan ma
Asheku. A yan tạ manyan cika a asuvu a ɗe, kpam a tonuko ɗạ tạ ili i'ya bawu
i gain i yain. 13 Nạkại ama a na yi karingạ cika kpam i cigi le cika adama a
manyan ma le. I rongo kpam nạ ndishi mai n atoku.
14 Ama a vạ, u kạnạ tạ i roni atsuvu a awonvoli. Gbamatangi aza a uwonvo.
I ɓạngạ aza ɗa bawu a'ạri n ucira, ya dem yanyi ahankuri n eyi.
15 I kirana kotsu a tsupa ukuna u cingi n ukuna u cingi wa, shegai a'ayin
dem i mạtsạ i yain ili i shinga a asu u atoku a ɗe n ama gbạ.
16 Kain dem i yain mazạngạ. 17 Rongoi uyan kavasu bawu ubulạ. 18 Ko
ndya baci i gitại i cikpa Kashilạ, kpaci tyoku ɗa Kashilạ ka ciga u ɗa la vi,
kpam eɗạ ama a Yesu Kawauwi a ɗa.
19 Kotsu i kạngu Kulu Keri wa. 20 Kotsu i goro kadyanshi ka Kashilạ ka ka
wutusạ a unạ u Atoni wa, 21 shegai i kondo ili i'ya a danai gbạ. Shamkpai ili
i'ya i'ạri i shinga. 22 Sumai gbạ ili i'ya i'ạri i cingi.
23 Tsu reve tạ Kashilạ aya uza ɗa u tsu nạkạ ndishi n shinga. Kavasu ka
vạ ka u wulukpe ɗạ a ili dem. Ạsạkạ u ɓishinka kulu ku ɗe, n uma u ɗe,
n ikyamba i ɗe uyan u unyushi u cingi ko a ure u eni u ɗa baci, hal Yesu
Kawauwi Asheku u gono. 24 Uza ɗa u ɗangạsa ɗạ u rawa tạ i wushuku n eyi,
kpam wa yan tạ nala.
25 Ama a vạ, yanka tsu kavasu.
26 Danạsai Atoni n uwambatsa u uwulukpi.
27 N tonuko ɗạ tạ a asuvu a ucira u Asheku i yanka gbạ Atoni kạneshi u
ukanikorongi u na vi.
28 Ma ciga tạ Asheku a wenike ukuna u shinga u ne a asu u ɗe gbạ.

Ukanikorongi u Ire Ubana a Asu u Aza a Tasaloniya

Ukukpa u kadyanshi

Atoni a ɗa a'ạrí a Tasaloniya a ɗa Bulus wa koronku ukanikorongi u na vi. Ukanikorongi u ire u ɗa yi la vi ubana a asu u Atoni a ɗa a'ạri a ḳuden ku pige ka ḳari a ikengi i kushiva. U korongu tạ u ɗa kpaci aza roku pini ɗe a ka wenishike tạ uwenishike u kaɓan a kaci ka ugono u Yesu. Aza roku a le a da a'ạ tạ n ukanikorongi u ɗa u wutại ara Bulus, shegai kaɓan ka.

A ukanikorongi u na vi, Bulus wenishike tạ ukuna u mayun a kaci ka kain ka Yesu wa gono. I doku tạ a ili i'ya wạri u korongi a ukuna u na vi. Ili i tatsu i'ya pini i'ya i'ạri n kalen i'ya Bulus korongi pini a ukanikorongi u na vi. U tonuko le tạ ukuna u ugono u Yesu. U tonuko le an upana u ikyamba u ɗa a ka so vi mavura ma a asu u Kashilạ wa. Upana u ikyamba u na vi wa kotso tạ, kpam kain ka uwunvuga ka pini. A makorishi, u da a mạtsạ manyan hal n a vani ugono u Yesu.

Gbạ ili i na yi gogo-na i woko tsu tạ i mayun, tyoku ɗa i'ạri i mayun a asu u aza a Tasaloniya a a'ayin a ɗa Bulus korongi ukanikorongi u na vi.

Ili i'ya i'ạri a tagarạda u na vi

Idyani (1:1-2)
Ugono u Asheku wa tuko tạ ukuna u mayun (1:3-12)
Kotsu Asheku a gono wa (2:1-12)
Rongoi n upityanangu (2:13-17)
Yanyi kavasu n i yanyi manyan (3:1-15)
Kavasu ka makorishi (3:16-18)

1 Ạtsu an Bulus n Sila n Timoti ạtsa tsa korongu ukanikorongi u na vi ubana a asu u Atoni a Tasaloniya aza ɗa a'ạri ama a Kashilạ Tata u tsunu, kpam a'ạri a asuvu a Asheku Yesu Kirisiti Kawauwi.

2 Kavasu ka vạ ka Kashilạ Tata n Asheku Yesu Kawauwi a nạkạ ɗạ ukuna u shinga nạ ndishi n shinga!

Kavasu ka ucikpa

3 Ama a vạ, u gan tạ an kain dem tsu tsu cikpa Kashilạ adama a ɗe. Tsu tsu cikpa tạ an upityanangu u ɗe wạri a ugbonguro maco kpam ya dem a asuvu a ɗe wạ tạ a udoku uciga utoku. 4 Da i zuwai tsa yan baci kadyanshi ka ɗe a asu u Atoni a roku, tsu tsu yan tạ mazạngạ an i'ạrí n akawunki kpam i shamgbai pini n upityanangu ko an ya pana ikyamba n mavura cika.

5 Upana u ikyamba u nala vi, u wenike tạ an Kashilạ ka yanka ya dem afada dere. Adama a nala Kashilạ ka kece ɗạ tạ a asuvu a ama a shinga a ɗa a ka uwa a tsugono tsu Kashilạ, kpam eɗa na a ka yan mavura adama a tsugono tsu nala tsi. 6 Kashilạ ka tsu yan tạ ili dere. Wa yan tạ aza ɗa a ka tukuso ɗạ upana u ikyamba vi mavura. 7 Wa tuko ɗạ tạ kpam uwunvuga a asuvu a upana u ikyamba vi hal n ạtsu dem. Ukuna u na wa gitạ tạ a'ayin a ɗa Yesu Asheku u wutại a zuba u tuwại n atsumate a zuba a ucira a ne, kpam n aletsu a akina.

8 Asheku a tsunu Yesu wa yan tạ aza ɗa bawu a revei Kashilạ kpam a 'yuwain upanạka Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Asheku mavura. 9 A ka zuwa le tạ a upana u ikyamba; wata, ukpạ u ɗa bawu wạri n utyoku. A ka pece le tạ n Asheku kpam a asuvu a tsupige tsu ucira tsu ne bawu utyoku. 10 Ukuna u na wa gitạ tạ a'ayin a ɗa Asheku a ka gono u wushi icikpali n tsupige a asu

u aza ɗa a'ạri n upityanangu ara ne kpam a'ạri ama a ne. Eɗạ i'ạ tạ pini a asuvu a le, kpaci i wushuku tạ n i'ya tsu danai.
11 Ukuna u na u ɗa u zuwa tsu tsa lya kelime n uyan kavasu, tsạrạ u zuwa ɗạ i woko ama a ɗa a'ạri dere tyoku ɗa wa ciga. Tsa yan tạ kpam kavasu, ucira u Kashilạ u ɓạngạ ɗạ i yain gbạ ikuna i shinga i'ya ya ciga i yain. Upityanangu u ɗe u ɗa u zuwa ɗạ uciga u uyan ukuna u nala vi. 12 Nala wa zuwa ya dem u nạkạ kala ka Asheku a tsunu Yesu tsupige adama a ɗe. Kpam a ka nạkạ ɗạ tạ tsupige tsi hal n eyi dem. Kashilạ ka tsunu ka ka yan ukuna u nala vi a asu u Asheku Yesu Kawauwi, adama a ukuna u shinga u le.

2

Magono ma U'yạngạsạkạ

1 Ama a vạ, tsa tonuko ɗạ tạ tyoku ɗa Asheku a tsunu Yesu Kawauwi wa tuwạ n tyoku ɗa a ka ɓolomgbono tsu a asu u te tsạrạ tsu gawunsa n eyi. 2 Kotsu vu laza kute vu dambula a kaci ka aza ɗa a tsu ciga a dana kain ka Asheku ka rawa ɗe wa. Gaawan a ka ciga tạ a dana a panạka tsu tạ an tsa dansa akani a Kashilạ, ko a kadyanshi ka uza roku u danai ko kpam ka a korongi. 3 Kotsu i ạsạkạ le a yanka ɗạ ugboji n udani u le wa.
Ukuna u maci vi u ɗa, kain ki ka tuwạ wa, she a 'yạngạsạkạ Kashilạ cika kpam Magono ma U'yạngạsạkạ ma nala mi ma wenike kaci ka ne, aku a wacinsa yi. 4 Wa gonuko tạ kaci ka ne uzapige, aku u bidya kaci ka ne u la tạ kameli, ko kpam ili i'ya a ka lyaka kayala. Hal gbạm u tsu uwa tạ a Kuwa ku Kashilạ, n u dansi karara aya Kashilạ.
5 Ciɓai a'ayin a ɗa mạri kaɓolo n ạɗạ n tsu yanka ɗạ tạ alabari a ili i na yi. 6 Gogo-na i reve la vi ɗe ili i'ya ya shamkpa yi, kpaci a asuvu a a'ayin a ne a ɗa koshi a ka wenike yi. 7 Ucira u cingi u ɗa wa yan tsilala n Kashilạ u ɗa pini wa yan manyan usokongi, shegai uza ɗa wa kạngu u ɗa vi wa lya tạ kelime n ukạngu u ɗa hal she kain ka a ka takpa yi. 8 Pini nala, ɗa Magono ma U'yạngạsạkạ mi ma wenike kaci ka ne, aya uza ɗa Yesu Asheku wa wuna n uwule u unạ u ne. Wa wacinsa yi tạ kpam n tsupige tsu utuwạ u ne.
9 Magono ma U'yạngạsạkạ mi ma tuwạ tạ ma yain manyan ma Kanangasi* a asu u ucira u kaɓan n iryoci i kaɓan, n ikunesavu i'ya i'ạri i kaɓan. 10 Kpam wa yanka tạ gbạ ili i cingi kau-kau manyan tsạrạ u yinsạ ama ɗa a ka wacinsa. Wacinsa ɗa a ka wacinsa le kpaci a 'yuwan tạ uciga ili i'ya i'ạri i maci, a 'yuwan la vi ɗe iwauwi i'ya i wutại a asu u Kashilạ. 11 Adama a nala, Kashilạ ka sukunku le tạ ili i ucira i'ya ya yinsạ le i zuwa le a wushuku n kaɓan ki. 12 Nala a ka kiɗạga le ugana kpaci a ka pana tạ kayanyan ka ili i cingi i'ya a ka yansa, a unạ u ɗa a ka wushuku n ukuna u mayun.

Shamgbai n ucira

13 Ama a vạ, u gan tạ an kain dem tsu tsu cikpa Kashilạ adama a ɗe. Asheku a ka ciga ɗạ tạ, kpam u ɗangạsa ɗạ tạ tun caupa a kagitạ wa wauwa ɗạ tạ. Iwauwi i tuwạ tạ an Kulu Keri ku zuwa ɗạ i wokoi sarara, i tuwạ tạ kpam an i wushuki n kadyanshi ka ukuna u mayun. 14 U isạ ɗạ tạ utuwạ a iwauwi an tsu tonuko ɗạ ukuna u Kadyanshi ka Shinga, tsạrạ i tsạrạ agadu a asuvu a tsupige tsu Asheku a tsunu Yesu Kawauwi.
15 Ama a vạ, adama a ukuna u na vi, u kạnạ tạ i shamgba n ucira, i kạnạ uwenishike u ɗa tsu wenishike ɗạ a asu u kadyanshi n ikorongi.
16 Kashilạ Tata u tsunu wa ciga tsu tạ. Adama a iyali i na yi ɗa u gbamatangu tsu asuvu kpam u ɗa bawu wạri n utyoku n uzuwuka u uma

* **2:9** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi.

u pige. 17 Tsu yanka ɗạ tạ kavasu tsạrạ Yesu Kawauwi Asheku n Kashilạ Tata u tsunu u zuwa atakasuvu a ɗe a rongo n ucira, tsu yan tạ kpam kavasu tsạrạ a nạkạ ɗạ ucira u uyan u ili i shinga n kadyanshi ka shinga.

3

Yanka tsu kavasu

1 A makorishi, ama a vạ, n folo ɗạ tạ i yanka tsu kavasu, i gitạ i yain kavasu tsạrạ akani a Asheku a tambura gogo kpam a nạkạ a ɗa tsupige a asu u ɗa baci dem a rawai, tyoku ɗa i yain a'ayin a ɗa akani yi a rawai ara ɗe. 2 I yain kpam kavasu a wauwa tsu a akere a aza a cingi, kpaci ya dem ɗa u wushuki n Asheku wa. 3 Shegai Asheku a'ạ tạ n ushamkpa u kazuwamgbani, wa zuwa ɗạ tạ i gbama kpam u kirana n ạɗạ a asu u uza u cingi. 4 Tsạ tạ n uzuwa u uma a asu u Asheku ya yansa tạ i'ya tsu tonuko ɗạ i yansa, tsạ tạ kpam n u uzuwa u uma ya lya tạ kapala n uyan i'ya. 5 Ạsạkạ Yesu Kawauwi Asheku u wenike ɗạ tyoku ɗa Kashilạ ka ciga ɗạ. U wenike ɗạ kpam akawunki a upana u ikyamba tyoku ɗa eyi u kawunki.

Kotsu i woko awonvoli wa

6 Gogo-na ama a vạ, nạkạ ɗa tsu nạkạ ɗạ udani u na a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Banai dan n uza ɗa wạri kawonvoli a asuvu a ɗe uza ɗa bawu wa rongo tyoku u uwenishike u ɗa i wushai ara tsunu. 7 Eɗạ n kaci ka ɗe i reve tạ u kạnại i toni tyoku ɗa ạtsu tsạri. A'ayin a ɗa tsạri kaɓolo n ạɗạ, tsu yan uwonvoli wa. 8 Tsu tsu lya ilikulya i uza bawu tsu tsupai i'ya wa. Tsu tsu mạtsạ tạ tsu yain manyan kaara n kayin adama a ɗa kotsu tsu woko kalạndạm a asu u uza wa. 9 Yan ɗa tsu yain nala ko an u wokoi tsạri n ucira u ɗa tsa fuɗa tsu dana i lyatangu tsu. Shegai tsu yan nala wa kpaci tsa ciga tạ tsu woko ɗạ iryoci i'ya ya tono. 10 A'ayin a ɗa tsạri n ạɗạ, tsu nạkạ ɗạ tạ ili i'ya ya tono: “Uza ɗa baci gai u 'yuwain uyan manyan, kotsu a nạkạ yi ilikulya wa.”

11 Tsu reve tạ aza roku a ɗe dusuku ɗa a dusuki ndishi n gbani bawu a ka yan ili la, hal a kạngi manyan ma aza roku. 12 Adama a nala a asuvu a kala ka Asheku a tsunu Yesu Kawauwi, tsa folo tạ ama a na yi, tsa ɓarana le tạ gbạm a ạsạkạ kugengu a 'yạngạ a gitạ manyan a boluko kaci ka le ilikulya.

13 Ama a vạ, kotsu i wowo n uyan ili i'ya i'ạri mai wa.

14 Aza ɗa a 'yuwain upana ili i'ya tsu danai a ukanikorongi u na vi, i tonuko ama a kirana n ele. Banai dan i ạsạkạ le tsạrạ a woko n uwono. 15 Kotsu i bidya ama a na yi tyoku u atokulalu a ɗe wa, shegai i dansa n ele tyoku u utoku u ɗe u ɗa wạri a kuwa ku ɗe, uza ɗa ya ɓarana u yan baci ukuna u cingi.

Idyani i makorishi

16 Ạsạkạ Asheku a ndishi n shinga a nạkạ ɗạ ndishi n shinga kain dem ko niɗa baci ukuna wa woko. Asheku a rongo n ạɗạ gbạ.

17 Gogo-na idyani i vạ i'ya na, n kukere ku vạ ka ma korongu i'ya. Mpa Bulus, n tsu yan tạ ili i na a makorishi ma ukanikorongi u ɗa baci dem n korongi, kpam i tsu wenike tạ an ara vạ ɗa u wutại mayun.

18 Ạsạkạ ukuna u shinga u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u rongo n ạɗạ gbạ ɗe.

Ukanikorongi u Bulus u Kagitạ Ubana Ara Timoti

Ukukpạ u kadyanshi

Bulus korongu tạ ukanikorongi u na vi ubana ara Timoti. Timoti tsu walạsa tạ n Bulus maco n a yanyi manyan ma utonusuko ama ukuna u Yesu. A'ayin a ukorongu ukanikorongi u na vi, cina Timoti n u yanyi manyan a uɓongu u ilyuci i pige i Afisu.

Bulus koronku tạ Timoti u ɓạngạ yi n manyan ma utono n kuwa ku Atoni ka kạri a asu u nala vi. Adama a nala, ukanikorongi vi wạ tạ ushaɗangi n udyanshi a kaci ka tyoku ɗa a ka ɗangạsa nkoshi, n tyoku ɗa Atoni a ka yan a a'ayin a ɗa baci dem a ɓolomgbonoi tsạrạ a yain manyan ma Yesu.

A'uwa a Atoni a tsunu gogo-na a woko tạ asu u ɗa Atoni a ka rotsongusu ukuna u mayun a kaci ka Kashilạ n tyoku ɗa a ka yan manyan kaɓolo a ɓạngạmgbạnạ, kpam n tyoku ɗa a ka ɓạngạ aza ɗa a ka ciga uɓạngạ. Ukanikorongi u na u wenishike tạ nkoshi kpam u wokoi iryoci ubana a asu u Atoni.

Ili i'ya i'ạri a tagarạda u na vi

Idyani (1:1,2)
Idani a kaci ka uma u kuwa ku Atoni (1:3–3:13)
Ukunosavu a kaci ka ure u utono u Kashilạ u tsunu (3:14–4:5)
Adooki a Bulus ubana ara Timoti (4:6–6:21)

Ukukpạ u kadyanshi

1 Mpa Bulus uza ɗa koronku ɗạ, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kpaci Kashilạ ka n Yesu a zuwai u woko nala. Kashilạ aya uza ɗa wauwa tsu, Kawauwi kpam aya uza ɗa tsu zuwai uma ara ne.

2 Aɗa ma koronku ukuna u na vi Timoti, avu uza ɗa vạri maku ma maci ma vạ adama a upityanangu. Kashilạ ka Tata u tsunu, Yesu Kawauwi kpam aya Asheku a tsunu. Uciga u vạ u ɗa, a nạkạ vu ukuna u shinga n asuvayali, kpam n uma u ndishi n shinga.

Kiranai n awenishiki a kaɓan

3 An n banai a asuvu a uyamba u Masidaniya n tonuko vu tạ vu shamgba a Afisu, tsạrạ vu tonuko ama roku a ɗa a ka wenishike uwenishike u kaɓan a ạsạkạ. 4 Kotsu a rongo utono alabari a itete wa, kpam a nangasa a'ayin a le a unạkạ alabari a akaya wa. Uyansa nala wa zuwa tạ kananamgbani ka gbani, kpam wa ɓạngạ ama a yain ukuna u Kashilạ wa. 5 Ili i'ya i zuwai va tonuko le nala i'ya, tsạrạ ko ya baci wạri pini a asuvu vi u yain n uciga u ɗa u tsu wutạ a katakasuvu ka shinga n uyawunsa u ndishi n shinga kpam n upityanangu u ɗa wạri u mayun. 6 Shegai aza roku a shamgba pini nala, vi wa, a'ayin a ɗa a tsu nangasa koshi a asu u ukuna u gbani. 7 A ka ciga tạ a woko awenishiki a Mele ma Kashilạ, shegai a reve kalen ka kadyanshi ka le wa, gbạ n udani u ɗa a danai a reve tạ.

8 Tsu reve tạ an Mele ma Musa ma lobonoi, uza u tono baci ma tyoku ɗa Kashilạ ka danai. 9 Tsu reve tạ kpam an bawu Kashilạ ka yain Mele adama a aza ɗa a ka wala dere, shegai a adama a aza ɗa bawu a ka pana ukuna, n aryagbaji. U yan tạ Mele adama a aza ɗa a 'yuwain Kashilạ n aza ɗa a ka nususa. U yan tạ dem ma adama a aza ɗa bawu a'ạri mai n aza ɗa bawu a ka nạkạ yi karingạ. Kashilạ ka yan tạ Mele adama a aza ɗa a wunai isheku i le ko anuku a le n aza ɗa a tsu wuna uma u vuma gbani. 10 U yain ma kpam

adama a aza ɗa a ka vakusu n aka ko a'ali a ɗa bawu a'ạri a le, n a'ali a ɗa a ka vakusu n atoku a le a'ali ko aka a ɗa a ka vakusu n atoku a le aka. Kashilạ ka yan tạ Mele adama a aza ɗa a tsu bokuso ama ubana a tsugbashi. Kashilạ ka yan tạ kpam ma adama a aza a kaɓan n aza ɗa a ka yansa kaɓan a asu u afada. U yan tạ Mele adama a ili i'ya ama a ka yansa i'ya bawu i'ạri dere n uwenishike u mayun. 11 Uwenishike u na wạ tạ dere n uwenishike u Kashilạ u mayun u ɗa u nạkạ mu tsạrạ n tonuko ama.

Ucikpa u Bulus adama a ili i shinga

12 N cikpa tạ Kirisiti Kawauwi, Asheku a tsunu, uza ɗa u nạkạ mu ucira. U yawunsa tạ u wushuku nạ mpa kpam u nạkạ mu manyan ma ma yanka yi. 13 Ko an u wokoi mạri n tsu tonusuko tạ Kashilạ ukuna u cingi kpam ma yansa ama a ne mavura icun kau-kau. Shegai gbạ n nala Kashilạ ka yanka mu ukuna u shinga, kpaci a'ayin a ɗa n yain ukuna u nala vi, n reve ili i mayun wa, kpam n pityanangu n eyi wa. 14 Asheku a tsunu a yanka mu tạ ili i shinga ushani. Adama a ukuna u shinga u ne ara vạ u zuwa mu n pityanangi, u nạkạ mu kpam uciga u ɗa Kawauwi ka wenikei ama.

15 Yesu Kawauwi u tuwạ tạ a likimba tsạrạ u wauwa aza a unyushi u cingi, kpam kadyanshi ka na ki mayun ɗa, u gan tạ ya dem u wushuku n ka. Mpa mạri n lai ya dem unyushi gbạ a asuvu a ama. 16 Adama a nala, Kashilạ ka pana mu asuvayali u zuwa mu n woko iryoci i ahankuri a Yesu Kawauwi a ɗa bawu a'ạri n utyoku. Yan ɗa u yain nala tsạrạ ama a pityanangu n Kawauwi a tsạrạ uma u ɗa bawu wạri n utyoku. 17 Tsu cikpalai Kashilạ tsu nạkạ yi kpam tsupige, tsu yain nala hal ubana bawu utyoku. Aya Magono ma bawu mạri n utyoku, uza ɗa bawu a ka wene, kpam bawu wa kuwạ. Aya koshi Kashilạ. Ami.

18 Kahu a'ayin a na yi, ama roku a dana tạ kadyanshi ka ili i'ya va tuwạ va yan. Maku ma vạ Timoti, kadyanshi ka vạ ka na kpam ka ka te n kadyanshi ka ama a yain a kaci ka vunu nala vi. Ma ciga tạ vu shamgba n ucira, vu shilạkạnạ ibili i shinga a umoɗono u uyan ili i shinga. 19 A'ayin a ɗa baci va yan nala vi, ma ciga tạ vu shamkpa upityanangu u vunu vu zuwa katakasuvu ka vunu a asu u ndishi n shinga. Aza roku a wuna tạ upityanangu u le a asu u ɗa a 'yuwain utono ili i'ya uyawunsa u le wa tonusuko le. Adama a nala, upityanangu u le u namgba ɗe tyoku ɗa uwule u pige u tsu gbasha kpatsu ku mini ku tạsạ. 20 Aza roku a ɗa a yain nala vi alya Hamanaya n Alizanda aza ɗa n nekei a asu u Kanangasi,* tsạrạ a reve u gan a tonusuko Kashilạ ukuna u gbani wa.

2

Uwenishike a kaci ka ulya kayala

1 Ili i'ya ma ciga n gitạ vu utonuko i'ya va yan, vu yanka ya dem kavasu. A'ayin a ɗa baci va folo Kashilạ, vu foli Kashilạ ka pana le asuvayali, kpam vu cikpa Kashilạ. 2 Tyoku ɗa va yanka ngono kavasu n aza ɗa a'ạri n tsugono u ɗa na. Yan nala tsạrạ tsu tsạrạ ndishi n shinga n ukpạɗạ u u'yạngạsạkạ. Yanyi nala tsạrạ tsu rongo tyoku ɗa Kashilạ ka ciga, kpam tsu rongo ugorimuko atoku a tsunu. 3 Uyansa nala u gan tạ, kpam wa zuwa tạ Kashilạ ka pana kayanyan. 4 Kashilạ aya uza ɗa u wauwa tsu, kpam wa ciga tạ u wauwa ya dem. Wa ciga tạ ya dem u reve ili i'ya i'ạri i mayun. 5 Kashilạ ka te ka, kpam uza roku ɗa pini uza ɗa u tsu uwa a mere ma Kashilạ n ama. Aya Yesu Kawauwi. 6 Aya u nekei kaci ka ne katsupi hal a wuna yi tsạrạ u wushi ya

* **1:20** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi.

dem. A'ayin a ɗa u gain a nąką alabari yi a ɗa a nąkąi a ɗa.* 7 Kadyanshi
ka mayun ka gai la n danai vi gbą, an n danai Kashilą ka ɗangąsa mu tą n
woko kasuki n uza u kuɓari. Kadyanshi ka upityanangu u mayun ka u gain
n wenishike Awulawa.
8 Adama a nala, a'ayin a ɗa baci dem i ɓolomgbonoi tsąrą i lyaka Kashilą
kayala, ma ciga tą a'ali a saku akere a le a ka yan baci kavasu, kpam ma ciga
tą akere yi a yain uwulukpi. Ama a ɗa a ka yan kavasu ki ma ciga a yain n
kananamgbani ko kpam asuvu a upan wa.
9-10 U gan tą aka a uka aminya dere a pala ikyamba i le adama a uvakunku
u kaci. Tsulobo tsu le tsą tą a asu u ili i'ya a ka yansa, tsą a kuca ku kenji ko
u'ukusa u ucanga u zinariya wa. Tsa wenike a asu u ityali† ko aminya a ikebe
wa. U gan tą a kąną kaci ka le a ili i nala yi.†
11 Aka a gan tą a pana mai kpam a dusuku bini, kpam a gorimuko. 12 N
nąką aka ucira a wenishike a'ali ko a lyai tsugono tsu a'ali wa. Aka a gan tą a
dusuku bini. 13 Ili i'ya i zuwai nala i'ya, Adąmu ɗa Kashilą ka gitąi uyan, aku
Hawa tonoi a kuciną. 14 Kaląpąnsi kpam uka ɗa u ląpąnąsąi, aku unyushi
u cingi u gitąi. Kaląpąnsi ka ląpąnąsą Adąmu wa. 15 Gbą n nala, Kashilą ka
wauwa tą aka a asu u ilimaci, kpam u gan tą a pityanangu dem n Kashilą, a
wenike uciga a rongo kpam tyoku ɗa Kashilą ka ciga. U gan tą a rongo mai.

3

Tsupige a kuwa ku atoni

1 Kadyanshi ka na ki mayun ɗa, uza u yawunsa baci u woko makoshi† ma
Atoni, ukuna u shinga u ɗa wa ciga u yain. 2 Makoshi ma kąną tą ma rongo
ndishi n ɗa bawu uza roku wa dansąka yi n ukuna u gbani. U kąną tą u yain
uza u uka u te, kpam u shamgba ara ne koshi. U kąną tą u kąną kaci ka ne,
uza ɗa wa tono n kaci ka ne mai. U kąną tą u yain n kala ka shinga. Uza ɗa u
tsu kirana n amoci a kuwa ku ne mai. Uza ɗa kpam wa fuɗa wa wenishike.
3 U gan u woko kasoi she ma maka yi wa ko kashiląkąni wa. U gan tą u woko
uza ɗa kabirika yi n ukuna wa, u kąną tą kpam u cigi ndishi n shinga. U gan u
woko kacigi ka ikebe kaberikete wa. 4 U gan tą u woko uza ɗa wa fuɗa wa tono
n kuwa ku ne mai, mmuku n ne kpam n nąką yi karingą a panąka yi. 5 Vuma
fuɗa baci u tonoi n kuwa ku ne mai wa, niɗa wa fuɗa u toni n Atoni a Kashilą?
6 U gan makoshi ma woko Katoni ka savu wa, kpaci wa yan tą arądī an u
lazai u tsąrąi tsupige, pini nala, Kashilą ka kiɗąga yi ugana tyoku ɗa u kiɗągai
Kaląpąnsi. 7 Hal n ama a ɗa a'ąri a kateshe dem u gan tą a dansąka makoshi
n kadyanshi ka maci, nala baci wąri, ama a ka fuɗa a ka dana kagbani a kaci
ka ne wa kpam Kaląpąnsi ka fuɗa ka wanda yi wa.
8 Nala dem aɓąngi a nkoshi, u gan tą a woko aza ɗa ama a ka panąka, kpam
aza ɗa bawu a'ąri n uną u re u re. U gan a woko asoi she ma maka le wa, u
gan a woko a cigi a ikebe kaberikete wa. ◊ 9 U kąną tą a woko aza ɗa a nąkąi
kaci ka le a ukuna u mayun u ɗa Kashilą ka wenike tsu a upityanangu u maci.
U kąną tą a rongo uyansa nala n uyawunsa u ndishi n shinga. 10 Kahu ama
a ɗangąsa aɓąngi a nkoshi, u kąną tą a kondo le n manyan ma roku a kagata
ka Atoni, a fuɗa baci a yain mai, aku a ɗangąsa le.
11 Nala dem uka u kaɓąngi ka nkoshi,† u kąną tą u woko uza ɗa ama a ka
panąka, kpam kotsu u woko uza ɗa u tsu dansąka ama n ukuna u cingi wa.

---

* **2:6** Ure u roku u ɗa a ka fuɗa a dana kalen ka roku kau pini na u ɗa: Ukpą u Yesu a uną u uɗarąkpa iryoci i'ya i wenikei an Kashilą ka wauwai ama gbą i'ya. Iryoci i nala i tuwą tą a'ayin a ɗa i gain i tuwą.
† **2:9-10** Udani u Tsiheline “ityali i ikebe cika” icun i ityali i'ya a tsu tsąrą a nnama n mini i'ya a ka dansąka. Matiyu 7:1. ◊ **3:8** Ask. 6:1-7.

U gan tạ u woko uza ɗa u kạnại kaci ka ne kpam ko ndya baci wa yan u yain i'ya n katakasuvu ka te.
12 Kaɓạngi ka nkoshi† ka gan tạ ka yain n uka te, kpam u shamgba ara ne koshi. U kạnạ tạ u toni nạ mmuku n ne mai, kuwa ku ne kpam u fuɗa u kirana n ka. 13 Aɓạngi a nkoshi a ɗa a'ạri mai, ama a ka nạkạ le tạ karingạ, katsupi ka malen ma manyan ma le ka la vi, kpam ucira u upityanangu u le a asu u Yesu Kawauwi, wa doku tạ.
14-15 Ma ciga tạ n tuwạ ara vunu na n a'ayin kenu, shegai n da ạsạkạ ve n koronku vu, tsạrạ n tsạrạ baci utuwạ kaku wa, vu reve tyoku ɗa ama a Kashilạ a gain a rongo. Kpam ama a na yi alya aza ɗa a wushuki n Kawauwi kpam a wokoi ama a Kashilạ Uza u Uma. Alya Atoni, kuwa ki kpam ka adawatsu n kami ka ukuna u mayun.
16 Ukuna u maci u pige u upityanangu u tsunu u ɗa na, u ɗa Kashilạ kạri ka sokonku tsu hal utuwạ gogo-na:
Kawauwi ka tuwạ tạ n ikyamba i vuma
kpam Kulu ku Kashilạ ku dana tạ u rongo tạ mai.
Atsumate a zuba a wene yi tạ,
kpam a tonukoi gbạ aletsu ukuna u ne.
Ama a asu kau-kau a likimba a pityanangu tạ n eyi,
Kashilạ kpam ka canga yi ubana a zuba. ◊

4

Kuɓari a kaci ka awenishiki a kaɓan

1 Kulu Keri ku dana tạ a'ayin a makorishi, ama a ka ạsạkạ tạ upityanangu u mayun, aku a gono a toni uwenishike u gbani u uwule u cingi u mayinsạkạ n uwenishike u ityoni i cingi. 2 Ama ɗa a tsu wenishike ili, aku a gono a toni ukuna u roku ɗe kau, icun i le i'ya i tsu tuko uwenishike u uwule u cingi vi. Icun i ama a na yi uyawunsa u le u kuwạ ɗe tyoku u ikyamba i'ya urim u shen u runukpai. 3 Icun i awenishiki a na yi a da u gan uza u yain iyolo wa, kpam a da ilikulya i roku i'ya pini i'ya a ka wile. Shegai Kashilạ ka yan tạ ilikulya yi adama a aza ɗa a revei ukuna u mayun kpam a wushuki n u ɗa a ka fuɗa tạ a lyai i'ya hal a cikpa Kashilạ. 4 Cinda gbạ ili i'ya Kashilạ ka yain i lobono tạ, u gan tsu 'yuwan ko ili wa, tsu wushi i'ya n ipeli n katakasuvu ka te. 5 Tsu reve tạ an i wokoi uwulukpi a asu u kadyanshi ka Kashilạ n kavasu.
6 Vu wenishike Atoni ili i na yi, vu yan baci nala, va woko tạ kagbashi ka shinga ka Yesu Kawauwi. Avu kpam dem va gbama tạ a asuvu a kadyanshi ka mayun ka tsu wushuki n ka n uwenishike u mayun u ɗa va tono. 7 Kotsu vu wushuku n itete i'ya bawu ya nạkạ Kashilạ karingạ kpam bawu i'ạri n kalen wa. Ili i'ya va yan i'ya na: Mạtsạ vu yain n ucira a asu u utono u Kashilạ mai. 8 U gan tạ uza u mạtsạ u sukutạ ikyamba i ne tsạrạ u zuwa i yain n ucira, shegai uza u yain n ucira n ahali a shinga tyoku u Kashilạ, u la tạ ko ndya wa kalen. U lobono tạ tyoku ɗa vạri gogo-na, wa woko vu tạ kpam mai ubana a uma u ɗa wa tuwạ a kapala.
9 Kadyanshi ka na ki mayun ɗa kpam u gan tạ ya dem u wushuku n ka. 10 Tsu mạtsạ tạ manyan kpam tsu panai ikyamba cika, tsạrạ ama a wushuku n ukuna u mayun. Yan ɗa tsu yain nala kpaci uzuwa u uma u tsunu wạ tạ a asu u Kashilạ Uza u Uma kpam aya u wauwai ama gbạ hal gai aza ɗa a pityanangi n eyi.
11 Wenishike ili i na yi, kpam vu shamgba vu wene ya dem u yan tạ i'ya. 12 Kotsu vu ạsạkạ uza u goro vu an vạri maku wa, shegai vu woko iryoci a asu u Atoni gbạ. A asu u kadyanshi ka vunu, n tyoku ɗa va rongo n uma u

◊ **3:16** Rom. 1:4.

vunu, n tyoku ɗa va ciga ama, vu woko iryoci. U gan tạ vu woko iryoci a asu u upityanangu u vunu, n tyoku ɗa va kạnạ kaci ka vunu n uwulukpi.
13 Yansạka ama kạneshi u Tagarạda u Kashilạ, vu tonusuko le kpam n vu
wenishike le hal a'ayin a ɗa ma tuwạ ara vunu. 14 Kotsu vu kpạɗạ uyanka
kune ku Kashilạ ka ne vu manyan wa, a'ayin a ɗa baci nkoshi n kagata ka
Atoni n taɗanku vu akere a zuwuka vu unạ u shinga a dansai akani a Kashilạ
kaci ka vunu.
15 Zuwa a'eshi vu yain ili i na yi mai, vu nạkạ kaci ka vunu a asu u manyan
vi tsạrạ ama a wene ulya u kapala u vunu. 16 Zuwa a'eshi ara vunu mai hal
n uwenishike u vunu dem. Vu mạtsạ vu wene vu yain ili i maci, Kashilạ ka
wauwa vu tạ, u wauwa kpam aza ɗa a ka panạka vu.

5

Adooki a kaci ka udansa n ama

1 Kotsu vu ɓarana makoshi n asuvu a shen wa, shegai vu toni n eyi yavu
tata u vunu u ɗa. Vu dansa n alobo yavu atoku a vunu a ɗa va dansa n ele.
2 Yanka mmici tyoku ɗa va yanka mma u vunu. Vu yanka nkere tyoku ɗa va
yanka ataku a vunu n uwulukpi.
3 Atoni a kirana n marạnạ ma baci dem bawu mạri n uza ɗa wa kirana n
eyi. 4 Shegai wạ baci nạ mmuku ko mmuku n tsikaya, u kạnạ tạ a rotsongusu
tyoku ɗa a ka wenike aza a kuwa a le ukuna u shinga u Kashilạ a asu u
ukirana n isheku i le. Kpaci nala a ka tsupa isheku i le ili i'ya a yanka le,
kpam wa zuwa tạ Kashilạ ka pana kayanyan.
5 Uka ɗa baci wạri marạnạ ma mayun uza ɗa bawu wạri n uza ɗa wa ɓạngạ
yi gbạ gbạ, icun i ne uzuwa u uma u ne a asu u Kashilạ ɗa wạri. U tsu rongo tạ
a ufolu a asu u Kashilạ kaara n kayin, n u yansi kavasu a'ayin dem. 6 Shegai
marạnạ ma ma ciga upana u kayanyan, kakushe ka asuvu a katakasuvu ka
ne, ko an wạri n uma. 7 Wenishike Atoni gbạ ukuna u na vi tsạrạ a woko
uwulukpi a kapala ka ama. 8 Shegai ama a ɗa a 'yuwain ukirana n amaci a le
hal gai a'uwa a le, a wushuku n i'ya tsu wushuki wa. Ama a nala a la tạ gbạm
aza ɗa bawu a pityanangi unamgba.
9 Marạnạ ma ma gain ma wushi uɓạngạ, u gan tạ u yain uza ɗa u rawai
ayen a amangatatsu kpam uza ɗa wạri u rongoi n vali u ne mai. 10 Kpam u
kạnạ tạ u woko uza ɗa ama a ka pana n eyi adama a ili i shinga i'ya u yain;
wata, u rongo nạ mmuku n ne mai? U tsu wusha amoci mai? U vakunku kaci
ka ne a asu u ugbashika Atoni? U ɓạngạ aza ɗa a ka pana ikyamba? U yansa
ili i shinga?
11 Kotsu Atoni a zuwa nrạnạ n ɗa bawu n yain mmici a asuvu a aza ɗa a
ka ɓạngạ wa. Kpaci a'ayin a ɗa baci uciga u vali u 'yạngạ le wa pece le tạ
n uyanka Kawauwi manyan, aku a cigi a yain iyolo. 12 Pini nala, unyushi
wa kạnạ le tạ cinda a kpạɗại utono kazuwamgbani ka a yain n Kawauwi a
kagitạ.* 13 A ka fuɗa tạ kpam a woko awonvoli, a woko aza a utono a'uwa
a ama n a dansạki ama. A ka pana tạ maluwa ma ukuna u ama n a dansi
kadyanshi ka bawu ka gain a dansa. 14 Adama a nala, adooki a ɗa ma nạkạ
nrạnạ n kenu n na mi a ɗa a yain iyolo i roku. A matsa mmuku, a kirana n
kuwa ku le, pini nala, utokulalu u le wa tsạrạ asu ɗa wa dansa kadyanshi ka
gbani a kaci ka le wa. 15 Aza roku a le gbạm a ạsạkạ ɗe ure u mayun vi a kạnại
utono ure u Kanangasi.†

* **5:12** "ukpạɗạ utono kazuwamgbani n Yesu" A'ayin a nala yi kahu a ɓạngạ marạnạ n ili ushani, she u yan kazuwamgbani n Atoni wa ya kpam iyolo i roku wa, kpam wa gbashika tạ Kawauwi. † **5:15** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kalạpạnsi.

16 Uka u ɗa wạri Katoni wạ baci n amaci aza ɗa a'ạri nrạnạ, u kạnạ tạ u
kirana n ele, shegai u ạsạnkạ Atoni manyan wa. Atoni kpam a kirana nạ
nrạnạ n ɗa bawu mạri n aɓạngi.
17 Nkoshi n kuwa ku Atoni n ɗa n yain manyan ma le mai, u gan tạ a nạkạ
le tsupige kpam a tsupa le. Hal gai a kaci ka aza ɗa a ka dansa kadyanshi ka
Kashilạ n aza ɗa a ka wenishike ama ukuna u Kashilạ. 18 Ili i'ya a korongi a
kadyanshi ka Kashilạ ki i'ya na, “Va kimbạ unạ u kanaka a'ayin a ɗa wa lapa
ilya wa.” A doku tạ a korongi kpam, “Kayain ka manyan ka gan tạ a tsupa
yi.”
19 Kotsu vu wushuku n kadyanshi ka a tuko vu a kaci ka makoshi wa, she vu
tsạrạ aza ɗa a kạnạkại uza ɗa tukoi kadyanshi ki hal ama a re ko ama a tatsu.
20 Uza ɗa baci dem u nusai, ɓarana yi a kapala ka Atoni, tsạrạ aza ɗa a buwai
a pana uwonvo u unusa. ◊ 21 A kapala ka Kashilạ ka n ka Yesu Kawauwi n ka
atsumate a zuba aza ɗa Kashilạ ka ɗangạsai ka ma yanka vu kadyanshi ka
na ki, kpam vu toni udani vi. Kotsu vu cigi uza roku kapala n uza roku wa ko
vu yain kuɗyangi wa.
22 A'ayin a ɗa baci va ɗangạsa azapige, kotsu vu yain maloko vu taɗanku
uza akere wa. Kotsu vu ɓolomgbono kaci ka vunu n aza roku a asuvu a
unyushi u cingi u le wa, shegai vu takpa kaci ka vunu kau n uwulukpi.
23 Mini ma de ma va rongo uso wa, vu yain n vu ɓolomgbonusi kenu n mini
ma cinwi adama a mɓạlạ n katsumạ n unambi u alafiya u ɗa va yansa maco
vi.
24 Ma ciga tạ vu reve, aza roku a tsu yan tạ unyushi u cingi kpam ama a
reve n u ɗa a kateshe kahu gbạm a yanka le afada. Shegai aza roku unyushi
u cingi u le n kucinạ ka ama a ka tuwạ reve n u ɗa. 25 Nala dem, aza roku a
ɗa pini aza ɗa ama a ka reve n manyan ma shinga ma le, shegai ma aza roku
n kucinạ ka ama a ka tuwạ a reve n ma.

6

1 Atoni a ɗa a'ạri agbashi, u kạnạ tạ a nạkạ azakuwa a le tsupige, tsạrạ ama
a dansa kadyanshi ka gbani a kaci ka kala ka Kashilạ ko kpam uwenishike
u ne wa. 2 Atoni a ɗa baci a'ạri agbashi a azakuwa a le dem Atoni, nala wa
zuwa kagbashi ki ka kpạɗạ unạkạ uzakuwa vi tsupige wa. Shegai u mạtsạ u
yanka uzakuwa vi manyan kpaci uza ɗa wa lya kalen ka manyan ki Katoni
ka dem, kpam uza ɗa kagbashi ki ka ciga aya. I'ya va wenishike kpam vu
tonuko Atoni yi a yain i'ya la vi.

Utsạri u maci

3 Awenishiki a kaɓan a roku a ka 'yuwan tạ ukuna u na vi, kpam uwen-
ishike u na vi u ucira u ɗa u Yesu Kawauwi Asheku kpam u ɗa kami ka uza wa
rongo tyoku ɗa Kashilạ ka ciga. 4 Gbạ uza ɗa baci wa wenishike uwenishike
u roku ɗe kau, wạ tạ n arạdī, kpam u reve ili wa. Icun i vuma u nala wạ tạ
n katakasuvu ka kananamgbani ka cingi ka kalen ka idani. Nala kpam wa
zuwa tạ ama malyon, wa zuwa tạ kpam ama kushulu. Wa zuwa tạ ama a
nangasa aza a le a asu u kadyanshi ka gbani. Wa zuwa tạ kpam ama a bidya
aza a le n ukuna u gbani a atakasuvu a le. 5 Icun i ama a na yi a tsu tuko
tạ kadambula a asu u ama. Uyawunsa u le wạ tạ n tsicingi. A'ạ n ukuna u
mayun wa. Utono u Kashilạ u le u woko le ɗe ubolo u utsạri.
6 Shegai utono u Kashilạ a ure u maci u tsu zuwa tạ ama a yain ipeli n ili
i'ya a'ạri n i'ya, utsạri u maci kpam u pige u ɗa gai la vi. 7 Kain ka a matsa tsu,
tsu tuwạ n ili a likimba na wa. Nala kpam kain ka tsa kuwạ tsa laza n ili wa.
8 Tsu tsạrạ baci ilikulya n aminya a u'uka nala dem u rạtsa tsu tạ. 9 Shegai

◊ **5:20** Mat. 18:15-17.

aza roku a tsu ciga tạ a yain n utsạri cika, an a ka ciga ili i gbani, pini nala, aku a rukpạ a asuvu a ukondo kpam a wanda le n ili i'ya ya nangasa le hal i banka le a kadambula a nangasai kpam ama n ili i roku. 10 An u wokoi uciga u ikebe u ɗa kagitạ ka tsicingi, aza roku adama a uciga u utsạri a shamgba a upityanangu u le wa, kpam a ronukoi kaci ka le kadambula cika.

Bulus nạkại Timoti adooki

11 Shegai avu Timoti vuma u Kashilạ, u kạnạ tạ vu suma ukuna u cingi u nala vi, vu toni ili i'ya i'ạri dere vu yain kpam i shinga. Vu rongo uma u vunu tyoku ɗa Kashilạ ka pana kayanyan n upityanangu. Vu wenike uciga n ahankuri vu yain manyan ma vunu n asuvu a ndishi. 12 Vu shilạkạnạ ibili i shinga adama a upityanangu, vu kạnạ uma u ɗa bawu wạri n utyoku, u ɗa Kashilạ ka nạkạ vu. Vu yanka tạ ama ushani kadyanshi ka shinga ka na ki.

13 A kapala ka Kashilạ, uza ɗa u tsu nạkạ ili gbạ uma, ka ma rono vu atsuvu kpam a kapala ka Yesu Kawauwi uza ɗa danai kadyanshi ka shinga a kapala ka Bontu Bilatu.† 14 Vu pana udani u ne n katakasuvu ka vunu sarara tsạrạ ama a dana ukuna u gbani a kaci ka vunu wa. Kpam ko uza wa kạnạ vu n unyushi wa hal Asheku a tsunu Yesu Kawauwi u gono. 15 Kashilạ ka wenike tạ Yesu a'ayin a ɗa u gain u wenike yi vi. Kashilạ aya u rawai a cikpala yi, aya Uzapige u Tsugono, Magono ma ngono, Asheku a isheku. 16 Aya koshi bawu wa kuwạ, kpam wa rongo a katyashi ka bawu uza wa fuɗa wa raɓa. Ko uza kotsu u wene yi wa, kpam uza wa wene yi wa. Aya tsa nạkạ tsupige kpam ucira u ne wạ n utyoku wa. Ami.

17 Tonuko aza a utsạri a likimba kotsu a yain arạdī ko a pityanangu a utsạri u le wa, kpaci wa ɓạrạkpạ wa. Shegai a pityanangu n Kashilạ uza u uma, uza ɗa kpam u tsu nạkạ tsu i'ya tsa ciga gbani tsạrạ tsu pana kayanyan. 18 Tonuko le a yanka utsạri u le ili i shinga, a yain manyan ma shinga, kpam a neke yaa, a ɓạngạ kpam aza ɗa bawu a'ạri n ili. 19 Nala wa zuwa le tạ a zuwusuka kaci ka le utsạri a zuba u ɗa wa woko le kami ka uma u le a kapala, kpam a tsạrạ uma u maci gogo-na.

20 Timoti, gạnạ i'ya Kashilạ ka nạkạ vu vu kirana n i'ya mai. Vu suma uyansa kadyanshi ka gbani n aza ɗa a tsu goro kadyanshi ka vunu n ureve u roku kau u ɗa a danai a'ạ n u ɗa. Icun i kadyanshi ka nala ki ka tsu tuko Kashilạ tsupige wa. 21 Aza roku gbạm a ạsạkạ ɗe ure u ɗa a pityanangi vi a adama a utono icun i uwenishike u nala vi.

Ukuna u shinga u Kashilạ u toni n avu n gbạ Atoni a ɗa a'ạri pini a asu vi.

Ukanikorongi u Bulus u Ire Ubana ara Timoti

Ukukpa u kadyanshi

Cina Bulus a kuwa ku a'ali ɗa u koronki Timoti ukanikorongi u na vi. Ukanikorongi u na vi wa ta yavu ukanikorongi u ɗa tata wa koronku maku ma ne ma u lai uciga cika. Bulus tonuko ta gbam Timoti u ba u kondo yi a kuwa ku a'ali ki.

Bulus tonuko ta Timoti tyoku ɗa wa kana kaci ka ne u suma ukondo. U wutumkpusuka yi ta tyoku ɗa kayain ka manyan ma Kirisiti ka maci ka woko. U gbamatangusu ta Timoti u lyai kelime n manyan ma ne ma uwenishike ama a kaci ka Kawauwi.

Gogo-na Katoni dem ka tsu so ta ukonduso. Tagarada u na wa wenishike ta ama tyoku ɗa a ka rongo bawu a rukpai a ukondo u nala vi. Idani i Bulus ubana ara Timoti gogo-na i woko dem ɗe i Atoni.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

Idyani n kavasu adama a Timoti (1:1-2)
Kotsu vu pana uwono u Asheku wa (1:3-18)
Tyoku ɗa va woko kasoje ka shinga ka Kawauwi (2:1-26)
Tyoku ɗa ama a ka woko a a'ayin a makorishi (3:1-9)
Lya kelime n upityanangu (3:10–4:8)
Idani n idyani i makorishi (4:9-22)

Ukukpa u kadyanshi

1 Mpa Bulus, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kpaci nala Kashila ka cigai u woko. Yan ɗa u yain nala tsara n tonuko ama an Kashila ka zuwamgbanai ka naka ya dem uma a asu u Yesu Kawauwi.

2 Timoti, koronku ɗa ma koronku vu, avu maku ma ma ciga cika.

Kashila ka Tata u tsunu, Yesu Kawauwi kpam Asheku a tsunu. Kavasu ka va ka, a wenike vu ukuna u shinga u le n u pana u asuvayali, a naka vu kpam uma u ndishi n shinga.

Ulya u kapala n upityanangu

3 Kaara n kayin n tsu ciɓa vu ta a asuvu a kavasu. Ma yan baci kavasu, aku n cikpa Kashila adama a vunu. Kashila ka ma gbashika n uyawunsa u shinga tyoku ɗa isheku i cau i va i yain a'ayin a ɗa a'ari n uma. 4 Ma matsa ta gai n uciga n doku n wene vu, kpaci n ciɓa ta tyoku ɗa vu sai n meshi an tsu pecemgbenei. Ma yan ta kpam mazanga tsu doku baci tsu gawunsai. 5 N reve ta vu wushuku ta n Kashila mayun, kpaci va ta n upityanangu tyoku ɗa mma u vunu Afiniki wari, tyoku ɗa kpam mma u mma u vunu Loi u wushuki.

6 Adama a nala a ɗa ma tonuko vu, vu fula akina a kune ku Kashila ka naka vu an n taɗanku vu akere. 7 Kpaci Kashila ka yan atakasuvu a tsunu tsara tsu pana uwonvo u ama wa, shegai u naka tsu ta atakasuvu a ucira a ɗa a'ari usha ɗangi n uciga, u tsu ɓanga tsu ta kpam tyoku ɗa tsa fuɗa tsu kana kaci ka tsunu.

8 Vu tonuko ama ukuna u Asheku a tsunu, kpam kotsu vu pana uwonvo u ili i'ya ama a ka dana an va yan nala wa. Kpam kotsu vu pana uwono u va a kapala ka ama an a kana mu adama a Kirisiti Kawauwi wa. Shegai, adama a ucira u ɗa Kashila ka naka vu, vu ɓolomgbono kaci na mpa tsu pana ikyamba adama a Kadyanshi ka Shinga ka ne. 9 Kashila ka wauwa tsu ta

kpam u ɗangạsa tsu tsu rongo n uma u uwulukpi. Tun kahu a yain likimba ɗa u foɓusoi u yain ili i na yi nala. Ciga ɗa u cigai u wenike tsu uciga u ne n ukuna u shinga u ne a akere a Yesu. U ɗangạsa tsu adama a ɗa tsu yain ili i'ya tsu rawai wa. 10 Kashilạ ka ka yain ili i'ya ma dansạka na vi a kateshe, a'ayin a ɗa Yesu Kawauwi tuwại u wacinsai ucira u ukpạ, u wenike tsu kpam ure u uma u ɗa bawu wạri n utyoku. Kawauwi ka tsunu ka, kpam alabari a Kadyanshi ka Shinga a ɗa gai na vi. 11 Gogo-na, Kashilạ ka ɗangạsa mu tạ n dana ili i na yi, u ɗangạsa mu kpam n woko kasuki, u zuwa mu n woko kawenishiki ka Kadyanshi ka Shinga. 12 Adama a nala a ɗa ma pana ikyamba pini a kuwa ku a'ali ku na ki. Shegai ma pana uwono wa kpaci n reve tạ uza ɗa n wushuki n eyi, kpam n reve tạ wa fuɗa tạ wa kirana n i'ya n nạkạ yi vi, u kirana kpam n i'ya hal kain ka wa gono.*

13 Kạnạ ili i'ya n wenishike vu vi mai, i woko iryoci i uwenishike u shinga. Kpam vu ciɓa vu wushuku n Yesu Kawauwi vu cigi ama adama a ne. 14 Vu guɓi ili i'ya u nạkạ vu. Kulu Keri kạ tạ asuvu a tsunu kpam ka ɓạngạ vu tạ vu yain ili i na yi.

15 Tyoku ɗa vu revei u ɗa, ama a tsunu a uyamba u Asiya a 'yuwan mu tạ uɓạngạ, hal n Fijala n Hamajana dem a kpatalạka mu kuciṇạ.

16 Ma ciga tạ Asheku a wenike Onisifara n kuwa ku ne asuvayali, kpaci u tsu tuwạ tạ n u wene mu n u gbamatangusu mu asuvu. U pana uwono u vạ adama a ɗa mạri a kuwa ku a'ali wa. 17 An u tuwại a Roma, she na u boloi asu u ɗa mạri u wene mu. 18 Adama a nala, ma ciga tạ Magono ma Zuba ma pana yi asuvayali kain ka Kawauwi ka gono. Kpam vu reve tạ an Onisifara ɓạngạ mu cika a Afisu.

2

Kasoje ka shinga ka Yesu Kawauwi

1 Avu maku ma vạ, u gan tạ vu gbama a asuvu a ukuna u shinga u Yesu Kawauwi. 2 Vu pana tạ gai kuɓari ku vạ, kpam ama ushani a reve tạ n kuɓari ki. Gogo-na she vu wenishike ama a maci aza ɗa a ka fuɗa a wenishike aza roku kuɓari ki. 3 Tono mu tsu pana ikyamba kaɓolo tsạrạ vu woko kasoje ka shinga ka Yesu Kawauwi. 4 Vuma wạ baci a tsusoje, u tsu ɓolomgbono n aza ɗa bawu a'ạri asoje u yain tyoku u le wa. Nala wa zuwa uzapige u ne u pana kayanyan. 5 Vuma gitạ baci kalambale, bawu u tonoi mele ma a zuwai, ko u woko baci uza u kelime, wa wusha kune ku funi wa. 6 Kacimbi ka baci ka yain manyan cika aya wa gitạ ulya ilya i savu. 7 U gan tạ vu reve ili i'ya ma tono. Magono ma Zuba ma ɓạngạ vu tạ vu reve ili i na yi.

8 Kain dem vu ciɓusa Yesu Kawauwi. A matsa yi tạ a kuwa ku Dawuda, kpam a 'yạngạsạ yi tạ a ukpạ. Kadyanshi ka Shinga ka ma yan kuɓari ku la vi. 9 An u wokoi ma dansa Kadyanshi ka Shinga ka nala ki, ɗa i zuwai ma pana ikyamba, hal gbạm a sira mu n ikani yavu uza ɗa nusai. Shegai a ka sira kadyanshi ka Kashilạ n ikani wa. 10 N nạkạ tạ kaci ka vạ n kawunku ko ndya baci, ya tuko baci gai iwauwi a asu u ama ɗa Kashilạ ka ɗangạsai. Kpam a tsạrạ tsupige tsa bawu tsa kotso a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi.

11 Udani u na vi mayun ɗa.

Tsu kuwạ baci n eyi,

---

* **1:12** Ure u roku u ɗa tsa fuɗa tsa reve idani i'ya Bulus korongi pini na u ɗa, “wa fuɗa tạ wa kạngu ili i'ya u nạkạ mu.” Wata, Kawauwi ka nạkạ tạ Bulus atoni n manyan ma uyan. Shegai gogo-na an Bulus yain evu n ukpạ, u reve tạ manyan ma u gitại ma lya tạ kapala kpaci Kawauwi ka kirana tạ n ma.

tsa yan tạ uma n eyi.
12 Tsu kawunku baci n upana u ikyamba,
tsa lya tạ tsugono n eyi.
Tsu kpatalạka yi baci kuciṇạ,
wa kpatalạka tsu tạ dem kuciṇạ.
13 Tsu kpạɗạ baci ushamkpa kazuwamgbani ka tsunu,
eyi wa shamkpa tạ kazuwamgbani ka ne.
kpaci wa nana kaci ka ne wa.

Uza manyan ɗa a wushuki n eyi

14 Ciɓuga ya dem ili i na yi, aku vu ɓarana le a asuvu a kala ka Kashilạ a ạsạkạ kananamgbani ka kaberikete. Icun i kananamgbani ka nala ki kạ n kalen wa. Ka nangasa tạ aza ɗa a ka pana ka. 15 Mạtsạ vu yain manyan cika tsạrạ Kashilạ ka wushuku n avu. Woko kayain ka manyan ka shinga, uza ɗa bawu u gain u yain n uwono, kpam uza ɗa u tsu tonuko ama kadyanshi ka maci derere. 16 Kotsu vu suma aza a kadyanshi ka kpawawa ka bawu ka nạkạ Kashilạ karinga. Icun i nala yi i tsu zuwa tạ ama a kpạɗạ utono Kashilạ. 17 Icun i kadyanshi ka nala ki ka tsu tambura tạ yavu kagalạma ka bawu kạri n agumạ. Hamanaya n Filita alya iryoci i icun i kadyanshi ka na ki. 18 Alya a ạsạkại ure u mayun. Ama a na yi a da Kashilạ ka kotso tsu ɗe u'yangạsạ a ukpạ ạtsu aza ɗa tsu wushuki, nala a yain a puwunsại upityanangu u aza roku. 19 Shegai ukuna u mayun u Kashilạ wạ tạ pini yavu cuku tsu kuma ka a mai a katali kpam kạri n ikorongi i na, “Magono ma Zuba ma reve tạ ama ɗa a'ạri ama a ne,” kpam “Aza ɗa a ka wundya ele ama a Kashilạ a ɗa, a ạsạkạ tsicingi tsa a ka yansa.”

20 A kuwa ku aza a utsạri, apara a roku n azurufa ko zinariya ɗa a yain a ɗa, a roku kpam nạ nɗanga ko cin. Apara a ikebe yi, adama a abiki a pige a pige a ɗa, a ɗa kpam bawu a'ạri n ikebe a manyan ma kuwa. 21 Vu takpa baci ili i icadi i'ya i'ạri ara vunu, va woko tạ kapara ka Kashilạ ka yanka manyan tyoku ɗa wa ciga. Uma u vunu wa yan tạ sarara, kpam va woko tạ ufoɓusi tsạrạ Uzapige u yanka vu manyan a asu u manyan ma shinga.

22 Suma ili i'ya ya tuko unangasa u iyakpa, shegai kain dem vu yain i'ya ya tuko uyan ili i'ya i'ạri dere. Mạtsạ vu yain ili i'ya ya tuko upityanangu n uciga nạ ndishi n shinga, vu pana kayanyan ka ndishi n aza ɗa a ka isạsạ asuvu a kala ka Magono ma Zuba n katakasuvu ka le sarara. 23 N doku n tonuko vu, kotsu vu uka kaci ka vunu a asu u kananamgbani ka gbani wa, kpam kotsu vu uka kaci ka vunu a asu u ama ɗa bawu a revei ili wa. Ili i na ya zuwa tạ ama kushulu. 24 Agbashi a Magono ma Zuba a gan a shilạkạnạsạ wa, shegai a rongo upana asuvayali i ama. U gan tạ a fuɗa a wenishike aza roku mai, kpam a yain ahankuri n aryagbaji. 25 U gan tạ a wenishike aza ɗa a 'yuwain ukuna u mayun ben, gaawan Kashilạ ka savaɗa tạ atakasuvu a ama a nala yi hal a gono a wushuku n ukuna u mayun vi. 26 Pini nala, ama a nala yi a ka gono tạ a gitạ uyawunsa ukuna u shinga hal a wusa le a kukere ku Kalạpạnsi. Kpaci hal n gogo-na Kalạpạnsi ka pini ka gonuko le agbashi, kpam wa fuɗa tạ wa zuwa le a yain gbạ ili i'ya wa ciga.

3

A'ayin a makorishi

1 Kotsu vu reve n ukuna u na. A'ayin a makorishi, upana u ikyamba u ɗa pini cika. 2 Kpam ili i'ya i zuwai i'ya, ama a ka woko tạ aza a uciga u kaci ka le koshi, a woko kpam acigi a ikebe. A ka shaɗangu tạ n agoni, a yain kpam n arạdi. A ka rongo tạ uwishisa Kashilạ. A ka nạkạ isheku i le tsupige wa, a ka

yan n ucikpa wa. A ka nąką ukuna u Kashilą tsupige wa. 3 A ka wenike uciga wa, kpam a ka cimbusuką atoku a le wa. A ka woko tą aza a kunangasu, a ka fuɗa a ka kąną kaci ka le wa. A ka woko tą aza ɗa bawu a ka pana iyali, n ama ɗa bawu a ka yan n maluwa ma ili i shinga. 4 A ka woko tą aza ɗa a ka neshike aje a le, a ka woko tą aza a uyan ili kaberikete bawu uyawunsa. A ka shaɗangu tą n arąɗi a tsupige. A ka woko tą aza a uciga upana kayanyan hal u lai gbąm utono u Kashilą. 5 A ka wenike tą yavu a ka yan ili i'ya Kashilą ka ciga, shegai a ka ąsąką ucira u ne u savaɗa le wa. Kotsu vu raɓa icun i ama a na yi wa.

6 Ama a na yi a tsu uwa tą a a'uwa a bere ama, aku a ląpąnąsąi aka a ɗa bawu a'ąri n ugbami u asuvu aza ɗa unyushi u cingi u lyai kaci ka le, n aza ɗa kpam a ka tono uyawunsa u ukuna u cingi u le. 7 Icun i aka a nala a tsu la tą utono uwenishike u savu, shegai a reve ukuna u mayun wa. 8 Awenishiki a na yi a tsu 'yąngąsąką tą ukuna u mayun tyoku ɗa Yanisu n Jambure* a 'yąngąsąkąi Musa. Atakasuvu a le a shaɗangu tą n tsicingi, kpam upityanangu u le u maci u ɗa wa. 9 Shegai a ka lya kaci ka ukuna vi wa, kpaci ya dem wa wene tą utengeshi u le. Nala dem u gitąi n Yanisu n Jambure.

Bulus tonukoi Timoti ili i'ya wa yan

10 Timoti, vu reve tą gai ili i'ya ma wenishike, vu reve tą kpam tyoku ɗa ma rongo. Vu reve tą ili i'ya i gain n yansa a uma u vą. Vu reve tą n upityanangu u vą n tyoku ɗa n panai ikyamba. Vu reve tą n uciga u ɗa mąri n u ɗa, n ahankuri a ɗa mąri n a ɗa n akawunki. 11 Vu reve tą mavura ma n soi, vu reve tą kpam n upana u ikyamba u ɗa n kawunki n u ɗa. Vu reve tą tyoku ɗa a yanka mu mavura a Antakiya n Ikaniya n a Lisitira, shegai Asheku a wutukpą mu gbą a ukuna u nala vi. ◊ 12 Ukuna u mayun u ɗa na vi, uza ɗa baci dem u ɗa wa rongo hal u zuwa Kashilą ka pana kayanyan a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, she u so mavura. 13 Shegai ama a cingi n aza a adąbu a ka lya tą kapala. A'ą tą a uląpąnąsą ama, kpam a ka rongo le tą dem uląpąnąsą. 14 U gan tą vu shamkpa ili i'ya awenishiki a vunu a wenishike vu. Vu reve tą gai uwenishike u mayun u ɗa, kpaci vu reve tą tyoku ɗa awenishiki a vunu a'ąri. 15 Tun avu kenu, ɗa a wenishike vu Tagarąda u Kashilą, ɗa i zuwai vu tsąrąi ugboji u ɗa va tsąrą iwauwi i'ya ya tuwą ara Yesu Kawauwi vu wushuku baci. 16 Gbą ikorongi i'ya i'ąri a Tagarąda u Kashilą a uną u Kashilą u ɗa i wutąi, kpam i'ą tą n kalen a asu u uwenishike tsu ukuna u mayun, u zuwa tsu tsu reve ukuna u ɗa bawu u gain a uma u tsunu. Kadyanshi ka Kashilą ka na ki, ka tsu lapula tą uma u tsunu u ɗa tsa rongo u ɗa bawu u gain, kpam ka tsu wenishike tsu tą tsu yain ili i'ya i'ąri dere. 17 Kashilą ka yanka tą ili i na yi manyan tsąrą kagbashi ka ne ka tsąrą gbą ili i'ya wa ciga adama a manyan ma shinga ma baci dem wa yan.

4

1 Vu reve tą gai kain ka te Yesu Kawauwi wa tuwą tą u yanka ama ɗa a'ąri n uma afada, u yanka dem akushe. Kain ka wa tuwą wa lya tsugono tsu ne ka la vi. Adama a nala, adama a Kashilą n adama a Yesu Kawauwi, n tonuko vu, ma ciga tą 2 vu yain kuɓari ku kadyanshi ka Kashilą. Rongo uyansa nala kain dem ko n kabala ko bawu kabala. U kąną tą vu rongo kpam ulapulusuka ama a vunu n ahankuri n uwenishike u shinga. Uwenishike u nala vi u kąną tą u wenike le unyushi u le, kpam u gbamatangu le asuvu. 3 Yansa nala kpaci

* **3:8** "Yanisu n Jambure" Alabari aza a Yahuda a danai Yanisu n utoku u ne Jambure aza a adąbu a Firi'auna a ɗa. A kondomgbono tą n Musa a Tagarąda u Uwutą 7:11. A'ala a le a'ą pini a asuvu a Kazuwamgbani ka Cau wa ◊ **3:11** Ask. 14:1-28.

a'ayin a ka tuwạ tạ a ɗa bawu ama a ka pana kpam uwenishike u maci. Ili i'ya a ka cigạka kaci ka le i'ya a ka tono koshi, kpam a ka zama tạ awenishiki aza ɗa a ka tonuko le ili i'ya a ka ciga a pana koshi. 4 Ama a na yi a ka 'yuwan tạ ukuna u mayun, aku a gonuko ugboji u le a asu u upana alabari a kpawawa. 5 Gbạ n nala, vu gonuko uyawunsa n ugboji a asu u ɗa dem vu cinai kaci ka vunu. Kotsu vu pana uwonvo u upana ikyamba a adama a Asheku wa. Yan manyan ma utukuso ama a asu u Kawauwi, nala va yan tsạrạ vu kotso manyan ma Kashilạ ka nạkạ vu.

Kadyanshi ka makorishi ka Bulus

6 Mpa gai gogo-na, tsungu ɗa a tsungu mu tyoku u uɗarạkpa a asu u Kashilạ. A'ayin a ukpạ a vạ a yan ɗe evu. ◊ 7 N shilạkạnạ tạ ibili i shinga. N kotso ɗe kalambale, kpam n ukuna u maci u vạ u ɗa mạri. 8 Ubana a kapala kenu ma tsạrạ tạ kune, Asheku a ka nạkạ mu tạ funi u uma u maci. Asheku a ɗa uza u afada a maci kpam wa nạkạ mu tạ funi vi kain ka pige ka wa gono. Kune ku nala ki ku vạ ka koshi wa, shegai ku gbạ aza ɗa a ka ciga kpam a ka wundya ugono u tsupige u ne.

9 Yan gogo vu tuwạ. 10 Dima laza ɗe u ạsạkạ mu kpaci u la tạ uciga ucanga u uma u na. U laza ɗe ubana a Tasaloniya. Karasạka laza ɗe ubana a Galatiya, Taitu kpam laza ɗe ubana a Dalumatiya. 11 Luka ɗa koshi wạri gogo-na kaɓolo nạ mpa. Va tuwạ baci pini na vu tuwạ kaɓolo n Marku kpaci wa ɓạngạ mu tạ. 12 N suku tạ Tikiku ubana a Afisu. 13 Ya tuwạ baci kotsu i ciɓa i tuko mu matogo ma pige ma vạ ma n ạsạnkại Kabu a ilyuci i Taruwasa. Kpam dem kotsu vu tuko mu itagarạda i vạ, hal gai iwarạka.

14 Vuma roku ɗa pini uza kala Alizanda, karumi ka. Vuma nala vi u yanka mu tạ tsicingi cika, shegai Asheku a ka nạkạ yi tạ katsupi ka ili i'ya u yain. 15 Kotsu i kirana n eyi, kpaci u tsu shilạkạnạ tạ n ili i'ya baci dem tsu danai.

16 Ko uza wạ pini an a banka mu a asu u afada wa ubanka u kagitạ. Ya dem ạsạkạ mu tạ. N zuwa tạ uma unyushi u nala vi a ka kece u ɗa a kaci ka le wa. 17 Shegai Asheku a'ạ tạ nạ mpa, u nạkạ mu ucira tsạrạ n dansa Kadyanshi ka Shinga a asu u ɗa Awulawa a ka pana. Kpam Asheku a wauwa mu tạ a unạ u igabako i nala yi. 18 Nala wạri, Asheku a ka wutukpạ mu tạ a akere a gbạ ili i cingi kpam wa banka mu tạ a tsugono tsu zuba tsu ne bawu usạn. Ạsạkạ tsupige tsu rongo n Asheku hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani i Bulus i makorishi

19 Danạsạka mu Bilikisu n Akila n aza a kuwa a Onisifara. 20 Erasutu wạ tạ a Korintiya. A'ayin a ɗa n ạsạkại Tarafima a ilyuci i Milita wạri n alafiya wa.

21 Darạka vu rawa pini na kahu a'ayin a kutạnu a rawa. Awubulu, n Budi, n Lainu n Kalaudiya a ka sukunku ɗạ tạ idyani, nala dem atoku aka n a'ali.

22 Ạsạkạ Asheku a rongo n uma u vunu. Ukuna u shinga u rongo n ạɗạ gbạ.

◊ **4:6** Mkc. 28:7.

Ukanikorongi Ubana ara Taitu

Ukukpạ u kadyanshi

Taitu ɗa ɓạngại Bulus kasuki a manyan ma ne. Bulus koronku tạ Taitu ukanikorongi u na vi kpaci Taitu vi u woko tạ a uyamba u Kiriti, Bulus kpam lyai kelime nạ nwalu n ne.

Bulus yan tạ kadyanshi ka tyoku ɗa Atoni a Yesu a gain a rongo. U yan tạ dem kadyanshi ka kaɓolo dem a asuvu a kuwa ku Atoni.

Avu makoshi ma Atoni ma baci a kuwa ku atoni, ko kpam makoshi, ko mamici, ko kalobo ko makere, va tsạrạ tạ uwenishike u ɗa u yain dere n avu a asuvu a tagarạda u na vi.

Ili i'ya i'ạri a tagarạda u na vi

Idyani n kavasu adama a Taitu (1:1-4)
Idani ubana a asu u nkoshi n kuwa ku atoni (1:5-16)
Idani ubana a asu u Atoni (2:1–3:11)
Adooki n idyani i makorishi (3:12-15)

Ukukpạ u kadyanshi

1 Mpa Bulus, kagbashi ka Kashilạ, kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi. Kashilạ ka suku mu tạ n tuko upityanangu a asu u aza ɗa u ɗangạsai. U suku mu kpam n wenishike le a reve ukuna u mayun u ɗa wa wenike le, tyoku ɗa a ka rongo hal Kashilạ ka pana kayanyan. 2 Ukuna u mayun u nala vi u nạkạ le tạ uzuwa u uma a asu u uma u ɗa bawu wạri n utyoku u ɗa Kashilạ ka zuwamgbanạka le kahu kagitạ ka likimba kpam wa yan kaɓan wa. 3 Kpam gogo-na u wutukpại Kadyanshi ka Shinga a asuvu a a'ayin a ɗa a gain aku tsa tonusuko gbạ ama. Kashilạ Kawauwi ka tsunu aya u wushuki nạ mpa n yanka yi manyan ma na mi.

4 Taitu, koronku ɗa ma koronku vu kpaci avu maku ma vạ ma a asuvu a upityanangu u mayun u ɗa tsạri n u ɗa gbạ tsunu. Ạsạkạ Kashilạ Tata n Yesu Kawauwi ka tsunu u nạkạ vu ukuna u shinga nạ ndishi n shinga.

Manyan ma Taitu a Kiriti

5 N ạsạkạ vu tạ a uyamba u Kiriti, tsạrạ vu koruso manyan ma tsunu mi, kpam ilyuci dem vu ɗangạsa pini nkoshi tyoku ɗa n tonuko vu vu yain. 6 Makoshi mạ la ma ma yan n unyushi a asu u ama wa. U kạnạ tạ u yain n uka u te kpam u shamgba ara ne koshi. U kạnạ tạ mmuku n ne n woko Atoni, kotsu a woko aza ɗa a ka rongo uma u ɗa bawu u gain wa. A woko kpam aza ɗa a ka panạka ama. 7 U kạnạ tạ makoshi ma woko uza ɗa kạnại kaci ka ne, kpaci aya wa kirana n manyan ma Kashilạ. Kotsu u woko uza u arạdī wa, ko kpam uza u maloko ma uyan upan wa. Kotsu u woko kasoi she ma maka yi wa,* ko kashilạkạni wa, ko uza u uciga u ikebe kaberikete wa. 8 U gan tạ makoshi ma woko uza u ukirana n amoci a kuwa ku ne, u cigi ili i'ya i'ạri i shinga. U gan tạ u rongo n kakiri, u woko vuma u maci a a'eshi a ama. U woko uza ɗa Kashilạ ka pana kayanyan ka uma u ne an wạri uwulukpi. U woko uza ɗa u fuɗai kaci ka ne. 9 U kạnạ tạ makoshi ma woko uza ɗa u shamkpai uwenishike u mayun u kadyanshi ka Kashilạ vi mayun.

* **1:7** A'ayin a nala yi aza a Yahuda a tsu so tạ mini ma cinwi kenu a unạ u agumạ uza wạ baci a mɓạlạ. A tsu so tạ kpam kenu a ka lya baci ilikulya. Shegai a a'ayin a tsunu aza roku a dusuku baci kuso, a tsu so kenu wa, adama a nala wa laka tạ shana a ka ạsạkạ baci kuso ki gbạ gbạ.

Aku u yanka u ɗa manyan u gbamatangu ama u gonuko aza ɗa a 'yuwain kadyanshi ka Kashilạ ki a ure.

10 Nala u gain u woko, kpaci ama ɗa pini ushani aza ɗa a 'yaṇgạsạkai uwenishike u mayun vi. Icun i ama a na yi a tsu rongo tạ a uyansa kadyanshi ka gbani hal n a yinsạsi ama. A asuvu a ama a na yi, aza roku a ɗa pini ushani a mạtsại a da ya dem u kạṇạ tạ a kiɗa yi kacombi. Alya a lakai tsicingi. 11 U kạṇạ tạ vu ɓishinka le kadyanshi, kpaci a ka nangasa tạ ama n a'uwa a le a asu u uwenishike u ɗa bawu u gain. Yan ɗa a tsu yan nala, tsạrạ a tsạrạ ikebe a ure u ɗa bawu u gain. 12 Matsumate ma te ma pini a asuvu a aza a Kiriti uza ɗa u yain kadyanshi a kaci ka ama a ne, u da, “Gbạ aza a Kiriti aza a kaɓan a ɗa, nnama n cingi kpam awonvoli, alyai a ilikulya cika.” 13 Kadyanshi ka ne mayun ɗa, rongo le uɓaranạsa cika tsạrạ vu zuwa le a yain ucira a asuvu a upityanangu. 14 Kpam a ạsạkạ upanạsa alabari a kaɓan a ɗa aza a Yahuda a ka dansa, kpam a ạsạkạ upanạka ama ɗa a kpatalạkai ukuna u mayun vi kucinạ.

15 Ko ndya wa i uwulukpi i'ya a asu u aza ɗa atakasuvu a le a'ạri uwulukpi. Shegai ko i te i'ạ la uwulukpi a asu u aza a cingi n aza ɗa a 'yuwain uwushuku wa, kpaci atakasuvu a le n uyawunsa u le gbạ u lobono wa. 16 Icun i ama a nala, a tsu ciga tạ a dana a reve Kashilạ, shegai a 'yuwan yi adama a uma u cingi u le. A ka panạka yi wa, a gan a asu u uyan ukuna u shinga wa. Ko ya wa u goro le tạ.

2

Ili i'ya i gain vu wenishike

1 Shegai u gan tạ vu tonuko Atoni a rongo n uma u ɗa u yain dere n uwenishike u maci. 2 Vu wenishike nkoshi n rongo mai a kạṇạ kaci ka le a rongo uma u ɗa ama a ka wene karingạ ka le, a rongo n kakiri. U kạṇạ tạ a yain n upityanangu u ucira, a yain n uciga n akawunki.

3 Nala dem va wenishike mmici a rongo n uma u ɗa u yain dere n tyoku u uza ɗa wa gbashika Magono ma Zuba. Kotsu a woko aza a kutambu n a dansạki ama n ukuna u gbani wa. Kotsu a woko asoi hal she ma maka le wa,* shegai a woko aza ɗa a ka wenishike aza roku ukuna u shinga. 4 U kạṇạ tạ mmici n wenishike aka a kenu tyoku ɗa a ka ciga a'ali a le a cigi kpam mmuku n le. 5 A wenishike le a rongo n kakiri, kpam a rongo uwulukpi. A wenishike le kpam a kirana n a'uwa a le, a yain kpam ili i shinga. A wenishike le a nạkạ a'ali a le tsupige. A yan baci nala, a ka tuko kugori a asu u kadyanshi ka Kashilạ wa.

6 Nala kpam vu tonuko alobo a gbạrạ a yain ko ndya baci a ka yan n kakiri. 7 Avu kpam u kạṇạ tạ vu woko iryoci ara le a asu u ili i shinga i'ya va yansa. I'ya baci dem va yan, ạsạkạ i wenike kuryongo ku shinga n uzuwa u kaci a asu u uwenishike u vunu. 8 Ạsạkạ uwenishike u vunu u wala dere tyoku ɗa bawu uza wa dansạka u ɗa n kagbani. Pini nala, aza ɗa baci dem a ka ciga a nanamgbanạka vu a ka yan tạ uwono, kpaci a ka tsạrạ i'ya a ka tonuko kagbani a kaci ka tsunu wa.

9 U kạṇạ tạ agbashi a nạkạ azakuwa a le tsupige, a mạtsạ a yain i'ya a ka yan, a yanka le kpam ili i'ya a ka pana kayanyan. Kotsu a yanka le uryagbaji, ko uboku wa. 10 Shegai u kạṇạ tạ a rongo mai tsạrạ a wushuku n ele, a wene le kpam mai. Pini nala, ɗa a ka zuwa uwenishike u Kashilạ Kawauwi ka tsunu u luwa ama.

* **2:3** Kalen ka kadyanshi ka na ka te ka n masala ma 1:7

11 Nala u gain u woko, kpaci Kashila ka wenike ta gba ama ukuna u shinga
u ne tsara a tsara iwauwi. 12 Ukuna u shinga u Kashila ara tsunu u tsu zuwa
tsu ta kain dem tsu rongo n Kashila. U zuwa ta kpam tsu asaka uciga ucanga
u likimba kaberikete. Likimba namgba ɗe n tsicingi, shegai gogo-na u kana
ta tsu rongo pini mai n ukana u kaci. U kana ta tsu rongo n uyansa ukuna u
shinga n unaka kaci a asu u Kashila. 13 U kana ta kpam tsu rongo uwundya
utuwa u kain ka pige ka Kashila ka tsunu Uza u Ucira Gba kpam Kawauwi;
wata, Yesu Kirisiti. Kain ka nala ki Yesu Kawauwi wa gono ta n tsupige tsu
ne. 14 U naka ta uma u ne tsara u wutukpa tsu a asuvu a unyushi u cingi u ɗa
baci dem tsu yain, kpam u gonuko tsu sarara. U nakai kpam uma u ne tsara
u gonuko tsu ama a ne kpam adama a nala tsa matsa ta tsu cigi tsu yain ili i
shinga.
15 U kana ta vu wenishike ama ili i na yi, vu tonuko le a yain i'ya. A'ayin a
ɗa baci u gain vu lapuluka le, vu lapuluka le. Va ta n ucira u ɗa va yan ili i na
yi, adama a nala u gan vu asaka ko uza u goro i'ya vu danai wa.

3

Yan ili i'ya i lobonoi

1 Ciɓuga ama yi a panaka ngono n aza a tsupige. U gan ta ama a vunu a yain
n karinga, kpam kain dem a matsa a rongo uyansa ili i'ya i lobonoi. 2 Kotsu
a dansaka uza n kagbani wa, kpam a asaka ibili. Ya dem a rongo mai n eyi, a
wenike ele ili i roku i'ya wa.
3 Nala dem tsari tsu rongoi caupa n utengeshi bawu tsa pana ukuna. Aza
roku a ɗa a yinsa tsu, aku tsu wokoi agbashi a uciga uyan ukuna u cingi, tsari
tsu wokoi kpam agbashi a upana kayanyan ka uyan u ili i cingi. Uma u tsunu
wari u shaɗangu ta n tsicingi n malyon, tsara tsa kovo atoku a tsunu ele kpam
dem a'ari a ka kovo tsu.
4 Shegai Kashila uza ɗa wari Kawauwi ka tsunu, u wenike tsu asuvayali a
ne, u wenike tsu kpam uciga. 5 Adama a asuvayali a ne a ɗa u wauwa tsu.
Adama a ili i shinga i'ya tsu yain ɗa wa. U za ta unyushi u cingi u tsunu gba,
u naka tsu uma u savu a asu u Kulu Keri ku ne. 6 U naka tsu Kulu Keri ushani
adama a ili i'ya Yesu Kirisiti Kawauwi ka tsunu u yain. 7 U kece tsu ta a asuvu
a aza ɗa a'ari dere adama a ukuna u shinga u ne. Adama a nala, gogo-na tsu
reve ta an tsa fuɗa tsa lya agadu a uma u ɗa bawu wari n utyoku. 8 Gba ili
i'ya n tonuko vu na vi mayun ɗa. Ma ciga ta vu matsa n i'ya, tsara gba uza ɗa
baci u wushuki n Kashila, wa kirana ta u yain ili i shinga a'ayin dem. Ukuna
u na vi u gan ta, kpam ya tuko ta ama ukuna u shinga.
9 Kadyanshi ka isheku i cau ka baci a ka yan ka bawu ka lobonoi, kotsu
vu uka kaci ka vunu wa. Vu ukusa kaci ka vunu a ibili ko kushulu a kaci ka
utono Mele ma aza a Yahuda wa. Ukuna u nala u gan wa, kpam unangasa
u a'ayin u ɗa. 10 Uza roku wa yansa baci ili i'ya ya zuwa ama a wacuwa, vu
ɓarana yi. U 'yuwan baci upana uɓarana u kagita, vu doku vu ɓarana yi ire.
U doku baci u 'yuwain upana, aku vu asaka yi. 11 Kpaci icun i ama a nala yi
a naka ɗe ukuna u maci kucina. Nala a yain unyushi, a varangi kaci ka le.

Idyani i Bulus i makorishi

12 Mpa pini ma ciga n sukunku vu Atima ko Tikiku. A'ayin a ɗa baci uza u te
u le u rawai ara vunu, aku vu yain gba tyoku ɗa va yan vu cina mu a Nikafoli
gogo. Ili i'ya i zuwai i'ya, ma ciga ta n gono pini ɗe a'ayin a kutanu. 13 Yan
gba i'ya va yan vu ɓanga karevi ka mele ka a ka isa Zena n Apolo a nwalu n
le. Vu shamgba she vu wene a tsara gba i'ya a ka ciga a adama a nwalu mi.
14 U kana ta Atoni a rotsongusu uyan ili i shinga, kpam a yain n a ɓangi atoku

a le aza ɗa a wenei a ka ciga uɓa̱nga̱. Ili i'ya i zuwai i'ya, u gan ta̱ uma u ama a tsunu u tukuso ili i shinga.

15 Ko ya wa pini na wa sukunku vu ta̱ idyani. Dana̱sa̱ka mu gba̱ Atoni aza ɗa a ka ciga tsu.

A̱sa̱ka̱ ukuna u shinga u Kashila̱ u rongo n a̱ɗa̱ gba̱ ɗe.

Ukanikorongi u Bulus
Ubana ara
Filimo

Ukukpạ u kadyanshi

A'ayin a ɗa Bulus kasuki u korongi ukanikorongi u na vi, a kuwa ku a'ali ka wạri adama a utono u Yesu. U korongu tạ ukanikorongi vi ubana a asu u katoni ka Yesu ka a ka isạ Filimo.

Bulus n Filimo aje a ɗa a'ạri kahu a'ayin a ɗa a uka yi Bulus a kuwa ku a'ali. Filimo uza u utsạri ɗa kpam wạ tạ n agbashi. Kagbashi ka a tsu isạ Onisima ka sumai ara a Filimo. Pini nala, Onisima gitại uɓạngạ Bulus eyi pini a kuwa ku a'ali ki, hal u tuwại u wokoi katoni ka Yesu adama a kadyanshi ka Bulus. Gogo-na Bulus wa ciga tạ Onisima gono a asu u uzakuwa u ne Filimo. U ciga tạ kpam Filimo wushi kagbashi ka ne tyoku ɗa u gain tyoku ɗa Yesu Kawauwi wa pana kayanyan.

Tagarạda u na u yan tạ kadyanshi cika a kaci ka ucimbusukạ. U wenishike tạ kpam tyoku ɗa uza ɗa wa tono n Atoni wa yan manyan ma ne n uvakunku u kaci, uza ɗa wa gitạ ve uyan ili i shinga kahu u tonuko aza roku tyoku ɗa a ka rongo.

Ili i'ya i'ạri a tagarạda u na vi

Idyani ubana ara Filimo (1-3)
Bulus dansai n Filimo ukuna u Onisima (4-22)
Idyani i makorishi n kavasu (23-25)

Idyani

1 Mpa Bulus, uza ɗa u korongi ukanikorongi u na vi. A kuwa ku a'ali ka mạri adama a kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka ma yansa. Timoti utoku u vạ wạ tạ kaɓolo nạ mpa.

Filimo ɗa ma koronku, utoku u manyan u tsunu u ɗa kpam tsa ciga yi wa wa. 2 Ma koronku tạ dem utoku u tsunu uka uza u kala Awufiya, n Arikibu eyi dem utoku u kumoɗu u tsunu u ɗa a asu u manyan mi. Ma koronku tạ dem Atoni a ɗa a tsu gawunsusa a kuwa ku vunu.

3 N folo tạ Kashilạ Tata u tsunu n Yesu Kawauwi Asheku u nạkạ ɗạ ukuna u shinga nạ ndishi n shinga.

Kavasu ka Bulus n ucikpa

4 Filimo, a'ayin a ɗa baci dem ma yan kavasu adama a vunu, n tsu cikpa tạ Kashilạ. 5 Yan ɗa n tsu yan nala, kpaci n pana tạ kadyanshi ka shinga ka vunu ka a tonuko mu, vu wushuku tạ n Yesu Asheku. N pana tạ kpam kadyanshi a da va ciga ama a Kashilạ wa wa. 6 Ma yanka vu tạ kavasu tsạrạ upityanangu u ɗa i'ạri n u ɗa kaɓolo n atoku u doku, ya wenishe baci ili i shinga i'ya Kashilạ ka nạkạ tsu. Ạsạkạ nala gitạ adama a tsupige tsu Kawauwi. 7 Uciga u ɗa va ciga ama a Kashilạ wa zuwusa mu tạ ma panạsa kayanyan cika kpam n ugbamatangu u asuvu. Vangu u vạ, vu zuwa tạ ama a Kashilạ ushani a rongo bawu ili i'ya ya dambula le.

Bulus folukoi Onisima

8 Adama a nala, ma ciga tạ n folo vu vu yain ili i roku. A asuvu a kala ka Kawauwi mạ tạ n ucira u ɗa ma fuɗa n tonuko vu i'ya va yan, shegai ma yan nala wa. 9 Adama a nala an u wokoi tsa cigamgbana, ma folo vu tạ vu yain

ili i na yi. Mpa Bulus uza ɗa u yain a'ayin a re, mpa ma dansa n avu tyoku u uza n kaje ka ne. Kpam a kuwa ku a'ali ka mạri adama a Yesu Kawauwi.

10 Ili i'ya ma folo vu vi i'ya, vu pana iyali i Onisima. Kpaci gogo-na maku
ma vạ ma, an u wokoi u woko ɗe Katoni cina mpa pini na a kuwa ku a'ali.
11 Caupa wạri n kalen ara vunu wa, shegai gogo-na wạ tạ n kalen ara tsunu
cika. 12 Aya la ma tutsunku vu kpam katakasuvu ka vạ kạ tạ ara ne.

13 Mạri ma ciga tạ n ạsạkạ yi pini na kaɓolo nạ mpa. Mpa pini usiri n
ikani a kuwa ku a'ali ki adama a uyan kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga, u yain
manyan ma wạri u gain vu yansạka mu. 14 Shegai ma ciga n yain nala wa,
she avu vu wushuku. Kpam ma ciga vu ɓạngạ mu adama a ɗa a mạtsạ vu wa,
shegai adama a ɗa va ciga n uciga u vunu.

15 Gaawan ili i'ya i zuwai u sumai ara vunu a a'ayin a kenu a na yi i'ya, u
gono baci i rongo pini hal ubana. 16 Gogo-na kagbashi ka kpam koshi wa, u la
tạ kagbashi, vangu vunu ɗa uza ɗa u gain vu cigi. Ma ciga yi wa wa, avu kpam
dem u gan tạ vu cigi yi hal uciga vi u lai u vạ. Vu cigi yi tyoku u kagbashi, n
tyoku u vangu u vunu a asuvu a Asheku. 17 Vu reve baci mpa utoku u manyan
u vunu u ɗa, she vu ryabusa yi tyoku ɗa va ryabusa mu n tuwạ baci. 18 Wạri
u nusuka vu baci, ko va tono yi ili i roku, ma tsupa tạ i'ya. 19 Mpa Bulus, mpa
kpam ma korongu ili i na yi n kaci ka vạ, “Ma tsupa tạ i'ya.” Ma yan gbạm
kadyanshi ka uma u vunu u ɗa n wusuka vu wa.

20 Utoku u vạ, yan i'ya n foloi vi, yan i'ya yavu Asheku a ɗa va gbashika.
Nala wa zuwa mu tạ n doku n gbama asuvu a Kawauwi. 21 Ko n gogo-na an
ma koronku vu na vi, n reve tạ va yan i'ya n foloi vi, hal gbạm i lai i'ya n foloi.

22 Foɓusuko mu kunu, kpaci n zuwa tạ uma Kashilạ ka wushuku tạ kavasu
ka vunu, a ạsạkạ mu n tuwạ a asu u vunu.

Idyani i Bulus i makorishi

23 Abafara wa danạsa vu, kaɓolo ka tsạri a kuwa ku a'ali adama a Yesu
Kawauwi. 24 Atoku a manyan a vạ, Marku, n Aristaraku, n Dima, n Luka a
ka danạsa vu tạ dem.

25 Ukuna u shinga u Yesu Kirisiti Kawauwi u toni n uma u vunu.

Ukanikorongi Ubana a Asu u Kagali ka Ibirahi

Ukukpą u kadyanshi

A reve ko ya korongi ukanikorongi ubana a asu u Kagali ka Ibirahi wa. Gaawan Bulus ɗa. A reve tą an wąri a asuvu a Tagarąda u Kashilą adama a uwenishike u ɗa wąri pini. Kpam nkoshi n kuwa ku Atoni n bidya tą u ɗa u wokoi a asuvu a Tagarąda u Kashilą tun caupa. Uza ɗa korongi u ɗa u toɗugbuso tą tyoku ɗa ulya u kayala u aza Yahuda u wokoi iryoci i ulya u kayala u maci u ɗa wąri a asuvu a Kawauwi.

Kakorongi ki ka wenike tą aza a uyan kąneshi tyoku ɗa Yesu wąri n kalen. Yesu la tą gbą atsumate a zuba a Kashilą. U la tą dem gbą ntsumate, u lai kpam dem Musa. Aya Magono ma Aɗarąkpi ma maci kpaci u taɓa uyan unyushi wa. An u nąkąi uma u ne, u yan tą uɗarąkpa u maci adama a unyushi kpam kuten koshi. An u kuwąi kpam u gonoi n uma vi, u kukpą tą ure u ɗa ya dem wa tuwą a asu u Kashilą.

Adama a aza ɗa a revei n ukuna u uɗarąkpa u atoni, tagarąda u Kagali ka Ibirahi wą tą n uwenishike u ucira. Yesu gonuko tą gbą uɗarąkpa ili i gbani. Gogo-na upityanangu n eyi u kukpunką tą ama ure a tuwą evu n Kashilą.

Ili i'ya i'ąri a tagarąda u na vi

Tsupige tsu Maku ma Kashilą (1:1-4)
Yesu la tą atsumate a zuba (1:5–2:18)
Yesu la tą Musa n Joshuwa (3:1–4:13)
Yesu la tą Magono ma Aɗarąkpi (4:14–7:28)
Yesu tuko tą kazuwamgbani ka shinga (8:1–9:22)
Uɗarąkpa u Yesu kuten ka koshi (9:23–10:31)
Ama a Kashilą a roku aza ɗa a'ąri n upityanangu u pige (11:1-40)
Tono iryoci i Yesu (12:1–13:19)
Kavasu ka makorishi n idyani (13:20-25)

Yesu Kawauwi Maku ma Kashilą ma

1 Caupa, Kashilą ka tsu dansa tą ną nkoshi n cau n tsunu a uną u ntsumate
a ure kau-kau. 2 Shegai gogo-na a'ayin a makorishi a na, Kashilą ka tsu yanka
tsu tą kadyanshi a uną u Maku ma ne. Kashilą ka yan tą likimba n gbą ili i'ya
i'ąri pini a asuvu a ne a asu u Maku ma ne. Aya Kashilą ka ɗangąsai u woko
uza u ili gbą. 3 Maku mi u laɗa tą adama a tsupige tsu Kashilą, kpam u rotso
tą Kashilą ki derere. U tsu zuwa tą ko ndya wa i lyai kelime adama a akani
u ne a ucira. An Maku mi ma zuwai ama a wokoi sarara a asuvu a unyushi
u cingi u le, aku u dusuki a kukere ku ulyaki ku Kashilą Uza u Ucira Gbą a
zuba.

Kawauwi ka la tą atsumate a zuba

4 Maku mi ma la tą atsumate a zuba cika, Kashilą kpam ka nąką yi kala ka
ka lai a le cika.

5 Kpaci Kashilą ka tonuko atsumate a zuba ili i'ya u tonukoi Maku mi wa,
“Aɗa Maku ma vą.
Ara n woko ɗe Tata u vunu.” ◊

U doku tą dem u danai,
“Ma woko tą Tata u ne,
eyi kpam wa woko tą Maku ma vą.” ◊

◊ **1:5** Ishp. 2:7. ◊ **1:5** 2 Sam. 7:14.

6 Kpam a'ayin a ɗa Kashilạ ka ciga ka suku maku ma kapala ma ne a
likimba, u dana tạ,
“U kạnạ tạ gbạ atsumate a zuba a lyaka yi kayala.” ◊
7 Ili i'ya Kashilạ ka danai a kaci ka atsumate a zuba i'ya na,
“N zuwa tạ atsumate a zuba a vạ a woko tyoku u uwule.
N zuwa tạ agbashi a vạ a woko tyoku u aletsu a akina.” ◊
8 Shegai Kashilạ ka tonuko tạ Maku mi,
“Avu Kashilạ ka, kpam tsugono tsu vunu tsa rongo tạ hal ubana.
Kalangu ka tsugono ka vunu ka afada a maci ka.
9 Va ciga tạ ili i'ya i lobonoi,
kpam va kovo ili i cingi.
Dạ gai i zuwai Kashilạ, Kashilạ ka vunu, u ɗangạsa vu vi,
kpam u nạkạ vu tsupige tsa tsa zuwusa vu mazạngạ.
Tsupige tsu na tsu la tạ tsa u nạkại aza ɗa a buwai.” ◊
10 U dana tạ kpam,
“Asheku, a kagitạ vu yan tạ likimba,
kpam akere a vunu a yain zuba.
11 A'ayin a'ạ tạ a utuwạ a ɗa ko uza bawu wa doku wa wene i'ya,
shegai avu va rongo tạ pini.
Gbạ a ka kutsa tạ tyoku ɗa kunya ku tsu kotso.
12 Va kạtạla le tạ tyoku u kunya ku wambana.
A ka savaɗa tạ tyoku u kunya ku cau.
Shegai avu va rongo tạ tyoku ɗa vạri,
kpam uma u vunu wa kotso wa.” ◊
13 Kashilạ ka tonuko ko katsumate ka zuba ka te ili i'ya u tonukoi Maku ma
ne wa,
“Dusuku na a ulyaki u vạ,
hal she n zuwa atokulalu a vunu
a woko vu ili i utaɗanku a'ene.” ◊
14 Gbạ atsumate a zuba a'ulu a ɗa a ka gbashika Kashilạ a ɗa, u tsu suku le
tạ a woko aɓạngi a aza ɗa a ka wusha iwauwi.

2

Iwauwi i tsunu i gbonguro tạ

1 U gan tạ tsu kirana mai tsu toni ukuna u mayun u ɗa a wenishike tsu. Tsu
yan baci nala, tsa woko wasasa wa. 2 A wenike tạ akani yi a mayun a ɗa, a ɗa
Kashilạ ka nạkại atsumate a zuba a nạkạ nkoshi n cau n tsunu. Kpam gbạ aza
ɗa bawu a tonoi a ɗa, n aza ɗa dem a 'yuwain a ɗa vi, a tsạrạ tạ mavura ma ma
yain dere n ili i'ya a yain. 3 Tsu gonuko baci ugboji u tsunu a asu u iwauwi i
pige i na yi wa, niɗa tsa yawunsa tsa la a mavura ma na mi? Asheku n kaci ka
ne aya uza kagitạ uza ɗa tukoi ukuna u iwauwi i na, kpam aza ɗa a panạka yi
a wenike tsu tạ an mayun ɗa. 4 Kashilạ dem n kaci ka ne u wenike tạ an akani
yi mayun ɗa a asu u ɗa u yansai gbạ manyan ma pige n iryoci n ikunesavu i
ucira. U nạkại kpam Kulu Keri ku ne a asu u uza ɗa baci dem u ɗangạsai.

Uza ɗa wa tuko tsu iwauwi

5 Kashilạ ka ɗangạsa atsumate a zuba a lyai tsugono tsu likimba u savu u ɗa
wa tuwạ wa, likimba u nala vi u ɗa tsa dansạka gogo-na. 6 Tyoku ɗa a korongi
a asu u roku a asuvu a Tagarạda u Kashilạ,
“Ndya i tsu birika vu n ama?

◊ **1:6** U.Ml. 32:43. ◊ **1:7** Ishp. 104:4. ◊ **1:9** Ishp. 45:6-7. ◊ **1:12** Ishp. 102:25-27. ◊ **1:13** Ishp. 110:1.

Ndya i zuwai vu lai udambula a kaci ka maku ma vuma?
7 Vu zuwai ucira u ne u kpạɗại urawa u atsumate a zuba a a'ayin kenu,
vu cacika yi funi a kaci ka ne n tsupige n karinga.*
8 Vu zuwa yi u lyai tsugono tsu ili gbạ." ◊

An Kashilạ ka zuwa yi u lyai tsugono tsu ili gbạ vi, ili i'ạ la i'ya bawu u lyai tsugono tsu ne wa. Shegai kotsu tsu wene ili i na yi i gitạ wa. 9 Uza ɗa tsu wenei Yesu ɗa, uza ɗa ucira u ne bawu u rawai u atsumate a zuba a asuvu a a'ayin kenu. Shegai gogo-na a cacika yi ɗe funi n tsupige n karinga, kpaci u pana tạ ikyamba i'ya hal u kuwại adama a tsunu. Mayun ɗa, adama a ukuna u shinga u Kashilạ u ɗa, ɗa Yesu kuwại adama a ama a likimba gbạ.

10 Kashilạ ka ka yain ili gbạ, kpam ko ndya wa i'ạ tạ pini tsạrạ i nạkạ yi tsupige. Wa ciga tạ u tsạrạ mmuku ushani n ɗa ma uwa a asu u tsupige tsu ne, adama a nala a ɗa u zuwai Yesu tsạrạ asu u ndishi u ɗa wạri dere n eyi, adama a tyoku ɗa u panai ikyamba. Yesu ɗa wa tono n ama ubana a iwauwi. 11 Adama a nala, eyi n aza ɗa u wulukpei vi, Tata u ɗa u le u te. Adama a nala a ɗa bawu Yesu wa pana uwono u ɗa wa isạ le atoku a ne. 12 U tonuko tạ Kashilạ,
"Ma tonuko tạ atoku a vạ ili i vạ i'ya vu yain.
Ma cikpala vu tạ a ɓolomgbono baci a lyaka vu kayala." ◊
13 U doku tạ u danai,
"Ma wushuku tạ n Kashilạ." ◊
Kpam u danai,
"Mpa na kaɓolo nạ mmuku n ɗa Kashilạ ka nạkạ mu."

14 Mmuku n Kashilạ ama ɗa n ikyamba nạ mpasa, adama a nala Yesu dem n kaci ka ne u woko tạ tyoku u le. Yan ɗa u yain nala tsạrạ ukpạ u ne u wacinsa Kalạpạnsi uza ɗa wạri n ucira a kaci ka ukpạ. 15 Nala u wusai gbạ aza ɗa a'ạri a ndishi yavu agbashi gbạ uma u le adama a uwonvo u ukpạ. 16 Gbạ tsunu tsu reve tạ an Yesu tuwại tsạrạ u ɓạngạ mmuku n tsikaya m Ibirahi, shegai atsumate a zuba wa. 17 Adama a nala, Kashilạ ka zuwa tạ Yesu rotsoi ama a ne a ili gbạ, tsạrạ u woko Magono ma Aɗarạkpi ma le, uza ɗa u tsu wenike asuvayali, uza ɗa kpam Kashilạ ka wushuki n eyi. Nala kpam Yesu ɗa wa fuɗa u nạkạ uɗarạkpa a asu u Kashilạ, tsạrạ Kashilạ ka cimbusukạ ama unyushi u cingi u le. 18 Eyi n kaci ka ne u pana tạ ikyamba kpam Kalạpạnsi ka moɗono tạ tsạrạ u zuwa yi u nusa. Adama a nala gogo-na wa fuɗa tạ wa ɓạngạ aza ɗa Kalạpạnsi ka moɗono tsạrạ u zuwa le a nusa.

3

Yesu la tạ Musa

1 Ama a vạ, Kashilạ ka ɗangạsa ɗạ tạ i woko ama a uwulukpi a ne. Adama a nala u gan tạ i rongo a uciɓusa tyoku ɗa Yesu wokoi kasuki ka Kashilạ, kpam u wokoi Magono ma Aɗarạkpi ma uwushuku u ɗa tsa dansa. 2 U yan tạ ko ndya baci Kashilạ ka tonuko yi u yain. Kashilạ ka ɗangạsa yi tạ u yain manyan ma na mi, tyoku ɗa Musa yain manyan ma Kashilạ ka tonuko yi u yain gbạ a asuvu a Kuwa ku Kashilạ. 3 Tsupige tsa Yesu tsạrại tsu la tạ tsa Musa tsạrại, tyoku ɗa tsupige tsa kamai ka tsu tsạrạ tsu tsu la tsu kuma ki. 4 Mayun ɗa an kuwa dem uza roku u ɗa u tsu ma ka, shegai Kashilạ ka kamai ka ko ndya wa. 5 Musa kagbashi ka Kashilạ ka wushunki kuwa ku ne ka, kpam manyan ma ne ma woko tạ iryoci i ili i'ya Kashilạ ka wenike naha a kapala. 6 Shegai

* **2:7** Akorongi a cau a roku aza ɗa a purại a tagarạda u Kagali ka Ibirahi a kalatsa tạ: "a'ayin kenu."
◊ **2:8** Ishp. 8:4-6. ◊ **2:12** Ishp. 22:22. ◊ **2:13** Isha. 8:17-18.

Kawauwi Maku ma Kashilạ ma, kpam aya Kashilạ ka wushunki kuwa ku ne. Ạtsa kuwa ku ne ki, tsu lya baci kelime n ugbama asuvu, kpam tsu lya baci kelime n uwushuku n ili i'ya tsu zuwai uma.

U kạnạ tạ tsu lyai kelime n utono Kashilạ

7 Tyoku ɗa Kulu Keri ku danai ɗa,
“I pana baci kalạgạtsu ka Kashilạ ara,
8 kotsu i ryagbaja wa,
tyoku ɗa nkoshi n cau n ɗe n yain.
A kpatalạka tạ Kashilạ kucinạ,
an a kondoi Kashilạ a kakamba.
9 Kashilạ ka dana tạ,
‘A 'yuwunka mu tạ cika
tsạrạ a kondo mu,
ko an u wokoi a wene tạ
ili i'ya n yain a asuvu a ayen a amangare yi.
10 Adama a nala n pana le tạ upan, aku n danai:
‘Atakasuvu a le a tsu kpatalạka mu tạ kucinạ maco,
a 'yuwain uyan ili i'ya n tonuko le a yain.’
11 N yan tạ upan hal n tsinai,
‘A ka uwa a asu u uwunvuga u vạ wa, ko kenu.’ ” ◊

12 Ama a vạ, kiranai kotsu ko uza a asuvu a ɗe u yain n katakasuvu ka kạri n tsicingi ka kpam bawu ka wushuki wa. Icun i katakasuvu ka nala ka zuwa ɗạ tạ ukpatalạka Kashilạ Uza u Uma kucinạ.
13 U kạnạ tạ i gbamatangu atoku a ɗe kain dem, kpam u kạnạ tạ i lyai kelime n uyan nala hal a'ayin a buwa baci a ɗa a ka isạ “Ara.” I yan baci nala wa, unyushi u cingi wa yinsạ tạ aza roku a ɗe u zuwa le uryagbaji. 14 Tsu woko tạ atoku a asuvu a Kawauwi tsu lya baci kelime n upityanangu u ucira u ɗa tsạri n u ɗa tun a kagitạ hal ubana a makorishi. 15 Tagarạda u Kashilạ u dana tạ,
“I pana baci kalạgạtsu ka Kashilạ ara,
kotsu i ryagbaja tyoku ɗa nkoshi n cau n ɗe n ryagbajai wa.
A kpatalạka tạ Kashilạ kucinạ.”
16 An ya a panai kalạgạtsu ka Kashilạ aku a kpatalạka yi kucinạ? Alya aza ɗa Musa tonoi n ele u wutukpạ le a Masar. 17 An ya kpam a zuwai Kashilạ ka panai upan hal ayen a amangare? Alya aza ɗa a yain unyushi u cingi kpam a kuwại a kakamba, n ele ɗa u yain upan. 18 An ya Kashilạ ka dansạka an u tsinai u da a ka uwa a asu u uwunvuga u ne wa, ko kenu? Aza ɗa a 'yuwan yi upanạka, alya wa dansạka. 19 Tsu tuwạ tạ tsu revei adama a ukpạɗạ u uwushuku u le u ɗa a kpạɗại uwa vi.

4

Asu u uwunvuga

1 Kashilạ ka yanka tsu tạ kazuwamgbani ka tsa fuɗa tsa uwa asu u uwunvuga u ne. Adama a nala u kạnạ tạ ya dem u kirana, tsạrạ uza u namba u uwa pini wa. 2 Tsu pana tạ akani yi tyoku ɗa aza a Isara'ila a panai. Shegai a 'yuwain upityanangu a ili i'ya a panai, akani yi tani a ɓạngạ le wa. 3 Ạtsa aza ɗa tsu a pityanangi ɗa koshi tsa uwa asu u uwunvuga u ne. Aza ɗa kpam bawu a pityanangi, Kashilạ ka dana tạ,
“N yan tạ upan kpam n tsinai,
‘A ka uwa asu u uwunvuga u vạ wa, ko kenu.’ ” ◊

◊ **3:11** Ishp. 95:7-11. ◊ **4:3** Ishp. 95:11.

U dana tạ nala ko an u wokoi u kotso ɗe ufoɓuso a asu u uwunvuga u ne a a'ayin a ɗa u yain likimba. 4 A Tagarạda u Kashilạ u yan tạ kadyanshi a kaci ka kain ka shindere ka a'ayin a shindere, u da: “Kain ka shindere ka Kashilạ ka wunvugai a manyan ma ne gbạ.” ◊ 5 Tsu yan tạ dem kạneshi an u doki u danai a asu u roku, “Ama a na a ka uwa asu u uwunvuga u vạ wa!” ◊

6 Aza a kagitạ a ɗa panai akani yi a tsạrạ asu u uwunvuga vi wa, kpaci a pityanangu wa. Shegai mayun ɗa ama roku a ka uwa tạ asu u uwunvuga vi. 7 Adama a nala Kashilạ ka zuwai a'ayin a roku a ɗa ama a ka uwa asu u wunvuga u ne, kpam a'ayin a nala yi a ɗa u isại “Ara.”

A ɓạrạkpạ tạ cika an Kashilạ ka danai nala kahu u tuwạ u dansa a unạ u Dawuda, an u danai,

“Vu pana baci kalạgạtsu ka Kashilạ ara,
kotsu vu ryagbaja wa.”

8 Uyamba u Ka'ana† u ɗa Joshuwa† tonoi n ama a uwai vi, u ɗa a asu u uwunvuga u savu u na vi wa. A da baci u ɗa, Kashilạ kạri ka yan kadyanshi a kaci ka kain ka uwunvuga ka roku ka ka tuwạ wa. 9 Nala u wenike tạ a'ayin a uwunvuga u ama a Kashilạ kotsu a rawa wa. A'ayin a uwunvuga a na, a'ạ tạ ucun u uwunvuga u ɗa Kashilạ ka wunvugai a kain ka Ashibi. 10 Uza ɗa baci dem u uwai asu u uwunvuga u Kashilạ, wa wunvuga tạ a'ayin a ɗa baci u kotsoi manyan ma ne tyoku ɗa Kashilạ ka wunvugai an u kotsoi uyan likimba. 11 Asạkại tsu mạtsại tyoku ufuɗa u tsunu tsạrạ tsu uwa asu u uwunvuga u ne, kotsu uza u te u tsunu u rukpạ, tyoku ɗa a yain an a 'yuwain upana wa.

12 Akani a Kashilạ a'ạ tạ tyoku u ili i'ya i'ạri n uma kpam i'ạri n ucira. A la tạ burundu u kulya u ɗa wạri n unạ u kulya u re. A tsu ɓatsa tạ kapashi ka tsunu ka kạri n uma a ɓatsa kpam kulu ka ka bana a asu u Kashilạ. A tsu ɓatsa tạ dem a mere ma alạtu n mere ma a'ungu a atele a tsunu. A tsu wutukpạ tạ ili i'ya tsa ciga tsu sokongu a kateshe; wata, ili i'ya tsu tsu yawunsa n i'ya tsu tsu ciga. 13 Uza wạ la wa sokongu ili a likimba aku Kashilạ ka kpạɗạ i'ya uwene wa. U tsu wene tạ ili tyoku ɗa i'ạri. Aya Kashilạ ka u kạnại tsu tonuko gbạ ili i'ya tsu yain.

Kawauwi ka Magono ma Aɗarạkpi

14 Tsu lyai kapala n uɓạnạ n ugbami ili i'ya tsu da tsu pityanangi n i'ya. Tsu yain nala kpaci tsạ tạ n Magono ma Aɗarạkpi, Yesu Maku ma Kashilạ, uza ɗa u banai a zuba. 15 U reve tạ an tsu sorukpoi. Kalapạnsi ka mạtsại ka zuwa yi unyushi u cingi a ure u ɗa baci dem wa mạtsạ u zuwa tsu tsu yain unyushi u cingi, shegai Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa. 16 Adama a nala ạsạkạ tsu tuwại a asu u Kashilạ bawu uwonvo. Aya uza ɗa u yain ili i shinga ubana a asu u ama. A'ayin a ɗa baci dem tsu yain nala, wa yanka tsu tạ tsishinga kpam u ɓạngạ tsu a'ayin a ɗa tsa ciga u ɓạngạ tsu.

5

1 Kashilạ ka tsu ɗangạsa tạ Magono ma Aɗarạkpi a asuvu a ama aku u nạkạ yi manyan ma wa bansa a kapala ka Kashilạ a unạ u ama a'ayin a unạkạ kune, u yain kpam uɗarạkpa adama a unyushi u cingi u ama vi. 2 Magono ma Aɗarạkpi mi mạ tạ dem usorukpi tyoku u ama ɗa a buwai. Ili i'ya i zuwai u tsu tono ben n aza ɗa a ka nususa i'ya, kpaci a reve an ili i'ya a ka yansa vi unyushi u ɗa wa. 3 An u wokoi wạri usorukpi, u kạnạ tạ u yain uɗarạkpa adama a unyushi u cingi u ne, aku u yain kpam uɗarạkpa adama a unyushi u ama a ne.

◊ **4:4** Kag. 2:2. ◊ **4:5** Ishp. 95:11.

4 Ko uza wa naka kaci ka ne tsupige tsu uwoko Magono ma Aɗaraakpi wa.
Uza ɗa Kashila ka ɗangasai koshi aya u tsu woko Magono ma Aɗaraakpi, tyoku
ɗa u isai Haruna.† 5 Nala dem wari n Kawauwi. U bidiga kaci ka ne tsupige
tsu uwoko Magono ma Aɗaraakpi wa. Kashila ka ka tonuko yi,
“Aɗa Maku ma va.
Ara n woko ɗe Tata u vunu.” ◊
6 A asu u roku kpam, Kashila ka dana ta,
“Va woko ta kaɗaraakpi hal ubana,
tyoku ɗa Malikisada† wari kaɗaraakpi.” ◊
7 A'ayin a ɗa Yesu wari a likimba, u folo ta Kashila uza ɗa wari n ucira u
ɗa wari wa wauwa yi a ukpa, u folo yi n kushen cika n meshi. Kashila ka
panaka yi ta adama a unaka kaci ka ne u ɗa u nakai. 8 Ko an u wokoi Yesu
Maku ma Kashila ma, u rotsongusu ta upanaka adama a upana u ikyamba.
9 An u kotsoi uyan ili i'ya i gain u yain, u woko ta uza ɗa u tsu zuwa ama
a tsara iwauwi hal ubana, aza ɗa a ka yansa ili i'ya u tsu tonuko le a yain.
10 Nala Kashila ka zuwa yi u woko Magono ma Aɗaraakpi tyoku u Malikisada.

Kotsu i asaka utono Kashila wa

11 Tsa ta n ili ushani i'ya tsa dana a kaci ka ili i na yi, shegai wa wuyana ta
ukasana, an u wokoi i tsu bidya ukuna go wa. 12 I ɓarakpa ta an i'ari a asuvu
a Atoni, kpam u gan ta a dana gogo-na ya wenishike ta aza roku. Shegai
u wokoi eɗa ya ciga a gono a wenishike ɗa uwenishike u kagita u akani a
Kashila. Tyoku u mmuku n shili n ɗa n buwai kucomu ɗa i'ari, n u ɗa ya lya
ilikulya. 13 Uza ɗa baci bawu a kasai mani, u reve ili i shinga ko i cingi wa.
14 Shegai aza ɗa a gbojoi, a tsu lya ta ilikulya i'ya bawu mmuku n shili ma
fuɗa ma lya, kpam a tsu rongo ta a urotsongusu a reve ili i'ya i takpanai ili i
shinga n i cingi.

6

1-3 U gan ta a dana i reve ɗe uwenishike u kagita u na vi, u ɗa wari dere
n uwenishike u mmuku n shili. Wata, ukpatalaka u ili i'ya ya tuko ukpa
kucina, kpam dem n upityanangu n Kashila. Uwenishike a kaci ka ukuna
u ulyuɓugusu n utaɗangusu u akere. Uwenishike a kaci ka u'yanga u akushe
n ukuna u afada a ɗa bawu a ka kotso, i'a ta dem pini a asuvu a uwenishike u
kagita. Gba u gan ta a dana i reve i'ya ɗe. Adama a nala, tsa yan kadyanshi a
kaci ka le gogo-na wa, shegai Kashila ka wushuku baci, tsa lya ta kapala tsu
yain kadyanshi ka ili i'ya i yain dere n aza ɗa a gbonguroi.
4 Ama roku a asaka baci upityanangu n Kawauwi, ko uza wa la wa zuwa
le a kpatala kpam wa. Caupa, ama a na a wusha ta katyashi ka Kashila kpam
a peɗei kune ku ne cika. Ama a na yi dem a wusha ta Kulu Keri ki. 5 A reve
ta tyoku ɗa kadyanshi ka Kashila ka yankpai, kpam a wushai ucira a'ayin a
ɗa Kashila ka lya tsugono. 6 An a wushai ili i nala yi gba, aku a kpatalakai
Kawauwi kucina. Wa yan a zuwa icun i ama a nala yi a kpatala kpam wa,
kpaci Maku ma Kashila ma kpam a doki a ka wuna a mawandamgbani an a
'yuwain yi. Uwono u ɗa a ka zuwusa yi a kapala ka ama gba.
7 Ama roku tyoku u uyamba u ɗa u tsarai ilyushi ushani u ɗa a'ari. U naka
ta ama ɗa a cimbai pini vi ilimaci i shinga, aku Kashila ka zuwukai uyamba
vi una u shinga. 8 Ama roku tyoku u uyamba u ɗa u tsu wutukpusa awana a
ɗa a'ari n mete ma cingi, kpam wa matsa ili wa. A ka ɓarakpa wa, Kashila ka
yanka ta uyamba u nala vi una kpam akina a kulatangu u ɗa.

◊ **5:5** Ishp. 2:7. ◊ **5:6** Ishp. 110:4; Kag. 14:17-24.

9 Ama a vạ aza ɗa ma ciga, ko an tsu yain kadyanshi ka na, tsạri n
kadambula n ạɗạ wa, kpaci tsu reve tạ i'ạ tạ a ure u shinga, ure u iwauwi.
10 Kashilạ ka tsu yan tạ afada a ure u ɗa u lobonoi. Wa ciɓa tạ manyan ma vu
yain, kpam dem wa ciɓa tạ uciga u ɗa vu wenike yi an vu ɓạngại ama a ne,
kpam va lya kapala n vu ɓạngạ le hal n gogo-na. 11 Ili i'ya tsu lai n uciga i'ya i
mạtsạ ulya kapala nala hal ubana a makorishi, tsạrạ i tsạrạ ili i'ya i zuwukai
uma. 12 Tsa ciga i woko awonvoli wa. A unạ u nala, tonoi iryoci i aza ɗa a ka
wusha ili i'ya Kashilạ ka zuwamgbanai adama a upityanangu n ahankuri a
le.

Kashilạ ka tsu yan tạ i'ya u zuwamgbanai

13 An Kashilạ ka yankai Ibirahi kazuwamgbani, u tsinai u yain ili i'ya u
zuwamgbanai. U tsinai n kala ka ne, adama a ɗa uza roku wạ la u lai Kashilạ
wa. 14 U danai, “Mpa, Magono ma Zuba ma zuwuka vu ta unạ u shinga, kpam
ma nạkạ vu tạ ntsikaya ushani!” ◊ 15 Ibirahi vanai u wene ushaɗangu u
ukuna vi n ahankuri, aku u tsạrại ili i'ya Kashilạ ka zuwamgbanai.
16 Ama a ka tsina baci, n uza ɗa u la le tsupige ɗa a tsu tsina. Utsina u
le u wenike tạ ili i'ya a danai vi mayun ɗa, kpam u tsu tuko tạ utyoku u
kananamgbani. 17 Kashilạ dem u tsina tạ tsạrạ ama ɗa a ka wusha ili i'ya
u tsinạkai vi, a reve mayun ɗa bawu wa savaɗa ili i'ya u foɓusoi. 18 Ili i re i
na yi ya savaɗa wa: Kashilạ ka yan kaɓan wa, u zuwamgbana baci. Kpam u
tsina baci, wa yan kaɓan wa. Ili i na yi i tsu gbamatangusu tsu tạ ạtsu aza ɗa
tsu sumai ubana a asu u Kashilạ tsạra u wusa tsu. I tsu nạkạ tsu tạ ucira tsu
ɓạnạ uzuwa u uma u ɗa u nạkạ tsu. 19-20 Uzuwa u uma u nala wạ tạ n ugbami
a uma u tsunu, tyoku ɗa kashamkpatsu ka kpatsu ka tsu shamkpa kpatsu a
asu u te. Uza ɗa tsạri n uzuwa u uma u tsunu ara ne, aya Yesu, uza ɗa walai
a asu u kunya ka a bạrạkpại a utsutsu ubana a Asu u ɗa u Lakai Uwulukpi† a
zuba. Adama a tsunu a ɗa u yain nala. U wokoi Magono ma Aɗarạkpi ubana,
kaɗarạkpi ucun u Malikisada.

7

Malikisada kaɗarạkpi

1 Malikisada na vi magono ma ilyuci i Salem ma, kpam kaɗarạkpi ka
Kashilạ ka Zuba ka. A'ayin a ɗa Ibirahi lyai kuvon ku ngono n nishi wa gono
a kuwa, Malikisada wutạ tạ u ba u zuwuka yi unạ u shinga. ◊ 2 Aku Ibirahi
nạkạ yi i te a asuvu a ili kupa a asuvu a gbạ i'ya dem u tukoi a asu u kuvon
vi. Ili i kagitạ i'ya tsa ciga tsu dana a kaci ka Malikisada i'ya, kalen ka kala
ka ne ka “magono ma ma yansa ili i maci.” Aya dem “magono ma ndishi n
shinga,” kpaci kalen ka Salem ka “ndishi n shinga.” 3 Ko uza u reve tata ko
mma u Malikisada wa. Ko uza wạ la kpam u revei asu u ɗa a wutại wa, ko
a'ayin a ɗa a matsa yi, ko kpam a'ayin a ɗa u kuwại wa. Wạ tạ tyoku u Maku
ma Kashilạ kpam wa woko tạ kaɗarạkpi ubana.
4 Wene ve tyoku ɗa Malikisada wạri n tsupige! Ko Ibirahi, makoshi ma
cau ma pige ma aza a Isara'ila, u reve tạ tyoku ɗa Malikisada wạri n tsupige
a'ayin a ɗa u nạkạ yi i te a asuvu a kupa a ili i'ya u tsạrại a asu u kuvon. 5 Mele
ma wenishike tạ u kạnạ tạ mmuku n tsikaya ma Ibirahi n nạkạ mmuku n
tsikaya n Levi† n ɗa mạri aɗarạkpi ili i te a asuvu a kupa a ili i'ya a tsạrại, ko
an u wokoi mmuku n tsikaya m Ibirahi n ɗa dem. 6 Malikisada wạ a asuvu a
kaletsu ka aza a Levi wa, shegai u wusha tạ i te a asuvu a kupa ara Ibirahi.
Kpam u zuwuka tạ Ibirahi unạ u shinga, uza ɗa u wushai kazuwamgbani
icun kau-kau ka Kashilạ. 7 Ya dem u reve tạ an uza ɗa baci wạri n ucira u ɗa

◊ **6:14** Kag. 22:17. ◊ **7:1** Kag. 14:17-20.

wa zuwuka uza roku unạ u shinga, u la tạ uza ɗa wa wusha unạ u shinga vi tsupige. 8 Aɗarạkpi a tsu wusha tạ i te a asuvu a kupa a ili i'ya ama a tsạrại, ko an u wokoi ele dem aza ɗa a ka kuwạ alya. Shegai gbạ n nala, Malikisaɗa la le tạ tsupige, kpaci Tagarạda u Kashilạ u wenishike tạ an wạri n uma. 9 Tsa fuɗa tạ gbạm tsa dana an mmuku n tsikaya n Levi, aza ɗa a tsu wusha i te a asuvu a kupa yi, ele dem a nạkạ tạ i'ya an Ibirahi nạkại vi. 10 Kotsu a matsa Levi wa, shegai aya pini a ikyamba i makoshi ma cau ma ne Ibirahi a'ayin a ɗa Malikisaɗa gawunsai n Ibirahi vi.

11 Ko an u wokoi Mele ma Musa ma danai, u kạnạ tạ kaɗarạkpi ka woko matsikaya ma Levi, aɗarạkpi yi a ka fuɗa a ka zuwa ama a woko ama a maci wa. Adama a nala u kạnạ tạ a tsạrạ kaɗarạkpi tyoku u Malikisaɗa, shegai uza ɗa u wutại a kumaci ku Haruna wa. 12 Icun i kaɗarạkpi ka roku kau ka wutạ baci, u kạnạ tạ Mele ma savaɗa dem. 13 A kaci ka Kawauwi ka tsa dansa ukuna u na vi, uza u kaletsu ka roku kau. Ko uza a asuvu a kaletsu ka nala ki kotsu u yan manyan tyoku u kaɗarạkpi a asuɗarạkpa wa. 14 Ya dem reve tạ an u wutại a asuvu a kaletsu ka Yahuza,† kpam kotsu Musa wạri u dana an ko kaɗarạkpi ka te ka wutạ a kaletsu ka nala ki wa.

Kawauwi kạ tạ tyoku u Malikisaɗa

15 Na woko tạ a kateshe karara an kaɗarạkpi ka roku ka tuwại tyoku u Malikisaɗa. 16 A isạ vuma u nala vi kaɗarạkpi adama a akaya a ne ko kpam adama a mele wa, shegai adama a ucira u uma u ɗa bawu a ka wacinsa.
17 Tagarạda u Kashilạ u yan tạ kadyanshi a kaci ka ne,
“Avu kaɗarạkpi ka hal ubana,
tyoku ɗa Malikisaɗa wạri kaɗarạkpi.” ◊

18 Gogo-na a zuwa ɗe mele ma cau a ikengi, kpaci mạ n ucira wa, kpam ma wokoi ili i gbani. 19 Mele ma Musa ma zuwa ko ndya wa i woko i maci wa. Shegai gogo-na Kashilạ ka nạkạ tsu tạ ili i shinga i'ya tsa zuwuka uma. Nala kpam tsạri a uraɓa evu n Kashilạ.

20 Kashilạ ka tsinai u da Kawauwi ka woko tạ kaɗarạkpi hal a ubana, shegai u yanka ko kaɗarạkpi ka te nala wa. 21 A kaci ka Yesu ka koshi u danai,
‘Mpa, Magono ma Zuba, n tsina tạ,
kpam ma savaɗa katakasuvu ka vạ wa, ko kenu.
‘Avu kaɗarạkpi ka hal ubana.’ ” ◊

22 Yesu ɗa zuwai kazuwamgbani ka shinga ka nala ki ka woko mayun, kpam kazuwamgbani ki ka la tạ ka Kashilạ ka yankai Musa.

23 Caupa, kaɗarạkpi ka kuwạ baci, wa lya kelime n uwoko kaɗarạkpi wa. Adama a nala a ɗa a tsạrại aɗarạkpi ushani. 24 Shegai Yesu woko tạ kaɗarạkpi ubana, tsuɗarạkpi tsu ne tsa kotso wa. 25 Adama a nala, aya wạri gogo-na hal n maco, uza ɗa wa fuɗa wa wauwa aza ɗa a ka tuwusạ a asu u Kashilạ a kukere ku ne. Wạ tạ n uma hal ubana tsạrạ u folusuko le Kashilạ.

26 Yesu ɗa icun i Magono ma Aɗarạkpi ma tsa ciga, kpaci u tsu ɓạngạ tsu tạ a ure gbạ. Ili i'ya u tsu yan i tsu zuwa tạ Kashilạ ka pana kayanyan. Wạ n unyushi wa. Kashilạ ka pecene yi tạ n ama a likimba aza a unyushi u cingi. U nạkạ yi asu u ɗa u lakai tsupige gbạ gbạ a zuba. 27 Wạ tyoku u Ngono ma Aɗarạkpi n ɗa n buwai wa, aza ɗa kain dem she a yan uɗarạkpa adama a unyushi u cingi u le n unyushi u cingi u ama ɗa a buwai. Shegai kuten ka koshi Yesu nạkại kaci ka ne tyoku u uɗarạkpa a zuba u mawandamgbani adama a ama, kpam u lobono tạ hal ubana. 28 Mele ma wushuku tạ vuma u woko Magono ma Aɗarạkpi ko an u wokoi vuma shaɗangu wa. Kashilạ ka

◊ **7:17** Ishp. 110:4. ◊ **7:21** Ishp. 110:4.

nąką tą Musa Mele a kagitą. An nala u wurai, aku u tsinai u zuwai Maku ma ne uza ɗa wąri ushaɗangi ma woko Magono ma Aɗarąkpi hal ubana.

8

Kawauwi ka Magono ma Aɗarąkpi

1 Ili i pige i'ya tsa dansa i'ya na: Tsą tą n Magono ma Aɗarąkpi uza ɗa u dusuki a ulyaki u karatsu ka tsugono ka Kashilą Uza u Ucira Gbą a zuba.
2 Magono ma Aɗarąkpi ma tsunu a Asu u ɗa u Lakai Uwulukpi† u ɗa wa gbasha, asu u ulya u kayala u mayun u ɗa Kashilą ka yain, ama ɗa a yain asu vi wa.
3 Magono ma Aɗarąkpi dem mą tą n manyan ma unąkąsą kune n uɗarąkpusa ubana a asu u Kashilą. Nala dem Magono ma Aɗarąkpi ma tsunu u kąnątą dem u nąką Kashilą kune ku ili i roku. 4 Wąri baci na a likimba, wąri wa woko kaɗarąkpi wa ko kenu, kpaci aɗarąkpi a ɗa pini na, aza ɗa a ka tono Mele a asu u unąką Kashilą kune. 5 Manyan ma aɗarąkpi a ka yan, iryoci i'ya koshi ko kpam kulu ka ili i'ya i'ąri a zuba ka. Ili i te i'ya dem n Musa. An Musa wa foɓuso uyan Katani ka Kavasu, Kashilą ka tonuko yi, "Ciɓa a'ayin a ɗa vąri a masasa, n tonuko vu tą derere tyoku ɗa va yan ka. Vu kirana vu yain ka nala derere." ◊ 6 Shegai manyan ma tsuɗarąkpi ma Kashilą ka nąkąi Yesu ma la tą ma a nąkąi aɗarąkpi a ɗa a buwai. Aya ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu ka Kashilą n ama, kpam kazuwamgbani ka nala ki ka la tą ka cau. Nala u woko tą an ili i'ya Kashilą ka yain a kazuwamgbani ka savu i la tą i ka cau.
7 Kazuwamgbani ka kagitą kąri ka fuɗa baci ka yain ili gbą, ili i'ą la i'ya ya zuwa a yain ka ire wa. 8 Shegai Kashilą n kaci ka ne u wenei ką tyoku ɗa ka gain ka woko wa, ɗa u danai:
"N tonuko ɗą, a'ayin a'ą tą a utuwą,
a ɗa ma yan kazuwamgbani ka savu
n aza a Isara'ila n aza a Yahuza.
9 Kazuwamgbani ka na ka woko icun i kazuwamgbani ka n yain n akaya a le,
an n kąnąle n akere n wutukpą le a uyamba u Masar wa.
Shegai a tono ka wa,
aku n kpataląka le kuciną.
10 A'ayin a ka tuwą tą a ɗa ma yan kazuwamgbani ka savu
n aza a Isara'ila.
Mpa, Magono ma Zuba, ma zuwa tą mele ma vą
a asuvu a le tsąrą a reve ma,
kpam ma korongu tą ma a atakasuvu a le
tsąrą a toni ma.
Ma woko tą Kashilą ka le,
kpam a ka woko tą ama a vą.
11 Ama a ka doku kpam a wenishike atoku a le wa, a dana,
'Revei Magono ma Zuba,'
kpaci gbą a ka reve mu tą,
ili i'ya i kąnąi uza u kenu ubana uza ɗa u lakai kalen gbą.
12 Kpaci ma cimbusuką le tą tsicingi tsu le
kpam ma doku ma ciɓa unyushi u cingi u le wa, ko kenu." ◊
13 An Kashilą ka yain kadyanshi ka kazuwamgbani ka savu ki, ka cau ka ka buwa kpam n manyan wa. Ko ndya baci i kutsai kpam i wowoi, i yan la vi ɗe evu n upuwąn.

◊ **8:5** Uwt. 25:40; Uwt. 26:30. ◊ **8:12** Iri. 31:31-34.

9

Mele ma cau a kaci ka ulya kayala

1 A kazuwamgbani ka kagitạ ka Kashilạ ka yain n aza a Isara'ila, u tonuko tạ ama derere tyoku ɗa a ka lya kayala, kpam dem u tonuko le tạ tyoku ɗa a ka yan Katani ka Kavasu, asu u ɗa a ka lya kayala ki. 2 A yan tạ katani ka a pecei apashi a re. A asuvu a kapashi ka kagitạ a asu u ɗa kashamkpatsu ka macikalu n teburu u ɗa a tsu zuwusa iburodi i uwulukpi i'ya a tsu tukuso kune a asu u Kashilạ u ɗa. Kapashi ka na ka a isại Asu u Uwulukpi. 3 Kunya ku ubạrạkpạ a utsutsu ka ka pecei a'unu ka pini. A isại kapashi ka ire ki Asu u ɗa u Lakai Uwulukpi.† 4 Asuvu a kapashi ka nala ki asuɗarạkpa u ɗa a gbarai n zinariya u ɗa pini, asu u ɗa a tsu runukpusa ili i magulạni. Kpam Akpati u Kazuwamgbani† u maɗanga, u ɗa a kumanai n zinariya gbạ aɓon a ne wạ tạ dem pini. Asuvu a Akpati vi ili i tatsu i'ya pini: I kagitạ, magbodo ma zinariya ma a shaɗangi n mana† ma pini. Kpam kalangu ka Haruna ka ka topoi ka pini. Agbagala a atali a re a ɗa a korongi Mele Kupa a ɗa dem pini. 5 A zuba u Akpati vi a ruma tạ pini a'ulu a ili i uma* i re i ashan i'ya ya wenike Kashilạ kạ tạ pini. A bạrạkpai ashan a le a zuba u kakimbạtsu ka Akpati u Kazuwamgbani vi, a asu ɗa Kashilạ ka tsu cimbusạ unyushi u cingi. Shegai tsa fuɗa tsa dana ko ili a kaci ka ukuna u nala vi gogo-na wa.

6 A kotso baci ufoɓuso ili gbạ nala, aɗarạkpi yi a tsu bana tạ asuvu a kapashi ka kagitạ kain dem a yain manyan ma le. 7 Shegai Magono ma Aɗarạkpi ma koshi ma tsu uwa a asuvu a kapashi ka ire, kpam dem kuten ka u tsu yan nala a kayen. Wa uwa Asu u ɗa u Lakai Uwulukpi bawu u ɓạnại mpasa wa. U tsu nạkạ tạ n ɗa kune ubana a asu u Kashilạ adama a unyushi u cingi u ne, n u ɗa ama a yain bawu a revei. 8 Nala dem ure u ɗa Kulu Keri ku tsu dana, Katani ka Kavasu ka buwa baci asu u ulya kayala, uza wạ la wa uwa Asu u ɗa u Lakai Uwulukpi yaa wa. 9 Naha iryoci i a'ayin a gogo-na i'ya. Nala u wenike tạ an kune n uɗarạkpa u ɗa a nạkạsại wa fuɗa wa zuwa katakasuvu ka uza ɗa wa lya kayala ka woko sarara tyoku ɗa u gain ka woko wa. 10 Ili i'ya i zuwai nala tani i'ya, an u wokoi ili i nala yi ukuna u ilikulya n kuso n uɓacangusu u ɗa. Mele ma na mi adama a ikyamba a ɗa, kpam Kashilạ ka zuwai a toni ma hal utuwạ a'ayin a ure u savu u ne.

Mpasa n Kawauwi

11 Gogo-na Kawauwi ka woko ɗe Magono ma Aɗarạkpi a zuba u ili i shinga i'ya i rawai. U uwai a asu u ulya kayala a zuba u ɗa lai tsulobo. Akere a ama a ɗa a yain u ɗa wa, kpam dem kaɓon ka likimba ka wa. 12 Kuten ka kpam a'ayin gbạ u bankai mpasa a Asu u ɗa u Lakai Uwulukpi, shegai mpasa ma nryaɗiga nạ ndyondyom n ɗa wa. U bidyai mpasa n ne, an u yain nala, u tsạrạkạ tsu uwusa u ɗa bawu wa kotso. 13 Caupa, ama a'ạ baci n ashindạ, ikyamba i le i tsu woko tạ uwulukpi kaɗarạkpi ka vishanạsạka le baci mpasa ma nlala n aboburo kpam u polusuko le baci kakomo ka a tsạrại a manuku ma kanaka ma a runukpai. 14 Shegai Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa ko kenu, aku u nạkại kaci ka ne kune ubana a asu u Kashilạ asu Kulu Keri ka kạri n uma u ɗa bawu wạri n utyoku. Ili i'ya i zuwai mpasa n ne n lai ucira cika ɗa la vi, aku u zuwai atakasuvu a tsunu a wokoi uwulukpi a asuvu a ili i'ya ya tuko ukpạ. Gogo-na tsa fuɗa tạ tsa gbashika Kashilạ Uza u Uma!

15 Adama a nala Kawauwi ka ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu, tsạrạ aza ɗa Kashilạ ka isại a tsạrạ unạ u shinga u ɗa bawu wa kotso, u ɗa Kashilạ ka yain kazuwamgbani. Ili i na yi u yan tạ i'ya an Kawauwi ka kuwại

* **9:5** Zinariya ɗa a rumai tsạrạ u woko ili i na yi hal n ashan. N Tsigana “kerubobin” ɗa a tsu isạ i'ya.

ɗa u wutukpại ama a asuvu a unyushi u ɗa a yain an a ka tono kazuwamgbani ka kagitạ.
16 Ucun u kazuwamgbani ka na, kạ tạ tyoku ɗa vuma u tsu korongu tagarạda wa ciga baci a peci udukuyan u ne u tuwạ u kuwạ baci. Shegai a ka pece u ɗa wa she a'ayin a ɗa ya dem u revei an vuma vi u kuwại.
17 Tagarạda vi wạ n ucira wa she uza ɗa u korongi u ɗa vi u kuwạ. Uza wạ la wa fuɗa wa wusha ili i vuma vi wa, wạ baci n uma.
18 Ili i'ya i zuwai bawu kazuwamgbani ka kagitạ ka shamgba i'ya la vi she nạ mpasa ma ukpạ.
19 An Musa tonukoi ama gbạ Mele mi, aku u kenei mpasa ma ndyondyom nạ nryaɗiga u ɓolomgbonoi n mini. U bidyai tsileme tsu ncon tsa a gonukoi san kpam u bidyai avuku a maderiweni† u vishanangusuki zuba u tagarạda u Mele n ama gbạ.
20 U danai, “Mpasa n ɗa n shamkpai kazuwamgbani ka Kashilạ ka danai i toni n ɗa na.”
21 Nala dem Musa vishanangusi mpasa a Katani ka Kavasu n ili i'ya gbạ a tsu yanka manyan a asu u ulya kayala.
22 Mele mi ma danai gbạ ko ndya wa a vishanạka i'ya mpasa tsạrạ i woko uwulukpi. Kpam Kashilạ ka cimbusạ unyushi u cingi bawu mpasa ma ukpạ wa.

Ukpạ u Kawauwi u takpa tạ unyushi

23 Ili i'ya i zuwai a wulukpei Katani ka Kavasu† n ili i'ya i'ạri pini nạ mpasa mạ nnama i'ya gai la vi. Naha gbạ iryoci i ili i'ya i'ạri a zuba i'ya koshi. Shegai uɗarạkpa u ɗa u tsu zuwa ili i zuba i woko uwulukpi u la tạ uɗarạkpa u nnama.
24 Kawauwi ka uwa a Asu u ɗa u Lakai Uwulukpi u ɗa ama a yain wa, ili i'ya i'ạri iryoci i ili i'ya i'ạri a zuba koshi. U banai a zuba vi kpam gogo-na nte u wạri ɗe n Kashilạ wa ɓạngạ tsu.
25 Adama a ɗa wa rongo u nạkạsạ kaci ka ne maco ɗa u banai a zuba wa, tyoku ɗa Magono ma Aɗarạkpi ma likimba ma tsu rongo u uwusa a Asu u ɗa u Lakai Uwulukpi kayen dem tsạrạ u yain uɗarạkpa u manama.
26 A da baci wạri u yain uɗarạkpa u kaci ka ne kayen dem, an wạri u pana ikyamba ushani ili i'ya i bidyai a'ayin a ɗa yain likimba. Shegai a unạ u nala, u tuwại kuten koshi evu n makorishi ma a'ayin, tsạrạ u takpa ucira u unyushi u cingi ubana, an u kuwại tyoku u uɗarạkpa adama a tsunu.
27 U kạnạ tạ ya dem u kuwạ kuten, aku Kashilạ ka yanka yi afada.
28 Kuten ka Kawauwi ka kuwại koshi, tsạrạ u takpa unyushi u ama ushani. Shegai u gono baci, unyushi u cingi u ɗa wa takpa wa. Tuwạ ɗa wa tuwạ tsạrạ u wauwa aza ɗa a ka vana yi.

10

Uɗarạkpa u buwa kpam wa

1 Mele ma Musa tyoku u kulu ku ili i maci i'ya ya tuwạ ɗa mạri. Shegai kulu ku nala ki ka ili i maci yi wa, kpaci ka wutukpạ ama asuvu a unyushi u cingi u le wa, ko an u wokoi a tsu yansa uɗarạkpa kayen dem.
2 Mele mạri ma zuwa le baci a woko sarara tyoku ɗa u gain a woko, she a'ạri a ạsạkạ uyansa uɗarạkpa. Kashilạ kạri ka zạ tạ unyushi u cingi u aza ɗa a ka lya kayala kuten kpam a'ayin gbạ, uyawunsa u atakasuvu a le kpam wa yan n ashindạ wa.
3 Shegai nala wạri wa! Uɗarạkpa u naha vi ciɓusa u ɗa u tsu zuwa a ciɓusa unyushi u le kayen dem.
4 An u wokoi mpasa ma aboburo nạ nryaɗiga ma fuɗa ma takpa unyushi u cingi wa, ko kenu.
5 An Kawauwi ka tuwại a likimba, u tonukoi Kashilạ,
“Va ciga uɗarạkpa u nnama n kune ku ilya wa.
Shegai vu nạkạ mu ikyamba tsạrạ n panạka vu.
6 Nnama n ɗa a runukpai a asuɗarạkpa
n kune adama unyushi u cingi, vu tsu pana kayanyan ka le wa.

7 Aku n danai, ‘Mpa na,
n tuwạ tạ n yanka vu ili i'ya va ciga, Kashilạ,
dere tyoku ɗa a korongi a kaci ka vạ a Tagarạda u Kashilạ.’ ” ◊
8 Kawauwi kạri ka dana tạ bacipa, “Va ciga uɗarạkpa n kune wa, kpam vu
tsu pana u ɗa kayanyan wa. Va ciga uɗarạkpa u urunukpa n kune ku takpa
unyushi u cingi wa.” (Uɗarạkpa u na vi gbạ Mele ma ma zuwai a yain u ɗa.)
9 Aku u danai, “Mpa na Kashilạ, n tuwạ tạ n yain ili i'ya va ciga.” Adama a
nala, Kashilạ ka takpai gbạ uɗarạkpa u kagitạ, tsạrạ u zuwa uɗarạkpa u ire.
10 An Yesu Kawauwi u yain ili i'ya Kashilạ ka ciga yi u yain, tsu tsạrại uzạ u
unyushi u cingi an u yankai ikyamba i ne uɗarạkpa kuten koshi kpam gbạ
a'ayin.
11 Caupa, aɗarạkpi a yansai manyan ma le kain dem, a lyai kapala n
uɗarạkpusa u ɗa bawu wa takpa unyushi u cingi. 12 Shegai Kawauwi ka
nạkại kaci ka ne u wokoi uɗarạkpa u shinga kuten koshi u ɗa wa yan manyan
bawu utyoku. Gogo-na wạ tạ ndishi a ulyaki u Kashilạ. 13 Kpam nte wa rongo
ɗe hal she Kashilạ ka zuwa atokulalu a ne a kere ka adeshikpetsu a ne. 14 N
uɗarạkpa kuten ku nala ki, u zuwai ama a wokoi uwulukpi hal ubana tyoku
ɗa u gain a woko, aza ɗa Kashilạ ka zuwai a woko ama a ne.
15 Kulu Keri ku tonuko tsu tạ dem ukuna u na. U gitạ tạ u danai:
16 “Magono ma Zuba ma danai, ‘A'ayin a ka tuwạ tạ a ɗa ma yan kazuwamg-
bani ka savu n ele.
Mpa, Magono ma Zuba, ma zuwa tạ mele ma vạ a atakasuvu a le
kpam ma korongu tạ ma a asuvu a le
tsạrạ a toni ma.’ ”
17 Aku u doku u danai:
“Ma doku kpam ma ciɓa unyushi u cingi u le
n ili i cingi i'ya a yansai wa, ko kenu.” ◊
18 A'ayin a ɗa baci Kashilạ ka cimbusại unyushi u cingi, ili i'ạ la ya zuwa
kpam a yain uɗarạkpa wa.

Lya kapala n upityanangu n Kashilạ

19 Ama a vạ, tsa uwa tạ a Asu u ɗa u Lakai Uwulukpi* bawu uwonvo adama
a mpasa n Yesu. 20 U nạkạ tạ ikyamba i ne tsạrạ i kukpunkạ tsu ure u savu u
ɗa wa banka uza a asu u uma! Kpam ure u na u banka tsu tạ asuvu n kunya
ka a bạrạkpại a utsutsu, Kawauwi ka la vi. 21 Tsạ tạ n Magono ma Aɗarạkpi
ma pige uza ɗa wa lya tsugono tsu kuwa ku Kashilạ a zuba. 22 Adama a nala,
tsa fuɗa tạ tsa bana evu n Kashilạ. Tsu yain nala n katakasuvu ka te kpam
bamu n malạlạ. Mpasa n Kawauwi n zạ tạ atakasuvu a tsunu, kpaci a ɗa a
tsu rongo tạ uciɓusa n ili i cingi i'ya tsu yansai, shegai u woko tạ yavu a zạ tsu
tạ gbạ gbạ n mini ma mạri uwulukpi. 23 U kạnạ tạ tsu kạnạ uzuwa u uma u ɗa
tsu danai u tsunu u ɗa n ugbami, kpaci tsu wushuku tạ Kashilạ ka yan ili i'ya
u zuwamgbanai. 24 Ạsạkại tsu yawunsai kaɓolo tyoku ɗa tsa wenike uciga a
asu u ama n uyansa ili i shinga. 25 Ama roku a tsu ɓolomgbono a asu u ulya
kayala wa, shegai tsu yain tyoku u le wa. Tsu lyai kapala n ugbamatangusu
atoku a tsunu, an u wokoi tsu revei kain ka ugono u Ạsheku ka yan ɗe evu.
26 Tsu lya baci kapala n uyansa unyushi u cingi daun cina tani tsu reve
ɗe ukuna u mayun, uɗarạkpa wạ kpam la u ɗa a ka doku a ka yan adama
unyushi u cingi wa. 27 A unạ u nala, ili i'ya i buwai she tsu vana n uwonvo

◊ **10:7** Ishp. 40:6-8. ◊ **10:17** Iri. 31:33-34. * **10:19** Kunya ka a bạrạkpại a utsutsu vi, ku pecene tạ Asu u Uwulukpi n Asu u ɗa u Lakai u Uwulukpi u Kuwa ku Kashilạ. Ku kara tạ a'ayin a ɗa Yesu kuwại tsạrạ u wenike an Kashilạ ka wushunki ko ya wa u tuwạ ara ne karara.

afada a ɗa a ka tuwạ n akina a kasuɗugbate cika a ɗa a ka wacinsa atokulalu a Kashilạ! 28 Ama a re ko ama a tatsu a sapula baci uza an u 'yuwain utono Mele ma Musa, she a wuna yi bawu iyali. 29 Uza u 'yuwan baci unạkạ Maku ma Kashilạ karingạ, nala u la tạ u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Kpam uza tuko baci mpasa n kazuwamgbani n ɗa ma gonuko tsu uwulukpi uwono, u la tạ dem u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Kpam hal n gogo-na, uza wisha baci Kulu Keri uza ɗa u tsu wenike tsu ukuna u shinga, u la tạ dem u'yuwan Mele ma Musa tsicingi. Icun i ama a nala, mavura ma le ma la tạ ma uza ɗa 'yuwain utono Mele ma Musa. 30 Tsu reve tạ Kashilạ ka danai, “Ma yan tạ aza ɗa a yain ukuna u cingi mavura. Ma tsupa le tạ.” Kpam dem u dana tạ, “Magono ma Zuba ma yanka tạ ama a ne afada.” ◊ 31 Ili i uwonvo i'ya cika vuma u rukpạ baci a kukere ku Kashilạ Uza u Uma.

32 Ciɓa n a'ayin a ɗa a wurai, a'ayin a ɗa i gitại urotsongusu ukuna u mayun u Kashilạ. I kawunki nạ mmoɗu kaɓolo n upana u ikyamba i lyai kapala n uyan ucira. 33 Roku she a foro ɗạ kpam a wishisa ɗạ a kapala ka kakumạ ka ama. Roku tani i ɓạngại aza ɗa a ka so mavura ucun u ɗe. 34 I pana tạ iyali i aza ɗa a zuwai a kuwa ku a'ali. A wusa ɗạ baci ili i'ya i'ạri n i'ya, i tsu kawunku tạ n ipeli, kpaci i reve tạ i'ạri n ili i shinga i'ya ya ɓạrạkpạ ubana, ya vana ɗạ.

35 Adama a nala, kotsu i ạsạkạ upityanangu n Asheku wa, ko ndya baci i gitại, kpaci i lya baci kapala n ugbama asuvu ya tsạ tạ katsupi ka pige. 36 Rotsongusi akawunki gogo-na, tsạrạ i yain ili i'ya Kashilạ ka ciga, kotsu i wushi ili i'ya u yain kazuwamgbani. 37 Tyoku ɗa Tagarạda u Kashilạ u danai, “A ka ɓạrạkpạ wa, uza ɗa wa tuwạ vi wa tuwạ tạ.
Wa ɓạrạkpạ wa.
38 Ama ɗa Kashilạ ka wushuki n ele a ka yan tạ uma
adama upityanangu u le.
Shegai u tsu pele n uza ɗa u kpatalạka yi kucinạ wa.” ◊

39 Shegai ạtsu aza ɗa a kpatalai kucinạ a ka kuwạ a lya wa. Tsu pityanangu tạ n Kashilạ, kpam adama a nala, u wauwa tsu tạ.

11

Upityanangu

1 Aza ɗa a pityanangi n Kashilạ a'ạri n malạlạ an wa nạkạ le ili i'ya a zuwai uma wa. A reve tạ ili i'ya bawu kotsu a wenei mayun ɗa. 2 Kashilạ ka wushunku tạ ama a'ayin a cau adama a upityanangu u le.

3 An tsạri n upityanangu, ɗa i zuwa tsu tsu reve an a asu u kadyanshi ɗa Kashilạ ka yain likimba n ili i'ya i'ạri pini gbạ. An u yain nala, u yain manyan n ili i'ya bawu uza wa wene, tsạrạ u yain i'ya tsa wene.

4 An Habila† wạri n upityanangu, ɗa i zuwai u yain uɗarạkpa a ure u ɗa u lai u Kayinu† tsulobo ubana a asu u Kashilạ. Kashilạ ka danai u pana tạ kayanyan ka kune ku ne, aku u isạ yi vuma u maci. Ko an u wokoi Habila kuwại caupa, aya pini wa dansa ara tsunu adama upityanangu u ne.

5 An Anuhu wạri n upityanangu, ɗa i zuwai Kashilạ ka canga yi ubana a zuba bawu u kuwại. A wene ikyamba i ne wa, an Kashilạ ka canga yi ka lazạga yi vi. Tagarạda u Kashilạ u danai, kahu Kashilạ ka canga yi ubana a zuba, u zuwa tạ Kashilạ ka panai kayanyan ka ne. 6 Upityanangu wạ baci la wa, uza wạ la wa zuwa Kashilạ ka pana kayanyan wa. Uza ɗa baci dem wa tuwạ a asu u Kashilạ, u kạnạ tạ u yain n upityanangu an Kashilạ kạri n uma, kpam u wushuku an Kashilạ ka wenike kaci ka ne tyoku u katsupi a asu u uza ɗa baci dem wa bolo yi mayun.

◊ **10:30** U.Ml. 32:35-36. ◊ **10:38** Hab. 2:3-4.

7 An Nuhu† wạri n upityanangu, ɗa i zuwai u panai an Kashilạ ka rono yi
atsuvu a ili i'ya bawu kotsu u wenei. U panạkai Kashilạ kpam u shei kpatsu
ku pige tsạrạ u wauwa aza a kuwa a ne. Asu u upityanangu u ne u ɗa, u
wenikei likimba an a nusai, kpam asu u upityanangu u ne u ɗa u wokoi asuvu
a aza ɗa a gonukoi ama a maci a asu u Kashilạ.
8 An Ibirahi wạri n upityanangu, ɗa i zuwai u panạkai an Kashilạ ka isạ
yi u bana a asu u roku u ɗa Kashilạ ka yain kazuwamgbani wa nạkạ yi. U
ạsạkại uyamba u ne, kpam u reve asu u ɗa wa bana wa. 9 An Ibirahi wạri n
upityanangu, ɗa i zuwai u rongoi a iyamba i kazuwamgbani tyoku u kamoci
a uyamba u tsumoci. U rongoi pini a katani, nala dem Ishaku n Yakubu aza ɗa
a lyai agadu a ne, Kashilạ ka nạkạ le ucun u kazuwamgbani ka te. 10 Ibirahi
yain nala an wa vana u uwa ilyuci i pige i'ya Kashilạ ka foɓusoi kpam u mai
i'ya ya rongo ubana.
11 An Saratu† kaɓolo n Ibirahi a'ạri n upityanangu, ɗa i zuwai a tsạrại maku
ko an u wokoi a kutsai cika kpam Saratu madari ma. Ibirahi pityanangu tạ
Kashilạ ka yan ili i'ya u yain kazuwamgbani. 12 Vuma u na u kutsa wa wa,
eyi n kakushe unạ u te u ɗa a'ạri, shegai gbạ n nala u wokoi makoshi ma cau
ma ama ushani. Mayun, a'ạ tạ n kakumạ ushani tyoku u atala a zuba ko tani
kayala ka ikengi i kushivạ, kpam a'ạri ukece wa.
13 Gbạ ama a na a ɗa a'ạri n upityanangu vi a kuwại bawu a wushai ili i'ya
Kashilạ ka yanka le kazuwamgbani. A yan tạ ipeli an a wenei ili i na yi ya
tuwạ, ko i'ạri mɓạri. A da ele amoci a ɗa a likimba u na. 14 Ama a dana baci
ili icun i nala, wenike ɗa a wenikei a ka bolo uyamba u roku u ɗa wa woko u
le. 15 A'ạri a ka yawunsa baci a kaci ka uyamba u ɗa a ạsạkại vi, ko i te i'ạri
ya ɓishinka le ugono pini wa. 16 Shegai asu u ɗa u lai tsulobo u ɗa a ka bolo. U
ɗa pini a zuba. Ili i'ya i zuwai bawu Kashilạ ka tsu pana uwono a isạ yi baci
Kashilạ ka le, kpaci u foɓusuko le tạ ilyuci i pige.
17 An Ibirahi wạri n upityanangu, ɗa i zuwai wạri ufoɓusi u yain uɗarạkpa
n Ishaku an Kashilạ ka kondo yi. Ibirahi ɗa Kashilạ ka yankai kazuwamgbani
ki, shegai u foɓuso tạ u nạkạ maku ma te ma ne koshi tyoku u uɗarạkpa.
18 Caupa, Kashilạ ka tonuko yi tạ, “Mmuku n tsikaya n ɗa n yanka vu
kazuwamgbani ki a asu u Ishaku u ɗa a ka wutạ.” ◊ 19 Ibirahi bidya tạ Ishaku
kuwạ baci, Kashilạ ka fuɗa tạ ka 'yạngạsạ yi u woko kpam n uma. U woko tạ
yavu a asuvu a akushe a ɗa u gonoi u tsạrại Ishaku vi.
20 An Ishaku wạri n upityanangu, ɗa u zuwukai mmuku n ne n re, Yakubu
n Isuwa unạ u shinga. U reve tạ Kashilạ ka yanka le ili i shinga a kapala.
21 An Yakubu wạri n upityanangu, ɗa i zuwai an u yain evu n ukpạ u
pityanangi n kalangu ka ne u lyakai Kashilạ kayala, kpam dem u zuwukai
mmuku n re n Isuhu† unạ u shinga.
22 An Isuhu wạri n upityanangu, ɗa i zuwai an u yain evu n ukpạ u yain
kadyanshi ka a'ayin a ɗa aza a Isara'ila a ka ạsạkạ Masar. Aku u tonuko le a
purạ atele a ne a ka laza baci.
23 An isheku i Musa i'ạri n upityanangu, ɗa a sokongu yi uwoto u tatsu an
a matsa yi. A wenei Musa lobono wa wa, kpam a pana uwonvo u ɗa a ka
'yuwan utono udani u magono wa.
24 An Musa wạri n upityanangu, ɗa i zuwai an u gbonguroi u 'yuwain a
isạ yi maku ma makere ma magono ma Masar. 25 U ɗangạsai u soi mavura
n ama a Kashilạ, n u ɗa wa pana kayanyan ka unyushi u cingi ka a'ayin
kenu. 26 U yawunsai, u la tạ tsulobo u soi mavura adama a Kawauwi, n u
ɗa wa tsạrạ kuzuwate ku Masar gbạ, kpaci katsupi ka Kashilạ ka ka tuwạ

◊ **11:18** Kag. 21:12.

ka wa vana. 27 Adama a upityanangu u ne, u ạsạkại Masar, kpam u pana
uwonvo u upan u magono wa. Musa lyai kapala n akawunki yavu wa wene
Kashilạ ka bawu uza wa wene. 28 Adama a upityanangu u ne, u foɓusoi Abiki
a Upasamgbana u vishanạsai mpasa a apashi a re gbạ n a zuba u utsutsu u
kuwa, tsạrạ kawuni ka ka tuko ukpạ u wuna mmuku n kagitạ ma Isara'ila
wa.
29 An aza a Isara'ila a'ạri n upityanangu, ɗa a pasai Mala ma Shili a iyamba
i ekpi. Shegai an aza a Masar a tonoi, gbạ le a kuwại asuvu a mini.
30 An ama a Kashilạ a'ạri n upityanangu, ɗa a kyawunsai ilyuci i Jeriko
a'ayin a shindere, aku kasaga ki ka wạsại.
31 An Raha† kashankala wạri n upityanangu, ɗa i zuwai u wushai aza a
ukyawunsa iyamba aza a Isara'ila. Ili i'ya gai i zuwai bawu a wuna yi an a
wunai aza ɗa a 'yuwain upanạka Kashilạ ɗa la vi.
32 Ndya wạ kpam ma doku n dana? Mạ n a'ayin a ɗa ma yan kadyanshi
a kaci ka Gidiyo,† n Baraku, n Somso,† n Jafita, n Dawuda, n Sama'ila†
nạ ntsumate wa. 33 Aza ɗa upityanangu u le u zuwai a lyasai iyamba
ushani n kuvon. A yain ili i'ya i'ạri dere aku a wushai ili i'ya Kashilạ ka
yain kazuwamgbani. A kimbại anạnạ a igabako. ◊ 34 A cimbusại akina a
kasuɗugbate. A lai a akere a aza ɗa a ka ciga a wuna le n iburundu. Ko an u
wokoi a'ạ n ucira wa, a wokoi aza a ucira. Acirani a ɗa a asu u kuvon kpam
a wacinsai asoje a amoci. 35 A gonunko tạ aka a roku akushe a le n uma a
ɗa a'ạri a kuwại. Ama roku a so tạ mavura cika, shegai gbạ n nala a 'yuwan
tạ uwusha utsạrạ u kaci u ɗa a ka nạkạ le, tsạrạ a tsạrạ u'yạngạsạ u ɗa u lai
tsulobo. 36 A yankai aza ɗa a wushuki n Kashilạ majari a caɗa le, a sirạsai
ama a roku n ikani kpam a ukusa le a kuwa ku a'ali. 37 Aza roku a kuwại an
varạsa le n atali. Aza roku a kuwại an a kiɗamgbana le mere-mere. A wunai
aza roku n iburundu. Aza roku a'ạ n ili i uka wa, she abaci a ikpan i nlala.
A rongoi n unambi, n a sukutạsi le, n magori. 38 Ama a na a rongo tạ mai,
hal gbạm likimba u rạtsa a rongo pini wa. A gengei a kakamba nạ nsasa, a
kpawunsai a a'aɓuru n a'ele a iyamba.
39 Ama a na yi gbạ a zuwai Kashilạ ka panai kayanyan adama upityanangu
u le! Shegai ko n nala a kuwại bawu a wushai ili i'ya Kashilạ ka yain
kazuwamgbani. 40 Kashilạ ka foɓusuko tsu tạ ili i'ya i lai i le tsulobo, tsạrạ
a zuwa a woko uwulukpi kaɓolo n ạtsu tyoku ɗa u gain tsu woko, shegai ele
koshi wa.

12

Kuɓari ku Kashilạ

1 Tsạ tạ n ama ɗa a'ạri iryoci i upityanangu ushani a ukyawan. Adama
a nala ạsạkại tsu sumai kalambale ka kạri a kapala ka tsunu kotsu tsu
shamgba wa. Tsu takpa asuvu a uma u tsunu gbạ ili i'ya ya kạngu tsu uyan
ili i'ya i gain tsu yain; wata, unyushi u cingi u ɗa wa fuɗa u gonuko tsu a
kuciṇạ. 2 U kạnạ tạ tsu zuwa a'eshi a tsunu a asu u Yesu, uza ɗa wạri kagitạ ka
upityanangu u tsunu, uza ɗa kpam u gonukoi u ɗa tyoku ɗa u gain u woko. U
soi mavura, kpam u kuwại a mawandamgbani. Shegai u wushuki n uwono
yavu ili i roku i'ya wa, adama a mazạngạ ma wa tsạrạ a kapala. Gogo-na wạ
ɗe ndishi a ulyaki u karatsu ka tsugono tsu Kashilạ. 3 Yawunsai n iryoci i Yesu
uza ɗa u kawunki an aza a cingi a yanka yi tsicingi. Kotsu i wowo wa, lyayi
pini kapala.

◊ **11:33** Dan. 6:1-28.

4 Kumoɗu ku ɗe n unyushi u cingi ku rawa a wuna ɗa wa. 5 Kotsu i asansa
wa an Tagarada u Kashila u tonukoi mmuku n ne tsara u gbamatangusu le
atakasuvu:
“Maku ma va, zuwa atsuvu,
Magono ma Zuba ma yanka vu baci kuɓari.
Kotsu vu wutukpa uma wa, wa ɓongo vu baci.
6 Kpaci Magono ma Zuba ma tsu ɓara ta aza ɗa wa ciga,
kpam u yanka gba aza ɗa u wushunki a woko mmuku n ne mavura.” ◊
7 Kawunki n mavura ma ya so, kpaci icun u mavura ma Tata ma. Maku ma
la ma tata u ne u kpaɗai uyan mavura wa. Kirana ɗa Kashila ka kirana n aɗa
tyoku mmuku n ne. 8 Kashila ka tsu yanka ta gba mmuku n ne kuɓari, kpam
u kpaɗa vu baci uɓarana u wenike ta maku ma kateshe ma vari, avu maku
ma ne ma wa. 9 Gba tsunu tsa ta n isheku pini na a likimba aza ɗa a tsu ɓara
tsu, kpam tsu tsu naka le ta tsupige. U la tsulobo tsu naka Tata u uma u tsunu
tsupige tsara tsu yain uma wa? 10 Isheku i tsunu i likimba a tsu ɓara tsu ta
a a'ayin kenu a ure u ɗa a wenei wari dere. Shegai Kashila ka tsu ɓara tsu
ta tsara u ɓanga tsu tsu woko uwulukpi tyoku ɗa wari. 11 Kuɓari ka la ka ku
yankpai a'ayin a ɗa a ka yan ka wa, ka ta na mɓala! A'ayin a ɗa baci Kashila
ka yan le mavura tsara u wenike le ili i'ya a yain i gan wa, kotsu a rotsongusu
a yain dere kpam a rongo na ndishi n shinga.

Panakai Kashila

12 I woko ta usorukpi, adama a nala doki kpam i gbamatangu kaci ka ɗe.
13 Lapulukai kaci ka ɗe ure mai. Tsara aza ɗa a ka tono ɗa a taɗatsa wa, ko an
u wokoi a'ari awunu n usorukpi u ikyamba tsara a tsara ucira.
14 I matsa i rongo na ndishi n shinga n ama gba, kpam i matsa i rongo n
uwulukpi. Uza ɗa baci dem bawu uma u ne wari uwulukpi, wa wene Magono
ma Zuba wa. 15 Kiranai tsara uza u namba ukuna u shinga u Kashila wa.
Kiranai kotsu kami ka ahali a cingi ka yain a asuvu a ɗe wa. Icun i nala
yi ya nangasa ta ama a asuvu a ɗe ushani. 16 Kiranai kotsu uza u te u ɗe u
yain tsishankala wa, ko tani u 'yuwan utono Kashila tyoku ɗa Isuwa yain
wa. Isuwa ɗa maku ma pige ma Ishaku, kpam wari wa tsa ta gba ili i'ya tata
u le wari n i'ya, shegai u dengei i'ya a una u kapara ka kpayan. 17 I ciɓa ta an
Isuwa yain ili i na yi, wari wa ciga tata u le u zuwuka yi una u shinga, shegai
tata u ne u 'yuwain. Kpam ili i'a la wa yan u savaɗa ukuna vi wa, ko an u foloi
tata u ne n kushen n meshi. ◊
18 Eɗa tyoku u aza a Isara'ila aza ɗa a tuwai a Masasa ma Sinai† ɗa i'ari
wa, a asu u ɗa a ka wene kpam a sawa. Mari urana n akina, karimbi ka
kimbai ma dan n kabatarakpa. 19 A panai mawura ma kavana n kalagatsu.
An ama a panai kalagatsu a foloi Kashila ka asaka kadyanshi, 20 kpaci a fuɗa
a kawunku wa, an u danai, “Ko manama ma baci ma sawai masasa mi, u
kana ta a varasa ma a wuna.” ◊ 21 Musa n kaci ka ne dem u giruwa ta cika
adama a ili i'ya u wenei an u danai, “N pana ta uwonvo cika kpam ma jeke
ikyamba.” ◊
22 Shegai gogo-na i tuwa ɗe a Masasa ma Sihiyona, ilyuci i pige i Kashila
Uza u Uma n Urishelima u ɗa wari a zuba. Wata, a asu u atsumate a zuba a
ɗa kakuma ka le bawu kari ukece a ɓolomgbonoi a yain ipeli. 23 I tuwa ta a
asu u kaɓolo ka mmuku n Kashila yavu gba ɗe mmuku n kagita n ne n ɗa a'ari.
A korongu ta a'ala a le gba a zuba. I tuwai a asu u Kashila uza u afada u ama
gba. Kpam i tuwai a asu u a'ulu a aza a maci aza ɗa a kuwai caupa, kpam

◊ **12:6** Tzg. 3:11-12. ◊ **12:17** Kag. 25:27-34. ◊ **12:20** Uwt. 19:13. ◊ **12:21** U.Ml. 9:19.

Kashilạ ka gonuko le tyoku ɗa wa ciga le a woko. 24 I rawa ɗe asu u Yesu,
ka'uwi ka mere ka kazuwamgbani ka savu a asu u Kashilạ n ama. Mpasa n
Yesu n ɗa a vishanạsai tyoku u uɗarạkpa n ɗa mạri n akani a ɗa a lai mpasa
n Habila.*
25 Adama a nala, kiranai kpam kotsu i 'yuwan upanạka Kashilạ wa, a'ayin
a ɗa baci wa dansa. Aza a Isara'ila a 'yuwan yi upanạka an u rono le atsuvu
a'ayin a ɗa a'ạri a likimba, kpam a la wa. Adama a nala, u tsunu wa la tạ
tsu kpatalạka baci Kashilạ uza ɗa wạri a zuba kucinạ an wa rono tsu atsuvu.
26 An u yain kadyanshi caupa, kalạgạtsu ka ne ka gbạɗạ tạ likimba, shegai
gogo-na u yan tạ kazuwamgbani, “Ma doku tạ kpam n gbạɗạ kuten, shegai
likimba ɗa koshi wa, hal n zuba dem.” ◊ 27 An u danai nala, ili i'ya wa tono
i'ya na, wa wacinsa tạ gbạ ili i'ya u yain. Ili i'ya bawu a ka gbạɗạ i'ya koshi
ya woko.
28 Ili i'ya i zuwai tsa cikpa i'ya, an tsu tsạrại tsugono tsa bawu tsa gbạɗạ u
ɗa. She tsu lyaka Kashilạ kayala a ure u ɗa wa pana kayanyan kpam n unạkạ
karingạ u pige n uwonvo, 29 kpaci Kashilạ ka tsunu kạ tạ tyoku u akina a
kasuɗugbate ɗa a ka wacinsa ili.

13

Tyoku ɗa va zuwa Kashilạ ka pana kayanyan

1 Lyayi kelime n i cigi atoku n uciga u Kawauwi. 2 Kotsu i ciɓa i wushi
amoci mai a a'uwa a ɗe. Aza roku a yan tạ nala, aku a ryabusai atsumate
a zuba bawu a revei. 3 Kotsu i ạsạnsạ n aza ɗa a'ạri a kuwa ku a'ali wa. Panai
ikyamba kaɓolo n ele yavu i'ạ pini a kuwa ku a'ali ki n ele. Ciɓai n aza roku
aza ɗa a ka yansa mavura, yavu eɗa a ka yanka ma.
4 Ya dem u nạkạ iyolo tsupige, vali n uka u ne a kạnạ kaci ka le mai, kpaci
Kashilạ ka yan tạ uza ɗa u yain tsishankala ko u kpạɗại ushamkpa iyolo i ne
mavura. 5 Kotsu vu ạsạkạ uciga u ikebe u purạ ugboji u vunu wa. Ạsạkạ i'ya
vạri n i'ya i rạtsa vu. Kashilạ ka dana tạ,
“Ma ạsạkạ vu wa, ko kenu.
Kpam ma kpatalạka vu kucinạ wa.” ◊
6 Adama a nala, tsa fuɗa tạ tsa dana bawu uwonvo,
“Ma pana uwonvo wa, ko kenu,
kpaci Magono ma Zuba ma kaɓạngi ka vạ.
Ko uza wa fuɗa wa yanka mu ko i te wa.” ◊
7 Ciɓai n aza a kelime a ɗe aza ɗa a wenishike ɗạ kadyanshi ka Kashilạ.
Yawunsai ukuna u shinga u ɗa uma u le u tukoi, kpam i wushuku n Kashilạ
tyoku ɗa a yain. 8 Yesu Kawauwi wa savaɗa wa, ko kenu! Ili i te i'ya wạri
nayain, n ara, hal ubana bawu utyoku.
9 Kotsu i ạsạkạ a yinsạ ɗạ, ko kpam uwenishike icun kau-kau u zuwa ɗạ i
ạsạkạ ure u shinga wa. Ukuna u shinga u Kashilạ u ɗa u gain u gbamatangusu
asuvu a ɗe, shegai utono u mele ma ilikulya ma yan nala wa, ma gbạm bawu
ma tsu ɓạngạ aza ɗa a ka panạka ma vi. 10 Tsạ tạ n asuɗarạkpa u roku kau,
shegai aɗarạkpi a ɗa a ka gbasha a asu u ulya u kayala u aza a Yahuda, a'ạ n
ucira u ɗa a ka lya uɗarạkpa u ɗa tsu yain a asuɗarạkpa u tsunu wa.
11 Magono ma Aɗarạkpi aya u tsu bidya mpasa ma nnama ubana a Asu u ɗa
u Lakai Uwulukpi a asu u ɗa u tsu nạkạ n ɗa adama a unyushi u cingi. Shegai

---

* **12:24** An Kayinu wunai vangu u ne Habila, Kashilạ ka dana tạ, “Mpasa n vangu u vunu n ɗa mạri
a iyamba n tuko tạ kushen ara vạ” (Kagitạ 4:10). Mpasa n Yesu n tuko tạ ucimbusạ u unyushi u cingi,
shegai mpasa n Habila mạri ma ciga tạ a yain uza ɗa u wuna yi mavura. ◊ **12:26** Hag. 2:6. ◊ **13:5**
U.Ml. 31:6, 8. ◊ **13:6** Ishp. 118:6.

ikyamba i nnama yi a runukpa i'ya a uroto u asu ɗa a zuwai agali. 12 Ili i'ya gai i zuwai Yesu panai ikyamba a uroto u ilyuci i pige vi i'ya gai la vi, tsạrạ u zuwa ama a ne a woko uwulukpi nạ mpasa n ne. 13 Ạsạkại tsu banai ara ne a uroto u asu ɗa a zuwai agali yi tsu ba tsu panai uwono tyoku ɗa eyi u panai. 14 Tsạ n ilyuci i pige pini na a likimba i'ya ya rongo hal ubana wa, shegai ạtsa pini tsa vana icun i ilyuci i pige i nala yi.

15 Ạsạkạ tsu rongo utonusuko ama maco bawu uwonvo ạtsu atoni a Yesu a ɗa. A'ayin a ɗa baci tsa yansa nala vi u woko tạ uɗarạkpa u icikpali u ɗa u rawai a asu u Kashilạ a asuvu a kala ka Yesu. 16 Kotsu i ạsạnsạ i yanka ama ukuna u shinga ko kpam i kpạɗạ uɓạngạmgbạnạ wa, kpaci icun i uɗarạkpa u ɗa u tsu zuwa Kashilạ ka pana kayanyan u ɗa gai la vi. 17 Panạkai azapige a ɗe i yansa ili i'ya a danai i yansa. A ka kirana tạ n uma u ɗe bawu uwunvuga, kpaci a reve tạ an a ka tonuko Kashilạ tyoku ɗa manyan ma le ma ɓạngạ ɗạ. I panạka le baci, a ka yan tạ manyan ma le n ipeli. I kpạɗạ le baci upanạka, a ka yan tạ ma n unamgbukatsumạ, kpam nala wa ɓạngạ ɗạ wa.

18 Kotsu i yansạka tsu kavasu maco. Tsu reve tạ atakasuvu a tsunu a'ạ tạ sarara, kpam kain dem tsu tsu ciga tạ uyan ukuna u maci. 19 Ma folo ɗạ tạ n gbạ ucira u ɗa mạri n u ɗa, i yain kavasu tsạrạ Kashilạ ka gonuko mu ara ɗe gogo.

Kavasu a makorishi

20-21 N yan tạ kavasu Kashilạ ka ndishi n shinga u nạkạ ɗạ gbạ ili i shinga i'ya bawu i'ạri n i'ya, tsạrạ i yain ili i'ya wa ciga. U 'yạngạsạ tạ Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a ukpạ. Gogo-na Yesu woko ɗe Kaliniki ka Pige uza ɗa a yankai manyan nạ mpasa n ne tsạrạ a gbamatangu kazuwamgbani ka Kashilạ nạ ncon n ne, ka bawu ka kotso. N yan tạ kavasu tsạrạ Kashilạ ka yain ili i'ya i yankpa yi a asuvu a tsunu a akere a Yesu Kawauwi. Tsupige tsu woko ara ne hal ubana bawu utyoku. Ami.

22 Ama a vạ, n folo ɗạ tạ i zuwa atsuvu a akani a ugbamatangu a na yi. Ukanikorongi u kenu u ɗa koshi.

23 Ma ciga tạ i reve an a ạsạkạ ɗe utoku u tsunu Timoti, wạ kpam a kuwa ku a'ali wa. U rawa baci gogo, ạtsu dem tsa tuwạ tạ kaɓolo tsu wene ɗạ.

24 Danạsai gbạ azapige a ɗe n gbạ ama a Kashilạ.
Atoni a Italiya a ɗa a'ạri kaɓolo nạ mpa a ka danạsa ɗạ tạ dem.

25 Ạsạkạ ukuna u shinga u Kashilạ u rongo n ạɗạ gbạ.

Ukanikorongi u Yakubu

Ukukpą u kadyanshi

Yakubu vangu u Yesu Asheku Kawauwi aya u korongi ukanikorongi u na vi. U korongu tą ukanikorongi vi ubana a asu u Atoni a Yesu aza ɗa a wacuwai ubana a iyamba kau-kau adama a upana u ikyamba u ɗa a ka so adama a utono Yesu Kawauwi.

An upana u ikyamba vi u gbonguroi, ɗa i zuwai a sumai a wacuwusai. Ɗa gai i zuwai Yakubu koronku le ukanikorongi u na vi kpaci wa ciga tą u gbamatangu le kpam a kawunku pini a utono. Ɗa kpam i zuwai tagarąda u na vi u yain kadyanshi ka upana u ikyamba vi, n awuya, n ahankuri, n kavasu n urongo shiriri a asuvu a utono Kawauwi.

Gogo-na Atoni ushani a ka pana tą ikyamba a akere a aza ɗa bawu a'ąri atoni a Kawauwi. Gbą n nala u gan tą tsu toni yi mai. Tagarąda u na u wenike tsu tą an utono u Kawauwi vi urongo mai ɗa kain dem.

Ili i'ya i'ąri a tagarąda u na vi

Idyani (1:1)
Uma u upityanangu n kakiri (1:2-18)
Upana n upanąka akani a Kashilą (1:19-27)
Kotsu vu nąką aza a utsąri n aza a ucira karingą koshi wa (2:1-13)
Upityanangu n manyan (2:14-26)
Kakiri n Idani (3:1-18)
Kuɓari adama a tsije n likimba (4:1–5:6)
Ahankuri, ben n kavasu (5:7-20)

Ukukpą u kadyanshi

1 Mpa Yakubu, kagbashi ka Kashilą, kpam n ka Asheku Yesu Kirisiti Kawauwi.

Ama ɗa a pityanangi n Kashilą alya ma koronku, aza ɗa a wacuwai a asu kau-kau.*

Ma sukunku ɗą tą idyani.

Uwenishike a kaci ka ukondo

2 Ama a vą, gbą ɗe u gan tą i yain mazągą a'ayin a ɗa awuya a cina ɗą. 3 Kpaci ukondo n ukuna u nala u ɗa wa zuwa ɗą i reve an upityanangu u ɗe wąri n ucira, kpam u zuwa ɗą akawunki. 4 I kawunku hal she ukondo vi u wura. Pini nala, ɗa ya gbonguro i shaɗangu, kpam ya namba i'ya i gain i tsąrą wa. 5 Uza ɗa baci wa ciga kakiri a asuvu a ɗe, u foli Kashilą wa nąką yi tą ka. Kashilą uza ɗa u tsu nąką ya dem gbani, kpam u tsu nąką uza ɗa baci dem u folo yi kakiri, u tsu yan uza ɗa baci u folo yi mavura nala wa. 6 Shegai va folo baci ili, u kąną tą vu pityanangu kotsu vu yain maląlą wa. Ko ya baci dem wa yan maląlą, tyoku u aɓali a kushivą a ɗa uwule u tsu kyawunsuka kaberikete ɗa wąri. 7 Ucun u vuma u nala, kotsu u wundi yavu Kashilą ka nąką yi ili wa. 8 Uza ɗa bawu u tsu fuɗa u shamkpa katakasuvu ka te, ucun u vuma u nala u tsu shamkpa ukuna u te u yain wa.

---

* **1:1** Idani i Tsiheline pini na i'ya “Ubana asu u aletsu kupa n a re” adama a aza a Yahuda a ɗa a wokoi Atoni ushani. Yakubu yanka tą ure u ɗa bawu u wuyanai manyan a'ayin a nala yi tsąrą u wenike an ukanikorongi u ne u korongu tą u ɗa a asu u aza ɗa a ka tono Kashilą.

9 Katoni ka kạri uza u unambi, u yain mazạngạ an Kashilạ ka 'yạngạsạ yi. 10 Katoni ka kạri uza u utsạri, u yain mazạngạ an Kashilạ ka wenike yi tyoku ɗa wa vakunku kaci ka ne. Uza u utsạri wạ tạ yavu apạlu a ɗa a tsu wutạ a mete, aku a laza a rukpusạ. 11 Kaara ka tsu wutạ tạ shen cika, aku ka ekpetengu apạlu yi hal a rukpusạ a iyamba, kpam tsulobo tsu le tsu kotso. Nala dem uza u utsạri wa kotso ko wạ baci a kumoɗu n manyan ma ne.

12 Kashilạ ka tsu nạkạ tạ mazạngạ a asu u aza ɗa a kawunki n ukondo vi n ahankuri. Ukondo u kotso baci, Kashilạ ka nạkạ tạ uza ɗa u lyai ukondo vi funi u uma u ɗa bawu wạri n utyoku. Kashilạ ka zuwamgbana tạ ka yan ili i na a asu u aza ɗa a ka ciga yi.

13 A'ayin a ɗa baci uza wa ciga u yain tsicingi, kotsu u dana Kashilạ ka ciga tạ ka kondo yi u yain tsicingi wa. Tsicingi tsa kondo Kashilạ tsu zuwa yi u yain tsicingi wa. Kashilạ kpam ka kondo uza adama a ɗa u yain tsicingi wa. 14 Uciga u tsunu adama tsu yain tsicingi u ɗa u tsu zuwa tsu uciga u ili, kpam aku u lạpạnạsạ tsu. 15 Uciga u nala vi u tsu yan tạ katsumạ, aku u matsa unyushi, unyushi kpam u gbonguro baci aku u tuko ukpạ.

16 Eɗạ aza ɗa ma ciga cika, kotsu i toni kaɓan wa. 17 Ko ndya baci i lobonoi, kune ku a asu u Kashilạ. Kpam ko ndya baci bawu i'ạri n unyushi, i wutạ tạ a zuba a asu u Tata uza ɗa u yain atyashi n alishi. U tsu savaɗa wa, u tsu savaɗa u gono tyoku ɗa kulu ku maɗanga ku tsu savaɗạsa wa. 18 U ɗangạsa tsu tạ tsu woko ama a ne a ɗa wa ciga, adama a nala, u sukunku tsu akani a mayun a ne, kpam a gonuko tsu mmuku n kagitạ n ne.

Zuwai atsuvu mai

19 Eɗạ aza ɗa ma ciga cika, i yain maloko a asu u upana, shegai kotsu i yain maloko a asu u udana wa, kpam kotsu i yain maloko a asu u uyan upan wa. 20 I yan baci upan, ya fuɗa ya yan ili i'ya Kashilạ ka ciga ɗạ i yain wa. 21 U kạnạ tạ i ạsạkạ uyansa ili i'ya bawu i gain n i cingi. I vakunku kaci ka ɗe, i wushuku n akani a ɗa Kashilạ ka nạkạ ɗạ tyoku u icun a atakasuvu a ɗe. Akani a na yi a'ạ tạ n ucira u ɗa a ka fuɗa a wauwa ɗạ.

22 I woko aza ɗa a ka yansa ili i'ya akani yi a danai. Panai n atsuvu koshi wa, kpaci nala baci ya yansa, ya lạpạnạsạ tạ kaci ka ɗe. 23 Uza ɗa baci wa pana udani u Kashilạ, aku bawu u yain ili i'ya a danai u yain, vuma u nala tyoku u uza ɗa wa wundya kaci ka ne a madubu ɗa wạri. 24 U laza baci u ạsạkại madubu mi, aku u ạsạnsạ tyoku ɗa u wenei kaci ka ne. 25 Shegai uza ɗa baci wa wundya mele ma maci ma Kashilạ, kpam wa yan ili i'ya ma danai, vuma u nala wa tsạrạ tạ unạ u shinga u utsạrạ u kaci u ɗa mele mi ma nạkạ. Nala wạri n uza ɗa wa wundya n u ạsạnsi wa.

26 Uza ɗa baci wa wundya eyi Kashilạ ka wa tono, kpam u fuɗa u kạnạ unạ u ne wa, kaɓan ka wa yan kpam utono u Kashilạ u ne u gbani u ɗa. 27 Ure u maci n u ɗa u mayun u utono u Kashilạ Tata u tsunu u ɗa, a kirana nạ mkpan nạ nrạnạ a asuvu a awuya a le, kpam a kirana n utono u likimba kotsu u nangasa le n ili i icaɗi wa.

2

Kotsu i wenike kuɗyangi wa

1 Ama a vạ, Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi uzapige u ɗa. Kotsu i takpana unạkạ tsupige wa, i'ạ baci upityanangi n eyi. 2 Tyoku u naha, a dana uza roku u tuwạ a asu u kaɓolo ka ɗe n aminya a shinga a ikebe, aku u ukai kpam nkawani n zinariya a ajubu. Pini nala, uza roku kpam u tuwại uza u unambi u ukai aminya a ɗa bawu a gain. 3 Aku i nạkại vuma ɗa u ukai aminya a shinga yi tsupige i tonuko yi, “Asu u ndishi u ɗa na.” Aku i tonuko

uza u unambi vi, “Shamgba dan,” ko kpam, “Dusuku a iyamba evu n a'ene a vạ.” 4 I yan baci nala, ya wenike ɗe la vi kuɗyangi a asu u ama a re a na yi, kpam i yan tạ dere tyoku ɗa uza u afada uza ɗa wạri n uyawunsa u cingi a katakasuvu ka ne.
5 Ama a vạ aza ɗa ma ciga cika, zuwai atsuvu a ɗe mai. Mayun ɗa Kashilạ ka ɗangạsai aza a unambi a woko aza a utsạri a asuvu a upityanangu. Kpam u ɗangạsa le a woko aza ɗa a ka lya agadu a tsugono tsa u zuwamgbanai wa nạkạ aza ɗa a ka ciga yi. 6 Gbạ n nala, i goroi aza a unambi yi! Shegai aza a utsạri yi alya a ka sukutạ ɗạ a rono ɗạ kpam ubana a kuwa ku afada. 7 Alya kpam a tsu dana ukuna u cingi a kala ka Yesu Kirisiti Kawauwi kpam n ka a ka isạ ɗạ.
8 Ya yan tạ ili i shinga ya kirana baci n mele ma tsugono ma mạri a Tagarạda u Kashilạ, “Ciga uza u karen u vunu tyoku ɗa va ciga kaci ka vunu.” 9 Shegai ya tono baci n ama tyoku ɗa i wene le, unyushi u cingi u ɗa ya yan, kpam mele ma varangu ɗạ tạ aku i woko aza a unyushi. 10 Uza u tono baci Mele ma Kashilạ ka nạkại, aku u koɗoi ma te, vuma u nala vi u koɗo ɗe gbạ Mele mi. 11 Kashilạ ka ka danai, “Kotsu vu vaku n uka u uza roku wa,” aya dem u danai, “Kotsu vu wuna uma u vuma gbani wa.” Adama a nala, ko vu vaku baci n uka u uza wa, aku vu wunai uma u vuma gbani, vu woko ɗe uza ɗa u koɗoi gbạ Mele ma Kashilạ.
12 Adama a nala, yanyi kadyanshi n i yanyi yavu a ka ciga a yanka ɗạ afada n mele ma ma tuko utsạrạ u kaci. 13 Ya pana baci iyali i aza roku wa, eɗạ dem Kashilạ ka pana ɗạ iyali wa. Shegai ya pana baci iyali i aza roku, Kashilạ uza u iyali, iyali i ne ya lya tạ kaci ka afada.

Upityanangu n uyan ili i shinga

14 Ama a vạ, ndya kalen ka uza wa dana u pityanangu tạ bawu u wenikei manyan? Ucun u upityanangu u nala wa wauwa uza wa. 15 A dana vu wene uza roku uza ɗa u kạnạ tạ u tsạrạ ilikulya ko kpam aminya a u'uka. 16 Aku vu dana, “U yan tsu ben, Kashilạ ka zuwuka vu unạ u shinga,” i tonuko yi kpam Kashilạ ka tuko vuma u nala vi ilikulya ko aminya, eɗạ kpam i nạkạ vuma u nala vi ilikulya ko aminya wa. Ili i shinga i eni i'ya ukuna u nala wa yanka yi? 17 Nala dem upityanangu utyoku u ne, bawu wa walạka n manyan, upityanangu u nala vi kakushe ka.
18 Uza roku wa fuɗa tạ u weci mu, “Avu vạ n upityanangu?” Aku n wushunku yi, “Mạ tạ n manyan.” Pini nala, aku n tonuko yi, “Wenike ve upityanangu u vunu vi bawu manyan, mpa kpam n wenike ɗạ upityanangu u vạ n manyan ma ma yan.”
19 I wushuku tạ an Kashilạ ka te ka, u gan tạ. Shegai ko ityoni i cingi i wushuku tạ n ukuna u nala vi, adama a nala a tsu pana tạ uwonvo cika hal n a jeki ikyamba.
20 Katengeshi ka vuma, ndya i zuwai va ciga uza roku u wenike vu an upityanangu wạ baci manyan wa, upityanangu u nala vi u gbani u ɗa? 21 Pana na, akaya a tsunu Ibirahi, u zuwa tạ Kashilạ ka panai kayanyan an u zuwai maku ma ne Ishaku a asuɗarạkpa tsạrạ u yain uɗarạkpa n eyi. ◊ 22 Gogo-na vu wene tyoku ɗa upityanangu u Ibirahi n manyan ma u yain a walạkai kaɓolo wa. U wenike tạ an upityanangu u ne u maci u ɗa a asu u ili i'ya u yain. 23 A shaɗangu tạ udani u ɗa a danai a Tagarạda u Kashilạ an a danai, “Ibirahi pityanangu tạ n Kashilạ, kpam Kashilạ ka pana yi kayanyan hal u gonuko yi u woko vuma u maci.” Ili i'ya i zuwai a ka isạ Ibirahi kaje ka Kashilạ i'ya gai la vi. ◊ 24 Gogo-na i wene tạ an tsu wokoi dere a kapala

◊ **2:21** Kag. 22:1-14. ◊ **2:23** Kag. 15:6.

ka Kashilạ adama a ili i'ya tsa yansa, shegai adama a upityanangu u ɗa koshi wa.
25 Nala dem, Raha kashankala ka, u zuwa tạ Kashilạ ka panai kayanyan an u nạkại aza a ukyawunsa uyamba a asu u ukpawan, kpam u wutukpạ le n kaban a ilinuku. ◊ 26 Ikyamba i'ạ baci bawu kuvi, ikyamba i nala yi kakushe ka, kpam upityanangu u ɗa bawu wa yan ili, u lamgbana n kakushe wa.

3

Uwenishike a kaci ka kaletsu

1 Ama a vạ, gbạ ɗe ɗa ya bidya i'ạri awenishiki wa. Kpaci i reve tạ Kashilạ ka yanka tsu afada a pige a ɗa a lai aza ɗa a buwai, an tsạri awenishiki.
2 Gbạ tsunu tsu tsu nusa tạ cika, shegai aza ɗa a tsu fuɗa a kạnạ aletsu a le, a ka fuɗa tạ dem a kạnạ kaci ka le a asu u ɗa u buwai. 3 Tsu tsu ukunka tạ adoki urim n kawun a unạ tsạrạ a panạka tsu. Kpam tsu zuwa le a yain ili i'ya tsa ciga a yain. 4 Nala dem a'atsu a mini, a ɗa la a pige a pige, kpam uwule u ucira u tsu geɓe le tạ, gbạ n nala kawantiki ka yan baci manyan n kazạma, she u geɓe ka ubana a asu u ɗa wa ciga. 5 Nala kpam kaletsu kapashi ka ikyamba ka kenu, shegai ka tsu yan tạ ili i pige. Kondoi ve tyoku ɗa maku ma kakina ka mazaki ka tsu daɓa kagozo ka pige. 6 Nala dem kaletsu akina a ɗa, ka la tạ apashi a ikyamba a ɗa a buwai tsicingi. Ka ka nangasa gbạ uma u vuma, ka savaɗa tạ ure u uma u vunu ubana a akina, kpaci kuwa ku akina ka ku tsu geɓengu ka.
7 Ama a ka fuɗa tạ a zuwa gbạ ko manama ma eni ma baci ma panạka le, hal nạ nnu n a'ali n adan. 8 Shegai uza wa fuɗa wa zuwa kaletsu ka ne ka panạka yi wa. Kpaci ili i cingi i'ya, i'ya bawu uza wa fuɗa wa kạnạ, kạ tạ n tsukonu tsu cingi.
9 N aletsu a tsunu a ɗa tsu tsu cikpala Kashilạ Tata u tsunu. N a ɗa kpam tsu tsu tonusuko ama kagbani, aza ɗa Kashilạ ka yain, kpam a rotso yi. 10 Gbạ icikpali n kadyanshi ka cingi† a unạ u te u ɗa a tsu wutạ, u gan nala gitạ wa, eɗạ ama a vạ! 11 Keshi ka mini ka te ka fuɗa ka wutukpạ mini ma shinga n ma akoni? 12 Uza wa fuɗa wa kasa zayitum a maɗanga ma kapopi ko kapopi a katyaci? Wa yan nala wa, kpam keshi ka mini ka te ka fuɗa ka wutukpạ mini ma akoni n ma shinga wa.

Kakiri ka likimba n ka zuba

13 Uza roku wạ la a asuvu a ɗe uza ɗa u gbojoi kpam u revei ili i Kashilạ? Ama ɗa a'ạri nala a ka wenike tạ u ɗa a asu u urongo uma u shinga, a ka wenike tạ u ɗa kpam a asu u uyan ili i maci bawu a ka yan arạɗī. 14 Shegai malyon ma pige mạ baci a asuvu a ɗe, kpam ya wenike uciga u kaci, kotsu i yain arạɗī an i'ạri n kakiri wa. Arạɗī a ɗe ukuna u mayun u ɗa a ka 'yanku. 15 Malyon n arạɗī a'ạri a asuvu a kakiri ka Kashilạ wa. Ili i nala yi gbạ i likimba i'ya, i uciga u katakasuvu i'ya, kpam Kalạpạnsi ka ka tsu doku i'ya ucira. 16 Asu u ɗa baci dem malyon mạri n uciga u kaci, nte va cina pini ibili maco n ukuna u cingi kau-kau.
17 Shegai kakiri ka baci ka wutại a zuba, mai ɗa kạri. Ka ciga tạ kpam ndishi n shinga. Kain dem kabirika yi wa, ka tsu 'yạngạsạkạ kaci wa. Ka tsu pana tạ ama iyali ka yanka le ili i shinga. Ka tsu wenike kuɗyangi wa, ka tsu bidya tạ kpam ukuna mayun. 18 Aza ɗa a ka tukuso ndishi n shinga a ka ce tạ ucun u ndishi n shinga kpam a kapi i shinga.

◊ **2:25** Josh. 2:1-21.

4

Ạsạkạ Kashilạ ka toni n avu

1 Ndya ya tukuso kushulu n ibili a asuvu a ɗe? Gbạ ili i'ya ya tukuso ili i
na yi i'ya, kurura ku cingi ka ka yan kuvon a asuvu a ɗe. 2 Ya ciga ɗe ili i'ya
bawu i'ạri n i'ya, adama a nala i foɓusoi kpam i wunai uma tsạrạ i tsạrạ i'ya.
Ya yan ɗe malyon ma ili i'ya aza roku a tsạrại kpam ya tsạrạ i'ya wa, adama a
nala i ba i shilạkạnại n aza ɗa a'ạri n i'ya i wusa le i'ya. Shegai ili i'ya i zuwai
bawu i tsạrại ili i'ya ya ciga vi i'ya, i folo Kashilạ ka nạkạ ɗạ wa. 3 Kpam ko i
folo baci, i tsu tsạrạ i'ya wa, kpaci uyawunsa u ɗe u cingi u ɗa, ili i'ya ya zuwa
ɗạ i pana kayanyan ka uma i'ya i tsu bolo koshi.

4 Eɗạ aza a ukpạɗạ u upityanangu, i reve an ya ciga likimba u na i woko ɗe
atokulalu a Kashilạ wa? 5 Ko ya yan malạlạ ma kuɓari ku Tagarạda u Kashilạ,
ka ku danai, Kulu ku ne ka kạri a asuvu a tsunu, kạ tạ n malyon. 6 U tsu
wenike tsu tạ ukuna u shinga u ne. Wene ve ili i'ya Tagarạda u Kashilạ u
danai,
“Kashilạ ka 'yuwan tạ aza a arạɗi,
kpam u tsu wenike tạ ukuna u shinga a asu u aza ɗa a vakunki kaci ka le.” ◊

7 Ạsạkạ Kashilạ ka toni n avu. 'Yuwan Kalạpạnsi, eyi kpam wa suma tạ u
ạsạkạ vu. 8 Tuwại evu n Kashilạ, eyi dem wa tuwạ tạ evu n ạɗạ. Sawai akere
a ɗe, kpaci eɗạ aza a unyushi u cingi a ɗa. Wulukpei atakasuvu a ɗe, eɗạ ama
ɗa bawu i'ạri n katakasuvu ka te. 9 Bạlại asuvu adama a ili i cingi i'ya i yain,
panai mɓạlạ i namgba asuvu, namgbai katsumạ a unạ u ɗa ya dosuso, ipeli i
ɗe i gono unamgbukatsumạ. 10 Vakunki kaci ka ɗe a asu u Tata, eyi kpam wa
rạɗạgbạ ɗạ tạ a zuba.

11 Ama a vạ, kotsu i tonusuko atoku a ɗe kadyanshi ka cingi wa. Ya dansạka
baci uza roku tyoku ɗa wa yan ukuna u cingi, hal i taɗanku yi unyushi, Mele
ma Kashilạ ma ya taɗanku unyushi kpam i yankai ma afada. Eɗạ aza ɗa ya
taɗanku Mele unyushi a ɗa wa. Manyan ma ɗe ma i toni ma. 12 Kashilạ ka
yan tạ Mele, aya kpam koshi wa yan afada a maci a asuvu a tsunu. Aya koshi
wạri n ucira u ɗa wa wauwa ko u wuna. Ucira u eni u ɗa vạri n u ɗa, u ɗa va
kiɗạga utoku u vunu ugana?

Yan arạɗi adama a nakpan wa

13 Panai na, i tsu dansa tạ, “Ara ko nakpan tsa bana tạ a ilyuci i roku, tsu ba
tsu rongo ɗe hal kayen tsu yain tsilaga, tsu yain ikebe.” 14 I tsu dana tạ nala,
shegai i reve i'ya ya gitạ nakpan wa. Uma u ɗe wạ tạ tyoku u maroli, kaara
ka wutạ baci aku ma wacuwa. 15 Shegai i'ạri i dana, “Kashilạ ka wushuku
baci tsạri n uma, tsa yan tạ ili i na ko i nala.” 16 Shegai ya yan arạɗi n tsilai
tsu gbani. Gbạ tsilai tsu nala tsi tsicingi tsa. 17 Ciɓai, unyushi u cingi u ɗa uza
u reve ili i'ya i gain u yain, aku u kpạɗại i'ya uyan.

5

A ɓaranai aza a utsạri

1 Panai na eɗạ aza a utsạri, u gan tạ i sại n meshi n i salạsi adama a upana u
ikyamba u ɗa wa tuwạ ɗạ. 2 Utsạri u ɗe u shama ɗe, kpam karan ka takuma ɗe
aminya a ɗe. 3 Azurufa n zinariya u ɗe u gbani u ɗa. Utsạri u ɗa ya pana n u ɗa
vi, wa takuma tạ ikyamba i ɗe a akina. Utsạri u ɗa i ɓolomgbonoi vi, wa woko
ɗạ tạ iryoci i'ya ya varangu ɗạ a a'ayin a afada a makorishi. 4 Panai kushen
ka azamaninga a ɗa i zuwai manyan a kashina, aza ɗa i kpạɗại utsupa ikebe
i manyan i le. I 'yuwan le utsupa katsupi ka le, kpam kushen ku le ku rawa

◊ **4:6** Tzg. 3:34.

ɗe a asu u Kashilạ Uza u Ucira Gbạ. 5 I rongoi a likimba bawu i yain manyan,
gbạ n nala ya pana kayanyan ka atakasuvu a ɗe. I gạnạ tạ kaci ka ɗe hal i
gbonguroi, shegai gogo-na kain ka a ka kiɗa ɗạ ka na. 6 I kiɗạgai aza ɗa bawu
a'ạri n unyushi ugana a woko aza a unyushi, i wuna le, kpam a shilạkạnạkạ
ɗạ wa.

Kawunki n upana u ikyamba

7 Ama a vạ, u kạnạ tạ i rongo n ahankuri i vana ugono u Asheku. Kondoi
ve tyoku ɗa acimbi a tsu vana mini ma zuba tsạrạ a cei, kpam a vana mini
hal ubana a'ayin a ukapa u iceshi yi. Kondoi ve tyoku ɗa a tsu yan ahankuri
hal a'ayin a ukapa yi a rawa. 8 Nala dem, u gan tạ i yain ahankuri, u gan tạ i
gbama asuvu kpaci Asheku a ka ɓarạkpạ wa, wa gono tạ. 9 Atoku a vạ, kotsu
i damgbarạsa kaci ka ɗe n kakpaɗikukuna wa. Nala baci ya yansa, Kashilạ
ka kiɗạga ɗạ tạ ugana. Uza u afada wạ tạ a utsutsu utuwạ.

10 Atoku a vạ, kondoi ve tyoku ɗa ntsumate aza ɗa a tsu yan kadyanshi ka
Kashilạ n ucira u kala ka ne. Alya iryoci i ama ɗa a panai ikyamba. 11 Tsu
cikpala tạ aza ɗa a tsu kawunku pini n upana u ikyamba. Ayuba ɗa iryoci i
uza ɗa u kawunki n ahankuri. A asu u akawunki a ne, tsu wene tạ tyoku ɗa
afoɓi a Kashilạ a shinga a kotsoi mai, tyoku ɗa Tata wạri uza u asuvayali cika.

12 Ama a vạ, wạ tạ n kalen cika, i 'yuwan utsina n i yanyi kazuwamgbani
n i isạsi zuba. Kotsu i yain nala n isạsi likimba wa, kotsu dem i yain nala n
i isạsi ili i roku wa. Ili i'ya i gain i yain i'ya i dana “eye” ko “a'a” koshi, i yan
baci nala ya yan unyushi u cingi, ko a kiɗạga ɗạ ugana wa.

Uwenishike a kaci ka kavasu

13 Ya wạri a asuvu a ɗe uza ɗa wạri n ukuna u ɗa wa ɓạlạ yi? She u lyai
kapala n kavasu. Uza roku wạri n mazạngạ? She u shipi ishipa i icikpali.
14 Uza roku wạ a asuvu a ɗe n maɓạlạ? She u isạ nkoshi ma Atoni a Yesu
a yanka yi kavasu. A ka gbarạka yi tạ manivi a asuvu a kala ka Asheku.
15 Kpam kavasu ka a ka yan vi, a yan baci ka n upityanangu ka tuko tạ uza u
maɓạlạ vi alafiya. Kashilạ ka tạnạsạ yi tạ. Uza vi u yan baci unyushi u cingi u
roku, Kashilạ ka cimbusukạ yi tạ. 16 Adama a nala, tonukoi atoku unyushi u
cingi u ɗe, i yanka atoku kavasu tsạrạ Kashilạ ka tạnạsạ ɗạ. Vuma ɗa u zuwai
Kashilạ ka panai kayanyan, kavasu ka ne kạ tạ n ucira, kpam ka tsu tuko tạ
makorishi ma shinga.

17 Iliya† vuma ɗa tyoku u tsunu, u yain kavasu cika kotsu a roi wa, kpam a
ro wa hal ayen a tatsu n uwoto u teli. 18 U doki u yain kavasu, aku zuba nạkại
mini, uyamba kpam u wutukpại ilikulya.

19 Ama a vạ, uza roku u puwạn baci bawu wa yan ukuna u mayun, uza roku
u gonuko yi a ure. 20 U gan tạ i reve mai, uza ɗa baci u gonukoi uza u unyushi
u cingi a ure u maci u ạsạkại tsicingi tsu ne, vuma u nala vi u wauwa yi tạ a
asuvu a ukpạ, adama a nala a ka cimbusukạ yi tạ unyushi u cingi ushani.

Ukanikorongi u Kagitạ u Bituru

Ukukpạ u kadyanshi

Bituru uza ɗa u korongi Tagarạda u na vi, kasuki ka. U rongo tạ kaɓolo n Yesu. A'ayin a ɗa Yesu panai ikyamba u wene tạ n a'eshi a ne. A ukanikorongi u na vi, u yan tạ kadyanshi n Atoni a asu kau-kau a kaci ka upana u ikyamba.

Bituru tonuko tạ Atoni u da, gbạ a a'ayin a ɗa baci upana u ikyamba u cina le, a yain mazạngạ. Cinda Yesu panai ikyamba a'ayin a ɗa wạri a likimba, nala dem atoni a ne u kạnạ tạ a pana ikyamba. Upana u ikyamba u tsu zuwa tạ upityanangu u uza u doku u gbama. U tonuko le tạ ukuna u shinga u Kashilạ wạ tạ n ele a'ayin a ɗa baci dem a ka pana ikyamba.

Gogo-na Atoni a ka pana tạ dem ikyamba. Kashilạ kạ tạ pini tyoku ɗa wạri. Ukanikorongi u na u nạkạ tsu tạ ureve a kaci ka ukuna u mayun u kulu u ɗa wa ɓạngạ tsu a'ayin a ɗa baci dem tsa pana ikyamba. U tonuko tsu tạ dem ukuna u shinga u shinga u ɗa tsa yan, a'ayin a ɗa baci tsa pana kayanyan ko tsa pana ikyamba.

Ili i'ya i'ạri a Tagarạda u na vi

Idyani n kavasu (1:1-2)
Ili i maci i uzuwa u uma (1:3-12)
Kuryongo tyoku u ama a uwulukpi a Kashilạ (1:13–2:17)
Iryoci i upana u ikyamba u Atoni (2:18-25)
Uwoko u katoni n upana u ikyamba (3:1–4:19)
Adooki ubana a asu u nkoshi n kuwa ku Atoni (5:1-11)
Idyani i makorishi (5:12-14)

1 Mpa Bituru kasuki ka Yesu Kirisiti Kawauwi ɗa ma sukunku ɗạ ukanikorongi u na vi. Ama ɗa Kashilạ ka ɗangạsai alya ma koronku. Alya aza ɗa a'ạri ndishi yavu amoci a uyamba u Pontu, n Galatiya, n Kapadosiya, n Asiya, n Bitiniya.

2 Kashilạ Tata u ɗangạsa ɗạ tạ caupa, kpam Kulu Keri ku wulukpe ɗạ ɗe. An u wokoi i nạkại Yesu Kawauwi karingạ, mpasa n ne kpam n zạ ɗạ ɗe. Kavasu ka vạ ka i tsạrạ tsishinga tsu Kashilạ ushani, nạ ndishi n shinga n ne a uma u ɗe.

Atoni a yain n uzuwa u uma

3 Cikpalai Kashilạ Tata u Asheku a tsunu Yesu Kawauwi. Wạ tạ n asuvayali cika hal u doku u matsa tsu ilimaci i savu. Adama a ilimaci i nala yi ɗa tsạri n uzuwa u uma u ɗa wạri n uma, kpam tsu tsạrại ilimaci yi an a 'yạngạsại Yesu Kawauwi a ukpạ. 4 I nạkạ tsu tạ dem agadu a ɗa bawu a ka namgba, n a ɗa a'ạri sarara kpam a ka kporo wa. Kashilạ kạ tạ n agadu a ɗe a zuba, kpam wa asạkạ ko i te i sawa a ɗa wa. 5 I wushuku baci n Kashilạ, agadu a nala yi a ɗe a ɗa, kpam adama a ucira u ne, wa kạnku ɗạ tạ ili i cingi kotsu i sawa ɗạ wa, hal she u wenike iwauwi a a'ayin a makorishi. Gbạ ama a ka reve tạ n ukuna u iwauwi i nala yi.

6 Ili i nala yi mayun ɗa, yanyi mazạngạ adama a ili yi. Shegai gogo-na ya pana tạ ikyamba icun kau-kau a ukondo a'ayin kenu. 7 Upana u ikyamba vi wa tuwạ tạ tsạrạ u wenike upityanangu u ɗe u mayun u ɗa. Upityanangu u ɗe wạ tạ n kalen cika, u la tạ zinariya kalen. Akina a tsu zuwa tạ zinariya u woko sarara, shegai gbạ n nala u tsu namgba tạ. A'ayin a ɗa baci a ka wenike Yesu Kawauwi a asu u ama, ya tsạrạ tạ icikpali, n tsupige, n karingạ adama a ukuna u mayun u upityanangu u ɗe. 8 Ya ciga tạ Kawauwi ko an bawu kotsu

i wene yi. Ko an u wokoi bawu ya wene yi gogo-na, i wushuku tạ n eyi. Kpam
ko gogo-na ya pana tạ kayanyan n i yanyi mazạngạ ma gbạm bawu ya fuɗa
ya dana. 9 Adama a ɗa i wushuki n eyi, ya tsạrạ tạ kune ku iwauwi i uma u
ɗe.
10 Ntsumate n yan tạ kadyanshi ka tyoku ɗa Kashilạ ka wenike ukuna u
shinga u ne ara ɗe. A vece tạ ben tsạrạ a reve ureve u iwauwi i'ya wa nạkạ
ɗạ. 11 Kulu ku Kawauwi kạ tạ a asuvu a le, kpam ku yan tạ kadyanshi ka
upana u ikyamba u Kawauwi n tsupige tsa tsa tuwạ ara ne a'ayin a ɗa baci
u panai ikyamba yi. Ntsumate mạri ma ciga tạ n reve ko nwere ɗa, ko kpam
niɗa ukuna u na wa gitạ. 12 Kashilạ ka wenike le tạ ili i'ya a ka yan kadyanshi
a kaci ka ili i'ya ya gitạ, shegai a a'ayin a le a ɗa ya gitạ wa. Ukuna u mayun
u ɗa a danai vi adama a ɗe a ɗa. Gogo-na Kashilạ ka suku tạ Kulu Keri tsạrạ
ku ɓạngạ ama an a yanka ɗạ Kadyanshi ka Shinga ka kuɓari. Ko atsumate a
zuba a ciga tạ dem a reve ikuna i na yi.

U kạnạ tạ vuma rongo uwulukpi

13 Adama a ili i na yi gbạ, yawunsai mai i rotsongusu tyoku ɗa ya kạnạ
kaci ka ɗe. Yawunsai tyoku ɗa Kashilạ ka wenike ukuna u shinga u ne ara
ɗe a'ayin a ɗa baci Kawauwi ka gonoi. A'ayin a ɗa baci ya yawunsa a ikuna i
na yi, ya tsạrạ tạ uzuwa u uma. 14 Nạkại Kashilạ karingạ, kpaci eɗạ mmuku n
ne ɗa. Kotsu i gono i kpatala i yain ili i'ya bawu i gain tyoku ɗa i yansai a uma
u cau u ɗe wa. A a'ayin a nala yi, i'ạri i reve ili i'ya i gain i yain wa. 15 Kashilạ
ka ɗangạsa ɗạ tạ i woko mmuku n ne. U kạnạ tạ i woko uwulukpi a ili i'ya
dem ya yan, tyoku ɗa Kashilạ kạri uwulukpi. 16 Kpaci Kashilạ ka dana tạ n
kaci ka ne, “U kạnạ tạ i woko uwulukpi, kpaci mpa mạ tạ uwulukpi.” ◊
17 Ciɓai i tsu yan tạ kavasu a asu u Tata ɗa wạri a zuba. Aya uza u afada,
kpam u tsu wenike ukuna u shinga a asu u vuma te kapala n uza roku wa.
Wa yanka ɗạ tạ afada a unạ u ili i'ya i yain. U kạnạ tạ i nạkạ Kashilạ karingạ
a'ayin a ɗa ya yan tsumoci pini naha a likimba. 18 I reve tạ gai Kashilạ ka
tsupa tạ ili i pige tsạrạ u wauwa ɗạ a uma u cingi u ɗe, an u wokoi isheku i
ɗe i yansai dem nala. Kpam ili i'ya u tsupukai vi tyoku u zinariya ko azurufa
ɗa i'ạri wa, kpaci zinariya ko azurufa u tsu ɓarạkpạ wa. 19 U tsupuka ɗạ tạ
nạ mpasa n Yesu Kawauwi n ɗa mạri n kalen cika. Aya Maku ma Kondom
ma Kashilạ† uza ɗa bawu u nusukai ko uza, kpam wạ n ashindạ wa, ko
kenu. 20 Kashilạ ka ɗangạsa yi tạ adama a ukuna u nala vi caupa kahu a yain
likimba, kpam a a'ayin a makorishi a na yi Kashilạ ka suku yi tạ a likimba
tsạrạ ya dem wene. Kashilạ ka yan tạ ukuna u nala vi gbạ adama a ɗe.
21 Gogo-na i wushuku tạ n Kashilạ adama a Kawauwi. Kpam adama a ɗa
Kashilạ ka 'yạngạsạ yi a ukpạ u nạkạ yi kpam tsupige, ya wushuku tạ kpam
i zuwa uma a asu u Kashilạ.
22 Gogo-na u gan tạ i cigi atoku a ɗe n uciga u mayun, tyoku ɗa aza ɗa a'ạri
ilimaci i te a tsu cigamgbana. A wulukpe ɗạ tạ an i wushuki n Kadyanshi
ka Shinga, ukuna u maci u ɗa. Adama a nala, i cigamgbana cika, n ucira u
atakasuvu a ɗe. 23 Kashilạ ka zuwa tạ a doku a matsa ɗạ ilimaci i savu. Uma
u savu u ɗe a asu u isheku i ɗe u ɗa u wutại wa, kpaci uma u ɗa ele a nạkạ ɗạ,
wa kotso tạ a ukpạ. Shegai uma u savu u na wa rongo tạ pini bawu makorishi,
kpaci u wutạ tạ a asuvu a kadyanshi ka uma u Kashilạ, uma u nala vi kpam
u ɗa wa kotso wa. 24 Matsumate ma korongu tạ:

“Ama gbạ a'ạ tạ tyoku u mete ma ma tsu laza ma kuwạ;
tsulobo tsu le kpam tsu laza tsu kotso
tyoku u tsulobo tsu apạlu a kakamba.

◊ **1:16** Aɗkp. 11:44-45; Aɗkp. 19:2; Aɗkp. 20:7.

Mete mi ma ekpe,
aku apạlu a rukpạ a iyamba.
25 Shegai kadyanshi ka Magono ma Zuba ka kotso wa.” ◊
Kadyanshi ka Magono ma Zuba ka nala ki, ka gai Kadyanshi ka Shinga ka tsa tonuko ɗạ na vi.

2

1 Adama a nala, u kạnạ tạ i varangu gbạ ikuna i cingi i'ya ya yansa. I ạsạkạ uyinsạ ama. Ạsạkại u dansạka kaci ka ɗe aza a shinga kpam nala i'ạri wa. Kotsu i yain malyon ko kpam i yain kadyanshi ka ka ɓạlạ aza roku wa. 2 U kạnạ tạ i yain maluwa ma uso mani ma mạri uwulukpi ma kulu, tsạrạ i gbonguro n ucira u maci u iwauwi. Sạyi adama a mani mi tyoku ɗa bạbạ tsu sạkạ mani, 3 kpaci i peɗe ɗe ukuna u shinga u Yesu Asheku.

Katali ka uma

4 Tuwại ara Yesu Asheku Katali ka uma. Ama ushani a 'yuwan yi tạ, shegai Kashilạ ka ɗangạsa yi kpam wa ciga yi tạ cika. 5 Eɗạ dem tyoku u ne ɗa i'ạri. Eɗa atali a uma a ɗa Kashilạ ka yanka manyan tsạrạ u mai kuwa ku tsugono tsu ne a asuvu a ɗe. Eɗạ dem kaɓolo ka aɗarạkpi a uwulukpi a ɗa i'ạri, tsạrạ i yansa uɗarạkpa u kulu u ɗa wa zuwa Kashilạ ka pana kayanyan adama a Yesu Kawauwi. 6 Kadyanshi ka Kashilạ ka tonuko tsu tạ ukuna u na vi:
“Wundyai! Ma zuwuka ɗạ tạ katali
ka ka lakai kalen cika a asu u kuma a Sihiyona†*
ka n ɗangạsai kpam ka n lakai uciga.
Gbạ uza ɗa baci u wushuki n eyi, wa yan uwono wa.” ◊
7 Mayun ɗa, aya macigi ma ɗe, eɗạ aza ɗa i wushuki n eyi. Shegai aza ɗa a 'yuwan yi,
“Katali ka aza a kuma a 'yuwain
ka ka lakai cika a asu u kuma.” ◊
8 Kadyanshi ka Kashilạ ka dana tạ dem,
“Aya katali ka ka tsu zuwa ama a tạɗạtsạ,
katali ka ka zuwa urukpạ.” ◊
A tsu tạɗạtsạ tạ kpaci a tsu pana kadyanshi ka Kashilạ a nạkạ ka karingạ wa, kpaci nala Kashilạ ka foɓusuko le.
9 Shegai eɗạ i'ạ tyoku u ama a nala yi wa, kpaci eɗạ kaletsu ka ka Kashilạ ka ɗangạsai ka. Eɗa kaɓolo ka aɗarạkpi a ɗa a gbashikai Kashilạ yavu Magono, eɗạ ama a uwulukpi u ɗa, kpam eɗạ kaletsu ka Kashilạ ka. Kashilạ ka wutukpạ ɗạ tạ a asuvu a karimbi u tuko ɗạ a asu u katyashi ka ne. Gogo-na u kạnạ tạ i dansa gbạ manyan ma pige ma pige ma u yansai. Kadyanshi ka Kashilạ ka dana tạ,
10 “Caupa, eɗạ kaletsu ka wa;
shegai gogo-na eɗạ kaletsu ka Kashilạ ka.
Caupa i'ạri i wusha asuvayali a Kashilạ wa; shegai gogo-na i wusha tạ asuvayali a ne.” ◊
11 Ama a vạ, eɗạ amoci a ɗa pini na kpam aza a kugengu. N rono ɗạ tạ atsuvu kotsu i toni uciga u ili i cingi wa, kpaci a tsu shilạkạnạ tạ n uma u mayun u ɗe. 12 Kiranai n tyoku ɗa ya rongo n atoku a ɗe aza ɗa bawu a'ạri atoni. Ko a takunku ɗạ baci unyushi, eɗạ gai i wenike le ahali a shinga. A ka wushuku tạ kpam a nạkạ Kashilạ tsupige u tuwạ baci u yanka likimba afada.

◊ **1:25** Isha. 40:6-8. * **2:6** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima. ◊ **2:6** Isha. 28:16. ◊ **2:7** Ishp. 118:22. ◊ **2:8** Isha. 8:14. ◊ **2:10** Hos. 1:6, 9; Hos. 2:23.

Gorimukoi azapige a ɗe

13 Kashilạ ka ciga ɗạ tạ i gorimuko gbạ aza a tsupige. Gorimukoi aza a
tsugono, 14 n azapige a ɗa dem u tsu suku. Yansai nala kpaci magono ma
suku le tạ tsạrạ a foro gbạ uza ɗa baci u nusai, kpam u suku le tạ tsạrạ a nạkạ
uza ɗa yain ili i maci tsupige.
15 Kashilạ ka ciga ɗạ tạ i yain ili i shinga, kpam i yan baci, ya zuwa tạ
atengeshi a ama ɗa a tsu takunkusu ɗạ unyushi a paɗa bini. 16 Eɗạ agbashi
a ɗa wa; i tsạrạ ɗe kaci ka ɗe. Shegai utsạrạ u kaci u ɗe u nạkạ ucira u ɗa ya
yan ili i cingi wa. I tsạrạ tạ kaci ka ɗe tsạrạ i woko tyoku u agbashi a Kashilạ.
17 Nạkại ya dem karingạ kpam i wenike uciga u maci a asu u ama a Kashilạ.
Nạkại Kashilạ tsupige kpam i gorimuko magono.
18 Agbashi, u kạnạ tạ i gorimuko azakuwa a ɗe kpam i nạkạ le karingạ kain
dem. Yanyi nala a asu u aza a shinga n aza a ahali a maci, u kạnạ tạ dem
i yain nala a asu u aza a asuvu a shen. 19 Uza yan baci unyushi wa, aku u
kawunki upana u ikyamba u ili i'ya bawu u yain adama a ɗa u revei Kashilạ,
Kashilạ ka pana tạ kayanyan ka ne. 20 I lekeɗe ili wa a lapa ɗạ baci adama a
unyushi u ɗa i yain. Shegai Kashilạ ka zuwuka ɗạ tạ unạ u shinga i pana baci
ikyamba a asu u uyan ukuna u shinga. 21 Kawauwi ka iryoci i ɗe, u pana tạ
ikyamba adama a ɗe. Tonoi dem nala. Upana u ikyamba wạ tạ a asuvu a ili
i'ya Kashilạ ka zuwa tsu tsu pana. Kadyanshi ka Kashilạ ka dana tạ:

22 “Kawauwi ka yan unyushi u cingi wa,
kpam u yinsạ uza wa.” ◊

23 An ama a wisha yi, u tsupa wa. An a zuwa yi u pana ikyamba, u dana
ele dem a pana ikyamba wa. U zuwa tạ kaci ka ne a akere a Kashilạ uza ɗa u
tsu yan afada a maci. 24 Eyi n kaci ka ne u bidya tạ unyushi u cingi u tsunu a
ikyamba i ne a mawandamgbani tsạrạ tsu 'yuwan uyan unyushi, kpam tsu
rongo n ili i shinga. A tạnạsạ ɗạ tạ adama a a'utsu a ne! 25 Caupa i'ạri tạ
a kugengu tyoku u ncon n ɗa n puwạin. Shegai gogo-na i gono ɗe a asu u
Kaliniki ka ɗe, uza ɗa wa guɓa uma u ɗe.

3

Tyoku ɗa a tsu yan a asuvu a iyolo

1 Eɗạ aka she i gorimuko a'ali a ɗe. Ko a'ali a roku a 'yuwain baci uwushuku
n Kadyanshi ka Shinga ki, uma u shinga u ɗe wa purạ tạ ugboji u le kapala n
kadyanshi ka roku. 2 Yan ɗa a ka yan nala an a wenei uma u shinga n u maci
u ɗa ya rongo.
3 Kotsu i mạtsạ i lobono a uwene a a'eshi a aza roku wa. Kotsu i dambula
kaci ka ɗe n kuca ku kenji ushani wa, ko ili i udyoku i ikebe wa, ko aminya a
ikebe a shinga wa. 4 Nala wa. U la tạ tsulobo a reve vu n tsulobo tsa tsa wutạ
a katakasuvu ka vunu. Tsulobo tsu nala tsi tsu tsu wutạ tạ a asu u uvakunku
u kaci n ukạnạ u kaci n kakirani. Wạ tạ n kalen cika a asu u Kashilạ kpam
wa kotso wa. 5 Tyoku ɗa gai aka a uwulukpi a caupa a gonukoi kaci ka le n
tsulobo u ɗa la vi. A wushuku tạ n Kashilạ kpam a ka gorimuko a'ali a le. 6 Hal
gai Saratu,† u gorimuko tạ vali u ne Ibirahi, an u isạ yi uzakuwa u ne. Eɗạ
nkere n ne n ɗa, ya yan baci ukuna u shinga kotsu i ạsạkạ uwonvo u ɓishinka
ɗạ uyan ili wa.
7 Nala dem a'ali, u gan tạ i wundi aka a ɗe n karingạ. I toni n ele mai tyoku
ɗa ya rongo kaɓolo. Kotsu i ciɓa an i la le n ucira. I reve kpam an ele dem a
wushai kune ku shinga ku uma u Kashilạ. Ya ciga baci ko i te i kạngu kavasu
ka ɗe ubana a asu u Kashilạ wa, she i yain nala.

◊ **2:22** Isha. 53:9.

Rongoi mai a asuvu a ɗe

8 Gogo-na gbạ ɗe she i wushuku n atoku a ɗe, i kirana n i'ya ya tsạrạsạ atoku
a ɗe. I cigamgbana yavu uza n vangu u ɗa i'ạri. I pana asuvayali a atoku, i
vakunku kaci ka ɗe. 9 Uza u yanka ɗạ baci ukuna u cingi, kotsu i yanka yi
dem ukuna u cingi wa. Uza roku tonuko ɗạ baci kagbani, kotsu i gonuko yi n
kagbani wa. Nala gitạ baci, i zuwuka icun i ama a nala yi unạ u shinga. Yanyi
nala kpaci Kashilạ ka isạ ɗạ tạ tsạrạ i zuwuka ama unạ u shinga. Kpam eɗạ
dem Kashilạ ka zuwuka ɗạ tạ unạ u shinga. 10 Kadyanshi ka Kashilạ ka dana
tạ,

"Uza wa ciga baci u rongo n mazạngạ
n a'ayin a shinga,
u kạnạ tạ u kirana n kaletsu ka ne a asu u udansa kadyanshi ka gbani.
U kirana kpam n unạ u ne a asu u uyansa kaɓan.
11 U kạnạ tạ u suma uyansa ukuna u cingi, u gono u yansa ukuna u maci.
U mạtsạ u wene u rongo n ya dem nạ ndishi n shinga.
12 A'eshi a Magono ma Zuba a ka wundya tạ aza ɗa a ka yansa ukuna u
shinga.
Kpam atsuvu a ne a'ạ tạ ukukpi tsạrạ u panạka le a yan baci kavasu.
Shegai u tsu kpatalạka tạ aza ɗa a tsu yansa ukuna u cingi kuciṇa." ◊

13-14 Ya wa yanka ɗạ ukuna u cingi i'ạ baci ufoɓusi i yanka le ukuna u
shinga? Shegai a ka yan ɗạ baci mavura an ya yansa ukuna u maci, kotsu
i pana uwonvo wa kpam kotsu i namgba asuvu wa. Kashilạ ka nạkạ ɗạ tạ
katsupi ka ya yansa ukuna u ɗa wạri u shinga. 15 A unạ u ɗa ya dambula
a asuvu a ɗe, she i lyaka Kawauwi kayala tyoku u Asheku n katakasuvu ka
ɗe. I rongo ufoɓusi u ɗa ya wushunku uza ɗa baci dem u wece ɗạ i tonuko
yi ili i'ya i zuwai i'ạri n uzuwa u uma. Kpam u kạnạ tạ i yain u ɗa sawu nạ
unạkạ tsupige. 16 I rongo n atakasuvu a ɗe sarara. Pini nala, ama a dansa
baci kagbani a kaci ka ɗe, a ka woko tạ n uwono a wene baci uma u shinga u
ɗa ya rongo an i'ạri aza a Kawauwi.
17 Ciɓai, u la tạ tsulobo i yain ukuna u shinga i pana ikyamba, Kashilạ ka
baci ka cigai u ɗa nala. I pana baci ikyamba nala, u la tạ tsulobo n u ɗa ya
pana ikyamba an i yain ukuna u cingi. 18 Kawauwi ka pana tạ dem ikyamba
an u kuwại adama a unyushi u cingi u tsunu, kpam wa doku wa yan nala wa.
U yan unyushi u cingi wa, shegai u kuwạ tạ adama a aza a unyushi u cingi
tsạrạ u tuko tsu a asu u Kashilạ. Ikyamba i ne i kuwạ tạ, shegai a 'yạngạsạ yi
n ucira u Kulu Keri.
19 Aku ku zuwa yi u ba u yankai a'ulu a akushe a ɗa a'ạri a kuwa ku a'ali
kuɓari. 20 Ama a na yi a 'yuwan tạ upanạka Kashilạ a'ayin a ɗa Nuhu wa yan
kpatsu. Shegai Kashilạ ka yan tạ ahankuri n ele. Ama kullạ a uwa tạ pini a
kpatsu ki, aku Kashilạ ka wauwa le a mini mi.
21 Mini ma nala mi ma woko tạ yavu ulyuɓugu u ɗa wa wauwa ɗạ gogo-na.
Shegai ulyuɓugu u uzạ u ashindạ a ikyamba u ɗa wa. U ukpatala ubana a asu
u Kashilạ n katakasuvu ka ɗe sarara ɗa, kpaci a 'yạngạsạ tạ Yesu Kawauwi a
ukpạ. 22 Gogo-na Kawauwi kạ tạ a zuba ndishi a kukere ku ulyaki ku Kashilạ.
Gbạ atsumate a zuba n ucira kau-kau u zuba n gbạ ityoni i cingi u kạnạ tạ a
panạka yi.

4

Ya dem yain tyoku u Kawauwi

1 An u wokoi Kawauwi ka panai ikyamba n ikyamba i ne, eɗạ dem she i
foɓuso i yain nala. Ili i'ya i zuwai tani i'ya, i wushuku baci ya pana ikyamba

◊ **3:12** Ishp. 34:12-16.

adama a Kawauwi, uyan u unyushi u cingi u ɗa la vi ya suma. 2 Nala kpam
ya tono upana u kayanyan u cingi u ikyamba i ɗe wa. Shegai ya yanka tạ
gbạ uma u ɗe manyan i yain i'ya Kashilạ ka ciga. 3 I'ạri i ɓạrạkpạ tạ n i yanyi
ili i'ya aza ɗa bawu a revei Kashilạ a ka yansa. Tsishankala tsu kaberikete,
uciga u ili i cingi, i rongoi a kuso n i gutukpi, ya yansa kpam abiki a gbani hal
n isoshi i kaberikete, i lyakai ameli kayala ili i'ya Kashilạ ka kovo.
4 Aje a cau a ɗe a yan tạ majiyan an bawu ya bansa kpam n ele a asu u
uyansa ukuna u gbani vi. Hal gbạm a ka yansa kadyanshi ka gbani a kaci ka
ɗe adama a ukuna u nala vi. 5 Shegai u kạnạ tạ a wushunku uza ɗa wa tuwạ
u yanka ya dem afada, aza a uma n aza ɗa a kuwại gbạ. 6 Adama a nala, Yesu
yanka tạ aza ɗa a kuwại vi kuɓari ku Kadyanshi ka Shinga. Ko an u wokoi
a ka yanka le dem afada tyoku u ama ɗa a buwai, yanka ɗa u yanka le nala
tsạrạ a tsạrạ a'ayin a ɗa a ka kpatala a rongo a asuvu a uma tyoku ɗa Kulu ku
Kashilạ ku tonoi n ele.
7 Ko ndya wa ya kotso tạ na n a'ayin kenu. Adama a nala i vakunku asuvu
a ɗe, i kạnạ kaci ka ɗe tsạrạ i yain kavasu. 8 Gbạ ili i'ya gbạm i lakai kalen i'ya,
i lyai kelime n i weniki atoku a ɗe uciga u maci. Ili i'ya kpam i zuwai i'ya, ya
cimbusukạ tạ gbạ ikuna i cingi i kakumạ i'ya a ka yansạka ɗạ. 9 U kạnạ tạ i
wushi ama a a'uwa a ɗe, kpam kotsu i yain tsali wa.
10 Kashilạ ka nạkạ tạ ya dem kune icun kau-kau. U gan tạ i yanka ili i'ya
Kashilạ ka nạkạ ɗạ manyan mai, tsạrạ i wenike ukuna u shinga u Kashilạ a
asu u ama. 11 Avu uza ɗa Kashilạ ka nạkại kune ku kuɓari, vu yain ka yavu
Kashilạ ka ka dansa a asuvu a vunu. Isạ ɗa a isạ vu vu ɓạngạ ama? Ɓạngạ le
n gbạ ucira u ɗa Kashilạ ka nạkạ vu. Pini nala, Kashilạ ka wusha tạ tsupige
tsu ili gbạ a asu u Yesu Kawauwi. Tsupige tsu Kashilạ tsạ tạ pini hal ubana
bawu utyoku, nala kpam dem ucira u ne. Ami.

A ka yan ɗạ tạ mavura

12 Ama a vạ, kotsu i yain majiyan an a ka konduso ɗạ n upana u ikyamba
yavu i'ạri a asuvu a akina wa. Kotsu i wene yavu ukuna u roku u ɗa u savu
wa. 13 Wa laka ɗạ tạ tsulobo i yain mazạngạ an eɗạ dem i uwai a asuvu a
upana u ikyamba u Kawauwi. Yansai nala ya tsạrạ tạ mazạngạ cika a'ayin a
ɗa baci a wenikei tsupige tsu ne. 14 A yanka ɗạ baci kagbani adama a kala ka
Kawauwi, i tsạ la vi ɗe unạ u shinga, kpaci u wenike tạ an tsupige tsu Kulu
Keri ku Kashilạ tsạri n ạɗạ. 15 Mai ɗa wạri uza u pana ikyamba u wuna baci
uma gbani gbani, ko uboku ko kpam ukuna u gbani u roku u ɗa uza u yain.
Nala dem wạri, uza wa uwusa baci ukuna u ama kaberikete u gan tạ u pana
ikyamba. 16 Nala wạri wa, a ka yan ɗạ baci mavura an i'ạri Atoni. Kotsu i
pana uwono n upana u ikyamba u nala vi wa. Shegai i cikpala Kashilạ an
i'ạri n kala ka nala ki.
17 Gogo-na ɗa a'ayin a ɗa Kashilạ ka gitạ afada a ne, kpam wa gitạ tạ u
yanka kuwa ku ne. Pini nala, a gitạ baci n ạtsu an tsạri Atoni, ndya ya
woko makorishi ma aza ɗa a 'yuwain upana Kadyanshi ka Shinga ka ne?
18 Kadyanshi ka Kashilạ ka da,
“Iwauwi i tsu tuwạ tạ a asu u ama a shinga n upana u ikyamba, shegai ama
ɗa a 'yuwain upanạka Kashilạ kpam a tsu nususa, ama a na a ka la tạ ama a
shinga upana ikyamba.” ◊
19 Ili i'ya ukuna u na wa tono u ɗa: va pana baci ikyamba tyoku ɗa Kashilạ
ka ciga, vu lyai kelime n unạkạ kaci ka vunu a asu Kashilạ uza ɗa yan vu. Vu
lyai kpam kelime n uyansa ili i shinga, wa ɓạngạ vu tạ. Mayun, wa kpạɗạ vu
uɓạngạ wa.

◊ **4:18** Tzg. 11:31.

5

Uwenishike ubana a asu u nkoshi

1 Gogo-na nkoshi ma Atoni n ɗa ma dansaka. Mpa dem makoshi ma kpam
n wene ta upana u ikyamba u Kirisiti Kawauwi. Ma tono yi ta a tsupige tsu
ne n karinga ka ne u gono baci. 2 Tyoku ɗa aliniki a tsu kirana na ncon n le,
nala dem u gain i kirana n gba ko ya baci Kashila ka zuwai a akere a ɗe. I yain
u ɗa n uciga u ɗe, kotsu i yain tsali an ya yan u ɗa wa. I yain nala an ya pana
kayanyan ka ugbashika Kashila. Kotsu i yain nala n i zuwi uma a ili i likimba
i'ya ya tuwa ɗa wa. 3 Kotsu i gonuko kaci ka ɗe azapige hal n i ɓaranasi ama
kaberikete wa, shegai i gonuko kaci ka ɗe i woko iryoci i shinga. 4 Nala kpam,
Magono ma Aliniki ma tuwa baci, wa naka ɗa ta funi u tsupige u ɗa bawu wa
kporo.

Uwenishike ubana a asu u alobo

5 Eɗa alobo, panai karinga ka nkoshi. Gba ɗe kpam she i ɓangamgbana
yavu agbashi a ɗa a vakunki kaci ka le, kpaci
"Kashila ka 'yuwan ta aza ɗa a'ari n arądĩ, u nakai kpam ukuna u shinga u
ne a asu u aza ɗa a vakunki kaci ka le." ◊
6 Adama a nala, i vakunku kaci ka ɗe a ucira u Kashila. A'ayin a ɗa baci
a'ayin a ne a tuwai, wa rąɗagba ɗa ta a zuba. 7 Tsunki Kashila gba ili i'ya ya
ɓala ɗa, kpaci wa kirana ta n ąɗa.
8 Kain dem i rongo a uwundya n afoɓi. Kalapansi ka utokulalu u ɗe, kpam
aya pini wa genge tyoku u gabako wa bolo uza ɗa wa kana tsara u takuma.
9 Shamgbai n ucira a ili i'ya i wushuki n i'ya, nala ya yan i lyai kaci ka ne n
ucira. U gan ta i reve, gba Atoni a Asheku ko nte wa a likimba a ka pana ta
icun i upana u ikyamba u na vi.
10 A'ayin a ɗa baci i panai ikyamba kenu, Kashila ka kirana ta n ąɗa, kpam u
zuwa atakasuvu a ɗe a gbama, wa zuwa ɗa ta kpam i shamgba n ucira. Yan ɗa
Kashila ka tsu yan nala adama a ɗa wari uza u shinga a'ayin dem. U zuwa ɗa
ta i tsara tsupige tsu ne bawu utyoku a asu u ɗa u ɓolomgbono ɗa n Kawauwi.
11 Kashila ka lya ta tsugono tsu ko ndya wa hal ubana bawu utyoku. Ami.

Idyani

12 Ma wundya ta Sila tyoku u utoku kpam uza ɗa n wushuki n eyi. U ɓanga
mu ta a asu u ukorongu maku ma ukanikorongi u na vi. Ili i'ya i zuwai n
korongi u ɗa i'ya, tsara n gbamatangu ɗa, kpam n tonuko ɗa tyoku ɗa Kashila
kari uza u shinga, adama a ɗa kain dem i rongo uwushukusu n eyi. 13 Atoni
a Babila† * a ka sukunku ɗa ta idyani. Kashila ka ɗangasa le ta dem tyoku ɗa
u ɗangasa ɗa. Maku ma va dem Marku wa danasa ɗa ta. 14 Damamgbanai a
asuvu a uciga u Atoni. Kavasu ka va ka Kashila ka naka ɗa ndishi n shinga,
eɗa aza ɗa i'ari aza a Kirisiti Kawauwi.

◊ **5:5** Tzg. 3:34. * **5:13** Arevi a Tagarąda u Kashila a wushuku ta an Bituru yankai "Babila" manyan tsara u yain kadyanshi a kaci ka ilyuci i Roma.

Ukanikorongi u Ire u Bituru

Ukukpạ u kadyanshi

Ukanikorongi u ire u ɗa u wutại ara Bituru ubana a asu u Atoni aza ɗa a wacuwai a asu kau-kau u ɗa na vi.

A asuvu a ukanikorongi u na vi, Bituru tonuko tạ ayain a kạneshi, Kashilạ ka kirana tạ n aza ɗa a korongi Tagarạda u Kashilạ, adama a nala u gan tạ Katoni dem ka reve Tagarạda u Kashilạ mai. U toɗugbuso tạ kpam u da, a ka yan tạ awenishiki a kaɓan, u wenikei kpam tyoku ɗa a ka reve ili i maci n i kaɓan. A makorishi u da a zuwa uma a a'ayin a ɗa Kawauwi ka gono.

Awenishiki a kaɓan n uwenishike u kaɓan u ɗa pini ushani gogo-na. Adama a nala, u kạnạ tạ Atoni a reve Tagarạda u Kashilạ mai. Tsu kondo baci a Tagarạda u Kashilạ, tsa wene tạ an Asheku Kawauwi wa gono tạ, adama a nala a ɗa tsạri n uzuwa u uma u ɗa bawu uza roku wa fuɗa wa wusha tsu u ɗa vi.

Ili i'ya i'ạri a tagarạda u na vi

Idyani n kavasu (1:1-2)
Tyoku ɗa Atoni a Asheku a gain a rongo (1:3-15)
Tsupige tsu Kawauwi (1:16-21)
Ntsumate n awenishiki a kaɓan (2:1-22)
Ugono u Asheku mayun ɗa (3:1-18)

Ukukpạ u kadyanshi

1 Mpa Simo Bituru, kagbashi ka Yesu Kirisiti Kawauwi, kasuki ka ne ka dem mạri. Gbạ ɗe ɗa ma koronku, eɗạ aza ɗa i'ạri n upityanangu tyoku ɗa tsạri n u ɗa. Upityanangu u nala tani wạ tạ n kalen cika, kpaci Kashilạ n Yesu Kawauwi alya a nạkạ tsu u ɗa adama a ukuna u maci u le.

2 Ma ciga tạ Kashilạ ka wenike ɗạ ukuna u shinga nạ ndishi n shinga cika a'ayin a ɗa baci i'ạri a ureve Yesu n i revi, kpaci aya Kashilạ n Asheku a tsunu.

Ili i'ya i zuwai tsạri n uzuwa u uma

3 An ureve u Yesu u tsunu wạri a ulya kapala, u yanka tạ ucira u tsugono u ne manyan tsạrạ u nạkạ tsu gbạ i'ya tsa ciga, kpam tsu rongo tyoku ɗa wa yankpa Kashilạ. Ū isạ tsu tạ tsu tuwạ tsu wushi tsupige tsu ne, tsu wushi kpam ukuna u shinga u ne. 4 N ucira u pige u nala u ɗa kpam u nạkạ tsu kazuwamgbani ka pige ka pige n ka shinga ka shinga. U zuwamgbana tạ u da a ka zuwa tsu tạ tsu lai a asuvu a ukuna u cingi u ɗa u kyawan tsu u ɗa uyawunsa u ukuna u cingi u tsu tuko. U zuwamgbana tạ kpam u da ya woko tạ tyoku u Kashilạ.

5 Adama a nala, cinda i wokoi tyoku u Kashilạ, kotsu i kạkạ tsạrạ i doku ukuna u shinga a asuvu a upityanangu u ɗe. Uma u ukuna u shinga u tsu zuwa ɗạ tạ i doku ureve u Kashilạ cika. 6 Ureve u Kashilạ u tsu tuko tạ ukạnạ u kaci. Ukạnạ u kaci kpam u tsu tuko tạ akawunki. Akawunki yi kpam a tsu zuwa ɗạ tạ i rongo gbạ adama a Kashilạ. 7 Ya rongo baci nala, ya yan tạ n uciga u atoku. A makorishi kpam ya yan tạ n uciga u maci a asu u ama gbạ. 8 I lya baci kelime n udoku u ili i shinga i na yi, ya ɓishinka ɗạ tạ uwoko aza a gbani n aza a ndishi n gbani, i yain kpam ili i shinga ushani adama a ureve u Asheku Yesu Kawauwi. 9 Shegai aza ɗa a kpạɗại uyan ili i shinga i na yi arumbạ a ɗa, ko kpam a ka wene mai wa. A ạsạnsạ tạ an Kashilạ ka zại uma u cau u le u unyushi u cingi.

10 Ama a vạ, adama a nala, u kạnạ tạ i doku uyan ili i'ya ya wenike an
Kashilạ ka isạ ɗạ mayun, i wenike kpam an u ɗangạsa ɗạ i woko ama a ne.
I yan baci nala ya tạɗạtsạ wa, ya rukpạ tani wa. 11 Kashilạ kpam ka wusha
ɗạ tạ mai a asuvu a tsugono tsu Yesu Kirisiti Asheku n Kawauwi ka tsunu.

Zuwai atsuvu a asu u akani a Kashilạ

12 I reve ɗe ili i na yi, kpam i'ạri kushani a ukuna u mayun n ucira. Gbạ n
nala ma ciga tạ n rongo ɗạ uciɓusuka ili i na yi. 13 Wa lobono tạ n rongo ɗạ
uciɓusuka ili i na yi hal she kain ka n kuwại. 14 Kpam Asheku Yesu Kawauwi
u wenike mu ɗe a ka ɓạrạkpạ wa ma kuwạ tạ. 15 Adama a nala, ma mạtsạ tạ
n wene n wenishike ɗạ ili i na yi mai. Ma ciga tạ i ciɓa ko u ɓạrạkpạ baci an n
lazai.

16 An tsu tonuko ɗạ tyoku ɗa Asheku a tsunu Yesu Kawauwi a ka gono
n ucira, itete i ugboji i'ya uza roku u yain i'ya tsa dansa wa. Tsu wene tạ
tsupige tsu ne mayun n a'eshi a tsunu. 17 Kashilạ Tata u nạkạ yi tạ tsupige
tsa a rạɗạgbạ yi kpam an u isạ yi n kalạgạtsu a asu u Ucira n Tsupige, u ɗa,
“Maku ma vạ ma na vi, uza ɗa ma ciga cika, kpam ma pana tạ kayanyan n
eyi.” ◊ 18 Tsạ tạ pini a zuba u masasa ma uwulukpi ma nala mi kaɓolo n Yesu
a'ayin yi, kpam tsu pana tạ kalạgạtsu ki ka dansai a zuba.

19 Gbạ ikuna i na yi i zuwa tsu tạ tsu doki tsu wushuki ili i'ya ntsumate n
danai vi mayun ɗa. Adama a nala she i gonuko ugboji a asu u kadyanshi ka le
ki i woko yavu macikalu ma ma wantukpa a karimbi. Lyayi kelime n i yanyi
ili i na yi hal kain ka Kawauwi ka wenikei kaci ka ne kpam katyashi ka ne ka
wantukpai a atakasuvu a ɗe.* 20 Ili i'ya i lakai gbạ, u kạnạ tạ i reve a'ayin a
ɗa baci ntsumate n yain kadyanshi a Tagarạda u Kashilạ, ara le ɗa ka wutại
wa.† 21 Ntsumate mi a tsu yan kadyanshi adama a ɗa an ele a ka ciga a dansa
wa. Nala wạri wa. Kulu Keri ka ku tsu zuwa le a dansa akani a Kashilạ.

2

Awenishiki a kaɓan

1 A'ayin a ɗa a wurai, a yan tạ ntsumate n kaɓan aza ɗa a yain kadyanshi a
asuvu a Isara'ila, nala kpam a asuvu a ɗe ya tsạrạ awenishiki a kaɓan. A ka
yan tạ manyan n ugboji a tuko kaɓan ka ka tuko kunangasu a kaci ka Kashilạ.
A ka 'yạngạsạkạ tạ Ashekapige, uza ɗa u wauwa le. Ele n kaci ka le dem
a ka ɓạrạkpạ n uwusha u ukpạ wa. 2 Ama ushani a ka tono tạ uwenishike
u cingi u le, aku a toni ukuna u gbani u uwono u le. Adama a le ama a ka
dansa tạ kadyanshi ka gbani a kaci ka Kawauwi n uwenishike u mayun u
ne. 3 Awenishiki a na yi a'ạ tạ n kurura, kpam a tsu yanka tạ ugboji n kaɓan
manyan a ryafa ɗạ. Shegai Kashilạ ka bidya tạ u wacinsa le tun caupa kpam
ukpạ u le wạ tạ a ure.

4 Kashilạ ka jebige atsumate a zuba mavura a'ayin a ɗa a yain unyushi u
cingi wa. U tsu varangu le tạ a asu upana u ikyamba kpam a asuvu a a'ele a
lyungu-lyungu a karimbi, nte a ka rongo pini hal a'ayin a afada. 5 Kashilạ ka
jebige ama mavura a likimba a'ayin a cau a Nuhu wa. U wauwa tạ Nuhu n
ama a shindere aza a kuwa a ne. Nuhu rono tạ ama atsuvu a kaci ka afada a
maci a Kashilạ, pini nala, Kashilạ ka cimbusại gbạ likimba n ama a cingi yi n
mini ma pige.

◊ **1:17** Mat. 17:5; Mak. 9:7; Luk. 9:35. * **1:19** Idani i na n Tsiheline i'ya, “She a'ayin a ɗa kain ka wansai kpam katala ka kpasani ka 'yạngại a katakasuvu ka vunu.” † **1:20** A ka fuɗa tạ a ka reve idani i Tsiheline pini na n kalen ka na dem, “U kạnạ tạ vu reve an uza wạ la wa reve akani a ntsumate n kaci ka ne wa.”

6 U doki u yain ilyuci i Sodom n Gomora mavura u daɓai i'ya u gonukoi i'ya
kakomo. U zuwai a wokoi iryoci a ili i'ya ya gitą n aza ɗa a kpąɗąi upanąka
Kashilą. 7 Shegai gbą n nala, Kashilą ka wauwa tą Lutu. Lutu† vuma ɗa
rongoi n Kashilą mai ɗa, kpam u pana kayanyan ka ukuna u gbani n u cingi
u ɗa a ka yansa a asu u ɗa wąri vi wa. 8 An u wokoi vuma ɗa uza ɗa wa pana
Kashilą karingą, u dambula tą a asuvu a ne cika an u wenei tsicingi kpam wa
panąsa ukuna gbani kain dem.
9 Ili i na i wenike tą an Kashilą ka fuɗa ka wauwa ama ɗa a ka tono yi mai a
asuvu a upana u ikyamba u ɗa a ka panąsa. Ili yi ya wenike tą dem an Kashilą
ka kąną ama ɗa a 'yuwan yi unąką karingą, kpam wa lya tą kelime n uyan le
mavura hal ubana kain ka afada.
10 Kashilą ka doku tą upana u ikyamba u ama ɗa a ka tono uciga u ili i
ikyamba i le kpam a 'yuwan yi unąką karingą. Icun i ama a na yi a'ą tą n arąɗī
kpam a bidya kaci ka le evu wa. Hal gbąm a tonusukoi tsupige tsu aza a zuba
kadyanshi ka gbani, kpam a tsu wece kain ka a ka yan nala wa. 11 Shegai
atsumate a zuba a la tą ama a na yi ucira cika, kpam gbą n nala atsumate a
zuba yi a tsu tonusuko tsupige tsu aza a zuba a nala yi kadyanshi ka gbani a
kapala ka Kashilą wa.
12 Ama a na a a'ą tą tyoku u nnama n mete n ɗa bawu n tsu yan majiyan.
N ɗa a matsai tsąrą a kąną a wuna. A tsu tonuko tą ili i'ya bawu a revei
kadyanshi ka gbani. Ahali a cingi a le a ɗa a ka wuna le. 13 A ka wusha tą ukpą
u woko katsupi ka malen ma manyan ma le adama a ukuna u cingi u ɗa a ka
yansąka ama. A tsu yan tą maząngą a'ayin a ɗa a ka yan ukuna u cingi ko n
kaara ka baci. A tsu tuko tą uwono a kaɓolo ka ɗe, a gonuko ɗą aza a ashindą.
A tsu lya tą kelime n a yanyi ukuna u kaɓan u na vi ko a ka lya baci ilikulya
kaɓolo n ąɗą a asu u abiki. 14 A tsu yan tą tsishankala n a'eshi a le, kpam a tsu
cuwą n uyan unyushi wa. A tsu kpataląsa tą aza ɗa bawu a shamgbai a asu
u te a yain unyushi. A tsu wenishike tą kaci ka le kurura, ele aza ɗa a yankai
uną a ɗa. 15 A asąką ɗe ure u maci a tonoi ure u matsumate Bala'am† maku
ma Beyu. Bala'am vuma ɗa uza ɗa u lai uciga ikebe a asu uyan ili i'ya bawu
i gain. ◊ 16 Shegai makparyagi ma ɓarana tą Bala'am. Manama ma bawu ma
tsu dansa, ma dana tą ukuna yavu vuma ma ɓishinkai matsumate mi uyan
ijan i ne.
17 Ama a na a'ą tą yavu a'eshi a mini a ɗa a ekpei. Tyoku u alishi a ɗa a tsu
kyawunsa a zuba a uwule ɗa a'ąri. A tsu yan tą kazuwamgbani cika shegai
ko i te a tsu shaɗangu wa. Kashilą ka zuwa tą icun i ama a na yi a asu u ɗa u
lakai karimbi. 18 Ama a na yi a tsu yan tą arąɗī n kadyanshi ka gbani. Vuma
wa yan baci evu n u'ąsąką ure u cingi, ama na yi a ka yanka tą kurura ku
cingi ku le manyan a gonuko yi a ure u cingi.
19 A yanka tą ya dem kazuwamgbani ka utsąrą u kaci, shegai ele dem
agbashi a uyansa ukuna u cingi a ɗa, kpaci ama agbashi a ili i'ya ya tono n
ele a ɗa. 20 Ama a ka tsąrą tą iwauwi a ili i likimba i'ya ya nangasa le, a tuwą
baci a asu u Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi. Shegai ili i nala yi i doku
baci i kąnąi ama a nala yi pini, hal i lyai kaci ka ama ki, upana u ikyamba u le
wa la tą upana u ikyamba u cau. 21 Wąri wa laka tą ama a nala tsulobo a'ąri a
kpąɗą baci ureve ili i'ya ya zuwa Kashilą upana u kayanyan. U lobono wa, ko
kenu, uza u reve ili i'ya i gain u yain, aku u 'yuwan kadyanshi ka uwulukpi ka
shinga ka Kashilą ka nąką le a yain. 22 Ili i'ya i'ąri i mayun a asuvu a tsizagaɗī
tsu na tsi, i mayun i'ya dem a asu u ama a na yi, “Mashe ma tsu gono tą tsąrą
ma lyai tsishami tsu ne.” Tsizagaɗī tsu roku kpam tsu dana tą, “A sumbą baci
maburusunu, ma gono tą a asu u icaɗī.”

◊ **2:15** Mkc. 22:1.

3

Yesu wa doku tạ wa gono

1 Aza ɗa ma ciga, gogo-na n koronku ɗạ ɗe ikanikorongi i re, kpam a asuvu
a ikanikorongi yi n mạtsạ tạ tsạrạ n zuwa ɗạ i yawunsa mai kpam i ciɓa dere.
2 Ma ciga tạ i ciɓa i reve kpam n akani a ntsumate ma uwulukpi n caupa, ma
ciga tạ kpam i ciɓa i reve kpam ili i'ya Asheku n Kawauwi ka tsunu ka zuwai
asuki a tonuko ɗạ i yain.
3 Wạ tạ n kalen cika i reve a a'ayin a makorishi a ka yan tạ aza a majari,
aza ɗa a ka dosuso ukuna u maci, a yain gbạ ili i cingi i'ya a ka ciga a yain.
4 A ka dana tạ, "Utuwạ u ɗa u zuwamgbanai wa tuwạ vi u ɗa te? Azapige a
kagitạ a kuwạ ɗe gbạ, kpam ko ndya wa i'ạ tạ tyoku ɗa i'ạri tun a kagitạ ka
uyan likimba."
5 Shegai ama a na yi a zuwa tạ kaci ka le a ạsạnsại an tun caupa Kashilạ
ka yain zuba, u wutukpại uyamba a asuvu a mini u zuwai kpam mini ma
kyawain uyamba vi n kadyanshi ka ne. 6 An a tsạrại a yain a'ayin, Kashilạ ka
zuwai mini ma nala mi ma wacinsai likimba. 7 Shegai Kashilạ ka tonuko tạ
zuba n likimba u gogo-na a yain pini hal ubana kain ka afada. Pini nala, aku
akina a tuwạ le, kpam a wacinsa aza ɗa bawu a wushuki n Kashilạ.
8 Aza ɗa ma ciga, kotsu i ạsạnsạ an Kashilạ ka tsu wene kain ka te yavu
ayen kazu ka te wa, u wene kpam ayen kazu yavu kain ka te. 9 Aza roku a
bidya tạ Magono ma Zuba ma ɓạrạkpạ tạ kahu u shaɗangu kazuwamgbani
ka ne, shegai nala wạri wa, wa ɓạrạkpạ tyoku ɗa a ka yawunsa wa. Wạ tạ
n ahankuri ara ɗe. Wa ciga ko uza u kuwạ wa, shegai wa ciga tạ ya dem u
kpatala ugono ara ne. 10 Kain ka Asheku kạ tạ a utuwạ ka danda ama tyoku
ɗa kaboki ka tsu tuwạ. Zuba kpam wa kotso tạ n mawurạ ma pige, aku akina
a runukpa ko ndya wa. Wa wenike tạ ya dem tyoku ɗa a ka toɗugbo likimba
n gbạ ili i'ya i'ạri pini kpam a kiɗaga u ɗa ugana.*
11 An u wokoi a ka wacinsa ko ndya wa, icun i ama a eni a ɗa ya woko?
Adama a nala she i gbashika kpam i nạkạ Kashilạ tsupige n uma u ɗe.
12 I zuwa a'eshi a ɗe a kain ka nala ki i ɓạngạ ka ka tuwạ gogo. A'ayin a
nala yi a ka wacinsa tạ zuba n akina, kpam gbạ i'ya i'ạri pini a akina yi i
darạkpa. 13 Shegai tsa vana tạ zuba u savu n likimba u savu u ɗa Kashilạ
ka zuwamgbanai wa yan, likimba ɗa gbạ aza ɗa a'ạri pini a ka yan ili i'ya
Kashilạ ka danai i'ạri dere.

Idyani i makorishi

14 Aza ɗa ma ciga, adama a nala, she i rongo nạ ndishi n shinga n Kashilạ
kpam i yain gbạ i'ya ya yan i rongo mai bawu unyushi u cingi a asuvu a a'ayin
a ɗa ya vana ukuna u na u gitạ vi.
15 Kotsu i ciɓa, Magono ma Zuba uvana u ɗa wạri tsạrạ ama a tsạrạ kabala
ka a ka tsạrạ iwauwi. Tyoku ɗa utoku u tsunu Bulus uza ɗa tsa ciga, u
koronku ɗạ n ureve u ɗa Kashilạ ka nạkạ yi. 16 Bulus yan tạ kadyanshi ka
ili i na ki asuvu a gbạ ikanikorongi i'ya u korongusi, shegai ili i roku i'ya u
korongi vi i wuyana tạ ureve. Aza roku aza ɗa bawu a revei ili n aza ɗa bawu
a shamkpai kaci ka le a asu u te a vurạ tạ ikanikorongi i ne yi tsạrạ i nạkạ
kalen ka roku kau. Nala dem a tsu yan n apashi a roku a Tagarạda u Kashilạ.
Pini na kaci ka le ka a ka ronuko uwacinsa.
17 Aza ɗa ma ciga, a rono ɗạ tạ atsuvu kaku kahu kain ki, i kirana kotsu
unyushi u ama a cingi u na u purạ ɗạ ugboji wa. Shamgbai a asuvu a

* **3:10** Akorongi a cau a roku aza ɗa a purại a tagarạda u 2 Bituru a korongu tạ "kpam ili i likimba ya darạkpa tạ n usuɗugbi u shen cika."

uwushuku u ɗe, kotsu i rukpa̱ wa. 18 I lyai kelime n ugbama a asuvu a ukuna
u shinga n ureve u Yesu Kirisiti Asheku n Kawauwi ka tsunu. A̱sa̱ka̱ tsupige
n karinga̱ u woko ara ne n gogo-na hal ubana. Ami.

Ukanikorongi u Kagitạ u Yahaya

Ukukpạ u kadyanshi

Yahaya korongu tạ ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu ama kau-kau. U na vi; wata, u kagitạ, u isạ tạ aza a uyan kạneshi vi mmuku n ne. Cinda Yahaya kasuki ka kpam makoshi ma Atoni a aˈayin a nala yi, nala wenike tạ an ukanikorongi vi u Atoni u ɗa gbạ.

A ukanikorongi u na vi, Yahaya yan tạ kadyanshi ka tyoku ɗa uza wa rongo evu n Kashilạ. U yan tạ ka tyoku ɗa uza wa rongo evu n Kashilạ ki icun ku re. Ure u kagitạ u ɗa uza u rongo a katyashi ka Kashilạ. Ure u ire kpam u ɗa uza u rongo a uciga u Kashilạ.

Tagarạda u na u yan tạ kadyanshi ka urongo a katyashi ka Kashilạ u ɗa uza u rongo tyoku ɗa Kashilạ ka ciga. Adama a nala ili iˈạ kpam la iˈya ya rongo usokongi a asu u ama n Kashilạ kpam wa. Tagarạda vi u yan tạ kpam kadyanshi ka uza u rongo a uciga u Kashilạ u ɗa uza u cigi atoku pini na a likimba. A makorishi, u ciɓuga tsu tạ an tsạri n utsạrạ u kaci u pige tsạ baci kaɓolo n Kawauwi.

Ili iˈya iˈạri a tagarạda u na vi

Udani u ɗa wa nạkạ uma (1:1-4)
Kashilạ ka katyashi, Yesu kpam aya iryoci i tsunu (1:5–2:6)
Kazuwamgbani ka savu (2:7-17)
Atokulalu a Kawauwi nạ mmuku n Kashilạ (2:18–3:10)
Uciga u Kashilạ n uciga u tsunu (3:11–4:21)
Utsạrạ u kaci n likimba (5:1-21)

Akani a uma

1 Uza ɗa tun caupa wạri pini a kagitạ ki, aya uza ɗa tsu panạkai kpam tsu wenei. Tsu wene yi tạ n aˈeshi a tsunu, tsu sawa yi kpam n akere a tsunu. Aya Yesu Kirisiti Kawauwi Udani u uma. 2 Uza ɗa u tsu nạkạ uma, u tuwạ tạ ara tsunu! Tsu wene yi tạ, kpam tsa tonuko ɗạ ili iˈya tsu wenei vi. Gogo-na ukuna u uma u ɗa bawu wa kotso u na u ɗa wạri n Tata vi kpam u tuwạ tsu vi, u ɗa tsa tonuko ɗạ. 3 Iˈya tsu wenei kpam tsu panai iˈya tsa tonuko ɗạ, tsạrạ eɗạ dem i tsạrạ urongo u kaɓolo n ạtsu u nala vi. Kaɓolo ka tsạri n u ɗa n Tata n Maku ma ne Yesu Kawauwi. 4 Koronku ɗa tsa koronku ɗạ ili i na yi tsạrạ i shaɗangu n mazạngạ kaɓolo n ạtsu.

Kashilạ katyashi ka

5 Udani u ɗa tsu panai ara Yesu Kawauwi u ɗa na, kpam u ɗa tsa tonusuko ɗạ: Kashilạ ka katyashi, kpam wạri n karimbi wa, ko kenu. 6 Tsu da baci tsạ n uma kaɓolo n eyi, kpam tsu lyai kelime n urongo n uma u tsunu a asuvu a karimbi, aza a kaɓan a ɗa tsạri, tsa tono ukuna u mayun wa. 7 Shegai tsa rongo baci a asuvu a katyashi tyoku ɗa Kashilạ ka rongo a katyashi, tsa rongo tạ la vi kaɓolo n atoku. Kpam mpasa n Maku ma ne Yesu n wulukpe tạ unyushi u cingi u tsunu.

8 Tsu da baci tsạ n unyushi u cingi wa, kaci ka tsunu ka tsa yinsạ, kpam ukuna u mayun wạri a asuvu a tsunu wa. 9 Shegai tsu dana baci unyushi u cingi u tsunu, wa cimbusukạ tsu tạ. Kpaci Kashilạ ka tsu shaɗangu tạ kazuwamgbani ka ne, wa yan tạ ili iˈya iˈạri mai. Wa wulukpe tsu tạ a asuvu a ukuna u cingi u ɗa tsu yain. 10 Tsu da baci tsu yan unyushi u cingi wa,

Kashilạ ka tsa isạ uza u kaɓan. Kpam tsa wenike kadyanshi ka ne a asuvu a atakasuvu a tsunu wa.

2

Yesu ɗa kaɓạngi ka tsunu

1 Mmuku n vạ aza ɗa ma ciga, koronku ɗa ma koronku ɗạ ili i na yi tsạrạ i yain unyushi u cingi wa. Shegai i nusa baci, kain dem Yesu Kawauwi uza ɗa wạri uza u maci, wa folo tạ Tata a unạ u tsunu. 2 Aya uɗarạkpa u unyushi u cingi u tsunu. Unyushi u tsunu u ɗa gbạm u bidyai koshi wa, shegai hal n unyushi u ama a likimba gbạ.

3 Nala tsa reve an gogo-na tsu revei Kashilạ, tsa tono baci udani u ne mai. 4 Uza ɗa baci dem u danai, “N reve tạ Kashilạ,” shegai bawu wa tono ili i'ya u danai, vuma nala uza u kaɓan ɗa. Kpam wạ n ukuna u mayun a asuvu a ne wa. 5 Shegai tsa yan baci ili i'ya Kashilạ ka danai, kpam uciga u ne wạri ara tsunu tyoku ɗa u gain u woko, tsa reve tạ an tsạri ama a ne mayun. 6 Tsu da baci ạtsu ama a ne a ɗa, tsu rongo tyoku ɗa Yesu rongoi.

Kashilạ ka da tsu cigi atoku a tsunu

7 Aje a vạ aza ɗa ma ciga, koronku ɗa ma koronku ɗạ adama a ɗa ma nạkạ ɗạ mele ma savu wa. Ma gai a nạkạ ɗạ caupa vi ma, kpam i reve tạ n udani vi. 8 Shegai u savu u ɗa dem. Kawauwi ka wenike tạ an mele mi mayun ɗa, eɗạ kpam dem i wenike tạ an mayun ɗa. Kpaci karimbi ki kạ tạ a ucimbạ, katyashi ki kpam kạri a uwakana.

9 Uza u dana baci, “A katyashi ka ma rongo,” shegai wa kovo utoku u ne, vuma nala vi a karimbi ka wa rongo. 10 Uza ɗa baci wa ciga atoku a ne, a katyashi ka wa rongo kpam wa tuko utạɗạtsạsạ wa. 11 Tsa kovo baci atoku a tsunu, a karimbi ka tsa rongo kpam tsa wala pini. Tsu reve kpam a asu u ɗa tsa bana wa, kpaci tsa wene ure n karimbi wa.

12 Koronku ɗa ma koronku ɗạ, mmuku n vạ,
kpaci Kashilạ ka cimbusukạ ɗạ ɗe unyushi u cingi u ɗe adama a ili i'ya Yesu yain.
13 Koronku ɗa ma koronku ɗạ, isheku,
kpaci i reve tạ uza ɗa wạri pini tun a kagitạ.
Koronku ɗa ma koronku ɗạ, alobo nạ nkere,
kpaci i lya tạ kaci ka uza u cingi vi.
Koronku ɗa ma koronku ɗạ, mmuku,
kpaci i reve tạ Tata.
14 Koronku ɗa ma koronku ɗạ, isheku,
kpaci i reve tạ uza ɗa wạri pini tun a kagitạ.
Koronku ɗa ma koronku ɗạ, alobo nạ nkere,
kpaci i'ạ tạ n ucira.
Udani u Kashilạ wạ tạ ara ɗe,
kpam i lya ɗe kaci ka uza u cingi vi.

15 Kotsu i cigi likimba ko kpam ili i'ya i'ạri pini a asuvu a ne wa. Ya ciga baci likimba, uciga u Tata wạ la vi ara ɗe wa. 16 Tsa rongo baci tyoku ɗa likimba wa ciga, kain dem tsa rongo tạ uciga tsu yain ili i'ya i'ạri unyushi. Tsu cigi tsu tsạrạ ili i'ya baci dem tsu wenei, tsu yain dem arạdī a ili i'ya baci dem tsa yan kpam tsạri n i'ya. Ko an u wokoi ili i nala yi unyushi u ɗa. Gbạ ili i nala yi i Tata i'ya wa, shegai i likimba i'ya. 17 Likimba n gbạ ili i'ya i'ạri pini ya wura tạ, shegai uza ɗa baci wa yan ili i'ya Kashilạ ka ciga, wa yan tạ n uma hal ubana.

Utokulalu u Kirisiti Kawauwi

18 Mmuku n vạ aza ɗa ma ciga, a'ayin a makorishi a ɗa. I pana tạ a da utokulalu u Kawauwi wạ tạ a utuwạ, gogo-na kpam atokulalu a Kawauwi a ɗa pini na ushani. Nala tsu yain tsu revei an a'ayin a makorishi ɗa na vi.
19 Ama a na yi a ạsạkạ ɗe kuwa ku Atoni ku tsunu, kpaci a'ạri a asuvu a tsunu mayun wa. A da baci mayun ɗa a'ạri a asuvu a tsunu, a'ạri a ka shamgba tạ n ạtsu. An a ạsạkạ tsu vi, u wenike tạ an a'ạri a asuvu a tsunu wa.
20 I'ạ tạ n kune ka Uza u Uwulukpi u nạkạ ɗạ, adama a nala gbạ ɗe i reve tạ ukuna u mayun. 21 U kạnạ mu she n koronku ɗạ a kaci ka ukuna u mayun vi wa, kpaci i reve tạ n u ɗa. I reve tạ kpam an aza a kaɓan a'ạri a asuvu a aza a mayun wa. 22 Ya uza u kaɓan? Uza ɗa baci dem u nanai Yesu Kawauwi, uza u kaɓan ɗa. Uza ɗa baci dem u danai nala, utokulalu u Kawauwi ɗa, kpam u 'yuwan tạ Tata n Maku mi dem. 23 Uza ɗa baci dem u 'yuwain Maku mi, vuma u nala vi u 'yuwan tạ dem Tata vi. Shegai tsu da baci tsu wushuku n Maku mi, tsạ tạ dem n Tata vi.
24 Kotsu i mạtsạ i wene i toni uwenishike u ɗa i tsạrại a kagitạ. I lya baci kelime n utono u ili i'ya i panai a kagitạ, ya rongo tạ kaɓolo n Maku mi kpam n Tata vi. 25 Ili i'ya kpam Kawauwi ka zuwamgbanai wa nạkạ tsu i'ya na: uma u ɗa bawu wa kotso.
26 Koronku ɗa ma koronku ɗạ tsạrạ n rono ɗạ atsuvu a kaci ka ama a nala yi, aza ɗa a ka ciga a yinsạ ɗạ vi. 27 Shegai eɗạ, Kawauwi ka tsunku ɗạ ɗe Kulu Keri ku ne. Kulu ku ne kạ baci ara ɗe, she kpam uza u wenishike ɗạ wa. Kpaci Kulu ku ne ka wenishike ɗạ tạ ko ndya wa, kpam ko ndya baci ku wenishikei mayun ɗa, kaɓan ka wa. Tonoi uwenishike u Kulu vi, i rongo kpam a asuvu a Kawauwi.
28 Mayun mmuku n vạ, lyayi kelime n uwoko ili i te n Kawauwi, tsạrạ u gono baci tsa pana uwonvo wa, kpam tsa pana uwono a kapala ka ne wa. 29 I reve tạ an Kawauwi kạri uza u maci, kotsu kpam i reve uza ɗa baci dem wa yansa ili i'ya i'ạri i maci, maku ma Kashilạ ma.

3

Ạtsu mmuku n Kashilạ n ɗa

1 Tata wa ciga tsu wa wa, adama a nala a ɗa a ka isạ tsu mmuku n Kashilạ. Kpam mayun ɗa tsạri mmuku n Kashilạ mi. Aza a likimba a reve Tata vi wa, ɗa gai dem i zuwai bawu likimba vi u reve tsu vi. 2 Aje a vạ aza ɗa ma ciga, gogo-na ạtsu mmuku n Kashilạ n ɗa, kpam kotsu u wenike tsu ve ili i'ya tsa woko wa, Kawauwi ka gono baci. Shegai tsu reve tạ Kawauwi ka gono baci, tsa woko tạ tyoku u ne, kpaci tsa wene yi tạ tyoku ɗa wạri mayun. 3 Gbạ aza ɗa a wushuki n ukuna u na vi, a ka zuwa tạ kaci ka le a rongo uwulukpi tyoku ɗa Kawauwi kạri uwulukpi.
4 Uza ɗa baci u yain unyushi u cingi, mele ma Kashilạ ma u pasai, kpaci uyan u unyushi u cingi dere ɗa wạri n kushulu n Kashilạ n mele ma ne. 5 I reve tạ an Kawauwi ka tuwại u takpa unyushi u cingi, kpaci wạ n unyushi u cingi wa. 6 Adama a nala, uza ɗa baci wa rongo kaɓolo n eyi, wa lya kelime n uyansa unyushi u cingi wa. Shegai uza ɗa baci u lyai kelime n uyansa u unyushi u cingi, kotsu u wene yi wa kpam u reve yi wa.
7 Mmuku n vạ, kotsu i ạsạkạ uza u yinsạ ɗạ a kaci ka ukuna u na vi wa: ama a ka wenike baci uma u shinga, aza a uma u shinga a ɗa tyoku ɗa Kawauwi kạri. 8 Gbạ uza ɗa baci wa yansa unyushi u cingi, uza u Kalạpạnsi ɗa, kpaci Kalạpạnsi ka gitạ tạ uyansa u unyushi u cingi tun a kagitạ. Adama a nala a ɗa Maku ma Kashilạ ma tuwại tsạrạ u cimbusạ manyan ma Kalạpạnsi. 9 Aza ɗa baci a'ạri mmuku n Kashilạ a ka fuɗa a ka lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa, kpaci u nạkạ le tạ uma u savu. An u wokoi Kashilạ ka Tata u le,

a ka lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa. 10 Adama a nala, tsa wene tạ ko ya maku ma Kashilạ, n ko ya kpam maku ma Kalapạnsi. Uza ɗa baci dem bawu wa rongo n uma u shinga, maku ma Kashilạ ma wa, nala dem uza ɗa bawu wa ciga utoku u ne.

Cigai atoku a ɗe

11 Udani u na u te u ɗa n u ɗa i'ạri i gitại i panai vi: tsu cigi atoku a tsunu. 12 Kotsu i woko tyoku u Kayinu wa, uza u uza u cingi vi u ɗa, aku u wunai vangu u ne. Ndya i zuwai u wuna yi? Kpaci ili i'ya Kayinu yain i gan wa, ili i'ya kpam vangu u ne u yain i'ya i lobono tạ. 13 Aje a vạ, kotsu i yain majiyan an ama a likimba a ka kovo ɗạ wa. 14 Uciga u atoku a tsunu, wa wenike tạ an tsu pasamgbanai ukpạ ubana a uma. Uza ɗa baci bawu wa wenike uciga nala, u buwa tạ a asuvu a ukpạ. 15 Uza ɗa baci dem wa kovo utoku u ne, kawuni ka uma u vuma gbani ka. Kpam i reve tạ aza ɗa a ka wunusa uma u ama gbani, a'ạ n uma u ɗa bawu wa kotso a asuvu a le wa.

16 Tyoku ɗa tsa reve uciga vi wạri u ɗa na: Kawauwi ka neke tạ uma u ne adama a tsunu. Adama a nala ạtsu dem u kạnạ tạ tsu neke uma u tsunu adama a atoku a tsunu. 17 A dana uza roku wạ n utsạri, aku u wenei uza roku uza ɗa bawu wạri n ili kpam u ɓạngạ yi wa. Vuma nala uciga u Kashilạ wạ a asuvu a ne wa. 18 Mmuku, tsu tsu wenike tạ atoku uciga mayun a asu u uɓạngạ le, shegai tsu yain kadyanshi ka uɓạngạ u le koshi wa. 19 Tsa ciga baci atoku, tsu reve tạ an tsạri a asuvu a ukuna u mayun, kpam asuvu a tsunu a ka dusuku tạ a asu u Kashilạ. 20 Kpam ko asuvu a tsunu a dusuku baci wa adama a uwono, Kashilạ ka la tạ atakasuvu a tsunu kpam u reve tạ ko ndya wa.

21 Aje a vạ, asuvu a tsunu a dusuku baci, tsa fuɗa tạ tsa shamgba a kapala ka Kashilạ bawu uwonvo. 22 Wa nạkạ tsu tạ i'ya baci dem tsu wecikei, kpaci tsa tono yi tạ kpam tsa yansa ili i'ya ya zuwa yi u pana kayanyan. 23 Ili i'ya Kashilạ ka danai i'ya na: Tsu wushuku n Maku ma ne Yesu Kawauwi, kpam tsu cigi atoku a tsunu. Nala dem Yesu wenishike tsu tsu yain. 24 Aza ɗa a ka pana kadyanshi ka Kashilạ, a asuvu a ne a ɗa a ka rongo, eyi kpam a asuvu a le. Tsu reve tạ Kashilạ kạri a asuvu a tsunu adama a Kulu Keri ku ne ka u nạkạ tsu.

4

Awenishiki a kaɓan

1 Aje a vạ aza ɗa ma ciga, gbạ uza ɗa danai wạ tạ n Kulu Keri ku Kashilạ ɗa ya wushuku n eyi wa. Kondo le i wene ko a asu u Kashilạ ɗa ku wutại. Ntsumate n kaɓan n uwa ɗe a likimba ushani. 2 Tyoku ɗa ya reve Kulu Keri ku Kashilạ u ɗa na: uza ɗa baci dem u danai Kawauwi ka tuwạ tạ a likimba n ikyamba i vuma, vuma u nala vi a asu u Kashilạ ɗa u wutại. 3 Uza ɗa baci dem bawu u wushuki n ukuna u na vi, wạri n Kulu ku Kashilạ wa. Kulu ku nala ku utokulalu u Kawauwi ka, uza ɗa i panai wa tuwạ a likimba vi kpam gogo-na u tuwạ ɗe.

4 Mmuku n vạ, eɗạ aza a Kashilạ a ɗa, kpam i lya tạ kaci ka atokulalu a ne. Kulu Keri ku Kashilạ kạ tạ a asuvu a ɗe, kpam u la tạ uza ɗa wạri a likimba ucira. 5 Atokulalu a nala yi a tsu yan tạ kadyanshi ka ili i likimba, aza a likimba kpam a tsu panạka le tạ, kpaci ele aza a likimba a ɗa. 6 Shegai ạtsu aza a Kashilạ a ɗa, ɗa gai i zuwai aza ɗa a revei Kashilạ a tsu panạka tsu vi. Ama a Kashilạ a ɗa baci a'ạri wa, a ka panạka tsu wa. Nala tsu tsu reve ko uza wạri n kulu ku mayun ko ku kaɓan.

Uciga u Kashilạ ara tsunu

7 Aje a vạ, ạsạkạ tsu cigamgbanai, kpaci uciga a asu u Kashilạ u ɗa u wutại.
Uza ɗa baci dem wa ciga atoku, maku ma Kashilạ ma, kpam u reve tạ Kashilạ.
8 Uza ɗa kpam bawu wa ciga atoku, u reve Kashilạ wa, kpaci Kashilạ uciga u
ɗa. 9 Kashilạ ka wenike tsu tạ uciga u ne an u suki Maku ma te ma ne koshi
a likimba tsạrạ tsu tsạrạ uma. 10 Uciga u ukuna u mayun u ɗa la vi. Ạtsa tsa
ciga Kashilạ wa, shegai aya wa ciga tsu hal u suki Maku ma te ma ne ma woko
uɗarạkpa u ɗa wa cimbusạ unyushi u cingi u tsunu. 11 Aje a vạ, an u wokoi
Kashilạ ka ciga tsu nala, ạtsu dem u kạnạ tạ tsu cigi atoku a tsunu. 12 Uza wạ
la kotsu u wenei Kashilạ wa, shegai tsa ciga baci atoku a tsunu, Kashilạ kạ tạ
kaɓolo n ạtsu ubana. Uciga u ne kpam u shaɗangu a asuvu a tsunu tyoku ɗa
u gain u woko.
13 Kashilạ ka nạkạ tsu tạ Kulu Keri ku ne. Da gai i zuwai tsu revei an tsạri
kaɓolo kpam ili i te n eyi vi, tyoku ɗa eyi wạri kaɓolo kpam ili i te n ạtsu.
14 Tata suku tạ Maku ma ne ma woko uza ɗa wa wauwa likimba, tsu wene yi
tạ kpam gogo-na ạtsa na tsa tonusuko ama ukuna u ne. 15 Uza roku u dana
baci Yesu Maku ma Kashilạ ma, wạ tạ kaɓolo kpam ili i te n Kashilạ, Kashilạ
kpam kạ tạ kaɓolo kpam ili i te n eyi. 16 Tsu reve tạ tyoku ɗa Kashilạ ka ciga
tsu cika, kpam tsu pityanangu tạ n eyi.
Kashilạ uciga u ɗa. Tsu lya baci kelime n uciga atoku a tsunu, tsa woko
tạ kaɓolo kpam ili i te n Kashilạ, eyi kpam wa woko tạ kaɓolo kpam ili i te n
ạtsu. 17 Tsa ciga baci atoku mayun hal tsa rongo tyoku ɗa Kawauwi ka rongoi
a likimba u na, tsa pana uwonvo kain ka afada wa. 18 Uwonvo wạ pini a uciga
wa, uciga u mayun u tsu takpa tạ gbạ uwonvo. Uza wa pana baci uwonvo,
an u wokoi wa yawunsa yavu a ka yan yi mavura ɗa. Uza pana baci uwonvo,
uciga u Kashilạ u shaɗangu asuvu a ne tyoku ɗa u gain wa.
19 Kashilạ ka ka gitại ka ciga tsu, ɗa gai i zuwai tsa wenike dem uciga vi.
20 Ama a ka dansa baci, “Ma ciga tạ Kashilạ,” shegai aku a ka kovo atoku a
le, a woko tạ aza a kaɓan. Aza ɗa bawu a ka ciga ama a le aza ɗa a ka fuɗa a
ka wene, a ka fuɗa dem a ka ciga Kashilạ wa, uza ɗa gbạm bawu a ka wene.
21 Kashilạ ka tonuko tsu tạ kadyanshi ka na ki: aza ɗa a ka ciga Kashilạ, u
kạnạ tạ a cigi atoku a le.

5

Ulya u kaci u tsunu n likimba

1 Gbạ uza ɗa baci wushuki Yesu Kirisiti Kawauwi ka, vuma u nala vi maku
ma Kashilạ ma. Kpam uza ɗa baci wa ciga Tata, wa ciga tạ la vi mmuku n
ne. 2 Tyoku ɗa tsa reve an tsa ciga mmuku n Kashilạ u ɗa na: tsu cigi Kashilạ
kpam tsu pana udani u ne. 3 Uciga u Kashilạ u ɗa tsu pana udani u ne, kpam
udani vi u wuyana utono wa. 4 Maku ma Kashilạ dem ma lya tạ kaci ka
likimba, kpam upityanangu u tsunu u ɗa u tsu nạkạ tsu ulya u kaci u nala
vi. 5 Ya wa lya kaci ka likimba? She uza ɗa u wushuki Yesu Maku ma Kashilạ
ma.

Kadyanshi a kaci ka Yesu Kawauwi

6 Yesu Kawauwi aya u tuwại n mini ma ne nạ mpasa ma ukpạ n ne. N mini
ma u tuwại koshi wa, shegai gbạ n mini mi kaɓolo nạ mpasa. Kulu ku dana
tạ dem ukuna u na vi mayun ɗa, kpaci Kulu ki mayun ɗa. 7 Ili i tatsu i na yi i
wenike tsu tạ ukuna u mayun a kaci ka Yesu, 8 i'ya: Kulu, n mini, nạ mpasa,
kpam kadyanshi ka te ka a yain. 9 Tsu tsu wushuku tạ n ama a'ayin a ɗa baci
a danai ukuna wạ tạ mayun, shegai ili i'ya Kashilạ kạ danai i tsu la tạ ucira,
kpam u yanka tsu tạ kadyanshi ka mayun a kaci ka Maku ma ne. 10 Uza ɗa

baci u wushuki n Maku ma Kashilạ, u reve tạ la vi ili i'ya Kashilạ ka danai a kaci ka Maku ma ne mayun ɗa. Shegai uza ɗa baci bawu u wushuki n ili i'ya Kashilạ ka danai mayun ɗa, u woko ɗe dere n u'isạ Kashilạ uza u kaɓan. 11 Ili i'ya Kashilạ ka tonuko tsu i'ya na: Kashilạ ka nạkạ tsu tạ uma u ɗa bawu wạri n utyoku, Maku ma ne ma kpam ma zuwai uma vi u yain. 12 Uza ɗa baci wạri n Maku mi, wạ tạ n uma. Uza ɗa baci bawu wạri n Maku ma Kashilạ, wạ n uma wa.

Uma u ɗa bawu wạri n utyoku

13 Eɗạ aza ɗa i wushuki n Maku ma Kashilạ eɗa ma koronku, tsạrạ i reve an i'ạri n uma u ɗa bawu wạri n utyoku. 14 Tsa fuɗa tạ tsa tuwạ a asu u Kashilạ bawu uwonvo, an tsu revei tsu folo yi baci ili i'ya u wushuki n i'ya, wa panạka tsu tạ. 15 U tsu panạka tsu tạ a'ayin a ɗa baci dem tsu folo yi, tsu reve tạ kpam u tsu nạkạ tsu tạ ili i'ya baci dem tsu folo yi.

16 Vu wene baci katoni ka ka yan unyushi u cingi u ɗa bawu wa zuwa ukpạ, vu yanka yi kavasu tsạrạ Kashilạ ka nạkạ yi uma. Aza ɗa bawu unyushi u cingi u le wa zuwa ukpạ, alya ma dansạka pini na vi. Unyushi u cingi u ɗa pini u ɗa wa zuwa ukpạ, shegai ma zuwa ɗạ i yain kavasu ubana a asu u Kashilạ a kaci ka ama ɗa a ka yansa unyushi u nala vi wa.* 17 A'ayin a ɗa baci dem i yain ukuna u cingi, unyushi u ɗa. Shegai gbạ unyushi u cingi u ɗa u tsu zuwa ukpạ wa.

18 Tsu reve tạ aza ɗa a'ạri mmuku n Kashilạ a tsu lya kelime n uyansa u unyushi u cingi wa. Maku ma Kashilạ ma tsu kirana tạ n ele, adama a nala uza u cingi vi u tsu sawa le wa.

19 Tsu reve tạ an tsạri ama a Kashilạ, shegai uza u cingi vi aya wa lya tsugono tsu likimba gbạ.

20 Tsu reve tạ an Yesu Kawauwi Maku ma Kashilạ u tuwại kpam u wenike tsu Kashilạ ka mayun. Tsạ tạ kaɓolo n Kashilạ mayun an tsạri kaɓolo n Maku ma ne Yesu Kawauwi. Aya Kashilạ ka mayun uza ɗa u tsu nạkạ uma bawu utyoku.

21 Mmuku n vạ, banai dan n ameli.

* **5:16** Unyushi u ɗa u tsu zuwa ukpạ wa woko tạ ukpạɗạ u uwushuku an Yesu Kawauwi ka, kpam n ukpạɗạ u uciga atoku. She uza u unyushi vi u kpatala, aku u tsạrạ ucimbusukạ u unyushi vi.

Ukanikorongi u ire u Yahaya

Ukukpą u kadyanshi

Yahaya korongu tą ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu u ama kau-kau. U na vi; wata, ire, u da uka u ɗa ną mmuku n ne aza ɗa Kashilą ka ɗangąsai ɗa wa koronku. A'ayin a nala yi, atoni a so tą mavura cika, pini nala, ɗa Yahaya yankai idani i na yi manyan a uną u kuwa ku Atoni n ama a ɗa a'ąri pini.

Yahaya da uciga wą tą n kalen cika a asu u Kashilą, nala kpam dem uciga wą tą n kalen a asu u Atoni. A'ayin a nala yi, aza roku a ka dansa tą Kawauwi ką vuma u maci wa, shegai kulu ku ama a ka wundya n a'eshi a ne koshi. Yahaya dana tą ukuna u nala kaɓan ka. Ukuna u mayun vi u ɗa, Yesu Kawauwi ɗa vuma u maci. U tonuko tą Atoni a 'yuwan awenishiki a kaɓan.

Nala dem gogo-na, awenishiki a ɗa pini a ɗa bawu a ka wenishike ukuna u mayun. Atoni a gan tą a 'yuwan icun i awenishiki a nala yi. U gan tą Atoni a cigi ukuna u mayun, kpam a cigamgbana.

Ili i'ya i'ąri a tagarąda u na vi

Idyani n kavasu (1-3)
Ukuna u mayun n uciga (4-11)
Idyani i makorishi (12-13)

Idyani

1 Mpa Yahaya makoshi, ma korongu ukanikorongi u na ubana a asu u uka u ɗa Kashilą ka ɗangąsai ną mmuku n ne.* Ma ciga ɗą tą n ukuna u mayun. Mpa ma ciga ɗą utyoku u vą wa. Gbą aza ɗa a revei ukuna u mayun a ka ciga ɗą tą dem. 2 Tsa ciga ɗą tą adama a ukuna u mayun u ɗa wąri a asuvu a tsunu, kpam wa rongo tą a asuvu a tsunu bawu utyoku.

3 Kavasu ka vą ka, Kashilą Tata n Maku ma ne Yesu Kirisiti Kawauwi a ka woko tsu tą ukuna u shinga kpam a pana tsu asuvayali! Ąsąką a nąką tsu ndishi n shinga, n ukuna u mayun, n uciga.

Ukuna u mayun n uciga

4 N pana tą kayanyan cika an n panai a da mmuku n vunu n roku ma tono tą ukuna u mayun, tyoku ɗa Tata u danai tsu yain. 5 Uka, n koronku vu tsąrą n tonuko vu ili i savu i roku wa. Tonuko ɗa ma tonuko vu i cigi atoku a ɗe. Īli i kagitą i'ya a tonuko tsu tsu yain i'ya gai la vi. 6 Uciga u ɗa na: tsu pana udani u Kashilą. Kpam tun a kagitą u tonuko tsu tą tsu cigi atoku.

7 Awenishiki a kaɓan a ɗa pini ushani a ka kyawunsa a likimba. Aląpąnsi a na yi a ka dansa tą mayun ɗa Yesu Kawauwi wąri n ikyamba i vuma wa. Aza a kaɓan a ɗa, kpam atokulalu a Kawauwi. 8 Kotsu vu kirana. Vu kirana baci wa, va namba tą gbą i'ya vu yain manyan a kaci ka ne ki. Shegai vu kirana baci, va wusha tą katsupi ka malen ma manyan ma vunu gbą. 9 Uza ɗa baci dem u kpąɗąi ushamgba a asuvu a uwenishike u Yesu, aku u doki ko u wutąi pini, wąri n Kashilą wa. Shegai uza ɗa baci shamgbai pini a uwenishike vi, wą tą n Tata vi n Maku mi. 10 Uza roku tuwą ɗą baci wa wenishike ukuna u ɗa bawu wąri u Kawauwi, kotsu i banka yi a kuwa ku ɗe ko i danąsa yi wa, ko

* **1:1** Makuna ma 'Uka ną mmuku n ne' pini na, kalen ka ne ka, 'Kuwa ku Atoni n ama a ɗa a'ąri pini'.

kenu. 11 I yan baci nala, u woko ɗe yavu i ɓolomgbono ɗe kaci n eyi a asuvu
a manyan ma cingi ma ne.

Udani u makorishi

12 Mạ tạ n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko vu, shegai ma ciga n korongu i'ya
a tagarạda wa. N zuwa tạ uma tsa ɓarạkpạ wa tsa gawunsa tạ. Pini nala, aku
tsu dansa a'eshi a'eshi tsạrạ tsu yain mazạngạ.
13 Mmuku ma umạku† u vunu aza ɗa Kashilạ ka ɗangạsai ma sukunku vu
idyani.

† **1:13** Umạku pini na kalen ka ne ka, kuwa ku Atoni ka Yahaya wạri a'ayin a ɗa u korongi ukanikorongi u na vi. Mmuku kpam alya aza ɗa a'ạri pini a kuwa ku Atoni ki.

Ukanikorongi u tatsu u Yahaya

Ukukpą u kadyanshi

Yahaya korongu tą ikanikorongi i kenu i kenu i tatsu ubana a asu ama kau-kau. U na vi; wata, u tatsu, u da Gayu ɗa wa koronku, kaje ka ne ka maci. Gayu katoni ka Yesu ka ka shinga uza ɗa u ɓąngąi awenishiki a Atoni a a'ayin a nala yi.

Yahaya koronku tą Gayu n icikpali tyoku ɗa u ɓąngąi awenishiki a mayun. U yan tą kadyanshi ka Diyotirifa, uza ɗa u 'yuwain uɓąngą aza ɗa a ka wenishike ukuna u ɗa wąri u mayun.

Yahaya yanka tsu tą kadyanshi ka ama a re a na yi, u nąką tsu iryoci i ahali a shinga n ahali a cingi. Wa laka tsu tą tsulobo tsu toni ahali a shinga.

Ili i'ya i'ąri a tagarąda u na vi

Idyani ubana ara Gayu (1-4)
Kalen ka uyan manyan kaɓolo (5-12)
Idyani i makorishi (13-15)

Idyani

1 Mpa Yahaya makoshi, ma koronku vu Gayu, kaje ka vą. Ma ciga vu tą kpaci tsa tono tą ukuna u mayun.

2 Kaje ka vą, kavasu ka vą ka ko ndya wa i vunu ya wala tą mai, kpam ikyamba i vunu i'ą tą n alafiya tyoku ɗa uma u vunu wąri n alafiya. 3 N pana tą kayanyan cika an Atoni a roku a tuwąi a tonuko mu tyoku ɗa vu shamkpai ukuna u mayun a uma u vunu, n tyoku ɗa va tono ukuna u mayun vi. 4 N tsu yan tą mazą̀ngą n pana baci a da mmuku n vą ma tono ukuna u mayun. Ili i'ą la i'ya i lai la upana kayanyan wa.

5 Kaje ka vą, va yansa tą ili i shinga an va ɓąngąsą awenishiki a maci a'ayin a ɗa a'ąri a asuvu a nwalu, ko an u wokoi amoci a ɗa a'ąri ara vunu. 6 A tonuko tą Atoni ukuna u uciga u vunu. Ma folo vu vu ɓąngą le a ure u ɗa wa zuwa Kashilą ka pana kayanyan a lya baci kapala ną nwalu. 7 A laza tą ną nwalu n le adama a ugbashika Kirisiti Kawauwi. A tsu wusha ili i roku a asu u aza ɗa bawu a'ąri Atoni wa, ko kenu. 8 Adama a nala, she tsu ɓąngą le n kaci ka tsunu, tsąrą tsu yain manyan ma ukuna u mayun kaɓolo.

9 N koronku tą Atoni maku ma ukanikorongi kenu, shegai Diyotarifa, uza ɗa u tsu ciga u woko uzapige u le u 'yuwan tsu tą upanąka. 10 N tuwą baci ma tonuko ɗą tą ili i roku i'ya wa yan, n ukuna u cingi u ɗa wa dansa a kaci ka tsunu. Bamu n nala gbąm, u 'yuwan tą uwusha awenishiki a mayun a ɗa a tuwąi vi. Hal gbąm u kąngi aza ɗa a ka ciga a wushi le, u loko le a wutą a kuwa ku Atoni.

11 Kaje ka vą, kotsu vu toni ili i'ya i'ąri i cingi wa, tono ili i'ya i'ąri i shinga. Uza ɗa wa tono ili i shinga uza u Kashilą ɗa. Shegai uza ɗa wa yansa ili i cingi u reve Kashilą wa. 12 Ya dem wa dansa tą ili i shinga a kaci ka Dimitiriyu, kpam uma u shinga u mayun u ne u zuwa tą ama a revei an wąri uza u shinga. Ą̀tsu dem tsu tsu dansąka yi tą mai. Kpam vu reve tą ili i'ya tsu danai mayun ɗa.

Udani u makorishi

13 Mą tą n ili ushani i'ya ma ciga n tonuko vu, shegai ma ciga n korongu i'ya a tagarąda wa. 14 N zuwa tą uma tsa ɓąrąkpą wa tsa gawunsa tą, pini nala, aku tsu dansa a'eshi a'eshi.

15 Kavasu ka vạ ka Kashilạ ka zuwuka vu unạ u shinga nạ ndishi n shinga.
Aje a vunu a ɗa a'ạri pini na a ka sukunku vu idyani. Ma folo vu vu danạsa
ko ya wa.

Ukanikorongi u Yahuza

Ukukpą u kadyanshi

Yahuza ɗa korongi ukanikorongi u na vi. Vangu u Yesu ɗa. Ili i'ya tani i zuwai a revei n ukuna u nala vi, an u danai eyi utoku u Yakubu u ɗa, kpam Yakubu vi vangu u Yesu u ɗa.

Korongu ɗa Yahuza korongi tsąrą u roni atsuvu a atoni a Yesu a kaci ka awenishiki a kaɓan. Yahuza rono tą atsuvu a Atoni tsąrą kotsu a toni uwenishike u kaɓan u ama a nala yi wa. U rono le tą dem atsuvu tsąrą kotsu a toni dem ahali a cingi a ama a nala yi wa.

Gogo-na dem tsą tą n awenishiki a kaɓan. A kagitą, uza wa wene tą yavu u gan tą a toni ukuna u le. Pini nala, she vu tuwą vu wene ukuna u ɗa bawu u gain u gitą vu ucinąsa. Tagarąda u Yahuza wa zuwa tą uza u takpanąsa awenishiki a mayun n awenishiki a kaɓan.

Ili i'ya i'ąri a tagarąda u na vi

Idyani (1-2)
Ukąngu u upityanangu a kaci ka awenishiki a kaɓan (3-23)
Kavasu ka makorishi (24-25)

1 Mpa Yahuza, uza ɗa wa korongu ukanikorongi u na vi. Mpa kagbashi ka Yesu Kirisiti Kawauwi ka mąri kpam utoku u Yakubu.

Aza ɗa Kashilą Tata u isąi a rongo a asuvu a uciga u ne, aku Yesu Kawauwi wa kirana n ele, alya ma koronku.

2 Asuvayali ną ndishi n shinga n uciga u Kashilą u rongo n ąɗą.

Ili i'ya ya gitą n aza a unyushi

3 Aje a vą aza ɗa ma ciga, mąri ma ciga tą n koronku ɗą a kaci ka ukuna u iwauwi i'ya tsąri n i'ya gbą tsunu. Shegai gogo-na u kąną tą n koronku ɗą ili i roku kau. U kąną tą n korongu n gbamatangu ɗą asuvu, i siraka ukuna u mayun u Kadyanshi ka Shinga kaɓetsu. Kuten ka hal ubana Kashilą ka nąkąi ama a ne a ɗa u ɗangąsai ukuna u mayun u ɗa bawu wa savaɗa. 4 Kpaci ama ɗa a goroi Kashilą a ɓolomgbono ɗe kaci n ąɗą ukpawunsi. A tsu wenishike tą a dana, “Kashilą ka lobono tą, u tsu cimbusuką tą ama unyushi.” Nala mayun ɗa, shegai a lyai kapala n uwenishike a danai, “Adama a nala, tsu yansai unyushi u cingi ushani.” Kashilą ka yawunsa tą tun caupa ili i'ya wa yanka ama a na yi, an u wokoi a 'yuwain uza ɗa wąri aya koshi Yesu Kawauwi Ashekapige a tsunu.

5 Ma ciga tą dem n ciɓuga ɗą ukuna u na vi, ko an u wokoi i reve tą n u ɗa. Magono ma Ẓuba ma wauwa tą ama a ne a uyamba u Masar, shegai an nala u wurai, aku u wunai aza ɗa bawu a wushuki vi. 6 N ciɓuga ɗą kpam ukuna u atsumate a zuba a ɗa a kpąɗąi u shamgba n ucira u ɗa Kashilą ka nąką le. A ąsąkąi asu u ɗa wąri u le, aku Kashilą ka sira le n ikani u zuwa le a kuwa ku a'ali a karimbi. Gogo-na kain ka afada ka a ka vana. 7 Kotsu i ąsąnsą n ilyuci i Sodom n Gomora n ilyuci i'ya i'ąri evu evu n ele wa. Gbą ilyuci i nala i shaɗangu tą n tsishankala n tsishankala tsu cingi tsu kaberikete. Akina a ɗa a lyai ilyuci i nala yi gbą, kpam a woko tsu kuɓari a kaci ka akina a ɗa bawu a ka cimbą a ɗa a ka yan aza a cingi mavura.

8 Gbą n nala, awenishiki a kaɓan a nala a bidyai ele a'ą tą n ucira a asuvu a alavutanshi a le. A nangasai ikyamba i le n tsishindą tsu tsishankala. A goroi tsupige, a yankai ucira u tsupige tsa aza a zuba kadyanshi ka majari. 9 Ko katsumate ka zuba ka pige ka a ka isą Mika'ilu u kawan u nąką Kaląpąnsi

unyushi wa. A'ayin a ɗa wa nanamgbana n Kalạpạnsi a kaci ka ikyamba i Musa, tonuko ɗa u tonukoi Kalạpạnsi, “Magono ma Zuba ma ɓarana vu.”
10 Shegai ama a na yi a tsu yanka tạ ukuna u ɗa bawu a revei unạ u cingi, a tonuko u ɗa kpam kadyanshi ka gbani. Tyoku u nnama n ɗa a'ạri. Shegai a yain ili i'ya uyawunsa u le u tonuko le kaberikete. Nala tani, aku u ronuko le ukpạ. 11 Ter le, kpaci a ka tono tạ tyoku ɗa Kayinu yain, uza ɗa u wunai vangu u ne. Tyoku u Bala'am, ko ndya a ka yan a tsạrạ ikebe i'ya a ka yan. N tyoku u Korạ†* kpam, a ka kuwạ tạ adama a u'yạngạsạkạ u le. 12 A'ayin a ɗa baci icun i ama a na a tuwạ ɗạ, tsạrạ a lyai kaɓolo n ạɗạ a asuvu a uciga u Magono ma Zuba. A tsu woko tạ tyoku u ili i icaɗi i'ya ya tuko ɗạ kunangasu a ilikulya yi. N kaci ka le ka koshi a tsu kirana, kpam u tsu tuko le tạ uwono. Tyoku u ulimạ u ɗa u tsu lapana uwule bawu mini ɗa a'ạri. A'ạ tạ kpam tyoku u nɗanga n ɗa bawu n tsu nạkạ ilimaci a'ayin a uta. Ukpạ u de u ɗa a kuwại wa, hal gbạm kure ka a kuwại kpaci a muɗusạ le tạ a asuvu a alu a le. 13 A'ạ tạ tyoku u aɓali a kushivạ a ɗa a tsu vurạ ashindạ a kapufu, a ɗa a tsu wenike ukuna u uwono u le. A'ạ tạ tyoku u atala a ɗa a ka tamba, nala a'ạri a u'uwa a karimbi ka pige ka bawu ka kotso.

14 Anuhu rongo tạ hal uyan kushindere cina Adạmu kuwạ ɗe, pini nala, Anuhu yain kadyanshi ka ili i'ya ya tuwạ a kaci ka ama a na yi,
“Wenei, Asheku a ɗa pini a ka tuwạ n atsumate a zuba a ne ushani a ɗa bawu
a ka fuɗa a ka kece.
15 Kpam wa yanka tạ ama a likimba afada.
Pini nala, ɗa wa wenike aza ɗa a goroi Kashilạ, unyushi u le an a yain ukuna
u cingi a asu u ɗa a 'yạngạsạkạ yi.
Wa wenike le tạ kpam alya aza a unyushi u cingi aza ɗa bawu a'ạri n Kashilạ
kpam a nusa tạ an u wokoi a yankai Kashilạ kadyanshi ka gbani.”

16 Ama a na yi alya aza a tsali kpam kain dem she kakpaɗikukuna. Ukuna u cingi u ɗa baci u luwa le uyan u ɗa a tsu yan. A'ạ tạ n arạdī cika, kpam a reve tạ uyinsạ ama n kadyanshi tsạrạ a tsạrạ ili.

Ulya kapala n manyan

17 Atoku a vạ, u gan tạ i ciɓa n ili i'ya asuki a Asheku a tsunu Yesu Kirisiti Kawauwi a tonuko ɗạ. 18 A dana tạ, “Ubana a'ayin a makorishi, a ka tsạrạ tạ aza ɗa a ka rongo uyansạka Kashilạ magori, aku a cigi a toni ukuna u kaci u le u ɗa bawu Kashilạ ka ciga.” 19 Kpam gogo-na alya pini, alya kpam a ka pecishe ɗạ. A tsu la tạ uciga a toni ili i'ya ikyamba i le ya ciga, kpaci a'ạri n Kulu Keri ku Kashilạ a atakasuvu a le wa.
20 Shegai aza a vạ, lyayi kapala n i gbonguri a asuvu a upityanangu u uwulukpi cika. I lyai kapala n i yanyi kavasu tyoku ɗa Kulu Keri ka tono n ạɗạ. 21 Rongoi uma u ɗa wa wenike an Kashilạ ka ciga ɗạ, hal n i vani uma u ɗa bawu wạri n utyoku u ɗa Asheku a tsunu Yesu Kawauwi adama a asuvayali a ne wa nạkạ ɗạ. 22 Panai asuvayali a aza ɗa a ka yan malạlạ a kaci ka ili i'ya a pityanangi. 23 I wusa aza roku a asuvu a akina a mavura i wauwa le. Aza roku a ɗa kpam pini aza ɗa ya pana asuvayali, shegai i yain n i kirani. Hal aminya a le dem a ɗa unyushi u cingi u le u nangasai kotsu i cigi wa.

Kavasu ka ucikpa

---

* **1:11** A alabari a Bala'am asuvu a alabari a ɗa a ɗangạsai a Kazuwamgbani ka Cau a Makeci 22:1–23:12, tsu wene tạ asu u ɗa Bala'am tonukoi Balaku Magono ili i'ya Kashilạ ka tonuko yi u dana. Alabari a Bala'am a kotso pini na wa. A'ayin a roku a ɗa pini Bala'am wushai ikebe a asu Balaku asu ɗa u zuwai aza a Isara'ila a lyakai ameli kayala, (Makeci 31:16). Alabari a na yi a'ạ pini asuvu a alabari a ɗa a ɗangạsai a Kazuwamgbani ka Cau wa.

24 Gogo-na i nạkạ Kashilạ tsupige kpaci aya wa fuɗa wa kirana n ạɗạ bawu
ya tạɗạtsạ. U peci ɗạ n unyushi u cingi, u nạkạ ɗạ mazạngạ cika. Kpam u
tuko ɗạ a asu u tsupige tsu ne. 25 Tun caupa hal utuwạ gogo-na n ubana a
makorishi, Kashilạ Kawauwi ka tsunu ka, adama a Yesu Kawauwi uza ɗa
wạri Asheku a tsunu. Gbạ tsupige tsạ tạ ara ne, gbạ tsugono tsạ tạ ara ne,
gbạ ucira wạ tạ ara ne hal n ucira u afada gbạ wạ tạ ara ne. Kpam nala wạri
ili i'ya i bidyai gogo-na hal ubana. Ami.

Kuwene ku Yahaya

Ukukpą u kadyanshi

Yahaya kasuki ɗa u korongi tagarąda u na vi. U dana tą ili i'ya u wenei a kuwene a kaci ka afoɓi a Kashilą n ili i'ya ya tuwą ya gitą a makorishi ma likimba.

Akani yi a'ą tą n aɓon a tatsu. A dana tą ucira u ityoni i cingi u ɗa pini a uyan manyan a likimba, kpam u kąną tą Atoni a pana ikyamba hal a kuwą. A dansa tą kpam ukuna u Maku ma Kondom ma Kashilą, aya Yesu. Wa lya tą kaci ka ama a cingi n ucira le gbą. A makorishi, Kashilą ką tą n katsupi ka shinga ka wa nąką aza ɗa a lyai kelime n uwushuku n Kawauwi. Akani a ɗa a'ąri a makukpi dem a ɗa, Kashilą ką tą uwulukpi kpam uza u ulya kaci u ɗa wąri.

Tagarąda u na vi kuwene ka vuma bawu wa wene ka. Yahaya yanka tą idani i vuma manyan tsąrą u rątsanąka ili i'ya i'ąri a zuba. Ire i'ya pini ushani i ureve ili i'ya i'ąri a tagarąda u na vi, shegai akani a pige yi a'ąri upuwin wa kpam a ka savaɗa a ɗa wa. Akani yi a ɗa na: Yesu Kawauwi u lya tą kaci ka ityoni i cingi gbą a asu kau-kau. Kain ką tą a utuwą ka a ka vutąlą Kanangasi n ityoni i cingi a kushivą ku akina, kpam zuba u savu n likimba u savu a ka tuwą tą a asu u aza ɗa a tonoi Yesu a rongo kaɓolo n eyi ną ndishi n shinga n maci.

Ili i'ya i'ąri a tagarąda u na vi

Kadyanshi ka ili i'ya ya tuwą ka Yahaya (1:1-8)
Kuwene ku Asheku a uma (1:9-20)
Ikanikorongi ubana a A'uwa a Atoni a shindere (2:1–3:22)
Kuwene ku ulya kayala a zuba (4:1-11)
Maku ma tagarąda n cirąkpą tsu shindere (5:1–6:17)
Ulya kayala a kapala ka karatsu ka tsugono tsu Kashilą (7:1-17)
Avana a shindere (8:1–11:19)
Ubungu n adin a re (12:1–13:18)
Kuwene a kaci ka afada a Kashilą n ukirana u ne (14:1–15:8)
Abelu a shindere a upan u Kashilą (16:1-21)
A lya tą kaci ka atokulalu a Kashilą (17:1–20:10)
Afada a makorishi (20:11-15)
Zuba u savu n likimba u savu (21:1-8)
Urishelima u savu (21:9–22:5)
Ugono u Kawauwi (22:6-21)

Ukukpą u kadyanshi

1 Ili i'ya Kashilą ka wenikei Yesu Kirisiti Kawauwi i'ya na, tsąrą Yesu tonuko agbashi a ne ili i'ya Kashilą ka zuwa i gitą gogo. Aku Yesu suki katsumate ka zuba ka ne ka wenike kagbashi ka ne Yahaya. 2 Yahaya vi kpam u dansai gbą ili i'ya u wenei a ukuna u kadyanshi ka Kashilą, n ili i'ya kpam Yesu Kawauwi u danai n i'ya u yain. 3 Kashilą ka zuwuka tą uza ɗa baci dem u yankai aza roku kąneshi u idani i akani a na yi uną u shinga; wata, akani a ili i'ya ya gitąsą gogo-na n i'ya ya tuwą ya gitą a kapala. Wa zuwuka tą dem uza ɗa u panai a ɗa kpam u nąkąi a ɗa karingą. Kpaci a'ayin a yan ɗe evu a ɗa gbą ili i na yi ya gitą.

Idyani ubana a a'uwa a Atoni a shindere

4 Ukanikorongi u ɗa Yahaya korongi ubana a asu u a'uwa a Atoni a
shindere a ɗa a'ạri a Asiya:*
N yan tạ kavasu tsạrạ Kashilạ ka wenike ɗạ ukuna u shinga u ne nạ ndishi
n shinga. Kashilạ uza ɗa wạri pini caupa, aya dem wạri gogo-na, kpam aya
wa tuwạ. Kpam dem a'ulu a shindere a Kashilạ a ɗa a'ạri a kapala ka karatsu
ka tsugono tsu ne a ka yanka ɗạ tạ dem nala. 5 Nala dem Yesu Kawauwi, uza
ɗa u tsu dansa ukuna u mayun a ukuna u maci u Kashilạ. Aya uza u kagitạ
a asuvu a aza ɗa a 'yạngại a ukpạ. Aya uza ɗa wa lya tsugono tsu ngono n
likimba.
Aya uza ɗa wa ciga tsu, uza ɗa u zuwa tsu tsu lai a ucira u unyushi u cingi
u tsunu an u wotsongi mpasa kpam u kuwại adama a tsunu. 6 Adama a nala,
tsu woko ɗe kagali ka ne; wata, aɗarạkpi aza ɗa a ka gbashika Kashilạ Tata
u ne. Ạsạkạ Yesu Kawauwi u tsạrạ tsupige n ucira hal ubana bawu utyoku!
Ami.
7 Weɓelei, aya la wa tuwạ a asuvu a alishi! Ya dem wa wene yi tạ, hal n
aza ɗa dem a zuwai a sapa yi n kasovu. Aletsu a likimba gbạ a ka sạ tạ cika n
unamgbukatsumạ adama a ne. Eye, nala wa gitạ! Ami.
8 Magono ma Zuba Kashilạ u dana tạ, “Mpa Alfa† mpa dem Omega.†† Wata,
mpa Kagitạ mpa dem Makorishi. Mpa mạri gogo-na, mpa uza ɗa wạri pini
caupa, mpa kpam ma tuwạ. Mpa Uza u Ucira Gbạ.”

Kuwene ku Yahaya a kaci ka Kawauwi

9 Mpa Yahaya, mpa dem Katoni ka a asuvu a Kawauwi tyoku u ɗe, a yan mu
tạ dem mavura tyoku ɗa a yanka ɗạ. Mpa dem uza u te u ɗa a asuvu a tsugono
tsu Kashilạ tyoku u ɗe, kpam u kạnạ tạ n kawunku upana u ikyamba u vạ
tyoku ɗa dem i kawunki. A banka mu tạ a Patumo uyamba u mere u mini, a
ạsạkạ mu ɗe adama a ɗa n yain kuɓari ku kadyanshi ka tsugono tsu Kashilạ,
n ukuna u mayun u ɗa Yesu Kawauwi wenikei. 10 Kain ka Asheku, Kulu Keri
ku Kashilạ ku tonoi nạ mpa, aku n panai kalạgạtsu ka ucira a kucinạ ku vạ
yavu mawurạ ma kavana. 11 Kalạgạtsu ki ka danai, “Korongu ili i'ya va wene
vi a asuvu a tagarạda aku vu suku u ɗa a a'uwa a Atoni a ɗa a'ạri a ilyuci
i shindere i na yi: Afisu, n Simirạna, n Birigama, n Tayatira, n Saridisa, n
Filadalifiya, n Lawudukiya.”
12 An n kpatalai tsạrạ n wene uza ɗa wa dansa nạ mpa, aku n wenei
ashamkpatsu a ncikalu a shindere a ɗa a yain n zinariya. 13 A mere ma
ashamkpatsu a ncikalu mi, uza roku u ɗa pini uza ɗa u rotsoi Maku ma Vuma
u'uki n matogo ma bululu ma ma rawai a makoto ma kune. Wạ tạ dem n
kunya ku uwambana ku kagbodo ka a cai n zinariya uwambani a makamba
ma ne. 14 Kenji ka ne kpam pun yavu tsugbere, a'eshi a ne yavu kapeli ka
akina. 15 Adeshikpetsu a ne kpam a ka laɗa yavu urim u shili u ɗa a gboroi
sarara. Mawurạ ma kalạgạtsu ma ne yavu mawurạ ma mini ma pige ma ma
rukpusạ. 16 U ɓạnại atala a shindere a kukere ku ulyaki ku ne, n burundu u
kulya u ɗa wạri n unạ u kulya u re wạri uwutạ a unạ u ne. Upetiwa'eshi u ne
kpam wa laɗa yavu kaara a kaci.
17 An n wene yi, aku n rukpại a kapala ka ne yavu kuwạ ɗa n kuwại. U
taɗanku mu kukere ku ulyaki ku ne, u danai, “Kotsu vu pana uwonvo wa.
Mpa Kagitạ mpa dem Makorishi. 18 Mpa uza ɗa u tsu nạkạ uma. Mạri n kuwạ
tạ, shegai gogo-na mạ tạ n uma hal ubana bawu utyoku. Mạ tạ nạ nkukpunki

---

* **1:4** Asiya uyamba u ɗa a Roma u ɗa gogo-na a ka isạ Turukiya. † **1:8** Alfa n Omega alya iɗyani i kagitạ n i makorishi a asuvu a iɗyani i Tsiheline. Dana ɗa u danai wạ tạ pini kahu a yain ko ndya wa, kpam wa yan tạ pini hal ubana bawu utyoku.

n ɗa n naka mu ucira u ukukpa ko kpam n gbagirya asu u ɗa akushe a'ari, aku n gonuko le n uma.

19 “Korongu gba ili i'ya vari a uwenishe gogo-na vi a tagarada, n ili i'ya
kpam ya tuwa ya gita ubana a kapala. 20 Kalen ka kari pini usokongi ka
atala a shindere a ɗa vu wenei a kukere ku ulyaki ku va, n ka ashamkpatsu a
ncikalu a zinariya a shindere yi ka na: Ashamkpatsu a ncikalu yi a ɗa a'uwa
a Atoni a shindere. Atala a shindere kpam a ɗa atsumate a zuba a ɗa a ka
wundya a'uwa a Atoni a shindere yi.

2

Akani ubana a Afisu

1 Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate
ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Afisu. Mpa uza ɗa ma ɓana atala a
shindere a kukere ku ulyaki ku va ma wala a asu u ɗa ashamkpatsu a ncikalu
a shindere a zinariya a'ari vi, mpa ma suku akani a na yi ubana ara vunu:
2 N reve ta gba ili i'ya va yan. N wene ta manyan ma vunu n akawunki n
ahankuri a vunu. N revei vu 'yuwan ta ama a cingi. Vu kondoi kpam aza
ɗa a danai ele asuki a ɗa, kpam a ɗa tani wa, vu cinai aza a kaɓan a ɗa. 3 Vu
kawunku ta upana u ikyamba adama a va, kpam katakasuvu ka vunu ka ta
pini n ucira tyoku ɗa vari mu utono.

4 “Shegai u kana ta n ɓarana vu a ukuna u roku. Vu buwa kpam n uciga
tyoku ɗa vari va yan a'ayin a ɗa vu gitai vu wushuki na mpa wa. 5 Kotsu vu
asansa n tyoku ɗa vu rukpai a asuvu a unyushi u cingi wa! U kana ta vu asaka
uyansa unyushi u cingi, vu rongo uma tyoku ɗa vari vu yain a'ayin a ɗa vu
gitai vu wushuki na mpa. Vu lya baci kapala n uyansa unyushi u cingi, ma
tuwa ta n yan vu mavura a asu u ɗa ma takpa kashamkpatsu ka macikalu ki
a asu u ɗa kari vi. 6 Shegai ili i shinga i'ya va yan i'ya na: Vu kovo ta ili i'ya
atoni a aza a Nikala* a ka yansa, tyoku ɗa dem mpa n kovoi ili i'ya a ka yansa.

7 “Uza ɗa baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi
a'uwa a Atoni! Ma asaka ta aza ɗa a lyai kaci a lyai maɗanga ma ma naka
uma ma mari a asu u uwunvugusa a zuba.”†

Akani ubana a Simirana

8 Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate
ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kari a ilyuci i Simirana. Uza ɗa wari a Kagita
n Makorishi, kpam wari u kuwai shegai gogo-na u 'yanga ɗe, aya wa suku
akani a na yi: 9 N reve ta upana u ikyamba n unambi u vunu, shegai va ta
n utsari! N reve ta kadyanshi ka cingi ka ama a dansai a kaci ka vunu. A
da ele ama a Kashila a ɗa, shegai nala a'ari wa. Ele aza a Kanangasi† a ɗa
a'ari. 10 Kotsu vu pana uwonvo wa, vu ciɓa baci n icun i upana u ikyamba u
ɗa va tuwa va so. N tonuko vu, Kalapansi ka zuwa ta a zuwa a aza roku a ɗe
a kuwa ku a'ali tsara a kondo ɗa, kpam ya pana ta ikyamba hal a'ayin kupa.
Lya kapala n utono karara, ko u kana baci a wuna vu, ma naka vu ta funi u
uma u ɗa bawu wari n utyoku u woko vu katsupi ka ulya kaci.

11 “Uza ɗa baci wari n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi
a'uwa a Atoni! Aza ɗa baci a lyai kaci ka ucira u cingi, a ka doku a kuwa kpam
ire wa.”

Akani ubana a Birigama

---

* **2:6** Atoni a Nikala awenishiki a kaɓan a ɗa, aza ɗa a ka ciga ama a rongo a ulyasaka ameli kayala kpam a yansa tsishankala. † **2:9** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

12 Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate
ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kạri a ilyuci i Birigama.‡ Uza ɗa wạri n burundu
u kulya u ɗa wạri n unạ u kulya u re, aya wa suku akani a na yi: 13 N reve tạ vạ
tạ ndishi a ilyuci i'ya Kanangasi ka lya tsugono. Avu Katoni ka vạ ka ka maci,
kpam vu ạsạkạ mu utono wa. Vu wushuku tạ tun a'ayin a ɗa a zuwai Antiba
kuwại pini a ilyuci i ɗe, asu u ɗa Kanangasi ka lya tsugono. U wenishike tạ
ama maco a asu u kadyanshi ka ne n manyan ma ne, an eyi Katoni ka vạ ka.
14 “Shegai u kạnạ tạ n ɓarana vu a ukuna u na. Ama roku a asuvu a kaɓolo
ka vunu a ka tono tạ uwenishike u Bala'am, uza ɗa u wenikei Balaku tyoku
ɗa wa zuwa aza a Isara'ila a yain unyushi. Balaku zuwa le tạ a takumai
inyama i'ya a yankai ameli a le uɗarạkpa. U zuwa le tạ dem a yain unyushi u
tsishankala. ◊ 15 Aza roku a ɗe a ka tono tạ uwenishike u aza a Nikala, adama
a nala a yan tạ unyushi u cingi tyoku ɗa aza a Isara'ila a yain. 16 Gogo-na
kpatala a unyushi u vunu! Vu yan baci nala wa, ma tuwạ tạ ara vunu gogo n
shilạkạnạ n ama a nala yi n burundu u ɗa wa wutạ a unạ u vạ vi.
17 “Uza ɗa baci wạri n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi
a'uwa a Atoni! Aza ɗa a lyai kaci, ma nạkạ le tạ a asuvu a mana ɗa a'ạri a
sokongi. Ma nạkạ tạ ya dem katali ka pun ka a korongi pini kala ka savu.
Uza ɗa u wushai katali ka nala aya koshi wa reve kala ka nala ki.”§

Akani ubana a Tayatira

18 Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate
ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kạri a ilyuci i Tayatira. Maku ma Kashilạ,† uza
ɗa a'eshi a ne a'ạri yavu kapeli ka akina, kpam adeshikpetsu a ne a'ạri yavu
urim u shili u ɗa a gboroi, aya wa suku akani a na yi ubana ara vunu: 19 N
reve tạ gbạ ili i'ya va yansa. N reve tạ ya cigamgbana tạ, kpam eɗạ Atoni a
vạ ɗa mayun. N reve tạ kpam tyoku ɗa i tsu ɓạngạ atoku, n reve tạ kpam vu
kawunki n ahankuri. N reve tạ gogo-na ya yan tạ ili i'ya i lai a'ayin a ɗa i gitại
i wokoi Atoni a vạ.
20 Shegai u kạnạ tạ n ɓarana vu a ukuna u roku. Avu vu kạngu Jezebe uka u
nala vi wa, uza ɗa u yain kaɓan an u danai eyi matsumate ma Kashilạ ma. An
wa wenishike, u puwunsạ tạ agbashi a vạ tsạrạ a yain unyushi u tsishankala
a lyai kpam ilikulya i'ya a ɗarạmkpai ameli. 21 N nạkạ yi tạ kabala tsạrạ u
kpatala u ạsạkạ unyushi u cingi u ne, shegai u 'yuwan tạ u ạsạkạ tsishankala
tsu ne. 22 Adama a nala ma zuwa yi tạ u yain maɓalạ. Ma zuwa tạ aza ɗa
a yain tsugbani n eyi dem a pana ikyamba cika. Ma yan tạ nala gogo-na a
'yuwan baci u'ạsạkạ tsicingi tsu le tsa a ka yansa. 23 Ma wuna tạ aza ɗa a
wokoi mmuku n ne. Aku a'uwa a Atoni gbạ a reve an n revei uyawunsa u le
kpam n ili i'ya a ka ciga. Ma yan tạ ya dem mavura tyoku ɗa unyushi u ne
wạri. 24 Aza roku a asuvu a ɗe aza a Tayatira a tono uwenishike u ne wa. I
rotsongusu ili i'ya aza ɗa a wokoi mmuku n ne mi a isại “ili i usokongi i pige
i Kanangasi”* wa. Ma tonuko ɗạ i yain ili i roku kpam wa, 25 shegai i lyai
kapala n i toni mu mayun mayun hal n tuwạ.
26-28 “Ma ạsạkạ tạ aza ɗa a lyai kaci ki a tsạrạ ucira ucun u te u ulya tsugono
tsa Tata u vạ u nạkạ mu. Ma yan tạ nala a asu u aza ɗa a ka lya kapala n
uyansa ili i'ya n tonuko le a yansa, hal ubana makorishi ma likimba. Ma

‡ **2:12** A ilyuci i Birigama, a'uwa a ameli a ɗa pini a asu u ɗa ama a tsu lyasạka magono ma Roma kayala yavu Kashilạ ka. Asuɗarạkpa u ɗa pini evu u ɗa a tsu lyaka kameli ka Zeyu kayala. Birigama ɗa kami ka asu u ɗa tsugono tsu Kanangasi tsạri a likimba. ◊ **2:14** Mkc. 25:1. § **2:17** Aza a Yahuda a wushuku tạ Irimiya matsumate u sokongi magbodo ma mana a Akpati u Kazuwamgbani. A'ayin a makorishi, a ka wene tạ ma aku a lyatangu ama n u ɗa. * **2:24** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi.

ąsąką le tą a tsąrą ucira u ulya tsugono tsa aletsu gbą. A ka lya baci tsugono tsu nala tsi, a ka shamgba tą n ucira, kpam a ka gbashangu le tą tyoku ɗa ama a tsu tąsąsą mgbodo n cin. Ma nąką le tą dem katala ka ka tsu wantukpa n kpasani ku de ka woko iryoci i ulya u kaci u le.† 29 Uza ɗa baci wąri n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!"

3

Akani ubana a Saridisa

1 Aku u tonuko mu, "Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kąri a ilyuci i Saridisa. Uza ɗa wa lya tsugono tsu a'ulu a shindere a Kashilą, kpam wa ɓąną atala a shindere, aya uza ɗa wa suku akani a na yi: N reve tą ili i'ya va yansa. Ama a dana tą vą tą n uma, shegai avu kakushe ka. 2 'Yąngą! Kenu ɗa ucira u vunu u wokoi, kpam u yan ɗe evu n ukotso. Adama a nala, gbamatangu ili i'ya i buwa vu vi. N wene tą ili i'ya vąri uyan i cina i'ya Kashilą ka vą ka ciga vu vu yain wa. 3 Kotsu vu ąsąnsą n ili i'ya vu wushai n i'ya vu panai wa. Tono i'ya, kpam vu kpatala vu ąsąką unyushi u cingi u vunu. Vu 'yąngą baci wa, ma tuwą vu tą a'ayin a ɗa bawu vu zuwai ma tuwą, tyoku ɗa kaboki ka tsu tuwą. 4 Aza roku a ɗe a asuvu a Saridisa a nangasa aminya a le n ashindą a unyushi u cingi wa. Ama a nala a ka uka tą aminya a pun aku a wala kaɓolo ną mpa, adama a ɗa a rątsa tą a yain nala. 5 Uza ɗa baci u fuɗai u lyai kaci ka ucira u tsicingi, wa uka tą aminya a pun tyoku u ama a nala yi. Ma cimbusą kala ka ne a asuvu a Tagarąda u Aza a Uma wa. A'ayin a ɗa baci mąri kushani a kapala ka Tata u vą n atsumate a zuba a ɗa a ka gbashika yi, ma dana tą bawu maląlą n reve tą vuma u na vi.

6 "Uza ɗa baci wąri n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!"

Akani ubana a Filadalifiya

7 Aku u tonuko mu, "Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kąri a ilyuci i Filadalifiya. Uza ɗa wąri uwulukpi n mayun wą tą ukąni n makukpunki ma Dawuda.* U giduwą baci utsutsu, uza wą la wa fuɗa wa gbagirya u ɗa wa. Kpam u gbagirya baci utsutsu, uza wą la wa fuɗa wa giduwą u ɗa wa. Aya uza ɗa wa suku akani a na yi: 8 N reve tą ili i'ya va yansa. N reve tą ama a bidya vu vu woko uzapige wa. Vu tono tą uwenishike u vą, kpam kain ką la ka vu danai, "N kpąɗą ureve Yesu wa." N giduwą tą utsutsu a kapala ka vunu u ɗa bawu uza wa fuɗa wa gbagirya. 9 Gogo-na va wene tą ili i'ya ma yan n ama ɗa a'ąri aza a Kanangasi.† A dana tą ele ama a Kashilą a ɗa, shegai ele aza a kaɓan a ɗa. Ma zuwa le tą a tuwą a kuɗąngu a kapala ka vunu. Nala wa wenike le tą an ma ciga vu cika. 10 Vu kawunku tą tyoku ɗa n tonuko vu vu yain. Adama a nala, ma kąngu vu tą a'ayin a ɗa baci ma tuko ama a likimba ukondo u pige. 11 Mą tą utuwą gogo. Lya kelime n ugbama a asuvu a upityanangu u vunu, kotsu uza roku u wusa vu funi u ɗa va wusha an vu lyai kaci wa. 12 Ma zuwa tą vuma ɗa u lyai kaci ka ucira u cingi u nala vi, u woko kadawatsu ka roku ka ka ɓąngą Kuwa ku Kashilą ku Kashilą ka vą. Vuma u nala vi wa rongo tą pini maco. Ma korongu tą kpam a'ala a re a ikyamba i ne: kala ka Kashilą ka vą, n kala ka Urishelima

† **2:26-28** Katala: An u wokoi a'ayin a nala yi ama a wushuki an atala a ka yanka le ili i roku a uma u le, a nąką uza ucira a kaci ka katala ka ka lakai ucira gbą u woko tą yavu ucira u kuyante u Kawauwi, u ɗa a ka pece n eyi. * **3:7** Makukpunki ma Dawuda ma wenike tą an wąri n ucira u ɗa wa lya tsugono. † **3:9** Kanangasi; wata, "Shetan" kala ka dem ka Kaląpąnsi.

u Savu, u ɗa wạri ilyuci i savu i Kashilạ ka vạ, u ɗa wa cipạ a asu u Kashilạ a zuba. Ma koronku yi tạ kpam kala ka savu ka vạ.

13 “Uza ɗa baci wạri n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

Akani ubana a Lawudukiya

14 Aku u tonuko mu, “Korongu ukanikorongi u na ubana a asu u katsumate ka zuba ka kuwa ku Atoni ka kạri a ilyuci i Lawudukiya. Aya Nala Wạri, eyi dem uza ɗa u wenei ukuna vi ɗa, kpam uza u maci uza ɗa u tsu dansa ukuna u mayun kain dem. Ara ne ɗa Kashilạ ka yain ili gbạ. Aya uza ɗa wa suku akani a na yi: 15 N reve tạ ili i'ya va yansa. Kpam vạ yuwu ko shen‡ wa. Wạri wa la tạ tsulobo vạri baci ili i te a asuvu a le. 16 An u wokoi avu mere-mere ma vạri, avu uza u yuwu u ɗa ko uza u shen wa, ma 'yuwan vu tạ. 17 Vu dana tạ, ‘Mpa uza u utsạri u ɗa, kpam n ciạngusuku tạ kaci ka vạ udukuyan. Ma ciga kpam ili i roku wa, ko kenu.’ Shegai vu reve tyoku ɗa vạri mayun wa: Avu ili i uwono i'ya kpam ili i iyali, uza ɗa u tsu ciga ili dem. Avu karumbạ ka kpam kataɓa ka vạri. 18 Adama a nala, ma nạkạ vu tạ adooki vu tsila zinariya u ɗa ma denge. Zinariya ɗa a darạkpai kpam a wulukpei u ɗa na. Tsila u ɗa kotsu vu yain utsạri. Vu tsila kpam aminya a pun a ɗa ma denge vu ukunka kaci ka vunu, tsạrạ vu ạsạkạ upana uwono an vạri kataɓa. U gan tạ dem vu tsila agumạ a a'eshi a ɗa ma denge tsạrạ vu gbara a a'eshi a vunu, kotsu vu fuɗa vu wene.

19 “Aza ɗa ma ciga alya ma ɓara kpam ma yan mavura. Mạtsạ vu ạsạkạ unyushi u cingi u vunu. 20 Panai! Mạ tạ kushani a utsutsu mạri u'isạ, “Azakuwa!” Uza ɗa baci u panạka mu, aku u tonuko mu n uwa, ma uwa tạ, aku n lyai ilikulya kaɓolo n eyi.

21 “Aza ɗa a lyai kaci, a ka dusuku tạ nạ mpa a karatsu ka tsugono tsu vạ, tyoku ɗa mpa dem n lyai kaci n dusuki n Tata u vạ a karatsu ka tsugono tsu ne.

22 “Uza ɗa baci wạri n atsuvu a upana, u pana ili i'ya Kulu Keri ku tonukoi a'uwa a Atoni!”

4

Yahaya wenei zuba

1 An n kotsoi uwenishe u ili i nala yi gbạ, aku n lyai kapala n uwene kuwene. N wenei utsutsu ukukpi ubana a zuba. Aku uza ɗa wạri n kalạgạtsu tyoku u kavana vi u yain kadyanshi nạ mpa u danai, “Yuwạ utuwạ pini na ma wenike vu tạ ili i'ya ya gitạ bamu n i nala yi.” 2 Kute-kute Kulu Keri ku Kashilạ ku tonoi nạ mpa, aku pini a zuba vi n wenei karatsu ka tsugono n uza roku pini ndishi. 3 Uza ɗa u dusuki pini vi, wa wakanạsa san n mini ma avuku tyoku u atali a tsulobo. Kasomini ka pini ka laɗa cika ukyawin n karatsu ka tsugono tsi. 4 Aratsu a tsugono kamanga n a nishi a kyawain karatsu ka tsugono tsi. Nkoshi kamanga n ama a nishi a ɗa a'ạri pini a zuba u le. A ukusa tạ aminya a pun n ifuni i zinariya a a'aci a le. 5 Ili i na yi i'ya i'ạri uwutusạ a karatsu ka pige ki: ulaɗa, n mawurạ ma pige, n makpankashilạ. Avạsu a shindere yi a ɗa a'ulu a shindere a Kashilạ a nala yi a'ạri a utasa a kapala ka karatsu ki. 6 Nala kpam dem a asu u ɗa a kirại a kapala ka karatsu ka tsugono tsi u rotso tạ kushivạ ka kạri pun cika ka laɗa yavu madubu ma ma wundyamgbanạka.

‡ **3:15** Pini na, “Shen” kalen ka ne ka unạkạ kaci a asu u manyan ma Kashilạ, “Yuwu” kpam ukpạɗạ u unạkạ kaci a asu u manyan ma Kashilạ.

Ili i uma i nishi i'ya i kyawain karatsu ki, kaɓon dem i te. Ili i nala yi i'ạ tạ n a'eshi kapala n kucinạ.
7 I kagitạ i'ạ tạ n kaci tyoku u gabako. I ire kpam kaci ka ne tyoku u kagono ka kanaka. I tatsu i'ạ tạ n upetiwa'eshi tyoku u vuma. I nishi yi kpam i rotso tạ kajambu ka ka imkpusa. 8 Ili i uma i nishi yi, ya dem wạ tạ n ashan a teli, ikyamba i le kpam i'ạ tạ upali n a'eshi, hal n kere ka ashan ki dem. Kaara n kayin a tsu ạsạkạ ushipa wa:
"Magono ma Zuba uza u uwulukpi u ɗa. Uza u uwulukpi u ɗa. Uza u uwulukpi u ɗa.
Aya Kashilạ Uza u Ucira Gbạ.
Aya uza ɗa wạri caupa, aya dem wạri gogo-na, kpam aya wa tuwạ."
9 Ili i uma i nala yi i lyai kapala n i cikpali uza ɗa wạri ndishi a karatsu ka tsugono ki. I nạkạ yi kpam tsupige n ucikpa. Aya uza ɗa wạri n uma hal ubana bawu utyoku. 10 Nkoshi kamanga n ama a nishi n nala mi dem n kuɗạngi a kapala ka uza ɗa wạri ndishi a karatsu ka tsugono ki. Tyoku ɗa a'ạri pini ulyaka uza ɗa wạri n uma hal ubana bawu utyoku kayala, aku a zuwusai ifuni i le a kapala ka karatsu ka tsugono ki a danai,
11 "Magono ma Zuba n Kashilạ ka tsunu,
u lobono tạ vu wushi icikpali,
tsupige, n ucira kpaci aɗa vu gain i'ya.
Aɗa vu yain ili gbạ,
vu yain i'ya tyoku ɗa i'ạri
adama a ɗa nala va ciga i'ya."

5

Maku ma Kondom ma kukpại tagarạda

1 Ili i roku i'ya kpam n wenei a kuwene ku vạ i'ya, vuma ɗa wạri ndishi a karatsu ka tsugono ka nala ki wa ɓạnạ tagarạda u ɗa wạri warạka u bululu n ikorongi* a apashi a re gbạ. Kashilạ ka kạtạlạ tạ u ɗa kpam u paɗarai u ɗa mai n cirạkpạ† tsu shindere n ili i uzuwa iryoci.† 2 Aku n wenei kpam katsumate ka zuba ka ucira, kạri kadyanshi n kalạgạtsu ka ucira, ka danai: "Ya rạtsai u fukpạ cirạkpạ tsi aku u bạrạkpạ tagarạda vi? 3 Shegai uza wạ la a zuba ko a likimba ko kpam a kere ka iyamba uza ɗa u rạtsai u kukpạ tagarạda vi u yain u ɗa kạneshi wa.
4 Aku n rongoi a kushen cika, kpaci ko uza wạ la u rawai u kukpạ u ɗa u yain kạneshi wa. 5 Aku uza u te a asuvu a nkoshi mi u tonuko mu, "Paɗa kushen ki! Wene na, uza roku u ɗa pini uza ɗa u lyai kaci. Aya a tsu isạ Gabako, magono ma, uza ɗa u wutại a asuvu a kaletsu ka Yahuza. Aya matsukaya ma pige ma Dawuda Magono. Aya uza ɗa wa fuɗa wa fukpạ cirạkpạ tsu shindere tsu nala tsi, aku u bạrạkpạ tagarạda vi.
6 Aku n wenei Maku ma Kondom kushani a mere ma asu u karatsu ka tsugono ki. Ili i uma i nishi i nala yi nạ nkoshi mi n kyawan yi. Ikyamba i ne i'ạ tạ yavu ama a'ạri a wuna yi a yankai uɗarạkpa. Wạ tạ n avana a shindere n a'eshi a shindere, a ɗa a'ulu a shindere a Kashilạ a nala yi a ɗa Kashilạ ka suki ubana a aɓon a likimba gbạ. 7 Maku ma Kondom mi ma banai ma bidyai tagarạda u ɗa uza ɗa wạri ndishi a karatsu ka tsugono wa ɓạnạ a

* **5:1** Tagarạda u ɗa wạri warạka u bululu: A'ayin a nala a tsu yan tạ itagarạda i le a warạka u te u bululu, aku a kạtạlạ u ɗa a mmuku ma alangu. † **5:1** A'ayin a nala yi, a tsu kimbạ tạ ukanikorongi n cirạkpạ aku a zuwa iryoci a kucinạ i'ya ya wenike uza u ili. A kukpạ baci u ɗa she cirạkpạ tsi tsu fukpạ kpam ko uza wa fuɗa kpam wa kimbạ u ɗa tyoku ɗa wạri caupa wa. Uza ɗa uza u ili u ɗangạsai aya koshi wạri n ucira u ɗa wa fukpạ iryoci yi.

kukere ku ulyaki ku ne ki. 8 An wạri pini uyan nala, aku ili i uma i nishi nạ
nkoshi kamanga n ama a nishi yi a kuɗạngi a kapala ka ne. Ya dem wa ɓạnạ
molo n kabelu ka zinariya. Kabelu ki kạ tạ ushaɗangi n ili i magulạni i'ya
i'ạri kushani ka kavasu ka ama aza ɗa a ka gbashika Kashilạ. 9 Aku a shipai
ushipa u savu u na:
"Vu rạtsa tạ vu bidya tagarạda vi
vu fukpạ cirạkpạ tsi vu bạrạkpạ u ɗa.
Ili i'ya i zuwai i'ya, ama a'ạri a wuna vu tạ,
kpam mpasa n vunu n wokoi katsupi
an vu wutukpại ama a agali kau-kau, n aletsu, n ama, n iyamba,
kpam gogo-na ama a Kashilạ a ɗa a'ạri.
10 Vu zuwa le a woko kagali ka ne; wata,
aɗarạkpi aza ɗa a ka gbashika Kashilạ.
Kpam a ka lya tạ tsugono tsu likimba."
11 Aku n doki n weɓelei, n panai atsumate a zuba a ka shipa. Kakumạ ka
le ka kạri ukece wa.‡ A kyawain karatsu ka tsugono ki n ili i uma i nishi nạ
nkoshi mi. 12 Aku a shipai n alạgạtsu a ucira:
"Tsa cikpala tạ Maku ma Kondom
ma a'ạri a wunai vi,
adama a ucira u pige,
n utsạri, n kakiri n ucira u ne.
Wa wusha tạ karingạ n tsupige,
n icikpali cika!"
13 Aku n panai gbạ ili i uma ya shipa; wata, gbạ i'ya i'ạri a zuba, n likimba,
n i'ya i'ạri a kere ka likimba, n asuvu a kushivạ. Ushipa u le vi u ɗa na:
"Uza ɗa wạri a karatsu ka tsugono
kaɓolo n Maku ma Kondom mi
wạ tạ n karingạ ka pige
n icikpali, n tsupige, n ucira
hal ubana bawu utyoku."
14 Aku ili i uma i nishi yi a wushuki, "Nala wạri!" Nkoshi mi kpam n
kuɗạngi n lyaka yi kayala.

6

Maku ma Kondom ma fukpại cirạkpạ

1 Aku n wenei Maku ma Kondom mi ma fukpại cirạkpạ tsu kagitạ a asuvu
a tsu shindere, pini nala, n panai ili i uma i te a asuvu a i nishi yi i yain
kadyanshi n kalạgạtsu ka makpankashilạ, u danai, "Tuwạ!" 2 An n weɓelei,
aku n wenei kadoki ka eri. Uza ɗa kpam u yuwại ka vi wa ɓạnạ utaun, aku u
wushai funi. Wa wala ili i ne yavu uza ɗa u lyai kaci ka kuvon ushani, kpam
wa doku wa lya.
3 Aku Maku ma Kondom mi ma fukpại cirạkpạ tsu ire, pini nala, n panai
ili i uma i ire i danai, "Tuwạ!" 4 Aku kadoki ka roku ka shili yavu akina ka
wutại. Uza ɗa u yuwại ka vi u wusha tạ ucira u ɗa wa zuwa ama a likimba a
shilạkạnạ utyoku u le, tsạrạ a wunamgbana a asu u kuvon. Uza ɗa wa walạka
ka vi u wusha tạ burundu u pige.
5 Aku Maku ma Kondom mi ma fukpại cirạkpạ tsu tatsu. N panai ili i uma
i tatsu yi i danai, "Tuwạ!" An n weɓelei, aku n wenei kadoki ka limạ. Uza
ɗa kpam u yuwại ka vi wa ɓạnạ ili i ukondugo arạji a kukere ku ne. 6 Aku n
panai ili i roku i'ya kalạgạtsu ka ne ka wutusạ a mere ma ili i uma i nishi i

‡ **5:11** Kakumạ ka atsumate a zuba yi ka rawa tạ azu azu hal ubana a asu azu azu kupa bawu utyoku.

nala yi. Ka danai, “Ikebe i'ya vuma wa tsaraa manyan ma ulivaa,* i'ya a tsu tsupa ikebe i kakundatsu ka te ka ityabi.† Ikebe yi kpam unaa u te u ɗa n i'ya a tsu tsilaka akundatsu a tatsu a ilya. Kpam kotsu vu nangasa manivi ko mini ma cinwi mi wa!”

7 Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu nishi, pini nala, n panai
ili i uma i nishi yi i danai, “Tuwa!” 8 An n weɓelei, aku n wenei kadoki ka kari
dusu. Uza ɗa u yuwai ka vi kala ka ne ka Ukpa, uza ɗa a ka isa Asu u Akushe
wari utono uza u kagita vi evu evu. Kashila ka pecei ama a likimba aɓaci a
nishi. Ukpa n Asu u Akushe a wushai ucira u ɗa a ka wuna kaɓaci ka te a asu
u kuvon, n kambulu n usara kau-kau, na nnama n kakamba.

9 Aku Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu tawun. N wenei a'ulu
a aza a maci a cuku tsu asuɗarakpa. Ama a na yi alya aza ɗa atokulalu a
wunusai adama a kadyanshi ka Kashila ka maci ka a dansai. 10 A'ulu yi a
'yangasai alagatsu n ucira a danai, “Ashekapige, avu uza u uwulukpi u ɗa,
kpam uza u mayun! Tsa folo vu, kotsu vu ɓarakpa wa vu yanka aza a likimba
a ɗa a wunusa tsu afada kpam vu yan le mavura.” 11 Aku Kashila ka nakai
ili i uma yi ya dem matogo ma pun ma bululu, u tonuko le a wunvuga kenu
hal she atokulalu a le a wuna atoku a tsugbashi a le; wata, atoku a le hal she
a shaɗangu kakuma ka ama ka Kashila ka zuwuka le.

12 Aku n wenei Maku ma Kondom mi ma fukpai cirakpa tsu teli. Likimba
gbaɗai n ucira. Kaara ka naka kpam katyashi wa, aku karimbi ka kimbai
asu gba. Uwoto u wokoi san yavu mpasa. 13 Atala a rukpusai a zuba utuwa a
likimba tyoku ɗa apopi a gburu a tsu rukpusa uwule u ucira u sakata le baci.
14 Zuba katalai yavu kajiba ka a katalai aku a takpai ka. Nsasa n iyamba i
mere ma mini a 'yangasai a asakai asu u ɗa a'ari caupa vi adama a ugbaɗa
vi.

15 Pini nala, ama hal na ngono a matsai tsara a kpawunsa a a'aɓuru ko
kpam a mere ma atali a ugadī a nsasa. Azapige a gomunati, n atigi dem a
boloi tsara a kpawan. N wenei dem aza a utsari, n aza a ucira a ka kpawunsa.
Hal n agbashi n aza ɗa bawu a'ari agbashi dem a ka kpawunsa. 16 A'ari
u'isasa nsasa n atali, a ka dansa, “Tsa folo ɗa, tuwai i rukpa tsara i sokongu
tsu kotsu uza ɗa wari ndishi a karatsu ka tsugono ka nala ki u wene tsu wa,
kpam Maku ma Kondom mi ma fuɗa ma yan tsu mavura wa. 17 Mayun ɗa
Kain ka upan u Kashila n Maku ma Kondom mi ka a ka yanka ya dem mavura
ka rawa ɗe, kpam uza wa la wa la a upana u ikyamba u nala vi wa.”

7

Ili i uzuwa iryoci i aza a Isara'ila

1 An nala wurai, aku n wenei atsumate a zuba a nishi kushani a aɓon a
nishi a likimba, a kanai uwule u nishi tsara uwule u lapana a likimba ko a
kushiva kpam ko a maɗanga wa. 2 Aku n wenei kpam katsumate ka roku ka
wutai a kasana, wa ɓana ili i uzuwa iryoci i Kashila Uza u Uma. U yankai
atsumate a nishi a ɗa a nakai ucira a foro iyamba n kushiva kadyanshi n
kalagatsu ka ucira. 3 U danai, “Kotsu i asaka uwule u nangasa iyamba, n
kushiva ko kpam nɗanga wa, she a'ayin a ɗa tsu zuwusukai agbashi a Kashila
ka tsunu iryoci n ili i uzuwa iryoci i ne a acen a le. 4 Aku n panai kalagatsu
ka isai kakuma ka lamba u ama ɗa atsumate yi a yankai iryoci n ili i uzuwa
iryoci i Kashila a acen a le yi. Kakuma ka ama ki ka azu amangatawun n
azu amangare n azu a nishi (144,000). Ama a na yi alya mmuku n tsikaya m

* **6:6** Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uɓanga.

aletsu kupa n a re a aza a Isara'ila. Aza ɗa atsumate yi a zuwusukai iryoci yi alya:
5-8 A zuwuka tạ ama azu kupa n azu a re (12,000) a kagali ka Yahuza, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Roben iryoci.
A zuwuka tạ ama azu kupa n azu a re a kagali ka Gadu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Ashiru iryoci.
A zuwuka tạ ama azu kupa n azu a re a kagali ka Nafutali, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Manase iryoci.
A zuwuka tạ ama azu kupa n azu a re a kagali ka Saminu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Levi iryoci.
A zuwuka tạ ama azu kupa n azu a re a kagali ka Isaka, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Zebulun iryoci.
A zuwuka tạ ama azu kupa n azu a re a kagali ka Isuhu, n ama azu kupa n azu a re a kagali ka Bayami iryoci.

Kakumạ ka ama ka lyakai Kashilạ kayala

9 An nala wurai, aku n weɓelei pini nala, n wenei kakumạ ka ama ushani ka ka wurai ukece. A wutạ tạ a asuvu a iyamba, kagali, ama n aletsu a likimba gbạ, aku a shamgbai a kapala ka karatsu ka tsugono ki n Maku ma Kondom mi. A ukusai aminya a pun cika kpam ya dem wa ɓạnạ avuku a mashuwan a kukere ku ne. 10 A ka salạsa n kalạgạtsu ka pige, n a dansi,
“Kashilạ ka tsunu ka n Maku ma Kondom uza ɗa u wauwa tsu,
Kashilạ ka tsunu uza ɗa wạri ndishi a karatsu ka tsugono.”
11 Gbạ atsumate a zuba a shamgbai a kyawain karatsu ka tsugono ki kaɓolo nạ nkoshi n ili i uma i nishi yi. Aku a kuɗạngusi a varai a'aci a le a iyamba a lyakai Kashilạ kayala. 12 A ka dansa,
“Mayun ɗa,
Kashilạ ka tsunu
uzapige ɗa, uza u ucira,
n tsupige, n kakiri.
Ạsạkạ tsu cikpala yi
tsu cikpa yi
tsu nạkạ yi karingạ
hal ubana bawu utyoku.
Ami!”
13 Uza u te a asuvu a nkoshi mi u wece mu, “Ama ɗa a ukusai aminya a pun yi an yayi? Nte a wutusại?”
14 Aku n wushunku yi, “Uzapige, mpa n reve wa, shegai avu reve tạ.”
Aku u tonuko mu, “Alya aza ɗa a soi upana u ikyamba u pige u nala vi bawu a kuwusại. A zạsại aminya a le nạ mpasa n Maku ma Kondom, aku aminya a le a wokoi pun cika.
15 “Adama a nala a ɗa a'ạri kushani a kapala ka karatsu ka tsugono tsu Kashilạ. A tsu lyaka yi tạ kayala kaara n kayin, a kuwa ku ne ka a tsu gbashika yi. Uza ɗa kpam wạri ndishi a karatsu ki wa rongo tạ n ele kpam u kirana n ele.
16 “Ama a nala a ka doku a ka pana kambulu wa, a ka pana kpam kakuli wa. Kaara ka doku ka damgbarạsa le wa, usuɗugbi kpam wa runukpa le wa, 17 adama a ɗa Maku ma Kondom ma mạri a mere ma asu u karatsu ka tsugono ki aya kaliniki ka le. Wa tono tạ n ele ubana a asu u ɗa mini ma ma tsu nạkạ uma ma wutusạ. Kashilạ kpam ka yansạsa tạ gbạ meshi ma le.”

8

Cirạkpạ tsu makorishi

1 An Maku ma Kondom mi ma fukpaị cirakpa tsu shindere tsu makorishi
tsu waraka u bululu vi, mawura ma la a zuba wa, hal ubana kagbidi ka ulapa
u uwule.
2 Aku n wenei atsumate a zuba a pige a shindere a ɗa a shamgbai a kapala
ka Kashila ki, a wushai avana.
3 Katsumate ka zuba ka roku kpam kau ka tuwai ka shamgbai a
asuɗarakpa. Wa ɓana kabelu ka zinariya ka urunukpusa ili i magulani. U
wusha ta ili i magulani ushani i'ya u ɗarakpai kaɓolo n kavasu ka ama a
Kashila. Katsumate ki ka zuwai kune ku na ki a asuɗarakpa u ɗa a yain n
zinariya u ɗa wari pini a kapala ka karatsu ka tsugono ki. 4 Aku kanga ka
ili i magulani ka katsumate ka ɓana a kabelu ki n kavasu ka ama a Kashila
ka 'yangai a zuba ubana a asu u ɗa Kashila kari. 5 Aku katsumate ki ka
kenei tsikina pini a asuɗarakpa vi u shaɗangi kabelu ki. U vutalai ka a
likimba, a rongoi uyansa mawura icun kau-kau, na mkpankashila, n ulaɗa,
aku likimba gbaɗai cika.

Atsumate a zuba a fulai avana

6 Aku atsumate a zuba a shindere a ɗa a ka ɓana avana a shindere a foɓusoi
tsara a fula.
7 An katsumate ka zuba ka kagita ka fulai kavana ka ne, aku atsumate a
zuba a vutalasai mini ma atala n akina a ɗa a'ari kasatari na mpasa a likimba.
Akina yi a kulatangi kaɓaci ka te a asuvu a aɓaci a tatsu a likimba, a nangasai
gba nɗanga n iceshi i'ya i'ari a kaɓaci ka nala ki.
8 Aku katsumate ka zuba ka ire ka fulai kavana ka ne. A vutalai ili i roku
yavu masasa ma pige ma ma tasa n akina a asuvu a kushiva. Kaɓaci ka te a
asuvu a aɓaci a tatsu a kushiva yi ka wokoi mpasa. 9 Gba ili i'ya i'ari pini a
kaɓaci ka nala ki i kuwai, a'atsu a ɗa kpam a'ari pini a namgbusai.
10 Katsumate ka zuba ka tatsu ka fulai kavana ka ne, katala ka pige ka ka
tasa yavu kavasu ka wutai a zuba ka rukpai. A asuvu a agata a tatsu dem, ka
rukpa ta a asuvu a agata a te. A asuvu a a'eshi a mini a tatsu dem, ka rukpa ta
a keshi ka mini ka te. 11 Kala ka katala ki ka Agumа a Akoni, aku kaɓaci ka te
a asuvu a aɓaci a tatsu a mini yi ka konikpoi. Ama ushani a kuwa ta adama
a akoni a mini yi.
12 Aku katsumate ka nishi ka fulai kavana ka ne. Ili i roku i gbashai kaɓaci
ka te a asuvu a aɓaci a tatsu a kaara u nangasai ka n uwoto n atala.* Aku
kaɓaci ka te asuvu a aɓaci a tatsu ka katyashi ka kain ka wokoi karimbi. Nala
dem kaɓaci ka te asuvu a aɓaci a tatsu ka uwoto n ka te asuvu a aɓaci a tatsu
ka atala a nakа katyashi n kayin wa.
13 An n weɓelei aku n wenei kajambu ka imkpusa a zuba, n panai ka salasa
cika, “Upana u ikyamba! Upana u ikyamba! Upana u ikyamba wa tuwa ta
a asu u ama a likimba, atsumate a zuba a tatsu a ɗa a buwai vi a fula baci
avana a le.”

9

1 Aku katsumate ka tawun ka fulai kavana ka ne. N wenei ili i roku yavu
katala ka ka rukpai a likimba vi. Katala ki ka wusha ta makukpunki ma
ukukpunka kaɗaka ka bawu kari n utyoku. 2 An ka kukpai, aku kanga ka
wutai yavu kanga ka kari a asuvu a kunu ka kari n akina walu-walu. Kanga
ki ka kimba ta zuba kpam ka kangi dem kaara, aku asu vi u wokoi n karimbi.

* **8:12** Kaara ka tsu naka ta katyashi hal ulapa u uwule kupa n u re, shegai a'ayin a ɗa a korongi makpanda ma na mi, ulapa u uwule kulla u ɗa koshi ka tsu naka katyashi. Nala dem uwoto n atala; ulapa u uwule kulla u ɗa koshi a tsu naka katyashi. A'ayin a ɗa baci bawu katyashi ka le kari pini karimbi ka ka tsu kimba asu.

3 Pini nala, abaruma a wutại ushani a asuvu a kạngạ ki a cipại a likimba. A
wutạ tạ n ucira u ɗa a ka taɗạsa ama tyoku ɗa adaɓu a tsu yan. 4 A tonuko
le, “Aza ɗa bawu a'ạri n iryoci i ili i uzuwa iryoci i Kashilạ a acen a le, alya
koshi ya taɗạsa. Shegai kotsu i taɗạsa nɗanga ko iceshi wa.” 5 Kashilạ ka
wushunku le tạ a yanka ama a nala yi mavura cika hal uwoto u tawun, shegai
u wushunku le a wuna le wa. Mɓạlạ mi tyoku u mɓạlạ n kudaɓu n ɗa mạri
ku taɗa baci uza. 6 A a'ayin a nala yi, ama a ka bolo tạ ukpạ, shegai a ka tsạrạ
u ɗa wa. A ka ciga tạ a kuwạ, shegai a ka fuɗa wa.
7 Abaruma yi a rotso tạ adoki a ɗa a foɓusoi adama a kuvon. A'ạ tạ n ifuni i
zinariya a a'aci a le, kpam upetiwa'eshi u le u rotso tạ u ama. 8 Kenji ka le kạ
tạ n akumgbi yavu ka aka, a'anga a le kpam tyoku u a'anga a gabako ɗa a'ạri.
9 A ukai ntogo ma urim a akamba a le. Mawurạ ma ashan a le a ka wurạ, mạ
tạ yavu mawurạ ma adoki nạ nringongo n le a ka wurạ a ka darạka ubana a
asu u kuvon. 10 Nạ ntaɗatsu n ɗa mạri a iwunja i le n ɗa n tsu nạkạ le ucira
u ɗa a tsu zuwa ama a pana ikyamba hal uwoto u tawun vi. 11 Magono ma
le aya katsumate ka zuba ka ka lya tsugono a kaɗạkạ ka bawu kạri n utyoku
vi. Kala ka ne ka Kawuni (n Tsiyahuda aya Abadon, n Tsiheline† kpam aya
Apoliyo).
12 Upana u ikyamba u kagitạ u kotso ɗe. Shegai upana u ikyamba i re i roku
i'ạ tạ a utuwạ.
13 Aku katsumate ka zuba ka teli ka fulại kavana ka ne. N panai kalạgạtsu
ka yain kadyanshi a asuvu a avana a ɗa a'ạri a ngan n asuɗarạkpa u ɗa a
yain n zinariya u ɗa wạri kushani a kapala ka Kashilạ. 14 Kalạgạtsu ki ka
tonukoi katsumate ka zuba ka teli ka ka ɓạnạ kavana ki, “Surukpa atsumate
a zuba a nishi a ɗa Kashilạ ka zuwai a sira le a Agatạ a Yufiriti a pige yi!”
15 Aku katsumate ka zuba ka teli ki ka ba ka surukpai atsumate a zuba a nishi
yi a wutại tsạrạ a ba a wuna kaɓaci ka te a asuvu a aɓaci a tatsu a ama a
likimba. Kashilạ ka foɓuso le tạ tsạrạ a yain nala dere u ulapa u uwule u
nala vi n a'ayin a nala yi hal n uwoto n kayen ka nala ki dem. 16 Atsumate yi
a tono tạ n asoje a ɗa a ka walạka adoki. N pana tạ a da alya pini hal azururu
amangatawanre (200,000,000).*
17 A asuvu a kuwene ku vạ, n wene tạ adoki n ayuwi a le. Ayuwi yi a ukusa
tạ ntogo ma irim n ɗa mạri san yavu akina, ulimạ u le kpam yavu mbucu
ma ivạshi i akaryabi kpam n ulaɗa u mini ma tsulon. A'aci a adoki yi a'ạ tạ
yavu a'aci a igabako, akina n kạngạ n akina a eri a ka wutusạ a anạnạ a le.
18 Usara u tatsu u nala vi, (wata, akina, n kạngạ, n akina a eri a ɗa a ka wutusạ
a anạnạ a adoki yi,) n u ɗa a wunai kaɓaci ka te a asuvu a aɓaci a tatsu a ama
a likimba. 19 Anạnạ a adoki yi a ɗa gbạm koshi wa, hal dem n iwunja i le i'ya
i'ạri n ucira u ɗa a ka ne ama usạn. Iwunja i le tyoku u a'ali a ɗa, a'ạ tạ n a'aci
a ɗa a ka kapa ama.
20 Shegai ama ɗa bawu a kuwại n usara u na vi a 'yuwan tạ ukpatala a ạsạkạ
tsicingi tsu le. A lyai kelime n ulyasạka ityoni i cingi kayala, a lyasạkai kpam
ameli kayala a ɗa a rumai n zinariya, n azurufa, n irim i shili, n a ɗa a saɗarai
a atali, n a ɗa a shei nạ nɗanga. Ameli a nala yi a tsu wene ko ili, ko kpam a
pana kadyanshi, ko a wala wa! 21 Ama a na yi a ạsạkạ uwunusa atoku a le
wa, a ạsạkạ uyansa tsukunu wa, kpam dem a ạsạkạ uyansa tsugbani, n uboki
wa.

10

Katsumate ka zuba n maku ma tagarạda

* **9:16** Kakumạ ka asoje ka 200,000,000.

1 Aku n wenei kpam kuwene, katsumate ka zuba ka ucira kạri ucipạ a
iyamba. U wambanai kalishi yavu kunya, n kasomini zuba n kaci ka ne.
Upetiwa'eshi u ne wa laɗa yavu kaara, a'ene a ne kpam yavu adawatsu a
akina. 2 Wa ɓạnạ maku ma tagarạda ma mạri ubạrạkpi. U shamgbai n kune
ku ulyaki ku ne a kushivạ, ka ugulạ kpam a kagiɗa. 3 U wurạngi yavu gabako.
An u wurạngi, aku mkpankashilạ n shindere n wushuki. 4 An mkpankashilạ
mi n wushuki, mpa nạ n cigi n gitạ ikorongi, aku n panai kalạgạtsu a zuba
ka danai, “Sokongu ili i'ya mkpankashilạ n shindere mi n danai vi, kotsu vu
korongu i'ya wa.”
5 Katsumate ka zuba ki ka rạɗạgbại kukere ku ulyaki ku ne ubana a zuba.
6 Aku u tsinai n kala ka Kashilạ, ka kạri n uma hal ubana bawu utyoku, uza
ɗa u yain zuba n ili i'ya i'ạri a asuvu a le, n iyamba n ili i'ya i'ạri a asuvu a le,
n kushivạ n ili i'ya i'ạri a asuvu a le gbạ, ukuna u maci u ɗa wa tono. U da,
“Kashilạ ka ɓạrạkpạ wa, aku u yain ili i'ya u foɓusoi. 7 Shegai katsumate ka
zuba ka shindere ki ka fulạ baci kavana ka ne, Kashilạ ka yan tạ ili i'ya wạri
u sokongi hal utuwạ gogo-na vi, tyoku ɗa u tonukoi agbashi a ne, ntsumate.”
8 Kalạgạtsu ka doki ka isạ mu: “Wala vu ba vu wushi tagarạda u ɗa wạri
ubạrạkpi vi, u ɗa katsumate ka zuba ka ɓạnạ vi.”
9 Aku n banai a asu u katsumate ka zuba ki, n tonuko yi u nạkạ mu maku
ma tagarạda mi. Aku u tonuko mu, “Wusha tagarạda vi vu takuma u ɗa. Wa
yankpa tạ a unạ u vunu yavu ishigi, shegai wa vurạ vu tạ katsumạ.” 10 N
wushai tagarạda u ɗa wa ɓạnạ vi n takumai. U yankpa tạ cika yavu ishigi a
unạ u vạ, shegai an n soɗugi u ɗa, aku u vurạ mu katsumạ. 11 A tonuko mu
kpam, “U kạnạ tạ vu doku vu tonuko ama ili i'ya Kashilạ ka foɓusoi u yanka
ama n iyamba n aletsu kau-kau, nạ ngono gbạ.”

11

Ama a re aza ɗa a wenei ukuna vi

1 Pini nala, a nạkạ mu kalangu ka urạtsanạka, aku Kashilạ ka tonuko mu,
“Wala vu ba vu rạtsanạka Kuwa ku Kashilạ n asuɗarạkpa, vu keci kpam ama
ɗa a'ạri ulya kayala pini. 2 Shegai kotsu vu rạtsanạka ulanga u kuwa vi wa,
kpaci n nạkạ u ɗa ɗe Awulawa. A ka lya tạ tsugono tsu ilyuci i vạ hal uwoto
amangare n u re.* 3 Ma suku tạ ama a vạ ama a re aza ɗa a revei n kami ka
ukuna ki a yain kuɓari ku akani a mayun a vạ. A ka uka tạ aminya a ɗa a
tsu uka adama a unamgbukatsumạ, kpam a ka dansa tạ akani a vạ a asuvu a
a'ayin kazu ka te n amangatawanre n amangatatsu (1,260) a nala yi. 4 Ama a
re a ɗa a dansai akani a Kashilạ yi, a shamgba tạ a kapala ka Asheku uza ɗa
wa lya tsugono tsu likimba gbạ. Alya nɗanga n zayitum n re n ashamkpatsu
a ncikalu n re n ɗa mạri pini vi. 5 Uza wa ciga baci u ne le usạn, akina a ka
wutạ tạ a anạnạ a le a wuna atokulalu a le yi. Nala Kashilạ ka wuna uza ɗa
baci dem wa ciga u ne le usạn. 6 A a'ayin a ɗa a'ạri uyan kuɓari ku akani a
Kashilạ yi, u nạkạ le tạ ucira u ɗa a ka fuɗa a ka shamkpa mini ma zuba. A
wusha tạ dem ucira u ɗa a ka savaɗa mini ma woko mpasa, kpam a zuwa
usara u ɗa u nei likimba usạn. A tsu yan tạ nala a'ayin a ɗa baci dem a ka
ciga a yain.
7 An ama a re yi a kotsoi udansa akani yi, aku kadin ka ka wutại a kaɗạkạ
ka bawu kạri n utyoku vi ka yain kuvon n ele. Ka lyai kaci ka le ka wuna
le. 8 A ka ạsạkạ tạ ikyamba i le a ure u pige u ilyuci i pige i nala yi a asu u
ɗa a wandamgbanai Asheku a le. U ɗa a yankai tsizagaɗi a isạ yi “Sodom”†

* **11:2** Uwoto amangare n u re ili i te i'ya n a'ayin 1,260. Ili i te i'ya dem n ayen a tatsu n kagbidi a masala ma 12:14.

n “Masar.” 9 Ama n agali n aletsu n iyamba a ka wundya tạ ikyamba i le. A ka ạsạkạ uza u ciɗạngu le wa hal she a yan a'ayin a tatsu n kagbidi. 10 Ama a likimba gbạ a ka yan tạ mazạngạ adama a ukpạ u ama a re a nala yi. A ka yan tạ abiki hal a sukusuku atoku a le kune, kpaci ntsumate n re n nala mi n zuwa tạ ama a panai ikyamba cika.

11 Shegai an a'ayin a tatsu n kagbidi a nala yi a wurai, aku Kashilạ ka doki ka fulạkạ le kuvi ka uma. Aku a 'yạngại a shamgbai, ama ɗa a wene le vi a panai uwonvo cika. 12 Ntsumate n re mi n panai kalạgạtsu ka ucira ka wutại a zuba, ka danai, “Yuwại utuwạ na!” Aku a yuwại ubana a zuba a asuvu a kalishi, atokulalu a le n a wundi le.

13 Kute-kute iyamba i gbạɗại n ucira, pini nala, kuma ku te a asuvu a kuma kupa ku ilyuci ki ku wạsạsại. Ama azu a shindere (7,000) a ɗa a kuwại adama a ugbạɗạ u iyamba vi. Aza ɗa kpam a buwai n uma a pana tạ uwonvo cika aku a nạkại Kashilạ ka kạri ndishi a zuba tsupige. 14 Upana u ikyamba u ire u kotso ɗe, shegai u tatsu wạ tạ a utuwạ.

Kavana ka shindere

15 Aku katsumate ka zuba ka shindere ka fulại kavana ka ne, n panai alạgạtsu a ucira a ka dansa,
“Kashilạ ka tsunu n uza ɗa u ɗangạsai u woko Kawauwi ki, wạ tạ n ucira u ɗa
wa lya tsugono tsu likimba gbạ.
Kpam Kashilạ ka lya tạ tsugono hal ubana bawu utyoku.”

16 Nkoshi kamanga n ama a nishi aza ɗa a'ạri ndishi a aratsu a tsugono a kapala ka Kashilạ, a kuɗạngusi a varai a'aci a le a iyamba a lyaka yi kayala.
17 A danai,
“Magono ma Zuba Kashilạ Uza u Ucira Gbạ,
uza ɗa wạri gogo-na kpam uza ɗa wạri caupa,
Tsu cikpa vu tạ an va wenishike ucira u vunu,
kpam vu gitạ ɗe ulya tsugono tsi.
18 Ama a likimba a'ạri a ka pana tạ upan u vunu cika,
shegai gogo-na a'ayin a upan u vunu a rawa ɗe.
A'ayin a yan ɗe a ɗa va yanka akushe afada,
vu nạkạ kpam agbashi a vunu katsupi.
Va nạkạ tạ ntsumate n vunu n aza a uwulukpi a vunu katsupi.
Va nạkạ tạ gbạ aza ɗa a panai uwonvo u kala ka vunu katsupi,
ili i'ya i bidyai uza u kenu hal ubana uza u pige.
Aku vu wuna aza ɗa a tsu zuwa ukpạ a likimba.”

19 Pini nala, Kuwa ku Kashilạ ka kạri a zuba ku kukpại, tsạrạ a wene Akpati u Kazuwamgbani† u ɗa wạri pini. A rongoi ulaɗa, n mawurạ ma pige, n makpankashilạ, n ugbạɗạ u iyamba u pige, n mini ma atala.

12

Uka n ubungu

1 Aku n wenei iryoci i pige i roku a zuba i'ya i zuwai ya dem u yain majiyan. Uka roku u ɗa pini kpam kunya ka u sirai kaara ka. A'ene a ne kpam a uwoto u ɗa a'ạri utaɗangi. Funi ɗa pini a kaci ka ne u ɗa wạri n atala kupa n a re.
2 U yan ɗe evu n umatsa, kpam mɓạlạ n upana u ikyamba m ilimaci yi i zuwa yi tạ isali cika. 3 Kute-kute n wenei iryoci i roku a zuba. N wenei ubungu u shili u pige u ɗa wạri n a'aci a shindere n avana kupa. Kaci dem kạ tạ n maku ma funi ma ne. 4 Uwunja u ne u rononoi kaɓaci ka te a asuvu a aɓaci a tatsu a atala a zuba, aku u vutạlại a ɗa a likimba. U shamgbai a kapala ka uka u ilimaci vi tsạrạ u matsa baci maku mi aku u soɗugu ma. 5 Aku u

matsai kalobo, uza ɗa wạri n ucira u ɗa wa lya tsugono tsa ama a likimba gbạ n kalangu ka urim. Katsumate ka zuba ka fulại maku mi u bankai ma a asu u Kashilạ, tsạrạ u ba u dusuku a karatsu ku tsugono tsu ne. 6 Aku uka vi u sumai u banai a mete a asu u ɗa Kashilạ ka foɓusuko yi. Nte a ka kirana n eyi ɗe hal a'ayin kazu ka te n amangatawanre n amangatatsu (1,260).

7 Kute-kute a gitại kuvon a zuba: aku Mika'ilu katsumate ka zuba ka pige n atsumate a ne a gitại kuvon n ubungu vi, ubungu vi n atsumate a ne a kạnại dem kuvon n ele. 8 Shegai ubungu vi u lya kaci ka kuvon ki wa, kpam a ka ạsạkạ yi n atsumate a ne a shamgba ɗe a zuba kpam wa. 9 Mika'ilu n atsumate a ne a vutạlại ubungu vi a wutukpạ yi a zuba ubana a likimba kaɓolo n atsumate a ne. Ubungu u na vi aya gai wạri pini tun caupa vi, aya a tsu isạ Kalạpạnsi kpam dem a tsu isạ yi tạ Kanangasi.* Aya u tsu zuwa ama a yain unyushi u cingi.

10 Aku n panai kalạgạtsu a zuba ka yain kadyanshi n ucira ka danai:
“Gogo-na Kashilạ ka tsunu ka wauwa tạ ama a ne!
Gogo-na wa yan tạ manyan n ucira u ne,
u lyai tsugono tyoku u magono!
Gogo-na Kawauwi ka ne ka wenike tạ ucira u ne a likimba!
Adama a ɗa Kalạpạnsi ka buwa kpam kushani a zuba a kapala ka Kashilạ wa,
kpam wa doku wa tuko kadyanshi ka atoku a tsunu agbashi kaara n kayin wa.
A vutạlạ ɗe Kalạpạnsi a wutukpạ yi a zuba!
11 Ama a tsunu a lya tạ kaci ka ne
adama a mpasa a Maku ma Kondom mi,
n kadyanshi ka Kashilạ ka a yain kuɓari.
A pana uwonvo u ɗa a ka kuwạ wa.
12 Gbạ eɗạ aza ɗa i'ạri a zuba yanyi mazạngạ.
Shegai eɗạ aza ɗa i'ạri a iyamba n a asuvu a mini ya pana tạ ikyamba cika.
Kpaci Kalạpạnsi ka bana tạ a likimba a asu u ɗa i'ạri,
kpam upan u de u ɗa wạri,
kpaci u reve tạ a'ayin a ne a buwa ushani wa.”

13 An ubungu vi u wenei a vutạlạ yi ɗe a likimba, aku u gitại uloko uka ɗa u matsai maku ma vali mi. 14 A nạkại uka vi ashan a kajambu ka pige tsạrạ u imkpa ubana a asu u ɗa wạri a mete. Nte a ka kirana n eyi ɗe hal ayen a tatsu n kagbidi,† ubungu vi kpam wa fuɗa wa yanka yi ili wa. 15 Aku ubungu vi u cikpunkại uka vi mini n unạ u ne yavu agạtạ tsạrạ ma purạ yi. 16 Shegai iyamba i ɓạngại uka vi: i kukpại unạ u ne i soi mini ma ubungu u cikpại vi. 17 Ubungu vi u panai uka vi upan cika, aku u lazai tsạrạ u ba u yain kuvon nạ mmuku n ne n ɗa n buwai. Mmuku n ne mi alya aza ɗa a nạkại udani u Kashilạ karingạ a tonoi kpam akani a ɗa Yesu wenishikei.

18 Aku ubungu vi u shamgbai a ikengi i kushivạ.‡

13

Kadin ka ka wutại a asuvu a kushivạ

1 A kuwene ku vạ ki, n wene tạ kadin ka 'yạngạ ka wutạ a asuvu a kushivạ. Kạ tạ n a'aci a shindere n avana kupa. Kavana dem kạ tạ n maku ma funi ma ne. Kaci dem a korongu tạ pini a'ala a ɗa a wishai Kashilạ. 2 Kadin ki ka rotso

* **12:9** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi. † **12:14** Kondo kadyanshi ka masala ma 11:2 ‡ **12:18** Itagarạda i Kashilạ i roku i zuwa tạ idani i na yi a makpạndạ ma 17, i roku tani a 18. I roku kpam a masala ma 13:1 ma a zuwai i'ya.

tạ kanama, shegai adeshikpetsu a ne yavu manama ma a tsu isạ biya.* Wạ tạ kpam n unạ yavu u gabako. Ubungu vi u nạkạ yi ucira dere n ucira u ne, n karatsu ka tsugono n tsugono. 3 Kaci ka te ka pini a asuvu a a'aci a kadin ki ka kạri n kalani ka usạn u ɗa wạri u gain u wuna yi, shegai usạn vi u tạnạ ɗe gogo-na. Ya dem a asuvu a likimba u yan tạ majiyan ma kadin ki. 4 A lyakai ubungu u ɗa u nạkại kadin ki ucira vi kayala. A lyakai dem kadin ki kayala a danai, “Uza wạ la tyoku u kadin ka na wa! Uza wạ la wa shilạkạnạ n eyi u lyai kaci wa.”

5 Kashilạ ka ạsạkạ tạ kadin ki ka yain agoni n ucira u ne nala, kpam dem u wishai Kashilạ. U ạsạkạ yi tạ u tsạrạ ucira u nala vi hal uwoto amangare n u re. 6 U gitại uwishisa Kashilạ. U yankai kpam kala ka Kashilạ unạ u cingi, n a asu u ɗa wạri, n ama ɗa kpam a'ạri a zuba gbạ. 7 Kashilạ ka ạsạkạ yi tạ u yain kuvon n ama a ne kpam u lyai kaci ka le. Kpam dem a nạkạ yi tạ ucira a kaci ka agali n ama n aletsu n iyamba gbạ. 8 Ya dem a likimba wa lyaka yi tạ kayala, shegai bamu n aza ɗa a'ala a le a'ạri ukorongi a Tagarạda u Aza a Uma tun kahu a yain likimba. Tagarạda nala vi u Maku ma Kondom ma a'ạri a wunai vi u ɗa.

9 Uza ɗa wạri n atsuvu a upana, u pana.

10 Uza ɗa baci dem Kashilạ ka ɗangạsai a ka kạnạ, a ka kạnạ yi tạ.

Uza ɗa baci dem Kashilạ ka danai a ka wuna n burundu, a ka wuna yi tạ.

Nala wa wenike tạ u kạnạ tạ ama a Kashilạ a kawunku kpam a yain n upityanangu.

Kadin ka ire ka ka wutại a uyamba

11 Aku n wenei kadin ka roku ka wutại a asuvu a uyamba. Wạ tạ n avana a re tyoku u maku ma kondom, u yain kadyanshi n kalạgạtsu ka ubungu. 12 Kadin ka na ki ka shamgbai a kapala ka kadin ka kagitạ ki, kpam u yain manyan n ucun u ucira u ɗa kadin ka kagitạ ki ka yankai manyan. N ucira u nala vi u ɗa u zuwai gbạ uza ɗa baci dem wạri a likimba u lyakai kadin ka kagitạ ki kayala, uza ɗa wạri n kalani ka usạn u ɗa wạri u rawai u wuna yi u ɗa u tạnại vi. 13 Aku kadin ka ire ki ka yansa ikunesavu i pige i pige. Hal gbạm u zuwai akina a wutại a zuba utuwạ a likimba, ama n a wundi. 14 Kashilạ ka zuwai kadin ka ire ki ka yain ikunesavu a kapala ka kadin ka kagitạ ki, hal u yinsại gbạ ama a likimba n ikunesavu i ne yi. U tonuko le a mai kameli ka ka rotsoi kadin ka kagitạ, uza ɗa a'ạri a wunai n burundu, shegai u gonoi n uma. 15 Kashilạ ka ạsạkại kadin ka ire ki ka zuwai kameli ka kadin ka kagitạ ki ka yain uma, tsạrạ ka dansa ka zuwa a wuna gbạ uza ɗa baci bawu u lyaka yi kayala. 16 A mạtsại ama a yansai kugyan a akere a ulyaki a le ko kpam a acen a le, ko azapige ko aza a kenu, ko aza a utsạri ko aza a unambi, agbashi ko aza ɗa bawu a'ạri agbashi. 17 Ama ɗa a'ạri n kugyan ku na alya koshi a ka tsila kpam a denge. Kugyan ku na ki kala ka kadin ki ka ko kpam lamba ɗa wạri a kushani ku kala ka ne.

18 Ya ciga tạ kakiri tsạrạ i reve lamba u kadin vi! Uza ɗa wạri n kakiri cika wa reve tạ u ɗa. Lamba u ne vi u ɗa amangatawanteli n amangatatsu n u teli (666), kpam wạ tạ a kushani ku vuma u roku.

14

Maku ma Kondom n ama a ne

1 Aku n wenei Maku ma Kondom kushani a Masasa ma Sihiyona.* Ama azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi (144,000) a'ạri kushani n

* **13:2** Adeshikpetsu a biya a gbonguro tạ, kpam a'ạ tạ n tsileme n akulukpạtsu a bululu. * **14:1** Sihiyona kala ka dem ka Urishelima.

eyi. Ama a nala yi alya aza ɗa a'ạri n kala ka Maku ma Kondom ki n ka Tata u ne a acen a le. 2 N panai kalạgạtsu ka roku ka dansa a zuba. Kalạgạtsu ki kạ tạ yavu mawurạ ma mini ma pige ma ma rukpusạ ko kpam yavu mawurạ ma makpankashilạ. Yavu mawurạ ma ama ushani aza ɗa a ka keme molo. 3 Ama azu amangatawun n azu amangare n azu a nishi a shamgbai a kapala ka karatsu ka tsugono, kaɓolo n ili i uma i nishi yi, nạ nkoshi mi. A ka shipa ushipa u savu u ɗa bawu uza wa fuɗa wa rotsongusu, she ele koshi. A asuvu a ama a likimba gbạ, alya aza ɗa a wutukpại koshi. 4 Alya aza ɗa a kạnại kaci ka le uwulukpi bawu a yain tsishankala; adama a nala yi a ɗa a'ạri uwulukpi. A tono tạ Maku ma Kondom mi a asu u ɗa dem u banai. Ele ama a Kashilạ a ɗa n Maku ma Kondom mi; a'ạ tạ tyoku u ilimaci i kagitạ i'ya a nạkại Kashilạ. 5 A tsu yan kaɓan wa, kpam a'ạ n unyushi wa.

Atsumate a zuba a tatsu

6 Aku kpam n wenei katsumate ka zuba ka imkpusa a zuba bilibili. Wa danasa tạ akani a Kadyanshi ka Shinga a ɗa bawu a'ạri n utyoku a asu u ama ɗa a'ạri a likimba; wata, iyamba, n agali, n aletsu, n ama. 7 U yain kadyanshi n ucira, “U kạnạ tạ i wenike Kashilạ karingạ, kpam i dansa tyoku ɗa wạri n tsupige. Kpaci a'ayin a yan ɗe a ɗa wa yanka ama a likimba afada. Wenike ni karingạ, adama a ɗa aya u yain zuba n iyamba, n kushivạ, n a'eshi a mini.”

8 Aku katsumate ka zuba ka ire ka imkpai a zuba tyoku ka kagitạ ki n ka dansi, “Ilyuci i Babila i pige i rukpạ ɗe! Ilyuci i na yi tsishankala tsu ne tsu zuwa tạ iyamba dem i wokoi n icadī. Nala dem u zuwai ama a wokoi yavu asoi n tsishankala tsu ne.”

9-10 Aku katsumate ka tatsu ka tono le, n ka salạsi, “Gbạ ama ɗa a lyakai kadin ki kayala n kameli ka ne a'ạ tạ n kugyan ku kadin ki a acen a le ko kpam a akere a le. Kashilạ ka zuwa le tạ a soi mini ma cinwi ma mavura ma ne. Mini ma cinwi ma na mi a goso ma n mini wa, Kashilạ n kaci ka ne aya u tsungi ma n ucira nala a mako ma upan ma ne. Ama a nala yi dem a ka zuwa le tạ a pana ikyamba a asuvu a akina a eri a ɗa a ka tasa a kapala ka atsumate a eri n a kapala ka Maku ma Kondom. 11 Akina a ɗa a ka zuwa le a pana ikyamba yi a ka runukpa le tạ hal ubana bawu utyoku. Ama a nala yi a ɗa a ka lyaka kadin ki kayala n kameli ka ne kpam a'ạri n kugyan ku kala ka ne ki, upana u ikyamba u le wa kotso wa, ko kenu.” 12 Gbạ ili i'ya ili i na yi ya tono i'ya, u kạnạ tạ ama a Kashilạ a kawunku. Alya ama ɗa a tonoi udani u Kashilạ kpam a tonoi Yesu mayun.

13 Aku n panai kalạgạtsu a zuba ka danai, “Korongu na: Eɗạ aza a mazạngạ a ɗa, aza ɗa ili i'ya i bidyai n gogo-na ubana ya kuwạ a asuvu a utono u Asheku!”

Aku Kulu ki ku wushuki, “Mayun ɗa, a ka wunvuga tạ a manyan ma a yain, kpam alabari a manyan ma shinga ma le ma tono le tạ.”

Ukana u likimba

14 Aku n weɓelei n wenei kalishi ka pun. Uza roku uza ɗa u rotsoi vuma ndishi pini a asuvu a kalishi ki. Wạ tạ n funi u zinariya a kaci ka ne kpam wa ɓạnạ makanatsu ma kulya a kukere ku ne. 15 Aku katsumate ka roku ka wutại a asuvu a Kuwa ku Kashilạ ka salạkai uza ɗa wạri ndishi a kalishi ki n kalạgạtsu ka pige, u danai, “Gitạ ukana n makanatsu ma vunu. Ili i'ya a ka kana a likimba i gewe ɗe, kpam a'ayin a ɗa gai na vi a ɗa a ka ɓolomgbono i'ya.” 16 Aku uza ɗa wạri ndishi a kalishi ki u koronoi iceshi yi n makanatsu ma ne u kanai i'ya.

17 N wenei katsumate ka zuba ka ire ka wutại a Kuwa ku Kashilạ a zuba, kạ tạ n makanatsu ma kulya cika. 18 Katsumate ka tatsu uza ɗa wạri n ucira a kaci ka akina, u wutại a asuɗarạkpa. Katsumate ka na ki ka isại katsumate

ka ire ki u danai, “Bidya makanatsu ma vunu vu ɓolomgbono ilimaci i atyaci a cinwi† a likimba, kpaci ilimaci i le i gewe ɗe.” 19 Katsumate ki ka bankai makanatsu ma ne a likimba u kanai cinwi vi. U ɓolomgbonoi ilimaci i atyaci a likimba a asu u pige u ɗa a ka pishisa i'ya. Tyoku ɗa upan u Kashilạ wạri u ɗa gai la vi. 20 Ilimaci i atyaci yi a pisha tạ i'ya a ulanga u ilyuci, kpam mpasa n wotsongi n wutại a asu u ɗa a ka pishisa vi yavu agạtạ a ɗa a rawai mel amangatawanre (200) kpam kaɗạkạ ka agạtạ ki ka rawa tạ udeshe kutawun.

15

Usara u shindere u makorishi

1 Aku n wenei iryoci i pige i roku a zuba i'ya i zuwai ya dem u yain majiyan. N wenei atsumate a zuba a shindere a ka ɓạnạ usara u shindere u makorishi. Kashilạ ka kotso baci uyan ama mavura n usara u shindere u na vi, wa ạsạkạ tạ upana upan. 2 N wenei ili i'ya i rotsoi kushivạ ka ka laɗa yavu madubu kasatari n akina. Kpam n wene tạ aza ɗa a lyai kaci ka kadin ki n kameli ka ne; wata, kadin ka lamba wạri kushani ku kala ka ne. Ama yi a shamgbai a ikengi i kushivạ, ya dem wa ɓạnạ molo u ɗa Kashilạ ka nạkạ yi. 3 A shipai ushipa u ɗa Musa kagbashi ka Kashilạ u shipai n ushipa u ɗa Maku ma Kondom ma shipai, a danai,

“Avu Magono ma Zuba Kashilạ Uza u Ucira Gbạ,
vu yan tạ manyan ma pige ma pige,
ma ma zuwa majiyan.
Vu lyai tsugono tsu ama gbạ.
Ili i'ya vu yain gbạ mayun ɗa kpam i lobono tạ.
4 Ama gbạ a ka nạkạ vu tạ tsupige, Magono ma Zuba!
Ama gbạ a ka dana tạ, ‘Vu gbonguro tạ cika kpam vạ tạ n ucira.
Vuma wạ la uwulukpi wa, she avu.
Ama a likimba gbạ a tuwạ tạ a lyaka vu kayala.
Ya dem wene tạ manyan ma maci ma vu yain.’ ”

5-6 N wenei kpam pini a zuba, atsumate a zuba a shindere aza ɗa a ka ɓạnạ usara u shindere vi a wutại asuvu Asu u Uwulukpi† a Kuwa ku Kashilạ. Ya dem u ukai kunya ku eri ka ka laɗa, n kunya ku uwambana ku kagbodo ka a cai n zinariya uwambani a makamba ma ne. 7 Aku uza te a asuvu a ili i uma i nishi yi u nạkạsại atsumate a shindere yi abelu a zinariya a ɗa a'ạri ushaɗangi n mavura ma Kashilạ, uza ɗa wạri n uma hal ubana bawu utyoku. 8 Aku Kuwa ku Kashilạ ki ku shaɗangi n kạngạ ka ka wutại asu u tsupige tsu Kashilạ n ucira u ne. Uza wạ la wa fuɗa wa uwa pini wa, she usara u shindere u ɗa atsumate a shindere yi a tukoi u kotso.

16

Abelu a upan u Kashilạ

1 Aku n panai kalạgạtsu ka pige Asu u Uwulukpi ka tonukoi atsumate a zuba a shindere yi, “Walai i ba i tsạlạsạ abelu a shindere a upan u Kashilạ a likimba.” 2 Katsumate ka zuba ka kagitạ ka ba ka tsạlại ili i'ya i'ạri a kabelu ka ne a likimba. Aku agalạma a tạɗạsại a ikyamba i aza ɗa a'ạri n kugyan ku kadin ki, aza ɗa a gbashikai kameli ka ne.

3 Katsumate ka zuba ka ire ka tsạlại ili i'ya i'ạri a kabelu ka ne a kushivạ, aku mini mi ma wokoi yavu mpasa n kakushe, aku gbạ ili i uma i kushivạ yi i kuwại.

4 Katsumate ka zuba ka tatsu ka tsạlại ili i'ya i'ạri a kabelu ka ne a agạtạ n a'eshi a mini, aku a gonoi mpasa. 5 N panai katsumate ka zuba ka ka kirana n mini ka danai,

“Aɗa Kashilạ Uza u Uwulukpi.
Aɗa Kashilạ uza ɗa vạri gogo-na kpam vạ tạ pini tun caupa!
Dere ɗa an va yanka likimba afada naha.
6 Ama a cingi a zuwa tạ mpasa m ama nạ ntsumate n vunu n yeni.
Adama a nala vu nạkạ le ɗe mpasa a soi n ɗa n wokoi katsupi ka malen ma
manyan ma le.
Ili i'ya i gain a tsạsạ i'ya a ka tsạsạ.”
7 Aku kpam n panai kalạgạtsu ka wutại a asuɗarạkpa n ka dansi:
“Eye, Magono ma Zuba Kashilạ Uza u Ucira Gbạ,
mayun ɗa kpam dere ɗa tyoku ɗa vu yain ama a cingi mavura.”
8 Katsumate ka zuba ka nishi ka tsạlại ili i'ya i'ạri a kabelu ka ne a kaara,
aku Kashilạ ka ạsạkại ka runukpa ama n akina a ne. 9 Usuɗugbi u pige u
runukpai ama gbạ, aku a wishai kala ka Kashilạ uza ɗa suki usara u na vi
gbạ. Shegai a 'yuwain ukpatala a ạsạkạ unyushi u cingi u le a cikpala tsupige
tsu ne.
10-11 Katsumate ka zuba ka tawun ka tsạlại ili i'ya i'ạri a kabelu ka ne a
karatsu ka tsugono tsu kadin ki, aku uyamba u ɗa wa lya tsugono tsi u wokoi
n karimbi. Ama a ka lumusa ajiri a le adama a upana u ikyamba nạ mɓạlạ
ma agalạma. Shegai a wishai Kashilạ ka Zuba a 'yuwain ukpatala a ạsạkạ
unyushi u cingi u le.
12 Katsumate ka zuba ka teli ka tsạlại ili i'ya i'ạri a kabelu ka ne agạtạ a
pige a Yufiriti aku mini mi ma wumkpai. Nala gitạ tạ tsạrạ a foɓusuko ngono
n kasana ure u ɗa a ka tuwạ n asoje a le. 13 Aku n wenei pini ityoni i cingi i
tatsu i'ya i rotsoi apoɗo. A ka wutạ a unạ u ubungu, n a unạ u kadin ka kagitạ,
n a unạ u kadin ka ire ki uza ɗa wạri matsumate ma kaɓan. 14 Ityoni i cingi i
na yi i'ạ tạ n ucira u ɗa a ka yan ikunesavu. A bana tạ a asu u ngono n likimba
gbạ a ɓolomgbono le a yain kuvon n Kashilạ Uza u Ucira Gbạ a kain ka pige
ka wa yan ama afada.
15 Asheku a danai, “Kiranai ma tuwạ tạ tyoku ɗa kaboki ka tsu tuwạ bawu
uza revei. Kashilạ ka zuwuka tạ uza ɗa bawu wạri alavu kpam wạri ufoɓusi
n aminya a ne tsạrạ u rongo ukyawunsa kataɓa wa unạ u shinga, kpam wa
pana uwono u ama wa a ka wundya yi baci.
16 Ityoni yi i ɓolomgbonoi ngono mi asu u te a asu u ɗa a ka isạ Arạmagado
n Tsiyahuda.
17 Katsumate ka zuba ka shindere ka tsạlại ili i'ya i'ạri a kabelu ka ne a
uwule, aku kalạgạtsu ka pige ka wutại asuvu a Kuwa ku Kashilạ a karatsu ka
tsugono ka danai, “N kotsu ɗe ko ndya wa.” 18 Aku a rongoi ulaɗa, n mawurạ
ma pige, n makpankashilạ, n ugbạɗạ u iyamba u pige u ɗa u wurai i'ya a'ạri
a yansai an ama a'ạri a likimba. 19 Ugbạɗạ u iyamba vi u pecei ilyuci i pige i
Babila aɓon a tatsu. Ilyuci i pige i pige i likimba i wạsạsại gbạ gbạ. Kashilạ ka
ciɓai inyushi i Babila gbạ aku u zuwai Babila vi u soi mini ma cinwi ma mako
ma ne; wata, upan u pige u ne. 20 An iyamba i gbạɗại nala, aku gbạ iyamba
i mere ma mini nạ nsasa a puwạin. 21 Mini ma atala ma pige* ma arạji a le
a rawai urạtsanạka evu n amangatawun (100) ma rukpusại a zuba u ama.
Adama a nala ama a wishai Kashilạ, an u wokoi aya u sukunku le usara vi.

17

Kashankala n kadin

1 Katsumate ka zuba ka te asuvu atsumate a shindere a ɗa a'ạri n abelu a
shindere yi ka tuwại ara vạ aku ka danai, “Tuwạ na n wenike vu tyoku ɗa a

* **16:21** Arạji a mini ma atala mi a rawa tạ arạji a kakpakpa ka siminti.

ka yanka kashankala ka ya dem u revei vi mavura; wata, ilyuci i pige i'ya a mai asu u ɗa agạtạ a'ạri ushani. 2 Ngono n likimba n vakusu tạ n eyi, kpam ire i unamba u uwono u ne tyoku u mạrạ ma ma makai ya dem a likimba ɗa i'ạri."

3 Kpam asuvu a kuwene ka Kulu ku zuwai n wenei vi, katsumate ka purạ mu ubana a mete. Pini ɗe n cinai uka ndishi a zuba u kadin ka san kpạyạyạ. A korongi inyashi i Kashilạ a ikyamba i ne gbạ, kpam wạ tạ n a'aci a shindere n avana kupa. 4 Uka vi u ukai aminya a tsugono a ɗa a'ạri n ushili u galura n san kpạyạyạ. Kpam dem u ukai ili i ikali i zinariya, n atali a ikebe† icun kau-kau. A kukere ku ulyaki ku ne u ɓạnại mako ma a yain n zinariya ushaɗangi n ili i icaɗī; wata, ili i icaɗī n ashindạ a tsishankala tsu ne. 5 A korongi kala ka kạri n kalen usokongi a kucen ku ne. Kala ka danai, "Mpa Babila Kacirani, anuku a ashankala, uza ɗa u gitại ili i icaɗī gbạ a likimba."

6 Aku n wenei uka vi ugutukpi an u soi mpasa m ama a Kashilạ, aza ɗa a wunai adama a ɗa a dansai ukuna u Yesu.

An n wene yi n yain majiyan. 7 Aku katsumate ka zuba ki ka wece mu, "Ndya i zuwai vu yain majiyan? Ma tonuko vu tạ ukuna u usokongi u uka u na vi n kadin ka u yuwại uza u a'aci a shindere n avana kupa vi. 8 Kadin ka vu wenei na vi wạri tạ n uma caupa, shegai gogo-na kakushe ka. Ciga ɗa wa ciga u wutạ asuvu a kaɗạkạ ka bawu kạri n utyoku aku u bana asu u ɗa a ka wacinsa yi. Ama ɗa a'ạri a likimba, aza ɗa bawu Kashilạ ka korongi a'ala a le a Tagarạda u Aza a Uma kahu uyan u likimba, a ka yan tạ majiyan a weɓele baci kadin ki. Wạri tạ n uma caupa, gogo-na kakushe, shegai wa gono tạ kpam.

9 "Va ciga tạ katakasuvu n kakiri tsạrạ vu reve ili i na yi. A'aci a shindere a nala yi agạlạlạ a ɗa asu u ɗa uka vi wạri ndishi. A'aci yi ngono n shindere n ɗa dem. 10 Ngono n tawun n rukpạ ɗe, gogo-na ma teli ma ma lya tsugono, kpam ma shindere mi kotsu ma tuwạ wa. Shegai tsugono tsu ne tsa ɓạrạkpạ wa. 11 Kadin ka kạri n uma caupa vi kpam gogo-na u kuwại vi, aya magono ma kullạ. Wạ tạ tyoku ngono n shindere mi, kpam a asu u uwacinsa u ɗa wa bana.

12 "Avana kupa a ɗa vu wenei vi, ngono kupa n ɗa bawu n gitại ulya tsugono n ɗa, shegai a ka wusha tạ ucira u ɗa a ka lya tsugono tyoku u ngono hal ulapa u uwule u te kaɓolo n kadin ki. 13 Gbạ a ka wushuku tạ a nạkạ yi ucira n tsugono tsu le. 14 A ka yan tạ kuvon n Maku ma Kondom mi, shegai Maku ma Kondom mi ma lya tạ ucira u le, kpaci aya Asheku a zuba u isheku gbạ, kpam Magono ma a zuba u ngono gbạ. Ama a ne a ɗa u isại kpam u ɗangạsai a ka tono yi tạ kain dem."

15 Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, "Agạtạ a ɗa vu wenishei nala vi; wata, a asu u ɗa kashankala ki kạri ndishi, ama a ɗa n kakumạ ka ama n iyamba n aletsu. 16 Kpam avana kupa n kadin ka vu wenei vi a ka kovo tạ kashankala ki. A ka wusa yi tạ gbạ ili i'ya wạri n i'ya, aku a ạsạkạ yi kataɓa. A ka karạsa tạ ikyamba i ne, aku akina a koruso a lya yi gbạ. 17 Ngono kupa mi ma yan tạ nala kpaci Kashilạ ka ka zuwai gbạ afoɓi a ne a shaɗangu. Adama a nala a ka wushuku tạ a nạkạ kadin ki ucira n tsugono tsu le. A ka nạkạ tạ kadin ki karingạ hal she Kashilạ ka zuwa afoɓi a ne a shaɗangu. 18 Uka ɗa vu wenei vi, ilyuci i pige i ucira i'ya, i'ya magono ma ne ma lya tsugono tsu ngono n likimba gbạ."

18

A wacinsai Babila

1 An kuwene ku uka ɗa u kumbai kadin ki ku wurai, n wene tạ katsumate
ka zuba ka roku ka cipạ a iyamba. Wạ tạ n ucira cika, aku katyashi ka ka laɗa
ka ka wutusạ ara ne ka wakanai likimba. 2 U salai n kalạgạtsu ka ucira:
“Ilyuci i pige i Babila i wạsạ ɗe.
Ama a'ạ kpam pini wa,
shegai ityoni i cingi kau-kau i ashindạ i'ya i'ạri pini.
Gbạ nnu ma ashindạ mạ tạ pini.
3 Gbạ iyamba i so tạ mạrạ ma ne,
adama a ɗa u lai uciga tsishankala.
Ngono n likimba n yan tạ tsishankala n eyi,
kpam gbạ aza a tsilaga a tsạrạ tạ ikebe ushani
adama a ɗa u la tạ uciga ili i shinga i shinga.”
4 Aku n panai kalạgạtsu ka roku a zuba ka danai:
“Wutại pini a ilyuci i nala yi, ama a vạ,
kotsu i yain unyushi u cingi tyoku ɗa u yain wa,
kotsu kpam i wushi mavura ma wa wusha wa.
5 Unyushi u ne u yan tạ kazana ka ka rawai a zuba,
Kashilạ kpam ka ạsạnsạ n ili i cingi i'ya u yansai wa.
6 Yankai Babila dem tyoku ɗa u yankai aza roku.
I tsupuka yi ili i cingi i'ya u yansai hal kure.
I foɓusuko yi mạrạ ma ma rawai ucira kure
tyoku ɗa u foɓusukoi aza roku.
7 U nạkạ tạ kaci ka ne tsupige cika
u tsạrại kpam gbạ ili i'ya wa ciga.
I nạkạ yi upana u ikyamba n unamgbukatsumạ cika.
U yanka tạ kaci ka ne arạdī, u danai,
‘Mpa na n dusuki,
mpa uka ɗa wa lya tsugono.
Mạri n vali ɗa wa kuwạ mu wa,
adama a nala ma sạkạ yi wa.’
8 Adama a ɗa uka vi u yain arạdī nala,
wa ɓạrạkpạ wa,
Kashilạ ka yan yi tạ mavura n maɓạlạ,
n ukpạ u ama a ne, n kambulu.
Akina a ka lya yi tạ,
kpaci Kashilạ, uza ɗa u yanka yi afada,
wạ tạ n ucira cika.”
9 “Ngono n ɗa a yain tsishankala kpam a pecei utsạri u ne, a ka wene tạ
kạngạ ka ukạnạ u akina a ɗa a ka lya yi, aku a sại a namgba katsumạ adama a
nala yi. 10 A shamgbai a mɓạri, kpaci a ka pana tạ uwonvo u upana u ikyamba
u ɗa u tsạrạ yi kotsu u tsạrạ le dem wa. A danai,
“ ‘Upana u ikyamba!
Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi,
ilyuci i pige i Babila,
kpaci mavura ma vunu ma tuwạ tạ
a asuvu a ulapa u uwule u te!’
11 “Kpam aza a tsilaga a likimba a ka sạ tạ a namgba katsumạ adama a ne,
kpaci gogo-na ko uza wạ la wa tsila ili i'ya a ka dengishe wa. 12 Ili i'ya a ka
dengishe vi i'ya zinariya, n azurufa, n atali a ikebe,† n ityali. A ka tsạrạ kpam
katsili ka aminya a ɗa a lai tsugbere tsulobo, n aminya a mini ma galura n
san kpạyạyạ wa. A ka tsạrạ uza ɗa wa tsila nɗanga n ɗa mạri n magulạni ma
shinga, n ili i'ya a yain n a'anga a karon, nạ nɗanga ma ikebe wa. Nala dem
n urim u shili, n urim, n katali ka ikebe cika ka kuma. 13 A ka tsạrạ uza ɗa wa

tsila ili i magulạni i kusan,* n ili i magulạni i urunukpa, n i kusugburu wa.
Nala dem n mini ma cinwi, n manivi, n kira, n ilya. Hal n anaka, nạ ncon, n
adoki, nạ nringongo ma adoki ma ucanka ucanga a ka tsạrạ katsili wa. Nala
dem a ka tsạrạ katsili ka agbashi, n ama ɗa a kạnại a asu u kuvon wa.
14 “Aza a tsilaga yi a tonuko yi,
“ ‘Gbạ ili i'ya vạri vu zuwukai a'eshi yi i kotso ɗe,
kpam gbạ ili i'ya i lobonuso vu vi i puwạn ɗe,
vu buwa kpam utsạrạ i'ya wa!’
15 “Aza a tsilaga a ne, aza ɗa a yain utsạri a asu u dengishike yi ili i nala yi, a
ka shamgba tạ a mɓạri, adama a ɗa a ka pana tạ uwonvo u upana u ikyamba
u ɗa u tsạrạ yi kotsu u tsạrạ le dem wa. A ka sạ tạ a namgba katsumạ. 16 A ka
dana tạ,
“Upana u ikyamba!
Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi!
Wạri u tsu uka tạ aminya a ikebe
a ɗa a'ạri n mini ma galura n san kpạyạyạ.
U uka tạ dem ikali i icanga i zinariya,
n atali a ikebe† icun kau-kau!
17 A asuvu a ulapa u uwule u te u ɗa a nangasai gbạ utsạri u ne!’
“Atigi† a a'atsu a pige n ayain a manyan a le kaɓolo n aza a nwalu a mini
yi, n aza a tsilaga tsu ili i'ya a ka cangạsa pini a a'atsu yi a ka shamgba tạ a
mɓạri. 18 A ka sạ tạ cika an a wenei kạngạ ka ukạnạ u akina ka kạri yi ulya
vi, ‘Kotsu a'ạri a yan ilyuci tyoku u ilyuci i ucira i na yi wa!’
19 “A ka polusuko tạ a'aci a le kabutạ tsạrạ a wenike unamgbukatsumạ u
le. Kpam a ka dana tạ:
“ ‘Upana u ikyamba!
Upana u ikyamba u ilyuci i pige i nala yi!
Tsu yan tạ utsạri adama a udukuyan u ne.
Kpam gogo-na a asuvu a ulapa u uwule u te gbạ u puwạn ɗe.’
20 Eɗạ aza ɗa i'ạri a zuba yanyi ipeli,
i yain kpam mazạngạ,
kpaci Kashilạ ka wacinsa ɗe Babila.
Ama a Kashilạ kaɓolo n asuki
n aza ɗa a tsu dansa akani a Kashilạ
a ka yan tạ mazạngạ.
Kpaci Kashilạ ka kiɗạga ɗe Babila ugana
adama a ili i cingi i'ya u yansạka ɗạ.”
21 Aku katsumate ka zuba ka ucira ka bidyai katali ka pige, yavu ka a tsu
wurika kira, aku u vutạlại ka a kushivạ, u salai:
“Babila, avu ilyuci i ucira,
tyoku ɗa Kashilạ ka wacinsa vu n ucira ɗa na
tyoku ɗa n vutạlại katali ka na ki!
Avu ilyuci i na yi, ama a ka doku a ka wene vu kpam wa.
22 Ama a ka doku a ka pana a kemi kpam molo wa,
ko ashipi, ko kpam ama a fulusạ avulạ n igbali wa.
Uza wa doku wa yan kpam manyan a asuvu a vunu wa.
Uza wa doku wa pana mawurạ ma kira kpam wa.
23 Uza wa doku wa wene katyashi ka ncikalu a asuvu a vunu kpam wa.
Uza wa doku wa pana kpam kalạgạtsu ka kalobo n makere a yain iyolo wa.
Aza a tsilaga a vunu alya a'ạri a lakai ucira a asuvu a likimba naha.
Tsuboci tsu vunu tsu yinsạ tạ ama a likimba gbạ.

* **18:13** A asuvu a ili i magulạni yi, a ɓolomgbono tạ pini n mạr, n furankinsen. Ili i te i'ya n ili i'ya arevi a tukoi Yesu kune a'ayin a ɗa a matsa yi.

24 Kashilạ ka yanka tạ Babila mavura
kpaci ilyuci yi i wuna tạ aza ɗa a dansai akani a Kashilạ,
n aza ɗa a'ạri ama a Kashilạ.
Mayun ɗa, Babila wuna tạ ama a likimba ukyawan."

19

Ama ɗa a'ạri a zuba a cikpalai Kashilạ

1 An katsumate ka zuba ka ucira ka nala ka kotsoi kadyanshi, aku n panai
mawurạ ma kakumạ ka ama a zuba, a ka salạsa:
"Cikpalai Kashilạ!
Iwauwi, n tsupige, n ucira i Kashilạ ka tsunu i'ya!
2 Mayun ɗa kpam dere ɗa tyoku ɗa u tsu yan ama a cingi afada.
U yawunsa ɗe tyoku ɗa wa yanka kashankala ka pige ka nala ki mavura,
uza ɗa u zuwai ama a likimba a yain tsicingi a asu u ɗa a yain tsishankala n
eyi.
Kashilạ ka tsupa yi tạ kpaci u wuna tạ agbashi a ne."
3 Aku a doki a salai:
"Cikpalai Kashilạ!
Kạngạ ka ukạnạ u akina ka ilyuci i pige yi ka 'yạngạ tạ a zuba hal ubana bawu
utyoku!"
4 Nkoshi kamanga n ama a nishi mi n ili i uma i nishi yi a kuɗạngi a lyakai
Kashilạ kayala, uza ɗa wạri ndishi a karatsu ka tsugono. A danai, "Ami!
Cikpalai Kashilạ!"

Abiki a iyolo a Maku ma Kondom

5 Aku n panai uza roku wa isạ pini a karatsu ka tsugono ki, u danai,
"Gbạ ama,
azapige n aza ɗa bawu a'ạri azapige.
Aza ɗa ya lyaka Kashilạ kayala, danai,
'Tsu nạkạ vu tạ tsupige.' "
6 Aku n panai mawurạ ma kakumạ ka ama a zuba a ka salạsa yavu mawurạ
ma mini ma pige ma ma rukpusạ kpam yavu mawurạ ma makpankashilạ
ma pige. N panạka le a ka dansa:
"Cikpalai Kashilạ!
Kpaci Magono ma Zuba Kashilạ
Uza u Ucira Gbạ aya Magono!
7 Tsu yanyi ipeli n mazạngạ.
Tsu cikpalai tsupige tsu ne.
Kpaci a'ayin a ɗa a ka yan iyolo i
Maku ma Kondom mi a rawa ɗe.
Ukasavu vi u foɓuso ɗe
kaci ka ne adama a iyolo yi.
8 Kashilạ ka nạkạ yi tạ aminya a pun,
a ɗa a lai aminya a tsugbere,
a ɗa a'ạri sarara kpam a ka laɗa."
(Aminya yi a ɗa ili i shinga i'ya ama a Kashilạ a ka yansa.)
9 Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, "Korongu na: Kashilạ ka
zuwuka tạ gbạ uza ɗa baci dem a libanai a asu u abiki a iyolo i Maku ma
Kondom mi unạ u shinga." Katsumate ka zuba ki ka danai kpam, "Ili i'ya
Kashilạ ka dansai na vi mayun ɗa."
10 Aku n kuɗạngi a a'ene a katsumate ka zuba ki tsạrạ n lyaka yi kayala,
shegai u tonuko mu, "A'a! Kotsu vu lyaka mu kayala wa! Mpa dem kagbashi

ka tyoku u vunu n tyoku u Atoni a ɗa a buwai, n gbạ aza ɗa a kạnại ukuna u mayun u ɗa Yesu toɗugboi. Cikpalai Kashilạ!”

Ukuna u mayun u ɗa Yesu toɗugboi vi u ɗa u tsu zuwa ama a dansa akani a Kashilạ.

Uza ɗa u yuwại kadoki ka eri

11 Aku n wenei zuba kukpại, n wenei kadoki ka eri kạri kushani pini. Uza ɗa u yuwại ka vi kala ka yi Uza u Maci n Uza u Mayun. U tsu yan tạ afada a ne dere, kuvon kpam dere. 12 A'eshi a ne a ka laɗa yavu akina, aku u ukai ifuni ushani a kaci ka ne. A korongu tạ kala ka ne a ikyamba i ne, shegai aya koshi u revei ka. 13 U ukai matogo ma a rumbugi a asuvu a mpasa. Kala ka ne ka, “Udani u Kashilạ.” 14 Asoje a zuba a yuwusại adoki a eri a ka tono yi. A ukusai aminya a pun a ɗa a lai aminya a tsugbere, a ɗa a'ạri sarara. 15 Burundu u kulya u wutại a unạ u ne, kpam n u ɗa wa yan manyan u yain kuvon n uyamba. Wa lya tạ tsugono tsu le n kalangu ka urim. Wa wenike tạ upan u pige u Kashilạ Uza u Ucira Gbạ a asu u upisha cinwi a kaɗạkạ ka upishisa mini ma cinwi. 16 A kapashi ka matogo ma ne ma ma palai magutạ ma ne a yain ikorongi i na:

MAGONO MA NGONO N ASHEKU A ISHEKU.

17 Aku n wenei katsumate ka zuba ka shamgbai a kaara. U salạkai gbạ asakali a ɗa a ka imkpusa a zuba n kalạgạtsu ka ucira, u danai: “Tuwại! Ɓolomgbonoi i lyai ilikulya i abiki ushani i'ya Kashilạ ka tuwạ ka foɓusuko ɗạ! 18 Tuwại! Takumai ikyamba i ngono, n atigi, n asoje, kaɓolo n ikyamba i adoki n ikyamba i ayuwi a le. Tuwại! Takumai ikyamba i ama gbạ: agbashi n aza ɗa bawu a'ạri agbashi, azapige n aza ɗa bawu a'ạri azapige!”

19 Aku n wenei kadin nạ ngono n likimba gbạ, kaɓolo n asoje a le, a ɓolomgbonoi tsạrạ a yain kuvon n uza ɗa u yuwại a zuba u kadoki ki n asoje a ne dem. 20 Aku a kạnại kadin ki kaɓolo n matsumate ma kaɓan uza ɗa u yanka yi ikunesavu yi. (U yansa tạ ikunesavu i nala yi tsạrạ u yinsạ aza ɗa a'ạri n kugyan ku kadin ki, aza ɗa kpam a lyakai kameli ka ne kayala.) Kadin ki n matsumate ma kaɓan mi a vutạlạ le tạ n uma u le pini a kushivạ ku akina ka kạri urạna n akina a eri. 21 Uza ɗa u yuwại kadoki ki u wunusai asoje a le gbạ n burundu ɗa wạri a uwutusạ a unạ u ne. Aku gbạ asakali yi a takumai ikyamba i le a cuwusại hal ucuwi u leje le.

20

Ayen kazu (1,000)

1 An uza ɗa u yuwại kadoki ki u lyai kaci ka kadin ki, n matsumate ma kaɓan n asoje a le dem, aku n wenei katsumate ka zuba ka roku kạri ucipạ a iyamba, uɓạni n makukpunki ma kaɗạkạ ka bawu kạri n utyoku n ikani i arạji a kukere ku ne. 2-3 Katsumate ka zuba ki ka kạnại ubungu vi; wata, kali ka nala ka kạri tun caupa vi ka a tsu isạ Kalạpạnsi ko kpam Kanangasi.* U bidyai ikani yi u sira yi mai n i'ya. Aku u vutạlạ yi a kaɗạkạ ka bawu kạri n utyoku. N makukpunki ma wa ɓạnạ a kukere ku ne ki ma u gbagiryai utsutsu u kaɗạkạ vi, aku u zuwai iryoci pini a utsutsu vi tsạrạ ko uza u kukpạ wa. Kalạpạnsi ki ka rongo tạ pini hal ayen kazu (1,000), adama a nala wa doku wa yinsạ kpam ama a likimba wa. Ayen kazu yi a wura baci, katsumate ki ka ạsạkạ yi tạ ve a'ayin kenu.

4 Aku n wenei aratsu a tsugono, kpam aza ɗa a'ạri ndishi pini a zuba le alya ama ɗa Kashilạ ka nạkại ucira u ɗa a ka lya tsugono. Alya a'ulu a aza ɗa

* **20:2-3** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalạpạnsi.

atokulalu a kiɗąsai a'aci a le adama a ɗa a dansai akani a Yesu n kadyanshi ka Kashilą. Ama a nala yi a lyaka kadin ko kameli ka ne kayala wa, kpam a wusha kugyan ku ne a acen a le ko a akere a le wa. A gonoi a yain uma aku a dusuki a aratsu a tsugono, a lyai tsugono kaɓolo n Kirisiti Kawauwi hal ayen kazu. 5 A'ayin a kagitą a ɗa pa vi a ɗa Kashilą ka 'yąngąsą akushe a ukpą. (Akushe a ɗa a buwai a gono n uma wa, she a'ayin a ɗa ayen kazu yi a kotsoi.) 6 Aza ɗa Kashilą ka 'yąngąsąi a ukpą a'ayin a nala yi a yan tą ipeli cika; alya ama a ne. A ka wuna le a kushivą ku akina wa; wata, ukpą u ire u ɗa la vi. Shegai a ka gbashika tą Kashilą n Kawauwi ka u ɗangąsai tyoku u aɗarąkpi, kpam a ka lya tą tsugono kaɓolo n eyi hal ayen kazu.

Kashilą ka lyai kaci ka Kanangasi

7-8 An ayen kazu yi a kotsoi, katsumate ka zuba ki ka ąsąkąi Kanangasi a asu u ɗa a'ąri a sira yi caupa vi, wa wutą tą u yinsą iyamba n aza ɗa a wacuwai a asuvu a likimba gbą. Iyamba i nala yi i'ya a ka isą Gogu n Magogu. Wa tuko le tą a asu u te a asu u ɗa a ka yan kuvon. A ka yan tą ushani cika hal gbąm ko uza wa fuɗa wa kece le wa. 9 A wacuwai a asuvu a likimba a kyawain a asu u ɗa ama a Kashilą a zuwai agali; wata, ilyuci i'ya wa ciga. Shegai akina a wutąi a zuba a wacinsa le. 10 A'ąri a vutąlą ɗe kadin ki n matsumate ma kaɓan mi a kushivą ku akina ka kąri urąna n akina a eri, aku a vutąląi kpam pini Kalapąnsi, uza ɗa u yinsąi ama a na yi gbą. Akina yi a ka zuwa le tą a pana ikyamba kaara n kayin hal ubana bawu utyoku.

Afada a makorishi

11 N wenei karatsu ka tsugono ka pun ka pige, aku n wenei uza ɗa wąri ndishi pini vi. An u wenikei kaci ka ne, aku likimba n zuba a puwąin kpam ko uza u doku u wene le wa. 12 N wene tą kpam gbą ama ɗa a kuwusąi a'ąri kushani a kapala ka karatsu ka tsugono ki, azapige n aza a kenu. Aku a kukpąi itagarąda i'ya a korongusi ili i'ya ya dem yansai. A kukpąi kpam tagarąda roku; wata, Tagarąda u Aza a Uma. A yanka tą akushe yi afada ya dem n ili i'ya u yain, tyoku ɗa a korongi pini a itagarąda yi. 13 Aza ɗa a kuwąi a kushivą a banai dem tsarą Kashilą ka yanka le afada. Ukpą n Asu u Akushe a tukusoi ama ɗa a'ąri ara le, aku Kashilą ka yanka le afada ya dem n ili i'ya u yain. 14 A vutąląi Ukpą n Asu u Akushe a kushivą ku akina. (Kushivą ku akina ku nala ki ka ukpą u ire.) 15 Aku a vutąląi ama a kushivą ku akina ki; wata, uza ɗa baci dem kala ka ne bawu kąri ukorongi a asuvu a Tagarąda u Aza a Uma.

21

Zuba u savu n likimba u savu

1 An n kotsoi uwene kuwene ka Kashilą ka yanka ya dem afada, aku n wenei zuba u savu n likimba u savu. Zuba u kagitą n likimba u kagitą a puwąin, kpam kushivą ku buwa wa, ko kenu. 2 N wenei kpam ilyuci i pige i'ya a wulukpei i'ya Kashilą ka suki; wata, Urishelima u savu, u wutąi a zuba wa cipą a iyamba. Ilyuci i pige yi tyoku u uka ɗa u ukai aminya a iyolo a ne ɗa wąri, kpam u foɓusoi u gawunsa n vali u ne. 3 Aku n panai kalągatsu a karatsu ka tsugono, ka danai, “Gogo-na kuwa ku Kashilą ką tą n ama! Wa rongo tą n ele, kpam a ka woko tą ama a ne. Kashilą n kaci ka ne wa rongo tą n ele kpam wa woko tą Kashilą ka le. 4 Wa yansąsa tą meshi ma le gbą. Ko uza wa kuwą kpam wa. Uza wa namgba kpam katsumą wa, ko u sąi ko kpam u doku u pana ikyamba wa. Ili i cau i'ya i kotso ɗe.

5 Uza ɗa wạri ndishi a karatsu ka tsugono ki u danai, “Weɓelei! Ma
gonusuko ko ndya wa i savu!” Aku u tonuko mu, “Korongu na, kpaci idani i
na yi mayun ɗa kpam a ka wushuku tạ n i'ya.”
6 Kpam dem u dana tạ, “N yan ɗe gbạ ili i na yi! “Mpa Alfa mpa dem
Omega.† Wata, mpa Kagitạ mpa dem Makorishi. Ma nạkạ tạ aza ɗa a ka pana
kakuli mini ma uso a keshi ka mini ka ka nạkạ uma gbani, bawu a tsupai
ko i te. 7 Gbạ aza ɗa baci dem a lyai kaci a ka wusha tạ ili i na yi gbạ: Ma
woko tạ Kashilạ ka le, kpam a ka woko tạ mmuku n vạ. 8 Shegai gbạ ama a
na yi; wata, aza ɗa a kpạɗại ukawunku adama a uwonvo, n aza ɗa a ạsạkại
upityanangu nạ mpa katsupi ka le ka kushivạ ku akina ka kạri urạna n akina
a eri. A ka tsupa tạ dem aza ɗa a nangasai kaci ka le n unyushi u cingi, n aza
a mawunuka, n ashankala n akina yi. A'eli, n aza ɗa a ka gbashika ameli, n
aza a kaɓan, asu u le u ɗa kushivạ ku akina ka kạri urạna n akina a eri. Ukpạ
u ire u ɗa la vi.

Urishelima u Savu

9 Katsumate ka zuba ka tuwại ka tonuko mu, “Tuwạ n wenike vu makere
ma ma yan iyolo n Maku ma Kondom mi.” (Katsumate ka zuba ka na ki uza
u te ɗa a asuvu atsumate a shindere a ɗa a'ạri n abelu a shindere a usara u
shindere u ɗa a yain a makorishi.) 10 Kulu ku Kashilạ ku tonoi nạ mpa, aku
katsumate ka canga mu ubana a zuba masasa ma ugaɗi. Aku u wenike mu
Urishelima ilyuci i pige i uwulukpi i'ya Kashilạ ka suki, i wutại a zuba ya
cipạ a iyamba. 11 I shaɗangi n tsupige tsu Kashilạ kpam ya laɗa n katyashi ka
shili usatari n mini ma avuku tyoku atali a ikebe† cika a ɗa a'ạri sarara yavu
madubu ma ma wundyamgbanạka. 12 Kasaga ka kạri n ugbami ka ugaɗi cika
ka kyawain i'ya. Itsutsu kupa n i re i'ya pini, kpam utsutsu dem katsumate
ka zuba ka pini ka wundya u ɗa. A itsutsu yi a korongu tạ pini a'ala a agali
a aza a Isara'ila kupa n a re, utsutsu dem kala ka te. 13 Kaɓon dem kạ tạ n
itsutsu i tatsu: i tatsu a kasana, i tatsu a gaɗi, itsutsu i tatsu a ɗaka, i tatsu
kpam a kalivi. 14 Kasaga ka ilyuci ki kạ tạ n atali kupa n a re a kami, katali
dem a korongu tạ pini kala ka kasuki ka te a asuvu a asuki kupa n a re a Maku
ma Kondom mi.
15 Katsumate ka zuba ka ka dansa nạ mpa vi ka ɓạnại kalangu ka zinariya.
Ka wa rạtsanạka ilyuci i pige, itsutsu, n kasaga ka ilyuci ki. 16 An u rạtsanạkai,
u wenei i'ya yavu akpati ɗa ugaɗi n upeti n akumgbi a ne a'ạri derere.
Urạtsanạka u akpati vi mel kazu ka te n amangatawantawun (1,500) u ɗa. *
17 Aku katsumate ka zuba ki ka rạtsanạkai kasaga ki, n urạtsanạka u tsunu,
upeti u ne u rawa tạ udeshe amangatawanre n kupa n u teli (216). 18 N atali
a ɗa a ka laɗa san n mini ma avuku a ɗa a makai kasaga ki. Gbạ ili i'ya i'ạri
a ilyuci yi n zinariya ɗa wạri sarara cika hal wa laɗa yavu madubu ma ma
wundyamgbanạka ɗa a yain i'ya. 19-20 Asuvu a atali kupa n a re yi katali dem
kạ tạ kau kpam ka ikebe a kami ka kuma ki. A roku a shili a ɗa, a roku tani
mini ma tsulon ma le, a roku tani mini ma avuku ma le, a roku kpam mini
ma limạ icun i mabucu ma ivạshi i akaryabi.† 21 Itsutsu kupa n i re yi ityali
i ikebe† i'ya cika. Utsutsu dem n utyali u te u ɗa a yankai u ɗa. Ure u pige u
ilyuci vi n zinariya u ɗa wạri sarara katyashi ka ne ka laɗa yavu madubu ma
ma wundyamgbanạka ɗa a yankai u ɗa.
22 N wene kuwa ku ulya kayala pini a ilyuci i pige yi wa, kpaci Magono ma
Zuba Kashilạ Uza u Ucira Gbạ n Maku ma Kondom alya kuwa ku ulya kayala

* **21:16** Ugaɗi u kasaga ka ka kyawain ilyuci yi, u rawa tạ nwalu ma ukyawan uyamba u Najeriya kure n kagbidi. † **21:19-20** Atali kupa n a re yi, katali dem kạ tạ n kala ka ne: ka kagitạ ka jaspa, aku safiru, n agatu n zumurudu n onis n yakutu n kirisolati n berili n tofazu n kirisofaras n yakinta n ametis.

ku ne. 23 Ilyuci i pige yi ya ciga kaara ko uwoto a nąką katyashi pini wa. Kpaci tsupige tsu Kashilą tsa tsa laɗa pini aku Maku ma Kondom ma wakanai asu vi yavu macikalu. 24 Gbą ama a likimba a rongo tą pini a katyashi ka ka laɗa pini a ilyuci yi. Kpam ngono ma tukuso tą utsąri u le pini. 25 Itsutsu i ilyuci yi ukukpi u ɗa ya rongo kain dem. A ka gidąku i'ya wa, kpaci kayin ką pini asu vi wa. 26 Ama a ka tukuso tą pini gbą ili i shinga n i karingą pini a ilyuci i pige yi. 27 Ili i cingi i'ą la i'ya a ka ąsąką i uwa pini asu vi wa. Nala dem uza ɗa baci dem u yain ili i uwono, ko kaɓan a ka ąsąką yi u uwa pini wa, shegai aza ɗa a korongi a'ala a le a Tagarąda u Aza a Uma u ɗa Maku ma Kondom mąri n u ɗa.

22

Agątą a ɗa a tsu nąką uma

1 An katsumate ka zuba ki ka wenike mu ilyuci i savu yi, aku kpam u wenike mu agątą a ɗa a'ąri n mini ma ma tsu nąką uma. A ka laɗa cika yavu madubu ma ma wundyamgbanąka. A gitąi uyene a karatsu ka tsugono tsu Kashilą n ka Maku ma Kondom a dusuki vi. 2 Ma yenei a mere ma ure u ilyuci vi. Nɗanga n ɗa n tsu matsa mmuku n ɗa n tsu nąką uma n gbonguroi pini a apashi a re gbą a agątą yi. Kayen dem a tsu matsa tą ilimaci kupa n u re; wata, kuten a uwoto. Ama a likimba a tsu yanka tą avuku a le agumą a tąnąsą mɓąlą. 3 Ili i'ą la i'ya Kashilą ka yankai uną u cingi pini a ilyuci yi wa. Karatsu ka tsugono tsu Kashilą n ka Maku ma Kondom a dusuki vi a ilyuci yi i'ya ka rongo, kpam agbashi a ne a ka gbashika yi tą. 4 A ka wene tą upetiwa'eshi u Kashilą n kala ka ne ukorongi a acen a le. 5 A ka doku a yain kayin kpam wa. A ka ciga kpam katyashi ka macikalu ko ka kaara wa, kpaci Magono ma Zuba Kashilą ka nąką le tą katyashi. Kpam a ka lya tą tsugono hal ubana bawu utyoku.

Utuwą u Yesu

6 Aku katsumate ka zuba ki ka tonuko mu, “Idani i na yi mayun ɗa, a wushuku kpam n i'ya. Magono ma Zuba Kashilą uza ɗa u nąkąi Kulu Keri ku ne a asu u ntsumate, u suku tą katsumate ka zuba ka ne ka wenike agbashi a ne ili i'ya ya tuwą ya gitą gogo.”

7 Yesu danai, “Panai na! Mą tą a utuwą gogo. Tagarąda u na u dana tą ili i'ya ya gitą gogo-na n ubana a kapala. Kashilą ka zuwuka tą aza ɗa a tonoi u ɗa uną u shinga.”

8 Mpa Yahaya, uza ɗa n panai kpam n wenei gbą ili i nala yi. An n kotsoi upana n uwene i'ya, aku n kuɗąngi a a'ene a katsumate ka zuba ka ka wenike mu ili yi gbą tsąrą n lyaka yi kayala. 9 Shegai u tonuko mu, “A'a! Kotsu vu lyaka mu kayala wa! Mpa dem kagbashi ka tyoku u vunu, n atoku a vunu ntsumate, kpam n gbą ama ɗa a wenei karingą ka idani i tagarąda u na vi. Lyaka Kashilą kayala!”

10 Aku u tonuko mu kpam, “Kotsu vu kimbą ili i'ya a danai a tagarąda na vi a kaci ka ili i'ya ya gitąsą gogo-na n i'ya ya tuwą ya gitą a kapala wa. A'ayin a ɗa ili i na yi ya gitą a ka rawa ɗe gogo. 11 Ąsąką gbą aza ɗa a ka yansa tsicingi a rongo uyansa tsicingi hal kain ki ka rawa. Aza ɗa kpam a ka yansa ili i icaɗi a rongo uyansa i'ya. Aza ɗa kpam a ka yansa ili i shinga, a rongo uyansa ili i'ya i'ąri i shinga, aza ɗa kpam a'ąri uwulukpi a suma uyansa tsicingi.”

12 Yesu doki u danai, “Panai na! Mą tą a utuwą gogo. Mą tą a utuwą n tsupa ko kpam n yanka gbą ama mavura a ili i'ya a yansai. 13 “Mpa Alfa mpa dem Omega.† Wata, mpa Kagitą mpa dem Makorishi. Mpa Uza u Iyan mpa kpam Uza u Utyoku.

14 “Kashilạ ka zuwuka tạ aza ɗa a zại ntogo n le sarara unạ shinga, kpam
adama a nala, a ka fuɗa tạ a ka lya ilimaci i nɗanga n ɗa n tsu nạkạ uma kpam
a wura a itsutsu a uwa a asuvu a ilyuci yi. 15 Shegai a ka ɓishinka tạ ama a
na u'uwa a asuvu a ilyuci yi: aza ɗa a gonukoi kaci ka le n ashindạ adama
a unyushi u le, n aza a uyansa tsukunu, n aza a uyansa tsishankala. A ka
ɓishinka tạ dem aza a magạlạkạ, n aza ɗa a ka lyasạka ameli kayala, n gbạ
aza ɗa a tsu dansa kaɓan.
16 “Mpa Yesu, n suku tạ katsumate ka zuba ka vạ ka nạkạ ɗạ akani a na yi a
a'uwa a Atoni. Mpa Kami; wata, Matsikaya ma Dawuda Magono. Mpa Kaťala
ka Kpasani.”
17 Kulu Keri n ukasavu u Maku ma Kondom mi a danai, “Tuwạ!” Uza ɗa
baci u panai akani a na yi ạsạkạ u dana, “Tuwạ!” Uza ɗa baci wa pana kakuli
u tuwạ, uza ɗa baci dem wa ciga, ạsạkạ u kene mini ma uma gbani.

Makorishi

18 Mpa Yahaya ɗa ma rono atsuvu a uza ɗa baci dem wa pana akani a
kaci ka ili i'ya ya gitạsạ gogo-na, kpam n i'ya ya tuwạ ya gitạ a kapala i'ya
n korongi a tagarạda u na vi: Uza u doku baci ili a asuvu a akani a na yi,
Kashilạ ka doku yi tạ dem mavura ma ne. Wa yanka yi tạ mavura n usara
u shindere u ɗa n yain kadyanshi ka le pini a tagarạda u na vi. 19 Kpam uza
u takpa baci ili a asuvu akani a na yi, Kashilạ ka ɓishinka yi tạ utsạrạ unạ u
shinga u ɗa a dansai a tagarạda na vi. Kashilạ kpam ka ɓishinka yi tạ ulya
ilimaci i maɗanga ma unạkạ uma, kpam wa ạsạkạ vuma u nala vi u rongo a
ilyuci i uwulukpi i nala yi wa.
20 Yesu, uza ɗa u danai ili i na yi mayun ɗa, u dana tạ, “Mayun ɗa, mạ tạ a
utuwạ gogo.”
Ami. Tuwạ, Yesu Asheku!
21 Ạsạkạ Yesu Asheku u wenike gbạ ɗe ukuna u shinga u pige u ne. Ami.